Pierre Drieu la Rochelle

Jurnal
1939-1945

Redactare: Radu Badale
Coperta: Andreea Apostol
Tehnoredactare computerizată: Eugen-Cristian Fomino

Toate drepturile asupra acestei versiuni în limba română sunt rezervate Editurii RUNA, parte componentă a GRUPULUI EDITORIAL CORINT

ISBN (10): 973-7785-07-X; ISBN (13): 978-973-7785-07-7

Pierre Drieu la Rochelle
JURNAL 1939—1945
© Edition Gallimard, 1992

Coperta reproduce un detaliu din fotografia
Retour d'Allemagne des ecrivains franţais, novembre 1941 © Lapi-Viollet

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
DRIEU LA ROCHELLE, PIERRE

Jurnal: 1939-1945 / Pierre Drieu la Rochelle; pref. Şerban Papacostea; îngrijire ed.: Radu-Theodor Badale; trad.: Marina Vazaca, Sanda Oprescu. - Bucureşti: Runa, 2006
Index
ISBN (10) 973-7785-07-X; ISBN (13) 978-973-7785-07-7

I. Papacostea, Şerban (pref.)
II. Badale, Radu-Theodor (ed.)
III. Vazaca, Marina (trad.)
IV. . Oprescu, Sanda (trad.)

821.133.1-31-135.1

Editura RUNA — Grupul Editorial CORINT
Difuzare:
Str. Teodosie Rudeanu nr. 21, sector 1, Bucureşti
Tel.: 222.19.49, 223.19.28, 222.40.34; Fax: 222.71.78
E-mail: vanzari@edituracorint.ro
Magazinul virtual: www.edituracorint.ro

Format: 16/70x100
Coli tipo: 27,5

Tiparul executat la ***S.C. LUMINA TIPO s.r.L***
str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, Bucureşti, tel./fax 211.32.60; tel. 212.29.27
E-mail: **office@lumlnatlpo.com, *www.luminatipo.com***

Pierre Drieu la Rochelle

Jurnal 1939-1945

Prefaţă de acad. Şerban Papacostea
Ediţie îngrijită de Radu-Theodor Badale
Traducere de Marina Vazaca şi Sanda Oprescu

GRUPUL EDITORIAL CORINT

PREFAŢĂ
>

Un destin în vârtejul istoriei: Pierre Drieu la Rochelle

O ţară (Franţa) şi o întreagă societate (cea franceză), prinse în capcana celei de-a doua conflagraţii mondiale, căreia nu erau pregătite să-i facă faţă. Un continent (Europa) în care se desfăşoară bătălia supremă pentru hegemonie. O varietate de formule ideologice şi politice, aflate în competiţie pentru întâietate (sau, mai degrabă, pentru dominaţie exclusivă) în spaţiul european. Un scriitor francez talentat (Pierre Drieu la Rochelle) care, în căutarea unei soluţii la problemele Franţei şi ale continentului, a făcut o opţiune nefastă, la începutul unui drum încheiat cu falimentul moral şi curmarea prematură a vieţii sale. Acestea sunt cadrul istoric şi fragmentul de destin individual care şi-au dat întâlnire în paginile jurnalului de faţă.

După euforia imediată generată de victorie şi de speranţa unei păci îndelungate — „ultimul război" era formula ce ilustra o convingere larg răspândită imediat după 1918 —, societatea franceză a fost cuprinsă de convulsii politice şi ideologice, dezvoltate în mare măsură din urmările celor patru ani de încordare maximă a resurselor ei umane şi materiale. Democraţia, încă stabilă în primii ani de după încheierea păcii, a început să se erodeze, ca urmare a afirmării curentelor extremiste. La stânga spectrului politic s-a situat recent înfiinţatul Partid Comunist Francez, dependent de centrala de la Moscova, organizată pe baze totalitare; la dreapta aceluiaşi spectru a luat avânt mişcarea antebelică *Action Franţaise,* expresie concentrată de naţionalism virulent — antigerman pe plan extern, antidemocrat şi antisemit pe plan intern. Carenţele poziţiei internaţionale a Franţei, din ce în ce mai evidente pe măsura noii afirmări a veleităţilor hegemonice ale Germaniei, după 1933, au subminat democraţia franceză. Consecinţa directă a acestei scleroze politice avea să fie prăbuşirea concomitentă, în 1940, a frontului de la hotare şi a celui intern.

Deruta politică a Franţei a fost însă doar o componentă a derapajului politic general al continentului european în cei douăzeci de ani care separă cea dintâi de cea de-a doua conflagraţie mondială. Departe de a domoli conflictele naţionale, pacea din 1919 a dat un puternic impuls naţionalismelor şi alinierii statelor europene, sporite numeric în urma

de interese în funcţie de politica lor, conservatoare sau revizionistă, pe plan internaţional. Marile puteri europene continuau să-şi conteste hegemonia continentală, într-o vreme când se deschisese de fapt lupta pentru hegemonia mondială, *dominium mundi,* curs inexorabil, intuit de minţile cele mai lucide ale vremii.

Antagonismelor dintre state le corespundeau faliile ideologice profunde dinlăuntrul fiecărui stat. Faţă în faţă s-au aflat două ideologii extremiste, cea comunistă, ipostază totalitară a socialismului, puternic impulsionată internaţional de crearea Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice şi de prozelitismul universal al acesteia, şi cea naţionalistă, masiv încurajată de ascensiunea mişcărilor totalitare de dreapta. Trăsăturile caracteristice ale fronturilor ideologice antagoniste care au precedat şi prefaţat marea înfruntare armată dezlănţuită în 1939 au fost intoleranţa socială, de o parte — lupta de clasă —, şi intoleranţa naţionalistă, cu manifestări rasiste, antisemite, de cealaltă parte. Europa tradiţională, aşa cum rezultase dintr-o evoluţie multiseculară care îi asigurase primatul mondial, îşi trăia ultimele clipe.

La mai puţin de un an de la declanşarea ostilităţilor şi în numai câteva săptămâni de ofensivă germană pe frontul de vest, armata franceză a fost silită să capituleze, lăsând Franţa în aria hegemoniei Reichului nazist: o parte direct, în teritoriile ocupate de armata germană până la încheierea armistiţiului, altă parte indirect, sub administrarea unui guvern propriu, strict controlat însă de puterea ocupantă. Au urmat patru ani de ocupaţie, care au pus la grea încercare conştiinţa naţională.

Jurnalul lui Pierre Drieu la Rochelle, oglindă fidelă a unei fiinţe frământate nu numai de propriile contradicţii, dar şi de cele ale vremii în care s-au scurs ultimii ani ai vieţii sale, dezvăluie un personaj complex, în permanent conflict cu lumea şi cu sine însuşi. Spirit neliniştit, obsedat de problemele unei existenţe neîmplinite pe plan personal şi de cele ale lumii în care trăia, el a însemnat în paginile jurnalului său, fără a se cruţa, reflecţii asupra propriei experienţe de viaţă, de la datele personale cele mai intime la politica tragică a vremii sale, în anii de mutaţii majore ireversibile pe scena europeană şi mondială din timpul celei mai mari conflagraţii a istoriei universale.

Scriitor neîndoielnic talentat, autor al unor romane foarte apreciate, Pierre Drieu la Rochelle apare, în paginile jurnalului său, în stare de permanent dubiu asupra propriei capacităţi de creaţie. Natură agitată, puternic înclinată spre introspecţie, autorul îşi înregistrează fără rezerve obsesiile erotice şi alunecările sale în această sferă a experienţei umane. Critic sever al oamenilor vremii, în primul rând al cunoscuţilor săi, el îşi dezvăluie incapacitatea de a stabili legături trainice, puncte de reazem necesare în orice existenţă umană. Viziunea sa asupra oamenilor, inclusiv asupra sa însuşi, este esenţial negativă, cu un puternic fond de

mizantropie. Spirit labil, în permanenţă chinuit de probleme noi şi de căutarea soluţiilor la aceste probleme, pradă a unor

entuziasme facile şi a unor obsesii şi intoleranţe preconcepute — nu în ultimul rând a unui antisemitism repulsiv —, scriitorul pare robul unui dezechilibru psihic marcat, fundament şi cadru afectiv-pasional al unui intelect neîndoielnic ieşit din comun. Urmărite prin prisma psihologiei scriitorului, opţiunile sale ideologice şi politice se lasă mai lesne înţelese.

Naţionalist francez în tinereţea sa, Pierre Drieu la Rochelle a îmbrăţişat în perioada interbelică, puternic tensionată de înfruntările dintre stânga, inclusiv cea comunistă, în ascensiune, şi dreapta, devenită în parte fascizantă, cu o puternică conotaţie antisemită (reminiscenţă stăruitoare a epocii procesului Dreyfus), tezele celei din urmă. începutul celui de Al Doilea Război Mondial şi pasivitatea militară a Franţei şi a aliatului ei principal, Anglia, îi trezesc dubii puternice asupra capacităţii ţării sale de a mai juca un rol politic major pe continent. Tot mai insistent îşi fac loc în însemnările sale înclinaţia spre formula totalitarismului naţionalist, al lui Mussolini şi al lui Hitler, şi ostilitatea faţă de democraţie; tot mai mult se arată înclinat să vadă în Germania nazistă forţa chemată să realizeze unitatea Europei şi să apere continentul de concurenţa mondială a marilor puteri extraeuropene, a cărei inevitabilitate o intuia. Pasul următor, care delimitează o opţiune politico—ideologică de un act profund imoral, chiar dacă oportunismul s-a realizat treptat, cu adaptări şi justificări interioare succesive, a fost colaborarea, activă şi răsplătită, cu puterea ocupantă.

Când alibiul rolului istoric al Germaniei în evoluţia mondială a vremii şi-a pierdut credibilitatea, odată cu înfrângerile suferite de trupele Reichului pe toate fronturile, jurnalul înregistrează divagaţiile din ce în ce mai abundente şi contradictorii ale scriitorului, unele dintre ele nu lipsite de o remarcabilă perspicacitate. Dar poate fi într-adevăr vorba de perspicacitate acolo unde, într-un noian de viziuni profetice contradictorii, se rătăcesc şi câteva care s-au împlinit?

Jurnalul se recomandă neîndoielnic prin sinceritatea autorului său. Necruţător cu contemporanii săi, ale căror slăbiciuni şi vicii le denunţă, Drieu la Rochelle e necruţător şi cu sine însuşi; nu îşi ascunde şi nu ascunde cititorilor săi aspectele cele mai repulsive ale naturii şi faptelor sale. Poate că, în perspectiva evoluţiei istorice generale, a crezut în necesitatea colaborării cu ocupantul ţării. Şi totuşi, după cum arată Julien Hervierîn *Introducerea* cărţii, jurnalul tăinuieşte un fapt însemnat: sursa sau sursele veniturilor sale în timpul ocupaţiei, care, neîndoielnic, veneau din actul de colaborare, directă sau indirectă, cu ocupantul străin. Tăcere elocventă, care evidenţiază limitele inevitabile ale oricărei sinceităţi.

Itinerarului literar, ideologic şi politic al autorului, de la naţionalism la colaboraţionism, i-a pus capăt actul sinuciderii, în 1945, când Drieu nu mai avea de ales decât între procesul public, cu condamnare probabil capitală, şi autoanihilare. A preferat ultima soluţie, care l-a scutit, cum el

însuşi o spune, de umilinţele unor interogatorii şi confesiuni în faţa instanţei de judecată.

PREFAŢĂ

A lăsat posterităţii dosarul aproape complet al atitudinii sale în anii de răscruce pentru istoria Franţei 1939-1945.

După ezitări prelungite, jurnalul lui Pierre Drieu la Rochelle a intrat, în cele din urmă, în circuitul public francez şi european. Este, incontestabil, o mărturie de epocă şi, oricât de dureroase şi de şocante ar fi, sursele istorice trebuie să ajungă la cei care doresc să cunoască destinele individuale şi colective ale lumii din care fac parte. Psihanaliştii vor strânge, desigur, o recoltă bogată de pe urma studierii acestui text puţin obişnuit; la rândul lor, istoricii vor găsi în paginile acestui jurnal material de reflecţie asupra unui segment însemnat al celui de Al Doilea Război Mondial şi a raportului dintre evoluţia internă a unei mari puteri în declin, Franţa, şi marile transformări în curs, din Europa şi din lumea întreagă.

Şerban Papacostea,
Bucureşti, iunie 2006

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

I

Când, în 1992, editura franceză Gallimard publica acest „Jurnal", la aproape jumătate de secol după încheierea războiului şi moartea autorului său, motiva acest gest prin necesitatea unei restituiri esenţiale pentru memoria unei perioade despre care multă vreme a fost îngăduit să se vorbească într-un singur registru. Curajul de a da publicităţii o frescă a „celeilalte Franţe" din anii 1939-1945 este egalat de intensitatea trăirilor şi luciditatea analizelor „colaboraţionistului diabolizat" Pierre Drieu la Rochelle, căruia retragerea cărţilor sale de pe piaţă, după Eliberare, nu a reuşit să-i distrugă posteritatea.

Merită citit? în faţa acestui jurnal de război explodând de ura lui Drieu împotriva a tot şi a toate, a femeilor, a evreilor, a celor mai buni prieteni ai săi şi a lui însuşi, iată întrebarea pe care mulţi cititori şi-o vor pune. Noi socotim că da, mai cu seamă datorită importanţei scriitorului şi înaltului interes al acestei mărturii. Gestul publicării *Jurnalului In* limba română trebuie privit în acelaşi sens, de restituire, de pledoarie pentru cunoaşterea plurivalentă a unei epoci revoluţionare pentru istoria umanităţii, şi nu de raliere a editorilor sau traducătorilor la opiniile exprimate de autorul său.

Ediţia de faţă reproduce textul publicat la Gallimard, cu mici modificări impuse de scopul urmărit, anume cursivitatea textului şi uşurarea urmăririi de către cititor a ideilor şi persoanelor, nu puţine, care apar în aceste pagini. Astfel, de exemplu, nota din 18 noiembrie 1941, care apare în manuscrisul lui Drieu la Rochelle ca „Diner chez GLL avec PM et VA", transpusă de editorul francez în „Diner chez Gţabriel] L[e Roy] L[adurie][1] avec P[aul] Mţarion] et Vţictor] Afrrighi][2]" a pierdut în textul nostru croşetele: „Cină la Gabriel Le Roy Ladurie[1] cu Paul Marion şi Victor Arrighi[2]"(p. 234).

Am păstrat excelenta *Introducere* a lui Julien Hervier, socotit de către Jean Drieu la Rochelle drept cel mai bun cunoscător al operei fratelui său, Pierre.

în privinţa notelor de subsol, s-a păstrat majoritatea celor din ediţia critică franceză (realizate cu acribie şi profesionalism de Julien Hervier, în colaborare cu Jean-Pierre Azema), adăugându-se un număr de adnotaţii ale traducătorilor şi ale îngrijitorului ediţiei în limba română, acolo unde s-a considerat necesară explicitarea anumitor aspecte nefamiliare

cititorului român, pe care editorii francezi le-au socotit implicit cunoscute în momentul publicării *Jurnalului.*

INTRODUCERE

Pe 9 septembrie 1939, Drieu începe să-şi scrie jurnalul, activitate pe care până atunci o ignora aproape cu desăvârşire. Făcuse o scurtă tentativă de câteva pagini în 1927-1928[1], dar s-a oprit imediat, pentru că necesitatea unei astfel de activităţi nu i se părea clară. Trebuie aşadar să admitem că ceva s-a schimbat în raportarea sa faţă de acest gen literar favorizat de individualismul burghez şi spiritul creştin, şi care a înregistrat câteva mari reuşite, începând mai ales din secolul al XIX-lea. Exista, de altfel, la Drieu un întreg ansamblu de predispoziţii pentru acest tip de scriitură, dacă e să credem ce spun specialiştii în jurnalul intim, cum ar fi Beatrice Didier — în mica ei carte atât de stimulatoare pe care a consacrat-o acestui subiect. Drieu aparţine singurătăţii, născut fiind într-o familie restrânsă unde, până la vârsta de zece ani, a rămas copil unic. Dacă nu e celibatar, ca Amiel sau Kafka, cele două căsătorii ale sale au fost de foarte scurtă durată, iar viaţa lui sentimentală, deşi agitată, i-a lăsat mult timp pentru a dialoga zi de zi cu pagina albă. Dacă nu a fost niciodată prizonier, ca alţi diarişti, ultimele sale luni de viaţă s-au petrecut totuşi în condiţii carcerale; ameninţat din cauza colaboraţionismului cu germanii din timpul războiului, Drieu a fost nevoit să se ascundă la ţară, pe proprietăţile unor prieteni, de unde era periculos să plece. Regăsim chiar şi la el, dar mai puţin decât s-a plâns, această dificultate de a acţiona, în cadrul căreia rumegarea cotidiană a lucrurilor omise sau care trebuie făcute constituie o cale de ieşire.

Materia jurnalului său se suprapune în chip firesc cu a altor jurnale intime. Face liste cu opere pe care trebuie să le scrie sau să le desăvârşească pentru publicare, îşi pune întrebări în legătură cu valoarea creaţiei sale; confesiunea erotică nu lipseşte nici ea, chiar dacă se mărgineşte mai ales la rememorarea femeilor care au jucat un rol în viaţa sa sexuală sau sentimentală. Dimpotrivă, lipseşte cu desăvârşire polemica: jurnalul nu este opera de luptă a unui colaboraţionist care şi-ar justifica activitatea la Nouvelle Revue Franţaise *(N.R.F.)*[I][II] sau

I' Acest jurnal a fost publicat în „Drieu la Rochelle", *L'Herne,* 1982, p. 30.

II *La Nouvelle Revue Franţaise,* revistă literară întemeiată în 1909 (în 1911 a fost creată şi o editură cu acelaşi nume, care a devenit ulterior Editura Gallimard). în primii ani, printre colaboratorii săi cei mai de seamă se numără A. Gide, J. Copeau, H. Gheon, J. Schlumberger, între 1925-1940, *N.R.F.* a fost condusă de Jean Paulhan, apoi, între 1940-1943, chiar de Drieu la Rochelle. Timp de zece ani (1943-1953), *N.R.F.* şi-a încetat apariţia. în cuprinsul acestui *Jurnal,* autorul se referă foarte frecvent la această publicaţie şi la relaţiile sale cu personalităţile care au animat-o (n. tr.).

legăturile sale cu germanii. Drieu se expune cu mare sinceritate, fără a căuta să influenţeze judecata cititorului.

Dar Drieu evită, de asemenea, unele capcane ale jurnalului, printre care cea a enumerării maniacale a faptelor mărunte, lipsite de interes. Mai cu seamă, se situează deasupra problemelor financiare, pe care nu le evocă aproape niciodată. Deşi a avut mereu probleme de bani, datorită salariului de la *N.R.F.* dispune de o bunăstare care îi permite să nu recurgă la *„mecenatul feminin".* Dificultăţile materiale din timpul ocupaţiei sunt cu desăvârşire eludate printr-un ascetism implicit, care le consideră nedemne de interes. Chiar şi problemele de sănătate rămân marginale, astfel că Drieu ne scuteşte de eventualele sale suferinţe sau indispoziţii. Scriitorul realizează că sănătatea îi este compromisă: la începutul războiului, când a avut impulsul de a se înrola, enumeră diferitele boli de care suferă, insistând aproape masochist asupra pretinsei şubreziri fizice. Dar de îndată ce situaţia încetează a le mai împrumuta o oarecare importanţă, aceste notaţii dispar, datorită voinţei de a ignora servitutile corpului. Contingenţele meschine ale vieţii personale sunt trecute sub tăcere cu o dezinvoltură care eliberează acest jurnal de atenţia prea minuţioasă pe care unii diarişti o proiectează asupra tuturor lucrurilor care le afectează eul: Drieu ne vorbeşte despre ceilalţi, despre război, despre meditaţiile sale religioase, ferindu-se să ne impună prezenţa obsesională a eului său.

Personalitatea sa marchează totuşi puternic tot ceea ce enunţă, iar jurnalul completează admirabil opera romanescă pentru cine doreşte să-l cunoască pe omul Drieu.

Este, de altfel, unul dintre motivele pe care le oferă pentru alcătuirea acestui jurnal, despre care spune că ar putea deveni *„un tablou complet al spiritului meu, în trecut şi prezent în acelaşi timp: unul luminându-l pe celălalt. Portretul unui degenerat şi al unui decadent, care se gândeşte la decadenţă şi degenerare"* (p. 76). Tabloul acesta va avea aşadar o dublă valoare. Nu numai că ne va ajuta să înţelegem spiritul lui Drieu, dar va avea vocaţie de exemplaritate, înfăţişându-ne un decadent care se gândeşte la decăderea sa. Şi tocmai această valoare de mărturie o revendică Drieu pentru jurnalul său: *„Acest jurnal, fiind un jurnal adevărat, fără mare preocupare literară, nu va prezenta interes decât mult mai târziu — dacă vreun erudit va fi interesat de mărturia mea politică referitoare la această perioadă"* (p. 274). Mărturie, şi nu confesiune, pentru că Drieu refuză acest posibil aspect al jurnalului: *„Marile mărturisiri morale nu înseamnă cine ştie ce în ordinea psihologiei, nici măcar în ordinea moralei. Când voi fi spus şi dovedit că am fost un şnapan, cititorul meu va fi foarte lămurit. Ceea ce ar vrea să ştie este cum se combină şnapanul cu solitarul, şi acesta din urmă cu un altul, şi ce fel de familie unită alcătuiesc, care merge mereu în acelaşi pas"* (p. 88).

Ne putem închipui că redactării jurnalului îi corespunde şi o motivaţie istorică precisă. Desigur că nu întâmplător Drieu începe să-l scrie la scurt timp 12

după intrarea Franţei în război. în cursul primului conflict mondial l-am

văzut activ pe câmpul de luptă. De astă dată, nu va fi decât spectator al uneia dintre marile tulburări ale vremii noastre, dar va simţi nevoia să-şi relateze experienţa de zi cu zi. Să mai adăugăm şi aceea că tocmai îşi încununase o primă etapă a creaţiei literare prin alcătuirea lui *Gilles,* mare roman-confesiune care îi prilejuieşte o rememorare a principalelor momente ale vieţii sale până la război. Aşteptând alte experienţe susceptibile a se preta la transfigurarea romanescă, îşi recapătă puţin suflul păşind pe calea mai lesnicioasă a jurnalului.

într-adevăr, scrie acest jurnal în lipsă de altceva mai bun, astfel că tratează genul cu dezinvoltură: *„Am oroare,* scrie el, *de concentrarea zgârcită a profesioniştilor jurnalului'* (p. 279). Mania aceasta de a tezauriza cel mai mărunt aspect îl agasează cel mai mult la Gide, cu care este necruţător: *„întredeschid jurnalul lui Gide. De ce să acoperi atâtea pagini cu notaţii uneori atât de scurte încât nu conţin nimic, sau care vor deveni incomprehensibile din pricină că fac aluzie la atâtea nume efemere"* (p. 95). Jurnalul i se pare mai cu seamă un substitut insuficient al unor opere mai direct creatoare. *„Să-ţi ţii jurnalul în loc să scrii opere e o mare slăbiciune. Ce mărturisire din partea lui Gide, care a concentrat în jurnal poate cea mai bună parte din el din cauză că n-a găsit în el însuşi ceva mai bun ca să facă din el romane sau piese de teatru. Ce mărturisire privind sfârşitul literaturii franceze!"* (p. 227). Nu se exclude pe sine din sfera acestui reproş: *„N-am scris niciodată în aceste caiete decât din lene, ca să nu fac altceva, opere elaborate şi cu greutate. Jurnalul este laşitatea scriitorului. E culmea superstiţiei literare, a calculului privind posteritatea. Pentru alţii e zgârcenie pură, să nu cumva să se piardă ceva"* (p. 352).

Drieu refuză aşadar să-şi considere jurnalul ca pe o operă de sine stătătoare şi îl scrie la prima mână, fără a-l supune unui meticulos travaliu literar, aşa cum făcuse în cazul unor numeroase pasaje din *Gilles,* unde corecturile abundă. Manuscrisul aproape că nu are nici un retuş, de unde şi unele neglijenţe, care îi conferă însă prospeţimea şi spontaneitatea primei forme. Fapt care nu îl împiedică pe Drieu să-şi facă griji în privinţa operei sale şi să se teamă pentru păstrarea ei: *„Numai de-ar vrea Susana Şoca să plece şi să salveze aceste caiete. Scriitorul perseverează în fiinţa sa până la sfârşit"* (p. 198). Avea chiar tainica ambiţie de a-i depăşi pe alţi diarişti, de vreme ce îi pare rău că nu a reuşit mai bine decât ei: *„Nu mai pot lucra şi nu ştiu nimic, nu experimentez nimic. Totuşi, trăiesc aventura politică. Dar asta constituie un jurnal intim găunos ca toate jurnalele intime.*

Este al meu mai sincer decât altele? Mai complet nu este" (p. 161).

O altă dovadă a dezinvolturii sale faţă de acest gen o constituie frecventele întreruperi. Drieu nu face parte din categoria celor care îşi impun să înnegrească în fiecare zi un număr de pagini, şi care se culpabilizează dacă nu au făcut-o. Jurnalul este uneori foarte dens, scris aproape în fiecare zi, de pildă pentru a urmări cu o atenţie pasionată dezastrul din mai-iunie 1940, dar

comportă de asemenea şi lungi întreruperi — paisprezece luni, din 13 iulie 1940 până în 18 septembrie 1941, perioadă care coincide cu activitatea intensă legată de relansarea publicaţiei *N.R.F.,* cinci luni, din 20 mai până în 28 octombrie 1942, consacrate definitivării lucrării *L'Homme ă cheval,* trei luni, din 4 octombrie 1943 până în 12 ianuarie 1944, două luni după prima sa tentativă de sinucidere, din 11 august până în 11 octombrie 1944. în total, o perioadă de douăzeci şi patru de luni de întrerupere pentru un jurnal care se întinde pe patru ani şi şase luni, adică jumătate din timpul considerat. Este aşadar o operă lacunară, pe care Drieu o reia sau o abandonează după plac, în funcţie de importanţa celorlalte activităţi ale sale sau a consecinţelor experienţelor sale de viaţă.

La nivel strict material, jurnalul apare adeseori ca un fel de activitate de umplutură, iar Drieu insistă asupra faptului că el corespunde unor perioade de cădere din viaţa lui, care îi accentuează încă şi mai mult tonalitatea pesimistă: *„Nu-I deschid decât în momentele de oboseală sau acasă fiind, când nu mai pot citi, nici scrie, nici visa"* (p. 279). Aceasta explică şi severitatea pe care o dovedeşte faţă de el: după prima şi cea mai lungă întrerupere, notează: *„Mai deunăzi am recitit câteva pagini: mi s-au părut destul de slabe şi neglijent scrise"* (p. 227). Cu această autodenigrare sistematică, atunci când este vorba de propria operă, se acuză o dată în plus de lipsă de geniu, în termeni violenţi: *„Aş fi vrut să nu fiu altceva decât un om, să nu fi scris nimic: talentul nu scuză absenţa geniului. Iar acest jurnal este un* grafitti *pe peretele unei bude sau al unei celule şi, totuşi, cel ce le scrie crede şi el că va fi citit'* (p. 319). Chiar şi atunci când îl consideră o imagine fidelă a sa, i se pare că jurnalul scapă esenţialul, în goana zadarnică după surprinderea totalităţii eului, pe care o reprezintă scriitura, mereu mai prejos de extrema complexitate a vieţii: *„Ce e nostim este că nu am menţionat nimic în acest jurnal referitor la conţinutul, la substanţa acestei singurătăţi, a acestei intimităţi. Cine s-a gândit că intim este un superlativ, o indicaţie de extremism?"* (p. 350). Nu facem decât să ne izbim de limitele creaţiei literare, care, pentru Drieu, şi cu atât mai mult cu cât se îndreaptă spre moarte, se subordonează mereu meditaţiei metafizice şi religioase. Jurnalul nu este numai condamnat la statutul de substitut al romanului, e condamnat ca literatură în general, după experienţa intensă a primei încercări de sinucidere: *„Literatura este căutarea şi cultul concretului, particularului; desigur, pe de altă parte, comportă o viziune asupra universalului, dar al unui universal care rămâne prezent şi angajat în toate părţile sale. Este Dumnezeu în operele Sale, este demiurgul şi creatorul. De aceea, această reîntoarcere la literatură şi la jurnal după o experienţă ca aceea din august spune multe despre incapacitatea mea spirituală"* (p. 354 şi urm.).

Totuşi, jurnalul ocupă un loc indispensabil în viaţa şi creaţia ultimilor ani ai lui Drieu; joacă un rol în ansamblul operei sale, completând în această vastă întreprindere de autoanaliză ceea ce nu a spus în romanele sale. în vreme ce 14

Drieu cochetează cu proiectul de a-şi scrie memoriile — memorii politice, literare şi sexuale —, jurnalul se va constitui într-un soi de memorii la prezent, în primele pagini ale jurnalului îşi pune întrebări în legătură cu forma care ar fi putut corespunde specificităţii geniului său, *„sufluluis*au *scurt", „faptului că este legat de realitatea ca atare"*, pentru a conchide că ar trebui să fie *„ceva între jurnal şi memorii'* (p. 75): iar în unele pasaje, impregnate de rememorare, chiar asta ne oferă.

„Mi se pare că nu voi mai scrie niciodată romane. Destul mi-am spus povestea, şi doar pe ea o am de povestit. De o sută de ori am încercat să inventez subiecte care să nu fie legate de mine: nu mă interesează, nu pot să pornesd', scria Drieu pe 2 februarie 1940 (p. 121), evidenţiind una dintre limitele imaginaţiei sale creatoare. Va mai scrie totuşi trei romane, dintre care două sunt capodopere, *L'Homme â cheval şi Memoires de Dirk Raspe.* Ne-am putea întreba dacă această relansare a inspiraţiei romaneşti nu este de pus tocmai pe seama redactării jurnalului. Dacă Drieu se închidea într-o autobiografie mai mult sau mai puţin explicită, dacă eul său îi invada romanele, cu timpul acesta va tinde să dispară, pentru a lăsa loc unor creaţii mai autonome şi mai largi. Pentru a ne convinge, e de ajuns să comparăm două scrieri ale căror intrigi au o structură destul de asemănătoare: *Beloukia* şi *L'Homme ă cheval.* Dacă *Beloukia* este o simplă transpunere într-un Bagdad imaginar a aventurii lui Drieu cu Christiane Renault, *L'Homme ă cheval,* dimpotrivă., creează personajul impresionant al lui Jaime Torrijos şi construieşte în jurul lui o meditaţie epică asupra unui fascism care eşuează. Din cauza maşinaţiilor duşmanilor săi, Jaime nu reuşeşte să-i integreze pe bieţii indieni în comunitatea naţională, iar ambiţia sa de a unificare a continentului sud-american este zădărnicită. Drieu proiectează într-o situaţie imaginară actualitatea înconjurătoare şi ajunge să creeze un univers în afară de sine. La fel, şi personajul lui Dirk Raspe, inspirat de Van Gogh, are încă multe din trăsăturile lui Drieu, care îl fac să trăiască, dar este în acelaşi timp o creaţie autonomă puternică, făcând din această operă un adevărat roman. Se pare că Drieu îşi poate satisface în jurnal nevoia de autoanaliză, şi astfel nu mai denaturează în acest scop linia romanelor sale: jurnalul joacă astfel un rol compensatoriu, care îi echilibrează creaţia romanescă, permiţându-i să se definească în deplină libertate. Jurnalul este indisociabil de ultima parte a vieţii lui Drieu şi de creaţia sa: concentrând elementele personale ale acestei vieţi, el deschide calea unui gen romanesc mai autentic şi mai complex.

★

* *

Este simptomatic faptul că jurnalul lui Drieu se deschide cu consideraţii în legătură cu inima sa. Chiar dacă rolul lor va deveni încetul cu încetul mai puţin important, femeile rămân una dintre marile surse de meditaţie şi de scriitură

ale acestui seducător pasionat. De altfel, în acest jurnal ele se înscriu dublu: la prezent, atunci când este vorba de femeia iubită în clipa de faţă, şi într-o rememorare nostalgică a celor care i-au trecut prin viaţă, devastându-i-o uneori. Jurnalul oferă astfel un document esenţial asupra atitudinilor sentimentale ale lui Drieu, asupra marilor sale întâlniri cu feminitatea.

Prima soţie, Colette Jeramec, se numără printre experienţele sale feminine majore, deşi pretinde că nu a iubit-o decât trei luni în 1913: scrisorile de dragoste pe care i le-a adresat dovedesc că, de fapt, acest sentiment de tinereţe a fost mult mai durabil. A cunoscut-o prin intermediul fratelui ei, Andre Jeramec, cu care era coleg la Ştiinţe Politice, sedus fiind de farmecul ei adolescentin. Dar prestigiul social al familiei trebuie să-l fi influenţat, de asemenea, în mare măsură pe tânărul sărac, sau cel puţin strâmtorat, al cărui tată toca averea soţiei sale în afaceri uneori necurate, care au fost şi cauza unei condamnări la închisoare (opt zile, cu suspendare). Dimpotrivă, tatăl lui Colette era un mare om de afaceri, bine introdus în mediile politice, apropiat în special de Alexandre Millerand, viitorul preşedinte al republicii. Probabil că, pentru Drieu, el a întruchipat printre primii, în mod tangibil, imaginea unei forţe evreieşti sprijinite pe bani şi pe relaţii în cercuri înalte. Pentru că familia Jeramec era de origine evreiască, evrei convertiţi şi asimilaţi, dar asta nu era de ajuns în ochii lui Drieu pentru a şterge apartenenţa rasială. Dragostea nu va dura, dar va rămâne fascinaţia puterii şi a banilor, astfel încât Drieu se va căsători cu Colette în 1917. îndrăgostită şi generoasă, ea îi va oferi o zestre de cinci sute de mii de franci, pe care Drieu îi va cheltui fără socoteală; curând o va şi înşela, iar menajul va mai vegeta, în absenţa sentimentelor, până în 1921. Episodul acesta va constitui unul dintre marile motive de remuşcare ale lui Drieu, care va încerca să se elibereze în două rânduri, prin intermediul fabulaţiei romaneşti. în *Reveuse bourgeoise,* povesteşte începutul acestei iubiri: eroul, Yves, este pus faţă de Emmy Maindron în aceeaşi situaţie în care era Drieu faţă de Colette; dar, obsedat de groaza că ar putea semăna cu tatăl său, Yves se înrolează în armata din Africa şi moare în timpul războiului. Relatarea cea mai completă se găseşte în *Gilles,* al cărui erou se căsătoreşte pentru bani cu o tânără evreică, pe care o părăseşte imediat. Drieu este atât de impregnat de această transpunere autobiografică, încât în jurnal i se întâmplă să o desemneze pe Colette, prima lui soţie, cu numele de Myriam, pe care îl poartă în roman. întregul început al romanului *Gilles* este într-un fel comentariul acestei fraze din jurnal: *„Când m-am însurat cu Colette Jeramec ştiam ce fac şi ce porcărie comit"* (p. 255).

Să adăugăm că această căsătorie mai presupune încă o necunoscută. în ciuda afirmaţiei categorice a lui Drieu şi având în vedere alte mărturii, Pierre Andreu se întreabă dacă nu cumva a fost vorba de o căsătorie de formă[1]; se

' Vezi Pierre Andreu şi Frederic Grover, *Drieu la Rochelle,* Hachette, 1979, p. 126.

pare totuşi că mărturia lui Colette o confirmă în această privinţă pe a lui Drieu, deşi ea a oferit alte motive pentru abţinere, care ar fi provenit din partea ei.

Rămâne în afara oricărei îndoieli importanţa considerabilă a acestei experienţe: Drieu caracterizează perioada ce a urmat despărţirii de Colette drept unul din puţinele *„momente un pic mai aprige"* din viaţa lui. Şi i-a păstrat mereu lui Colette o afecţiune atentă şi devotată: după un accident grav pe care l-a avut după divorţ, Drieu vine cu regularitate să o vegheze; şi, în ciuda tonului agresiv cu care relatează arestarea soţiei lui de către germani, nu ezită să se pună în situaţia de a cere favoruri din partea ocupantului pentru a-i obţine eliberarea. Această afecţiune reciprocă persistă până la sfârşit, de vreme ce, în momentul Eliberării, Colette se îngrijeşte să-l ascundă; Drieu va muri, de altfel, într-un apartament al ei, pe *rue* Saint-Ferdinand, după ce stătuse o vreme în casa ei de la ţară, la Chartrettes: acolo a scris sfârşitul acestui jurnal.

în ciuda lipsei de iubire, Drieu nu se simte niciodată faţă de Colette într-o situaţie de superioritate, iar conştiinţa încărcată de faptul că făcea o *„porcărie"* îl cufundă chiar într-un complex de inferioritate: *„Nu m-am putut căsători cu Colette Jeramec decât graţie ideii că se va uita mereu după altcineva, că va prefera pe altcineva în locul meu"* (p. 80). Rolul său de vânător de zestre, căsătorit fără să iubească, constituie pentru Drieu sursa unui profund sentiment de culpabilitate, şi am putea presupune că acesta este şi unul din motivele care îi încurajează antisemitismul; deoarece împotriva banilor evreieşti se înverşunează el, fără a avea justificarea unui sentiment puternic; şi i se pare că nu o poate iubi pe Colette tocmai pentru că e evreică. Astfel că are două motive pentru a-i purta pică: pentru că este evreică şi pentru că, evreică fiind, îl face să comită o faptă rea. Dragostea batjocorită se răzbună, dând naştere unei remuşcări durabile, care se întoarce împotriva victimei sale; toate păcatele comise faţă de soţia sa evreică nu fac, în cele din urmă, decât să-i întărească lui Drieu ostilitatea faţă de evrei, care îi sunt nesuferiţi din cauza propriei culpabilităţi.

Cea de-a doua femeie care se impune în viaţa lui Drieu este Marcelle Jeanniot-Lebey-Dullin, despre care aminteşte că i-a servit de model pentru Alice, infirmiera din *Gilles.* Tot ea este şi Jeanne, franţuzoaica din *Journal d'un Homme trompe,* care, la patruzeci de ani şi cu cele trei pasiuni ale sale, întruchipează un soi de îndrăgostită prin vocaţie. Şi, în fine, tot ea este Jacqueline din *L'Homme couvert de femmes,* despre care se spune: *„în dragoste, ea s-a dăruit dintotdeauna cu totul şi tot ce a venit în contact cu ea s-a aliat dintotdeauna în mod firesc cu dragostea. Nu a avut niciodată bani, muncea şi, deşi era născută să nu facă nimic, a putut munci ca un bărbat. Nu ducea lipsă de nimic, cum se spune, dar ştia să mănânce, să se plimbe, să doarmă, să tacă, să converseze."*[1] Marcelle, care fusese căsătorită cu Charles Dullin, îl avea ca amant pe Leon-Paul

[1] *L'Homme couvert de femmes,* Gallimard, 1925, p. 143.

Fargue în momentul întâlnirii cu Drieu: faţă de ea încearcă prima pasiune puternică din viaţa lui. O frecventează la Paris, apoi se întâlnesc într-un hotel din spatele frontului când este numit interpret pe lângă statul major american, nu departe de graniţa cu Elveţia. O chinuie cu gelozia lui retrospectivă, îi reproşează că este ceea ce este, că este aşa cum au modelat-o foştii ei amanţi. Pentru a o şoca, îi înfăţişează ostentativ propriile nevoi financiare, care se opun suveranului ei dezinteres. Legătura este intensă, dar nu durează. Drieu se desprinde destul de repede de această femeie aproape de două ori mai în vârstă decât el, şi se îndreaptă spre noi cuceriri.

După aventurile uşuratice de după război, îşi face apariţia Emma Besnard. Drieu a cunoscut-o într-o ceainărie din Alger, în 1922, şi de aceea îi spune algerianca. Tatăl ei era magrebian, iar mama spaniolă. Şi ea a devenit una din femeile mitice ale operei sale. în „Rien n'y fait" din volumul *Journal d'un Homme trompe,* Emma este Rosita. în *Gilles,* este Pauline. Ea aduce pasiunii o intransigenţă arzătoare, care o transfigurează: *„Roşită le depăşise pe toate prin extrema ei rigoare, avea o austeritate africană care, în ultima vreme, fusese împinsă de boală până la vertij şi la sublim. Tot ce nu era dragoste pătimaşă i se părea de o preţiozitate vrednică de dispreţ, zadarnice afirmări ale neputinţei, trăncăneli ale unor capete goale. De îndată ce se afla în braţele mele, începea să mediteze îndelung, profund, nesfârşit, pios asupra actului ce urma a se produce; apoi murea. Se afla întreagă în actul pur, iar acest act pur era mărit la puterile Fiinţei."*[III] Drieu o duce la Klobenstein, în Tirolul italian, unde se simte extraordinar de fericit, dar ea se îmbolnăveşte şi pleacă împreună la Veneţia pentru a consulta un medic. Operată de cancer după întoarcerea la Paris, Emma Besnard nu reuşeşte să se vindece şi se va sfârşi în câteva luni. Drieu încearcă să o îngrijească, dar deja se simte desprins de ea şi nu se poate abţine să nu o înşele. în cele din urmă, o lasă să plece înapoi la Alger, unde va muri vegheată de un fost iubit. în *Journal d'un Homme trompe* ea îi serveşte pentru a ilustra violenţa geloziei: Gilles, naratorul, care a copleşit-o cu întrebări în legătură cu foştii ei iubiţi, îşi concentrează până la urmă toată mânia pe Antonio, dansator monden, a cărui amantă fusese timp de doi ani. într-o seară îl întâlneşte pe Antonio, mai mult beat, care, ieşind de la *Maxim,* îl recunoaşte şi îi povesteşte cât de mult îl iubise ea pe el, pe Gilles; nici atunci când se credea înşelată de el, nu a reuşit să-l trădeze. Dar nimic nu îl poate linişti pe Gilles-Drieu: *„Nu l-am crezut niciodată pe acest om picat din cer."*[III] [IV] în *Gilles,* Pauline ocupă un loc mult mai important decât modelul său, de vreme ce Gilles o ia până la urmă de nevastă şi ar vrea să aibă un copil cu ea. Dar Pauline moare în timp ce era gravidă, iar moartea ei capătă o semnificaţie simbolică. Drieu a transpus

III *Journal d'un Homme trompe,* Gallimard, 1934, p. 38.
IV *Journal d'un Homme trompe, op. cit.,* p. 114.

să coincidă cu răzmeriţele din februarie 1934, momentul când, în opinia lui, a fost strivită ultima speranţă de regenerare a Franţei.

Ultima din fostele mari pasiuni ale lui Drieu este Constance Wash, pe care, după spusele lui, a iubit-o cel mai mult, *„marea şansă a vieţii sale"*. A întâlnit-o în Ţara Bascilor, în 1924, stabilind imediat o legătură amoroasă. Constance se căsătorise fără a-l iubi cu un ataşat militar al ambasadei Statelor Unite, şi avea cu el o fată. Avea bani mulţi, iar Drieu nu era primul ei amant. A întruchipat în ochii lui întreaga frumuseţe şi măreţie a rasei nordice, căreia el era mândru să îi aparţină: o zugrăveşte în *Gilles* sub numele de Dora, care trimite la înrudirea ei cu civilizaţia dorică: *„Picioare lungi, şolduri lungi. Un torace puternic, legânându-se pe o talie suplă. Mai sus, în nori, umeri drepţi şi lăţi, o ţinută semeaţă. încă şi mai sus, dincolo de nori, bogăţia solară a pletelor blonde."*[V] *„Goală, Dora evoca cea mai mare binefacere a omenirii: frumuseţea dorică."*[V] [VI] Drieu se înfierbântă instantaneu şi vrea s-o determine să divorţeze rapid, pentru a se căsători cu ea. Timp de trei luni e fericit cu ea la Paris, dar Cony ezită să divorţeze: ţine la copilul ei, desigur că şi la poziţia socială, şi se teme de pasiunea necontrolată a lui Drieu. în ianuarie, pleacă în sudul Franţei, la Cavaliere, cu fata şi cu mama ei. Drieu o urmează şi se instalează undeva în apropiere, la Cavalaire. Cony se duce la el de două ori pe săptămână, astfel că situaţia pare aranjată: soţul pare a fi de acord cu divorţul, iar Drieu plănuieşte să vină în America în iulie. Dar, în aprilie, Constance se întoarce în Statele Unite, de unde în mai îi trimite lui Drieu o scrisoare de despărţire.

Eşecul acesta va fi un mare şoc pentru Drieu, deşi analizează cu luciditate extremă sentimentul de libertate pe care-l încearcă descoperindu-se abandonat astfel. Va merge chiar până la tentativa de sinucidere: Constance este femeia din *Poveste secretă*[VII], iar el, părăsit de ea, rămâne singur cu revolverul său într-o cameră de hotel din Lyon. Faptul de a considera de la aşa mică distanţă hotărârea de a se sinucide constituie într-un fel o eliberare şi, odată cu diminuarea durerii, gândul sinuciderii se îndepărtează. Drieu crede totuşi că de atunci ceva s-a rupt în el. în timp ce cu Beloukia va alege compromisul adulterului, Constance Wash constituise pentru el şansa majoră a unei uniuni reuşite în intensitatea pasiunii reciproce. Celelalte aventuri ale sale vor păstra întotdeauna ceva marginal în raport cu ea.

într-adevăr, în jurnalul său citează şi alte femei care au însemnat ceva în viaţa lui, dar a căror importanţă a fost mai mică. E vorba, de pildă, de

V *Gilles,* „Folio", 1984, p. 271.

VI *Ibid.,* p. 272.

VII *Recit secret,* Gallimard, 1961, a apărut şi în limba română, în volumul *Focuri vii. Poveste secretă,* în traducerea lui Traian Finţescu, cu o prefaţă de Alexandru Paleologu (Editura Corint, 1995, reeditată în 2005 de Editura Leda, parte componentă a Grupului Editorial Corint); este republicată în acest volum (n. ed.).

urmat-o în Italia. O vede la Roma, în mijlocul unei societăţi mondene. Drieu se gândeşte în acelaşi timp să se însoare cu o tânără evreică, Liliane R., dar o revede pe Cora la Nisa şi la Roma. Până la urmă se va despărţi de amândouă, dar Corei îi va dedica o nuvelă târzie, „L'Intermede romain", unde aceasta constituie o apariţie de neuitat, sub numele de Edwige. Naratorul admiră sobrietatea impecabilă a eleganţei sale şi observă că *„chipul ei, cu un contur de-a dreptul fastuos, contrasta cu această sobrietate, părea făcut pentru a se scălda în dantele şi brocarturi."*' Cu picioarele ei lungi, cu paloarea de chihlimbar a tenului, Edwige apare în acelaşi timp ca o întruchipare a frumuseţii şi ca suprema înflorire a unei societăţi în plină descompunere.

După ea şi după *„întregul şir de logodnice evreice",* Drieu încearcă pentru a doua oară să se fixeze, căsătorindu-se cu „poloneza", Alexandra Sienkiewicz, zisă Olesia. O întâlneşte în primăvara lui 1927 şi, chiar dacă din punct de vedere fizic nu e genul lui, se lasă sedus de amestecul de forţă şi tandreţe pe care îl emana, ceea ce îl determină să o curteze cu asiduitate. Este fiica unui bancher lipsit de avere, aşa că nu riscă să recadă în greşeala primei sale căsătorii, făcute din interes. Se căsătoreşte cu ea pe 22 septembrie 1927, iar tinerii căsătoriţi fac o minunată călătorie de nuntă în Ţara Bascilor înainte de a se instala la Paris pe *rue* Saint-Louis-en-l'île. Dar foarte curând dragostea lor păleşte. Drieu locuieşte la hotel, o trimite pe Olesia singură la munte, el însuşi pleacă singur în Grecia în aprilie 1928. Scrisorile pe care i le trimite rămân tandre, o regăseşte pe Olesia la întoarcere, dar căsătoria lor nu va mai dura prea mult. Stau despărţiţi din ce în ce mai mult, aşa că divorţează în 1931, nu înainte ca Drieu să fi cunoscut alte pasiuni fulgerătoare.

în februarie 1929, Drieu a cunoscut-o pe adevărata „algeriancă", Victoria Ocampo. Dintr-o familie aristocrată, crescută în Europa, Victoria juca un rol foarte important în viaţa intelectuală a ţării sale. Cunoştea bine intelectualitatea franceză şi avea reputaţia de a-şi lua amanţi şi de a-i părăsi după bunul plac. în Argentina, unde exercita o activitate de mecenat princiar, a întemeiat în 1931 revista *Sur,* Drieu numărându-se printre primii colaboratori. El a făcut parte de altfel, şi din comitetul redacţional. După întâlnirea lor, o însoţeşte în Anglia, unde i se dezvăluie cu toate angoasele lui de bărbat ce se crede neiubit: *„Nu mai ştiu apropo de ce anume, i-am spus lui Drieu că nu voi fi niciodată geloasă pe el,* pentru că pe un bărbat ca el nu poţi fi geloasă. *A început să plângă, spunând că, în acest caz, totul este sfârşit (îi povestisem că fusesem foarte geloasă pe un alt bărbat). Totuşi, dacă aş fi fost câtuşi de puţin geloasă şi pe el... în seara aceea îl vedeam* în fine aşa cum era, *cum* îl schimbau *loviturile vieţii şi firea celorlalţi: un copil foarte nefericit, dorinduşi mereu ca o femeie să îi ofere* luna de pe cer. *Şi, ca şi copiilor, tare ai fi vrut chiar să i-o dai..."*[VIII IX] Victoria se întoarce

VIII *Histoires deplaisantes,* Gallimard, 1963, p. 155.

IX Scrisoare adresată de Victoria Ocampo lui Frederic Grover, în Andreu şi Grover, *op.*

în Argentina, în timp ce Drieu îşi petrece vacanţa în Talloires cu soţia lui şi înconjurat de prieteni. Victoria începe să-i trimită bani. Impulsionat de ea, pleacă în Argentina în iunie 1932 (unde va rămâne până în octombrie) pentru a ţine o serie de conferinţe, care se vor bucura de mare succes şi care, potrivit jurnalului, vor determina *„căderea* sa *în destinul politic"*. Cu Victoria continuă să aibă relaţii intelectuale strălucite şi întreţine un soi de *marivaudage'* senzual graţie căruia ea îl găseşte pe noul ei iubit *„fermecător*[1]', în vreme ce el începe o poveste de dragoste cu Angelica, sora Victoriei. în 1933, scrierea *Drole de voyage* îi este dedicată Victoriei. Războiul din Spania îi va îndepărta, pentru că Victoria este ostilă fascismului şi adoptă o poziţie hotărâtă împotriva lui Franco. Prietenia nu dispare însă, iar Victoria este una dintre femeile căror Drieu le va scrie înainte de a se sinucide.

Din aceeaşi perioadă datează şi o altă legătură importantă a lui Drieu, cea cu Nicole Bordeaux, o prietenă de-a Olesiei, pe care a întâlnit-o la Chalain, în Munţii Jura, în vara lui 1931. Este liberă, dar se teme de personalitatea lui Drieu şi, după ce s-a culcat o dată cu el, fuge în Anglia. Drieu îi propune să o ia în căsătorie, dar mama lui Nicole este înspăimântată de un pretendent atât de nestatornic şi lipsit de un venit fix. Totuşi Nicole îi recade în braţe înainte de plecarea în Argentina.

Drieu o revede cu regularitate şi petrec împreună scurte perioade de vacanţă: ca de pildă pe malul Loarei, unde el lucrează la *La Comedie de Charleroi* la începutul lui 1933. Ceea ce nu îl împiedică să se întoarcă la Victoria, atunci când aceasta revine în Europa. Dar tot alături de Nicole, în vara lui 1933, în Baleare, Drieu compune *Le Chef,* iar vara lui 1934 o petrece tot cu ea la Belle-île, unde ea a închiriat o căsuţă nu departe de mare. Lui Drieu i-ar plăcea să aibă un copil cu ea, dar totuşi ezită. Această situaţie va deveni subiectul unei transpuneri literare, nuvela intitulată „Journal d'un delicat" (cuprinsă în volumul *Histoires deplaisantes),* în care eroul, în refuzul copilului, oscilează între raţiunile meschine ale unui mic-burghez, care ţine la liniştea lui, şi aspiraţia superioară a unui intelectual ascetic care se pregăteşte pentru moarte şi pentru întâlnirea cu divinitatea: *„Acest copil mi se înfăţişa nu ca un sfârşit, ci ca un început. Nu mă simţeam în stare de un început, cel puţin nu pentru un astfel de început. Mă simţeam în stare pentru un alt fel de început. Pentru începutul bătrâneţii mele, al eliberării mele, sau chiar pentru începutul maturităţii şi al culminanţei mele. Era sfârşitul eului meu şi era germinaţia în mine a ceea ce este în chip universal intim, a divinului."*[X] [XI] Legătura lor va mai

cit., p. 217.

X Relaţie scânteietoare, în care spiritualul se împleteşte cu trivialul; termen intraductibil derivat din critica pieselor lui Marivaux (1688-1763), devenit peiorativ în cursul secolului al XlXJea, când fineţea spirituală a „conversaţiilor de salon" era înlocuită cu un rafinament excesiv, preţios până la ridicol (n. ed).

XI *Histoires deplaisantes, op. cit.,* p. 68.

dura o vreme, dar eşecul este deja definitiv înscris în ea. Drieu nu se va mai

recăsători, şi nu va avea copii. Nicole este cu el la Praga, în toamna lui 1934, în timpul unei călătorii pe care Drieu o face în Europa Centrală, dar acestea sunt ultimele luni ale unei iubiri care se va transforma în prietenie: întâlnirea cu Christiane Renault, în ianuarie 1935, îi va pune punct.

Cel puţin la început, jurnalul se împarte într-adevăr între reminiscenţele nostalgice ale celor iubite şi ultimele tresăriri ale unei pasiuni încă vii, dar pe cale de a se stinge, pentru femeia pe care Drieu o supranumeşte Beloukia atât în viaţă, cât şi în romanul pe care i l-a consacrat. Fiică de notar, născută în 1895, Christiane Boullaire se căsătorise în 1918 cu Louis Renault[XII]. Avea cu el un fiu, pe Jean-Louis Renault, născut în 1920, dar cuplul începuse foarte curând să ducă o viaţă foarte dezordonată. Christiane avusese numeroase aventuri, cu bărbaţi, dar şi cu femei, temperamentul ei puternic aruncând-o dintr-o pasiune într-alta. Dar şi despre Louis Renault se spune că a avut amante: cântăreaţa Marthe Chenal, în 1923, Mona Paîsa, o altă artistă, Aimee Morot-Dubuffe, verişoara Christianei. în timpul legăturii soţiei lui cu Drieu, o întâlneşte, în 1937, pe actriţa Andree Servilanges, pseudonimul doamnei Andree Moreau, născută Mesnier. Louis Renault ar fi vrut ca ea să divorţeze, iar situaţia devine foarte delicată când o instalează pe *avenue* Foch, într-un apartament din imobilul unde locuieşte şi el cu familia. De atunci, devine deplasat să-i mai reproşeze soţiei lui infidelităţile. Legătura lui Drieu cu Christiane se desfăşoară în secret, cel puţin atât timp cât reuşesc să-l păstreze. Drieu, pe care îl consterna rolul lui de veşnic amant, sortit să vadă mereu cum se refac în urma lui cupluri pe care nu le despărţise decât pentru o clipă — *„Nu sunt decât un amant, un josnic amant!"* —, pare a fi acceptat situaţia fără nici cea mai mică tentativă de a o schimba. în vreme ce în marea lui dragoste pentru Constance Wash nu se gândea decât să o facă să divorţeze, de astă dată se resemnează cu rolul marginal care îi revine, nu însă fără a suferi enorm: Beloukia, spune el, *„mă lasă să trăiesc într-un pustiu nesfârşit. Nu e niciodată acolo, şi întreaga ei viaţă o îndepărtează de mine"* (p. 61). în faţa bogăţiei soţului ei, a puterii lui de mare industriaş, s-a simţit într-un fel scos din joc, incapabil de a-i propune fiinţei iubite o viaţă care să fi putut rivaliza, fie şi pe un alt teren, cu avantajele celei pe care o ducea. La aceasta se adaugă şi o formă de admiraţie fascinată pentru rivalul său, una dintre cele mai puternice

XII Louis Renault (1877-1944), pionier al automobilismului şi industriaş francez, fondatorul (1899) şi proprietarul concernului „Automobiles Renault", adevărat imperiu financiar care număra în Franţa interbelică peste 20 000 de angajaţi. Acuzat de colaboraţionism după Eliberare (a furnizat armatei germane vehicule blindate) şi aruncat în temniţă la o vârstă înaintată, fostul erou naţional din 1918 („Legiunea de Onoare" pentru marile servicii aduse statului francez) îşi găseşte sfârşitul în perioada celebrei „epurări", asemuită în literatura de specialitate cu barbaria nazistă. în 1945, fabricile Renault sunt naţionalizate, dar abia peste încă 12 ani urmaşii săi capătă dreptul unei despăgubiri din partea statului francez, sub forma unor rente viagere (n. ed.).

întruchipări din epocă ale omului de acţiune, aşa cum ar fi visat şi el să fie. în transpunerea literară pe care o face în *Beloukia,*

îl pune şi mai mult în valoare, întărindu-i dimensiunea politică şi transformându-l în prinţul Mansour, ale cărui păreri sunt cel mai mult ascultate la consiliul califului. Regăsim aici ade^rul romanesc drag lui Rene Girard, şi situaţia de triunghi conjugal, în care prestigiul rivalului se răsfrânge asupra femeii iubite. Poetul Hassib o iubeşte, într-un fel, pe Beloukia dincolo de gelozia admirativă pentru bărbatul care a ştiut să o cucerească şi să o facă soţia lui. Ajungem astfel la un fel de echilibru instabil, caracterizat foarte bine de Drieu în rezumatul pe care l-a făcut romanului *Beloukia,* această scriere, care, potrivit expresiei atât de juste a lui Frederic Grover, este ca o lungă scrisoare de dragoste adresată femeii iubite:

„Vor exista întotdeauna femei care vor fi iubit un bărbat, care îi vor rămâne ataşate prin persistenţa operei începute împreună, şi care totuşi vor cere unui alt bărbat acea emoţie a înnoirii pe care iubitul precedent, devenit prieten, nu le-o mai poate oferi.

Iată fondul serios, permanent, al adulterului. Dar, atunci, ce soartă i se rezervă iubitului în aceste condiţii? Interesul romanului Beloukia *rezidă în primul rând în analizarea acestui dezastru."'*

Dezastrul acesta, care îl determină pe Hassib să aleagă în mod deliberat moartea voluntară sub armele duşmanilor săi, nu se află totuşi în contradicţie cu ideea de a face din *Beloukia* un soi de imn închinat pasiunii amoroase. Este o carte despre fericire, în ciuda sfârşitului tragic, neasemănător cu al lui Drieu: Drieu nu s-a sinucis pentru o femeie, iar pasiunea lui pentru Christiane a supravieţuit mulţi ani sfârşitului brutal imaginat în ficţiunea sa orientală. Se pare chiar că această resemnare în faţa eşecului, pe care o manifestă în preajma Beloukiei, legată trup şi suflet de fiul şi soţul ei, a fost o garanţie a duratei, instaurând o situaţie stabilă. Dragostea lui nu este distrusă de explozia paroxistică a geloziei, aşa cum este ea descrisă în roman, ci de uzura lentă a timpului. Dacă această pasiune pentru Christiane Renault a fost cea mai lungă pasiune a lui Drieu, probabil că ea se datorează tocmai acestei acceptări dezabuzate. Dezabuzare tardivă, de altfel, iar reflecţiile dezolate pe care le citim nu trebuie să ne facă să uităm elanurile furioase ale începutului acestei iubiri: vom afla în biografia lui Drieu[XIII] [XIV] episoade rocamboleşti care nu ar dăuna cu nimic invenţiei romaneşti celei mai extravagante. Astfel, la începutul legăturii lor, Christiane Renault îl ascunde pe Drieu în portbagajul maşinii pentru a-l introduce pe proprietatea sa de la Giens, unde îl găzduieşte apoi clandestin, neezitând în caz de pericol să îl ascundă în dulapul din dormitorul ei.

Aceste episoade picante contrastează cu figura tristă şi mohorâtă pe care o are Christiane Renault într-o altă lucrare a lui Drieu. Ultima iubire a

XIII Frederic Grover, *Drieu la Rochelle,* 1962, p. 158 şi urm.
XIV Vezi Andreu şi Grover, *op. cit.,* p. 334.

eroului din *Gilles* este într-adevăr o burgheză bogată, despărţită de soţul ei, dar obligată să-şi ascundă aventurile pentru a-şi păstra pensia oferită de el.

Regăsim aici obligativitatea secretului specifică îndrăgostiţilor clandestini, dar personalitatea lui Berthe Santon nu aminteşte prin nimic strălucirea solară a Christianei: *„Avea un corp care exprima cea mai irezistibilă dorinţă de a trăi şi un chip de piatră."*[XV] Pasiunea lui Gilles pentru Berthe, departe de a constitui o minunare târzie, pecetluieşte definitiv decăderea eroului, iar Drieu nu face decât să reia sub o lumină negativă elementele deja analizate de noi ale situaţiei: „Să se *întoarcă la Berthe însemna o atroce mărturisire a neputinţei; nu putea decât să urască ceea ce ieşea din mâinile altcuiva, şi care nu se va dărui niciodată deplin. Nici o clipă nu avea în faţa lui Berthe iluziile pe care le avusese în faţa Dorei. întoarcerea aceasta în trecut, cu falsele sale favoruri, era tot pedeapsa trecutului, o pedeapsă, care, pesemne, nu se va sfârşi niciodată."*[XV] [XVI] în economia intrigii romaneşti, în care eroul trebuie să se situeze la marginea declinului şi a morţii, conform imaginii Franţei pe care o întruchipează, Drieu accentuează şi mai mult trăsăturile pesimismului său existenţial, îşi devalorizează propriul elan şi răbufnirea sentimentală a iubitei lui pentru a crea universul elegant, sobru şi exasperant de steril în care evoluează Berthe Santon. Ne-ar plăcea să cunoaştem reacţia Christianei Renault, care se văzuse transfigurată de frumuseţile orientale din *Beloukia,* la imaginea sa palidă şi goală, reflectată în 1939 în marele roman al iubitului ei. Din păcate, jurnalul nu spune nimic în această privinţă.

Deşi păleşte încetul cu încetul, Beloukia deţine totuşi o poziţie puternică în jurnal; Drieu nu aparţine acelei categorii de diarişti despre care vorbeşte Beatrice Didier, care, fascinaţi de propria persoană, nu sunt capabili a da viaţă personajelor pe care le iubesc sau le întâlnesc. Chiar dacă este pe cale de a se destrăma, pasiunea lui determină o prezenţă intensă a fiinţei iubite, astfel că, citind, înţelegem în ce măsură tandreţea poate deveni un sentiment puternic. Toate evocările Beloukiei sunt dominate de ea: atunci când suferă un grav accident de maşină ducându-se să vadă uzinele soţului ei atinse de bombardament, Drieu constată: *„Niciodată n-am iubit-o atât de mult pe Belou. Acest accident mi-a arătat cât de ataşat sunt de ea"* (p. 247). Şi se acuză că nu a iubit-o îndeajuns, că nu a ştiut să obţină din partea ei o dragoste şi mai mare. O simte singură în adâncul sufletului ei, pierdută, neavând alt sprijin în viaţă decât dragostea pe care el i-o poartă. La un moment dat, chiar îl îngrijorează viitorul acestei femei care începe să îmbătrânească, sortită unei iubiri fără iubire şi decepţiei pricinuite de căutarea plăcerii. El, care fusese atât de gelos, e îngrijorat de viitorii ei amanţi şi conchide, cu un soi de brutalitate înduioşată: *„Ce greu va suporta una ca ea bătrâneţea"* (p. 291).

Drama legăturii lor constă în dispariţia aproape completă a sexualităţii.

XV *Gilles,* ed. citată, p. 582 şi urm.
XVI *Ibid.,* p. 583.

Jurnalul ne dezvăluie problema impotenţei lui Drieu, atunci când mărturiseşte că nu a mai făcut dragoste cu Beloukia de şase luni. E capabil cu ea de noi

momente de senzualitate, când amândoi se trezesc scăldaţi în lacrimi, unul în braţele celuilalt. Dar tonalitatea dominantă e dată de dispariţia sexului în favoarea tandreţei, dispariţie care trădează chiar un soi de teamă a lui Drieu faţă de pretenţiile senzuale ale iubitei lui. Senzualitatea aceasta, care îl ucidea, nu îl apropia de ea, nu o susţinea *„decât printr-o tensiune forţată": „pentru a o satisface trebuia să-mi ruinez sănătatea, să mă biciuiesd'* (p. 127). Fără a-i face nici cel mai mic reproş, poate chiar cu un soi de admiraţie, Drieu o vede pe Beloukia ca pe un soi de devoratoare de bărbaţi, pe care frustrarea erotică o aruncă în braţele altor si altor amanti. Si, cu toate astea, suferă aflând de existenţa lor: şi în acest caz, mărturisirea se face printre lacrimi, pentru că se plânge mult în cadrul acestei legături, care nu vrea să se stingă. Şi, paradoxal, chiar în faţa evidenţei sexuale, Drieu ajunge să-şi reanalizeze viziunea prea feminină asupra femeii, să constate în ce măsură la ea tandreţea poate veni în ajutorul senzualităţii deficitare, asigurând astfel pasiunii o continuitate spirituală delicată.

Totuşi, dragostea aceasta moare, după cum o dovedesc cele două plimbări sentimentale care marchează itinerarul celor doi îndrăgostiţi: trista rătăcire pe Riviera pustie din cauza războiului, când Drieu se simte ridicol, *„bătrân gigolo epuizat",* în paltonul său elegant; şi excursia la Chantilly, când cei doi se plimbă tăcuţi, fiecare gândindu-se la altceva, îndepărtându-se astfel unul de celălalt. Pentru că dragostea lui Drieu pentru această femeie toată numai instinct, căreia îşi reproşează de a-i fi adus *„o licărire de periculoasă conştiinţă"* (p. 131), se întemeiază pe o lipsă de comunicare intelectuală care îi desparte de îndată ce pasiunea s-a stins: *„Atât de mult am suferit din cauza lipsei noastre de unire, de comuniune spirituală. Desigur, în mare, sensibilităţile noastre erau în acord, dar a ei nu mergea până într-acolo încât să-şi afle împlinirea alături de a mea în plan spiritual'* (p. 127); *„Sufăr că nu îi pot comunica gândurile, ideile mele, că nu o pot face interesată de tot ceea ce mă pasionează intim. De unde şi tăcerile care probabil o fac să bănuiască răceala mea"* (p. 139). Ca şi în alte domenii, Drieu cade aici în capcana valorificării din instinct a refuzului intelectualităţii; ceea ce a iubit atât de mult la Beloukia devine în acelaşi timp motivul despărţirii de ea.

Totuşi, viaţa sentimentală a lui Drieu nu se încheie pe această notă întunecată: încă două femei mai apar la sfârşitul jurnalului. Una, Suzanne Tezenas, abia dacă îşi face simţită prezenţa, dar o regăsim în scrisorile pe care i le adresează Drieu[1]. Cealaltă, pe care Drieu nu o desemnează decât prin iniţiale, pune o ultimă tuşă luminoasă pe sfârşitul acestei vieţi[XVII] [XVIII].

XVII Scrisori din octombrie 1944 până în 9 februarie 1945, publicate în *L'Herne,* 1982, pp. 363-373.

XVIII De obicei Drieu scrie în întregime numele iubitelor sau ale prietenilor lui. Nu face prescurtări decât ocazional, de obicei din grabă, în cursul unei relatări mai ample în cadrul căreia iniţial oferise numele întreg. în situaţia aceasta vom respecta tăcerea,

rămâne insensibili la pudoarea discretă a evocării sale. Ne ajută să înţelegem întreg farmecul tandru cu care Drieu a ştiut să le înconjoare pe femeile iubite, în vreme ce adeseori luciditatea şi ironia alcătuiesc un contrapunct brutal pentru discursul amoros, aici nu există decât transfigurare idilică a persoanei iubite. Şi continuăm să regăsim marile constante ale iubirii lui Drieu. De la Marcelle Jeanniot, care putea părea proastă, până la Beloukia, trecând prin Emma Besnard şi Constance Wash, Drieu a preferat întotdeauna femeile instinctuale celor intelectuale. Singura excepţie este Victoria Ocampo, care însă i-a devenit foarte curând nesuferită, după cum mărturiseşte. în această galerie de femei care combină frumuseţea fizică înfloritoare cu siguranţa intuitivă, K. întruchipează tot ceea ce îi place lui Drieu: *„E tăcută, simplă, voluptoasă, foarte umană, foarte animalică. [...] Face parte din categoria de femei considerate a fi lipsite de inteligenţă, dar care înţeleg totul. E genul meu, fizic şi moral. înaltă, subţire, înfloritoare, cu membre lungi şi puternice"* (p. 319). îi aduce lui Drieu o adevărată întinerire senzuală, odihnitoare după Beloukia: cum am putea interpreta altfel faptul de a-şi fi regăsit sexualitatea? îi place la ea acea *„satisfacţie fizică perfectă, fără patimă, nici convulsii'* (p. 311). Asta înseamnă că Drieu dădea înapoi tocmai în faţa exigenţelor senzualităţii Beloukiei, toată numai *„patimă"* şi *„convulsii'.*

Astfel că trebuie să reconsiderăm ideile preconcepute privitoare la impotenţa lui Drieu. Există în personajul său de seducător universal ceva provocator, care incită contrazicerea. La fel cum unii psihanalişti au vrut neapărat să vadă în Don Juan un homosexual inconştient de sine, este tentant să ni-l imaginăm pe Casanova impotent, cu atât mai mult cu cât impotenţa l-a obsedat întotdeauna pe Drieu: *„Am început foarte de timpuriu să fiu impotent cu intermitenţe"* (p. 329). Să nu uităm ce epuizantă a fost uneori viaţa sexuală a lui Drieu, care, în tinereţe, de la una dintre amante se ducea direct la bordel; am fi osteniţi cu mult mai puţin de atât, iar excesele sexuale explică desigur multe din nereuşitele lui. Dar trebuie avută în vedere şi frica iraţională a lui Drieu, temerile sale în legătură cu disponibilităţile lui amoroase, împinse uneori până la paradoxuri comice. Dominique Desanti aminteşte fraza enigmatică pe care Drieu le-o repeta adeseori prietenilor: *„Mi se scoală întotdeauna, dar nu juisez niciodată",* şi adaugă o anecdotă truculentă povestită de Aragon lui Andre Thirion: *„Erau amândoi la bordel, cum li se întâmpla adeseori. Drieu era un tip contradictoriu şi complexat. Din când în când era îngrijorat în privinţa virilităţii sale, ceea ce îl tulbura mult. Aragon aude că îl strigă cineva dintr-un salon învecinat. Era Drieu, care ducea în braţe o femeie goală, cu picioarele încolăcite pe după mijlocul lui; femeia era foarte solid înfiptă într-o bărbăţie cu care se desfăta mişcându-şi şoldurile şi gemând.* Louis, Louis, *striga Drieu cu o reală spaimă,* Louis, Louis, sunt impotent!"[XIX]

deoarece K. este încă în viaţă şi nu doreşte să-şi vadă viaţa particulară expusă în văzul tuturor.

XIX A. Thirion, *Revolutionnaires sans revolution,* citat de Dominique Desanti în *Drieu*

Cu vârsta, situaţia se schimbă şi, chiar dacă Drieu cel din jurnal nu are decât vreo cincizeci de ani, pare de timpuriu epuizat din cauza exceselor, dacă această formulă poate avea vreun sens. Jurnalul este foarte categoric în legătură cu un lucru: Drieu nu face dragoste cu Beloukia timp de şase luni şi mărturiseşte: *„Cât despre femeie, slavă Domnului (iar!) sunt neputincios de mai multi an?* (p. 328). Dar întâlnirea cu K. şi perfecta sa *„satisfacţie fizică"* aduce o îndreptare considerabilă acestei afirmaţii; sigur că pe Drieu nu-l prea mai ispiteşte o Beloukia care îmbătrâneşte şi ale cărei exigenţe senzuale îl epuizează şi îl obligă să îşi forţeze natura. Dar atunci când întâlneşte o fermecătoare femeie de treizeci de ani, tonul se schimbă complet, iar în jurul lui K. atmosfera devine voluptoasă. Imaginea femeii păleşte pentru a lăsa loc speculaţiei metafizice sau îngrijorării politice, dar nu dispare totuşi cu desăvârşire.

Tematica impotenţei se află, de altfel, în strânsă legătură cu alte două caracteristici ale sexualităţii lui Drieu: eşecul în faţa tinerelor virgine şi imaginea pe care şi-o face despre un tip de virilitate ideală.

Drieu se plânge că nu a putut, din lipsa unei situaţii şi a banilor, să-şi aleagă partenerele din rândul tinerelor. Ar fi fost, prin urmare, nevoit să seducă femei bogate, care nu numai că nu aveau nevoie să fie întreţinute, dar puteau, la nevoie, să-l întreţină pe el, ca cele pe care le numeşte *„mecenele feminine".* Dar ne putem imagina şi raţiuni mai profunde: *„Prima mea nereuşită a fost în faţa unei fecioare"* (p. 277), mărturiseşte el (poate că era vorba chiar de prima lui soţie). Se teme de fecioare mai mult chiar decât de femeile fidele, şi emite chiar el ipoteza că educaţia lui religioasă l-a determinat poate să asimileze coitul cu o pângărire. Puritatea unei fecioare o smulge într-un fel dorinţei lui, plasând-o într-o lume aparte, unde nu se mai exercită erotismul: ea este glacială şi imposibil de atins. Antiteza ei perfectă este curva, care, deja pângărită de nenumăraţi bărbaţi, se oferă celor trupeşti fără teama de a fi pedepsită. Ea te fereşte de riscurile seducerii: eşec, culpabilitate, abandon. De unde şi gustul nestăpânit pentru bordeluri, deja descris pe larg în *Gilles.* Dar, printr-un paradox care nu este decât aparent, Drieu caută în curve acel ceva de care se lipseşte renunţând la fecioare: uită pe dată de toţi bărbaţii cu care au avut de-a face şi le recreează un soi de inocenţă, uită că le-a plătit şi caută alături de ele un substitut de iubire. Prin incantaţiile tandreţei lui, încearcă să le smulgă prostituţiei rutiniere, pentru a le restitui un simulacru de sentiment. Iar uneori, spre uimirea lui, reuşeşte.

Dacă însă curvele îl eliberează pe Drieu de gelozie, el o resimte cu atât mai puternic în preajma celorlalte femei. Potrivit unor mecanisme verificate, erotismul lui trece prin gelozie: *„Femeile distinse pe care le-am iubit, ştiam că mai avuseseră amanţi şi nu le doream decât în măsura în care eram înfiorător de gelos şi mi le reprezentam păcătuind în trecut, în prezent şi în viitoC* (p. 278). Dar şi aici, ca şi în cazul curvelor, visează ca forţa dragostei lui să le

la Rochelle ou le seducteur mystifie, Flammarion, 1978, p. 185.

redea o a doua virginitate în absolutul sentimentului. Gelozia lui îmbrăca adeseori o formă specifică: în legătura lui cu Beloukia, dar şi în mod mai general, aceasta se fixează pe safism, care, spre deosebire de homosexualitatea masculină, îl fascinează tot atât de mult cât îl dezgustă: *„Am fost obsedat de safism ani de zile: era o obsesie masochistă. Doream şi mă temeam de suferinţa pricinuită de scenele imaginate"* (p. 272). Fără ca această obsesie să devină la fel de invazivă ca la Celine, Drieu vede în ea o caracteristică a sexualităţii sale, care se izbeşte aici de un soi de firesc al contranaturii, în evidenţa unei dorinţe inversate, şi de imposibilitatea de a rivaliza, ca bărbat, cu persoana pe care eşti gelos: de unde şi impresia unui soi de fatalitate de care se loveşte gelozia individuală. Revelaţiile din jurnal sunt cu atât mai interesante cu cât opera publicată este foarte discretă în această privinţă, excepţie făcând gelozia violentă a lui Hassib faţă de aventurile feminine ale Beloukiei. în afară de acest episod, safismul apare foarte rar în opera sa şi produce în general aceleaşi reacţii de dezgust ca şi pederastia: în „Le Pique-nique"[1], nuvelă de tinereţe, eroul, Liessies, surprinde pe plajă o scenă de amor în trei, în care frumoasa americancă Gwen se apără doar de formă de avansurile lui Gustave, în timp ce o îmbrăţişează pe soţia acestuia, Jeannette. Liessies este de îndată cuprins de „o *gelozie degradantă, un dezgust care pare să-i compromită pentru totdeauna poftele cele mai vii, o josnică mânie. Frumuseţea lui Gwen este ofilita'.*[XX XXI] în *Gilles,* aventurile soţilor Clerence, în care aceştia o amestecă şi pe nevasta lui, Antoinette, îi produc eroului o reacţie foarte asemănătoare cu cea descrisă anterior. Ca şi drogul, asemenea scene apar mai degrabă ca o dovadă a decăderii francezilor, decât ca un pretext de excitaţie erotică.

Dar spuneam că obsesia impotenţei la Drieu are şi o altă cauză în afară de dificultatea raporturilor sale cu virginele sau cu femeile pure, şi anume concepţia sa specifică asupra virilităţii triumfătoare. Drieu, care mărturiseşte că întotdeauna a dorit mai mult corpul femeilor decât plăcerea, este victima unui fel de aberaţie machistă: uită că dorinţa lui provine mai întâi dintr-o uimire în faţa frumuseţii, pentru a imagina un soi de pansexualism veşnic disponibil, care i se pare a întruchipa un instinct necontaminat de decadenţă. De aceea consideră că orice bărbat sănătos trebuie să dorească orice femeie sănătoasă, fie ea frumoasă sau urâtă, ca urmare a evidenţei unui mecanism psihologic care se declanşează automat. Simplitatea acestor convingeri este inevitabil dezminţită de experienţă: dorinţa este infinit mai capricioasă şi mai trecătoare; de ce să ne mirăm că fuge în nenumărate ocazii!

Poate că tot de aceasta putem lega aprecierea sa exclusivă a coitului. Fie că e vorba de Beloukia sau de Emma Besnard, Drieu exaltă într-adevăr concentrarea exclusivă a femeilor asupra actului pur, în detrimentul

XX în *Plainte contre inconnu,* Gallimard, 1924.
XXI *Ibid.,* p. 163 şi urm.

tuturor jocurilor senzuale care l-ar putea însoţi. La limită, rafinamentul savant al

dezmierdărilor lui ar putea fi considerat de ele ca un fel de perversiune sau, în cel mai bun caz, un aperitiv inutil. Aşa cum remarcă Dominique Desanti, el dezminte tot ceea ce sexologia recentă ne învaţă în legătură cu natura polimorfă a sexualităţii feminine[1]. El îşi dezminte, de asemenea, chiar propria experienţă: tandreţea care persistă la Beloukia, chiar şi atunci când flacăra unei senzualităţi mai directe s-a stins, ar trebui să-l abată de la o reducere atât de simplistă a oricărui raport de iubire la „actul pur". Şi în acest caz, Drieu înlocuieşte complexităţile spirituale ale vieţii printr-o chemare la instinctul elementar, ale cărui eclipse, inevitabil, îl dezamăgesc.

Dar Drieu nu refuză numai dezmierdările masculine adresate femeii — până într-acolo încât le consideră un element al dispreţului englezilor pentru francezi (p. 331) —, dar interpretează mângâierile feminine ca pe o degradare a bărbatului care li se supune. în opinia lui, un bărbat trebuie să posede, nu să se lase posedat. Astfel ajunge la o formulă frapantă pentru a se autode- nigra: „o *fire introvertită, invertită, dar cu femeile*" (p. 329). Ce înseamnă această ipotetică inversiune a bărbatului lăsat în voia femeilor dacă nu încă o dată excluderea ascetică din sfera tuturor dezmierdărilor de iubire, pentru a reduce bărbatul la o activitate de posesie pură — posesie derizorie de altfel, iar de astă dată Drieu este prea inteligent pentru a-şi face iluzii în privinţa realităţii ei: frumuseţea femeii demască această concepţie simplistă asupra instinctului sexual, ea este *„la urma urmei, inaccesibilă bărbatului, care n-o epuizează niciodată în împreunare. Singurul mod de a poseda o femeie este s-o faci să sufere*" (p. 272). Eludarea perpetuă a frumuseţii în faţa dorinţei declanşează în cele din urmă sadismul, eşec definitiv al mitului posesiunii sănătoase prin instinctul pur.

Ne putem întreba care sunt raţiunile unei atari austerităţi, cel puţin la nivelul discursului conceptualizat, la un bărbat care a iubit atât de mult femeile. Neîndoielnic, sursele trebuie căutate în primele experienţe amoroase ale lui Drieu, când, din cauza timidităţii şi a frustrărilor sale sexuale de adolescent crescut într-un mediu burghez, se îndrepta spre prostituatele de categorie joasă. Ale sale *Notes pour un roman sur la sexualite* ne aduc informaţii privitoare la scârba pe care i-o produceau mângâierile curvelor; dorinţa lui de a le face să juiseze şi de a depăşi cu ele raportul profesional se izbea de voinţa lor de a nu se obosi, de a nu se compromite în juisare cu clienţii lor; ele îi impuneau mângâierile lor după *„obiceiul şi după ritualul lor*[1]*'* şi îl limitau la un rol pasiv care îi era profund respingător *„din cauza ideii pe care şi-o făcea despre virilitatea pozitivă".*[XXII XXIII] Pentru Drieu, această lume a bordelurilor, pe care a iubit-o atât de mult, rămâne totuşi o lume a pângăririi, şi transferă asupra tuturor

XXII D. Desanti, *op. cit.,* p. 189.
XXIII *Notes pour un roman sur la sexualite,* inedit, p. 15.

[1] *Notes pour un roman sur la sexualite,* p. 21 şi urm.

femeilor dezgustul durabil cu care a rămas ca urmare a practicilor respective.

Fără copii, fără o soţie şi un cămin al său, sortit căutării neostoite a dorinţei, Drieu s-a închipuit adeseori ca un „frate duşman" al homosexualilor; dar formula lui îi precizează clar intenţiile: nu este invertit decât cu femeile. Şi dacă duşmanii lui *„au simţit foarte bine [...] caracterul feminin, invertit, al dragostei* lui *pentru putere"* (p. 329), e vorba aici de o orientare intelectuală care nu are nimic de-a face cu homosexualitatea latentă pe care unii şi-au închipuit că i-ar putea-o atribui. S-a spus de prea multe ori cât de falsă este problema sincerităţii în jurnalele intime, ca să mai stăruim asupra acestui lucru, dar jurnalul ne furnizează o mărturie esenţială a raportării lui Drieu la homosexualitate. Toată viaţa, Drieu a fost cochet cu pederaştii, dar experienţa sa în acest domeniu s-a limitat la o singură încercare infructuoasă: *„Niciodată nu mi-au plăcut bărbaţii şi n-am încercat decât o singură dată să mă culc cu un bărbat, din curiozitate şi forţându-mă. A fost un eşec complet, n-am resimţit nici o dorinţă, ci o scârbă care s-a văzut imediat"* (p. 334). Nici măcar nu putem face apel la psihanaliză pentru a pretinde că e vorba de o simplă negare, de vreme ce, departe de a evita subiectul, el îl abordează frontal. *Notele* completează această mărturie, amintind diferitele experienţe homosexuale de tinereţe, rămase la nivelul jocurilor erotice, la o vârstă fragedă, când sexualitatea nu e încă bine definită şi când toţi adolescenţii cunosc un moment de incertitudine sexuală. Ele sunt mai cu seamă exacte în privinţa unui episod care merită citat în întregime:

„în timpul războiului, aflându-se la cazarma regimentului său, a fost cuprins de o curiozitate mai decisivă. Atâta auzise vorbindu-se despre viciu, şi vorbea şi el destul, pentru a susţine agasat în această privinţă teorii care simţea că sunt proaste, pentru că erau calchiate pe prejudecăţi curente. Şi, dintr-un soi de scrupul, s-a întrebat dacă nu cumva aversiunea lui venea doar din ignoranţă. Aşa că a vrut să ştie. Unul din camarazii lui de regiment, viteaz, instruit, spiritual şi destul de frumos, abia dacă îşi ascundea preferinţele. într-o seară, la un cantonament, a făcut în aşa fel încât să se afle în acelaşi pat cu el. Niţel surprins la început, acesta s-a lansat mai întâi într-un discurs legat de subiect. Dar el i-a spus brusc: „Numi ţine teorii, fă ce vrei să faci." *Şi apoi a manifestat aceeaşi frigiditate ca şi cu pictorul. Totuşi murea să facă dragoste. La un moment dat, celălalt i s-a părut ridicol şi plicticos, chiar exasperant, aşa că l-a respins râzând uşor brutal."*'

Această mărturisire atât de completă şi atât de directă pare a infirma dintr-o dată ipoteza unei alte experienţe homosexuale pe care Drieu ar fi putut-o avea cu Aragon. Pe la 1923, Aragon i-a povestit lui Maxime Alexandre că *„Drieu la Rochelle şi cu el se dedaseră într-o zi — sau într-o*

30

' Preluăm această anecdotă din Andreu şi Grover, *op. cit.,* p. 185 şi urm.

noapte, şi o singură dată — la nişte tentative de gimnastică nu tocmai ortodoxe". Cum Aragon băuse cam mult în seara aceea, Maxime Alexandre nu a vrut să-l creadă, dar Aragon,

dezmeticit din beţie, i-a confirmat a doua zi adevărul confidenţelor sale[1]. În orice caz, nu la acest episod cu Aragon se referă Drieu în jurnalul său, de vreme ce *Notele* precizează că tentativa s-a petrecut cu un camarad de armată. Iar Drieu este categoric, nu a încercat decât o singură dată să se dedea unei experienţe homosexuale. Confidenţa lui Aragon este de pus sub semnul îndoielii, şi nu putem decât să minimalizăm ceea ce s-a petrecut între el şi Drieu.

De netăgăduit este însă caracterul pasional al prieteniei lui Drieu pentru Aragon, inclusiv în forma dramatică pe care a căpătat-o pentru el ruptura lor. Mărturia cea mai precisă pe care o avem în această privinţă este în *Gille,* piesă scrisă în 1931, pe care Drieu o definea ca pe o *„comedie despre gelozia între bărbaţi în cadrul prieteniei'.* Vedem aici doi prieteni geloşi unul pe altul, Gille Gambier admirându-l pe Jean Blandin pentru talentul său, în vreme ce acesta îl invidiază pe el pentru că e cuceritor şi are succes la femei. Cauza dezacordului lor este o femeie, care le fusese amândurora amantă, dar deosebit de revelatoare este isteria pasională: Jean sfârşeşte prin a-i spune lui Gille că îl dispreţuieşte, iar Gille se complace cu un soi de delectare masochistă în beţia de a fi dispreţuit de prietenul pe care îl admiră. Tocmai în această formă de suprasarcină sentimentală, mai mult decât în relaţiile erotice, rezidă aspectul homosexual al relaţiei dintre cei doi prieteni. Asta independent de homosexualitatea parţială, dar nu mai puţin reală, a lui Aragon, la care foarte probabil se referă afirmaţia din jurnal: *„Sexual, ghicisem adevărul despre el: înţeleg că nu mi-a putut niciodată ierta aceasta"* (p. 361).

Misoginia uneori stupefiantă a unor afirmaţii din jurnal nu trebuie pusă pe seama acestor probleme de homosexualitate. Ea dezvăluie în mult mai mare măsură idealul falocratic aflat la baza aspiraţiilor lui Drieu. Raportarea sa la femei este caracterizată printr-un amestec de nevoie şi de refuz: *„Neputându-mă lipsi de femei şi urându-le, dispreţuindu-le, uneori le înţeleg şi mă înduioşez de soarta lor[1]'* (p. 307). Drieu reia o întreagă tradiţie de misoginie, care merge de la teologii din vechime la Nietzsche, pentru a le refuza femeilor orice formă de egalitate cu bărbaţii. Corpul femeilor este minunat, ca tot ce face parte din natură, dar femeile nu au suflet şi, de fapt, nici nu există (pp. 323, 331). Aspectul deliberat provocator al unor astfel de afirmaţii se lămureşte în lumina altor pasaje, în care Drieu le reproşează femeilor absenţa geniului, a originalităţii individuale şi chiar a umorului: *„Toate femeile sunt serioase ca ploaia, mai ales când sunt frivole"* (p. 291). Femeile nu există prin ele însele, pentru că sunt reflexul unui bărbat. Drieu se acuză chiar de a se fi înşelat în căutarea sa atunci când le-a cerut femeilor să îi aducă o perfecţiune interioară care ar fi o caracteristică autonomă a personalităţii lor, când de fapt bărbatul este cel care trebuie să scoată din ele spiritualitatea latentă care aşteaptă

impulsul lui creator. Bărbatul inventează femeia la fel cum îşi inventează zeii, ea nu îi furnizează decât materia primă pe care el trebuie să ştie să o prelucreze: *„Nu am înţeles că bărbatul dăruieşte formă femeii, ci că ea îi aduce substanţa, viaţa, acea minunată materie brută a spiritualităţii sale, care cheamă dalta. Desigur, trebuie să ştii cum să îi posezi trupul, dar dincolo de asta ea speră mult, totuf*" (p. 111). în mintea lui Drieu, asemenea formulări sunt cu siguranţă concepute ca un mare omagiu adus femeii, pe care o înzestrează cu ceea ce el admiră mai mult, forţa vitalităţii brute. Cititorul modern vede aici mai ales opoziţia dintre o activitate creatoare şi o pasivitate care îşi aşteaptă forma din exterior. Poate că nu este inutil să amintim aici distanţa critică datorită căreia emitem astăzi rezerve faţă de apologia iubirii făcute de suprarealişti, vechii prieteni ai lui Drieu: feminiştilor nu le este greu să demonstreze că femeia suprarealistă rămâne o femeie-obiect, chiar dacă aşezată pe un piedestal.

Chiar şi atunci când dorinţa păleşte, Drieu rămâne bărbatul adorat de femei care a fost toată viaţa: pe 18 octombrie 1944, încă notează că îşi petrece o mare parte a timpului visând la ele: *„îmi imaginez corpul unei femei frumoase care îşi dobândeşte trăsăturile din diverse amintiri şi îmi descriu relaţiile cotidiene cu ea, după mitul unei legături reuşite şi al unei căsnicii perfecte"* (p. 355). Dar, în ciuda iubirii pe care le-o poartă femeilor, Drieu este bărbatul cel mai puţin făcut pentru căsătorie, după cum o dovedesc cele două eşecuri pe care le-a avut. Nu se numără printre cei care au nevoie să trăiască permanent alături de o femeie: *„Am nevoie de femeie, dar numai pentru câteva minute. Ceasurile îndelungate de moleşeală pe un divan mă plictisesc şi mă fac să am remuşcări"* (p. 128). Ultimul cuvânt revine singurătăţii, iar jurnalul ne dovedeşte că Drieu este absorbit de alte preocupări decât rumegarea nostalgică a fostelor sale iubiri.

★
★ ★

Jurnalul lui Drieu merge din septembrie 1939 până în martie 1945; aproape că acoperă desfăşurarea celui de Al Doilea Război Mondial. Interesul pe care Drieu îl manifestă faţă de politică îi interzice să se risipească, asemeni lui Amiel, în meandrele autoanalizei şi ale mărunţişurilor cotidiene. El însuşi a conceput această operă ca pe mărturia unui intelectual francez despre marile evenimente ale epocii lui. Francez naţionalist, apoi colaboraţionist, va urmări desfăşurarea a două înfrângeri: a ţării sale, trăită zi de zi în momentul dezastrului din iunie 1940, apoi a Germaniei, pe care, dintr-o perspectivă mai îndepărtată, consideră că a presimţit-o încă de la primele înfrângeri suferite de Hitler în Rusia. Aceste două dezastre dramatizează profund jurnalul, care se desfăşoară pe fondul civilizaţiei pe cale de a se prăbuşi.

în acest vârtej, Drieu nu va fi decât un observator atent, iar nu un actor, deşi pornirea de a se înrola nu i-a lipsit. La început există chiar o ezitare agasantă între dorinţa de a merge pe front şi cea de a-şi obţine reformarea, justificată de mai vechea sa rană la braţ şi de diferite boli sau suferinţe de care se simte handicapat şi care pun la îndoială aptitudinile lui de luptător: aortită, afecţiune a ficatului, varice etc. Drieu pare foarte frivol sau foarte sensibil faţă de această miză atunci când invocă drept pretext pentru a nu pleca pe front teama de plictiseală sau promiscuitatea popotelor. Nehotărârea aceasta, soldată până la urmă cu abţinerea, este cu atât mai iritantă cu cât Drieu nu se arată blând cu aceia dintre prietenii săi pe care nu-i entuziasmează ideea de a pleca pe front. îl acuză pe Malraux, mobilizat totuşi la tancuri, că stă în gaura lui, sau i se pare de un comic sinistru că Bertrand de Jouvenel abia se poate decide să se înroleze într-un regiment de infanterie: *„Asta îl supără grozav, şi îl macină spaima"* (p. 110), notează el total nepoliticos. între bolile şi rănile sale, tânărul Drieu auzea cu totul altfel chemarea frontului. La patruzeci şi şase de ani, însă, un Drieu îmbătrânit îşi păstrează nostalgiile războinice, dar nu le duce la îndeplinire. Va regăsi această tensiune între dorinţa de a lupta şi resemnarea la inacţiune în ultimele luni ale vieţii: va regreta că nu moare pe front într-un regiment scoţian sau într-un regiment S.S., va încerca, după prima sa tentativă de sinucidere, chiar să-l contacteze pe Malraux pentru a lupta alături de el în armata franceză. De astă dată însă, moartea voluntară va pune capăt tuturor acestor veleităţi.

în mai-iunie 1940, jurnalul urmăreşte cu sufletul la gură prăbuşirea armatei franceze. Străpungerea efectuată de coloanele lui Guderian[1], încercuirea armatelor anglo-franceze la Dunkerque[XXIV] [XXV] confirmă toate aprehensiunile lui Drieu, el dovedind o concepţie foarte justă despre noii factori ai războiului modern: *„Aviaţia reprezintă noua cavalerie, ca cea a perşilor şi a hunilor, care a zdruncinat vechile reguli ale infanteriei. Iar tancul înlocuieşte legiunea şi falanga"* (p. 164). Vede foarte limpede inutilitatea unei Linii Maginot[XXVI] care nu se prelungeşte până la mare. Dar crede că forţa militară, precum odinioară la Atena, este ultima care se prăbuşeşte într-o ţară care decade, iar promptitudinea înfrângerii francezilor îl surprinde, în ciuda

XXIV Heinz Guderian, general şi teoretician militar german, creatorul teoriei războiului-fulger *(blitzkrieg)* şi principalul promotor al utilizării tancurilor în ofensivă (celebrele Panzer-uri) (n. ed.).

XXV Oraş-port la Canalul Mânecii din care, după o bătălie ce a durat între 25 mai şi 3 iunie 1940, trupele anglo-franceze împresurate au reuşit în final, cu ajutorul aviaţiei regale britanice *(RAF),* traversarea în Anglia, părăsind în mâinile germanilor echipamente militare de mare valoare (n. ed.).

XXVI Linia Maginot, sistem de fortificaţii militare moderne construit de Franţa după Primul Război Mondial pe linia frontierelor cu Germania şi Italia. A rămas în istorie ca un monument de incompetenţă de proiectare tactică şi, deci, de inutilitate: germanii, atacând mai întâi Ţările de Jos, au ocolit pur şi simplu Linia Maginot, care nu închidea complet accesul spre inima Franţei (n. ed.).

pesimismului său: *„Suntem întotdeauna uimiţi de împlinirea lucrurilor pe care le-am presimţit şi prevăzut. Totuşi nu credeam că totul se va petrece atât de repede. Şi cu toate acestea eram convins de prostia înconjurătoare"* (p. 167). Pentru a înţelege motivele dezastrului, învinuieşte deficienţele de concepţie ale statului major francez şi proasta întrebuinţare a unităţilor de blindate, aproape la fel de numeroase ca ale germanilor, dar prost repartizate, risipite cu infanteria, în loc să fie grupate în mase de ofensivă[1]. Apoi, refugiat în Perigord, Drieu încearcă mai ales să desluşească raţiunile morale ale acestei prăbuşiri: discutând cu soldaţi aflaţi în trecere, are impresia că Franţa s-a sustras luptei: potrivit vechii distincţii operate de Maurras[XXVII] [XXVIII], ţara reală refuzase războiul impus de ţara legală. Nu că înaltul comandament ar fi trădat, dar „a *făcut un fel de grevă intelectuală"* (p. 218), dezinteresându-se de război. Fără ordin din partea statelor majore inaccesibile, soldaţii, abandonaţi de ofiţerii lor, au cedat fără luptă[XXIX].

Marea răspundere revine aşadar ţării legale, care nu a ştiut să se înarmeze pentru război, nici să mobilizeze energiile când acesta a fost inevitabil. Drieu nu este blând cu echipa politică a celei de-a lll-a Republici şi, chiar înainte de dezastru, îi portretizează vitriolant pe Edouard Daladier şi Paul Reynaud, cei doi preşedinţi ai Consiliului[XXX] pe care i-a avut Franţa în timpul războiului. Poziţia sa coincide atunci cu a extremei drepte, dar aceasta nu este singura care formulează critici. în momentul când ajunge la putere, Daladier, *„taurul din Vaucluse",* dispunea de un mare capital de simpatie. Simplitatea lui de om din popor plăcea, iar în 1914 luptase vitejeşte. Dar nehotărârea lui, amânările îi degradează rapid imaginea, astfel că devine omul „ciudatului război"[XXXI], personajul pasiv a cărui lipsă de iniţiativă a condamnat Polonia. Când se retrage, o face în urma unui scrutin care îi aduce o majoritate de 239 de voturi pentru,

XXVII Englezii ţi francezii posedau 2 280 de blindate moderne, faţă de cele 2 800 ale germanilor. Dar în privinţa aviaţiei disproporţia era dramatică. Francezii dispuneau de o mie de avioane, cărora li se adăugau încă 350 de avioane engleze aflate în Franţa, în vreme ce Luftwaffe putea angaja 4 000 de aparate.

XXVIII Charles Maurras (1868-1952), poet, jurnalist şi om politic extrem de influent în Franţa dintre cele două războaie mondiale. în 1905, fondează Liga „Acţiunii Franceze", care preia o organizaţie ce funcţiona din 1899, transformând-o în principala mişcare de extremă dreapta din Franţa, al cărei oficios devine jurnalul *„l'Action Franţaise".* Liniile generale ale Acţiunii Franceze a lui Maurras erau naţionalismul, antisemitismul şi xenofobia, iar metodele, de o violenţă extremă, mergeau până la incitarea la asasinat. Drieu era un mare admirator al lui Maurras, visând adesea să-i succeadă la conducerea mişcării (n. ed.).

XXIX Aceste comentarii dezabuzate reflectă situaţii reale, dar nu trebuie să uităm totuşi că francezii au opus o rezistenţă activă în mai multe puncte, fapt atestat de pierderile celor doi adversari: 92 000 de morţi şi 200 000 de răniţi de partea francezilor, şi 45 000 de morţi sau dispăruţi de partea germanilor.

XXX Consiliul de Miniştri, guvernul francez (n. ed.).

XXXI *La drole de guerre,* aşa au numit francezii prima fază a celui de Al Doilea Război Mondial, din cauza calmului relativ care domnea pe tot frontul de vest (n. tr.).

dar înregistrează 300 de abţineri (nu numai jumătate din politicienii de dreapta, dar şi socialiştii i-au refuzat încrederea!). Iar Paul Reynaud obţine investitura cu o diferenţă de numai un vot, în urma unor acrobaţii de culise. Şi alţii în afară de Drieu îl acuză că este un monden sclipitor, dar fragil, prea sensibil la părerile amantei lui, contesa de Portes. Guvernul Reynaud este mai degrabă unul de compromis decât de consens; în cadrul lui, posturile se înmulţesc, pentru a satisface cât mai mulţi adversari. Viaţa politică franceză lasă impresia de neputinţă şi de maşinaţiuni, fapt care îl scârbeşte, de pildă, pe de Gaulle, dar care alimentează şi tendinţele antidemocratice ale extremei drepte.

în mod evident, odată cu dezastrul, Drieu se va dezlănţui împotriva politicienilor celei de-a lll-a Republici şi împotriva a tot ceea ce întruchipa Franţa vremii sale: *„Şi, lucru de necrezut, acei oameni care organizaseră mediocritatea, somnolenţa, pierderea sensului şi abdicarea generală, brusc, au vrut să scoată din mormanul de ruine o forţă războinică. Oamenii care uciseseră în francezi orice virtute a spiritului şi inimii au pretins să îi îndrepte deodată, să-i transforme în războinici în stare de forţă, de îndemânare şi de sacrificiu"* (p. 209). Iar pentru el, responsabilii sunt nenumăraţi: evreii, intelectualii de toate categoriile, ziariştii şi scriitorii, sorbonarzii şi profesorii, francmasonii şi episcopii, parlamentarii democraţi şi ţăranii meschini care i-au ales, mulţumiţi că îi pot dispreţui şi că deasupra lor nu se află decât personaje mediocre. în opinia lui Drieu, intelectualului liberal îi lipseşte sentimentul morţii, care i-a obsedat întotdeauna pe gânditorii de dreapta, şi, astfel, este în egală măsură lipsit de sentimentul vieţii. Politicienii sunt ignoranţi în toate privinţele: *„geografie, istorie, economie, strategie, spiritul legilor, contractul social, religie, filosofie, natură, Dumnezeu"* (p. 223). Incapacitatea lor ar fi comică, dacă războiul nu ar face-o tragică. Pentru că Drieu împărtăşeşte ideea lui Celine că democraţia a inventat măcelurile moderne, cu înrolările în masă şi cu milioanele de morţi. în *La Comedie de Charleroi,* Drieu regreta vremurile de altădată, când războaiele erau făcute doar de profesionişti, în cadrul unor angajări limitate. în jurnal, el îi compară pe escrocii de anvergură ai istoriei cu aceşti hoţi neînsemnaţi ai democraţiei, care *„de două ori în douăzeci de ani s-au dovedit mari asasini, mari furnizori ai abatoarelor, hingheri foarte punctuali şi istovitori. Micul burghez, fiul din popor, atunci când e ministru, trimite la moarte la fel de bine ca şi nobilul şi prinţul. învăţătorul, cu morga lui raţionalistă, pune la cale dintr-odată o hecatombă de un milion de oameni"* (p. 210). Drieu arătase deja în *Gilles* decăderea vieţii politice franceze, dar dezastrul îi stimulează temperamentul de pamfletar şi îi înflăcărează imprecaţia, care devine aproape lirică.

Drieu încearcă un soi de amară satisfacţie văzând că se adevereşte ceea ce el de multă vreme prevăzuse cu teamă. încă din scrierea *Mesure de la France,* afirma că ţara lui nu câştigase în faţa Germaniei decât datorită ajutorului trupelor străine, a unei coaliţii din care făceau parte şi americanii. Franţa este

depăşită de Germania pentru că nu a vrut să facă copii: în casa fiecărui ţăran, familia aşteaptă îngrijorată veşti de la unicul fiu. Dezastrul nu este decât confirmarea tangibilă a unei decăderi generale, pe care Drieu o denunţa încă din primele sale cărţi. Dar, mai mult decât materială şi demografică, decăderea Franţei este morală. Fizic, soldaţii acelei ţări în derivă arată încă destul de bine, dar îi roade *„viermele mora?.* Franţa este o ţară a micimii, care şi-a înjosit aristocraţia fără să-şi fi ridicat poporul. Ea plăteşte acum preţul josniciei, iar Drieu, la fel ca o mare parte a dreptei franceze şi ca mulţi dintre adepţii guvernului de la Vichy, este foarte dispus să vadă o pedeapsă divină în tot ceea ce i se întâmplă. Francezii sunt un popor bătrân în raport cu germanii şi ruşii. Nu sunt capabili să mai formeze o nouă elită, aşa cum au făcut în 1789. Iar pe Drieu imaginaţia îl poartă către două tipuri de imagine, pentru a descrie o decadenţă care nu se limitează la politicieni. Franţa îi apare, fără ca el să pronunţe acest cuvânt, ca un soi de cancer care macină sau de boală contagioasă care se poate întinde la tot anturajul său: *„descompunerea Franţei sapă o gaură scandalos, groaznic, de mare în Europa şi ar putea declanşa o fascinaţie descurajantă"* (p. 212). Dar este şi victima unui fel de împietrire, care revine în afirmaţiile lui Drieu ori de câte ori evocă decăderea: francezul *„se retrage mai jos de uman, mai jos de animal, în visarea inertă, în rumegarea idioată şi iluzorie a pietrei. Francezul, atât de departe de zei, de oameni, de animale, este un sediment depus pentru o pasivă eternitate a unei intelectualităţi pietrificate, minerale* (p. 213).

Totuşi, lui Drieu i se întâmplă să presimtă partea de arbitrar inerentă condamnării francezilor: nu sunt ei aici reprezentanţii întregii omeniri? Exemplul lui Nietzsche îi atrage atenţia în această privinţă, atunci când citeşte *Dincolo de bine şi de rău: „într-adevăr, tot răul pe care îl spune despre germani, şi pe care îl crede o caracteristică exclusivă a poporului său, este în realitate în cantitate echivalentă cu răul pe care un om ca el, dacă se lasă în voia dispoziţiilor sale imediate, îl crede despre toate fiinţele umane. Optica naţionalistă ne face să răsfrângem asupra poporului nostru o mare parte din critica pe care într-un secol mai clasic am fi proiectat-o asupra speţei umane în general. Psihologia naţiunilor este marcată de prejudecata naţionalistă. Eu unul mă lovesc mereu de acest inconvenient, când e vorba despre francez?* (p. 287). Puţin mai târziu, Drieu îşi va însuşi acest raţionament fără să se mai refere la Nietzsche: *„Când te ocupi prea mult de poporul tău, ajungi până la urmă să înjuri în el întreaga omenire, l-am văzut pe nemţi destul de îndeaproape ca să-i consider la fel de idioţi ca şi francezi?* (p. 374).

Dar nu e vorba aici decât de momente de luciditate punctuală, care abia dacă pot contrazice denigrarea masochistă şi sistematică a ţării sale învinse. în momentul dezastrului, mai presus de orice este lipsa oricărei speranţe, la care se adaugă, cu o extremă violenţă, temperamentul reacţionar al lui Drieu, care nu visează decât să distrugă în Franţa toate întruchipările universalismului şi

ale modernităţii. Programul său din zilele de 19 şi 21 iunie 1940 dă la iveală un spirit revanşard turbat şi o formă de delir: expulzarea tuturor celor originari din ţările Orientului şi ale Africii, un statut al străinilor, desfiinţarea partidelor şi a Camerei, desfiinţarea sindicatelor şi înlocuirea lor cu ordine corporatiste, desfiinţarea sau supravegherea foarte strictă a ziarelor, desfiinţarea Şcolii Normale şi a examenului de agregare etc.[1] Drieu anticipează o direcţie a politicii rasiale hitleriste imaginând o grupare pe provincii care să corespundă originilor france mai mult sau mai puţin pure, în vreme ce alte provincii vor fi excluse, ca de pildă Bretania sau Ţara Bascilor. Visează la o întoarcere în trecut prin distrugerea tuturor construcţiilor recente din Paris, sau ridicate în secolul al XIX-lea, cum ar fi gara Orsay sau turnul Eiffel. împărtăşeşte vechea temere a dreptei vizând marile oraşe şi vrea să îi trimită înapoi la ţară pe orăşenii de origine rurală, nesocotind cu desăvârşire elementele care constituie forţa unei ţări moderne: e paradoxal să vrei să reconstitui o Franţă agricolă după ce ai analizat atât de bine consecinţele dezastruoase ale lipsei de avioane şi de tancuri. Aici ne situăm în afara oricărui raţionament, la nivelul patimii în stare pură.

Cu asemenea principii, ne-am putea aştepta ca Drieu să întâmpine cu entuziasm politica mareşalului Petain, simpatia lui pentru o Franţă rurală. Pe 6 iulie 1940, telegrafiază la Vichy, cerând să fie chemat, în speranţa că va juca un rol de intermediar între forţele de la Vichy şi ambasadorul Germaniei la Paris, Otto Abetz[XXXII XXXIII], de care, începând din 1934, îl leagă *„un soi de prietenie".* Găsind o maşină, pleacă la Vichy pe 19 iulie. Acolo se întâlneşte cu ministrul de externe, Baudouin, şi cu şeful lui de cabinet, Guerard, care îi eliberează un permis pentru a se putea întoarce la Paris[XXXIV]. Dar spectacolul de la Vichy, *„cu grămada lui de vechituri"[XXXV],* îl dezamăgeşte, ca şi cu ocazia unei noi călătorii, în octombrie, când îl întâlneşte pe Bergery. Fără a face parte dintr-o grupare anume, Drieu este mai apropiat de aripa radicală a colaboraţionismului

XXXII' Măsurile luate de guvernul de la Vichy în privinţa evreilor stârnesc încă vii controverse. Politica antisemitismului de stat, adoptată imediat, a fost dusă în cel mai scurt timp la extreme, autorităţile dovedind un exces de zel în faţa căruia directivele germane păreau de-a dreptul moderate. Apărătorii regimului amintesc că, odată cu începutul politicii de exterminare a evreilor (1941-1942), numai 75 000 de evrei au fost deportaţi către lagărele de exterminare (doar 2 000 vor supravieţui), din cei peste 300 000 din Franţa, şi că aceştia ar fi fost evrei străini, şi nu francezi. Nu s-a putut însă proba cu documente vreo protecţie acordată de guvernul colaboraţionist acestora din urmă. Cf. Franţois Furet, *Atelierul istoriei,* Editura Corint, 2002, pp. 295-302 (n. ed.).

XXXIII Generalul de brigadă S.S. Otto Abetz a fost numit în 1940 ambasadorul Germaniei în Franţa, alegând să-şi stabilească sediul la Paris, în loc de Vichy. Condamnat pentru crime de război (în special pentru a fi permis deportarea celor 75 000 de evrei în lagărele de exterminare), Abetz a fost eliberat în 1954, fiind ucis in 1958într-un accident auto pus la cale, se pare, de foştii luptători din Rezistenţă. Făptaşii au rămas necunoscuţi (n. ed).

XXXIV Pentru rolul politic jucat de Drieu după armistiţiu, a se citi *Fragment de memoires,* Gallimard, 1982.

XXXV *Fragment de memoires,* p. 36.

parizian, pentru care Vichy reprezintă un regim călduţ, incapabil de a susţine efortul de regenerare naţională pe care îl consideră indispensabil. în opinia lui Drieu, cu guvernul de la Vichy, Franţa „a *ieşit din făgaşul ei de stânga doar ca să se afunde în cel de dreapta*" (p. 233): visează un tânăr partid fascist, dar nu află decât amânări, o pleavă de dreapta care a înlocuit pleava de stânga. Din motive diferite, îi dispreţuieşte pe reprezentanţii cei mai de seamă ai guvernării de la Vichy: *„Dobitocul ăla bătrân de mareşal, ticălosul de Laval reacţionează faţă de evenimente aşa cum sunt ei în fond. Totdeauna l-am dispreţuit pe acest general pasiv, acest apărător pur negativ al Verdunului, această bătrână vită încălţată, cramponată de linia de mijlod'* (p. 256). Violenţa lui se dezlănţuie în special împotriva lui Laval, faţă de care resimte un soi de ură de rasă: *„Mârşavul Laval, acea corcitură de evreu cu ţigan, acel avorton făcut în spatele unei rulote"* (p. 256), scrie el în noiembrie 1942. încă din septembrie 1940, judecata lui era fără drept de apel: *„la Vichy — acest Koblenz' intern, loc al tuturor emigrărilor, al tuturor fugilor, al tuturor temerilor, al tuturor replierilor, acest receptacol al tuturor deşeurilor — lumea continuă să vorbească în loc să lucreze, în loc să guverneze".*[XXXVI XXXVII]

Patriot european care nu mai crede în micile patrii, ci în imperii, Drieu milita încă din 1928 în *Geneve ou Moscou* pentru o întărire a Societăţii Naţiunilor şi pentru formarea unei Europe federale. Nemaiaşteptând nimic de la Franţa, care i se pare sortită unei irezistibile decăderi, el face un derapaj periculos, dar logic. De vreme ce Germania este victorioasă, ea se va aşeza la conducerea unificării europene, independent de orice considerente morale. Drieu va transfera aşadar asupra lui Hitler speranţele definitiv înşelate de către politicienii francezi. Jurnalul constituie astfel un fel de adio adresat patriotismului, în timpul luptei cu Germania, Drieu îşi afirma apartenenţa naţională, pe care o punea înaintea opţiunilor sale de politică internă, şi îi ataca violent pe cei care, asemeni comuniştilor, i se părea că adoptă atitudinea inversă. Toată forţa sentimentului său naţionalist îl lega de Franţa, *„de acel ceva care a fost energic şi rafinat, şi care persistă încă în fondul popular şi în monumentele care au mai rămas şi în câţiva artişti contemporani"* (p. 172). Dar îi detesta în acelaşi timp pe francezi, ca urmare a unei extinderi a urii de sine care alcătuieşte fondul caracterului său: la ce bun să mori printre oameni care nesocotesc tot ceea ce pentru el are valoare? Patriotismul francez se preschimba în internaţionalism european, pe care Germania îl întruchipa cel mai bine, cel puţin atâta vreme cât era victorioasă, înainte de a preda ştafeta Rusiei.

Aşa că vedem cum alternează la Drieu profesiunile de credinţă prohitleriste şi invectivele împotriva slăbiciunii şi a greşelilor care vor antrena înfrângerea

XXXVI Koblenz, oraş în Germania occidentală, fosta capitală a Prusiei Renane, situat la confluenţa Rinului cu Mosella. în timpul Revoluţiei franceze a fost locul de adunare al emigraţilor aristocraţi, care au organizat aici o slabă rezistenţă (n. tr.).

XXXVII *Ibidem,* p. 108.

germană. Drieu s-a temut de Hitler, i-a fost frică ca nu cumva acesta să elimine intelectualitatea franceză. La începutul jurnalului îl judecă aspru: în comparaţie cu *Memorialul din Sfânta Elena, „în* Mein Kampf *se simte decadenţa; gândire de ziarist rudimentar, avid de senzaţionalism grosolan"* (p. 67). Dar, paradoxal, când înfrângerea lui Hitler va deveni inevitabilă, atunci Drieu îşi va exprima violent simpatia pentru el, în termeni foarte şocanţi pentru cititorul modern, care poate avea impresia că se vorbeşte despre alt personaj decât cel cunoscut din istorie: *„Nu-mi pare rău decât de un singur lucru, şi anume că nu am strigat mai tare dragostea mea faţă de violenţă, de aventură, de Hitler şi de hitlerism (în ciuda oribilelor defecte şi lipsuri)"* (p. 340); *„Hitler îmi place până la capăt, în ciuda tuturor greşelilor sale, în ciuda ignoranţei şi a minciunilor sale. în linii mari, a schiţat în ochii mei idealul meu politic: mândrie fizică, căutarea unui stil, a prestigiului, a eroismului războinic — şi chiar nevoia romantică de a se epuiza, de a se distruge într-un elan necalculat, nemăsurat, excesiv, fataf* (p. 348). Doar crimele lui Hitler lipsesc din această panoramă exaltată. Drieu se lasă parcă sedus de către învins. Dacă nu îi admiră decât pe învingători, se simte totuşi întotdeauna de partea celor învinşi.

Fenomenul identificării, prin intermediul căruia în Franţa îşi regăsea propriile slăbiciuni, se transferă asupra Germaniei din momentul când îşi pune în ea noile lui speranţe: *„Am transferat asupra Germaniei pesimismul pe care înainte vreme îl rezervasem Franţei. Aş considera totdeauna ameninţată sau pierdută cauza pe care aş susţine-o"* (p. 322). De altfel, se vede adeseori cum reproşurile pe care le formulează la adresa Germaniei se confundă cu cele îndreptate înspre Hitler. Drieu simte nevoia de a asimila o ţară cu omul providenţial care o conduce, Stalin, Hitler sau Mussolini. Doreşte să vadă în Hitler întruchiparea poporului german: *„Fără îndoială că germanii, cel puţin poporul, rămân legaţi de el fiindcă este imaginea destinului lor, după cum pe al francezilor îl întruchipa Napoleon. înainte de Napoleon, ce doriseră francezii, dacă nu tocmai ceea ce Napoleon a vrut să le dea. Un Hitler, sau un Napoleon, este expresia dorinţei, credinţei şi neputinţei oamenilor, a speranţei şi a disperării lor. Ei nu pot renega decât în ultima clipă, când este prea târziu"* (p. 346 şi urm.). Această exaltare a conducătorului constituie de altfel unul din motivele pentru care Drieu dispreţuieşte democraţiile: este de părere că nici un om nu pare a întruchipa voinţa politică a Franţei, Angliei sau Statelor Unite, chiar dacă i se întâmplă să admire un discurs al lui Winston Churchill. Sunt ţări orfane, pe care el le desemnează cu numele lor, niciodată cu ajutorul vreunui erou eponim, în care ar culmina o mistică a liderului. Uneori, totuşi, mai ales atunci când germanii se dovedesc incapabili de a realiza ambiţiile lui Hitler, reface distincţia între conducător şi concetăţenii săi: *„N-am fost niciodată germanofil, nici germanoman. Am spus-o totdeauna, s-a ştiut totdeauna, de îndată ce eram cunoscut. Ceea ce m-a atras a fost Hitler şi hitlerismuF* (p. 334).

Dar politica lui Hitler în Franţa îl dezamăgeşte profund. Spera că germanii vor ajuta Franţa să formeze un partid fascist puternic, în stare a o regenera, în mod evident, nu avea cum să ştie de existenţa directivei 490, dictată de Hitler pe 9 iulie 1940: *„Susţinerea eforturilor guvernului francez de a instaura un regim autoritar nu ar avea nici un sens. Orice formă de guvernare susceptibilă de a restabili puterea Franţei se va izbi de opoziţia Germaniei. în Europa, doar Germania comandă."* Doar proba faptelor îi va permite să vadă în adevărata lumină atitudinea răuvoitoare a germanilor faţă de mişcările fasciste franceze. în noiembrie 1942, Drieu se întreabă dacă germanii se tem de eventuala forţă a unei noi Franţe fasciste, sau sunt doar disperaţi la gândul unei renaşteri fasciste franceze: *„Zilele astea am ajuns la certitudinea, după faptele germanilor şi după declaraţiile lor, că sunt neîncrezători şi dezgustaţi faţă de rarele elemente fasciste existente în Franţa"* (p. 259). Germanii liberali îşi doresc o Franţă democrată, în timp ce imperialiştii berlinezi se tem ca nu cumva fascismul să se redreseze în Franţa. Drieu ajunge aşadar să aprecieze foarte just politica hitleristă în Franţa, dar aceasta se situează la antipod faţă de aşteptările sale.

Drieu se arată foarte sever şi în privinţa strategiei militare a lui Hitler: mai întâi îi reproşează la modul general inerţia, reproş pe care îl face şi altor naţiuni. Poate ca reacţie împotriva imobilismului de care dă dovadă *„ciudatul război",* în 1940 Drieu manifestă un activism îndrăcit, astfel că i-ar fi plăcut să-i vadă pe aliaţi atacând pe toată lumea şi din toate părţile deodată. în martie 1943, îl acuză pe Hitler de a nu avea nici un impuls venit din inimă, dar nici vreo tresărire a imaginaţiei: *„E încremenit în limita forţelor sale"* (p. 282). în 1942 îi reproşa deja că pierde câte şase luni în fiecare an, în loc să atace neîncetat. Visa să-l vadă invadând Italia şi Spania, punând mâna pe Gibraltar, închizând Mediterana. în viziunea lui Drieu, războiul capătă un aspect rablaisian, cu ignorarea cea mai desăvârşită a imperativelor strategice. îi e ciudă pe japonezi pentru că nu atacă Rusia şi că nu sunt mai ofensivi, când aceştia, după primele victorii, abia dacă reuşeau să stăpânească doar din punct de vedere logistic imensitatea teritoriilor cucerite.

Dar mai cu seamă, după războiul fulger împotriva Rusiei, Drieu îi reproşează lui Hitler de a fi refăcut greşeala lui Napoleon, deşi îi spusese mai demult lui Louis Renault: *„N-o să fac niciodată prostia lui Napoleon, n-o să mă duc niciodată în Rusia"* (p. 237). Astfel că istoria se repetă. Napoleon citea despre aventura escapadei ruseşti a lui Carol al Xll-lea al Suediei fără a trage nici o învăţătură, dar nici exemplul lui nu i-a slujit mai bine lui Hitler. Foarte clarvăzător, încă din decembrie 1941, Drieu prevede că germanii se vor împotmoli în iarna rusească. Informat de posturile de radio engleze, pe care le ascultă cu regularitate, luminat de pesimismul său instinctiv ori de câte ori era vorba de prieteni, Drieu se dovedeşte un bun profet în această situaţie, mult înainte de dezastrul german de la Stalingrad. Judecata lui este de altfel întărită de mania

sa demografică, datorită căreia el a măsurat întotdeauna forţa unei ţări în funcţie de numărul de locuitori şi nu în funcţie de puterea industrială. Aşa cum i se părea că Franţa e prea puţin populată faţă de Germania, la fel o vede pe aceasta depăşită, la rândul ei, de milioanele de locuitori ai imperiului rus.

Dar, în ochii lui Drieu, greşelile lui Hitler sunt mai ales de ordin politic. După părerea lui, germanii sunt un popor lipsit de simţ politic, pentru că sunt proşti psihologi. Hitler duce mare lipsă de oameni de talent în jurul lui, ceea ce nu poate decât să-i accentueze carenţele personale. Cea mai gravă este aceea de a nu fi ştiut să se orienteze într-o direcţie hotărât socialistă. Tot la fel ca Napoleon, care, ezitând între principi şi popoare, a mers pe căi ocolite şi a rămas prea favorabil capitalismului. Greşeala de neiertat a lui Hitler a fost noaptea cuţitelor lungi, atunci când s-a debarasat de aripa stângă a partidului său, de Rohm şi de S.A., pe 30 iunie 1934. Pe Drieu nu îl revoltă atât masacrul în sine, cât faptul că ţinta a fost prost aleasă; ar fi trebuit lovit în forţele reacţionare.

Eroarea aceasta de politică internă va avea consecinţe grave în politica internaţională. în iunie 1940, Drieu îşi pune speranţele în Germania pentru realizarea unităţii europene: *„Germania socialistă va reuşi internaţionalismul european pe care Anglia şi Franţa, plutodemocratice, l-au ratat la Geneva*[XXXVIII]*"* (p. 210). în lipsa unei federaţii egalitare, imaginează o Europă sub hegemonie germană, dar pentru asta trebuie ca Germania să nu se izoleze într-un imperialism de modă veche şi, asemeni armatelor Revoluţiei, să declanşeze o tulburare a conştiinţelor. Dar Hitler nu încearcă să extindă şi în restul Europei inovaţiile realizate pe propriul teritoriu: *„Tăcerea, inerţia politică a lui Hitler în Europa de doi ani încoace constituie un semn extraordinar al amurgului geniului în Europa. Nici o dovadă de imaginaţie, nici o creaţie, imposibil de a evada din cercul magic al naţiunii, din găoacea patriei, din scleroza vechii diplomaţii militariste şi imperialiste"* (p. 275). Hitler şi germanii nu gândesc decât în termenii Germaniei, iar nu ai Europei. în 1944, *„germanii recoltează ceea ce au semănat în 1940 şi 1941: absenţa spiritului revoluţionar. Nu puteau justifica invazia şi ocupaţia decât prin revoluţie. Nu era vorba să ia Alsacia, ci să suprime frontiera vamală şi să federalizeze Europa împotriva Rusiei,* (p. 359). în acest punct, Drieu se lasă copleşit de dezamăgire, de

XXXVIII Prin *Geneva* se desemnează, în acest caz, Liga (Societatea) Naţiunilor, organism supranational cu sediul în acest oraş elveţian. După o idee a preşedintelui american Woodrow Wilson, Liga a fost creată în 1920, odată cu intrarea în vigoare a Convenţiei Ligii Naţiunilor, ratificată de 42 de state în 1919. în deceniul al treilea, a încorporat membri noi şi a mediat cu succes dispute internaţionale minore. Autoritatea Ligii, însă, a fost pusă serios la îndoială de la începutul anilor '30, când o serie de evenimente i-au dovedit ineficacitatea. După ce a fost condamnată invadarea Chinei de către Japonia, aceasta din urmă a părăsit pur şi simplu organizaţia. De asemenea, Liga nu a putut preveni reînarmarea Germaniei şi nici invadarea Etiopiei de către italieni. în 1946, Liga Naţiunilor a fost în mod oficial dizolvată, dar practic nu mai funcţiona de la declanşarea celui de Al Doilea Război Mondial (n. ed).

ranchiună, de indignare, fără a încerca să înţeleagă motivele care au împiedicat Germania să difuzeze în exterior mesajul său nazist. Cu siguranţă, ar fi putut să construiască un nazism mai socialist, dar, în rest, Drieu nesocoteşte total conţinutul rasial al nazismului. Se poate concepe răspândirea în întreaga lume a unei doctrine universaliste ca cea a Revoluţiei franceze sau a comunismului sovietic, dar cum să asiguri într-o ţară celtă sau slavă popularitatea unei politici axate pe restituirea purităţii rasei germane?

Condamnat de propriile greşeli politice. Hitler este de asemenea mereu contracarat de adversarii săi germani sau de aşa-zişii partizani, care, în opinia lui Drieu, îi sabotează politica. El se dezlănţuie în special împotriva înaltului stat major german al *Wehrmacht-u|ui,* a cărui rezervă aristocratică împotriva demagogiei hitleriste a sesizat-o foarte bine. Nu îl miră atentatul contelui Stauffenberg[XXXIX] din 20 iulie 1944, la fel cum nu îl surprinde reacţia imediată a armatei împotriva S.S.-iştilor. Merge până la a-l suspecta pe Rommel de trădare: *„Rommel (...) va pierde dinadins bătălia de la Salerno, aşa cum dinadins a pierdut la El Alamein"* (p. 299). Adeseori luciditatea lui are de suferit de pe urma atitudinii pătimaş-părtinitoare. Cu greu poate concepe că *Wehrmacht-u|* încearcă să limiteze dezastrul german deja previzibil, preferând să-l considere o *„pleavă demodată şi reacţionară"* (p. 342), ca un fel de Vichy german, unde toate forţele vechii drepte se unesc pentru a frâna politica nazistă. Iar germanii de la Paris i se par încă şi mai răi, dacă aşa ceva mai este cu putinţă. Raliaţi hitlerismului din oportunism, sunt de fapt *„democraţi din naştere şi de la natură"* (p. 259), cu Abetz în frunte, *„liberali laşi şi vicleni'* (p. 344), care au înşelat şi au trădat mereu forţele franceze favorabile fascismului. Drieu uîtă că a diagnosticat în ostilitatea germană faţă de fascismul francez o voinţă deliberată de a menţine slăbiciunea Franţei, şi vede pretutindeni doar spirit democratic şi trădare.

Slăbiciunile şi greşelile lui Hitler şi ale germanilor îi pun indirect în valoare pe Stalin şi pe ruşi. în vreme ce *„bietul Hitler''* nu era destul de sălbatic (p. 267), Stalin, cu victoriile armatei ruse, va deveni acel stăpân pe care Drieu îl caută pretutindeni în jurul lui: *„Voi muri cu o bucurie sălbatică la gândul că Stalin va fi stăpânul lumii. în sfârşit, un stăpân. E bine ca oamenii să aibă un stăpân care să-i facă să simtă atotputernicia feroce a lui Dumnezeu, inexorabila putere a legii'* (p. 270). Substitut al Dumnezeului nemilos din Vechiul Testament, marele om politic apare astfel într-o perspectivă evident teocratică. Trebuie oare să vedem în raportarea ambiguă a lui Drieu la tatăl său sursa acestei adoraţii manifestate faţă de o putere paternă, politică şi divină? în orice caz, ne

XXXIX Colonelul Claus von Stauffenberg, implicat într-un complot militar german cu ramificaţii în toată Europa ocupată, amplasează o servietă cu explozibil în cartierul general al lui Hitler de la Wolfsschanze (azi Kştrzyn, Polonia), în timpul unei reuniuni a şefilor armatei. Hitler e rănit uşor în deflagraţie, iar contele Stauffenberg este arestat şi executat în aceeaşi noapte. Astăzi este socotit printre eroii germani (n. ed.).

cu totul în cadrul unei mistici a conducătorului, pe care o dezvoltă, idealizând-o, în *L'Homme ă cheval:* Drieu simte nevoia unei figuri paterne ideale, care să îi impună cu brutalitate legea sa. Se complace chiar în ideea evocării unui Stalin care îi va ucide pe toţi burghezii (p. 273). Dar păstrează totuşi o rămăşiţă din vechea sa simpatie pentru Hitler, în măsura în care vede în Stalin pe cineva care a fost mai norocos decât el încă de la pornire: *„De la om la om, Stalin are asupra lui Hitler avantajul nedrept de a încarna un popor mai prudent, mai tânăr, mai numeros, mai bogat: faptul acesta îi conferă greutate, echilibru, îi permite să-şi domolească pasiunile"* (p. 347).

Pentru că, la fel ca în cazul lui Hitler, Drieu tinde să confunde poporul cu omul providenţial care îl reprezintă. Departe de a fi profetică, judecata lui nu face decât să urmeze curba evenimentelor, evoluând de la un dispreţ profund pentru poporul rus către o aprobare lipsită de orice nuanţă. Pe timpul primelor dificultăţi întâmpinate de ruşi în campania din Finlanda, Drieu plasa lumea rusă la un nivel foarte jos: *„veşnica apatie rusească"* (p. 112) îi stârnea chiar ironii cu tentă rasistă: ruşii ar trebui să fie verzi, aşa cum alte popoare sunt galbene sau negre, ca să putem înţelege de ce sunt aşa de diferiţi de noi. Şi se întreba dacă nu cumva există o slăbiciune congenitală a rasei slave. Dar, odată cu primele succese ruseşti, totul se schimbă: aşa cum notează cu cinism şi luciditate în octombrie 1943, *„toată lumea e sedusă de ruşi. Succesul are o forţă irezistibilă"* (p. 299). Singurul lucru pe care îl poate invoca în favoarea clarviziunii sale este acela că şi-a revenit foarte curând: încă din noiembrie 1941, constata că ruşii îi sperie pe germani *„prin numărul, sănătatea, curajul, credinţa şi resursele lor"*[1] (p. 234). Iar scuza pe care o invocă pentru orbirea sa iniţială este entuziasmul ziarului *L'Humanite:* cum să dai crezare unui ziar care te-a înşelat de atâtea ori! Slăbiciunea comunismului francez, această slăbiciune pe care a crezut că o regăseşte în Spania sau în China, l-a împiedicat să vadă forţa rusească.

După cum ruşii sau germanii înregistrează succese sau înfrângeri, aşa va oscila şi Drieu între fascism şi comunism, cele două ideologii rivale, demonstrând astfel fragilitatea convingerilor sale. Când Drieu îi vede victorioşi pe ruşi, atunci îşi abandonează pe loc crezul fascist, în care nu mai vede decât o ultimă reacţie a lumii burgheze: *„Conservatorismul burghez a pervertit fascismul din interior. Marxiştii au avut dreptate: fascismul n-a fost până la urmă decât apărare burgheză"* (p. 293). Drieu nu este motivat aici de modificarea poziţiei sale politice, ci de faptul că ruşii sunt mai puternici decât germanii, Stalin este mai puternic decât Hitler. El se aseamănă în această privinţă cu eroul lui din ,,L'Agent double", care trece de partea liderului politic a cărui putere carismatică i se pare mai hotărâtoare. Dar asta nu-l împiedică să se aştepte la catastrofe din partea comunismului: înclinase de partea fascismului pentru că îl considerase mai puţin distrugător decât comunismul (p. 334). Şi este foarte adevărat că în *Une Femme ă sa fenetre,* eroul, comunistul Boutros,

îşi înfăţişează doctrina într-o imagine foarte puţin atrăgătoare: sărăcie, muncă, suspiciune poliţienească: nu prea lasă impresia că ar putea trece dincolo de „viitorul de aur al omenirii". La Drieu, adeziunea finală capătă nuanţe catastrofice: *„în orice caz, salut ridicarea Rusiei şi a comunismului. Va fi atroce, atroce de distructivă, insuportabilă pentru generaţia noastră, care va pieri în totalitate de moarte lentă sau bruscă"* (p. 317). Adeziunea aceasta rămâne prin urmare ambiguă. Drieu evidenţiază cu multă luciditate afinităţile burgheze care îl despart de comunism: teama burgheză de necunoscut încercată de bunicul său în timpul Comunei, legătura cu Christiane Renault, cea mai bogată burgheză, *„repulsia epidermică faţă de un comunist'* (p. 288), repulsie pe care o încearcă, e adevărat, şi faţă de burghezi şi de toţi cei care reprezintă o clasă socială. Apoi nu îşi poate dezminţi atât de brutal angajarea fascistă. îşi pune toate speranţele în comunism, dar nu poate să se gândească la o veritabilă reconvertire comunistă: *„Nimic nu mă mai desparte de comunism, nimic nu m-a despărţit vreodată de el, în afară de crisparea mea atavică de mic-burghez. Dar asta e enorm şi a dat naştere la cuvinte şi atitudini cărora e mai bine să le rămân credincios, cărora nu pot decât să le rămân credincios"* (p. 327). Descoperirea forţei ruse şi admiraţia pentru comunism nu constituie aşadar o soluţie pentru existenţa sa personală. Acestea nu pot determina din partea lui nici o acţiune concretă, îl lasă să rătăcească veşnic în vis şi în miraj al politicului.

Incapabil de a trece în fapt de la fascism la comunism, Drieu va accepta până la moarte consecinţele ultime ale angajării sale iniţiale. Ceea ce nu îl împiedică însă de a cădea victimă unei forme de oportunism intelectual, care îl face să treacă de fiecare dată de partea celui puternic. Nu e vorba de simplu cinism, ci de o prelungire a complexului său de inferioritate din copilărie. Lui Drieu i s-a părut întotdeauna că este slab din punct de vedere fizic şi nu a putut accepta niciodată să fie dominat de forţa brutală a altora. Hrănit cu legenda napoleoniană şi cu literatura eroică pentru copii, a visat să fie rege în curtea şcolii. Dar nu avea destulă forţă pentru a fi şef, aşa că trebuia să recurgă la şiretlic. După cum relatează în *Etat civil,* o ceartă cu un rival se termină într-o zi printr-o înfrângere umilitoare. Mai târziu, în armată, *La Comedie de Charleroi* ni-l va înfăţişa tot incapabil de a se impune fizic în faţa derbedeilor din sectorul său. Şi forţa aceasta nu le este necesară doar liderilor, ci oricărui bărbat demn de acest nume. în special în domeniul sexual, Drieu insistă asupra faptului că bărbatul trebuie să fie capabil de a o apăra pe femeia care îl însoţeşte de orice agresiune. Sentimentul de a nu corespunde acestei exigenţe dezvoltă în el un complex periculos, care îl face să aprecieze în sine orice manifestare a forţei. Germanii au dreptate la începutul războiului, pentru că sunt învingători, dar Drieu îi va abandona în plan intelectual în favoarea ruşilor de îndată ce situaţia se va inversa.

Virajul lui Drieu de la fascism la comunism este aşadar mai mult geopolitic decât ideologic, la limită este chiar rasist, în măsura în care ruşii îi par a fi un popor mai tânăr, care îi depăşeşte pe germani. Singura constantă politică a gândirii lui Drieu este ideea sa despre Europa, a cărei înfăptuire o lasă pe seama ruşilor, de vreme ce germanii nu mai sunt în stare de aşa ceva. Acest fel de indiferenţă la orice convingere ideologică profundă explică în acelaşi timp versatilitatea pe care el tinde să o proiecteze asupra tuturor actorilor dramei care sfâşie lumea: el redistribuie alianţele după cum îi dictează fantezia, ca şi cum diferitele ţări angajate în război ar fi doar un pachet de cărţi de joc, pe care le poţi amesteca şi tăia după plac. Astfel, le reproşează japonezilor că nu îi atacă pe ruşi, iar a doua zi constată că ar trebui să se alieze cu ei (p. 285). Nu există practic combinaţie posibilă pe care să nu o închipuie, nu există răsturnare de alianţe pe care să nu o inventeze, dintre care cea mai burlescă este, desigur, ostilitatea anglo-americană (p. 236), eventual la instigarea ruşilor (p. 217). Dar îi vede şi pe ruşi aliindu-se cu germanii (p. 249), sau, dimpotrivă, pe aceştia din urmă aliindu-se cu anglo-americanii împotriva ruşilor (p. 309). Aceeaşi fantezie domneşte şi în domeniul spiritual: se lasă uşor convins că Biserica preferă bolşevismul, sau o suspectează de simpatii masone. în această nesăbuită combinatorie, nesocoteşte tot ceea ce constituie personalitatea istorică, politică sau chiar rasială a unui stat modern, pentru a-l transforma într-un simplu pion deplasabil după plac, ca pe vremea răsturnărilor de alianţe la curţile din secolul al XVII-lea. Singurele afinităţi pe care este de acord să le recunoască sunt de ordin psihologic, atunci când are în vedere posibilitatea unei internaţionale a dictatorilor, în cadrul căreia Stalin ar accepta să îi vină în ajutor lui Hitler. Şi aici întâlnim o punere în valoare a omului providenţial atotputernic, cu mult deasupra realităţilor politice ignorate în mod deliberat.

Singurul lucru stabil, care supravieţuieşte alături de ideea europeană, este mai degrabă un dezgust, un refuz: oroarea viscerală faţă de democraţie. Această constantă maurrasiană a personalităţii lui Drieu se exprimă în multe ocazii, tot ea justificând parţial şi comunismul ca ucigaş al burghezilor, considerat preferabil *„întoarcerii vechiturilor anglo-saxone, a recondiţionării burgheze, a aranjamentelor democratice*" (p. 317). Tot aşa se explică şi o stranie lacună în universul politic al lui Drieu. De vreme ce venerează pretutindeni reuşita şi puterea, ne-am aştepta să se încline în faţa succeselor americane la fel de mult ca în faţa succeselor ruseşti. Or, el, care i-a admirat odinioară aşa de mult pe americani, pare opac la victoria Statelor Unite asupra japonezilor şi germanilor. După ce la începutul lui 1942 se întrebase dacă japonezii nu îi vor întrece pe americani datorită tinereţii poporului lor (2 ianuarie, p. 239), la sfârşitul jurnalului pare să ignore cu desăvârşire succesele americanilor împotriva adversarilor lor. Această orbire, în viziunea lui Drieu, reflectă cu siguranţă dispreţul său faţă de democraţia americană: chiar

şi victorioasă, în ochii lui o democraţie nu poate fi decât slabă. Poate se mai adaugă încă două motive. Primul este de ordin politic: Drieu se aşteaptă ca învingătorul să unifice Europa, iar această sarcină i se pare mai potrivită pentru Rusia decât pentru Statele Unite, ţară extraeuropeană. Al doilea motiv este de ordin rasial: Statele Unite îi apar ca o ţară mare, rezultat al metisajului barbar şi decadent în acelaşi timp. Americanii nu sunt decât: „o *scursoare de puşcăriaşi evadaţi, de transfugi, de învârtiţi*" (p. 134). Prejudecata rasistă se dovedeşte a fi încă şi mai puternică decât adorarea forţei.

Drieu este totuşi foarte conştient de puterea americană, şi din cauza ei ajunge să se teamă pentru hegemonia rusă, pe care doreşte să o vadă triumfătoare: *„Chiar şi azi văd slăbiciuni în Rusia şi în comunism. îmi dau seama că Rusia încă n-a ajuns cu adevărat să fie o forţă industrială şi militară şi că America şi Anglia sunt capabile să-şi ia asupra ei o revanşă imediată"* (p. 327). Aşa că Drieu îşi petrece timpul trecând de la un campion la altul, dar forţa acestuia nu i se pare niciodată îndeajuns de sigură. De îndată ce mizează pe Stalin şi pe ruşi se şi îndoieşte de capacitatea lor de a-i îndeplini speranţele: *„îmi transfer pesimismul asupra ruşilor şi mă întreb dacă nu vor trebui, şi ei, să se plece în faţa anglo-saxoniloC* (p. 337); *„Stalin va putea oare profita de drumul deschis de cei doi fraţi ai săi* [Hitler şi Mussolini] *? încep să mă îndoiesc, transfer asupra lui eternul meu pesimism"* (p. 342). Fenomenul acesta de transfer este caracteristic pentru lipsa lui de convingere ideologică veritabilă. Constatăm la el un fel de triumf al contingentului paralel, cu o extraordinară sete de absolut. Drieu pare convins că războiul se va sfârşi cu victoria decisivă a unui partid asupra celorlalte, prin stabilirea unei ordini mondiale definitive. Vede în cel de Al Doilea Război Mondial un fel de proces permanent, care nu se va încheia decât în momentul când problemele lumii vor fi rezolvate o dată pentru totdeauna. Prea puţin format de studiile sale istorice, el nu îşi poate închipui că echilibrul între puteri este ceva care se face şi se desface mereu, că hegemoniile nu sunt niciodată nici depline, nici veşnice. El substituie instabilităţii inerente a vieţii o viziune încremenită, caută, aşa cum însuşi mărturiseşte, să *„reducă ceea ce este viu la un soi de statism"* (p. 75). Drieu are ceva din utopistul angajat în fixarea lumii într-un imobilism deplin.

Viziunea aceasta se intersectează cu un pesimism istoric şi cultural mult mai temeinic decât pesimismul său politic. Ca şi Gobineau, el crede că lumea se îndreaptă inexorabil spre declin. Tresăririle războiului mondial nu constituie decât un epifenomen. Nu numai Franţa, ci lumea întreagă este sortită împietririi şi somnolenţei: *„Omenirea are nevoie să doarmă o mie de ani, e obosită"* (p. 288); *„Literatura franceză este terminată, ca şi orice altă literatură din lume în general, ca şi întreaga artă, întreaga creaţie. Omenirea este bătrână şi se grăbeşte să-şi orânduiască somnul într-un sistem de furnicar sau de stup"* (p. 98). Drieu împrumută de la

Nietzsche viziunea *„ultimului om",* dar nu îşi pune nici o speranţă în venirea unui supraom, care să compenseze 46

situaţia. în jurul lui nu vede decât oameni mici. Chiar şi atunci când închipuia cu entuziasm un triumf germanic, îl vedea imediat prăbuşit în degenerare: Germania victorioasă va putrezi instantaneu printr-un efect de contaminare, astfel că îi vom vedea pe *„pederaştii germani plimbându-se boiţi pe străzile Parisului sau ale Moscovei'* (p. 143). Hitler nu va face decât să încurajeze mersul omenirii pe o pantă fatală: *„Cu siguranţă că Hitler va dărui Europei acea siguranţă a automatismului birocratic pe care ruşii nu au ştiut să o pună la punct, la adăpostul căreia omul epuizat va face o îndelungată cură de repaus, destindere, monotonie, stupiditate, de care are mare nevoie"* (p. 162). Mai târziu, când Drieu va crede în triumful ruşilor, va rămâne la fel de pesimist: *„Cât despre ruşi, mă tem de o decepţie: de acel amestec de New York şi Berlin"* (p. 350 şi urm.). Faţă de diagnosticul lui de decădere, Drieu nu vede nicăieri salvarea.

Prin acest ton al veşnicului prevestitor de catastrofe, Drieu se înrudeşte cu profeţii biblici în mai mare măsură decât prin însuşirile lui de vizionar, evocate în titlul pătrunzătorului studiu al lui Pierre Andreu. Cu siguranţă că Drieu chiar s-a dorit profet, după cum o afirmă în mai multe rânduri în aceste pagini: *„Am fost cu-adevărat profet. Nici un cuvânt din poemele şi din eseurile mele, care să nu fi bătut departe"* (p. 183). Dar îi este ciudă că a fost un *„profet discret',* în loc să strige înfricoşător împotriva ţării sale prăbuşite în religia confortului. Mai mult decât adevărul îl interesează intensitatea imprecaţiei sale. Crede că şi-a trădat misiunea mai mult din lipsă de forţă decât de luciditate. Or, dacă e adevărat că Drieu îşi petrece vremea profetizând, ceea ce anunţă el e departe de a se adeveri. Uneori este şi foarte clarvăzător, astfel că în timpul „ciudatului război" simte că *„evenimentele vor fi cu atât mai teribile cu cât întârzie mai mult'* (p. 98); încă din mai 1940 este convins că Hitler va ataca Rusia (p. 186); în 1942, cu mult înainte de complotul din iulie 1944, este convins că propria armată îl va arunca pe Hitler în aer (p. 257). Se ştie că doar puţin a lipsit ca atentatul lui Stauffenberg să reuşească şi că, urmare a anunţului eronat de reuşită, generalul Heinrich von Stulpnagel, guvernatorul militar al Franţei, a dat ordin să fie arestaţi 1 200 de S.S.-işti şi membri ai serviciului de securitate al Parisului. în acelaşi fel, Drieu prevede, după izbânda debarcării în Normandia, o a doua debarcare, pe Coasta de Azur (p. 325). Dar la fel de des i se întâmplă să se înşele, şi nu numai când e vorba de răsturnările alianţelor delirante pe care le închipuie el. în ciuda pesimismului său, este primul surprins de brutala prăbuşire din iunie 1940. în decembrie 1939 spunea că nu crede într-o înfrângere militară, într-o prăbuşire bruscă. După cum mărturiseşte, îl surprinde şi succesul debarcării aliaţilor: *„Ei bine, instinctul meu era un instinct adevărat, adică ceva eminamente înşelător! Debarcarea a reuşit şi de acum încolo lucrurile trebuie să se desfăşoare destul de repede"* (p. 322). în ianuarie 1944, închipuie un alt aranjament între germani şi anglo-americani (p. 301). în 1942, este convins că *„în calculul esenţiaf* nu se înşală (p. 258):

supraestimează forţa ruşilor, după ce mai întâi o subestimase: victoria finală va aparţine ruşilor, şi nu anglo-saxonilor. *„Micile lui profeţii',* cum le numeşte el (p. 352), sunt când exacte, când false, fapt pe care îl rezumă destul de bine atunci când spune că s-a înşelat *„cu privire la Rusia, mai mult decât cu privire la Germania. Deloc cu privire la Franţa"* (p. 374). Triumfător este însă în pesimismul privind soarta propriei ţări, el fiind uimit de slăbiciunile Franţei încă din 1918. Şi nu degeaba se referă el la Isaia, pentru că deznădejdea profeţiilor sale a fost mai violentă decât ar vrea el însuşi să admită. Există ceva din inspiraţia biblică în violenţa imprecaţiei care îi străbate întreaga operă. Mai mult decât un analist lucid, Drieu este un vaticinator de catastrofe. Oare nu spune chiar el: *„Omul poate să tot anunţe dezastre, are totdeauna dreptate, mai devreme sau mai târziu. Căci istoria nu este decât un şir de dezastre. Dezastre şi cântări'* (p. 240)?

Dar pesimismul acesta fundamental falsifică în cele din urmă perspectivele. Dacă Drieu are dreptate să vadă Franţa decăzută din rangul ei de mare putere mondială, preferă să ignore posibilităţile sale de redresare, păstrând-o la nivelul unei puteri medii. Dacă ar mai fi trăit, ar fi fost cu siguranţă mai puţin sensibil la dezvoltarea sa economică decât la dezagregarea imperiului ei: Dien Bien Phu i-ar fi confirmat certitudinile profetice. în *Les Chiens de paille,* neputinţa politică a tânărului Cormont era întruchiparea neputinţei politice a *„Franţei singure"* de a se constitui într-o forţă autonomă în mijlocul puternicilor săi vecini. Drieu îi refuză în acelaşi fel şi lui de Gaulle posibilitatea de a face ca Franţa să fie respectată. în 1943, face din el un soi de prizonier al anglo-americanilor: *„Să văd mascarada lui de Gaulle, făcând patriotism şi pseudo-autonomism, sub ochii americanilor şi ai englezilor, după mascarada unor Petain-Laval, sub ochii germanilor — nu-i de mine"* (p. 297). în februarie 1945, apreciază corect marja de manevră gaullistă între cele două blocuri, această politică întrucâtva florentină, unde cel slab poate încerca un joc de balans între cei puternici. Dar o respinge imediat: America, Anglia şi Rusia *„ştiu puţinul pe care l-a făcut Franţa şi puţinul pe care îl poate face. Şi iată că de Gaulle crede că-şi poate menţine echilibrul între ele, înclinând rând pe rând când într-o parte, când într-alta. Dar nu e decât un element între multe altele, şi acela secundari* (p. 395 şi urm.). Pentru Drieu, politica gaullistă de independenţă este din principiu o iluzie în care refuză să creadă: patriotismul francez nu mai are viitor!

★ ★

„îi urăsc pe evrei. Am ştiut dintotdeauna că-i urăsd' (p. 255). în faţa violenţei unei astfel de afirmaţii, toate explicaţiile de tip vag sociologic par derizorii. Cu siguranţă că Drieu a crescut în mijlocul unei mici burghezii 48

antidreyfusarde şi antimasone, iar inenarabilul său tată cu siguranţă că a pus pe seama evreilor nenorocirile lui în afaceri. Dar antisemitismul lui Drieu este de o asemenea virulenţă a urii iraţionale, încât aminteşte uneori de delirul lui Celine. Pentru el, evreul este un soi de monstru mitic, întruchipare a tot ceea ce el detestă, chiar dacă invocă experienţe personale directe pentru a-şi justifica respingerea. în afară de cei pe care îi consideră duşmanii lui personali, ca Bernstein sau Bauer, pretinde că toţi, prin urmare chiar şi prietenii lui, l-au agresat: *„Nici unul pe care l-am cunoscut, citit sau observat, care să nu mă fi rănit. Şi nici unul căruia să-i fi păsat de rana făcută, care să fi devenit conştient de ea"* (p. 158). Citäm, prin contrast, scrisoarea foarte demnă pe care i-a scris-o vechiul său prieten Pierre Heilbronn îndată după publicarea romanului *Gilles: „Mă doare să te văd ajuns în această situaţie, mă surprinde părerea ta păstrată cu grijă până acum în legătură cu bărbaţi şi femei dintre care unii se credeau prieteni cu tine şi te socoteau printre ai lor. Regret că am putut contribui şi eu la formarea unei păreri atât de lamentabile despre evrei. Totuşi ţin foarte mult la tine."*[XL] Poate că şi aceasta este tot expresia sfâşietoarei amintiri a căsătoriei de interes cu Colette Jeramec, care îl chinuie pe Drieu, suscitând în el agresive mustrări de conştiinţă. Nu şi-a putut ierta niciodată, după cum nu le-a putut ierta nici evreilor faptul că a acceptat banii lui Colette fără să o iubească: *„Sărăcia mă ţinea departe de fetele din burghezie. Nu pătrundeam decât în puţine case ale colegilor mei. Numai evreii mă invitau. Dar complexul meu de culpabilitate în privinţa lor s-a accentuat. Nu puteam să doresc o fecioară; dar cu atât mai puţin o evreică"* (p. 277). Pentru că nu a putut să o iubească pe Colette căsătorit fiind cu ea, Drieu le respinge pe toate evreicele şi face din aceasta un soi de lege a firii sale. Sentimentul său de culpabilitate se transformă în agresivitate. într-un moment de foarte mare luciditate, ajunge să vadă în evrei întruchiparea acelei părţi din el însuşi pe care o respinge[XL] [XLI], civilizaţia modernă, şi marele oraş: *„Evreii suntem chiar noi înşine, schimonosiţi de viaţa din marile oraşe"* (p. 292): Drieu parafrazează aici o opinie pe care i-o atribuia lui Carentan, tutorele spiritual al eroului său din *Gilles: „în ceea ce mă priveşte, nu pot să-i suport pe evrei pentru că reprezintă prin excelenţă lumea modernă, pe care o urăsc."*[XLII] De asemenea, să nu uităm că în *Les Chiens de paille,* soarta ţării lui Israel devine o prefigurare a destinului Franţei, sortită să fie sfâşiată între ambiţiile puternicilor ei vecini. Dacă Drieu îi urăşte atât de mult pe evrei, este pentru că se simte prea apropiat de ei.

Fără ca Drieu să-l citeze pe Drumont sau alţi publicişti antisemiţi colaboraţionişti, regăsim la el o viziune tradiţională a pericolului evreiesc. Mai întâi, ideea că evreii sunt peste tot; aşa cum cinematografia de la

XL Scrisoare citată de Andreu şi Grover, *op. cit,* p. 427.

XLI Este teza lui Bernard Frank în strălucitul lui eseu *La Panoplie litteraire,* Flammarion, 1980, p. 143.

XLII *Gilles,* ed. citată, p. 159.

Şi *„o nouă Societate a Naţiunilor va reprezenta triumful definitiv al evreilor, care vor pune mâna pe ea făţiş"* (p. 102). I se pare că toţi sunt evrei sau jidoviţi, de la Achenbach, consilier de legaţie la Ambasada Germaniei la Paris, *„democratul, fără îndoială, pe un sfert evreu"* (p. 256), până la Laval, *„acea corcitură de evreu cu ţigan"* (p. 256). Ajunge să se îndoiască până şi de Hitler: *„Şi când te gândeşti că antisemitismul lui Hitler a devenit îndoielnic?* (p. 75). Evreii triumfă în toate taberele: Stalin *„la urma urmei, nu e şi el, la fel ca de Gaulle, în mâna evreilor?"* (p. 293). A alege între democraţie şi comunism înseamnă *„să aleg între două grupări de evrei'* (p. 257). Este tema tocită a complotului evreiesc, care reapare aici după ce a făcut carieră în *Protocoles des Sages de Sion*|

Evreul se insinuează, aşadar, pretutindeni: este ca străinul pe care îl inviţi la masă şi care ajunge să dorească să-ţi conducă gospodăria. Drieu refuză asimilarea, pentru că evreul i se pare esenţialmente un apatrid, excepţie făcând situaţia în care se raliază la sionism[XLIII XLIV], care merită tot respectul nostru, aşa cum *Gilles* o sugera deja. Lipsiţi de rădăcinile atavice ale limbii, Maurois şi Bernstein se vor simţi perfect în Statele Unite, unde *„vor scrie în engleză cu la fel de multă uşurinţă şi la fel de plat ca în franceză"* (p. 206). De altfel, evreii sunt întotdeauna gata să-şi părăsească ţara de adopţie pentru orizonturi mai bune, dacă li se pare spre avantajul lor: Wildenstein, marele anticar, naturalizat francez, îşi naturalizează american propriul fiu (p. 159).

Dar Drieu nu se mulţumeşte, asemeni lui Maurras, cu un antisemitism politic, el îl completează cu un rasism biologic. Mândru de ascendenţa sa normandă de blond înalt cu ochi albaştri, se ocupă meticulos cu identificarea indicilor fiziologici ai iudaităţii, ceea ce aminteşte de opusculele de joasă speţă care au proliferat în timpul războiului pentru a învăţa populaţia *„cum să recunoască evreul'.* Astfel, i se pare că poate identifica drept evreică o femeie care îi vorbea despre Franco numindu-l măcelar, observând că are *„ochii albaştri puţin dilataţi, puţin ieşiţi din*

XLIII Una dintre cele mai influente lucrări din istoria literaturii, cu autor necunoscut, s-a răspândit în toată lumea în urma succesului Revoluţiei bolşevice din Rusia. Concepută ca o sumă de indicaţii ale unui grup de „înţelepţi" evrei privind preluarea puterii în întreaga lume, a contribuit major la creionarea portretului evreului perfid care urmăreşte dominaţia globală, alimentând astfel tendinţele antisemite deja existente. Astăzi, această scriere, considerată pur ficţională, este socotită ca inaugurând tema teoriei conspiraţiei, una dintre cele mai populare în literatura universală (n. ed.).

XLIV Mişcare naţională a evreilor, de răspândire internaţională, fundamentată de Theodor Herzl în 1896 (prin lucrarea „Statul evreu"), care îşi propunea ca obiectiv soluţionarea aşa-numitei „probleme evreieşti" prin crearea, respectiv reînfiinţarea statului evreiesc în Palestina. Sionismul are la bază trei principii: 1. Evreii sunt un popor, nu doar o simplă comunitate religioasă; problema evreiască este, deci, o problemă naţională. 2. Antisemitismul şi persecuţiile la care sunt supuşi evreii reprezintă un pericol permanent. 3. Palestina („Ţinutul Israel") a fost şi este încă patria poporului evreu (n. ed.).

orbită, prea albaştri, ficşi', şi *„şoldurile rău potrivite pe bazin"* (p. 79). Aceleaşi caracteristici se regăsesc în portretul

lui Colette Jeramec, cu *„acea sinistră slăbiciune în mers care caracterizează femeile etniei sale",* cu *„acea evanescenţă a bazinului spre genunchi"* (p. 315).

Dar Drieu nu numai că le atribuie evreilor un aspect fizic particular, dar respinge tipul de mentalitate şi de inteligenţă pe care li-l atribuie. Dacă le recunoaşte uneori energia, aceasta îi pare confuză şi autodistructivă prin exces de spirit critic. Evreii pot fi în cel mai bun caz agitatori politici lipsiţi de geniu: Troţki[1] nu are mai multă substanţă în comparaţie cu Stalin decât Kerenski în comparaţie cu Lenin[XLV XLVI]. Marile figuri evreieşti îl stânjenesc, şi trebuie să facă apel la *„hăţurile disciplinei engleze"* (p. 160) pentru a explica superioritatea unui Disraeli. La fel, pe plan filosofic şi literar, trebuie să admită valoarea unor Montaigne, Bergson, Proust, dar încercând să le eludeze profunzimea: pe Bergson şi Proust îi consideră fabricanţi ingenioşi, care, prin voinţă şi perseverenţă, ajung la o calitate a scriiturii lipsită de *„ţâşnirea autentică şi de verva tradiţională"* (p. 151). în privinţa lui Montaigne se simte destul de stânjenit şi încearcă, la fel ca în cazul lui Disraeli, să închipuie o formă de asimilare în care calităţile ţării de adopţie echilibrează aportul evreiesc. Evreii din Spania s-au familiarizat de mult cu civilizaţia franceză, *„iar familia lui Montaigne a fost îndelung filtrată cu ajutorul moravurilor catolicismului şi ale nobilimii franceze"* (p. 151). Aşa cum a observat cu îndreptăţire Charlotte Wardi[XLVII], inteligenţa evreiască îl fascinează pe Drieu, care ezită în privinţa statutului său real pentru a-i prefera în cele din urmă instinctul.

Trebuie să menţionăm şi prelungirea ideologică a antisemitismului său asupra studiilor religioase. Grija sa de a minimaliza contribuţia evreiască la civilizaţia europeană îl conduce la discreditarea importanţei iudaismului în formarea religiei creştine: *„Toate elementele creştinismului sunt fixate*

XLV Apropiat al lui Lenin şi rival al lui Stalin, Lev Davidovici Troţki (n. Bronstein, 1879-1940) a fost creatorul şi comandantul Armatei Roşii, principalul artizan al victoriei acesteia în războiul civil rusesc. După moartea lui Lenin, la Congresul al XII-lea al partidului comunist (1923) este înlăturat de la conducerea partidului de troica Zinoviev-Kamenev-Stalin, deschizându-se astfel calea ascensiunii ultimului către puterea supremă (n. ed.).

XLVI Alexandr Kerenski (1888-1970), liderul facţiunii menşevice a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din Rusia, duşman personal al lui Lenin. Se opune iniţiativei acestuia de a aresta oamenii doar pe baza apartenenţei la o clasă socială. Prim-ministru în 1917, este înlăturat de Revoluţia din Octombrie, în celebrul atac bolşevic asupra Palatului de Iarnă (sediul Guvernului din Sankt Petersburg) din 7 noiembrie 1917. Cf. Ernst Nolte, *Războiul civil european 1917-1945,* II, 1 (Editura Runa, Grupul Editorial Corint, Bucureşti, 2005) (n. ed.).

XLVII „Drieu la Rochelle", *L'Herne,* 1982, p. 293.

[1] Tratat kabalistic, compilat în aramaică, pornind de la texte mai vechi, de către Moise din Leon (Spania), mistic evreu din secolul al XII-lea. El caută sensul ezoteric al Bibliei şi ajunge la o cosmogonie împărţită între domnia luminii şi aceea a tenebrelor.

înainte de Hristos — şi în afara lumii evreieşti, care nu cunoaşte decât o reflectare atenuată a acestora" (p. 229). El merge mult mai departe decât simpla recunoaştere a unui aport al filosofiei greceşti la constituirea unei metafizici creştine. Fascinat de imaginea unui puternic sincretism religios, Drieu ajunge să anuleze specificitatea religiei iudaice: *„Aceste Testamente sunt pline de împrumuturi străine de evrei, iar istoria evreiască este o istorie minusculă în mijlocul imensei mase de antichităţi'* (p. 287). Suntem foarte aproape aici de

dezvoltările acestei idei în „Journal d'un delicat" (început în 1934, dar terminat în 1940), unde sublinia prezenţa în spatele Bibliei a unei întregi mişcări anterioare a gândirii ariene. în cele din urmă, regăsim ideea că în toate domeniile evreii nu pot da decât spirite strălucitoare, dar superficiale, cărora le scapă profunzimile filosofiei. O lectură a *ZoharuluP,* de care se declară foarte dezamăgit, îi confirmă următoarea părere: *„Uimeşte mai ales prin arta literară, aceeaşi care străluceşte în Biblie. Evreii sunt mai mult literaţi decât filosofi'* (p. 303).

Bilanţul antisemitismului lui Drieu este aşadar greu şi nu poate părea decât copleşitor în ochii contemporanilor conştienţi de holocaust. Probabil însă că Drieu l-a ignorat cu desăvârşire. Nu numai că nu spune nimic în legătură cu acest subiect în jurnal, dar, aşa cum am văzut, se îndoieşte chiar de autenticitatea antisemitismului lui Hitler. Ba chiar îl suspectează la un moment dat că va face o alianţă cu evreii (p. 133). Sigur că nu îşi imagina lagărele de concentrare ca pe nişte locuri de desfătare, dar singura imagine despre ele pe care o avem în opera sa este una eufemizată. E vorba de o scrisoare către Christiane Renault din 15 septembrie 1935, în care îi relatează vizitarea unui lagăr pe care i l-au arătat naziştii în împrejurimile Miinchenului: *„Vizita lagărului a fost surprinzătoare. Nu cred că mi-au ascuns mare lucru. Nota dominantă o constituie confortul admirabil şi severitatea afişată."* încrederea naivă a lui Drieu nu îl lasă în nici un fel să presimtă lagărele de exterminare, care de altfel nu existau încă la acea dată, şi nimic nu ne îngăduie să presupunem că a avut ocazia de a-şi revizui părerea.

Mai mult, textele jurnalului au rămas strict confidenţiale până acum. Ele sunt de o extremă violenţă, dar este vorba de o violenţă privată, iar Drieu nu intră în nici un fel în jocul vreunei propagande antisemite. Dimpotrivă, scrierile publicate în timpul războiului rămân în privinţa antisemitismului în urma romanului *Gilles,* publicat în 1939, sau a unor articole publicate puţin înainte de începerea războiului: în *L'Homme ă cheval,* de pildă, este ignorat cu desăvârşire personajul evreului, care ar fi putut să se alăture francmasonului sau iezuitului din intrigă. Drieu nu este dintre cei care urlă împreună cu haita, iar conduita sa personală este chiar în opoziţie flagrantă cu convingerile sale. Sau, cel puţin, este caracteristică pentru un om de dreapta la care relaţia personală este întotdeauna mai importantă decât datele ideologice: *„Cei câţiva prieteni evrei pe care îi mai aveam sunt în închisoare sau fugari. Mă ocup de ei şi le fac unele servicii. Nu văd nici o contradicţie aici. Sau, mai degrabă — contradicţia dintre sentimentele individuale şi ideile generale este însuşi principiul*

omeniei" (p. 306). Antisemitismul este la el o patimă intelectuală violentă, dar nu o traduce niciodată în josnicii la nivelul conduitei private.

*
* *

La Drieu, jurnalul dezvăluie prea puţin în legătură cu procesul creator. Nu ne ajută să pătrundem în operă, aşa cum face Gide scriind *Journal des faux- monnayeurs.* Nu constituie nici un rezervor romanesc, de unde autorul să se aprovizioneze cu schiţe, idei, secvenţe de ficţiune, asemeni *Jurnalului* lui Kafka. în cel mai bun caz ne informează în legătură cu datele de alcătuire, ca de pildă momentul când Drieu scrie prima parte din *L'Homme ă cheval* sau planul pentru *Judas.* Uneori lucrul la romane pare a secătui inspiraţia jurnalului: o lungă întrerupere, din mai până în octombrie 1942, coincide cu terminarea romanului *L'Homme ă cheval.* Dar găsim câteva pagini lucide scrise de Drieu despre opera sa, despre care cu justeţe spune că se vede că e scrisă la prima mână. Inspiraţia plină de vioiciune este urmată prea adeseori de o moleşeală care împiedică intriga şi personajele să se maturizeze, să capete consistenţă. Mereu pesimist în ceea ce-l priveşte, în *L'Homme ă cheval nu* vede mai întâi decât defectele, pentru ca abia judecata prietenilor să îi confirme reuşita generală. Recluziunea forţată, îngustarea propriului univers ne îngăduie cu întârziere să urmărim pas cu pas compunerea romanului *Dirk Raspe,* această operă în care avea poate să atingă în fine lentoarea împlinirilor. Şi există ceva profund mişcător atunci când vedem desfăşurându-se cele două destine paralele, al lui Van Gogh, care se îndreaptă către geniu, nebunie şi sinucidere, şi al lui Drieu însuşi, surprins pe calea spre moarte în clipa când geniul său se manifestă.

în rest, preocupările specifice omului de litere se manifestă doar în ipostaza lui Drieu ca director de revistă. Din decembrie 1940 până în iunie 1943, lui i se datorează reapariţia publicaţiei *Nouvelle Revue Franţaise,* (dar şi colaborării cu Jean Paulhan, care a îndeplinit cea mai mare parte a muncii propriu-zise). A cedat la început unui impuls de revanşă faţă de toţi scriitorii celei de-a lll-a Republici, care îl ignorau sau nu îl apreciau la justa valoare: „Cât *despre N.R.F., o să mi se târască la picioare. Adunătura asta de evrei, de pederaşti, de suprarealişti timizi, de dascăli francmasoni se va agita lamentabiF* (p. 207), scria el pe 21 iunie 1940. Dar voia mai presus de orice să menţină vie expresia franceză, după ce se temuse că germanii îi vor elimina pe toţi intelectualii. Iar Abetz, prietenul lui, îi promite protecţie şi libertate dacă face o revistă literară. Drieu, pe care l-a îngrozit întotdeauna ideea retragerii intelectualilor în turnul de fildeş, crede atunci că nu se poate sustrage ocaziei de a acţiona care i se oferă. E ceea ce el numeşte „mania responsabilităţilor" (p. 230) într-un pasaj din cele multe în care se plânge de neplăcerile pricinuite de revistă. Pentru că foarte curând pare a-şi regreta decizia: *„Acţiunea, pentru mine, este soluţia de minimă rezistenţă"* (p. 244). în martie şi aprilie 1943, îşi exprimă dorinţa de a pune capăt apariţiei revistei. Dar momentul cel mai important din istoria sa îl

constituie probabil acela când încearcă să constituie un comitet de mari scriitori care să patroneze publicaţia. Vedem astfel conturându-se reacţiile lui Gide, Valery, Claudel, în 1942. Revista nu este încă discreditată cu adevărat, deoarece, chiar dacă totul se termină cu o eschivare, prima reacţie — în special a lui Gide — nu este una de refuz categoric.

★

Cititorul neavizat va fi surprins de locul pe care îl ocupă meditaţia religioasă la Drieu în special din vara lui 1943. în general nu aşa ne imaginăm un „bărbat acoperit de femei". Dar încă din romanul care poartă acest titlu, el insista asupra importanţei de a găsi un acord între suflet şi lume. Iar dragostea constituia în cadrul său doar o etapă a unui elan mistic: *„Dragostea între suflete nu este decât o treaptă în avântul către Dumnezeu."*[1] Aici, Drieu prevedea într-un fel evoluţia lui viitoare, evocând această *„distracţie iremediabilă"* care, într-o zi, îl va antrena *„departe de femei, spre Dumnezei/"*[XLVIII] [XLIX]. Dimensiunea religioasă nu era străină nici de poemele sale de tinereţe, iar o scrisoare din 1923 adresată lui Henri Massis amintea de prezenţa preocupării lui religioase la baza primelor sale eseuri. Dar poate că cel mai bine se manifestă temperamentul religios al lui Drieu în controversa cu suprarealiştii, când afirmă: *„Pentru că, iată care este funcţia esenţială, funcţia omenească prin excelenţă care se oferă unor oameni ca voi, aceea de a-l căuta şi de a-l găsi pe Dumnezeu."*[L] [LI] [LII] în faţa reacţiei violente a foştilor săi prieteni, el încearcă să precizeze, în a o treia scrisoare, ce anume înţelege prin acest termen: *„Folosindu-l, nu îmi închipuiam că pot fi înţeles în sens literal. Pentru mine, asta înseamnă profunzime a lumii."** Nemulţumit de creştinism şi de dogmele revelate, Drieu ezita deja în jurul unei idei mai largi, care să cuprindă noţiunea de divin fără a fi legată de o religie anume.

Real şi pasionat, interesul lui Drieu pentru meditaţia religioasă nu îl transformă totuşi nici într-un mare mistic, nici într-un specialist în istoria religiilor. în *Focuri viF,* în 1931, Dubourg, istoric al religiilor, era doar o proiecţie idealistă a lui însuşi. în aprilie 1940 încă se gândeşte că, dacă i s-ar ivi ocazia, ar lua viaţa de la început ca istoric al religiilor. Dar nu e vorba decât de veleităţi care rămân neîmplinite. El nu aparţine nici acelei categorii de mari mistici care au deodată intuiţia divinităţii: *„eu, care nu*

XLVIII *L'Homme couvert de femmes, op. cit.,* p. 195.

XLIX *Ibid.,* p. 182.

L *N.R.F.,* august 1925; text reluat în *Sur les ecrivains,* p. 48.

LI *Les Derniers Jours,* caietul 7, 8 iulie 1927; text reluat în *Sur les ecrivains,* p. 69.

LII Romanul *Le Feu follet* a apărut şi în limba română, în traducerea lui Traian Finţescu, la editura Corint, 1995. V. nota 1 de la p. 399 (n. ed.).

meu..." (p. 332), mărturiseşte el în martie 1943. Iar puţin mai târziu va spune că visarea i-a ţinut loc de mistică (p. 333). Dorinţa religioasă se manifestă la el *„ca o curiozitate istorică, o poftă imensă de lectură care, de fapt, sunt şi vechile mele manii*" (p. 302). Poziţia sa religioasă se manifestă ca un vis uriaş asupra lecturilor. Jurnalul stă mărturie pentru amploarea acestor cunoştinţe, pe care Drieu nu le organizează însă într-un ansamblu erudit, ele nutrind doar un soi de exaltare visătoare îndreptată spre divin. Lipsit de un veritabil elan mistic, Drieu rămâne la nivelul unei meditaţii unde recursul la marile texte sacre nu are drept obiect un tip de cunoaştere, ci constituirea unei teologii personale şi sincretice, care domină întreaga sa evoluţie din ultimii ani.

Astfel, citeşte sau reciteşte *Vedanta, Baghavad-Gita, Bardo-Todol, Dao De Jing,* epistolele Sfântului Pavel sau Evanghelia după Ioan. Pe acestea le completează cu filosofia lui Averoes sau cu cea a lui Platon, din care însă nu citează nici un text anume. Platon, *„adevărat inventator al creştinismului înaintea Sfântului Pavef* (p. 282), constituie pentru el sursa fundamentală a întregii gândiri religioase occidentale: *„în ceea ce priveşte Occidentul, admirabil este platonismul, care este inepuizabil de fecund. Pentru noi toate se reduc la aceasta. Tot ceea ce ne interesează în perioada elenistică, într-o parte a Evului Mediu, în Renaştere, în ocultismul mai recent se leagă de Platon*" (p. 314). Raportarea sa la ocultism este de altfel foarte complexă şi trece prin etape în care entuziasmul alternează cu descurajarea. în numeroase ocazii, în decembrie 1942, în iulie 1943, în martie 1944, insistă asupra faptului că ocultismul l-a dezamăgit. Dar, dacă ocultiştii moderni îi apar ca nişte şarlatani, dacă se îndoieşte de cei din secolul al XVIII-lea, este frapat de continuitatea neîntreruptă a ezoterismului antic, dincolo de care presimte întreg fondul originar indian şi grecesc de filosofie amestecată cu religie, iar tocmai acesta este aspectul care îl fascinează. Dincolo de tradiţiile dogmatice, Drieu crede într-o tradiţie secretă care menţine viu un adevăr constant al omului: *„în orice caz, de câţiva ani încoace, puţin câte puţin, viaţa mea interioară a fost total bulversată, reînnoită, adâncită prin descoperirea Tradiţiei ezoterice. Da, cred în ea. Cred că la baza tuturor marilor religii stă o religie tainică şi profundă care leagă toate religiile între ele şi care alcătuieşte doar o singură expresie a Omului Unic şi pretutindeni acelaşi*" (p. 303). în vreme ce diversitatea credinţelor ajunge în cele din urmă la o relativizare a adevărului religios, Drieu, prin faptul că recurge la un om veşnic, profesând pretutindeni aceeaşi religie, regăseşte posibilitatea unui absolut al credinţei.

în religie, înainte de orice îl şochează moralismul şi antropomorfismul reprezentărilor divinului. în cadrul creştinismului, mai cu seamă, el se ridică împotriva concepţiei potrivit căreia există un Dumnezeu personal, care, în opinia lui, dăunează *Cugetărilor* lui Pascal: *„Hotărât lucru, această concepţie creştină atât de limitată despre Dumnezeu mă supără. Nu mă interesează câtuşi de puţin acest Dumnezeu personal pe care omul îl*

iubeşte, îl venerează.

Nu, aici nu e nimic altceva decât o transpunere a unor fantome sociale, fantomele familiei şi ale statului. E un zeu uman, or, ceea ce mă poate seduce la noţiunile filosofice sau religioase este tocmai distanţa uriaşă faţă de uman, ca la orientali, începând cu arabii, dar mai bine la hinduşi şi la chinezi' (p. 364). împotriva acestei umanizări a figurii divine, Drieu susţine *„conceptul de Dumnezeu infinit şi devorator, care transcende orice personalitate pentru El ca şi pentru ceilalţi, care aboleşte orice împărţire şi deosebire"* (p. 354). O astfel de viziune exclude astfel posibilitatea ca Drieu să se prezinte ca un profesor de morală, şi nimic nu îi este mai străin lui Drieu, fascinat de Har, decât mântuirea prin fapte: *„Dispreţuiesc profund moralismul creştinismului, dar acelaşi lucru există, inevitabil, şi în islamismul exoteric, şi în hinduismul exoterid'* (p. 323). Ideea ca o religie să incite la bună purtare sub ameninţarea represaliilor de după moarte i se pare ridicolă şi naivă, în contradicţie cu tot ceea ce aşteaptă el de la misterul religios. Doctrina transmigrării sufletelor în *Bardo-Tbdol* este astfel condamnată din cauza moralismului elementar, pentru că nu face decât să stabilească, în lumea de apoi, un sistem de pedepse şi de recompense care sancţionează purtarea din timpul vieţii. Este un mod *„de a introduce pe fereastră mediocrul demon al binelui şi al răului alungat pe uşă. Această vulgară, josnică, puerilă doctrină a transmigrării, aşa cum e ea înţeleasă în mod curent, aşa cum pare a fi afirmată în* Bardo-Todol, *nu e decât o modalitate sociologică şi poliţienească pentru a-i speria şi a-i ţine în frâu pe oameni'* (p. 347).

Mai mult decât pentru budism, Drieu se entuziasmează pentru *Upanişadele* din *Veda.* Cu ajutorul hinduismului, el depune un triplu efort de a depăşi noţiunile înguste de sine, dumnezeu, chiar de panteism, punându-şi întrebări în legătură cu realitatea lumii. El nu surprinde ego-ul occidental în autonomia sa carteziană, ci în relaţie cu eul, acest principiu interior care face ca o fiinţă să dureze în potolirea patimilor şi în transparenţa faţă de sine însăşi. Acest eu, pe care *Veda* îl numeşte *âtman,* nu este desemnat în acest fel de Drieu, dar este clar că, dincolo de eu, el vizează acea identitate a fiinţelor unele cu celelalte, acea identitate faţă de cosmos, care transcende distincţiile individuale şi pe care o întâlnim în *âtman.* Astfel, în octombrie 1944 notează că analizarea minuţioasă şi exaltarea catastrofei din mai 1940 îl apropie de acel prag unde eul este abolit: *„Nu mai exista eul, deja încolţea şinele"* (p. 353). Meditaţia hinduistă a lui Drieu îl orientează clar spre o depăşire a eului în direcţia sinelui, a âtman-ului.

Mai puţin net se manifestă însă la el corelaţia dintre *âtman* şi *brahman,* acest absolut metafizic care transcende lumea materială şi constituie echivalentul macrocosmic al microcosmosului sinelui. El se străduieşte totuşi să depăşească noţiunea creştină a dumnezeului personal pentru a ajunge la o idee epurată a divinului. Dumnezeu nu poate fi asemenea oamenilor şi lucrurilor, astfel că, până la urmă *„Dumnezeu nu e. Există*

dincolo de nefiinţă" (p. 352). în viziunea creştină, mai aproape de această idee transcendentă a divinului este Sfântul Duh, în care Hristos şi Dumnezeu „se *unesc şi se contopesd'* (p. 353). Şi Drieu revine la acea ierarhizare unde se trece de la fiinţă la nefiinţă şi la inexprimabilul care rezolvă toate contradicţiile: *„în om ca şi în Dumnezeu începe nefiinţa. în nefiinţă ca şi în fiinţă începe inexprimabiluf'* (p. 353).

Raportarea specifică a lui Drieu la uman se completează cu un tip de raportare a lui Dumnezeu la lume, care constituie un punct cheie al problematicii lui Drieu. Dacă el afirmă că *„lumea nu e rea. Nu există nici bine, nici rău"* (p. 276), rămâne totuşi fascinat de ideile care condamnă lumea: *„Acest gând cumplit că lumea e rea, că întreaga creaţiune este prada celui viclean* (Jules Romains) *era fundamentul tuturor religiilor bazate pe mistere, al aproape întregii filosofii greceşti, precum şi al gândirii Indiei"'.* Chiar dacă lumea nu e rea, ea este cel puţin imperfectă, astfel că raportarea la perfecţiunea divină ridică probleme. De unde şi tentaţia de a o derealiza, făcând din ea doar o iluzie, un vis al lui Drieu: *„Cred, ca şi Averoes, că nu există decât un singur suflet universal, ca şi Sankara, că nu există decât un singur sine şi că lumea este visul acelui sine de care acest sine se debarasează în timp ce-l produce"* (p. 323 şi urm.). Drieu păstrează *„sentimentul acut [...] al lipsei de realitate a lumii"'* (p. 333); Drieu nu este atras de panteism, pentru că acesta nu-l poate absorbi în lume, astfel că tinde spre un fel de idealism absolut, care absoarbe lumea în Dumnezeu. Problema o constituie însăşi existenţa lumii, iar concepţia lumii ca vis al lui Dumnezeu nu îl satisface pe Drieu în totalitate: *„lumea îl visează pe Dumnezeu — şi asta e imposibil. Atunci, de ce l-ar visa perfectul pe imperfect?"* (p. 360).

Se pare totuşi că Drieu nu se simte cu totul în largul lui în identificarea vedică a *brahmanului* cu *âtman-u\,* a absolutului exterior al lucrurilor cu şinele interior, pentru că nu o menţionează niciodată în mod expres. Ar fi mai degrabă tentat să o decaleze către o opoziţie-confuzie între Dumnezeu şi eu: *„Noţiunea vedantistă de* âtman *depăşeşte şi aboleşte noţiunile încâlcite de Dumnezeu şi Suflet. E contrariul panteismului greoi'* (p. 315). Drieu intră în eu şi îl amplifică nemăsurat, sau mai curând îl concentrează la puterea sa maximă: *„Dumnezeu este acut, Dumnezeu acuitate a eului îndreaptă spiritul în direcţia cea bună"* (p. 315). în momentele cele mai încordate de reflecţie, Drieu îl vede cum se pierde în eu pe acest Dumnezeu indicibil care transcende noţiunile de fiinţă şi non-fiinţă: *„Dumnezeu nu este, eu sunt Dumnezeu, adică sunt singur! Strălucirea ce arde ochii omului din Occident îl face să nu poată suporta să rămână singur. Unii trec de acest prag: sunt singur, dar nimic din ce este eu nu este, şi ceea ce străluceşte şi radiază în singurătate este tocmai ceea ce în mine nu este eu, este ceea ce este sine, este Dumnezeu,* (p. 346 şi urm.).

★
★ ★

Detaşarea aceasta progresivă de valorile eului contribuie la orientarea lui Drieu spre moarte ca moment al unei fuziuni cu o entitate superioară lui. întregul jurnal, ca şi foarte frumoasa *Poveste secretă,* capătă astfel o notă dramatică prin aceea că de fiecare dată e vorba de o lentă îndreptare spre moarte. Jurnalul nu progresează senin în voia unui cotidian liniştit, este atras magnetic de sinuciderea care în două rânduri îi va rupe firul. în primele zile din august 1944, Drieu consideră că pentru el nu mai există altă soluţie în afară de sinucidere şi scrie o serie de scrisori de adio fratelui său Jean, lui Malraux, Christianei Renault, Olesiei Sienkiewicz, Victoriei Ocampo şi lui Suzanne Tezenas. Ezită încă în privinţa metodei de sinucidere, între vechiul lui revolver englezesc, dar care se teme că nu funcţionează bine, şi o doză mortală de Luminai, pe care Colette Jeramec i-o dăduse în primăvara lui 1940, când Drieu îşi închipuia o ofensivă victorioasă a Germaniei şi dorea să aibă posibilitatea de a se sustrage vieţii dintr-o Franţă ocupată. Pe 11 august, îl întâlneşte pe vechiul lui prieten Philippe Clement, care era cu bicicleta şi l-a întrebat: *„Ei bine, ce faci?" — „Plec",* i-a răspuns Drieu, apoi, temându-se să nu fie confundat cu numeroşii colaboraţionişti care îi însoţeau pe germani în retragere, a adăugat grăbit: *„Plec, dar fii liniştit, e o plecare curată."* Mai analizează o ultimă dată situaţia militară cu Armand Petitjean, care a urcat să-l vadă în micul lui apartament de pe *rue* de Breteuil. într-o zi cu o vreme minunată, face o ultimă plimbare în grădina Tuileries. A prevăzut totul, până şi detaliile înmormântării, ceremonia civilă, cei câţiva intimi pe care doreşte să-i ştie adunaţi în jurul mormântului său. Şi pe 11 august, seara, ia o doză de otravă. Dar Gabrielle, servitoarea lui, îşi uitase geanta, iar pe 12 august vine dis-de- dimineaţă să şi-o recupereze. îl găseşte pe Drieu încă în viaţă, iar Olesia Sienkiewicz, care lucrează pe o ambulanţă, îl transportă de urgenţă la spitalul Necker, unde medicii reuşesc să îl salveze. Pe 15 august, este transferat la spitalul american. Printr-o nefericită coincidenţă, ambulanţa Olesiei rămâne în pană de benzină, şi tocmai Colette Jeramec, care trecea din întâmplare cu maşina, este cea care o depanează pe Olesia. Totul este pregătit pentru o plecare sigură în străinătate. Gerhard Heller[LIII] i-a adus un paşaport cu vize pentru Spania şi Elveţia. O ambulanţă este gata să-l transporte în Elveţia. Dar Drieu face o a doua tentativă de sinucidere, dejucată şi ea, ca şi cea dintâi: îşi taie venele de la mână, dar, cuprins de slăbiciune, din greşeală, se agaţă chiar de soneria care alertează infirmiera.

Ultimele luni din viaţă e nevoit să trăiască ascuns: mai întâi la Paris, la

LIII Din 1942 până în august 1944, ataşat pe lângă serviciile literare ale ambasadei Germaniei la Paris. V. şi nota 1 de la p. 284 (n. ed.).

doctorul Legroux, unde i se pot acorda în continuare îngrijiri, apoi, în mai

multă siguranţă, în apropiere de Orgeval, în casa unei prietene americane, doamna Noel Murphy, căreia în 1942 îi obţinuse eliberarea dintr-un lagăr pentru străini, de la Vittel. Apoi se instalează la Colette Jeramec, tot la ţară, la Chartrettes, înainte de a se întoarce la Paris, unde tot Colette îl găzduieşte într-un apartament al ei de pe *rue* Saint-Ferdinand. Acolo îşi va administra doza fatală, murind pe 15 martie 1945, chiar atunci când se lansase împotriva lui un mandat de arestare.

Pe 9 august 1944, Drieu constata: *„Raţiunile cele mai înalte se amestecă cu cele mai josnice pentru a mă face să-mi tai venele"* (p. 350). Se teme de situaţia fără ieşire în care, în calitate de fost colaboraţionist, se află ca urmare a prăbuşirii Germaniei. Fuga în Elveţia îi repugnă, aşa că renunţă la ea în mod deliberat. Nevoia de a se ascunde i se pare o umilinţă la care nu se va supune decât constrâns şi forţat. închisoarea ar putea constitui un loc de asceză şi de înălţare morală, dar va fi înconjurată de o *„mizerabilă mascaradă politică!'.* în momentele de slăbiciune, în care cedează veşnicei sale tentaţii de a se denigra, vede mai degrabă acest aspect sordid al lucrurilor, uitând raţiunile mai nobile care îl împing la sinucidere: *„Scriind aceste rânduri, mi-a venit de multe ori să strig: Toate acestea sunt minciuni, nu a fost vorba nici de consideraţii filosofice, nici de vârstă, nici de nimic atât de îndepărtat; ci, pur şi simplu, mi-era frică, frică să nu fiu bătut, sfâşiat de mulţime — frică să nu fiu umilit de poliţişti, de judecători, să nu fiu nevoit să explic oamenilor plini de josnicie motivele mele, nobilele mele motive."*(p. 417.).

Dar Drieu nu a aşteptat să fie forţat pentru a se gândi cu hotărâre la moarte. *Povestea secretă* cuprinde relatarea numeroaselor gânduri de sinucidere care l-au asaltat toată viaţa. La începutul *Jurnalului,* când îl preocupă în primul rând slăbiciunea Franţei; apoi, acaparat fiind de activitatea la *N.R.F.,* obsesia sinuciderii păleşte, pentru a redeveni foarte puternică atunci când reia redactarea, în noiembrie 1942, după o lungă întrerupere. Iar ultimele pagini constituie o scurtă paranteză între o sinucidere ratată şi o sinucidere reuşită, un soi de suspendare patetică între viaţă şi moarte. Se apropie de moarte printr-un soi de impregnare lentă, într-un joc fascinant cu decizia sa finală: *„Oh! Splendoare a singurătăţii şi a morţii mele. Singurătatea mea mult iubită este deja moartea mea, pe care încep s-o gust ca pe un fruct care este încă pe copac, pe care îl ating cu buzele şi care în curând va cădea în mâinile mele"* (p. 269). Drieu, pe care bătrâneţea l-a îngrozit întotdeauna, îşi doreşte să moară tânăr, iar cincizeci de ani i se pare o limită acceptabilă. Ca în cazul fructelor — astfel că imagini ale maturării însoţesc apropierea hotărârii sale: *„Pe plan filosofic, moartea mă încântă şi sunt copt pentru ea. N-aş fi demn de numele de bărbat dacă la cincizeci de ani n-aş fi pregătit s-o primesc, complet pregătit'* (p. 344). Spiritual, pare deja intrat în moarte: *„Nu pot să spun că mă voi sinucide, nici chiar că voi muri: totul s-a consumat deja în sufletul meu"* (p. 318).

Departe de a fi un demers negativ, pentru el sinuciderea este o formă de împlinire, este într-un fel modul său de a înainta pe calea detaşării religioase. Sinuciderea nu este un păcat, nu vine deloc în contradicţie cu convingerile lui profunde: *„Pentru mine, care nu sunt deloc mistic, sinuciderea va fi măcar o rugăciune trăită"* (p. 281). Sinuciderea îi pare o extremă afirmare a libertăţii omului, şi pentru el constituie un mod de a se alătura unei nemuriri impersonale care se confundă cu o pierdere în spiritul universal. în termenii filosofiei indiene, Drieu îl interpretează pe acesta ca fiind prezenţa sinelui în eu. Neputând să ajungă la detaşarea spirituală a asceţilor hinduşi, Drieu va tăia nodul gordian şi va încerca să anticipeze prin moarte o sublimare spirituală a vieţii: *„moartea de bună voie [...] nu este ea cea mai înaltă manifestare pe care fiinţa mea prea angajată în veacul acesta o poate atinge?"* (p. 262). Sinuciderea devine astfel împlinirea meditaţiei religioase a lui Drieu: *„Sinuciderea este pe linia misticii mele extrem de libere de iniţiat lipsit de iniţiatori, pe linia mea de autodidact superior, de metafizician solitar"* (p. 297).

Dar în ciuda detaşării sale, din nou Drieu se dovedeşte un excelent scriitor: în ultimul său roman desenează în oglindă portretul unui sinucigaş. Alege modelul lui Van Gogh, inspirându-se foarte liber din el, pentru a spune povestea unui pictor, *Memoires de Dirk Raspe,* a cărei elaborare o urmărim pas cu pas în ultimele pagini ale jurnalului. Drieu simte nevoia de a continua pe un plan romanesc, paralel cu propria viaţă, o meditaţie despre moarte care arată în ce măsură, în ciuda rezervelor sale faţă de literatura ruptă de viaţă, destinul său de scriitor se confundă cu destinul său de om. Drieu nu scrie decât pentru a răspunde unui apel direct al vieţii, pentru a răspunde unei situaţii existenţiale de care vrea să se elibereze, iar ultima sa operă nu se sustrage acestei legi. Dar el nu ajunge la catharsisul literar, sinuciderea lui Dirk Raspe nu o înlocuieşte pe a sa, iar firul romanului, poate cel mai frumos al său, se rupe brusc prin izbucnirea brutală a realului în imaginar: moartea lui Drieu este cea care încheie acest roman neterminat. Sângele a triumfat definitiv în faţa cernelii, iar literatura, chiar în triumful său, apare ca incapabilă de a restaura valorile vieţii.

Julien Hervier

1939

9 septembrie

Sunt unii care îşi scriu jurnalul pentru a vorbi despre inima lor. Ca să reuşeşti e nevoie de o maximă intimitate cu tine însuţi şi apoi de arta de a crea parfumuri, de a extrage esenţe.

Dar eu, de ce-aş vorbi despre inima mea? Mi se pare că am spus ce era mai important în *Gilles* şi în *Beloukia,* şi în câteva poeme.

Şi apoi, pentru Europa, ca şi pentru mine, vremea inimii s-a dus.

Trupul meu este atât de bătrân, încât nu îmi mai poate hrăni inima, cel puţin nu pentru legături amoroase. Inima mea trece acum dincolo de omenesc, acolo unde se deschide cel din urmă proces verbal al omenescului. O zei, o Doamne.

Am iubit-o şi o iubesc pe Beloukia, dar mă lasă să trăiesc într-un pustiu nesfârşit. Nu e niciodată acolo şi întreaga ei viaţă o îndepărtează de mine.

Legat fiind de o femeie, nu aş putea suporta prea mult timp ideea că nu îmi oferă în fiecare zi o imagine suficientă a frumuseţii. Dacă o femeie prezenta un interes moral, atunci eram şi mai sever cu ea şi nu îi iertam faptul de a nu fi extraordinară prin măreţie sau cu totul deosebită în lucrurile obişnuite. De pildă, Nicole[LIV]. Mişcări frumoase, dar manifestate cu mult zgomot. Nimic rafinat în expresie.

Beloukia, cel puţin, reprezintă plenitudinea unui tip. Este femeia plină de temperament.

Cât de puţine femei am avut! Şi cât de obişnuite. Şi cât de mult se complac ele în obişnuit. Nu fac decât să invoce mereu sentimente banale. Se refugiază în banalitate pentru că ştiu că mai devreme sau mai târziu le vom lăsa să cadă iarăşi în ea... Mama sau soţul meu, sau copilul, sau banii mei. Altădată, virtutea mea.

Odată trecute primele clipe, în care îţi cânţi dorinţa în faţa unei femei — în vreme ce pe ea o cânţi, pe tine te cânţi — odată trecute clipele de cânt, ce plictiseală.

Sau atunci când se implică în munca ta asemeni unei oglinjoare zburând în jurul ideilor, al imaginilor tale.

— Poate că ţi-ai putea găsi o tovarăşă pe drumul mistic. Dar şi acolo, femeile tot pe bărbat îl imită.

Pierre Drieu la Rochelle

Niciodată, nici măcar o secundă, nici o femeie nu mi-a lăsat impresia că ar avea iniţiativă, nici măcar în chestiunile de inimă.

— Fără îndoială că marii sentimentali sunt mari actori care suflă şi joacă toate rolurile deodată — ale femeii şi bărbatului.

— Scriu toate acestea pentru că nu se întâmplă nimic. Pentru că nu am atacat Italia şi nu am determinat-o să ia o decizie, pentru că nu am sărit în ajutorul Poloniei, chiar cu riscul de a ne pierde puţina aviaţie, pentru că „democraţiile" lasă încă o dată să le scape ocazia, acum fără îndoială ultima, pentru că Europa este coaptă pentru a aluneca sub o hegemonie.

La popoarele decadente, elementul militar este preponderent (China, America de Sud) pentru că cea mai neînsemnată forţă învinge cu uşurinţă toate slăbiciunile. Ca şi cohorta hitleristă în Europa secolului XX.

Englezii îl bombardează pe Hitler cu ghemotoace de hârtie. Ceea ce justifică umbrela lui Chamberlain.

— Am iubit curvele pentru că erau mute, iar trupul lor, odată văzut, îmi

LIV Nicole Bordeaux (vezi Introducere, p. 21).

oferea floarea sugestiei sale. Linia unui sân ieşit din aşternut îmi stimula o clipă reveria.

Dar dacă privirea mea stăruie mai mult, aluzia la frumuseţe cedează şi se risipeşte. Alta la rând.

— Nici algerianca[1] nu vorbea, nici Beloukia, cu totul inocentă în materie de literatură.

îmi plăcea, de asemenea, latura integră a Marcellei Dullin (Alice)[LV LVI].

în fiece iarnă, pământul moare. Omul primitiv ştie că depinde de întreaga fire şi că întreaga fire depinde de el. îşi exercită magia pentru a determina renaşterea primăverii. Acţiune a ritualurilor, sărbătorilor, a preoţilor, jegilor.

Pe de altă parte, vânător, omul depinde de animalul care depinde de el. îşi exercită magia pentru a menţine această dublă legătură cu animalul. Şi în această situaţie, ritm al morţii şi al renaşterii, omul moare din cauza foamei şi renaşte datorită hranei, iar pentru el animalul este un zeu pentru că, prin carnea sa, îi dăruieşte viaţa. Animalul moare şi renaşte neîncetat, ca pradă divin obţinută şi oferită prin intermediul ritualurilor.

în al treilea rând, sunt hrăniţi strămoşii, asigurându-li-se viaţa, iar ei, în schimb, asigură printre noi perpetuarea puterii pe care o aveau pe când erau în viaţă şi a puterii şi mai mari pe care o au morţi fiind.

Cele trei lucruri sunt legate în cadrul jertfei: renaşterea naturii, renaşterea animalului, renaşterea sufletului strămoşilor.

Prin jertfă este asigurată renaşterea animalului (totem, pradă, zeu), dar şi a omului şi a naturii, şi a sufletului omului în cel al strămoşilor.

Mai târziu, toate acestea sunt divinizate, ipostaziate. Există un zeu în natură, un zeu în animal, un zeu în spiritul strămoşului. Se adună astfel mulţi zei, ieşiţi cu toţii din aceeaşi materie divină. Mai târziu, omul va putea să

descopere cu uşurinţă Dumnezeul unic, pentru că păstrează amintirea vremii când zeii proveneau din aceeaşi materie magică, spirituală, divină.

Tema esenţială rămâne mereu aceeaşi. Un zeu moare prin intermediul magiei omului şi, la rândul său, îi asigură omului o perpetuă retrăire sau supratrăire.

Cele mai vechi religii gravitează în jurul acestei teme a zeului htonian (spirit al strămoşilor în infern şi natură iarna) care moare şi renaşte. Mai întâi, din comuniunea cu acest zeu (prin intermediul ritualurilor explicitate în mituri) nu se aşteaptă decât supravieţuirea prin hrană, băutură, dragoste, victorie în cadrul acestei vieţi de aici şi a vieţii de dincolo de mormânt.

Mai târziu, întreaga aşteptare este îndreptată către viaţa de dincolo de mormânt. Se desprinde noţiunea pură de suflet nemuritor, de viaţă veşnică.

Astfel, cu mult înaintea creştinismului, toate elementele religiei sunt

LV' Emma Besnard (vezi Introducere, p. 18).

LVI Alice este numele pe care îl poartă în *Gilles* personajul inspirat de Marcelle Dullin.

constituite.

Creaţie — împărţire a binelui şi răului — mântuire

Dumnezeu care creează şi Dumnezeu care mântuie.

Comuniune cu Dumnezeul care mântuie şi care ne face să ne împărtăşim din nemurirea şi slava lui. Amin.

11 septembrie

Cinez cu Bourdet[1] şi cu soţia lui. îmi vorbeşte despre scrisoarea mea către Giraudoux în legătură cu cenzurarea cărţii mele[LVII LVIII]. Suntem într-o situaţie stranie, pe care, fără îndoială, o resimt doar eu. Iată că lucrarea unui scriitor depinde de judecata politică a altui scriitor funcţionar (cf. atunci când Malraux lucra la Gallimard[LIX] şi se ocupa de publicarea cărţilor mele!), iar lui Bourdet, el însuşi înalt funcţionar al regimului, i se pare firesc.

Nu însă şi mie, care nu voi fi niciodată de partea vreunui regim, în ciuda pasiunilor mele politice. Omul în care am recunoscut un frate este acest Ernest von Salomon[LX] din Berlin. A luptat în trupele independente, a făcut şase ani de

închisoare pentru uciderea lui Rathenau, şi totuşi nu era nazist, refuzând să se implice în triumful lui Hitler. Ideile lui Hitler erau apropiate de ale sale. Dar apropierea dintre ideile unui om de spirit şi ale unui om de acţiune înseamnă de fapt un abis.

Cu siguranţă că *Gilles este* un rechizitoriu feroce împotriva regimului şi mai cu seamă împotriva psihologiei intime a personalului regimului. Dacă Giraudoux, Bourdet ar citi textul, s-ar simţi vizaţi.

Bourdet arată dacă nu dărăpănat, cel puţin îngrozitor de amorţit. Drogul. Şi când te gândeşti că a fost ofiţer de vânători în 1914. Ce ruine produce pacea.

Iar ea, o fată de profesor care şi-a păstrat mereu ceva studiat în

---

LVII Edouard Bourdet (1887-1945), autor dramatic de succes *(Le Sexe faible, Les Temps diffidles).* Mobilizat în 1914 ca interpret pe lângă armata engleză, ceruse un post într-o unitate combatantă. Director al Comediei Franceze din 1936. Accidentat în februarie 1940. Soţia lui, Denise Bourdet, a publicat cărţi de amintiri: *Edouard Bourdet et ses amis* (La Jeune Parque, 1946), cu o prefaţă de Jean Cocteau; *Pris sur le vif* (Pion, 1957), o serie de portrete prefaţate de Paul Morand; *Visages d'aujourd'hui,* cu o prefaţă de Franţois Mauriac.

LVIII *Gilles,* care va apărea pe 5 decembrie, cu spaţii albe impuse de către cenzură.

LIX Director artistic şi membru al Comitetului de lectură al Editurii Gallimard din 1929 până în 1938.

LX Ernest von Salomon (1904-1972) şi-a povestit experienţa trăită în cadrul trupelor independente în *Les Reprouves* (1930), şi a lăsat o mărturie fundamentală despre Germania hitleristă în Le *Questionaire* (1951). Drieu îl evocă elogios şi într-o scrisoare din 8 septembrie 1935, adresată Christiane! Renault.

frivolitate. Este întotdeauna prost îmbrăcată, poartă un model de la Patou sau Lanvin aşa cum e, fără să îi aducă ceva personal.

A fost şi ea o fată frumoasă, pe care, vai, am dorit-o. Ce cumplită mi-a fost dezamăgirea. M-am răzbunat cumplit. într-o seară, la o cină, i-am zis: „Nu-mi plac soneriile care nu sună" sau ceva de genul ăsta.

Detest toată această lume oficială, instalată. Franţa este putrezită de literatură. Comunicatul radio despre Polonia transmis de Giraudoux va rămâne ca un exemplu al confuziei între literatură şi realitate, ce domneşte în mintea celor din urmă francezi[1].

Literatura poate fi realitate şi chiar mai reală decât realitatea: dar el *face* literatură. Imaginile sale nu se modelează pe realitate, ci pliază realitatea pe desfăşurarea lor mecanică. Giraudoux este reprezentantul prin excelenţă al literaturii decadente, al retoricii. Este un mare retor. Evenimentele, faptele vieţii nu sunt pentru el decât pretexte insignifiante, care îi declanşează sistemul de imagini şi metafore, iar acest sistem este imuabil. Termini repede de enumerat micul său arsenal de procedee.

Este tipul de normalist[LXI] [LXII], stăpânul în republica profesorilor, mandarinul. Reprezintă întregul partid radical. Ei ţin acum toată Franţa, toată literatura.

Noi ceilalţi, care suntem burghezi artişti, artişti liberi, nu avem decât să crăpăm.

Să facem loc normaliştilor. Ale lor sunt toate aventurile, la dreapta ca şi la stânga: Th. Maulnier şi Brasillach şi Gaxotte[LXIII], de o parte — Chamson[LXIV],

JURNAL. 1939

Giraudoux etc., de cealaltă. Mai sunt de asemenea şi „elevii lui Alain": Maurois, Prevost... Şi Paulhan, acelaşi soi, întreaga *Nouvelle Revue Franţaise.*

— Mă bucur că nu mai sunt căsătorit atunci când o văd pe soţia câte unui scriitor cum se amestecă în toate micile lui ciondăneli şi ticuri, partizană, exagerând şi trădând toate defectele bărbatului ei (chiar dacă altfel îl înşală cu elevii lui şi cu orice trecător).

Femeia trădează întotdeauna bărbatul.

Pentru nimic în lume nu aş vrea să am o nevastă care să le ofere pradă

LXI Drieu se referă probabil la alocuţiunea lui Giraudoux „Sur la Pologne" din 8 septembrie 1939.

LXII Elev al Şcolii Normale Superioare din Paris, instituţie de învăţământ renumită pentru formarea de cadre didactice cu pregătire superioară; orientarea sa ideologică foarte marcat de stânga explică atitudinea violent ostilă a lui Drieu la Rochelle (n. tr.).

LXIII Pierre Gaxotte (1895-1982), istoric şi maurrassian, scrie cu regularitate în *Candide* şi în special (din 1930 până în 1940) în *Je suis partout,* al cărui redactor-şef este până în 1937.

LXIV Contrar afirmaţiei lui Drieu, Andre Chamson nu a studiat la Şcoala Normală. Născut în 1900, s-a inspirat foarte mult pentru cărţile sale din atmosfera ţinuturilor sale natale, în Cevenes. S-a angajat în Rezistenţă, apoi în „brigada Alsacia-Lorena" alături de Andre Malraux. După război a fost conservator al muzeului de la Petit-Palais, apoi directorul Arhivelor Franţei.

prietenilor (duşmanilor) până la cel din urmă detaliu al caracterului meu, toate intimităţile mele. O nevastă e ca un valet invitat la masă, şi care comentează cu o sordidă minuţie acel: „nimeni nu e un geniu pentru valetul său".

O femeie fermecătoare ca doamna Mauriac, cu frumuseţea ei calmă, tainic agitată, de îndată ce e vorba de îngrozitorul ei soţ, academicianul, reflectă o lume de mici manevre şi mici intrigi, ranchiune şi agresiuni meschine. Pentru o clipă, devine urâtă.

Ce instinct bun m-a făcut întotdeauna să mă tem de femei. De aceea, bordelul.

Prea leneş ca să mă murdăresc pe mâini.

16 septembrie

Războiul nu a început deloc pentru mine, aşa cum credeam. Nu am fost chemat, aşa că am rămas acasă.

Am fost chemat câteva zile din greşeală. Neanunţând niciodată autorităţile în privinţa schimbărilor mele de adresă, acestea credeau că locuiesc încă pe strada Ed. Detaille, de unde am plecat de mai bine de douăzeci de ani! Scurtul popas într-un depozit de rezervă al teritorialei mi-a confirmat dezgustul pentru aceste reveniri în mijlocul vulgului agitat.

M-am găsit laolaltă cu toată această mică burghezie care este poporul, suportabilă în timpul luptei, dar nu în ariergardă. Ce să le spui? Mă prefac de minune, dar sunt niţel cam prea jovial. Cum să nu te temi de rotunjimea mea prea perfectă, de limbajul meu slobod? Poate că totul sună fals? Să pot ascunde profunda indiferenţă pe care o resimt.

Toate aceste jocuri sentimentale nu mai sunt pentru vârsta mea, le-am epuizat altădată întreaga savoare. E groaznic pentru cineva care a scris despre un război (sau despre războaie) să se trezească în alt război. Sentimentul de dejâ-vu este copleşitor.

Nu mă voi implica nicicum în acest război (doar dacă mi se va impune). Aş putea să găsesc un post cât de cât interesant, lucru de care mă îndoiesc — dat fiind gradul meu mic, lipsa mea de abilitate în societate şi temerea pe care o provoc în mediile oficiale.

în orice caz, Giraudoux m-a lăsat baltă. Dar nu îmi datora nimic; nu a putut niciodată simţi din partea mea vreo favoare specială, nici convergenţă de interese, fapt la care ar fi putut fi sensibil.

Iar bietul de el este depăşit şi va fi în curând măturat! La Continental[1], nu poate să facă nimic fără bani, în fruntea a trei sute de intelectuali fără treabă şi fără sinecuri[2]. Dar, în fine, lucrurile şi-au dat întreaga măsură, iar Republica radicală şi-a recunoscut bardul, pe normalistul decadent şi baroc, pe aghiotantul lui Seneca.

Totul intră în ordinea lucrurilor. Comunicatul asupra Poloniei[3] are pentru

mine o savoare deosebită: frazele ocolite, sofisticate, pentru a comenta primul termen al înfrângerii, pentru a saluta, după Cehoslovacia, Polonia abandonată. Ne trebuia acest retor pentru a pune minciunile de la sfârşit pe strunele dulcegei sale lire.

Am simţit de asemenea ura surdă a lui Maurois (pe care îl jumulisem niţel iarna trecută în *Je suis partouf)* atunci când m-am dus să le propun un plan de acţiune în Spania, unde aş fi fost bine primit ca fost doriotist şi „fascist francez" *(sic).*

M-a însoţit un personaj aproape comic, dar suficient de şiret, Villeboeuf[4]. Eu i-am dat ideea misiunii în Spania, iar el a început imediat să tragă spuza pe turta lui, cu o îndemânare de păpuşar.

— Mă voi duce la armata engleză? Dar pentru ce treburi sordide? Interpret e ceva care nu-ţi ia mai mult de cinci minute pe zi. Voi reuşi să mă lipesc la o joncţiune cât de cât mai importantă? Visez un soi de muncă de birou 2. Iluzii literare.

— Uneori îmi doresc foarte mult să fiu reformat (boală de inimă, din păcate, destul de avansată, braţ anchilozat, suferinţă la ficat, hemoroizi, hernie, şi am enumerat deja destule). Astfel, m-aş cufunda definitiv în istoria religiilor, chiar fără speranţa de a scrie cărţi. întoarcere la visarea gratuită, la rugăciune.

— Nu mai am veleităţile de odinioară. Să mă înrolez, să mă întorc la infanterie, să manevrez mitraliera. Mă tem prea mult de popota sordidă, de

' *Messages du Continental.* „Alocuţiuni radiodifuzate ale Comisarului general al Informaţiei" (1939-1940), au fost publicate în 1987 în nr. 16 al *Caietelor Jean Giraudoux* (Grasset).

[2] Giraudoux se află din august 1939 la Comisariatul Informaţiei, creat de Daladier la începutul a ceea ce s-a numit „la drole de guerre", unde domneşte peste *„un popor de învârtiţi, de intelectuali rătăciţi, de militari care nu ascultă decât de militari. Chiar din ziua instalării, i-au fost retrase presa, cenzura, cinematograful, relaţiile cu Afacerile Externe, Radiodifuziunea şi serviciile speciale".* (Jacques Body, *Jean Giraudoux. La Legende et le secret,* PUF, 1986, p. 156.)

[3] Armata germană ajunge în faţa Varşoviei pe 8 septembrie. Pe 14, oraşul este rupt de restul ţării. Pe 18, trupele ruseşti invadează la rândul lor Polonia care semnează un armistiţiu pe 27 septembrie. Ultima rezistenţă poloneză, la Gdinia, se prăbuşeşte pe 2 octombrie. Drieu se referă probabil la comunicatul lui Giraudoux intitulat „Sur la Pologne" din 8 septembrie 1939.

[4] Andre Villeboeuf, născut în 1893, scriitor şi pictor.

ceasurile de plictiseală, prea multe ceasuri mediocre. Lirismul nu ar mai arde cu scântei.

— Asta e şi pentru că nu mai cred în cauza Franţei (deja din 1914 nu mai credeam deloc). Cu siguranţă, Hitler a depăşit sfânta măsură, cade în hybrisul napoleonian. Dar ce? Nu aşa e legea? Istoria este doar un şir de fapte care întrec măsura.

Viaţa aparţine pasionaţilor, celor fără măsură.

Şi dacă hegemonia anglo-franceză, adică Geneva[1], a eşuat, trebuie să se ofere altcineva. Statele Unite ale Europei trebuie neapărat făcute prin violenţă. Trebuie neapărat creată o vastă arie economică în Europa, Africa şi Asia Mică. Este inevitabil. Nici Anglia, nici Franţa nu mai pot, nu mai vor. Şi atunci? Se gândeşte Hitler. O face grosolan, ca în orice gândire politică. Dar este Napoleon mai bun decât Hitler? Da, în măsura în care în el mai exista puţină cultură şi ceva maniere din Vechiul Regim[2]. Compară *Memorialul* cu *Mein Kampf,* distanţa e aceeaşi ca de la Giraudoux la Chateaubriand. în *Mein Kampf* se simte decadenţa; gândire de ziarist rudimentar, avid de senzaţionalism grosolan.

Totuşi, spaţiul comun, sincretismul european trebuie făcut.

El se confruntă cu aceeaşi problemă ca şi Roosevelt — milioane de şomeri, dar fără materie primă. O rezolvă după vechile tradiţii ale lui Frederic şi Bismarck, ale Convenţiei şi ale lui Napoleon.

Şi apoi mai este chestiunea evreiască, chestiunea vechilor caste epuizate, a tuturor vechilor forme politice care trebuie măturate.

Citesc o afirmaţie a evreului Ludwig[3]: „După dispariţia lui Hitler, Germania va reveni la formaţiile vechilor partide: vor fi din nou comunişti, social-de- mocraţi, Centrum etc." Şi spune toate astea liniştit. în mod evident, doar tunul poate alege lucrurile: lucruri moarte, lucruri vii.

Augustus trebuie să fi fost mediocru, ca şi Hitler. Dar este Hitler Augustus? înaintea lui Augustus nu mai este cineva, Marius[4]? Atena, cu cinci minute înainte de Cheroneea[5], avea încă o armată frumoasă, o flotă frumoasă, *câţiva* aliaţi. Forţa militară este ultimul lucru care cedează. Inima putrezită sub platoşă. încă mulţi eroi când capul naţiunii a luat-o razna.

' Liga Naţiunilor. V. nota de la pag. 41 (n. ed.).

[2] „Vechiul Regim", denumire care desemnează în literatura de specialitate perioada de dinaintea Revoluţiei Franceze din 1789 (n. ed.).

[3] Să fie vorba oare de Emil Ludwig (1881-1948), scriitor de origine germană, autor al unor relatări istorice şi biografice, care a părăsit Germania nazistă, naturalizându-se în Elveţia?

[4] Marius (157-86 Î.Hr.), reprezentantul partidului popular la Roma, potrivnic lui Sulla, care apăra poziţia aristocraţiei, în timpul tulburărilor care marchează trecerea de la Republică la Imperiul roman (Cezar va fi asasinat în 44 î.Hr., Augustus va obţine *imperiumul* pe viaţă în 23 Î.Hr.).

[5] Filip al ll-lea al Macedoniei a câştigat în 338 Î.Hr. lupta de la Cheroneea împotriva armatelor aliate ale Tebei şi Atenei, care a avut drept urmare sfârşitul independenţei cetăţilor greceşti.

Să zicem că vom învinge. Ce vom face cu cei optzeci de milioane de germani? Sistemul lui Maurras este perimat. Să refaci Imperiul austriac? O Polonie Mare?

— Odinioară preziceam sfârşitul Imperiului britanic. Dominicanele? Se vor refugia toate sub umbrela Statelor Unite? India?

Prea puţin mai rămâne în afară de asta.

Atunci, englezii din ce vor trăi? Malthus sau masacrele acestui război?

— Hitler şi Stalin. Cf. Napoleon şi Alexandru la Tilsit.

Prea multă lume este interesată de căderea Imperiului britanic.

— Curios, dar în clipa asta toţi evreii pe care îi cunosc se consideră înfrânţi. Defetişti. Şobolanii se agită pe corabia lovită.

— Opinia publică devine nefavorabilă. îi chinuie problema Poloniei. Portarul meu, elveţian, vrea să plece. Menajera, luxemburgheză, nu ştie încotro s-o apuce. Şobolanii.

18 septembrie

Voi pleca în calitate de agent de legătură pentru armata engleză.

Fac acest lucru dintr-un vechi reflex, o veche înclinaţie spre adoptarea unei atitudini cât de cât virile; dar fără nici un elan.

M-am gândit să-mi obţin reformarea, ceea ce aş putea face cu uşurinţă (aortită, probleme cu ficatul, hemoroizi, hernie) şi să mă dedic liniştit istoriei religiilor. Dar omul e fiul faptelor sale!

Deşi nu m-aş afla poate nicicum într-un post expus. Poate voi fi chiar mai puţin expus decât la Paris? Dar poate că mă voi alătura unei unităţi combatante. Cine ştie până unde va merge reflexul.

în orice caz, contez că mă voi amuza uneori şi că mă voi plictisi adesea, că mă voi freca de mulţi imbecili şi îmi regret mult studiile. Aveam în minte câteva proiecte.

Dacă ar fi s-o iau de la început, m-aş face istoric şi istoric al religiilor (originile greceşti ale catolicismului).

Nu aveam nici firea, nici gustul format pentru a fi un scriitor politic.

Cât despre roman, abia dacă am început să fiu capabil de a scrie unul cu adevărat *liber.* Trebuia să ajung la vârsta la care deplina confesiune să fie posibilă, la vârsta când să pot să-mi văd viaţa ca un tot încheiat, un trecut închis (cf. Stendhal, Dostoievski).

îi mulţumesc Beloukiei, care mi-a dăruit cea mai frumoasă dragoste, pe care am iubit-o. îi mulţumesc şi lui Nicole: mi-ar fi plăcut să-i dăruiesc tot ceea ce merita. Cred că Connie Wash[LXV] nu m-a iubit, nu a ştiut să mă iubească.

îi iert pe Bernier[1] şi Aragon[2]. Să mă ierte şi ei.

Ar trebui publicate:

1) seria de poeme de dragoste închinate Beloukiei *(Crache sur l'Ange*[3] etc.);

2) cele două piese ale mele care s-au jucat *(L'Eau fraîchtf* şi *Le Chef);*

3) notele mele recente despre politică şi alte subiecte; fragmentul de jurnal Septembrie 1939[6];

4) trebuie folosite aproape toate corecturile făcute la *Interrogation,*

LXV Constance Wash, căreia Drieu îi prescurtează prenumele si în Cony (vezi Introducere, p. 19).

Fond de cantine, Suite dans les idees; măcar pe cele făcute la *Interrogation,* aproape definitive[7].

Aş mai fi vrut să scriu un scurt roman despre avort, *Mort de la Francei.*

O piesă despre Charlotte Corday: „Violence contre violence"[9].

Un volum de istoria religiilor, pentru a dovedi că creştinismul catolic este urmaşul onorabil al religiilor bazate pe mistere şi al filosofiei greceşti, iar nu al iudaismului.

Memorii intime şi atroce, aşa cum societatea franceză o merită.

O comedie despre prietenie[10].

Nimic altceva despre dragoste.

[1] Jean Bernier (1894-1975), intelectual de stânga foarte angajat, este autorul unui roman remarcabil, *La Percee* (1920). Este caricaturizat feroce în *Beloukia* (Felsan) şi în *Gilles* (Lorin). Respectându-i dorinţa, a participat la înmormântarea lui Drieu; acesta mai solicitase şi prezenţa lui Malraux, care însă nu a putut fi anunţat pe front.

[2] Despre prietenia şi cearta dintre Drieu şi Aragon, a se vedea biografia lui Pierre Andreu şi Frederic Grover, *Drieu la Rochelle* (La Table Ronde, 1989)

[3] Acest poem a fost publicat în *Plaintes contre inconnue* (Frederic Chambriand, 1951)

[4] *L'Eau fraîche* a fost publicată în plachetă în *Les Cahiers de Bravo în* august 1931. Prima reprezentaţie avusese loc în mai 1931 la Comedie des Champs-Elysees, cu Pierre Renoir, Louis Jouvet, Valentine Tessier, Lucienne Bogaert în rolurile principale. Piesa a fost reprezentată de aproximativ cincizeci de ori, dar nu a făcut obiectul unei reluări în volum.

[5] *Le Chef va* fi publicată împreună cu *Charlotte Corday* la Gallimard în 1944. Piesa a fost jucată de cinci ori de către compania Pitoeff în 1934.)

[6] Culegerea de articole *Chronique politique* va fi publicată de Drieu la Gallimard în 1943.

[7] Aceste trei texte se găsesc în versiunea revizuită a *Scrierilor de tinereţe (Ecrits de jeunesse,* Gallimard, 1941).

[8] Este probabil lunga nuvelă „Journal d'un delicat" din volumul *Histoires deplaisantes* (Gallimard, 1963).

[9] Piesa va-fi scrisă în iarna lui 1939-1940, fiind intitulată simplu *Charlotte Corday,* va fi jucată la Lyon şi Vichy în ianuarie-februarie 1942 de către trupa „Quatre Saisons Provinciales" condusă de Maurice Jacquemont.

[10] Acest proiect nu va fi îndeplinit; memoriile lui Drieu vor rămâne fragmentare: a se vedea menţiunile din jurnal, din 1 decembrie 1942 şi 20 martie 1943. Fragmentul „Debuts litteraires" a fost publicat în *Sur les ecrivains* (Gallimard, 1964), pp. 17-41; iar *Fragmentul de memorii* politice a fost publicat la Gallimard în 1982.

TESTAMENT RELIGIOS SI POLITIC

I

Mor în religia catolică, în mult mai mare măsură urmaşă a religiei antice, greceşti şi ariene decât a religiei iudaice.

Mor antisemit (cu respect faţă de evreii sionişti[1]).

Mor maurassian, cu regretul că nu l-am slujit mai bine pe Maurras şi Acţiunea Franceză[2].

De ce nu am fost demn de a fi urmaşul lui Maurras.

Scuip pe radicalism şi pe francmasonerie, care au dus Franţa la pierzanie.

Paris, 15 septembrie 1939.

[1] Drieu simpatizează cu sioniştii în măsura în care îi consideră pe aceştia ca fiind „evreii care vor să plece". V. şi nota 2 de la pag. 50 (n. ed.).

[2] V. nota 2 de la pag. 34 (n. ed).

30 septembrie

Mi-am obţinut reformarea. Pornisem pe trei piste: să fiu trimis în Spania de către Giraudoux, să fiu numit în armata engleză şi să fiu reformat. Cea de-a treia a fost mai uşor de urmat. Boala mea de inimă este din păcate destul de gravă: o aortită, pe care am descoperit-o acum şase sau şapte ani. Sunt destul de bine aranjat: inimă, ficat, varice, varicocele, hemoroizi, hernie (cele din urmă doar mă ameninţă).

Beneficiez acum de o mare libertate. Mă voi închide în casă pentru a scrie cărţi mari? Sau voi face jurnalism politic? Sau spiritual? Sau mă voi angaja în ceva? Asta va depinde de evenimente, poate şi de întâmplare.

în orice caz, nici un chef de a mă întoarce la infanterie sau la vreo altă armă combatantă. Mi-e groază de popotă, de treburile insipide, de contactele imbecile. Ar însemna să plătesc prea scump câteva momente de emoţie, o atitudine care odinioară m-a sedus atât de mult. Mă macină prea mult nevoia de a gândi despre toate astea şi despre altele — mai mult decât aceea de a scrie. Scrisul este atât de zadarnic. Gândirea, fiind şi mai zadarnică, înfruntă mai bine destinul.

Vineri 29 septembrie, dejun cu Bergery[1] la Fabre-Luce[2].

Nu îl văzusem de cel puţin doi ani. îl regăsesc la fel cum l-am evaluat de multă vreme. Este chiar tipul lui Clerence. O prezentare prea limpede a evenimentelor, redusă la o schemă îngustă şi seacă. O atitudine aparent clară care disimulează prea multă prudenţă şi teamă. în fond, este îngrozitor de defetist. Mă întreb dacă nu iese la iveală latura lui germană, după ce multă

[1] Drieu îl cunoaşte de mult, probabil din 1916, pe Gaston Bergery (1892-1974), fiul ilegitim al unui om de finanţe german. Avocat, deputat radical-socialist de Mantes în 1928, Bergery părăseşte partidul în 1933, înainte de a participa la întemeierea „Frontului comun împotriva fascismului", care anunţă Frontul Popular. Pacifist, participă activ la dizolvarea celei de-a Treia Republici, devine consilier al lui Philippe Petain, înainte de a fi numit ambasador al guvernului de la Vichy la Moscova (pentru câteva luni, în 1941), apoi la Ankara (din 1942 până în 1944). l-a servit lui Drieu drept model pentru personajul Clerence din *Gilles.*

[2] Alfred Fabre-Luce, reprezentant al marii burghezii, care a trecut de la radicalism la admiraţia declarată pentru Italia lui Mussolini şi Portugalia lui Salazar. Ca şi Drieu, a făcut parte din P.P.F. condus de Jacques Doriot. Ultra-munchenez, în 1940 profesa un defetism fără nuanţă. Primul număr din *Nouvelle Revue Franţaise* condusă de Drieu cuprinde un articol al lui.

vreme a fost îngropată. Mă temusem însă imediat după război. Nu visează el să ajungă *Statthalter,* după ce a visat să fie preşedinte al Consiliului, dictator?...

A vorbit tot timpul dejunului şi, ca de obicei, a avut vanitatea de a se arăta satisfăcut de succesul lui la masă. Trăieşte pentru mici avantaje de culise. Pretindea că după-amiază îl va ataca şi îl va zdruncina pe Daladier[1]

la Comisia Afacerilor Externe, dar şedinţa nu s-a ţinut. Iar Sauerwein[LXVI LXVII], care îl cunoştea, îl lăsa să vorbească!

Si Fabre-Luce este defetist. Defetism de mare notabilitate. Bine cunoscut de veacuri. Burghezii din Calais, veşnic gata să apuce funia pentru a-şi salva mobilele[LXVIII]. Dar ce mobile? Capitalismul este pierdut în Europa.

Cu siguranţă, acest război este prost pornit. Dar Franţa nu are altceva de făcut decât să moară în luptă. Victoria ei ar fi atât de lamentabilă. Nici ea, nici Anglia nu au idei viabile pentru refacerea Europei. Elitele lor sunt prea slăbite pentru a da formă Genevei, pentru a contribui cu idei sănătoase şi puternice. Vorbesc despre refacerea Cehoslovaciei, a Poloniei. Dar acestea sunt state prea slabe pentru a contracara Germania, Rusia: lucrul e dovedit, sau mai degrabă răsdovedit.

Evreii şi francmasonii nu vor putea concepe un imperiu danubiano-baltic. Vor face armata Societăţii Naţiunilor. Şi atunci Europa va fi o Elveţie condusă de un stat major evreiesc? Prea puţin, pentru mine.

— Mă obsedează ideea că Maurras va muri fără un succesor. Obsesie veche de douăzeci de ani. Eu ar fi trebuit să fiu acest succesor. Ar fi fost una dintre sarcinile posibile pentru mine. Dar lumea aceasta de la Acţiunea Franceză îmi este cu totul necunoscută şi, fără îndoială, închisă. Gaxotte mă detestă şi se teme de mine. Nu văd pe altcineva cu care aş putea face echipă. Va trebui să-l întâlnesc.

— La Fabre-Luce, lumea tocmai aflase rezultatele celei de-a doua vizite a lui Ribbentrop la Moscova[LXIX]. Defetiştii mei mergeau pe ideea propagandei duşmane: Polonia odată suprimată, nici noi nu mai avem de ce intra în război! Trebuie să ne repliem, după obţinerea păcii sau a unui armistiţiu, într-un bloc occidental: Franţa, Anglia, Italia, Spania. Ei încă se agaţă de Italia, ca şi alţi francezi de Rusia, până nu de mult.

JURNAL. 1939

După 1870, francezii contează pe aliaţi în orice situaţie. Nu fac copii, dar voi avea aliaţi care se vor bate în locul meu.

Bergery enumera cu satisfacţie lipsurile noastre în materie de aviaţie de bombardament şi artilerie antitanc. Anunţa livrarea de avioane ruseşti nemţilor.

Sauerwein, ca un bun agent dublu ce se află, clătina din cap.

LXVI Edouard Daladier, membru eminent al partidului radical-socialist, deputat de Vaucluse, de trei ori preşedinte al Consiliului, ministru de război din iunie 1936, este şeful guvernului din 10 aprilie 1938, funcţie în care va rămâne până pe 19 martie 1940.

LXVII E vorba poate de Jules Sauerwein, care a fost ziarist la *Paris-Soir;* autorul lucrării *Trente ans à la une* (Pion 1962).

LXVIII Drieu face, referire la desele ocupaţii străine (engleză, spaniolă, olandeză) pe care le-a suferit de-a lungul istoriei bogatul oraş-port francez Calais, ai cărui locuitori deciseseră să urmeze o politică de „colaboraţionism" pentru a-şi conserva modul de trai. Capitularea era anunţată prin bătaia clopotelor (n. ed.).

LXIX Ministrul afacerilor externe al Re/ch-ului se duce pentru a doua oară la Moscova pe 28 septembrie 1939 pentru a semna cel de-al doilea pact germano-sovietic, care consfinţeşte împărţirea Poloniei.

2 *octombrie*

Tocmai am scris un articol pentru *N.R.F.,* de care nu sunt mulţumit[1]. Prea adesea iau lucrurile din perspectiva lor istorică. Visez la o analiză mai intimă. Sau, ar fi trebuit să nu fiu altceva decât istoric. Cred că asta era adevărata mea vocaţie. Dar câte nopţi de veghe atunci! Ce s-ar fi ales de scumpa mea lene?

— Aseară, cină cu nişte evreice pe jumătate. Neamul ăsta se întoarce întotdeauna de unde a plecat. După cină, mă obligă să mă întâlnesc cu alţi evrei. îngrozitori, mai ales cei cu spirit, din cele mai greoaie. Genul lui Bloch, personajul lui Proust. Şi pe deasupra mobilizaţi cu toţii, deşi destul de tineri, şi vorbind numai despre război. Le lansez modeste înţepături, pe care le primesc cu aerul ăla al lor scandalizat. Dacă îi contrazici, cred sau pretind că a şi început persecuţia.

M-am gândit din nou la cartea despre evrei pe care aş vrea s-o scriu de ani de zile, în care să amestec consideraţii generale istorice, psihologice, cu anecdote, amintiri, trăsături. S-ar vedea, în fine, un antisemit inteligent, cel mai bun prieten al evreilor.

Mai întâi, îmi repugnă fizic. Desigur. Dar apoi, îi găsesc puţin inteligenţi, puţin profunzi. Şi deloc artişti. Lipsiţi de gust, de tact.

Vai, tactul. Felul ăla al lor de a nu simţi niciodată ceea ce ne fac să simţim.

Şi mai întâi nu ştiu că sunt nişte intruşi, că niciodată, nici un popor (cu excepţia ţiganilor) nu şi-a permis să vină aşa, să se instaleze la alte popoare.

Pentru că au început să emigreze fără a fi nevoiţi. Poate că deportările asiriene le-au deschis gustul. Dar nimeni nu i-a obligat la începuturile diasporei (cf. Guignebert[LXX LXXI]).

Această oribilă suficienţă. Ideile lor sunt admise de la sine. Bun este regimul de care profită. Aici, liberalismul. Dincolo, socialismul. Ce le-ar fi plăcut să fie naziţti şi să le dea Europa nemţilor.

între altele, prodigioasa naivitate a lui Benda. Acela îi oferă călăului. Dar în Franţa nu există călău decât pentru francezii cei mai bătrâni. Şi e bine aşa, pentru că sunt ramoliţi.

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

încă o dată, democraţiile aşteaptă hotărârile lui Hitler, Stalin, Mussolini. Vor forma oare un triumvirat? Ne aflăm în epoca întemeierii Imperiului la Roma.

Când voi mai vedea picturi? Ce mult îmi vor lipsi. Mi-ar fi plăcut să fiu pictor. Arta cea mai efemeră, cea mai zadarnică. Să pictezi pe pereţi, încă şi mai inutil decât să vorbeşti la pereţi.

Ce mă fac cu Beloukia? Cum va suporta abstinenţa mea totală?

LXX Probabil articolul „L'Actualite du XXe siecle", publicat în numărul din noiembrie al *N.R.F.* (nr. 314, pp. 782-789).

LXXI Charles Guignebert (1867-1939) era titularul catedrei de creştinism la Sorbona. Drieu se gândeşte probabil la lucrarea lui, *Le Monde juif vers le temps de Jesus.*

Desigur, mă iubeşte mult. S-a cufundat în muncă pentru a nu vedea acest lucru, nici plecarea fiului ei, nici faptul că îmbătrâneşte. Draga de ea, ce mult aş vrea să o ajut să-şi schimbe pielea, să renască spiritual din metafora timpului.

La mine patriotismul reapare ca un reflex al obişnuinţei, în anumite situaţii. Dar fără nici un elan.

Cum să iubesc această Franţă care reflectează doar ceea ce eu detest?

5 *octombrie 1939*

Dejun la Cortot[1]. Acolo, Mondor[LXXII] [LXXIII]. Vorbeşte despre împrejurări cu o compuncţiune destul de oficială. Mondor mi se pare mai dezgheţat ca de obicei, lăsând să se vadă mai mult fondul ironic şi detaşat al spiritului său.

Ne încurajăm reciproc să vorbim despre evrei. Ca majoritatea francezilor din *elită,* îi detestăm fără a îndrăzni să îi atacăm pe faţă. Cortot spune că într-o comisie a Ministerului de Interne, din şapte membri, cinci sunt evrei. „Peste tot e aşa", spune Mondor. „La cenzură este Gombault[LXXIV]. Plantonul este J.-P. Aumont[LXXV], alias Salomons..." Pe lângă Giraudoux îi văd pe Maurois, pe de Tarde[LXXVI], care ţine de banca Lazard, şi pe atâţia alţii.

La nivel înalt, lumea începe să se teamă de trădarea masivă a evreilor germani refugiaţi. La Interne se estimează că nouăzeci la sută sunt suspecţi.

Este înfricoşător să vezi cum, la ei acasă, francezii se tem să vorbească între ei despre aceşti intruşi. Mulţi îşi doresc în secret victoria lui Hitler, care îi va elibera. Calcul de laşi. Să te dai pe mâna unui gangster ca să te apere de alt gangster.

Mondor face observaţia că unui evreu nu îi vei putea smulge condamnarea sinceră şi explicită a lui Stalin şi a comuniştilor. Şi când te gândeşti că domnul Sarraut[1] este însărcinat să cureţe Franţa de comunişti.

LXXII Celebrul pianist Alfred Cortot (1877-1962). Va deveni o personalitate oficială a regimului de la Vichy, întruchipând în acelaşi timp colaboraţionismul muzical franco-german.

LXXIII Henri Mondor (1885-1962), chirurg şi scriitor, membru al Academiei de Ştiinţe, specialist în Valery şi Mallarme.

LXXIV E vorba probabil de Charles Gombault, fiul lui Georges Gombault, pe atunci director al publicaţiei *La Lumiere,* întemeiată de Georges Boris. Tatăl şi fiul vor pleca la Londra, unde vor fi animatorii cotidianului *France.*

LXXV Jean-Pierre Salomons, născut în 1911, şi-a luat pseudonimul Jean-Pierre Aumont ca actor de teatru şi cinema. în 1943 s-a alăturat Forţelor Franceze Libere.

LXXVI Guillaume de Tarde, născut în 1885, a studiat la Şcoala de Ştiinţe Politice; era auditor la Consiliul de stat din 1910, director de societăţi, vicepreşedinte al Societăţii Naţionale a Căilor Ferate în 1945.

Cortot crede că trebuie să facem o adevărată pace. Iar pentru el, o adevărată pace pare a însemna „iertarea" nemţilor, refacerea unei adevărate societăţi a naţiunilor!

Sunt incorigibili, incurabili, putrezi până în măduva oaselor. Nici umbră de virilitate în aceste spirite.

Iar victoria va aduce cu sine triumful definitiv al putreziciunii. Evreii stăpâni ai Europei, nemaiprefăcându-se (admiţând că până acum se prefăceau), luând totul, cufundând în tăcere veşnică pe cei din urmă opozanţi ai lor.

Şi când te gândeşti că antisemitismul lui Hitler a devenit îndoielnic. Va face ca împăraţii romani. O lovitură de labă, apoi nimic. Lejeritatea arienilor!

(Oare împăraţii creştini din secolul al IV-lea cum îi tratau pe evrei? Dar bizantinii?)

8 octombrie

Opera mea romanescă este ratată în primul rând din cauza lipsei mele de imaginaţie creatoare în privinţa personajelor şi situaţiilor. De fapt, doar intermitent mă interesează oamenii şi poveştile lor. Citesc foarte puţine romane. Sunt mult mai mult un ideolog decât un imaginativ. Şi sunt mult prea leneş pentru a însufleţi pe termen lung o relatare.

Dar reflectând puţin, şi cu puţină abilitate, cu grijă, aş fi putut găsi o formă potrivită cu suflul meu scurt, cu interesul meu faţă de realitatea ca atare. Ceva între jurnal şi memorii. Ca atâţia alţi francezi.

Chiar şi acest lucru l-am ratat, din alt motiv: lipsa de curaj moral. Aş fi putut înlocui lipsa de înzestrare prin sinceritate, împingând la extrem mărturisirea.

Sau aş fi putut găsi transpuneri care nu ar fi diminuat în nici un fel acuitatea mărturisirii. Să fi fost lipsă de curaj sau doar lene, uşurătate? Mă gândesc aşa de puţin la ceea ce scriu. Când sunt singur, cea mai mare parte a timpului mi-o petrec cu maniace raţiocinaţii despre:

1) Politică. Fac şi desfac politica Europei. închipui constituţii pentru cutare sau cutare ţară. Atunci pentru mine esenţial este să înlătur dificultăţile, să opresc ceea ce este viu într-un soi de statism de tipul celui care probabil îi mulţumeşte pe colecţionari sau pe istorici.

Raţionalism, intelectualism mediocru, care tind la nemişcare.

[1] Albert Sarraut (1872-1962), radical-socialist, preşedinte al consiliului de miniştri şi ministru în mai multe rânduri; ministru de interne din aprilie 1938 până în martie 1940. A fost deportat de nemţi între 1944-1945.

Toate acestea, fără îndoială, ca rămăşiţă a unei cariere politice

refulate, refulate ca urmare a lenei mele, în mult mai mare măsură decât din timiditate sau din laşitate.

2) Femei. îmi amintesc la nesfârşit trupul femeilor pe care le-am avut. Contemplu îndelung forma sânilor lor, de vreme ce aproape că nu le-am văzut decât sânii.

3) Oamenii pe care îi cunosc. Aici, viaţa începe să intre în mine. Notez trăsăturile de caracter, fac comparaţii. Dar se manifestă din nou tendinţa intelectuală: stabilesc serii prea riguroase. Am mereu tendinţa de a reduce excesiv spectacolul vieţii, de a-l uniformiza.

4) îmi trec prin minte imagini vii ale oamenilor, evenimentelor, problemelor filosofice. Sunt cuprins de elanuri lirice, poetice. Dar rare. Numai când merg mult timp singur într-un loc puţin interesant. Ceea ce mi se întâmplă din ce în ce mai rar. Mi se pare că gândesc mai bine ca altădată, dar mai puţin des.

5) Mă gândesc un pic la lucrările mele. Dar în clipa asta am multă disponibilitate. Nu urmăresc nici un obiectiv precis. Mă gândesc vag la ce ar putea deveni revista. Un tablou complet al spiritului meu, în trecut şi prezent în acelaşi timp: unul luminându-l pe celălalt. Portretul unui degenerat şi unui decadent, care se gândeşte la decadenţă şi degenerare.

Mă gândesc, de asemenea, să alcătuiesc o culegere de articole de politică recentă, în care să grupez şi să remaniez multe din vechile mele articole „Iacobinism şi fascism" — „Eşecul liberalismului în Franţa".

Să revin asupra amplei mele culegeri de eseuri *Spiritul secolului XX (L'Esprit du XXe siede).*

1) Revoluţia trupului.

Să-mi rescriu cele două piese de teatru: *Le Chef şi L'Eau fraîche.*

Să scriu o *Charlotte Corday.*

Să scriu o nuvelă lungă despre avort.

Să-mi public poemele de dragoste.

Reeditarea lucrărilor *Interrogation, Fond de cantine* etc.

Ecrits de jeunesse cu o lungă prefaţă (lucru aproape făcut)[1].

— Si acum să revin la conţinutul zilnic al mintii mele. Până la vârsta de treizeci de ani, cel puţin, am păstrat obiceiul din copilărie de a mă visa în viitor, într-o situaţie sau alta. în fond, era aproape mereu acelaşi lucru. Mă visam pur şi simplu rentier, singur, lucrând liber şi leneş... Nu, cred că ăsta e visul meu de acum. Mă visam odinioară căsătorit cu o femeie cu puţină avere, frumoasă, foarte înrobită, foarte senzuală.

[1] Acest program este apropiat de cel din 18 septembrie. Aici autorul mai menţionează primul proiect al lucrării *Notes pour comprendere le siede* (Gallimard 1941) şi precizează dimensiunile pentru „Journal d'un delicat": „lungă nuvelă despre avort" (vezi *Histoires deplaisantes, op. cit.).*

înfricoşător statism al vieţii mele reale, pentru mine, care sunt un teoretician al acţiunii, al vieţii violente. Dar de ce nu? Artiştii secolului al

XVII-lea găseau naturală această dedublare. Racine nu se gândea să fie rege. Vom da cu pietre în Nietzsche? Nu, dar trebuie înlocuit eroismul prin sfinţenie. Mie lenea îmi va fi ţinut loc de sfinţenie.

Lenea mea, iată ce pun în acest cuvânt: dezgusturile, dispreţurile, desconsiderările, temerile mele, groaza, ura mea.

Teama mea de femei, de fericirea lor, de admiraţia lor, de nevoia lor de a *realiza* un bărbat.

Teama mea de succes, de fixarea tipului meu prin succes.

Dezgustul meu de lume, de prostia oamenilor de lume; ura mea faţă de josnicul mediu politic.

Am fost pur, dar nu îndeajuns. Au apărut impurităţile, sinuozităţile caracterului meu, nu ale concesiilor făcute profitului.

Nu am făcut niciodată nimic pentru bani. Nici măcar dragoste!

— Ce rău îmi face Belou, pe care o iubesc, dar căreia nu îi place ce îmi place mie. Cum va lua subita şi definitiva mea îmbătrânire? Cum va suporta castitatea? Cum o suportă?

13 octombrie

Mă găsesc din când în când în faţa slăbiciunii caracterului meu. Nu foarte des, pentru că am atât de puţine contacte cu oamenii.

Mă întâlnesc cu Chamson[1] într-un restaurant, apoi cu Kayser[2] în alt restaurant. Primul meu impuls este să le strâng mâna; o fac.

Acum regret. Văd în asta o slăbiciune. Au părut surprinşi şi m-au judecat rău; au avut dreptate, de vreme ce detest ceea ce ei reprezintă, ceea ce fac. Pentru ei sunt un duşman.

Am făcut aceasta pentru că îmi lipseşte gustul, simţul luptei personale. Nu resimt lupta decât în gând. Doar arareori şi pentru scurtă vreme detest unele persoane. Şi cum, de altfel, trăiesc foarte singur, apariţia unui cunoscut mă încălzeşte. Primul meu impuls este de simpatie, de înţelegere şi de curiozitate! Abia după aceea îmi revin, reflectând, sau din cauza duratei contactului îmi regăsesc amărăciunile, temerile. Mă străduiesc.

[1] Andre Chamson, scriitor de tradiţie protestantă, unul din întemeietorii săptămânalului *Vendredi,* susţinător fervent al Frontului Popular; făcea parte din anturajul lui Daladier.

[2] Jacques Kayser, a militat în cadrul partidului radical-socialist, a participat la mişcarea Junilor Turci, fiind apărătorul unei sensibilităţi de stânga. Ziarist, a scris în *Marianne, La Republique, La Lumiere.* în 1938, a lansat revista *Realties franţaises,* publicaţie de lux orientată mai ales spre propaganda franceză în străinătate. în 1944 a plecat la Londra, scriind despre debarcare în calitate de corespondent de război.

Pierre Drieu la Rochelle

Când făceam parte din P.P.F.[1] şi scriam cu regularitate în */'Emancipation Naţionale,* nu mi-ar fi venit ideea unor polemici personale. Le găseam inutile, ineficiente. Sau ar fi trebuit să fie sistematice, continue,

să lovească rând pe rând pe toţi oamenii dintr-o grupare. Astfel, polemica ar fi căpătat valoare generală.

Personificările din revista *Action franţaise* a lui Daudet[2] şi Maurras au mascat adeseori o inofensivitate desăvârşită faţă de regim. Creau diversiune, îl batjocoreau pe unul, îl discreditau pe altul, dar nu aruncau cu bombe în regim. Acest regim execrabil. Pe cine urăsc? Pe nimeni. Nici măcar pe cei care mă urăsc. Nici măcar pe Aragon. îl simt slab, atât de zadarnic, de infantil, atât de jalnic înţepenit într-un rol dorit. Nu a înţeles niciodată nimic din politică, iar la el totul este atitudine, pastişă literară.

Vrea cu disperare să se ridice peste propria statură, să se smulgă din sine.' De ce sufletul acesta de paria revoltat? Oare numai pentru că este un copil natural? Sau pentru că are sânge evreiesc? Dar are sânge evreiesc? Vai, evreii ăştia! Sunt peste tot, iar dacă nu ei, intriga sau gândirea lor.

Filon[3], care scrie în timpul lui lisus, proclamă că poporul evreu constituie prin număr jumătate din omenire.

Evreul trebuie să aibă un rol biologic în organismul omenirii. Rol de microb sau de globulă albă.

Mă gândesc din nou la Chamson, protestant, şi la Jacques Kayser, căsătorit cu o rudă a lui Dreyfus, despre care se spune că ar avea trecere la Daladier.

Toată această lume radicală şi socialistă este plină de evrei şi evreice. Ce gândeşte un francmason care se simte dat pe mâna evreilor? Se resemnează, sfidează şi încearcă să-i iubească. Totuşi, îi scapă uneori un strigăt de groază. Andre Lebey[4], înainte de a muri, într-o zi, spre Bois de Boulogne, mi-a mărturisit îngrijorarea lui. Se spune că a fost suprimat, otrăvit.

Eu însumi, pe când aveam înclinaţii de stânga, începusem să-mi spun că până la urmă se vor contopi, se vor îneca, că trebuia lăsat valul să se întindă, că vom vedea cum se va sfârşi.

Dar nu este un popor, este o castă.

Ieri, a venit la mine o evreică. Nu-mi dau seama din prima clipă că e evreică. Stătea cu faţa la mine, în birou. Apoi, începe să vorbească. Pretinde că Franco nu e decât un măcelar. Tresar, o privesc mai cu atenţie. îi văd ochii albaştri puţin dilataţi, puţin ieşiţi din orbită, prea albaştri, ficşi (puţin ca cei ai lui

' Reamintim că Drieu a militat în cadrul Partidului Popular Francez (fascist) încă de la crearea sa, în 1936; s-a retras pe furiş în octombrie 1938, înainte de a-i trimite lui Doriot scrisoarea de demisie, datată 6 ianuarie 1939.

[3] Leon Daudet (1867-1942), codirector la *Action franţaise* împreună cu Maurras, era renumit pentru violenţa articolelor sale. Drieu s-a inspirat din moartea misterioasă a fiului său Philippe, în 1923, pentru episodul „Elysee" din *Gilles.*

[4] Filon (cca 13 Î.Hr.-cca 54 d.Hr.), filosof grec supranumit „evreul", a cărui doctrină se sprijină atât pe filosofia lui Platon, cât şi pe Biblie.

[5] Andre Lebey, autor al unor romane *(Le Venerable et le cure},* poeme *(Andarta),* piese de teatru *(Catilina),* studii istorice *(La Fayette)* şi a foarte numeroase eseuri despre francmasonerie.

Bernstein[1], ovalul de oaie, maxilarul cam greoi şi deformat, dinţii întrucâtva africani, şoldurile rău potrivite pe bazin. Frumoasă, altfel. Mi-a provocat o senzaţie de frig.

îi văd pe toţi prietenii din jurul meu, care s-au pus bine cu regimul pentru a trage foloase. Cum au fost atraşi, cum au fost momiţi, cum au fost legaţi. Iar alături de ei, evreice. A doua soţie a lui Peignot[2] este jumătate evreică şi îl face să frecventeze evrei. Imediat, primeşte comandă pentru expoziţia din 1937, Legiunea de onoare, post privilegiat în armată, mare afacere cu o firmă evreiască. Clement[3] profită de Blum, rudă cu soţia lui. Bun pentru Bursă. Francmason, cu siguranţă. Post privilegiat în armată.

Pe mine a încercat să mă atragă Julien Cain[4]. Mi-a procurat o dată trei mii de franci de la buget. Pe ce temei? Atunci nu am dat imediat atenţie. Are însemne francmasonice în salon.

într-o seară, la el, de Monzie[5] îl întreabă pe Blum: *„Care este proporţia de francmasoni la socialişti?" „O treime",* răspunde Blum. Mă privesc amândoi cu coada ochiului.

Cred că îmi poartă pică pentru că i-am cunoscut aşa îndeaproape.

Am scris adeseori: „Republica este o veche formă de totalitarism, schiţată în mare măsură de iacobini, şi care s-a sclerozat încet în neterminarea ei, dar care este oricând capabilă de o apărare surdă şi uneori de o reacţie poliţienească bruscă." Fouche veghează mereu.

Ar trebui comparată starea poliţiei la sfârşitul Vechiului Regim, şi douăzeci de ani mai târziu, în 1809. Atunci, funcţionarea cenzurii arată cu precizie cât de uşor poate regimul să îşi regăsească posibilităţile dictatoriale, totalitare, poliţieneşti. Pe tot continentul e la fel. Cu excepţia, poate, a colţului de nord-vest.

Englezii fac poliţie la distanţă, în jurul insulei: Intelligence Service.

Şi totuşi francmasoneria, evreii nu au împiedicat nimic. Nu au împiedicat opoziţia dintre Weimar[6] şi noi. Nici ascensiunea lui Mussolini şi Hitler. Parţial chiar au împins spre fascism.

[1] Dramatrugul Henry Bernstein (1876-1955), cu care Drieu va avea o altercaţie în grădina Tuileries pe 22 mai 1940.

[2] Drieu frecventa familia Peignot, în special pe Charles Peignot, născut în 1897, tipograf, creatorul a numeroase caractere tipografice, prezentatorul secţiei de tehnici de imprimare la expoziţia din 1937.

[3] Philippe Clement s-a căsătorit cu o prietenă a lui Colette Jeramec, Colette Grunbaum, care a scris sub numele de Constance Colline. Soţii Clement au fost foarte legaţi de Drieu.

[4] Julien Cain (1887-1974), director al Bibliotecii Naţionale, secretar general la Ministerul Informaţiei în 1940, revocat, apoi arestat de germani în 1941.

[5] Anatole de Monzie (1876-1947) a fost senator, deputat şi ministru în timpul celei de-a lll-a Republici.

[6] „Republica de la Weimar", perioadă sub care este cunoscută Germania interbelică înainte de ascensiunea lui Hitler, după denumirea localităţii în care s-a întrunit Adunarea Constituantă care a adoptat Constituţia ce transforma fostul Imperiu german într-o republică federală parlamentară (n. ed.).

Iar legăturile dintre francmasoneria engleză şi cea franceză nu au împiedicat ruptura revoluţionară şi reacţiunea engleză. Ruptura între Marele-Orient şi Ritul scoţian, de altfel.

Oare mai am mult de trăit? Aortita mea este destul de avansată şi am tensiune. Nu am angină pectorală. Sau poate că durerea din dreapta asta o fi? Mă mint oare medicii? Ce să scriu înainte de a muri? Acest jurnal. Dar nu ating esenţialul. Nici un fel de intimitate cu mine însumi. Mereu, politică. Să mă resemnez?

Nu vreau să scriu un *Stendhal* pentru că este la fel de superficial ca şi mine.

14 octombrie

Am făcut în aşa fel încât viaţa mea să fie de timpuriu tânguitoare. Lăsam să se dezvolte în mine o slăbiciune, apoi mă lamentam din cauza ei, bucu- rându-mă cu o dulce, leneşă şi cinică voluptate a unui „prea târziu" declarat foarte devreme.

Astfel, am neglijat dintotdeauna să încheg în mine forţa fizică, şi totuşi foarte curând am fost conştient de această neglijenţă şi îndată am început să mă căiesc.

în fond, sunt un elegiac. De ce să nu mă fi acceptat ca atare? Pentru ca spiritul meu să nu piardă cel puţin sensul acelor forţe pe care nu le împlineam. Atunci ar fi trebuit să fiu un artist care îşi transferă şi întruchipează contradicţiile în personaje fictive.

Eu, care am avut atâtea femei, care aş fi putut poate să le am pe toate cele pe care le-aş fi dorit (dar am dorit atât de puţine, renunţând în faţa celei mai mici dificultăţi, a cele mai mici întârzieri), cele pe care le-am iubit, nu le-am iubit decât într-un delir de persecuţie.

în timp ce eu le iubeam, credeam că ele nu mă iubesc, că mă înşală, că nu exercită asupra mea decât un capriciu infim şi derizoriu. Iar gelozia mea nu era oare tot mania persecuţiei?

Nu m-am putut căsători cu Colette Jeramec decât graţie ideii că se va uita mereu după altcineva, că va prefera pe altcineva în locul meu; nu m-am căsătorit cu Olesia Sienkiewicz decât din cauza gândului că este lesbiană şi că nu mă poate iubi cu adevărat. Mai târziu toate acestea s-au adeverit, dar nu e mai puţin adevărat că pe moment totul era cu desăvârşire fals.

Ascendentul lui Constance Wash consta în aceea că mă dispreţuia ca francez; al algeriencei, în aceea că mă dispreţuia ca burghez, ca client ocazional. O uit pe Marcelle Jeanniot: ea trebuie că mă dispreţuia ca burghez care s-a căsătorit pentru bani şi ca tânăr fără experienţă.

Când constatam că toate aceste supoziţii erau false, că eram admirat, preferat, adorat, mă simţeam foarte rău, ca cineva jenat pentru că se află într-o

funcţie prea importantă. Mă dezorienta faptul de a constitui polul pozitiv, de a fi stăpânul, bărbatul, distribuitorul. Mă miram că pot dărui totul. Eram speriat ca un fals zeu, care ar fi fost cinstit. Duceam mâna la spate şi nu simţeam nici un sprijin, nici o justificare.

Mi-era ruşine să fiu cel care place femeilor.

Ştiam prea bine că nu sunt un adevărat bărbat, că nu am destul curaj fizic.

Ştiam că o mulţime de bărbaţi m-ar fi putut învinge într-o luptă. Iar bărbatul care nu îşi poate apăra, care nu îşi poate interzice femela, nu este un adevărat mascul.

Ştiam că în fond doar făcusem pe curajosul, prea mult sau prea puţin.

Şi curând, la amintirea luptelor de care m-am eschivat s-a adăugat amintirea eşecurilor, certitudinea că nu fac dragoste destul de bine.

Apoi a fost sentimentul lipsei mele de talent. Mă iubeau oare pentru că aveau impresia că am talent? Sau, în lipsa acestei impresii, doar ca pe un gigolo?

în fond, nu delir de persecuţie, ci sentimentul veritabilei mele inferiorităţi.

Sau al inferiorităţii oricărei fiinţe în faţa cererii.

Am trăit fremătând de îndoială în umbra altui om care nu am fost niciodată.

Ca şi pentru *La Comedie de Charleroi,* să scriu o serie de nuvele pentru a mă arăta în demersul meu esenţial. (Sunt pictorul unui singur tablou.)

(Lupte la colegiu

Manifestaţii

Front — Cartea ar trebui să se numească

Manifestaţii — *Coeur de lievre* [Inimă de iepure]

P.P.F.

Al doilea război

Nu teama mă face să abandonez frontul, după ce m-am afirmat cu curaj, ci plictiseala pe care mi-o produc ocupaţiile manuale. La fel părăsesc o grădină, abandonez o maşină în pană, mă îndepărtez de un partid politic şi de mecanismul lui zilnic. Abia ajuns pe front, vedeam conturându-seîn detaliu cursul zilelor importante, *cursul unui atac.*

Am părăsit frontul şi din cauză că eram furios că mă aflam atât de jos pe scara ierarhică.

în fond, *La Comedie de Charleroi* este o carte, doar că[1] ...

16 octombrie

în fond, am trăit ca un sibarit, ba chiar am făcut în aşa fel să trăiesc ca atare; nu am forţat lucrurile prea mult, dar pe linia minimei rezistenţe am atins şi am apucat puţinul de care aveam nevoie.

' Aici, partea de jos a paginii a fost tăiată.

Aş fi fost în orice caz un sibarit, foarte sărac sau prea bogat, pentru că bunurile mele esenţiale erau libertatea, singurătatea, lenea.

Nu aveam nevoie de prea mulţi bani, nici de renume. Iar bani am avut mereu, chiar mai mulţi decât mi-ar fi trebuit. Cât despre renume, în ciuda faptului că m-am plâns uneori, m-am mulţumit să fiu apreciat din când în când de câteva persoane, pe ici pe colo.

Femeile — nu mi le-am putut oferi pe cele de care te poţi bucura atunci când ai o meserie bănoasă: fetele pe care le poţi alege sărace sau bogate, după gust. Dar am avut curvele şi femeile bogate, care îţi oferă ceasurile lor de răgaz. Dacă aş fi avut mai mult temperament, alegerea mea ar fi fost nelimitată. Şi, de altfel, dacă m-am lipsit de unele, am făcut-o din nonşalanţă sau din îmbufnare. Cele mai multe mi se păreau prea proaste sau prea uşuratice, obositoare.

M-am bucurat cât am putut de următoarele lucruri: să mă scol târziu, să citesc în pat, să mă plimb prin Paris, să merg la cinema, la bordel, să nu le pot întâlni decât două sau trei ore pe zi pe amantele mele, să cuget la nesfârşit, să citesc, să scriu atunci când mi se ura să nu fac nimic, să călătoresc uneori. Desigur, nu am călătorit destul. Dar am văzut Grecia, Spania, Italia — esenţialul. Mi-au lipsit Egiptul şi Mexicul. M-am bucurat mult de Londra, chiar şi de Berlin, dar nu de New York.

Numai că sunt un sibarit de genul lui Jean-Jacques[1]. Pe lângă singurătate, cealaltă mare binefacere a mea a fost melancolia. Lumea s-a înşelat, crezân- du-mă posac, plictisit. M-am înşelat uneori.

Melancolie nesfârşită şi delicioasă alcătuită din regretul acelor lucruri pe care nu le-am putut compensa bucurându-mă de ceea ce aveam.

Melancolia de a nu fi activ şi mobil, echivalentă cu plăcerea de a fi lent şi aproape nemişcat; melancolia de a nu fi căsătorit, care se transforma, după toate abaterile mele, în plăcerea de a nu mai fi căsătorit; melancolia de a trăi într-o ţară a decadenţei, care se transforma în plăcerea de a mă bucura de atâtea rămăşiţe cruţate de vreme şi de urâţenie; melancolia de a nu fi pictor sau poet, care se transforma în plăcerea de a mă îndopa cu istorie, melancolia de a nu fi om politic, care se transforma în plăcerea de a scrie câteva pagini libere.

Singurul meu regret ar fi acela de a nu mă fi mărturisit şi recunoscut aşa cum sunt şi de a-mi fi făcut procesul înclinaţiilor mele. Tot acest spirit de inferioritate şi de persecuţie şi de culpabilitate m-a chinuit şi m-a desfigurat în ochii mei şi în ai celorlalţi. Dar la urma urmei nu pot chiar să mă plâng, de vreme ce fără acest element de îngrijorare şi de amărăciune aş fi fost cu adevărat ceea ce păream în ochii unora: un mârşav profitor de bucuriile vieţii, fără margini.

M-am bucurat chiar şi de avantajul pe care îl au sibariţii de a fi uşor mistici. Tot Jean-Jacques. Nu m-am lipsit de compania zeilor. Şi l-am zărit pe Dumnezeu dincolo de lucruri.

[1] Rousseau (n. ed.).

Chiar atunci când mila, îndoiala m-au cuprins uneori, am ştiut că plutesc peste un abis de beţie faţă de care frumuseţile sensibile nu înseamnă nimic.

Da, privind un Watteau[1], am ştiut nu numai că reprezintă totul, dar şi că nu reprezintă nimic.

Dar ce să mă fac, nu pot, nici pe această cale, să mă dezbar de firea mea, şi iată că până şi faţă de apropierea propriei morţi resimt o clarobscură bucurie.

16 octombrie

Primesc o scrisoare de la Maurras, ca răspuns la cea pe care i-am scris-o, plină de obiecţii, în legătură cu vechea lui teză despre împărţirea Germaniei. Scrisoare plină de o grabnică superbie, de o autoritate zdrobitoare.

îmi surprind caracterul pe viu: mă simt plin de indulgenţă şi de veneraţie faţă de măreţia eului altora, iar în acelaşi timp îmi refuz plăcerile şi puterea acestei măreţii în privinţa propriului eu. Refuz să îi răspund în forul meu interior pe acelaşi ton de nezdruncinată siguranţă.

Nu e vorba aici de subordonarea şi de respectul pe care l-ar impune geniul indiscutabil al lui Maurras. Nu, pentru că atitudinea mea a fost adeseori aceeaşi şi faţă de spirite sau de caractere de mai mică importanţă.

Nu am chef să joc jocul ăsta, ci un altul.

în viaţa mea am mai primit două sau trei scrisori de acelaşi gen de la Claudel. Mă gândesc că Claudel şi Maurras se neagă unul pe celălalt cu aceeaşi superbie. Şi unul şi celălalt îmi poartă pică pentru că adeseori le-am asociat numele în acelaşi elogiu public sau privat.

Nu e vorba aici de înţelepciune sau de dreptate, pe care, la rândul meu, le-aş solicita. Ştiu ce ascund aceste cuvinte. Nu, pur şi simplu spun că ei au ales o cale, iar eu o alta.

Aşadar, în faţa dispreţului lui Maurras pentru raţionamentele mele, sunt gata să mă îndoiesc, ... la fel de mult ca şi de raţionamentele lui. Ceea ce nu mă va împiedica desigur să perseverez într-ale mele, cum va persevera şi el într-ale lui, pentru că m-am copt şi am îmbătrânit îndeajuns, m-am schimbat şi am încercat toate uneltele de pe piaţă, pentru a şti la ce să mă aştept.

Totuşi, nu e sigur că nu îmi voi mai schimba părerea în legătură cu vreun aspect sau altul. Maurras nu se va schimba în mod sigur. El nu s-a schimbat niciodată. Ceea ce face din el un frumos monstru.

Fiecare scriitor este astfel retras în forul său interior, ca un mic feudal, călindu-se în anarhia regatului său. Toţi aceşti viteji sunt animaţi de o eroică dorinţă faţă de toţi ceilalţi. La fiecare săgeată primită din partea

celorlalţi, gem, se mâhnesc, se rostogolesc în adâncurile sufleteşti plini de îndoieli şi

[1] Antoine Watteau (1684-1721), pictor francez, unul dintre primii reprezentanţi ai curentului rococo (n. ed.).

nelinişti, apoi se urcă din nou pe metereze şi lansează la rândul lor pietre otrăvite. După asta, îi vezi bravând, întunecaţi sau joviali. Aşa stau lucrurile.

îmi amintesc de maniacul de Suares, în 1920, furios la culme pentru că l-am asociat într-un articol cu Barres şi Maurras.

în cazul unora, căutarea disperată a succesului zgomotos este un mod de a fugi de îndoieli, de descurajare. (Aplauze pentru a înăbuşi murmurul rebel al inimii mele.)

Pe Maurras nu l-am văzut decât de două ori în viaţă. O dată în timpul războiului. Un camarad îi arătase prima mea culegere de poeme, *Interrogation.* Mi-a spus că poemul în proză este un gen fals. A fost scurt şi peremptoriu.

L-am revăzut după *Mesure de la France.* Mi-a spus că după o asemenea sinteză făcută în grabă, trebuie să fac şi analize mai profunde. Ceea ce era foarte just. Dar dacă l-aş fi ascultat mi-aş fi trădat propria fire.

Influenţa sa literară a fost sărăcitoare. Şi totuşi în poemele sale există o flacără întunecată şi răsucită şi gata să se piardă, care le dă viaţă în aceeaşi măsură ca şi conţinutul formei sale. Flacăra aceasta nu s-a văzut la nimeni în jurul lui. A înăbuşit-o la ceilalţi.

Cum m-aş putea înţelege cu acest provensal, aproape marsiliez? Dar în adâncul sufletului provensalilor există o patimă. Este cazul lui Puget, al lui Fragonard; Maurras avea ceva ce trebuia înăbuşit. Aici e totul. Giono, de teamă să nu se înăbuşe, se pierde în tânjala excesului în care rămâne, el, turbatul. La Daudet există în mod sigur şi altceva decât Provenţa. Sânge evreiesc? Vârtej parizian? Sifilis? Mama lui? Este unul din acei leneşi care nu pot decât să meargă repede. Ce vom putea pescui din opera lui? Memoriile. Memoriile constituie barca de salvare a grafomanilor, a poligrafilor. Numai acolo se pot opri sau fixa. Sau mai degrabă posteritatea e cea care, având cu orice preţ nevoie de ei, le dă în fine greutate.

17 octombrie

Vine la mine Bertrand de Jouvenel[1]. E în trecere prin Paris, venind de la Budapesta, unde se află într-un aşa-zis serviciu secret. Faptul că nu sunt pe front e de natură să-l liniştească şi îi confirmă dorinţa de a se ţine şi el departe. Cred că îi este foarte frică. Mă lasă să înţeleg că în Ungaria se confruntă cu reale pericole. Oare cum de un băiat atât de indiscret şi de

vorbăreţ, atât de

[1] Bertrand de Jouvenel (1903-1987) a părăsit partidul radical în 1934. Eseist (a publicat *L'Economie dirigee),* face parte din nebuloasa nonconfomiştilor (este fondatorul ziarului *La Lutte des jeunes,* unde a scris Drieu). Prieten cu Otto Abetz, pe 21 februarie 1936, el obţine un interviu cu Hitler (publicat în *Paris-Midi* pe 28), care a stârnit mare vâlvă; mai târziu, şi el se va alătura P.P.F., atras fiind de fascism.

încurcă-lume poate să aducă vreun serviciu? Dacă misiunea lui este serioasă, va face o boacănă.

El este pentru război şi împotriva Germaniei mai degrabă ca evreu decât în calitate de fiu al unui personaj radical[1]. Şi iată cum, peste tot, mereu, [apare] evreul. Mă întreb ce ar fi Franţa faţă de Germania fără evrei. Fără îndoială că francezii, deveniţi nonşalanţi, se lasă pe seama evreilor pentru a riposta la aceste agresivităţi: dacă nu ar fi evrei, unii francezi ar îndeplini sarcinile lor.

în ostilitatea lui Maurras faţă de evrei, un rol important îl are faptul că el este, zice-se, un soi de metec, descendent al grecilor. în orice caz, un marsiliez se poate simţi în permanenţă dispreţuit şi ameninţat de nordici.

Urmăresc cu voluptate unduirile metisajului în sufletul lui B. de Jouvenel. în fiecare clipă, este rând pe rând evreu şi francez. Uneori îşi aminteşte că este nobil francez şi vorbeşte cu dispreţ despre democraţie şi despre 1789, dar nu se poate decide să ia o poziţie fermă împotriva regimului. Membru al P.P.F., şi-a păstrat totuşi legături cu radicalii. Şi în această privinţă, numai Dumnezeu ştie ce rol a jucat în partid. Dar cine din partid nu era în serviciul secret sau public al radicalilor? Alteori îşi aminteşte de mama lui evreică. Şi iată-l fremătând în faţa antisemitismului. în comportamentul lui există mult din familiaritatea prea facilă, din curiozitatea prost stăpânită, din reverenţa servilă, care îi caracterizează pe evrei. Cu adevărat, natura evreiască umbreşte natura ariană. Aceasta din urmă nu se manifestă decât atunci când B. de Jouvenel se află în faţa evreilor şi când îşi judecă după ei defectele. Ca şi Proust. Şi evreii adevăraţi înşişi.

Când îi analizezi viaţa şi caracterul, vezi că societatea pariziană merită de aici înainte să fie considerată iudeo-pariziană. El se plimbă ca un copil răsfăţat prin politică şi prin lume. Sigur, manierele sale cam fruste, de intelectual necizelat, nu sunt pe placul tuturor, iar ziariştii înşişi îi consideră inteligenţa prea superficială, talentul lipsit de temei, iar judecata fără direcţie. Şi nimeni nu a aruncat nici o privire peste romanele sale proaste. Una peste alta, este apreciat la adevărata lui valoare. Dar în politică are nişte portiţe, şi poate să se amuze pe margine.

Place femeilor. Trăsăturile lui nu sunt prea accentuate. (într-o noapte, pe stradă, se priveşte într-o oglindă şi îmi spune: *„La unsprezece noaptea, semăn cu o evreică bătrână").* Are temperament şi ştie să facă dragoste, îmi spune Nicole, care, oricât de antisemită ar fi, nu pierde ocazia de a-l vedea la ea în pat. Amanta lui actuală, Paule de Beaumont, este frumoasă,

dar proastă. Ce ochi frumoşi, ce piele frumoasă în jurul ochilor. Dinţi frumoşi. Foarte bine aranjată, corp destul de frumos. Proastă, bineînţeles, ca şi celelalte.

Singura femeie de care a fost îndrăgostit, zice el, este o americancă pe jumătate evreică, pe care o găsesc de o banalitate perfectă, şi vulgară în genul

[1] Henry de Jouvenel (1876-1935), redactor şef al ziarului *Le Matin,* senator, ministru, înalt comisar al Levantului în 1925-1926. A doua lui soţie a fost Colette, cu care s-a căsătorit în 1912, şi de care a divorţat în 1924.

emancipat şi puţin cinic. L-a părăsit, iar acum este cu Hemingway, ceea ce mă face să am o părere proastă despre el. Dar parcă poţi să-i judeci pe bărbaţi după femeile cu care sunt? [...]

în fond, chiar femeile îl judecă. Dar de ce oare am relaţii cu el? Pentru că el mă caută pe mine. Singurii mei „prieteni" au fost persoane care îmi telefonau, mă căutau: Aragon, Berl. Aragon trebuie că este evreu.

Are acel amestec aparent de inteligenţă şi eleganţă care mă ademeneşte timp de cinci minute din când în când. în fond, eu sunt un tip cam în genul lui, dar în mai bine. Stendhal, Baudelaire trebuie să fi avut şi ei asemenea indulgenţe.

în adâncul sufletului meu, nu pot să nu-mi închipui că de fapt sunt' un mare scriitor nerecunoscut, căruia îi va veni vremea. Toţi rataţii îşi închipuie că sunt Stendhal: cititorii lor îi aşteaptă peste patruzeci de ani. Dar Stendhal era recunoscut de contemporanii lui, de Merimee, Balzac, Lamartine. Oare eu sunt? Barres, Claudel s-au îndoit curând de mine. Maurras îmi poartă prea mare pică pentru ca judecata lui să conteze. Gide i-a spus lui Malraux că *La Comedie de Charleroi* i se pare excelentă, dar restul... Fără îndoială este singura mea carte. Cred totuşi că *Interrogation* este destul de tare. Restul este talent ratat, irosit, sau uneori o extraordinară lipsă de talent în mijlocul unor urme de talent.

Ce îmi lipseşte? Prea intelectual, nu îndeajuns de artist. La jumătatea drumului între două sau trei aptitudini, două sau trei genuri. Am încercat aproape toate genurile, nu am atins desăvârşirea în nici unul. Sunt leneş, uşuratic, distrat. Nu îndeajuns de obsedat de mine însumi, de lumea *mea,* de fantomele *mele* pentru a fi romancier. Mă gândesc neîncetat la mine, dar ca la un personaj văzut din afară, un pretext de care îmi agăţ ideile despre psihologie, morală şi istorie.

Niciodată nu am scris o pagină *intimă,* aşa cum există la Rilke. Punctul meu de vedere, până la urmă, este cel al unui ziarist.

Aş putea scrie o nuvelă atroce despre Bertrand. O nuvelă cu cheie. Dar să-l transfigurez în personaj de roman, să-i confer acel caracter implacabil şi de nezdruncinat de fantomă? Nu.

Ştiu că opera mea va muri odată cu mine, că moare înaintea mea. Atunci? La ce bun? De ce să continui? Dacă aş tăcea, mi se pare că aş obţine o mai mare autenticitate interioară, o tensiune mai mare. în spatele gurii mele închise, sufletul mi s-ar aduna morman, s-ar condensa.

Neputând fi cineva, măcar s-ar petrece ceva în mine. Aş fi un loc spiritual unde s-ar împlini o părticică din ceea ce este divin.

Cea mai mare parte a timpului mi-o petrec citind ziare şi cărţi de istorie. Voi scrie până la urmă *Fausse couche* sau *Charlotte Corday?*

— Am fost la doctorul Laubry pentru inimă. îmi spune: *„Aorta dumnea-voastră nu se mişcă. Dar inima pare să palpite mai mult în sensibilitatea*

conştiinţei dumneavoastră. Dacă aţi fi muncitor la terasamente nu aţi simţi nimic." Cred că inima îmi zumzăie mai ales din cauza tutunului. *„Tutunul vă fragilizează organismul şi îl lasă în voia agitaţiilor inimii."* Se pare că tutunul şi sifilisul interferează dăunător în zona marelui simpatic. Dă din mână pentru a evoca înspăimântătoare „metabolisme". Am crezut întotdeauna că impotenţa mea se datorează tutunului cel puţin la fel de mult cât şi sifilisului şi epuizării prin abuz. Curios că îmi place mai mult tutunul decât îmi plac femeile? Nu.

Câţi sifilitici! Baudelaire, Verlaine, Rimbaud (dar doar în Africa), Chamfort, Nietzsche. Şi ce dovedeşte asta? Nimic. *t •*

19 octombrie 1939

Thiebaut[1], de la *Revue de Paris,* îmi refuză un articol în care arăt filiaţia iacobină a comuniştilor şi fasciştilor. Se teme să nu şocheze mediile oficiale.

Câte articole nu mi s-au refuzat astfel în toate părţile. Desigur, sunt nedibace şi nu rotunjesc colţurile. Dar faptul că nici un director din Franţa nu apreciază frazele categorice, iată un lucru grav. Se tem întotdeauna să nu şocheze pe cineva, pentru că, într-adevăr, nu poţi trăi, respira, gândi, vorbi fără să şochezi pe cineva.

Nu e mai puţin adevărat că întotdeauna am dat dovadă de o anume mobilitate în alegerea punctelor de sprijin politic. Mi s-a creat o reputaţie de personaj îngrijorător, periculos, imposibil de susţinut fără un posibil neajuns. Dar fondul ideilor mele nu s-a schimbat niciodată. Am asociat întotdeauna Europa şi Franţa, generozitatea socială cu simţul aristocraţiei, al ierarhiei, am făcut întotdeauna o apologie latitudinară, dar utilă, a catolicismului, am condamnat întotdeauna regimul radical şi raţionalismul secolului al XVIII-lea.

în afară de asta, ce-mi pasă mie de partide, de opiniile consacrate! Nimic din toate astea nu merită din partea mea atenţie, grijă, pietate, fidelitate. Le las în seama altora.

Dispreţuiesc prea mult feluritele, vechi şi personale, arsenale ideologice între care se împart aceşti bieţi francezi, pentru a regreta vreo secundă că m-am retras din toate locurile unde mă aventurasem oricât de puţin.

Nici măcar Acţiunea Franceză, cu toată adunătura ei de oameni de ispravă obosiţi şi obstinaţi, de discipoli lipsiţi de geniu, dar nu şi de morgă,

de rivalităţi mărunte sub o dictatură debilă, nu a meritat să mă înham la jugul ei.

Cât despre democraţii populari, radicali, socialişti şi comunişti, vai de capul meu dacă n-aş fi fost distrat şi nestatornic.

' Marcel Thiebaut a conclus *Revue de Paris* din 1925 până la moartea sa, în 1961. Această revistă, mai curând tradiţionalistă, acorda un spaţiu destul de larg literaturii, l-a publicat pe Renan, Loti, D'Annunzio, Barres, Romain Rolland. Articolul la care face aluzie Drieu este cu siguranţă cel publicat în *Mercure de France,* serie nouă, Grasset, 1964, pp. 171-199.

87

Pierre Drieu la Rochelle

Multă vreme lumea a avut dreptate să-mi refuze articole pentru că erau rău întocmite. Si totuşi! Dacă si-ar fi asumat riscul de a lăsa să treacă trei, al patrulea ar fi fost bun, chiar mai bun decât tot ceea ce pot face acum, când îmbătrânesc şi îmi pierd nebunia dintâi.

Mi s-a refuzat succesul care mi-ar fi îmboldit o vreme firea nonşalantă şi neglijentă. După asta aş fi putut să le întorc spatele tuturor, mai sigur de mine, şi să mă dedic unei opere dificile.

— A nu se confunda limbajul slobod cu profunzimea. Faptul că vorbesc aici despre sifilisul meu sau de felul în care m-am eschivat de a mă duce să lupt în tranşee după ce mă săturasem de aşa ceva nu mă face să avansez cu nici un pas în misterul meu. Toate astea nu sunt decât zdrenţe exterioare.

Pot oare să arăt într-un jurnal care sunt articulaţiile mele? Sau nu fac decât să depun rămăşiţe din mine însumi într-o cutie?

Marile mărturisiri morale nu înseamnă cine ştie ce în ordinea psihologiei, nici măcar în ordinea moralei. Când voi fi spus şi dovedit că am fost un şnapan, cititorul meu va fi foarte lămurit. Ceea ce ar vrea să ştie este cum se combină şnapanul cu solitarul, şi acesta din urmă cu un altul, şi ce fel de familie unită alcătuiesc, care merge mereu în acelaşi pas.

Ca să reuşesc acest lucru, nu trebuie să ofer aici decât anecdote frapante, care să surprindă trecerea de la un personaj la altul şi dialogul scurt din momentul schimbului reciproc.

De douăzeci de ani caut un subiect de roman în afara mea. Să mă ataşez de un personaj pe care l-am cunoscut cât se poate de departe de mine. De îndată simt că-mi lipseşte imaginaţia şi că mă plictisesc. Să înfăţişez oameni obişnuiţi, ce mod posomorât de petrecere a timpului. Să-i transfigurez, ce nerozie! Balzac mă plictiseşte de moarte. Majoritatea personajelor sale mi se par fastidioase, ambiţioşii săi sunt groaznic de vulgari. Gloria lui Balzac e exagerată. Ambiţioşii săi, singurii care se ridică peste nivelul comun, sunt prea pedanţi şi neînsemnaţi. Platitudinea sa imoralistă nu este egalată decât de nerozia sentimentală (fetele lui, toate nişte sfinte).

Nu îmi place decât Stendhal, pentru că Stendhal este un fel de Racine, roman nobil, deşi într-o mică măsură legat de pământ asemeni lui Gulliver prin sutele de fire ale liliputanilor.

Vreţi să vă descriu viaţa unui industriaş, a unui medic, a unui inginer,

chiar aşa cum este? Dar dacă îi împrumut ceva din felul meu strălucitor de a fi, atunci totul va deveni ridicol. Doar dacă aş fi Mauriac, la acelaşi nivel cu mizerabilii lui burghezi, cu femeile lui acre.

Bernanos şi Green, asta da, pentru că lucrurile se petrec într-o lume incontrolabilă. Giono de asemenea, atunci când nu ţine predici, în *Le Chant du Monde* (singura carte de el pe care am citit-o până la capăt). Malraux face reportaje, care depind de o minimă seriozitate a cititorului.

88

JURNAL. 1939

24 octombrie

Am cinat cu Georges Auric[1]. Nu-l văzusem de mult, dinainte de război. Nu îl întâlnesc decât din când în când, de două sau trei ori pe an, şi asta de ani de zile. Ştie că detest opiul şi prieteniile lui comuniste, simte că îi reproşez ratarea. îmi plăcuse muzica lui din prima perioadă, cu voioşia, ironia ei veselă, care constituiau promisiuni. Dar lenea, nevoia de bani l-au făcut să decadă la condiţia de furnizor pentru cinema.

Mă întreb care este cauza principală a eşecului său. Există la el o formă de lene pe care o cunosc bine şi care mă ameninţă şi pe mine: curiozitatea nestatornică, risipirea spirituală. Citeşte la nebunie, fără ordine şi fără ţel. La el asta merge până la neputinţa funciară. Se spune că din punct de vedere sexual este neputincios. în orice caz, nu există la el nici o posibilitate de experienţă vie, nici o activitate pasională şi sentimentală care să vină să-i alimenteze talentul. A fost prea mulţumit să găsească în nevoia de bani un pretext pentru a scrie orice. Uneori partiturile sale sunt pline de vervă. Dar conţin în mare măsură şi imitaţii.

E tipul gogomanului de avangardă, deşi în detaliu judecă destul de liber persoanele şi lucrurile. Rând pe rând s-a lăsat dominat de Cocteau, de Breton; acum de comunişti. Este extrem de laş şi de fricos. Iar teama de stânga, sau de ceea ce el consideră a fi de stânga, îl trage la stânga.

Incapabil de a se afirma cu claritate în conversaţie, revine mereu prin mijloace disimulate la tendinţa lui de stânga. în ciuda unor glume pe seama celor pătimite de comuniştii francezi din partea ruşilor, am simţit că el încă mai crede în viitorul comunismului. Crede că în lume mai există încă un comunism, sau un partid de oameni zişi comunişti, în stare să câştige. Poate că nu se înşală: Stalin poate triumfa pe seama diviziunilor Europei. Simt la el această tendinţă surdă şi invincibilă pe care o simt la orice evreu sau iudaizat: soţia lui este evreică şi iudaizantă în mod naiv. în afară de asta, diformă şi frumoasă, nu se gândeşte decât la cum să facă dragoste cu un frumos arian. Pictează cu o dulcegărie aproape amuzantă, fără umbră de meşteşug sau talent[2].

Ăsta este infectul univers parizian, unde se amestecă evreimea, banii, elita pervertită, drogul, stânga. Mic univers plin de aroganţă şi suficienţă care îşi închipuie că deţine monopolul inteligenţei, al artei şi al tuturor

lucrurilor. în rândurile lui domnesc prejudecăţi în modul cel mai indiscutabil şi de nediscutat. Prejudecăţile acestea formează adunătura cea mai contradictorie, cea mai comică şi cea mai odioasă.

[1] în 1924, Drieu i-a dedicat muzicianului Georges Auric cea de-a treia nuvelă („Le Pique- nique") din volumul *Plainte contre inconnu* (Gallimard, 1924).

[2] Nora Aurie, după ce a intrat la Şcoala centrală, s-a lansat în cariera de pictoriţă; a lăsat portrete ale lui Eluard, Crevel, Cocteau, Poulenc şi Georges Auric.

în acest univers se întâlnesc toate confreriile secrete care se ajută reciproc cu fanatismul cel mai activ: drogul, cele două inversiuni, evreimea, aristocraţia de salon, arta decadentă. Toate acestea sunt acoperite de francmasoneria politică. Un drogat ştie că va găsi întotdeauna pe cineva la putere care să-l protejeze, un înalt funcţionar de la Interne sau din poliţie, un Sarraut oarecare.

Toate acestea se sprijină în acelaşi timp pe radicalism, pe socialism şi pe comunism.

Toate acestea au triumfat în timpul Frontului Popular. Toate acestea deţin încă piste secrete. Toate acestea aşteaptă victoria lui Stalin asupra lui Hitler.

Desigur, există pederaşti, lesbiene şi opiomani de dreapta: Gaxotte, Brasillach şi alţii, Bernard Fay[1]. Aparent, sunt consideraţi adversarii lor.

Un om ca Bourdet, care odinioară îi detesta pe homosexuali, acum îi apără din cauza opiului şi a soţiei sale, care din neputinţă trăieşte cu ei.

Lacretelle, pederast, care a trecut la P.S.F.[LXXVII] [LXXVIII], şi care este academician, simpatizează cu evreii. A fost multă vreme întreţinut de un evreu, Robert Bernstein, fratele lui Edouard.

Astfel se întinde la nesfârşit reţeaua de relaţii care alcătuieşte atotputernicia paralizantă a Parisului.

Aurie, căruia îi plac banii, libertatea moravurilor şi a spiritului, are nostalgia ordinii comuniste.

Am cinat de asemenea cu Elisabeth de Lanux[LXXIX], care se declară transformată, transfigurată. Nu mai este lesbiană. A descoperit în Spania roşie, unde a stat şase luni, amorul masculin datorită unui spaniol de douăzeci şi opt de ani. E foarte posibil. O femeie nu poate găsi un bărbat adevărat la Paris, în mediile despre care vorbeam. Atunci, drogul, sau

---

LXXVII Bernard Fay a colaborat la ziarul *Courtier royal* al contelui de Paris. Milita activ, alături de Fernand de Brinon, în comitetul Franţa-Germania. Profesor la College de France, guvernul de la Vichy îl va numi director al Bibliotecii Naţionale. Obsedat de complotul iudeo-masonic, va organiza, împreună cu forţele de ocupaţie, denunţarea demnitarilor francmasoni.

LXXVIII După dizolvarea Ligilor de către Leon Blum, în iunie 1936, Franţois de La Rocque a transformat organizaţiile „Croix de Feu" în Partidul Social Francez (P.S.F.), partid al dreptei autoritare.

LXXIX Elisabeth de Lanux este misterioasa doamnă despre care vorbesc Andreu şi Grover în legătură cu ruptura dintre Drieu şi Aragon (vezi Andreu şi Grover, *op. cit.,* pp. 180 şi urm.). Fusese amanta lui Drieu înainte ca Aragon să-i facă curte; se pare că Drieu l-ar fi şocat pe Aragon referindu-se la sexualitatea ei în termeni foarte brutali.

iubirea safică, sau pictura proastă. Şi ea face pictură proastă, ca şi Germaine Malanţon-Bergery-Boris[LXXX].

Am iubit-o odinioară câteva luni; dar nu am avut puterea de a o smulge de lângă soţul ei impotent, de a o îndepărta de lesbianism, de tot. Mi se părea prea proastă. Are un fond de americancă de ispravă şi simplă.

Sub influenţa mea îndepărtată, şi datorită contactului cu simplitatea spaniolă, acum proclamă decadenţa totală a Parisului, a New Yorkului, şi sfârşitul inevitabil al acestor lucruri.

Acum vede că Picasso a dus pictura de râpă. Are o fetiţă drăgălaşă pe care trebuie să o educe ca pe o maimuţă savantă.

E uimitor să vezi deruta Parisului anilor 1920, ca urmare a înfloritoarelor lovituri conjugate ale comunismului şi fascismului. Cu toţii mărturisesc acum că erau sofisticaţi, absurzi, sterili, terorizaţi de misterioasa dictatură a iresponsabilului.

Parisul încheie în notă grotescă acest sfârşit de secol. Suprarealismul alcătuieşte ultimul capitol al literaturii franceze.

Evreul acela român, Tristan Tzara (care o fi numele lui adevărat?)[1], care striga „dada", în 1918.

Dar în Europa de mâine, fie ea fascistă sau comunistă sau ambele, toate aceste mizerii vor apărea sub cine ştie ce formă nouă. Pentru că spiritul în plină decadenţă, iremediabil debil, nu mai poate produce decât bieţi monştri.

Adun note pentru *Charlotte Corday...*

26 octombrie

Sunt independent, liber (în jargonul de aseară, asta se traducea prin nonconformist). Veghez, mă apăr de prejudecata dominantă, care este prejudecata acumulată de ţara mea timp de două secole şi mai bine. Majoritatea francezilor au luat obiceiul de a gândi şi de a simţi mereu în această direcţie, fără a mai face vreodată o analiză personală, după cum le-o recomandă totuşi Descartes-ul însuşit la şcoală. Dar această analiză recomandată de către Descartes poate la fel de bine ca orice altceva să fie un pretext, un motiv de ipocrizie.

Dar având temerile mele faţă de anumite fixaţii de dreapta, maurrasiene — deşi în ansamblu ader la filosofia lui Maurras, la raţiunea ei vie, goetheană în cele din urmă, ţinând seama în acelaşi timp de natură şi societate, de divin şi uman — sunt foarte în aer, foarte izolat. Nu aparţin nici unei secte, pentru că pe toate le-am adulmecat, şi la nas şi la spate, ca un câine de ispravă. Mare neajuns pe moment. Mai întâi, imposibil să-mi câştig viaţa. Cum nimeni nu se teme de mine, întotdeauna mi se poate refuza un articol fără nici o remuşcare. Nu mă situez în sistemul de schimburi de servicii, nici al dreptei, nici al stângii.

LXXX Germaine Boris-Malanţon, artistă apreciată de Dunoyer de Segonzac, a pictat mai ales peisaje. A expus la Salonul de Toamnă în 1935 şi 1936.

Pe de altă parte, nu am nici vreo sinecură administrativă sau de alt fel; am tocat puţina avere de la bunicul şi de la mama mea. în fine, cărţile nu mi se prea vând (nici una din cărţile mele nu s-a vândut în mai mult de şapte mii de exemplare).

Totuşi m-am descurcat. Cu ajutorul femeilor. Datorită laturii slabe şi mieroase a firii mele, am avut întotdeauna înţelegere deplină din această

[1] Tristan Tzara (1896-1963) este pseudonimul lui Samuel Rosenstock, poet şi eseist român, stabilit în Franţa, cofondator al mişcării culturale dadaiste, care a condus la o revoluţie majoră în artele plastice şi literatură (n. ed.).

parte. Mai întâi, prima mea soţie, care era destul de bogată şi mi-a adus în momentul căsătoriei, în 1917, o zestre de patru sau cinci sute de mii de franci. Părăsind-o în 1920, am trăit cu banii ăştia până în 1926. Apoi am avut ceva bani de la Gallimard, care, din 1925 până în 1928, cred, mi-a fixat un venit lunar de două mii de franci. M-am recăsătorit, iar socrul meu sprijinea financiar tristul nostru menaj. Când nu am mai avut venitul de la Gallimard, vânzarea imobilului din strada Victor Masse ne-a adus, fratelui meu şi mie, câte trei sute de mii de franci, l-am cheltuit în doi ani.

Apoi a început mecenatul feminin: Victoria Ocampo, apoi Angelica Ocampo[1], apoi Beloukia. Datorită acestei providenţe care miroase a erezie, am putut trăi mereu după propria regulă de lene şi ineficientă, de imobilitate şi visare, de lectură lentă şi scriitură niţel grăbită.

Aş fi avut tot timpul să scriu capodopere; dar spiritul meu nehotărât, lipsa de imaginaţie pragmatică m-au împiedicat să-mi concep lucrările cu claritate şi să le surprind latura fecundă. Mă pierd în meditaţia prealabilă, incapabil de a alege tranşant între mai multe piste.

Nu detaşez principiul la care trebuie să se raporteze totul. Compunând cu ajutorul judecăţii, nu judec îndeajuns.

O altă cale ar fi aceea de a mă lăsa în voia proliferării dezordinii, de a renunţa cu totul la orice fel de compoziţie, ca şi la orice fel de transpunere, şi de a aşterne doar fragmente de observaţie şi de naraţiune. Cartea mea cea mai puţin proastă este *La Comedie de Chaderoi,* pentru că m-am angajat în această direcţie fără să ştiu. Această serie de nuvele mi-a scăpat, ca şi *Interrogation.* Oare războiul a fost singurul lucru care m-a emoţionat cu adevărat, furnizân- du-mi în acelaşi timp tonul just? Două sau trei iubiri m-au emoţionat, dar nu am găsit tonul care să-mi servească mărturia. M-am bâlbâit între patosul prea lung şi ironia prea scurtă. Poate că în sfârşit m-am regăsit în *Gilles?*

Revenind la chestiunea mecenatului, trebuie să fac anumite distincţii. Am fost necinstit cu Victoria Ocampo. Devenindu-mi nesuferită, nu ar fi trebuit să îi mai cer bani, aşa cum am făcut-o, încă doi sau trei ani.

Cu Beloukia e altceva. Pe ea am iubit-o pătimaş, încă o iubesc cu toată tandreţea mea, o patimă tandră. Este singura femeie care a ştiut să dureze în viaţa mea, datorită admirabilei sale simplităţi (calitate mult apreciată şi de soţul ei).

[1] Cea mai cunoscută dintre cele două surori Ocampo care au jucat un rol important în viaţa sentimentală a lui Drieu este Victoria (1890-1979); provenind dintr-o bogată familie argentiniană, crescută în Franţa, a desfăşurat o activitate de mecena şi a întemeiat revista *Sur.* A lăsat traduceri şi importante *Mărturii.* O a treia soră, Silvina, a fost şi ea scriitoare şi pictoriţă. Surorile Ocampo se regăsesc într-o oarecare măsură în surorile Bustamente, personaje din *L'Homme â cheval,* publicat de Drieu la Gallimard în 1943.

92

28 octombrie

îmi va fi greu să continui acest jurnal, pentru că iată-mă lansat într-o piesă despre Charlotte Corday. Deşi am fost prea puţin îngrijit în elaborarea lucrărilor mele, am preferat întotdeauna să scriu un roman, o piesă, un poem sau un eseu decât să-mi notez intimităţile sufleteşti şi de destin.

De multă vreme mă gândeam să scriu despre Revoluţie. M-am gândit întâi la un teatru istoric, naţional, care lipseşte atât de mult Franţei. Nu avem nimic asemănător cronicilor shakespeariene sau măcar lui *Faust.* Le ţin locul *Cyrano de Bergerac* şi *Madame Sans-Gene.*

Aş fi vrut să scriu despre Robespierre sau Saint-Just. Şi deodată mi-a venit ideea cu Charlotte. Doream atât de mult să găsesc o eroină. O normandă. O nobilă fără prejudecăţi. Ideea mi-a venit citind o carte proastă despre Marat. Imediat ideea unei paralele. Şi am găsit această carte bună a lui E. Albert- Clement[1].

Voi putea oare să pun în această piesă toată intimitatea pe care o doresc? Cât mai puţină istorie, cât mai puţine opinii.

30 octombrie

B. Parain îmi spune, într-un moment de sinceritate, foarte amabil, că toată lumea crede că sunt cu-adevărat un zănatic, cel puţin în politică. îmi mărturiseşte aceasta după ce eu însumi am exclamat: „De douăzeci de ani tot încerc să stabilesc un raport între literatură şi politică, ceea ce nimeni nu mai face în Franţa. Asta m-a făcut să trec drept zănatic." Nu credeam că mă apreciez atât de bine, iată-mă disperat. Este o bună ocazie de a spune în acest jurnal tot răul pe care îl gândesc despre „opera" mea. într-adevăr, operă nu există. Ştiu că nimic scris de mine nu va dăinui. Lucrurile mai puţin proaste vor fi trase înapoi de cele foarte proaste.

Nefiind un gânditor, nu sunt îndeajuns de artist. Nefiind artist, nu sunt îndeajuns de gânditor. Pe ici, pe colo am avut câteva elanuri lirice sau am surprins trăsăturile epocii. Dar nici unul din romanele mele nu este terminat, iar urmarea eseurilor mele este o cavalcadă de ruine.

Totuşi, continui să scriu cu acea încăpăţânare monotonă şi oarbă datorită căreia sute de oameni talentaţi publică în fiecare an cărţi, fără a-i pune la socoteală pe miile de rataţi care acumulează manuscrise.

1 Vezi E. Albert-Clement, *La vraie figure de Charlotte Corday* (Emile-Paul freres, 1935, 320 p.).

2 noiembrie

Uneori am făcut pe profetul în eseurile mele politice. E uşor pentru cineva fără activitate, şi care nu suportă uzura cotidiană a tuturor lucrurilor. Şi un astronom are întotdeauna resurse pentru a cădea spectaculos într-o fântână.

Uneori m-am înşelat amarnic. Dar mai puţin pe vremea când eram departe de partide şi de *parti pris-un,* şi când ceea ce îi lăsam prosteşte pe ceilalţi să considere a fi ezitările mele îmi îngăduia să privesc toate aspectele lumii în acelaşi fel.

Punctul de vedere fundamental din *Mesure de la France* asupra chestiunii populaţiei era just, ca şi acela în legătură cu persistenţa naţionalismului. în *L'Europe contre Ies patries,* analizam destul de bine cauzele şi efectele imaturităţii politice în estul Europei şi incapacitatea Germaniei de a-şi impune hegemonia. în *Geneve ou Moscou,* notam defectele Genevei şi în ce fel influenţa Moscovei era legată de sporirea acestor defecte.

Dar în vremea din urmă, fiind mai mult angajat în pasiunile mele, am comis grave erori de judecată. Am crezut că Moscova va merge în rând cu democraţiile. E adevărat că presupuneam în acelaşi timp că, după ce le-a împins la război, nu le va mai susţine decât de foarte departe, şi mereu cu gândul de a le pierde, odată cu Hitler. Ceea ce se petrece acum este, în sens invers, aproximativ echivalent.

Mi-am închipuit de asemenea că Mussolini şi-a vândut sufletul lui Hitler, că s-a resemnat să joace strălucitul rol secundar şi să primească drept recompensă un post de subguvernator al Europei sau Africii. După cum tot adevărat este că zarurile nu au fost încă aruncate. Dar, în orice caz, putem vedea că pe termen lung Italia îl uzează pe Mussolini.

Cât de terne şi crepusculare sunt toate acestea. Acum asistăm la decadenţa Europei. Măcelurile din vremea lui Galba şi Othon[1].

Fiii de muncitori Mussolini, Hitler, Stalin nu sunt prea străluciţi.

3 noiembrie

Nu mai fac politică. Nu, nu mai fac politică. Mi-am spus uneori acest lucru. Pentru mine, e cel mai uşor. Dar oare, din modestie, înţelepciune, tact, nu ar fi trebuit să mă mărginesc la această uşurinţă. Aş fi riscat să ratez mai puţin.

Nu, mai bine să strici puţinul acesta pentru a încerca puţin mai mult.

[1] Este o perioadă când imperiul roman se confruntă cu o mare instabilitate: Galba îl

elimină pe Nero, sprijinindu-se pe pretorieni, dar cruzimile sale declanşează o revoltă a legiunilor din Germania. Este înjunghiat în ianuarie 69 de către pretorieni, care i se alătură lui Othon; dar acesta din urmă este împins la sinucidere ca urmare a victoriei legiunilor din Germania conduse de Vitellius asupra pretorienilor.

94

JURNAL. 1939

... Prin urmare, în acest jurnal nu voi face altceva decât să mă vait. Dar aşa mi se întâmplă adeseori când pun mâna pe stilou fără a şti ce voi spune. Totuşi, nimeni nu se desfată mai mult şi nu e mai mulţumit decât mine în timpul ceasurilor de lene şi singurătate. Desfătare a reveriei alunecând puţin câte puţin spre reverie şi muncă. îmi place să scriu un ceas sau două la sfârşitul unei zile în care m-am săturat de lectură, de nonşalanţă, de plimbare.

Altădată, aşteptarea şi oboseala dragostei mai că îmi ocupau zilele cu totul. Aproape în fiecare zi mergeam la bordel sau primeam o amantă.

— întredeschid jurnalul lui Gide. De ce să acoperi atâtea pagini cu notaţii uneori atât de scurte încât nu conţin nimic, sau care vor deveni incomprehensibile din pricină că fac aluzie la atâtea nume efemere?

— Răutatea lui nu are margini. Indexul arată că vorbeşte despre Malraux de vreo douăsprezece ori. Mă duc la text: ori nu face decât să-i menţioneze numele, ori enunţă o perfidie învăluită. Şi iată cum îl tratează pe cel mai bun prieten al său dintr-o generaţie.

— în mod sigur însă va trebui să mă corectez după ce mă voi scufunda îndelung în aceste densităţi atât de bine gradate.

Sunt convins că *Charlotte* nu va fi o piesă politică.

18 noiembrie

Cum era de prevăzut, acest jurnal a fost deja întrerupt. Nu am putut lucra în paralel la *Charlotte* şi la această efemeridă. Este caraghios că eu, care am creat atât de puţin şi, cum se spune, am dus aşa de puţine opere la bun sfârşit, am totuşi mereu în minte câte un proiect de mari şi profunde dimensiuni, care mă împiedică să ţin socoteala zilelor mele.

Am construit rapid planul pentru *Charlotte.* Asta merge întotdeauna repede, prea repede pentru mine. La început, *ideile* teatrale vin şuvoi, imaginile vagi, sau chiar precise, situaţiile mi se par puternice. Dar când ajung la dialog, la execuţia scenei, sunt dezamăgit că vocabularul meu alunecă în abstract, de lipsa mea de imaginaţie în privinţa mişcărilor, gesturilor personajelor, de puţinătatea episoadelor. Pentru a profita de aceste defecte, voiam să fac o piesă foarte elaborată, un soi de tragedie. Dar, dacă nu stăpânesc realismul ca reflex eficace, îl am ca dispoziţie spirituală. Imposibil să mă situez pe un plan transcendent, asemeni lui Claudel. Până la urmă, voi rămâne întotdeauna cu fundul în două luntri.

— Atmosfera războiului este din ce în ce mai ipocrită. Este atmosfera păcii care continuă. Unui american care îmi pune întrebări îi spun: „Nu suntem în război pentru că nu vrem să fim. Ca şi în 1938, persistă aceeaşi

surdă şi imperceptibilă conjuraţie a conştiinţelor franceze de a nu face război. Poate că nu vom intra în război niciodată."

Dacă voiam război, l-am fi făcut din prima zi, aruncându-ne asupra Italiei... sau Belgiei. Asistăm la un nou Munchen, dar punctat de câteva bubuituri de tun, aşa cum îmi prezisese Fabre-Luce în august.

Unde vom face războiul? Pe frontul olandezo-belgian? Acest lucru va fi imposibil la primăvară: belgienii şi olandezii se vor fi întărit. în Orient? în România? Vom putea duce acolo destui oameni? Şi care va fi atitudinea Italiei? a Rusiei?

Marea problemă este cea a aprovizionării. Ziarul *New Statesman*[1] afirmă că nu există blocadă.

Mussolini se păstrează fie pentru a-i ţine piept lui Stalin, fie pentru a ne smulge ce vrea el. Anglia ar fi trebuit să cedeze Mediterana orientală Germaniei şi Italiei şi să se mulţumească cu India şi Africa de Sud, cu frumosul imperiu al Oceanului Indian (dar, adio, China).

Va exista o revanşă comunistă, *dacă* Rusia este cu adevărat destul de slabă ca să nu se poată compromite mai mult. Amărâtă revanşă, de altfel.

Dacă n-aş avea-o pe *Charlotte,* m-aş plictisi teribil. La Paris, somnolenţa lumii este hidoasă.

Aseară, la teatru, văzut reluarea unei piese de Noel Coward[2]. Porcăria asta era jucată doar de evrei. Aproape toţi actorii erau evrei, şi jumătate din spectatori. Ce gust pentru mediocru pot avea, şi pentru dulcegăria mic-bur- gheză. Conservă toate senilităţile. Pederastia şi evreimea, lucruri care merg bine împreună. Ce jalnică decadenţă. Nici măcar un scandal grandios.

Unde mi-ar plăcea să mă duc? Nicăieri. Lumea întreagă se află în decadenţă. „Modernul" este o catastrofă planetară.

19 noiembrie

Cină la familia Bourdet cu Jouvet şi Madeleine Ozeray[3]. Mai era acolo şi un pianist mediocru, fiul unui compozitor mediocru, pederast şi peşte, linge-blide, aranjat într-un post călduţ din armată, altminteri, cel mai bun fiu din lume. Demimondenul acesta l-a exasperat pe Jouvet, care a întreţinut o atmosferă proastă toată seara. Părea plictisit că se află acolo, şi şi-a vărsat năduful pe toate persoanele despre care s-a vorbit: actori, autori vii şi morţi. Nici pe cei prezenţi nu i-a prea cruţat, iar mie mi-a adresat câteva glume umilitoare.

Pe Achard l-a atacat în termeni foarte duri, denunţându-i laşitatea, lipsa de loialitate, slăbiciunea infamă a artei. De fapt, om din popor fiind, are mai mult

1 *New Statesman and Nation,* săptămânal englez care apărea încă din 1931.

2 *Week-end* de Noel Coward, la Teatrul *Rochefort,* cu Drain, Pierre Almette, Pierre Guy, France Elys, Nadine Picard, Anie Morene, S. Pitoef, Claude Albi.

[3] Jouvet şi actriţa Madeleine Ozeray aveau un succes triumfal la *Theatre de l'Athenee* în *Ondine* de Jean Giraudoux. Drieu, care o aprecia mult pe Madeleine Ozeray, spera ca aceasta să interpreteze rolul lui Charlotte Corday din piesa lui.

temperament decât majoritatea celor pe care îi frecventează la Paris. Auzindu-l ce spune în particular, ai putea crede că nu a vrut să lucreze decât în slujba unei arte robuste şi simple. Şi totuşi, este omul care contribuie cel mai mult la decăderea artei franceze, aflându-se pe o poziţie unde ar putea totul, dar unde nu vrea să facă nimic altceva decât ceea ce este cel mai facil. După ce a susţinut vulgaritatea groasă a lui Romains, a dat în dulcegăria lui Achard, iar acum iată-l că serveşte muza sofisticată şi savantlâcul retoric al lui Giraudoux.

Ştie acest lucru, dar nu se mai gândeşte decât la bani, şi de multă vreme nu mai vrea să-şi asume nici un risc. îmbătrâneşte cu autorii lui, la fel cum *N.R.F.* îmbătrâneşte cu ai săi.

Actor prost, abstract, leneş, incapabil de observaţie vie şi de înnoire, ar fi incapabil să joace într-un teatru mai bun decât cel pe care îl serveşte. Totuşi, în *Şcoala femeilor* ajunsese la o imitaţie intelectuală destul de înaltă a adevărului. Dar i se simţea efortul, şi forţa rolul.

M-am simţit mai slab ca niciodată în faţa unei asemenea cantităţi de răutate şi de brio, dar în acelaşi timp puternic şi foarte liniştit la adăpostul slăbiciunii mele, care este doar aparentă. îmi lipseşte cu desăvârşire replica, dar pe scară îmi vine acea inspiraţie inutilă, care îmi îmbată inima de solitar.

Eu, care sunt egoist şi crud când am ocazia, rămân stupefiat în faţa infatuării şi răutăţii altora.

Revenindu-mi după această seară, îi zâmbesc amar lui *Charlotte.* Nu sunt făcut pentru a reuşi în teatru, unde totul este acţiune exasperată, devotament faţă de succes, sacrificiu pentru momentul prezent. Trebuie aşadar să scriu piesa despre Charlotte în deplină libertate, ca şi cum nu ar trebui niciodată să fie jucată.

Jouvet şi Bourdet au făcut observaţia că autorii care rămân din secolul al XIX-lea sunt Musset şi Merimee, care nu au fost niciodată jucaţi în timpul vieţii.

Dintre cei de astăzi, numai Claudel va rămâne.

23 noiembrie

Simt o schimbare bruscă a vremii. S-a dus prima perioadă a războiului şi sentimentele frumoase, care de altfel nu le ţineau oamenilor de cald. Iarna începe să strice totul. îndoiala începe să se răspândească în spatele frontului, în cazărmi. Comuniştii scot capul. Aşa cum îi cunosc, în mod normal n-ar trebui să se lase. Şi nu se vor lăsa. Chiar dacă Stalin se va înţelege cu Hitler încă şi mai mult: ceea ce de altfel nu va face.

Se va pregăti încet cea mai josnică jacquerie. Oricum, burghezia mi se pare pierdută. Dacă Aliaţii vor învinge, îi vor întâlni pe comuniştii în

Germania şi vor fi copleşiţi de ei. Dacă vor fi învinşi, Hitler va face în aşa fel încât să lase elita şi pe ceilalţi burghezi masacraţi de jacquerie, înainte de a ocupa Franţa.

Dacă Anglia este prost aprovizionată, jacqueria va fi mai rea acolo decât aici. Această jacquerie engleză care ar fi trebuit să se producă de multă vreme.

Dacă guvernul nu profită de scurtul răgaz pe care îl are pentru a se debarasa de cele două sau trei mii de capete de comunişti, totul este pierdut. Mă simt cuprins de marele meu freamăt profetic. Nu e atât teama, cât frisonul vederii duble.

Oricum, ştiu că viaţa mea este pierdută. Literatura franceză este terminată, ca şi orice altă literatură din lume în general, ca şi întreaga artă, întreaga creaţie. Omenirea este bătrână şi se grăbeşte să-şi orânduiască somnul într-un sistem de furnicar sau de stup. Pe de altă parte, viaţa mea individuală s-a sfârşit. S-a terminat cu femeile, cu plăcerile senzuale.

Romanul meu[1] va apărea fără ca nimeni să-l bage în seamă.

Rămâne reculegerea, ocultarea celor din urmă măriri. Dar această meditaţie care ar putea umple o îndelungată bătrâneţe se poate reduce la o viziune fulgerătoare a ultimelor ceasuri, înainte de o moarte „prematură".

De necrezut este însă că nimeni nu pare a simţi că evenimentele vor fi cu atât mai cumplite, cu cât întârzie mai mult.

26 noiembrie

Deşi am sacrificat totul pentru dragostea curvelor, viaţa, fericirea mea, sănătatea, copiii, iubirile, amantele mele, totuşi tandreţea nu am trădat-o. Pentru că tandreţea apărea întotdeauna în ochii mei şi într-ai lor de îndată ce buzele şi mâinile mele schiţau primele incantanţii ale mângâierii. „Ce *tandru eşti!"* exclamau ele, chiar înainte de a se întinde pe pat; apoi repetau acelaşi lucru suspinând.

Aş vrea uneori să scriu o carte unde să evoc într-o lungă serie de medalii profilul pe care l-au încrustat atât de bine în memoria mea. încă mi le amintesc pe câteva pe care nu le-am ţinut decât o singură dată în braţe. Regret cu delicii că pe altele nu le-am avut pentru mai multă vreme. Dar mă temeam să le văd altundeva decât în camera de bordel, pe jumătate dezbrăcate. Mă temeam de vorbăria, de sentimentalitatea lor, care ar fi început să se tânguie, de faptul că ar fi putut spera nebuneşte să mă reţină.

Ce emoţie m-a cuprins într-o zi când, într-un bordel destul de infam — dar oare sunt bordelurile de la Paris infame, unde domneşte atâta curtoazie, amabilitate, tact, linişte, pudoare? — o femeie m-a întrebat? „De ce mă iei pe mine? De ce nu o iei pe X (să zicem Marcelle)" — „Păi de

ce pe ea, şi nu pe tine?" — „Pentru că ea te iubeşte, iar tu nu ştii. E nebună când nu o alegi pe ea. O dată a plâns. Iar noi râdem de ea." Tonul ei spunea că batjocura lor nu era răutăcioasă, ci înţelegătoare.

[1] *Gilles.*

98

Dar nu-mi amintesc ce femeie purta acest nume. Pentru că niciodată nu sunt atent la nume, nici de acolo, nici de altundeva, nu păstrez nici o amintire a numelor.

Făcea parte din acel bordel, şi nu am mai întâlnit-o niciodată. Cu condiţia să nu fi fost una dintre cele pe care le regăseam de la un bordel la altul.

Delicios Paris al bordelurilor, ce dulce viaţă ascunsă am dus în tainicele tale lumini.

Uneori mergeam chiar prea des, iar dezgustul venea din saţietate. Intram, apoi plecam fără să fi ales nici o femeie. Era o impoliteţe, o impietate, pe care o resimţeau ca atare, cel mai adesea într-o tăcere discretă, uneori cu câte o înjurătură.

Turul vizitelor mele nu era prea lung. întotdeauna m-am întrebat, cu o curiozitate arzătoare, dacă nu cumva mi-a scăpat vreunul din acele atât de plăcute sălaşuri. Cel pe care l-am preferat multă vreme, între 1920 şi 1926, înainte de a se transforma în uzină perfecţionată, era pe *rue* de Provence la numărul 122.'Nu era prea scump, dar păstrase atmosfera de imobil burghez, ceea ce în mod sigur şi fusese înainte de a deveni casă de toleranţă.

Mai era şi cel de pe *rue* Pasquier, numărul 12, aproape de aceeaşi categorie.

Cele de pe *rue* de Hanovre erau mai grosiere. Multă vreme nu am frecventat cu mare asiduitate *rue* Saint-Augustin. Totuşi, către 1930, timp de doi ani, am regăsit-o acolo pe fata cu cea mai delicată virtute. Era din Ţara Bascilor, avea profilul fin, sâni minunat rotunjiţi, şi fragili ca boabele de muscat. Era atât de pură, încât refuza să le lingă pe femei[1], nici nu se lăsa linsă de ele, şi dorea să i se respecte această integritate. Mă sugea cu o gură atât de simplă, şi totuşi atât de fină. Presupun că dacă ar fi rămas ţărancă ar fi muls vacile cu aceeaşi veselă demnitate, cu aceeaşi sfântă grijă.

Apoi, juisa cu o pietate directă, care îmi amintea puţin profunzimea reculegerii algeriencei, Emma Besnard (din mamă spaniolă). într-o zi, mi-a spus, cu accentul acela tot atât de intact ca şi tot comportamentul ei: *„Aş vrea o dată să te văd în dormitor."* Ceea ce însemna în afara bordelului, în ziua ei liberă. Asta visau cele pe care le sedusesem, să mă regăsească într-o atmosferă mai romanescă. Pentru ele, nu pentru mine, l-am dat întâlnire într-o cafenea, în faţa Galeriilor Lafayette.

M-am dus, dar, speriat, am dat târcoale cafenelei ca să văd cum era îmbrăcată. Era, aşa cum mă temeam, extraordinar de palidă în ziua acelei întâlniri. M-a văzut, dar eu am fugit. Când am revăzut-o, i-am turnat nişte baliverne, dar nu părea să-mi poarte pică.

Apoi a plecat, şi m-am interesat de ea. Am primit asigurări că s-a căsătorit în Elveţia. Uneori se întâmplă să sfârşească aşa. Cea care m-a informat îi admira norocul. *„Era o fată aşa de bine, aşa drăguţă. O adevărată camaradă. N-a făcut niciodată vreo porcărie, nici o bârfă... A, da, avea sâni frumoşi."*

Vai, da, boabele de muscat.

' Practicarea cunilingusului cu o altă femeie.

99

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

3 decembrie

Nu am lucrat deloc toată săptămâna. După cincisprezece zile de eforturi destul de susţinute, era îndeajuns. Nu am putut niciodată să lucrez mai mult de două sau trei ore pe zi la Paris şi două sau trei ore la ţară. Mă refer la lucru efectiv, la scris. Şi două ore de lectură întreruptă de meditaţie. Asta poate dura zece sau cincisprezece zile. Apoi îmi trebuie două sau trei zile de odihnă, de distracţie, de derivă.

Trebuie să aştept clipa când, sătul de lene, de visare, de distracţie, de lectură, încep să am mustrări de conştiinţă care să mă readucă la lucru.

Cum n-am ştiut să mă bucur, adesea (nu întotdeauna), de îndelungatele mele perioade de lene de altădată! Mă gândeam mereu la Balzac şi la munca lui titanică. Pe alţii trebuie că i-a impresionat. Şi ce a rămas? Numai cărţi rasolite, rău alcătuite, fără şir. Există opera lui Balzac, care impune tuturor, dar poate că nici o singură operă, nici o carte în această operă. Cu excepţia poate a *Verişoarei Bette.* în urmă cu câţiva ani asta mi s-a părut mai închegată decât tot restul. De recitit. Dar mă tem să nu mă plictisesc. Anul trecut, *Căutarea absolutului*m-a dat gata. Mereu demontarea aceluiaşi mecanism al destinului.

Sau există romanele cu efect, pariziene, în genul scrierilor de început ale lui Bourget: *Moş Goriotetc.* ... Nu am citit totul.

Şi seria cu Rubempre este bună. Şi unele nuvele.

De fapt, nu cunosc bine literatura, pentru că am citit mai ales istorie şi lucrări de popularizare.

Ce cunosc bine cu-adevărat? Pe Stendhal, cel mult.

Foarte prost pe Zola. Doar *Nana.* Bună treabă, bună pornografie. Este un gen care reuşeşte doar arareori. Este nevoie de o adevărată naivitate. La închisoare, Sade regăsise o formă de naivitate. Devenise oare impotent? Sau se masturba în acelaşi timp? Sau lupta împotriva masturbării scriind?

Mulţi scriitori, şi dintre cei mai buni, nu au lucrat niciodată mai mult decât mine. Dar trebuie să-ţi cunoşti capacitatea de lucru, şi după ea să-ţi ajustezi ambiţiile, proiectele.

Dacă aş renunţa la scris, atunci aş scrie câteva pagini bune.

început *Charlotte* într-o desăvârşită euforie de lene, de indiferenţă, de renunţare. Din nefericire, mi-a revenit conştiinţa. început să calculez cât am făcut, cât mai rămâne de făcut.

Mă gândesc tot timpul la Jouvet, scriind pentru teatru. Inevitabil: scrii pentru un teatru, o trupă, un actor. Jouvet dispreţuieşte tot ce joacă, dar nu ar avea curajul să joace ceva mai puternic decât ce joacă.

Nu voi reuşi niciodată în teatru pentru că nu voi determina niciodată trupa să aibă încredere în mine. De asemenea, nici criticii nu au primit încurajări de la mine.

Şi atunci... Nu îmi dezorganizez destul de sistematic cariera.

100

JURNAL. 1939

Să ard totul în jurul meu, să prelungesc spaţiile mistice.

Nu am trecut niciodată prin experienţa unei absenţe îndelungate din Paris. Dar într-un fel, trăiesc la Paris cum aş trăi la Veneţia, fără să cunosc pe nimeni. Trăiesc la Paris pentru Place de la Concorde, pentru Sena, pentru bordeluri, pentru prietena mea.

Nu mai am prieteni de ani de zile. Ce prieteni am avut? Nişte mediocrităţi ca Jeramec[1] şi Bernier. Aragon mă dispreţuia sau mă ura. Lefebvre[2] era preocupat şi îl prefera pe... Vaillant-Couturier[3]. Acum nimeni. Câţiva evrei si-au adus aminte de mine altădată: Beri. Si iarăşi B. de Jouvenel.

A se deosebi singurătatea voită şi aprofundată şi neglijenţa care lasă în paragină unele prietenii care ar fi trebuit muncite din greu, chiar şi la vârsta mea. Gide? Claudel? Bernanos.

Malraux a fost căutat, frecventat, destul de curând epuizat. Se merge repede la vârsta mea.

în afara literaturii, nu am căutat îndeajuns prietenii.

Zilele astea, imposibil de lucrat, şi din cauza invadării Finlandei de către ruşi[4] şi din cauza lecturii *Revoluţiei nihilismului* de Hermann Rauschning[5]. Cartea aceasta, ca şi evenimentul, mă bulversează. Confirmă articolele mele din *La Naciorf* despre absenţa ideologiilor în secolul XX. Cf. profeţiile lui Dostoievski şi Nietzsche.

' Andre Jeramec, prietenul din adolescenţă, de la „Ştiinţe Politice", fratele primei soţii a lui Drieu, Colette Jeramec, a fost ucis încă de la începutul războiului din 1914.

[2] Drieu era prieten cu Raymond Lefevbre, scriitor din tânăra generaţie marcată de Primul Război Mondial. Se pare că a murit în 1920, în timpul unei traversări cu vaporul, la întoarcerea de la cel de-al doilea Congres al Cominternului, împreună cu sindicaliştii Vergeat şi Lepetit. Drieu i-a făcut un frumos elogiu funerar, intitulat „L'Equipe perd un homme" (reluat apoi în *Mesure de la France,* Grasset, 1922).

[3] Paul Vaillant-Couturier (1892-1937) a întemeiat în 1917, împreună cu Raymond Lefebvre şi Henri Barbusse, „Asociaţia republicană a foştilor combatanţi", de orientare pacifistă. Ales deputat socialist în 1919, este membru al tânărului partid comunist creat cu prilejul Congresului de la Tours; este ales deputat al P.C.F. în 1924, îşi pierde locul, apoi îl redobândeşte în 1936; după o relativă dizgraţie, acest ziarist militant a devenit redactor şef al ziarului *L'Humanite in* 1932.

[4] Sovieticii, care pretindeau că doresc să întărească apărarea Leningradului, i-au somat, pe 3 noiembrie 1939, pe finlandezi să le cedeze baze militare; ca urmare a refuzului acestora, Armata Roşie intra în Finlanda fără declaraţie de război, pe 30 noiembrie. Rezistenţa neaşteptată a forţelor finlandeze a stârnit un curent de simpatie în

rândurile opiniei publice franceze. Dar pe 13 martie 1940, finlandezii au fost nevoiţi să semneze un tratat cu Moscova, care impunea condiţii mai degrabă draconice.

[5] Hermann Rauschning, preşedinte al Senatului din Danzig în 1933, a demisionat în 1934, intrând în conflict cu naţional-socialismul. în 1936, s-a refugiat în Elveţia, unde a scris marele său eseu împotriva lui Hitler, *La Revolution du Nihilisme* (1938).

[6] între septembrie 1936 şi iunie 1940, Drieu publică un număr de articole în ziarul *La Nacion* din Buenos Aires, pentru a prezenta sud-americanilor situaţia politică din Europa. Cf. Pierre Drieu La Rochelle, *Textes retrouves,* Editions du Rocher, 1992.

Am scris în *Socialismul Fascist* că fascismul este expresia decăderii europene. Nu este o restauraţie. Nu există restauraţie. Consolidare, realipire a cioburilor. Dar chiar şi asta nu se va întâmpla decât mult mai târziu.

Pentru moment, mari convulsii, ca pe vremea lui Marius şi Sulla, sau Alexandru. Mari prăbuşiri ale instituţiilor, culturii. Proscrieri, masacre. Mai târziu va veni Augustus şi va cimenta fragmentele.

Să aspirăm a ajunge la fundul decadenţei. Aşa vom atinge iarăşi pământul. De n-ar fi fost invaziile, ce s-ar fi ales de Imperiul roman? O Chină imobilă cu un fel de semireviviscenţă perpetuă sub forme imobile.

Aventura umană este frumoasă în toate momentele sale. în fond, în ciuda văicărelilor şi imprecaţiilor mele, mă bucur de bătrâneţea noastră, ca şi de a mea. Glorie momentului.

Sunt cel care ştie, bătrânul care nu şi-a uitat tinereţea sau care face din ea o utopie pe jumătate crezută.

Cine va învinge în acest război? Germanii sau evreii. O nouă Societate a Naţiunilor va însemna triumful definitiv al evreilor, care o vor lua în mâinile lor făţiş. Numai ei ar putea să o facă. Dar sunt atât de slabi, de abstracţi, încurcă-lume, atât de inapţi pentru politică, atât de divizaţi, le este atât de ruşine de ei înşişi. Şi deja atât de epuizaţi.

Nu cred că ruşii vor învinge. Vor fi dizlocaţi pe dată, ca şi goţii sau vandalii, de propriile succese.

Mă tem totuşi, cu instinctul meu de burghez, cu gustul meu vicios pentru frică, de o jacquerie de moment în Franţa, un soi de ridicare a drojdiei străine.

5 decembrie

Primesc în fine primul exemplar din *Gilles.* Cele câteva pete albe marcate de cenzură alcătuiesc un fel de ornament straniu, sugestiv, fascinant.

Dacă această carte nu e bună, viaţa mea literară e ratată. Eu cred că este bună. Cred că îndeplineşte cele două condiţii ale unei cărţi bune: alcătuieşte un univers care trăieşte prin sine, însufleţit de propria sa muzică.

Am făcut bine că am aşteptat. Nu puteam aştepta mai mult. Dar de ce

oare n-am aşteptat şi mai mult, într-o tăcere mai încăpăţânată şi mai deplină. După exemplul adevăraţilor maeştri: Nerval şi Baudelaire, Stendhal şi Nietzsche.

Această carte este un pamflet şi în acelaşi timp o operă complet detaşată. O condiţie bună încă.

întreaga mea generaţie se va regăsi în ea, de voie sau de nevoie.

Trebuie ca o carte să trăiască din plin viaţa timpului său, dar să se şi detaşeze de el cât se poate de mult.

Cu această carte, plus *La Comedie de Charleroi,* plus *Interrogation* pot vedea cum vine... Timpul... Certitudinea mea prezentă să fie oare euforia autorului care îşi ţine în mână cartea tipărită? Cine ştie?

îi mulţumesc Beloukiei, dragei şi înţeleptei mele amante, care m-a ajutat în toate chipurile să o scriu. Această femeie, pe care zeii au apărat-o de lectură, ştie ce înseamnă forţa unui bărbat şi cum trebuie ea apărată.

6 decembrie

îmi amintesc cum încă din 1914 credeam că s-a sfârşit cu Franţa. La Charleroi, deodată, eram convins de înfrângere. Iar victoria de pe Marna m-a surprins. E adevărat că acolo unde eram, la Deauville, într-un spital, uşor rănit, am putut să-mi recapăt suflarea şi să mă arunc în entuziasmul primelor zile de august.

După Marna nu am mai putut niciodată să cred în înfrângere. Nici astăzi nu prea cred în înfrângerea militară, într-o prăbuşire bruscă — dar simt mai mult ca niciodată sfârşitul Franţei.

Simt cum îi seacă sângele şi gândirea. Nobilimea şi burghezia şi-au trăit traiul, iar poporul, care guvernează prin intermediul atâtor normalişti şi al atâtor parveniţi, nu mai are nici el destulă substanţă pentru a reînnoi totul. Normaliştii şi profesorii titulari, muncitorii ajunşi sus cu ajutorul sindicatelor, fie ei Thorez[1] sau Doriot[2], nu prea mai au nici ei mai mult sânge în vine decât noi, burghezii. Şi-au pierdut simţul acţiunii, al îndrăznelii, imaginaţia riscului — şi, cum nu au învăţat să gândească, nu pot avea o privire de ansamblu asupra unei situaţii, nu pot concepe un proiect. Bietul Daladier stă acolo, năucit de eveniment, bivol din Vaucluse, aşteptând lovitura finală — sub privirea turbată de ciudă şi dispreţ a evreului Mandel Rotschild[3], marele recrutor de negri şi magrebieni.

Şi undeva, emisarii ruşi îl ţin în rezervă pe celălalt fals taur, pe Thorez, care nici măcar nu ar avea forţa de a le executa ordinele sângeroase, dacă norocul s-ar întoarce de partea lor.

[1] Maurice Thorez (1900-1964), membru fondator şi secretar general (1930-1964) al Partidului Comunist Francez — denumit, între 1920 şi 1943, Secţiunea Franceză a Internaţionalei Comuniste (n. ed.).

[2] Drieu a demisionat din P.P.F. pe 6 ianuarie 1939.1 se va alătura din nou, în semn de sfidare, pe 7 noiembrie 1942.

[3] Georges Mandel (1885-1944), şeful de cabinet al lui Clemenceau în timpul Primului Război Mondial, ales deputat de Gironda de către dreapta clasică, antimunchendz, era ministrul coloniilor în timpul guvernului Daladier; Paul Raynaud 11 va face în mai 1940 ministru de interne; este arestat, apoi dus în lagăr în iunie 1940, înainte de a fi închis din ordinul guvernului de la Vichy, care îl va livra forţelor de ocupaţie. A murit asasinat de Miliţie pe 7 iulie 1944.

103

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

Faptul că poporul este lăsat cu totul în voia superstiţiei ruseşti este semnul cel mai sigur al degenerării noastre, a tuturor. Când poporul nu mai are stăpâni, îi cere de la străini.

în vreme ce alţi francezi se lasă în voia aşteptării clandestine a germanilor. Cât despre mase, acestea sunt dedicate trup şi suflet englezilor.

Nu mai există nici un francez care, ca să zic aşa, să gândească sau să-şi exprime voinţa franţuzeşte. Veleitatea franceză este în întregime împărţită între partidul de centru sau englez, partidul german de extremă dreaptă şi partidul rusesc de extremă stângă.

Mai există şi cei care nu vor decât să fie lăsaţi în pace, adică să fie acoperiţi cu un soi de dejecţie.

Mai există şi unii care cred în italieni? Aceştia îi vor vedea în curând pe nemţi cum le iau Balcanii de sub nas de îndată ce se va face frig şi va fi mai puţin noroi pe drumuri.

Apoi, va fi năvala asupra Belgiei şi Olandei, intervenţia opusă a Japoniei şi Americii. Atunci ruşii vor fi *obligaţi* să îi susţină pe germani. Şi cele două imperii se vor confunda într-un bolşevism imperial, cnuto-germanic. Dacă Statele Unite vor intra în război din cauza invadării Suediei şi Olandei şi a înaintării japonezilor în China şi în Pacific, ruşii se vor teme mai mult de înfrângerea Germaniei decât de victoria ei. Vor trebui negreşit, în ciuda temerii lor de a face război şi de a se elibera prin război, să se arunce asupra Persiei[1] şi Irakului, asupra resurselor de petrol, de care vor trebui să-i lipsească pe franco-britanici pentru a-i adăpa pe germani.

Dacă Germania nu atacă Olanda, dacă Suedia este respectată, dacă Japonia stă la locul ei, dacă România este salvgardată (dar e cu putinţă aşa ceva?), ce se va întâmpla? Germania năvălind peste Linia Maginot în ianuarie-februarie.

Atunci, Rusia se va mişca în spatele ei. Atunci, Germania, care va eşua pe Linia Maginot, se va întoarce împotriva Rusiei şi va mai avea destulă forţă să înainteze spre Ucraina.

Noi, osteniţi, o vom lăsa să facă ce vrea.

Va fi pace. Două blocuri, unul în faţa altuia. Pe de o parte Franţa — Anglia — Italia — Spania (şi micile democraţii din nord, Occident şi

Mediterana), de cealaltă parte Germania, stăpână a Europei centrale şi orientale, a Danemarcei şi României, de la Sofia la Danzig.

Această Germanie, înzestrată cu coloniile olandeze, va putea trăi şi cere dezarmarea.

Ne vom dezarma.

Şi, într-o zi, Germania va putea culege cu o sută de mii de oameni o Franţă sfârşită de ultima tresărire a democraţiei. Evreii i-o vor livra.

[1] Vechiul nume al Iranului actual (n. ed.).

6 *decembrie*

Admirabilul meu egotism, uimitorul meu idealism subiectiv, datorită cărora la bordel nu-mi păsa de cei care manevraseră o femeie în fiece clipă dinainte, şi nici de cei care urmau s-o manevreze în fiece clipă următoare. Ea nu exista decât în mâinile mele şi pentru ochii mei. Gloria ei sensibilă, suscitată de mângâierile mele, de incantaţiile mele, de dulcea mea demagogie sentimentală şi luxuriantă, nu răsărea decât în conştiinţa mea.

într-o jumătate de ceas, o aruncam în afara destinului ei mohorât, într-un alt destin incredibil, inutil, superfluu, absurd, şi care o devora.

Nu mă uita. Mergeam pe străzile Parisului şi în memoria a o sută de femei. O sută de umbre, o sută de coloane palpitânde, o sută de licurici. Mi-am depus averea în cutia milei, pentru săraci.

8 decembrie

1) Germania va fi imposibil de divizat pentru că nu vom mai găsi nici un element ajutător. Revoluţia nazistă, prin intermediul războiului, va fi împlinit distrugerea sau devalorizarea dinastiilor, a aristocraţiei şi nobilimii, a burgheziei, a bisericii şi clerului, a intelectualilor. Scăderea nivelului cultural, amestecul locuitorilor în toate sensurile vor face restul.

2) De asemenea, va fi imposibil de revenit asupra cuceririlor germane, înaintând spre est, Hitler are grijă să stabilească o diviziune între germanici şi slavi, pe care nu o vom mai putea modifica decât refăcând deplasări de populaţie în masă, dar pe cale paşnică. în orice caz, el va fi indicat decisiv o soluţie pentru problema minorităţilor prin deplasările de populaţie.

3) Extinderea războiului va stabili că micile naţiuni nu mai sunt viabile. Prin imposibilitatea de a-şi plăti armament modern (avioane, tancuri, artilerie), neutralitatea lor nu va mai putea fi respectabilă. Va trebui ca cel puţin să se constituie în blocuri: blocul baltic şi blocul balcanic. Elveţia şi Belgia-Olanda[1] vor trebui să se *integreza* în blocul franco-englez.

Acesta ar fi răul cel mai mic, dar există temerea că aceste blocuri, care

vor fi slabe chiar şi atunci când se vor constitui solid, nu vor apărea.

Ezitările actuale ale Suediei şi Norvegiei vor fi fatale. La fel cum şi România şi Ungaria vor plăti cu viaţa incapacitatea de a se înţelege între ele şi cu Bulgaria şi Iugoslavia.

Italia, după neplăcutele încercări din Etiopia şi Spania, este pe cale de a se împotmoli în propriile şiretlicuri şi temeri, ca pe vremea familiei Borgia.

[1] Drieu desemnează sub numele Belgia-Olanda proiectata uniune economică cunoscută sub denumirea de Benelux, care va intra în vigoare în plin război (1944). între Belgia şi Luxemburg, aceasta se instaurase încă din 1921 (n. ed.).

— Germania trebuie că răsuflă uşurată, văzând Rusia înconjurată dintr-o parte de scandinavi, iar din cealaltă parte de balcanici, susţinuţi de italieni, fără a uita Turcia şi statele musulmane. Chiar dacă aceste baraje sunt puţin durabile, ele vor fi dovedit slăbiciunea Uniunii Sovietice.

Cu cât Rusia se va simţi mai slabă, cu atât va accepta mai uşor alianţa cu Germania.

7 7 *decembrie*

Aştept cu nerăbdare rezultatul atacării Finlandei de către ruşi.

Oare tot nu se va lămuri raportul ruso-german?

în timpul primelor luni ale războiului am crezut în duplicitatea deplină a Rusiei faţă de Germania. Acum sunt tentat să cred în coluziunea din ce în ce mai deplină. Pertinax[1] pare din ce în ce mai jenat să apere indirect teza întoarcerii mai devreme sau mai târziu a Rusiei.

Ruşii trebuie să se teamă acum mai mult de căderea Germaniei decât de victoria ei. Simpatia Statelor Unite pentru scandinavi şi olandezi, sentimentele italienilor le arată care le sunt duşmanii comuni, gata de a se coaliza.

în Spania, Germania şi Rusia se angajaseră mult mai puţin decât Italia.

Se va produce oare o revoltă bolşevică în rândurile partidului fascist?

Dar neutrii nu se vor lăsa oare absorbiţi de Germania prin efectul mecanic al dublei blocade, acţiunea partidelor afiliate naziştilor, teama de barbaria mai distrugătoare a ruşilor, frica de conflict?

Hitler, din ce în ce mai stăpân pe continent, va dispune de alte mijloace decât Napoleon pentru a-i asigura coerenţa împotriva Angliei. Va dispune de socialism, de antisemitism, de tendinţa profundă spre unire, spre autarhie europeană.

Ar trebui să ştim dacă comuniştii vor deveni simpatizanţi ai socialismului nazist. Cartea lui Rauschning acţionează în acest sens, ca şi

vestea plecării lui Thyssen[LXXXI] [LXXXII] şi Hugenberg[LXXXIII].

De mult visez ca francmasoneria şi Biserica să dea una peste cealaltă.

„Cu toate acestea, în Franţa mai există şi un partid rusesc. Or, burghezii din acest partid se află acolo din ură faţă de Germania. Cred că vor deveni

antiruşi. Dar comuniştii vor deveni hitlerişti prefăcuţi, germanofili din laşitate asemeni înaintaşilor lor de la Kienthal[1] şi din vagonul sigilat[2]. Curios că în acest moment dl. Flandin[3] (?) şi Thorez se joacă cu victoria lui Hitler.

încă de pe acum s-a dovedit că armata rusă este la fel de proastă cum se spunea. Şi acest lucru îl va arunca pe Stalin în braţele lui Hitler.

Suntem ca nişte şobolani pe Linia Maginot. Ar fi trebuit să-l atacăm pe Mussolini din prima zi. Dacă nu va merge de partea noastră, nu vom putea face nimic. Hitler ne va lăsa să putrezim în colţul nostru.

Se înţelege acum de ce nu a atacat Olanda. Uzura blocului îi va asfixia pe neutri, şi aşa stupizi.

13 decembrie

Ajung la deplorabila facilitate a vârstei mature; eu, care la optsprezece ani găseam că e aşa de greu să scrii două pagini, la vârsta la care Rimbaud aproape îşi încheiase cariera de poet, acum nu mă simt obosit, ci mai curând plictisit, când înnegresc zeci de pagini.

Tocmai am terminat prima variantă a piesei *Charlotte Corday.* întotdeauna am avut de pierdut din cauza lenei, care mă face să lichidez prea curând meditaţia şi să scriu de mântuială. în clipa în care schiţez, jur să nu rămân la acel nivel şi să reiau totul din temelii, dar mă las cuprins de lene şi nu mai corectez decât amănuntele, fără a strica schelăria improvizată.

în fiecare din lucrările mele simt cum îmi scapă o materie mai bogată din cauza lenei de moment.

Vai, aşa leneş cum sunt, ar fi trebuit să fiu poet. Dar poetul este omul cel mai concentrat, cel mai muncitor.

Voi avea oare curajul să fac din această *Charlotte* o piesă cu

LXXXI Pertinax (pseudonimul lui Andre Geraud), cel mai bun ziarist de politică externă de dreapta, a plecat de la *Echo de Paris* pentru a scrie în *L'Ordre* şi în *L'Europe nouvelle,* unde a fost apărătorul poziţiilor antimuncheneze şi al alianţei franco-sovietice.

LXXXII Fritz Thyssen (1873-1951), magnatul catolic al regiunii Ruhr, a părăsit Germania încă de la începutul războiului pentru a scăpa de persecuţiile naziste, refugiindu-se în Franţa.

LXXXIII Alfred Hugenberg (1865-1951), unul dintre conducătorii puternicei asociaţii de foşti combatanţi, *Stahlhelm,* organizator, în 1931, al Frontului de la Harzburg, care reunea elita mişcărilor contrarevoluţionare, a înlesnit ajungerea la putere a lui Hitler, înainte de a fi dat deoparte de noul cancelar al Re/ch-ului.

desăvârşire de nejucat? Nu ar trebui să mă privez de nimic în privinţa profuziunii şi a aprofundării, dat fiind că nu voi avea niciodată abilitatea care asigură succesul imediat.

[1] „Minoritarii", militanţii socialişti care se opuneau Unirii sacre şi continuării războiului, s-au întâlnit pentru a doua oară în Elveţia (această înţelegere internaţională urma conferinţei de la Zimmerwale, din septembrie 1915), în orăşelul Kienthal, din 24 până în 30 aprilie 1916; francezii erau reprezentaţi de trei deputaţi socialişti, care se deplasaseră fără acordul partidului lor. Alexandre Blanc, Pierre Brizon, Jean Raffin-Dugens.

[2] Faimosul vagon sigilat al lui Lenin, care, datorită complicităţii germanilor, a putut să se întoarcă în Rusia după declanşarea Revoluţiei. Vagonul nu era propriu-zis sigilat, dar Lenin se angajase să nu îl părăsească pe teritoriul german.

[3] Pierre-Etienne Flandin (1889-1958), unul din liderii formaţiei de dreapta Alianţa Democratică, preşedinte al Consiliului din noiembrie 1934 până în mai 1935, era un munchenez convins şi continua să susţină pacifismul. Va fi ministru de externe din decembrie 1940 până în februarie 1941.

107

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

îmi cunosc toate defectele, dar perseverez.

De rescris *L'Eau fraîche,* poate *Le Chef.* Şi, cu *Charlotte,* să public un volum mare de teatru, în care să le spun tuturor disperarea, ranchiuna şi, de asemenea, dispreţul meu.

Orice ratat îşi închipuie că seamănă cu Musset şi Merimee, autori nejucaţi, dacă e vorba de teatru, sau cu Stendhal, dacă e vorba de roman. Dar Stendhal a fost recunoscut de Balzac şi de alţi câţiva.

Apoi, de scris *Les Deux Amis,* comedie picarescă. întotdeauna am visat să scriu o poveste de Crăciun. S-o scriu în seara de Crăciun, seara de peste an când mă plictisesc[1].

Suedezii! Ce laşitate! Poporul cel mai burghez din Europa. Sau olandezii? Să crape cu toţii.

Belou îmi scapă. Puţin câte puţin, este rănită. Poate că întrevede oroarea rolului pe care l-am jucat în preajma ei. Am iubit-o, încă o iubesc. Şi sunt disperat din cauza lucrurilor pe care nu am ştiut să le iau de la ea. Cred cu-adevărat că dacă aş fi fost normal, aş fi putut să-i smulg o mare iubire. Nu e vina ei dacă nu m-a mai iubit. Câtă tandreţe se deşteaptă mereu pentru ea în adâncul inimii mele.

Ştiam că într-o bună zi îmi voi plăti scump dezmăţul. Dar totul în viaţă se plăteşte cu viaţa.

Frumosul abis care exista între ea şi mine, acela al inocenţei sale.

Sau, de fapt, în adâncul inimii ei, a ştiut totul, dintotdeauna? Să ascund în faţa ei secretul acesta, care este poate în aceeaşi măsură al ei ca şi al meu.

Se pare totuşi că am fost singurul care am suferit din pricina lui. Cu admirabila ei înţelepciune, dacă a ştiut, a întors spatele acestei inutile suferinţe.

15 decembrie

Războiul nu a schimbat cu nimic situaţia. Francezii sunt mai divizaţi ca niciodată sub aparentul consens general care le determină atonia.

Există în continuare o partidă rusească şi o partidă germană şi o partidă engleză, chiar şi o partidă italiană.

Partida engleză este atât de numeroasă şi stăpână pe situaţie de atât de multă vreme încât nu se vede şi nu o prea vedem. A lăsat pe mâna Londrei toată politica noastră externă, toate iniţiativele noastre, toate voinţele şi toate speranţele noastre.

Partida rusească este alcătuită din burghezi, care pun himera Moscovei alături de mişcătoarea realitate de la Londra, şi din muncitori, care, incapabili

' Această comedie nu va fi niciodată compusă; în locul poveştii de Crăciun, Drieu scrisese în 1935 o poveste despre noaptea de Crăciun, „Le Souper de Reveillon", cuprinsă în volumul *Histoires deplaisantes, op. cit.*

de a face revoluţie, aşteaptă ca Stalin să le-o ofere sau să le-o impună. Partida germană îşi maschează laşitatea cu o faţadă anticomunistă.

Toţi se lasă pe mâna străinilor pentru a scăpa de datoriile ce le revin şi de oboseala de a gândi, de a închipui, de a voi.

Hotărârea de a nu ne bate la începutul războiului este consecinţa acestor felurite abdicări, fiecare cu alt pretext, dar în fond de aceeaşi speţă.

Chiar şi acum Franţa ezită între războiul împotriva Germaniei, cu riscul de a face jocul Rusiei, şi ruptura totală cu Rusia şi comunismul, cu riscul de a face jocul Germaniei. Nu se simte îndeajuns de puternică pentru a despărţi riscul şi şansa pe care le cuprinde fiecare latură a acestei alternative.

16 decembrie

Această lună decembrie este lugubră. De altfel, luna decembrie este întotdeauna lugubră. întorşi din vacanţă, nu mai simţim decât rutina Parisului, încă nu putem crede în sosirea primăverii. Şi se apropie oribilele sărbători de Crăciun, când incapacitatea maselor de a se bucura de oraş izbucneşte în zgomotul veseliei de revelion[1]. Fără a mai pune la socoteală slujbele de la miezul nopţii şi oroarea de a vedea un mit atât de frumos pe mâini aşa de maşinale.

Această lună decembrie bate totuşi toate recordurile. Este agonia Europei: la Geneva se vede josnicia acestei Europe a micilor naţiuni care îşi întind gâtul călăului, cu speranţa pe care o au idioţii înnebuniţi de spaimă, crezând că, dacă îl întind cu servilism, călăul se va înduioşa. Stalin şi Hitler trebuie totuşi să-i acorde un zâmbet grăbit Suediei, care face pe moarta, şi care în curând va fi moartă. Trebuie spus că laşitatea micilor naţiuni este suficient explicată de ignominia celor mari. Cu ce regret strică Anglia şi Franţa relaţiile cu Rusia. De altfel, până unde? Mă îndoiesc că în

după-amiaza asta Ciano va rupe punţile cu oricine ar fi.

Partida rusească se agită cu disperare aici şi, cu siguranţă, nu şi-a spus încă ultimul cuvânt.

Atitudinea lui Paulhan, care l-a introdus pe Aragon la *N.R.F.,* este semnificativă. Am spus-o şi o repet: Rusia va şantaja Franţa până în ultima clipă, până în ziua când fapte enorme vor dovedi că Rusia, prin însăşi slăbiciunea ei, se află în mâinile Germaniei. Şi chiar şi atunci când Hitler îşi va face intrarea în Moscova, aici se vor mai găsi spirite veşnic uluite, care să aştepte mântuirea Rusiei sau triumful comunismului.

Diferitele categorii de francezi rămân pe veci în starea lor de ramolisment. Eu însumi nu am crezut uneori, până la un punct, în propaganda germană? Dar în adâncul inimii am ştiut întotdeauna că apropierea de Germania

[1] Francezii denumesc „revelion" atât noaptea dintre ani, cât şi ajunul Crăciunului (n. ed.).

înseamnă renunţare. Germania oferea Franţei situaţia Scoţiei din Regatul Unit: situaţia bătrânului servitor foarte respectat... şi foarte exploatat.

în vremea din urmă nu mai credeam că germanii vor ataca Linia Maginot, acum încep să cred din nou că o vor face. Relatările unor camarazi de front nu sunt de natură a mă linişti: germanii ne domină, se pare, în ciocniri de hărţuială. Ceea ce reiese chiar şi din reportajele admise în ziare, dacă le citeşti cu mai mare atenţie.

Se pare că în primăvară vom avea mai multe avioane şi tunuri, dar nu mult mai multe divizii bune. Aşadar, Hitler poate chiar să aştepte primăvara pentru a ne arunca în faţă două milioane de oameni, după ce în timpul iernii va fi hărţuit bine infanteria franceză şi marina engleză.

Totuşi, dacă e suficient de bine aprovizionat, va prefera să ne lase să putrezim. Primele efecte ale putrezirii se şi fac simţite.

Cină cu B. de Jouvenel, care cu greu se hotărăşte să plece într-un regiment de infanterie, unde va fi ciclist (?). Asta îl supără grozav, şi îl macină spaima. Acest copil răsfăţat al regimului (fiul unei evreice şi al unui ministru radical[1]), beneficiarul tuturor facilităţilor, acest talent de o nespusă superficialitate este pus la zid: trebuie cel puţin să aibă aerul că se luptă pentru regimul său şi că intră în acest război nedrept în care regimul său a aruncat Franţa. E de un comic sinistru.

Fratele lui[LXXXIV LXXXV], căsătorit cu altă evreică, are un post administrativ în armată. Comunist milionar.

Lumea nu e mulţumită că eu nu mă aflu pe front. încep să-i las să creadă că toată această politică tulbure a Europei mă plictiseşte de moarte. Totul are o culoare mohorâtă de *deja-vu.* Nu te mai poţi culca cu o

LXXXIV' Henry de Jouvenel (vezi *supra,* p. 85).

LXXXV E vorba de fapt de fratele lui vitreg, Renaud „de Comminges", care şi-a luat târziu numele de Renaud de Jouvenel.

femeie pe care ai avut-o în urmă cu douăzeci de ani. Malraux şi Montherlant stau şi ei în gaura lor.

Să mă întorc într-o popotă de pe front? Ei bine, nu. Nu mai sunt la vârsta la care să suport masa comună, chiar şi transfigurată de durere şi moarte. Şi am oroare de corvezi, de sarcini, nu mai pot să fiu atent la lucruri mărunte, precum un carnet de împrumuturi sau o listă de arme. Cât despre unelte, sunt incapabil să le folosesc. Au devenit prea abstract de precise, sau eu nu mai sunt destul de uman, uman de îndemânatic, pentru a le însufleţi printr-o mânuire abilă.

Şi apoi, nu aş mai putea suporta frica, aşa cum făceam acum douăzeci de ani. Aş putea să mi-o stăpânesc mai bine decât atunci, dar mi-aş ruina în câteva zile puţina sănătate care mi-a mai rămas.

îmi iubesc prea mult cărţile, gândurile, lucrul.

Şi totuşi, când voi fi terminat de scris *Charlotte,* ceea ce nu poate să mai întârzie, ce voi face?

Mă voi înverşuna să aprofundez acest jurnal? Ce valoare are? Nu îl recitesc.

JURNAL. 1939

---

23 decembrie

Nu împlinisem încă treizeci de ani când zilele astea de sărbătoare mi se păreau deja oribile. Este momentul din an când omul îşi simte cel mai mult singurătatea.

Singurătate pe care am dorit-o, cu toată puterea egoismului meu şi cu toată puterea fatalităţii! Imposibil să mă ataşez de o femeie, imposibil să mă las în voia ei. Nici una nu mi se părea destul de frumoasă. Destul de frumoasă în interior sau în exterior. Am sacrificat totul pentru o idee nebunească despre frumuseţe.

Ştiam prea bine, de altfel, că nu există altă frumuseţe în afara celei pe care noi o dăruim fiinţelor, ştiam prea bine că stă în puterea mea să înzestrez cu frumuseţe o femeie, dar budam, mi-era ciudă pe natură că nu îmi dă ceea ce trebuia eu însumi să creez.

Am respins, ca pe o iluzie care nu putea niciodată să mă satisfacă până în adâncul inimii, necesitatea ca bărbatul să creeze femeia. îmi spuneam cu lehamite: „Da, voi reuşi să făuresc o femeie care va fi a mea, purtând fără urmă de îndoială amprenta mea. Dar ce va fi? Doar o maimuţică, repetându-mi gesturile, ideile, sentimentele. Niciodată nu va fi sursa vie şi spontană la care visezi în adolescenţă."

Astfel, am vrut să rămân singur, pentru ca să fie deplin şi aprig recunoscută singurătatea bărbatului care nu poate să populeze pământul decât cu invocaţiile sale: zei şi femei.

Nu am înţeles că bărbatul dăruieşte formă femeii, ci că ea îi aduce substanţa, viaţa, acea minunată materie brută a spiritualităţii sale, care cheamă dalta. Desigur, trebuie să ştii cum să îi posezi trupul, dar dincolo de asta ea speră mult, totul.

Şi ea îi dăruieşte bărbatului copii. Eu nu am copii, şi în creierul meu asta constituie un vid abominabil. Este atât de contrariu a tot ceea ce cred şi simt.

Să fie oare sifilisul cauza faptului că nu am avut copii? Poate, dar este cu siguranţă şi din cauza fricii de sărăcie.

Totuşi, a fost Cony Wash. Nu am dorit-o cu destulă putere, destul de mult timp. Pe ea am iubit-o cel mai mult şi totuşi, încă nu am iubit-o destul. Dacă aş fi iubit-o cu adevărat, ar fi fost a mea. Dar am încercat un soi de crispare de bucurie egoistă în marea mea nefericire, când m-am ştiut *scăpat* de ea. Aceea a fost ziua când viaţa mea a cedat cu adevărat.

Ar fi fost ea la înălţimea mea? Aş fi putut să o ţin la înălţimea mea.

Şi acum totul s-a sfârşit. Beloukia se îndepărtează de mine. A simţit cum inima îmi îngheaţă puţin câte puţin în preajma ei. Şi e adevărat că îngheţa. Era prea departe de mine. Acea senzualitate care mă ucidea nu ne apropia. Şi în fiecare zi pleca.

111

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

23 decembrie

Înfrângerea armatei ruse[1] mă umple de bucurie şi mă copleşeşte de mândrie. Aşa că aveam dreptate, noi, cei care, la Doriot, am susţinut că în ochii noştri cea mai mare crimă a comuniştilor constă în aceea că reprezintă doar slăbiciune, dezordine, lăudăroşenie, neputinţă.

Mai era oare nevoie de Finlanda pentru a o dovedi? Nu erau de ajuns Ungaria, Germania, Italia, China, Spania — dacă nu se ţine cont de Rusia însăşi?

Aşa că am făcut bine scriind în *Geneve ou Moscou:* comunismul este doar umbra capitalismului şi nu există decât datorită degradării forţelor europene sub strânsoarea plutodemocraţiei. Marxismul reprezintă toată neputinţa evreilor devoraţi de spiritul modern, şi neputinţa acestui spirit modern. Ar trebui spus mai degrabă: lucrul modern.

Dar este şi veşnica apatie rusească. Am spus adeseori că ruşii ar fi trebuit să aibă pielea de altă culoare decât albă. Dacă, de pildă, ar fi fost verzi, lumea ar fi înţeles poate că sunt la fel de diferiţi de noi ca şi galbenii sau negrii.

Din câmpia nesfârşită nimic nu poate răsări, care să nu se şi desfacă în aceeaşi măsură. Dostoievski a explicat că în Rusia totul este făcut de către alogeni: baltici, germani, caucazieni, evrei; dar nu pot face mare lucru având în mână o materie atât de alunecoasă... Toate acestea servesc de minune scopurile lui Hitler. Este dovedit astfel că poate risca o alianţă cu ruşii, fiind sigur că el va fi cel care îşi va gâtui partenerul. Iar Stalin avea dreptate să nu se aventureze împotriva lui Hitler!

Noi ar fi trebuit să-i atacăm pe ruşi, asta ar fi fost cea mai bună metodă de a-l ataca indirect pe Hitler. Prin Caucaz[2].

Dacă nu acţionăm mai rapid decât el, Hitler va ajunge acolo înaintea noastră. Ce de timp pierdut de la începutul acestui război!

Englezii, deşi mai dezgheţaţi decât noi, nu par nici capabili de a concepe un plan de război mondial, nici în stare de a „trece Rubiconul".

1 în decembrie, pe Istmul Careliei, Armata Roşie nu reuşeşte să străpungă apărarea finlandeză, suferind o înfrângere severă pe malul lacului Ladoga.

2 Acest proiect aiuritor nu este o invenţie a lui Drieu. Era împărtăşit de anumite cercuri ale Statului Major. Cu prilejul unei şedinţe a Consiliului suprem interaliat, Paul Reynaud a reluat chiar ideea bombardării oraşului Baku, pentru incendierea câmpurilor petrolifere; dar englezii, cu înţelepciune, au făcut să eşueze acest proiect.

1940

3 ianuarie'

Am patruzeci şi şapte de ani. Este vârsta la care Stendhal scria *Roşu şi negru.* Toţi scriitorii mediocri sau rataţi se consolează gândindu-se la Stendhal şi Baudelaire. Pentru mine, nu este o consolare. Ştiu prea bine că *Gilles* nu e o capodoperă.

Pe de altă parte, ştiu prea bine că nu mai am mult de trăit. Totuşi nu simt moartea. Mă va lua oare atât de brusc încât nu voi avea timp să o simt? Desigur că este înşelătoare această euforie care mă face să mă bucur de contractarea bruscă a vieţii mele sub efectul ameninţării.

Există în această euforie o bucurie din ce în ce mai violentă de a gândi, de a fi propria mea gândire. Mă bucur cu sălbăticie că pot gândi acest război, că îmi pot gândi viaţa. Bucuria mea de a gândi este atât de mare, încât ajung să nu mai sufăr că scriu. Gândirea mea este destul de sigură acum pentru ca scrisul să nu mai fie tocmai stânjenitor, nici obositor. Oare nu mă cuprinde grafomania bătrâneţii?

Cât valorează *Gilles?* Mi se pare că păstrează încă urme de lene; nu am aprofundat destul ficţiunile psihologice, nici temele filosofice. Am expediat intriga părţilor a doua şi a treia.

Dar la ce bun să spun aceste lucruri? în sinea mea cred în valoarea mea spirituală oglindită în această lucrare imperfectă. Iar operele bune nu sunt oare tocmai lucruri pline de defecte, care supravieţuiesc datorită valorii celui ce le-a scris? Cu excepţia poate a câtorva capodopere foarte bine calculate, poetice, ca *Divina Comedie?* Dar nici nu am citit *Divina Comediei*

Mă îndoiesc de operele mele, dar nu mă îndoiesc de mine. Simplu.

Petrecut revelionul cu Belou. Draga de Belou, câtă tandreţe simt pentru ea, în ciuda tuturor celor care ne despart. îi văd inima, sfâşiată de plecarea fiului ei. Este capabilă să sufere tot atât de mult cât juisează. Este femeia cea mai deplină pe care am întâlnit-o. Burgheză, dar de soiul cel bun, unde o omenie generoasă nu este sufocată de convenienţe sau bani. Pentru ea banii nu înseamnă cu-adevărat altceva decât fericire. Femeia cea mai deplină, împreună

' Pe pagina de gardă interioară, Drieu a notat: *Jurnal intim în timpul războiului* (al 2-lea fascicol).

cu Pauline. Câtă îngustime la Cony. De altfel, eu însumi eram pe atunci limitat. Cât de limitat mai sunt şi acum.

Lui Belou puţin îi pasă de convenienţe[1]...

...să trăieşti cu o femeie, cu condiţia ca tu să înduri cu stoicism, ca ea să îndure cu stoicism, cu condiţia să o respingi făţiş şi cu cruzime timp de prea multe ceasuri pe zi.

La urma urmei, voi mai fi în stare, şi poate că mai bine ca altădată, să suport o femeie.

Mi se pare că nu voi mai avea relaţii cu *N.R.F.* Paulhan mă detestă, iar mie spiritul lui mi se pare detestabil. Detest acest spirit disponibil, împovărat de futilităţi. Toate întorsăturile astea dezvăluie o desăvârşită lipsă de fiinţă. Şi iată unul care nu crede în fiinţă. Un pion suprarealist. Vidul profesorului justificat de teoria falsă a raritătii si indicibilului. Si astea se transformă în aere de consilier al Franţei.

Uneori cu aparenţele bunului-simţ şi pertinenţei.

Ar merita s-o ia pe la spate. Toţi aceşti bătrâni pederaşti protestanţi: Gide, Schlumberger[LXXXVI] [LXXXVII], Paulhan şi pederastul catolic de Roger Martin du Gard. Iar prin preajmă: bătrânul evreu Benda, lacheul evreu Cremieux[LXXXVIII], falsul geniu evreu Suares. Plus câţiva pioni fără nume.

Sunt copiii neputinţei lui Gide. Acest mare neputincios. Amiel şi Gide, cei doi mari neputincioşi protestanţi, cu tot cu jurnalele lor monument. Doar că Gide s-a născut într-o ţară de artişti, unde există atâtea urme lăsate de arta creatoare, încât a reuşit să-i imite detaliile de fineţe.

Măreţia lui Gide înseamnă sfârşitul Franţei. Giraudoux este caricatura acestui sfârşit. Să termini triumfător cu un cuvânt frumos. Abundenţă factice, memorie de normalist care încurcă toate artificiile de stil.

Iar eu, care aş fi putut să aduc în literatura franceză patima lirică a nordicilor, în fine dezinvoltă, după Racine, Rimbaud, Nerval! Câteva fraze trunchiate, rătăcite în zece volume fără folos, iată ce mi-a ieşit din măruntaie.

Spun despre mine că aş fi, şi mă cred, normand, dar oare nu sunt mai degrabă din rasa nordicilor din Île-de-France, a celor pe care tocmai i-am numit: Racine şi Nerval, cu patima lor încorsetată? Şi totuşi; în cazul meu lirismul se abate spre realismul lui Flaubert şi Maupassant. Dar era oare Flaubert normand? Barbey avea o gândire care l-a reţinut pe panta realismului. Corneille de asemenea. La fel şi Poussin. Ca şi Charlotte!

LXXXVI' Aici, mai mult de o jumătate de pagină este tăiată.

LXXXVII Jean Schlumberger (1877-1968), unul dintre întemeietorii publicaţiei *La Nouvelle Revue Franţaise,* autorul unor eseuri, romane şi al unei cărţi de amintiri, *Eveils* (1949).

LXXXVIII Benjamin Cremieux, născut în 1888, a murit deportat la Buchenwald, în 1944. Eseist, italienist de valoare, a scris despre *Interrogation* într-o notă apărută în *N.R.F.* în legătură cu *Nimic nou pe frontul de Vest,* iar Drieu i-a răspuns în numărul din noiembrie 1929 prin textul său „Je ne crois pas qu'*Interrogation* soit un temoignage equitable sur la guerre" (reluat în *Sur les ecrivains, op. cit.,* pp: 168-172)

Valorez totuşi mai mult decât... Octave Feuillet[1]?

Marii revoluţionari erau nordici: Robespierre, din Arras (ochi verzi, trăsături teutone), Danton, din Champagne, Carnot, din Burgundia, Le Bas, din Arras.

Singurul normand, cred, este Hebert. Marat este evreu[2].

Meridionali: girondinii Barras, Sieyes. Totuşi, Mirabeau. Să fi fost cu adevărat mare? Dar... Couthon[3], Billaud-Varenne[4], originari din Auvergne, cred. Barere, meridional, şi încă ce meridional!

Sunt furios văzând cum Aragon este adăpostit la *N.R.F.* de către Paulhan. Versurile lui, romanul său dezvăluie mai mult ca niciodată josnica dulcegărie care îmi repugna atât de mult la el. Se simte onanistul languros.

4 ianuarie

în ciuda disponibilităţii lor critice, oameni ca mine erau suficient de pătrunşi de spiritul epocii pentru a nu fi putut să prevadă că multe puteri vor rămâne neutre. Era, mai înainte de toate, felul lor de a se răzbuna pe incapacitatea Londrei şi Parisului de a organiza pacea din 1918 şi de a face faţă nevoilor Germaniei.

„De vreme ce nu puteţi rezolva problema germană, n-aveţi decât să rămâneţi prizonierii ei."

Tot secretul războiului constă în această rezervă a Italiei, Rusiei, Japoniei şi a altora, care speră ca de astă dată nu să sufere, ci să profite cu mai puţină cheltuială de cearta în care ar vrea să ne angajăm.

Şi mai e ceva foarte grav. Marile neutre (cu excepţia Statelor Unite, şi poate nici a lor!) contează, ca şi Germania, pe uzura Franţei şi Angliei. Fără a pune la socoteală ranchiunele fasciste.

în ce măsură pot fi oare toate acestea compensate de frica de Rusia? Dar dacă Rusia este din ce în ce mai puţin de temut? Nu i-am putea cointeresa pe italieni în dezmembrarea Rusiei înainte ca germanii să se gândească la acest lucru? Dar aceştia pesemne că le-au promis Africa şi o parte din Orientul Apropiat.

Anglia poate oferi Japoniei Siberia? Dar japonezii nu pot trăi acolo şi vor mai întâi China. Pe ei sudul îi atrage.

— Cu ce femei ar fi trebuit să mă căsătoresc în mod rezonabil? Cu Mania Heilbronn[5]? Era frumoasă şi bogată şi serioasă. Dar avea acea stupiditate a

[1] Octave Feuillet (1821-1890), autor de romane şi piese sentimentale foarte demodate.

[2] Hebert este într-adevăr normand, dar Marat nu are origini evreieşti.

[3] Couthon (1755-1794) s-a născut în Orcet (Puy-de-D6me).

[4] Drieu se înşeală: Billaud-Varenne (1756-1819) s-a născut în La Rochelle, unde tatăl său era avocat.

[5] Marie-Antoinette (Mania) Heilbronn, sora vechiului prieten al lui Drieu, Pierre Heilbronn (1895-1940), căzut pe câmpul de onoare pe 9 iunie 1940. Mania Heilbronn era

renumită în familie pentru frumuseţea sa şi pasiunea ei pentru literatura clasică.

evreilor bogaţi şi frecaţi de lumea bună, încremeniţi între temerile, ranchiunele şi veşnicul lor stângism, şi neputincioasele lor veleităţi de asimilare. Aş fi avut mustrări de conştiinţă. Ce m-aş fi făcut cu copiii când m-ar fi apucat iarăşi antisemitismul? în nici un caz, nu aş fi putut rezista la chemarea venită din Germania.

Cel mai rezonabil ar fi fost să mă căsătoresc cu micuţa doamnă de Vibraye, a cărei căsătorie fusese anulată de Roma. Dar nu putea avea copii, şi m-aş fi săturat să mă culc cu ea, şi era o proastă fără leac. Cu ce idiot s-a căsătorit? Cu un opioman oarecare.

Nicole? Dar nu o iubeam cu-adevărat. Nu îmi plăcea calitatea pielii sale, nici tipul de vulgaritate fascinantă care alcătuieşte fondul ei spiritual. Am mai scris-o deja, am iubit prea mult frumuseţea.

Cu siguranţă, cel mai bine ar fi fost să mă căsătoresc cu Cony Wash. Era marea şansă a vieţii mele. Era din rasa mea, mi-ar fi arătat America şi am fi fost înlănţuiţi şi sfâşiaţi de o adevărată dramă. Tot ce îţi poţi dori într-o căsătorie. Dar nu putea avea copii.

Ar fi trebuit să-i fac un copil lui Nicole, l-aş fi salvat sufletul, şi l-aş fi salvat şi pe al meu. Dar[1]...

Dacă aş fi avut mai multă încredere în farmecul meu, aş fi putut să mă arunc asupra altor femei, pe care abia dacă le-am întrezărit.

M-a paralizat şi imposibilitatea de a-mi câştiga viaţa. Eram sortit celibatului sau unei căsătorii de interes. Nu regret că nu am fost un scriitor nevoiaş, care trudeşte să scrie pentru a-i cumpăra o rochie nevestei şi pantaloni băiatului. Nevoia ar fi făcut să ţâşnească din talentul meu forţe mai viguroase? Cine ştie? Poate că am abuzat prea mult de lentoarea mea. Dar am iubit-o atât de mult.

5 *ianuarie*

Cinat aseară cu Rene Laporte[LXXXIX] [XC], care este fiul unui personaj considerabil, zice-se, din masonerie, scriitor mediocru, oploşit pe lângă Giraudoux. Taică-său i-a obţinut scutirea de armată. Soţia lui era destul de drăguţă, dar a urâţit-o avariţia cumplită a vieţii lor.

Toţi profitorii regimului se simt oarecum ruşinaţi şi îngrijoraţi, în măsura în care imaginaţia îi ajută să vadă pericolele care se arată la orizont. Dar

LXXXIX Aici, urmează două rânduri şterse.

XC Rene Laporte, fondatorul revistei şi editurii *Les Cahiers libres* (la Toulouse, apoi la Paris) care a apărut din 1924 până în 1934. Este autorul unor romane *(Les Chasses de novembre,* premiul Interallie, Denoel şi Steele, 1936; *Les Passagers d'Europe,* Gallimard, 1939; *Un Air de jeunesse,* Julliard, 1951), al unor poeme *(L'An 40,* Le Sagittaire, 1943), al unor piese de teatru *(Federigo,* Nagel, 1945).

aşa de mult ignoră lumea, încât imaginaţia nu îi prea duce mai departe de vârful nasului.

Burghezii aceştia intraţi până peste cap în Frontul Popular nu reneagă comunismul decât din vârful buzelor, şi nu se pot hotărî să creadă în duşmănia ruşilor.

îmi vorbea despre cenzură cu ipocrizie şi îmi dădea asigurări că Giraudoux este înţeles şi iubit în ţară. Când îi spun că un om obişnuit nu poate înţelege o alocuţiune a lui Giraudoux, frazele lui strălucitoare, dar opace sub strălucire, se uită la mine pieziş.

De altfel este gata să vorbească de rău o mulţime de lucruri care se fac. Oamenii de soiul ăsta nu vor niciodată să răspundă de nimic anume, cât despre responsabilitatea generală, se feresc de un asemenea gând de dimineaţă până seara.

— Primit un telefon straniu. O voce masculină mă întreabă violent dacă Belou este la mine. Mai întâi, neînţelegând, închid telefonul. Dar persoana insistă. Cine este? Soţul ei? Sau un alt bărbat?

Nu e pe front, aşa cum mi-a spus? Dacă e un alt bărbat? Un alt gelos? Sau soţul amantei bărbatului ei, un soi de cântăreţ? Sau vreun farsor.

Sinistră impresie. Dar nu mai sunt gelos. Nici urmă de curiozitate, doar o mare tristeţe.

Să mai fie oare bărbatul ei gelos pe mine? Sau vrea să ştie doar ca să ştie? Vocea îi era mânioasă, furioasă.

Ce l-a putut face să creadă că ea este la Paris, iar nu pe front? Să aibă oare o nouă pasiune? Cu atât mai bine pentru ea. Dar atunci va suferi.

Tot ce îmi spunea în legătură cu mâhnirea pricinuită de absenţa fiului ei ascundea altceva? Sau se combina cu altceva?

Voi avea întotdeauna motive să mă îndoiesc de ea...

Dar cum să nu se îndoiască o fiinţă omenească de altă fiinţă omenească?

12 ianuarie

Belou nu mai îmi dă nici un semn de viaţă. Nu mă mai iubeşte. Pentru că eu nu o mai iubesc, aşa crede ea? Sau pentru că nu mă mai iubeşte. Mi-a spus că va înceta să mă iubească de la sine, dacă va crede sau va simţi că eu nu o mai iubesc.

Vai, absenţa ei de acum, voită, seamănă atât de mult cu absenţa ei dintotdeauna. Până la urmă şi-a dat seama că nu a făcut niciodată parte din viaţa mea, nici pe vremea când îşi petrecea toate după-amiezele în patul meu.

Nu sunt încă disperat, dar un soi de disperare se va insinua în mine, simt. Dar ce soi? De soiul celor mortale. Dacă dragostea va dispărea din viaţa mea, cu siguranţă că voi începe să mor de-a binelea.

' Restul paginii a fost tăiat.

Belou este singura femeie pe care am iubit-o mai multă vreme (cinci ani. Am întâlnit-o la Claudine Loste, în ianuarie 1935. Ne-am revăzut a doua oară în martie, mi s-a dăruit imediat.) Totuşi, în tot timpul ăsta, nu am avut timp să o iubesc. Cum să iubeşti o femeie pe care nu o vezi decât pentru a face dragoste, cu care nu ai niciodată timp să taci, să uiţi de tine, să uiţi de ea, în timp ce se află acolo. Mi-e groază de adulter. Am fost personajul acela inenarabil, amantul de patruzeci şi cinci de ani.

Am fi putut trăi împreună, deplin? Cum ar fi putut suporta ea, care este atât de vioaie, de activă, de practică şi atât de senzuală, inerţiile mele, reveriile mele, totala mea inutilitate, detaşarea mea de toate cele?

Nu mă interesează decât pictura, casele şi grădinile Parisului, cărţile, politica mondială, corpul femeilor, religiile primitive. Ei îi place vânătoarea, sportul, să vorbească la telefon, tot ce este legat de casă, fiul ei, legenda soţului ei, coitul.

Oare acum se gândeşte cu-adevărat la moarte? Moartea unui amant i-a mai zdruncinat deja o dată incredibila fericire pe care a cunoscut-o întotdeauna.

Fericirea asta era alcătuită din admirabila ei sănătate (puţin ameninţată acum), din apetitul ei, din frumuseţea, senzualitatea, bogăţia, înţelepciunea soţului ei, drăgălăşenia copilului, liniştea socială. Nu s-a gândit niciodată la Dumnezeu.

Oare eu mă gândesc? Nu, niciodată, dar prezenţa lui se face simţită în gândurile mele îndreptate spre altceva.

Nu am nici cea mai vagă idee ce face. Trebuie că şi-a găsit pe cineva, nu mi-o închipui nefăcând dragoste. Dar poate că sunt doar închipuiri.

Cu timpul, a suferit şi a fost dezgustată de egocentrismul meu atroce.

Ar fi drept să mă părăsească: nu am ştiut să înving împreună cu ea oribilul handicap al singurătăţii.

— Lumea este obişnuită cu războiul care nu este război. Aflându-se în acest război, va intra mult mai greu în războiul adevărat. Asta îi va molipsi pe toţi de o boală de inimă din care nimeni nu îşi va mai reveni. Decadenţa trebuie să fie aproape, pentru că evenimentele normale ale destinului omenesc sunt din ce în ce mai greu suportate. Un bătrân se reface mai greu decât un tânăr de pe urma unei bronşite. Din acest război Europa va ieşi decadentă de-a binelea.

Ce poate fi o decadenţă fără barbari la frontiere?

22 ianuarie

Desăvârşită monotonie în această campanie de iarnă. Nimic nou. Ne-am obişnuit cu problema Finlandei şi cu toate consecinţele ei: slăbiciunea ruşilor, dependenţa lor de Germania.

în Franţa, continuă să existe o partidă rusească, şi în jurul acestei

partide multă lume care se teme de o ruptură cu Rusia. Am avut dreptate să spun că ruşii vor păstra mult timp puterea de a şantaja Franţa şi Anglia.

Noi tot pierdem vremea şi nu preîntâmpinăm viitoarele lovituri germane în Orient, în Italia.

Ne vor lăsa să putrezim în faţa liniei Siegfried, iar ei vor pătrunde încetul cu încetul şi vor transforma Rusia. Vor încerca oare să dea o bătălie pe *no man's land-u*l batavilor? Dar chiar este un *no man's land?* Mai există încă şi o partidă germană? Nu cred. Dar există un oarecare partid al păcii.

Gilles are destul succes. Cred că lumea recunoaşte că este o carte importantă. Scrisoare a lui Mauriac, care spune că este o carte importantă, o carte esenţială[1]. Scrisoare de la Chardonne. Reacţie violentă din partea lui Gerard Bauer[2] şi a evreilor.

Dar deja mă îndepărtez de această carte şi nu prea mai îmi pasă de ea. Mă detaşez prea repede şi prea definitiv de operele mele.

Aşa cum mă temeam, am terminat prea repede *Charlotte.* Citindu-i-o lui Nicole, mi-am dat seama că este expediată, neterminată. Mă îndoiesc că poate fi jucată, mai ales acum.

în clipa asta nu fac nimic. Oare voi scrie un roman de aventuri fantastice în America de Sud? O piesă despre avort? Eseurile mele despre spiritul secolului XX?

Revăd *Interrogation.* Decepţie. Slăbiciunea intrinsecă oricărui poem în proză. Maurras avusese dreptate să-mi spună mai demult că este un gen fals. Şi totuşi am dăruit atunci, pe loc, ce aveam mai bun în minte. Ce am mai adăugat de atunci? Modulaţii. Desigur, merită osteneala. Dar sunt şi false deviaţii ale gândirii dintâi.

Stau la gura focului meu, bine cocoloşit, bucuros că sunt departe de frig şi de promiscuitate.

Mă bucur de asemenea de neputinţa mea sexuală, care mă eliberează pe jumătate de femei. încă o iubesc cu tandreţe pe Belou, dar cât de departe este. Oare abstinenţa ucide dragostea? Iată ce mă întreb, cu o curiozitate calmă şi puţin disperată.

Familia ei o îndepărtează atât de mult de mine şi de toate înclinaţiile ei obişnuite. Oare bătrâneţea o va apropia din nou de mine?

Ca să mai fac să treacă timpul, o mai văd din când în când pe Nicole, cu care am o veche prietenie, ca ţesutul unei cicatrici, şi pe micuţa uruguayană, Susana Şoca[3], care, cu urâţenia ei degenerată, este precum imaginea vie a

[1] Această scrisoare a fost publicată în Drieu la Rochelle, *Textes retrouves, op. cit.,* p. 99 şi urm.

[2] Gerard Bauer (1888-1967), scriitor şi cronicar la *Figaro.* Cronica lui din *Le Figaro,* 16 ianuarie 1940, intitulată „L'Inoubliable" şi semnată Guermantes, este mai degrabă severă la adresa lui *Gilles.*

[3] Susana Şoca, poetă uruguayană, a fost iubita lui Henri Michaux, care a întâlnit-o în

1936, când s-a dus să-l vadă pe Jules Supervielle în Uruguay. După război, ea fondat o revistă literară. *La Licorne,* pe care a condus-o împreună cu Roger Caillois şi Pierre David, ginerele lui Supervielle. Caillois a publicat în această revistă traduceri din P. Neruda şi J.L. Borges. Susana Şoca avea să moară într-un accident de avion.

infirmităţii mele sexuale. Nu pot frecventa un asemenea monstru decât pentru că nu mi se mai scoală.

Continui să mă gândesc la toţi sânii pe care i-am iubit atât de mult, pe care i-am dorit atât de mult, pe care atât de zadarnic i-am atins. în imaginaţia mea, acesta devine un motiv metafizic.

24 ianuarie

La *Figaro,* Brisson[1] pare supărat de tapajul pe care l-a făcut Bauer împotriva mea scriind două cronici semnate Guermantes (mai curând Swann) împotriva articolului meu despre absenţa lui Barres[XCI XCII]. Cred că se teme că nu mai vreau să scriu pentru *Figaro.* Se pare că articolele mele au succes, ceea ce mă miră. Mă aştept întotdeauna la ce e mai rău. Venisem la el cu ideea că îi ţinuse partea lui Bauer împotriva mea.

Mereu mania mea a persecuţiei, sentimentul meu de inferioritate, neagra mea melancolie. Toate astea se înrăutăţesc de o vreme încoace. în mine, totul se petrece ca şi cum aş căuta pretexte de îngrijorare, de spaimă, de depresie, înclinaţia profundă a caracterului meu luptă cu disperare, cu o extraordinară violenţă instinctivă, împotriva succesului care se arată, a facilităţilor care mă împresoară.

Regret, ca şi cum aş fi în pericol de a-l pierde, sentimentul că sunt un izolat, un dispreţuit, un pierdut. De vină nu sunt cei douăzeci de ani de insucces, la fel eram şi la şcoală, la doisprezece ani.

2 februarie

Nu prea mă mai gândesc la ziar, nici la nimic altceva. Mă aflu sub zero. Decepţii şi necazuri. Nu am avut nici un articol de sinceră acceptare despre *Gilles.* Continuă să mi se nege calitatea de romancier. Aş vrea

XCI Pierre Brisson (1896-1964), ziarist şi critic, intrase în comitetul director al ziarului *Le Figaro* în 1934.

XCII Articolul lui Drieu, „La Vertu du silence" (Le *Figaro,* 11 ianuarie 1940), reproducea afirmaţiile unui domn *„căruia vârsta nu îi ştirbise cu nimic uşurătatea"* şi deplângea absenţa cuiva ca Barres din acest Al Doilea Război Mondial. G. Bauer crede a se recunoaşte în acel domn şi răspunde printr-un articol semnat Guermantes, „Les Voix de jadis", din 15 ianuarie 1940; în cronica sa din 16 ianuarie, „L'Inoubliable", revine pentru a spune că romanul *Gilles* este de un romantism disperat şi uneori naiv.

foarte mult să dau crezare tuturor acestor mediocrităţi din critică, dar se înşală atât de des. Şi atunci? Totuşi mi se pare că nu voi mai scrie niciodată romane. Destul mi-am spus povestea, şi doar pe ea o am de povestit. De o sută de ori am încercat

să inventez subiecte care să nu fie legate de mine: nu mă interesează, nu pot să pornesc.

în afară de asta, *Gilles* se vinde oarecum, dar nu mai mult decât celelalte: şase mii de exemplare.

Charlotte Corday este în mâinile lui Bourdet, care va refuza această piesă. Denise Bourdet, care a citit-o prima, îmi vorbeşte cu neplăcere. *„Este un personaj dintr-o bucată."* Aşa ţi se pare. *„Nu este destul de lungă",* asta e posibil.

Lucrez la alcătuirea unei culegeri din primele mele scrieri (scurte poeme în proză. *Interrogation. Fond de cantine. Suite dans Ies idees).* Ce puţin mi s-au schimbat ideile: dragoste faţă de război şi oroare faţă de decadenţă; melancolia dezmăţului. Asta e tot.

îmi văd bine defectele şi motivele eşecului. M-am situat întotdeauna într-un gen fals sau călare pe două genuri: între proză şi poezie, între eseu şi reverie, între concepţia personală şi concepţia politică. Şi arareori mi-am putut duce stilul la desăvârşire, sau l-am descărnat prea mult. Prea sec, sau prea discret.

Ar fi trebuit să public totul în ediţii rare, dar nu era destul de desăvârşit.

Doar n-am să ucid totul încercând o readucere la viaţă.

Cină la familia Bourdet cu Mauriac şi Vaudoyer[1].

Ca să zic aşa, nu-l mai întâlnisem pe Mauriac de mulţi ani. Succesul l-a vulgarizat. A vorbit mult despre bani şi afişează un soi de cinism destul de îngrozitor. Mereu dorinţa de a spune lucruri perfide şi amicale în acelaşi timp. Vocea lui spartă subliniază toată această decădere. Decădere relativă, pentru că el s-a mişcat întotdeauna pe un plan monden.

Un ciudat spirit partizan îl face pe acest burghez să vorbească precum cineva cu înclinaţii comuniste.

Totul sub privirea stupidă a lui Bourdet, în timp ce Denise visează la micii ei pederaşti.

Doamna Mauriac este încă destul de frumoasă, dar frumuseţea ei merge din ce în ce mai mult spre uscăciune. Are buza aproape tăioasă. Este trup şi suflet pentru succesul soţului ei. Cât valorează? Poemul lui despre Attis şi Cybele[2] este destul de frumos, destul de puternic, de o senzualitate destul de pătrunzătoare, cu o limbă destul de bine stăpânită, deşi cu o construcţie cam banală.

Nu îi mai citesc romanele. Bernanosîi este superior, deşi mai stângaci. Dar cei mai buni nu sunt oare şi stângaci? La fel se întâmplă şi cu pictorii. Atunci poate că *Gilles* e bun?!

[1] Foarte probabil Jean-Louis Vaudoyer (1883-1963), romancier şi eseist, a fost directorul Comediei Franceze din 1941 până în martie 1944.

[2] *Le Sang d'Atys,* poem publicat de Mauriac în *N.R.F.,* ianuarie 1940, apoi la editura Grasset, în acelaşi an. Sub conducerea lui Drieu, *N.R.F.* va include, în aprilie 1941, o recenzie foarte critică la adresa acestui poem, semnată Henri Thomas.

Trimis un articol lui Brisson, care nu pare dornic să-l publice. Urmare a incidentului cu Bauer. Evreii de la *Figaro* mă obstrucţionează? Este semnificativ că acest ziar monden se află în mâinile unui peşte evreu român, care s-a căsătorit cu doamna Coty[1], fostă servitoare, cu siguranţă. Aflu că şi agenţia Havas este acum în mâinile unui evreu (dl. Stern). Clanul Bunau-Varilla[2], de la *Le Matin;* sunt şi ei evrei? Oricum deţin presa în mai mică măsură decât în Germania, înainte de Hitler. Totuşi, toată redacţia de la *Paris-Soir* este alcătuită din evrei (Lazareff[3], Miile[4], Gombault etc.); la *Marianne* şi *L'Intran,* mulţi evrei.

Şi deţin şi toată marea administraţie (Huisman[5], Cain, Roland-Marcel[6]), Artele, Munca, Consiliul de stat (Cahen-Salvador[7], Sorbona, medicina.

De altfel, nici acolo unde nu sunt ei nu prea e nimeni mai acătării. Evreii au gustul celui mai rău conservatorism atunci când pot profita. Au gustul convenţiei la teatru şi pretutindeni (Halevy, Bernstein, Tristan Bernard, Porto- Riche, Blum). Nu aduc nici un element puternic, creator. Nu există în Franţa nici un mare scriitor evreu (Maurois! Benda = pedant ridicol, Suares = fals geniu).

Totuşi, Bergson. Pe jumătate evreu, ca şi Proust? Nu sunt cu adevărat revoluţionari. în Rusia, au pus beţe în roate tuturor. Troţki a fost împotriva lui Lenin ani de zile, apoi împotriva lui Stalin. Ceilalţi, Zinoviev[8], Kamenev[9], Kaganovici[10], lamentabili. în social-democraţie, conservatori josnici, conservatori ai situaţiei care a coincis cu ajungerea lor la putere, o anume intelectualitate *Second Empire.*

[1] Omul de afaceri român Leon Cotnăreanu s-a căsătorit cu Yvonne Le Baron, după ce aceasta a divorţat de Franţois Coty.

[2] Maurice Bunau-Varilla, om de afaceri francez, cumpărase *Le Matin* în 1886. în timpul ocupaţiei, a susţinut politica colaboraţionistă.

[3] Pierre Lazareff (1907-1972), director al redacţiei ziarului *Paris-Soir* din 1937, va pleca în Statele Unite în 1940, iar după eliberare va lua conducerea ziarului *France-Soir.*

[4] Pierre Miile (1864-1941), ziarist şi romancier.

[5] Georges Huisman, director general al Şcolii de Belle Arte în 1939.

[6] Pierre Roland-Marcel, consilier de stat, comisar general al turismului în 1939.

[7] Georges Cahen-Salvador, preşedinte al secţiunii Interne a consiliului de stat începând din 1936. în special înainte de război a contribuit la reforma asigurărilor sociale şi la crearea Consiliului Naţional Economic, al cărui secretar general a fost din 1925 până la război.

[8] Apfelbaum, zis Zinoviev (1883-1936), l-a ajutat pe Stalin să-l elimine pe Troţki, dar a fost acuzat de trădare şi executat.

[9] Rosenfeld, zis Kamenev (1883-1936), a avut acelaşi parcurs ca şi Zinoviev, dar i-a luat într-un târziu apărarea lui Troţki.

[10] Lazar Moiseievici Kaganovici (1893-?), membru în Politburo din 1930, vicepreşedinte al Consiliului Comisarilor poporului în 1938. în timpul războiului, va fi vicepreşedintele Comitetului transporturilor. Va fi exclus din Prezidiul partidului în 1957 şi va dispărea fără nici o urmă.

4 *februarie*

Citesc stupefiat câteva pagini din *Etat civil.* îmi dau seama că uitasem aproape tot ce spun acolo despre copilăria mea. Aşadar s-au prăbuşit deja porţiuni mari din memoria, din viaţa mea. Bănuiam, dar constatarea este stupefiantă.

Nu este rău scris, mai simplu, mai direct decât lucruri scrise mai târziu. Dar este prost organizat în jurul câtorva idei conducătoare. Ideile exisistă, dar sunt prea împrăştiate. Şi apoi, ce austeritate în ansamblu. Şi mereu dezechilibrul între politică şi viaţa privată, lată ce mi-a făcut probabil cel mai mult rău.

— Detest lumea lui Mauriac, această lume a burgheziei putrede în care autorul se complace fără drept de apel. La bunica mea nu era nimic din această mistică infamă şi domestică. în cele din urmă, la el oroarea este mai puternică şi aproape că aruncă peste bord toată religia moştenită.

în cazul lui, un lucru destul de rar întâlnit este acela că succesul tinde să îl elibereze, să îl smulgă prejudecăţilor — cine ştie, chiar minciunii lui. Odată ajuns la Academie, pare a fi gata să-şi lepede sutana.

Dar, în schimb, se aruncă în direcţia prejudecăţilor de stânga. Nu e o eliberare arogantă.

— Am zărit-o într-un restaurant pe Belou cu fiul ei. Pare tânără şi veselă; la mine este încordată şi bătrână. Nu mă mai iubeşte. Nu-l mai poate iubi pe amantul mort. Pasiunea aceasta pentru fiul ei soldat este adevărată şi admirabilă. Dar în acelaşi timp trebuie să fie un refugiu pentru ea, dacă nu cumva m-a înlocuit într-un fel sau altul.

împărtăşeşte ideile cele mai banale şi mai înguste ale mediului ei, dar o face cu toată dăruirea, astfel că la ea par originale. Puţine mame, în acest moment, se tem de primăvară cu o atât de profetică îngrijorare.

Iar eu, bătrânul amant, n-ar fi mai bine să fiu eu pe front, şi nu el? Dar războiul ăsta mă plictiseşte prea mult. Mi-ar fi la fel de teamă ca altădată? Mi se pare că vârsta trebuie să mai tocească teama, ca şi restul, dar nu este sigur. Pentru că observ că cea mai măruntă disfuncţionalitate mă face să devin isteric ca un bătrân.

5 *februarie'*

La primăvară, Mussolini va fi împotriva noastră[2]. Poate că doar va

schiţa o diversiune, o demonstraţie în Mediterana, ceea ce va fi de ajuns pentru a ne face cel mai mare rău. Asta ne va bloca drumul spre Occident şi va permite

' Drieu a notat din greşeală 5 ianuarie.

[2] în septembrie 1939, Italia se declarase putere „nonbeligerantă": abia în iunie 1940 va declara război Franţei şi Marii Britanii, pentru a participa la împărţirea prăzii.

ofensiva germană în vest. Cu siguranţa că nu vrea să lase Balcanii pe mâna Germaniei, cu atât mai puţin pe mâna Rusiei. Dar Rusia nu prea reprezintă un pericol, iar el are nevoie de o înfrângere anglo-franceză pentru a obţine cel puţin jumătate din Mediterana, cel puţin una dintre cele două căi de acces.

A avut interes să aştepte un an pentru ca noi să devenim mai puternici şi să contracarăm mai bine Germania. Nu doreşte să fim zdrobiţi, ci doar foarte mult slăbiţi faţă de slăbiciunea Germaniei. O luptă strânsă pe frontul occidental îi va sluji interesele.

Mai are totuşi un punct slab: Abisinia, pe care ar invada-o trupele Indiei şi Africii de Sud. Un alt punct slab: Cirenaica. Iată de ce nu va face decât o mobilizare, fără a intra în război.

Mai mult ca niciodată, cred că ar fi trebuit să îl forţăm în septembrie, iar la nevoie să-l ocupăm. Puteam face acest lucru, nu era pregătit. Lipsa noastră de iniţiativă de atunci ne va face să pierdem războiul.

— în Finlanda se petrece ceva foarte grav. Se va forma acolo o legiune străină[1] şi se aşteaptă o intervenţie europeană, chiar americană, cu caracter anticominternist. Asta serveşte cauza Germaniei, o consolidează împotriva Rusiei, justifică vechea ei pretenţie de apărare anticomunistă şi îi facilitează operaţiunile ulterioare împotriva noastră.

A nu ajuta Finlanda ar fi însemnat expunerea Germaniei la loviturile indirecte ale Rusiei, a sublinia pericolul politicii Ribbentrop[2] ar fi însemnat asumarea unui joc periculos, dar îndrăzneţ.

Slujim Germania în Finlanda şi în România, oferindu-i pe tavă sursele noastre de petrol. Pretutindeni, teama de comunism continuă să ne livreze Germaniei.

Dar dacă nu am ajuta Finlanda, în mod sigur neutrii s-ar îndoi de noi.

Lipsa infanteriei engleze continuă să apese greu asupra politicii noastre. în primul an al războiului ne-ar fi trebuit un milion de englezi în Orientul Apropiat. Or, se pare că nu avem armată pentru Orient. Trupele indiene sunt paralizate de ameninţarea rusă şi italiană.

Ameninţarea aviaţiei italiene va fi teribilă la primăvară. Fără a-i mai pune la socoteală pe spanioli.

De astă dată, americanii vor sosi prea târziu. Doar dacă nu vor putea să-şi trimită aviaţia cât va fi vreme bună.

— Care sunt cu-adevărat primele rezultate ale războiului aerian şi naval în Marea Nordului?

Dacă opera mea valorează prea puţin, este pentru că mi-a lipsit îndrăzneala. Nu mi-am urmat gândul călăuzitor, acela de a denunţa şi de a

[1] O parte importantă a opiniei publice franceze dorea să vadă alcătuindu-se un corp expediţionar pentru susţinerea finlandezilor.

[2] Ministrul afacerilor externe al Re/ch-ului avea reputaţia de a detesta democraţiile occidentale, neglijându-le din dorinţa de a menţine relaţii bune cu sovieticii.

grăbi numeroase distrugeri. De pildă, nu mi-am urmat presentimentul potrivit căruia partidele erau terminate. în clipa de faţă păcătuiesc împotriva acestei idei, scriind articole ipocrite şi dulcege despre Franţa. Dar Franţa este terminată, ca şi Germania.

în Europa nu mai există ideologii care se înfruntă pentru dominaţia întregului continent, există *bande* care se îmbină, se dezbină şi se reîmbină conform unor misterioase forţe de atracţie.

Nu mai este vorba de democraţie, de comunism, de fascism, toate acestea s-au confundat deja la bază. Este vorba de o bătălie între doi sau trei cezari, şi nu se ştie care dintre ei va deveni Augustus. Bătălia se dă între Stalin, Mussolini şi Hitler. Occidentalii nu mai alcătuiesc decât un obstacol material de rămăşiţe. America a înţeles şi vrea să ne lase să murim.

Finlanda nu e propriu-zis o democraţie, ci un popor tânăr care a scăpat de dezastrul comunist, un popor liberal nordic, un liberalism bărbătesc păstrat prin îndepărtarea de Londra şi Paris, care, condus de un senior din veacul al XVII-lea, joacă rol de barieră.

13 februarie

Cea mai mare greşeală pe care a făcut-o Anglia este aceea de a-l fi batjocorit pe Mussolini în momentul chestiunii abisiniene[1]. Era momentul să fi deschis focul, ca în cazul Marocului pentru Franţa. Anglia trebuia să renunţe atunci la Mediterana pentru a păstra India şi Africa de Sud (Oceanul Indian, prin intermediul căruia ar fi putut păstra indirect Orientul Apropiat?) — sau altminteri să fi făcut imediat înrolări.

Aflându-ne în vizorul Italiei, ar fi trebuit să ne aruncăm asupra ei la începutul războiului, pentru a şterge efectul greşelilor noastre. Stărui să cred că toate acestea cântăresc în mod esenţial asupra războiului.

— Primit o notă a lui Petitjean[2] despre psihologia combatantului („Vom ieşi din război", care va apărea în *corespondenţa* sa). Se simte că suferă deja şi este îngrozit de dezagregarea pe care o constată, în fine, pe viu. Se crispează,

[196] într-adevăr, Marea Britanie făcuse presiuni asupra Italiei în toamna lui 1935, concentrându-şi jumătate din *Royal Navy* în portul Alexandria; după ce Mussolini a hotărât, totuşi, să invadeze Etiopia, guvernul Majestăţii Sale, sub presiunea opiniei

publice, a dus o politică de sancţiuni limitate împotriva Italiei.

[197] Armand Petitjean, născut în 1909, autor de eseuri *(Presentation de Swift,* Gallimard, 1939; *Mise â nu,* J. Vigneau, 1946) şi a numeroase traduceri din engleză; a tradus de asemenea *Pacea. Apel către tineretul Europei şi către tineretul lumii* de Ernst Junger, în colaborare cu Banine (La Table ronde, 1971); avea să îşi piardă mâna dreaptă în luptele din iunie 1940; a publicat numeroase articole în *N.R.F.* pe când era condusă de Drieu, printre care un eseu, în septembrie 1941, inspirat din experienţa lui de război, „Combats preliminaires".

dar asta miroase deja a disperare. Bietul de el. Va cunoaşte mai teribil decât mine ruşinea care m-a zdrobit atât de tânăr.

îmi corectez scrierile de tinereţe *(Interrogation, Fond de cantine, Le Jeune Europeen, Suite dans les idees).* Constat că spusesem tot ce aveam de spus imediat. Sunt disperat să văd în acelaşi timp că spusesem totul bine sau rău, dar şi chiar dacă ce era bun se afla îngrămădit peste ce era prost, tăcerea care m-a înconjurat a constituit o profundă nedreptate. Cea dintâi nedreptate nu a venit oare chiar din partea mea? Nu ar fi trebuit să mă slujesc de toate armele josnice: bluf, scandal, intrigă, pentru a face să mi se audă glasul de profet sigur de sine?

Imediat, chiar din 1918, am văzut decăderea Franţei şi a Europei, ameninţarea sfârşitului lor. Dar viziunea mea mă desprindea deja de Franţa. Ar fi trebuit să mă situez deasupra Europei, într-un fel de Sils Maria[1].

Vina mea infinită a fost aceea de a nu fi mers până la capăt, de a mă fi refugiat în pesimismul total. Şi mai ales aceea de a-mi fi mascat pesimismul european cu pesimismul francez. Şi ar fi trebuit să mă limitez la pamflet şi la eseu, să nu mă murdăresc prin descrierea răului în toate formele sale de micime.

Vodevilistul Bourget mi-a refuzat-o pe *Charlotte Corday* pentru Comedia Franceză. Mi-a explicat amabil că *Charlotte* a mea prea este dintr-o bucată. Ce să spun. După asta s-a dus să fumeze opiu împreună cu frumoasa şi inepta lui soţie [...].

17 februarie

Finlanda trosneşte, iar eu simt cum trosnesc oasele mele burgheze. Simt de asemenea cum trosnesc şi oasele bătrânei Europe democratice şi capitaliste şi raţionaliste; ceea ce mă consolează foarte mult.

Observam cum toată lumea se destinsese cu ocazia răgazului finlandez din decembrie şi a armistiţiului militar al Occidentului. Toate acestea vor lua sfârşit. Cum va vrea Dumnezeu.

Acum vom vedea care este adevăratul raport între ruşi şi germani, l-au ajutat germanii pe ruşi zilele astea în faţa Liniei Mannerheim[2]? Vor lua şi ei parte la împărţirea prăzii, asigurându-şi Suedia şi Norvegia? Sau îşi vor reduce cheltuielile?

' Locul favorit al lui Nietzsche în Elveţia, unde a avut revelaţia eternei reîntoarceri şi a scris unele dintre cele mai importante texte ale sale.

[2] în februarie şi martie, disproporţia forţelor le permite ruşilor să străpungă frontul finlandez, trecând peste Linia Mannerheim (după numele mareşalului care comanda armata finlandeză). Pacea estei semnată pe 12 martie 1940, dând satisfacţie deplină ruşilor. în tot timpul campaniei, Hitler nu le-a venit în ajutor finlandezilor, iar aliaţii nici măcar nu au încercat să îşi pună în aplicare ptoiectele de intervenţie.

126

Aici comuniştii vor scoate capul, iar regimul, care nu a profitat de ocazia din ultimele săptămâni, îşi va muşca mâinile, pentru că aceştia vor deveni incontrolabili.

Atitudinea suedezilor, care refuză să le vină în ajutor finlandezilor, nu este mai mârşavă decât a francezilor şi englezilor faţă de Cehoslovacia, de Austria sau de malurile Rinului. Vor fi aspru pedepsiţi.

Iată cum se desprinde încă o bucată din Europa. După atâtea altele, înaintea atâtor altora.

Publicul va avea încă o dată sentimentul că a fost înşelat de presă. Neutrii vor fi din ce în ce mai înclinaţi să abandoneze.

Din nou vom fi dovedit lipsă de iniţiativă.

— Belou se află în zona frontului. Oare trupul ei este mort ca şi al meu sau şi-l dăruieşte vreunui ofiţer într-un hotel oarecare? Cu atât mai bine dacă a regăsit bucuria pentru care este făcută.

— Aş vrea să plec ca reporter pentru Orient. Vine primăvara, e vremea de ieşit din vizuină. Şi m-am plictisit de scris.

23 februarie

Era exact cum mi-am închipuit. Belou mă înşală de mai multe săptămâni. Mi-a mărturisit aseară. Am plâns amândoi o mulţime. Era inevitabil. De şase luni nu mă mai culcam cu ea. Ce ar fi putut face, ea care are un temperament puternic şi anumite deprinderi, în vreme ce eu adusesem la exasperare, dacă aşa ceva este posibil, luxura din ea?

De ce mi-a mărturisit acest lucru? îmi închipui că deoarece întotdeauna o implorasem să nu mă mintă şi să nu pună pe dragostea noastră pecetea de prostie şi meschinărie, care este minciuna. Voia poate să mă recâştige? Sau, neputând face asta, să se elibereze mai bine de mine?

Prin întunecimea faptelor, instinctul îşi vede de drumul lui sigur, care presupune mai multe etape, aparent contradictorii.

Mărturisirea ei m-a făcut să ţip de durere, dar această suferinţă acută şi strigătoare nu a putut face altceva decât să se arunce în imensul abis de suferinţă care s-a acumulat în mine de multă vreme din cauza ei. Atât de mult am suferit din cauza lipsei noastre de unire, de comuniune spirituală. Desigur, în mare, sensibilităţile noastre erau în acord, dar a ei nu mergea până într-a- colo încât să-şi afle împlinirea alături de a mea în plan spiritual. Şi, invers, senzualitatea mea nu o susţinea pe a ei decât printr-o

tensiune forţată. Când am întâlnit-o, eram deja atât de ostenit şi de dornic de a uita încetul cu încetul de trupul meu surmenat şi exasperat.

Dar puteam oare să uit acest corp? Voi putea vreodată să-l uit? Din păcate, trăieşte pe seama unei teribile vieţi imaginare care se hrăneşte inepuizabil din

tot spiritul meu. Spiritul meu este devorat pentru totdeauna de o poftă grea. Cum aş putea să uit trupul femeii, care este înscris în toate fibrele viselor şi gândurilor mele? în ochii mei, obsesia sânilor este la fel de intensă ca întotdeauna.

A trebuit să renunţ fizic la ea deoarece, ca să o mai pot satisface, trebuia să-mi epuizez sănătatea, să mă biciuiesc. Şi apoi, mai cu seamă, am nevoie de femeie, dar numai pentru câteva minute. Ceasurile îndelungate de moleşeală pe un divan mă plictisesc şi mă fac să am remuşcări în fiecare zi, doar să contemplu timp de un sfert de oră o pereche de sâni frumoşi.

îmi spune că tot mă mai iubeşte şi că nu se poate lipsi de mine. E, desigur, adevărat. Există între noi o reţea de gânduri tandre, de obişnuinţe delicioase, ţesută timp de cinci ani. Cine, asemenea mie, se va mai apleca asupra ei cu atâta putere de pătrundere, cu atâta înţelegere, bunătate, laudă, înţelepciune?

Câtă dreptate am avut că nu am vrut să profit de primele ei elanuri de pasiune lăsând-o să înfăptuiască lucruri ireparabile. Am vegheat asupra căminului ei, asupra prieteniei cu soţul ei, asupra dragostei pentru fiul ei. Ştiam prea bine că nu îi voi putea satisface mereu firea devoratoare. Nu mai mult decât ar fi putut-o ea satisface pe a mea.

Am dăruit oare îndeajuns trupului ei, în primii trei sau patru ani? Poate că da. A dăruit ea îndeajuns spiritului meu? Spectacolul naturii ei puternice a fost pe placul spiritului meu şi i-a flatat cele mai profunde înclinaţii. Era în faţa mea ca o frumoasă figură a Renaşterii. Toată numai senzualitate simplă şi aspră, dar învăluită într-o anume delicateţe datorată educaţiei, ale cărei cute abia vizibile pe nuditatea ei le-am trezit la viaţă. Nu a rămas insensibilă la apelul meu moral. Fiinţa aceasta, care poate părea grosolană celor care nu o pătrund, nu este străină de scrupule, de nuanţe. Dovedise acest lucru înainte de a mă cunoaşte, cu ocazia morţii acelui amant, care îi pricinuise remuşcări. Remuşcări poate zadarnice, dar care făceau dovada unei veritabile puteri de vibraţie.

Nu mai sunt gelos, eu care am fost atât de gelos. Nu prea doresc să ştiu cine este cel cu care pesemne că m-a trădat. Dar este doar unul singur? Oare când a început? lată mistere care nu mă mai tentează.

Admirabil este însă faptul că ea nu se îndoieşte de mine. Este aşadar atât de sigură de neputinţa mea?

E adevărat că ea nu a apreciat niciodată altceva în afară de contactul cel mai direct. Fiind mai degrabă agasată de toate mângâierile de care sunt eu în stare, neinteresând-o niciodată aşa ceva, nu poate fi prin urmare geloasă. Şi ştie că în sinea mea îi dau dreptate.

Totuşi...

Prietenia aceasta pasionată pe care încă mi-o oferă, ce se va alege de ea?

128

JURNAL. 1940

27 februarie

Deliciu al singurătăţii mele împrejmuite de gardul de spini al regretului, melancoliei, al dorinţei mutilate şi restituite.

Beloukia se îndepărtează de mine sau, dacă rămâne lângă mine, o anume ruptură s-a consumat. Ieri, o făceam să spună: *„Voi cădea iarăşi în ispită, te voi trăda de acum înainte mereu."* Mărturisirea ei nu a fost tardivă? Nu începuse încă şi mai demult să caute compensaţii, diversiuni sau completări? Cu un an înainte de război o neglijam din ce în ce mai mult.

Am făcut din nou dragoste împreună. înlăcrimaţi. Farmec dezolant al lucrului care scapă şi care este încă acolo, care moare într-o sferă şi retrăieşte în alta.

îi este teamă să nu mă piardă, şi mă pierde în fiecare zi. îmi este teamă să nu o pierd, şi o pierd în fiecare zi. încă vrea să facă dragoste cu mine. E aşa cum spune, pentru că încă mă doreşte, sau pentru că războiul o privează de alţi amanţi, sau pentru a hrăni măcar puţin prietenia noastră sentimentală, tandreţea prea descărnată spre care evoluăm? Toate astea la un loc.

Cum să renunţi la o putere atât de mare pe care ai avut-o asupra unei fiinţe, la o putere pe care ai fost aşa de gelos? Avariţie a iubirii rănite, dar încăpăţânate.

Şi cum să părăseşti şi să laşi să se ruineze monumentul durat de iubire timp de cinci ani? Cum să nu-i adaugi mai degrabă încă un turn?

Trupul ei a îmbătrânit. Atât de luxuriant încă atunci când am cunoscut-o, începe să se emacieze, să se îndoaie puţin. Mai păstrează ceva din trăsătura lui frumoasă şi din acel contur fascinant, mai curând moral decât fizic, pe care şi-l menţin până târziu trupurile care au fost frumoase şi au adăpostit atât de generos dorinţa, şi care mai consumă încă în această ospitalitate toată bogăţia rămasă.

Cât de prins sunt încă de toate acestea, şi deja cât de departe. Cântecele lui Orfeu, dansurile lui Dyonisos, secretele lui Pytagora, o sută de alte mistere felurite şi asemănătoare, amintirea obscură sau presentimentul ritualurilor necesare, bâlbâială mereu întreruptă şi reluată a rugăciunii, schiţa vedeniilor din urmă — toate acestea mă preocupă din ce în ce mai mult.

Mai mult ca niciodată înţeleg că pentru mine luxura, amestecul trupurilor atâtor femei a fost un mod de a subordona elementul feminin

din viaţa mea exigenţei unei spiritualităţi masculine. Aş fi tras mai multe foloase de pe urma căsătoriei cu un singur trup, de o religioasă constanţă, cu un singur suflet? Ce suflet de femeie s-ar fi putut extinde îndeajuns pentru a încarna cu demnitate în ochii mei întregul aspect htonian al universului, aşa cum este el reprezentat de Femeie?

Ar fi trebuit să mă înverşunez să combat şi să înving această repulsie pe care mi-o produce caracterul pasiv, de imitaţie, limitat al efortului feminin de a urma impulsul, iniţiativa spirituală a bărbatului?

Taină a căsătoriei, nu te-am cunoscut, te-am neglijat — dar oare nu pentru că mă îndreptam spre o altă taină, cea a celibatului eremitic, anahoretic?

O, margini înflăcărate ale luxurii în jurul teritoriului meu de ascetică visare, îndopare cu lectură şi tu, tăvălire în visare, nu deveniţi puţin câte puţin meditaţie, rugăciune? Oare nu vă articulaţi voi, nu vă încordaţi muşchii în vederea atingerii unor viitoare explozii nervoase, unor disoluţii mai subtile?

9 martie

încetul cu încetul, fatalitatea îşi înnoadă firele. Se apropie rândul Finlandei. Iar rândul Finlandei înseamnă rândul tuturor scandinavilor. Căderea Finlandei înseamnă şi căderea Austriei, care o anunţă pe a Cehoslovaciei. A doua serie de înlănţuiri.

Povestea navei *Altmark'* este o batjocură, această mică poveste reprezintă ceea ce ar fi trebuit să facem la scară mare. Cei slabi nu vor niciodată să se salveze, trebuie siliţi să o facă.

Absenţa armatei engleze îşi arată roadele. Nu aveam dreptate să solicit prezenţa infanteriei engleze, aşa cum am făcut-o acum doi ani, în *Emancipation*[2]*]* Nu avem destule trupe să salvăm Scandinavia. Vom avea destule pentru a ţine Linia Maginot?

Amară linişte a profetului care vede cum totul se petrece aşa cum a prezis el în urmă cu douăzeci şi cinci de ani. încă din 1914 presimţeam victoria Germaniei — în orice caz, înfrângerea Franţei.

A trecut vremea patriilor. Germania nu va repurta o victorie asupra Franţei. Germania se va îneca în propria victorie. Nu va avea nici moravurile, nici spiritul care să-i permită să domine Europa de foarte sus. Dar Europa va fi înfăptuită. Hitler va fi făuritorul Europei, după Napoleon. El a venit prea devreme. Totuşi, puţin a lipsit să reuşească.

Mai rămân totuşi posibile intervenţii exterioare: Rusia, Statele Unite — şi mişcări bruşte în Asia.

Hitler acţionează în privinţa comunismului ca şi Constantin[3] în privinţa creştinismului: îl îmbrăţişează ca să-l sufoce mai bine. Cu toate acestea, se impregnează cu veninul triumfătoarei victime.

' Amiralitatea britanică bănuia că nava-cisternă *Altmark,* a Marinei de război

germane (Kriegsmarine), refugiată într-un fiord norvegian, avea la bord prizonieri britanici, în ciuda negărilor norvegienilor, care încercau cu disperare să îşi păstreze neutralitatea; Royal Navy a dat asaltul pe 16 februarie 1940 şi, într-adevăr, în cala navei au fost descoperiţi 299 de prizonieri englezi.

[2] A se vedea articolul lui Drieu „Nous reclamons l'infanterie anglaise" în *L'Emancipation naţionale* din 25 februarie 1938 (reluat în *Chronique politique,* Gallimard, 1943, pp. 108-111).

[3] Să reamintim că unii istorici pun la îndoială sinceritatea convertirii la creştinism a lui Constantin, nevăzând în gestul său decât simplu oportunism. în orice caz, pentru el a fost o „operaţiune politică". (Andre Aymard în *Rome et son Empire,* P.U.F., 1980, p. 489); a ajuns să transforme creştinismul într-un fel de religie de stat.

130

Mussolini va fi alături de Hitler pentru a-l ajuta să se apere de prietenia sau de duşmănia lui Stalin.

O treime, dacă nu cumva chiar jumătate din Franţa (comunişti, extremă dreaptă cagulardă, evrei), ricanează în umbră pentru că simt cum se prăbuşeşte plutocraţia. Evreii ricanează pentru că de câtăva vreme văd prea bine, cât de slab este regimul.

Mai rămâne vestita neîndemânare germanică: încă mai poate face o boacănă de-a ei.

Tocmai am petrecut patru zile în sudul Franţei (Monte-Carlo şi Nisa) cu Belou. Batjocură a Coastei de Azur, jumătate moartă pe vremea asta'. Doar câţiva americani bătrâni şi câinii lor. E vorba să se redeschidă cazinourile. Batjocură. Batjocură a acestei lumi inepte, care încearcă maşinal să-şi continue gesturile idioate. Toate aceste cazărmi uriaşe de pretins lux, îngrămădeala de case hidoase. îngrozitoarea linie a luxului pentru o sută de mii de milionari şi cinci sute de mii de mici rentieri. Ce frumoasă trebuie să fi fost Provenţa în secolul al XVIII-lea!

Batjocură a bătrânilor amanţi umblând pe vechile poteci ale iubirii. Acolo am fost gelos, ros de dorinţă şi de anxietate. Acolo am scris „La Baie des Corps Perdus" [Golful trupurilor pierdute][1]. Am mers pe urmele iubirii mele, care era deja fantoma vieţii mele.

Draga de Belou, încă nebună, pregătită pentru plăcere, pentru uitare, şi totuşi scrântită, rănită, scuturată de un plâns prevestitor. încă de acum cinci ani plângea, amintindu-şi-l pe amantul ei mort. Şi plângea din nou, seara trecută, în braţele mele, celălalt amant mort.

Femeia asta înaltă, frumoasă, aparent atât de fericită şi sănătoasă, a fost iubită de un bătrân, de un opioman, de un sinucigaş şi de mine, omul tuturor prăbuşirilor. Este ultima figură a capitalismului, îmbrăţişând moartea.

Plângea pentru că eu sunt mort, pentru că soţul ei va muri, şi fiul ei, ca şi tot ceea ce i se păruse indestructibil: *Uzina,* bogăţia, bucuria, sănătatea ei, tinereţea ei, puterea ei de seducţie.

Ce lugubru era, noi doi în camera de hotel de la Monte-Carlo. Şi totuşi, era căldura tandreţei noastre, care supravieţuieşte tuturor celorlalte lucruri. Ce straniu ne-a unit tandreţea. Pe ea o venerez ca pe singura femeie căreia am avut norocul de a nu-i face rău. Dar parcă pot să ştiu?

Nu am strecurat în ea o licărire de periculoasă conştiinţă?

Simţeam amândoi vanitatea acestor pasiuni individuale, a acestui mit sentimental şi senzual — toate acestea măturate de vântul care din când în când suflă peste oamenii ascunşi în oraşe, rău ascunşi.

Ce ridicol eram la Monte-Carlo cu paltonul meu făcut la un mare croitor. Un bătrân gigolo epuizat, l-am vorbit despre Evanghelia după Ioan, despre Lumina lumii.

[1] Acest poem a fost publicat în *Plaintes contre inconnue, op. cit.*

în timp ce mai încercam o dată să fac dragoste cu ea, fără succes, în cap îmi răsunau cuvintele sfântului Ioan. „Lumina cea adevărată care luminează pe fiecare om venea în lume. Ea *era* în lume şi lumea nu a cunoscut-o."

Mă privea cu o tristă ironie, jalnică indulgenţă. Nu aveam dreptul să pronunţ în faţa ei acele cuvinte, eu, bătrânul destrăbălat impotent.

Port în şalele mele ruina Europei.

Cred acum în ofensiva germană. O simt venind. Degeaba au tot ricanat criticii în umbră. Profetul acoperit de mizerie a fost auzit. Trebuia să cunosc pe pielea mea toate mizeriile ca să le pot vedea la alţii.

14 martie

Tocmai s-a terminat cel de-al doilea act al războiului din '39: după Polonia, Finlanda[1].

După broşeta de pace: Rin, Austria, Boemia, Slovacia, Memel[XCIII XCIV], iată broşeta de război.

Europa reacţionează faţă de Hitler cum a făcut odinioară faţă de Convenţie şi faţă de Napoleon: împrăştiat şi cu potop de trădări şi dezertări.

Suedia nu este mai laşă decât Franţa de la Munchen.

De altfel, încă s-ar mai putea constitui un front nordic, dar nu se va constitui, la fel cum nu s-a constituit nici frontul balcanic. în toate aceste înfrângeri, cât anume reprezintă partea de secretă complicitate cu Hitler?

Complicitatea cu Hitler se află peste tot: la duşmanii săi, ca şi la cei pe

XCIII Finlanda a trebuit să semneze pacea cu Rusia pe 12 martie 1940.

XCIV Oraş din Prusia orientală, pe care, după pacea de la Versailles (1919), Germania a trebuit să-l cedeze; Memel a fost alipit Lituaniei în 1924, cu un statut de autonomie. Lituanienii au declarat acolo stare de asediu din 1926 până în 1938. în decembrie 1938, germanii din Memel au câştigat alegerile cu o majoritate de 87% în timp ce oraşul făcea obiectul unor contestaţii după luarea puterii de către nazişti. Pe 22 martie 1939, Lituania a restituit oraşul Memel Germaniei. Celelalte reuşite „pacifiste" ale lui Hitler sunt, evident, remilitarizarea malului stâng al Rinului, *Anschluss-u*l Austriei, cesiunea de teritorii în Boemia şi Slovacia după acordurile de la Miinchen.

care i-a neutralizat deja. De pildă Gallimard, editorul meu, se lasă irezistibil atras, publicând *Revoluţia nihilismului* de Rauschning, o carte de o violentă propagandă indirectă. Comuniştii au fost întotdeauna atraşi de fascism, întotdeauna i-au înlesnit victoria asupra democraţiei. Comunismul în Europa este un rău provenit din fascism. Stalin, seminarist caucazian, era născut pentru a face ceea ce a făcut Hitler?

Comuniştii sunt agenţii provocatori însărcinaţi să aducă fascismul. De ce în Franţa anilor 1930-1932 s-a inventat antifascismul, când fascism nici nu exista? îmi amintesc că îi spuneam lui Bergery: „Sunt gata să intru în antifascismul tău, pentru că e singurul mijloc de a aduce pe lume fascismul."

JURNAL. 1940

Comuniştii sunt fraţii masochişti, în lipsă de altceva mai bun, ai fraţilor sadici. Fă-mi tu rău pentru că eu nu am forţa să-ţi fac ţie. (La fel ca invertitul: f... tu pe mine în c... dacă nu pot să te f... eu pe tine.)

Cât despre socialişti, ei nu trăiesc de-adevăratelea. Nici să nu mai vorbim de ei.

L-am văzut pe Daladier pe ecran. Stupefacţia i s-a întipărit definitiv pe chip. Pe un chip buhăit şi căzut, doi ochi ficşi, de veleitar mort dintotdeauna şi conservat în alcool, privesc înaintarea inexorabilă a ruinei. Dar el cel puţin o vede, Chamberlain nu o vede. în faţa războiului, Chamberlain este ca un farmacist înaintea lui Dumnezeu. Nu a constatat niciodată această prezenţă în bilanţurile lui de sfârşit de an. Este buticarul englez, dispreţuit de Napoleon, Dostoievski, Nietzsche, în suprema sa osificare.

în această totală mumificare a Occidentului, energia este reprezentată de doi negustori de covoare: Ben-Elisha[1], fiu de evrei marocani, şi Rotschild- Mandel. Dar dacă ei s-ar afla în situaţia de a conduce, energia lor critică nu ar mai însemna nimic. S-ar alătura marilor evrei ai dezastrului: Kerenski[2] (Garche pe numele lui adevărat), socialiştii evrei din Italia şi Germania, Blum.

Poveste evreiască, povestită mie de un evreu: într-un consiliu de administraţie, trei evrei şi doi creştini. Afacerea merge bine. Evreii critică şi îi îmboldesc pe creştinii ramoliţi. Cei doi creştini mor, şi sunt înlocuiţi cu doi evrei. Afacerea merge foarte prost. Evreii ajung să se critice între ei, se ceartă şi strică totul. A se vedea harababura din Palestina.

— Se va înfăptui oare alianţa dintre Hitler şi evrei? Poate că s-a şi înfăptuit. Evreii devin defetişti. Se simt urâţi acum, aici, la fel de mult ca şi acolo. Şi dacă Hitler le promite că le va crea un stat mare, undeva, în afara Palestinei... în plus, vor să îşi salveze poziţia în America, nemaiapărând ca provocatori ai războiului. Hollywoodul, în întregime al evreilor, pare a-şi îndoi cu apă vinul antinazist. Şi apoi, mai este sentimentalismul lor filorus, care le trezeşte sentimentalismul filogerman. Degeaba îi bat vechile lor patrii, ele tot vechile lor patrii rămân. Acolo au stat la murat timp de două mii de ani. O grămadă de vreme.

— S-ar putea foarte bine ca şi Papa să-şi întoarcă pe dos sutana. Aşa cum am prezis eu la sfârşitul lui *Gilles,* va trebui ca Papa să se înţeleagă cu cezarul. A făcut-o deja cu prima figură de cezar: Mussolini[3].

' Leslie (Isaac), baron Hore-Belisha (1893-1957). Una dintre figurile marcante ale partidului liberal în perioada 1923-1940. De mai multe ori secretar de stat, devine ministru de război în guvernul Chamberlain, în 1937. Făuritorul unei substanţiale politici de reformare şi modernizare a armatei, va demisiona pe 4 ianuarie 1940 ca urmare a unei divergenţe privind aprecierea situaţiei militare franceze: într-adevăr, el a fost singurul care şi-a dat seama de slăbiciunea sectorului din Munţii Ardeni. Aceasta determină sfârşitul carierei sale politice, chiar dacă în 1945 va mai fi pentru scurtă vreme ministrul securităţii sociale în guvernul Churchill.

[2] în opinia multor cercuri de dreapta, Alexandr Kerenski (acesta este numele lui adevărat), omul de bază al Rusiei în primăvara lui 1917, era cel care, contrar voinţei sale, pregătise terenul pentru victoria bolşevică din octombrie 1917.

[3] Acordurile de la Laterano (februarie 1929) consfinţesc reconcilierea dintre Vatican şi statul italian.

— în faţa cezarului, americanii vor dovedi ceea ce sunt: o scursoare de puşcăriaşi evadaţi, de transfugi, de învârtiţi — o lume trecută direct de la barbarie la decadenţă, ca toate imperiile de la marginile civilizaţiilor. în orice caz, există mai multă civilizaţie în seminaristul Stalin decât în acest super- Chamberlain mercantil, care este Roosevelt.

— Ar fi frumos să-l vedem după Daladier pe aşa-zisul puternic: Reynaud[1]. O cunosc prea bine pe amanta lui, precupeaţă din Marsilia, Rebuffel, devenită contesă de Portes. Voia neapărat să-i pună coarne cu mine, prin 1929, când o mai făcea pe tinerica. O persoană de o vulgaritate atroce, de o ignoranţă respingătoare. Aşa femeie, aşa bărbat. Politician de salon, om de finanţe îndoielnic, cu o vagă pricepere a lumii trecute la fascism şi cu veleităţi de adaptare la această lume. Dar total incapabil să o facă din cauza vechilor reflexe de politician de doi bani, de economist blufeur etc....

Cu siguranţă că unul din marii generali nu ar valora mai mult. Sunt nişte funcţionari mărunţi, şi mai fricoşi decât politicienii, pentru că sunt mai în temă cu anumite lucruri.

Când mă gândesc că mi-am pus speranţele în La Rocque[2], în Doriot. Degeaba te zbaţi, mediul te distruge.

— Singurul articol bun despre *Gilles,* un articol injurios din *Le Mois,* din 1 ianuarie — 1 februarie 1940, semnat Andre Perrin. Dar este foarte vulgar. Şi în cele din urmă este o farsă. „Poporul francez care munceşte îşi va îngădui să se oprească din lucru pentru a le da o lecţie celor de felul lui Gilles[3]..." Şantajul, cunosc strategia.

— Cât de mult a stricat Franţa (o entitate artificială, ca toate patriile — singura realitate o reprezintă provincia) toate forţele înghiţite de pe marginea ei: corsicani, bretoni, basci, flamanzi, alsacieni. Poate că şi pe normanzi şi pe gasconi i-a stricat. Cu siguranţă pe provensali, lată ce anume trebuie ars în creuzet pentru a obţine un diamant: spiritul Senei şi Loarei.

— Orice am face, oricât de bine ne-am organiza apărarea mentală, suntem victime ale propagandei, mereu. De nenumărate ori am constatat cu întârziere că în legătură cu o problemă sau alta mă lăsasem influenţat de presă, judecata mea fiind modificată.

De pildă, de la începutul războiului am crezut în eficacitatea blocadei, în ezitările lui Hitler (nu ataca, dorind totuşi să atace), în slăbiciunea iremediabilă a Rusiei în fata Finlandei. Si în ce altceva?

• *t*

[1] Paul Reynaud va fi intr-adevăr preşedintele Consiliului de miniştri investit pe 22 martie 1940.

[2] Franţois de La Rocque făcuse din gruparea „Crucea de foc" (Croix de feu) o mişcare de anvergură, înainte de a o transforma în P.S.F. (Partidul Socialist Francez).

[3] Acest articol lung de treisprezece pagini este într-adevăr scris pe un ton foarte arţăgos şi vulgar. Urmează pas cu pas intriga romanului, şi se vede ce anume i-a plăcut lui Drieu: faptul că autorul recunoaşte că *Gilles* constituie un document inegalabil asupra unei anumite generaţii, cu accente uneori dostoievskiene, mai puţin geniul. Fraza reprodusă de Drieu nu este un citat exact, dar redă sensul concluziei.

134

JURNAL. 1940

20 martie

A căzut Daladier. în Franţa „dictatorii" nu rezistă mai mult decât un oarecare preşedinte de Consiliu. Dejun cu Izard[1], care a devenit socialist acum doi ani, după ce a făcut parte din toate micile grupări prefasciste, care nu au devenit niciodată fasciste. A făcut parte din A Treia Forţă[2], din Muncă şi Naţiune[3], împreună cu Bergery; nu a fost prea departe de Doriot la începuturile sale.

îmi povesteşte şedinţa Comitetului secret. Blum, Bergery, Frossard[4], Flandin au atacat, Tixier[5] de asemenea. S-au mirat de rezultatul masiv, 300 de voturi împotrivă.

îmi mărturiseşte că nu mai ştie în care „şef" să se încreadă. Sunt foarte puţini candidaţi şi nici unul nu pare satisfăcător. în afara parlamentului, nimic, nici la militari, nici la civili. Lumea se întoarce la Reynaud, care acum pare anticomunist. îi spun: „Reynaud va face orice nebunie pentru a arăta că este energic." Izard dă din cap. La urma urmei, poate nu va face nici o nebunie, dar nici nimic altceva. A îmbătrânit, are totuşi şaizeci si trei de ani. Si ce va putea face dacă nu va fi schimbat şi Chamberlain?

Izard recunoaşte că situaţia politică şi militară este complet blocată. Scandinavii şi balcanicii sunt complici cu Germania împotriva Rusiei, la fel şi Italia. Turcii s-au îmblânzit mult. Nu vom putea face nimic pentru a ajuta România, nici vreo altă ţară din Balcani, toate sunt la cheremul protectorilor lor germani şi italieni.

El nu crede că germanii vor ataca. Eu însă cred, din instinct şi raţionament. De o lună şi mai bine. Hitler este sigur de România, la ce bun să o cucerească, să provoace intervenţia ruşilor şi să-şi extindă frontul? Ca să aibă puţin petrol?

Cu condiţia ca Rusia să nu vrea să se asigure şi pe partea asta, şi să închidă Marea Neagră. în acest caz, Ungaria, înzestrată cu Transilvania, ar deveni pe faţă aliata lui Hitler. Bulgaria, înzestrată cu Dobrogea, ar deveni o aliată a Rusiei, alături de care ar sta la gurile Dunării. Iar Hitler ar avea protectoratul asupra Moldovei şi Valahiei, unde ar putea să ajungă printr-

un culoar îngust pe care i l-ar asigura slovacii şi ungurii?

' Georges Izard, filosof şi avocat, născut în 1903, aparţine nebuloasei nonconformiste a anilor 30; este unul din fondatorii *Esprit,* creează Forţa a treia, participă la mişcarea frontistă a lui Bergery, devenind unul dintre deputăţii săi în 1936; îngrijorat de derapajele lui Bergery, în toamna lui 1937 hotărăşte să adere la S.F.I.O. (Secţia Franceză a Internaţionalei Muncitoreşti)

[4] *Troisieme Force,* nume dat coaliţiei de partide aflate la guvernare în timpul celei de-a IV-a Republici (n. tr).

[5] *Travail et Nation,* numele unei publicaţii bilunare întemeiate în 1936 de Pierre Havard şi a unei mişcări care susţinea crearea unui sindicat unic.

[6] Oscar Louis Frossard (1889-1946) a fost primul secretar general al tânărului partid comunist francez, până la 1 ianuarie 1923; a revenit mai târziu în „vechea casă" şi a rămas în Secţia Franceză a Internaţionalei Muncitoreşti până în 1936; nu a avut nici o funcţie oficială în ultimul cabinet Daladier, dar va primi Ministerul Informaţiei în guvernul Reynaud.

[7] Jean-Louis Tixier Vignancour, deputat de extremă dreaptă, a fost ales în 1936.

Pe de altă parte, Italia s-ar pune în mişcare şi ar câştiga Salonicul, ceea ce ar distruge în mare parte puterea turcilor. Ruşii ar putea apoi să lanseze o expediţie uşoară în Persia?

Şi Iugoslavia ar fi împărţită. Pe scurt, aproape întreaga Europă lichidată. Hitler s-ar întoarce împotriva noastră şi, întărit de enormele avantaje morale şi materiale, ne-ar lansa un ultimatum.

Poate că ni-l va lansa fără să aştepte atât de mult. Trebuie să creadă că suntem dezbinaţi şi descurajaţi. Ne este încă mult superior în domeniul aviaţiei. Poate spera să cucerească cel puţin Olanda, şi astfel să fie sigur de Anglia.

Izard îmi spune că socialiştii sunt războinici. Nucleul lui d'Espinasse[1] şi Paul Faure[XCV XCVI] ar fi în plină dezagregare. Laval şi Flandin pretind acum a face parte din categoria celor ce merg până la capăt.

Bergery a ţinut ca de obicei un discurs de o violentă moderaţie, lăsând să se înţeleagă dorinţa unei păci de compromis.

Cu siguranţă că nu vom avea un adevărat minister, cu un adevărat şef şi câţiva colaboratori bine aleşi.

21 martie

Daladier, eroul radical, se prăbuşeşte fără zgomot. în urmă cu două luni

XCV Nu am identificat nici un paralmentar cu acest nume. S-ar putea să fie vorba de o confuzie, acest nume desemnându-l de fapt pe Charles Spinasse, născut în 1894, avocat, deputat socialist al regiunii Correze din 1924, ministru al economiei în primul guvern Blum, şi al Bugetului în cel de-al doilea; pacifist, va fi primul deputat al Secţiei Franceze a Internaţionalei Muncitoreşti, care s-a raliat proiectului de revizuire constituţională în iulie 1940.

XCVI Paul Faure (1878-1960), inamovibil secretar general al Secţiei Franceze a Internaţionalei Muncitoreşti din 1920, deputat în perioada 1924-1932; din 1938 i se opune violent lui Leon Blum, promotor al tendinţei promuncheneze şi pacifist al partidului socialist.

părea de neclintit, având de partea lui armata şi zonele din afara operaţiunilor militare. Este un fricos şi un laş, o zdreanţă de necrezut, lată tot ce a putut da Franţa după război, partidul radical al iacobinilor: Herriot[XCVII], vorbăreţul evaziv, şi Daladier, laşul morocănos, pentru a nu-l uita pe Chautemps[XCVIII] cu afacerea Stavisky, şi pe inenarabilul Sarraut[XCIX], cu reocuparea Rinului. După aşa o echipă nu va mai fi nimic de făcut, dar cine să-şi dea seama.

Pseudoamanta lui Daladier (spun pseudo pentru că îl bănuiesc a fi pederast) este o proastă cu numele de marchiza de Crussol. Este fiica unor negustori de conserve de peşte, pe nume Bezier. Poate că are şi sânge evreiesc. Ţinea un salon pe unde am trecut şi eu de două sau trei ori. Se înghesuiau acolo oameni

de lume împreună cu înalţii servitori ai regimului şi cu literaţi. Se făceau speculaţii în jurul valorilor la ordinea zilei: mereu schimbătoare şi mereu aceleaşi. Femeile nu erau frumoase, totuşi prin colţuri se punea la cale câte o lipitură. Marchiza este de o ignoranţă crasă în materie de politică, incapabilă de a distinge lucrurile şi oamenii din penumbra în care vede totul. Nu prea frumoasă, cu aspect cam murdar şi descurajat, nicicum atrăgătoare.

Îl avea în preajma ei pe grasul de Arago[1], degenerat, debil, peltic, maniac, care trecuse de partea Frontului Popular, având reputaţia că îi dă sfaturi lui Daladier, la fel de ofticos ca şi el.

Doamna de Fels, amanta lui Leger, pare un vultur şi o veselă copilă alături de cârpa boţită de Crussol, blonzie, insipidă, cu ochii de un albastru spălăcit, rugându-se de toţi şi cerând în ajutor sfaturi pentru amantul ei lipsit de geniu.

Dar Reynaud valorează oare mai mult? După inerţie va urma frenezia, orice, numai să se mişte. Omul ăsta va inventa dezastre suplimentare faţă de cele care ne sunt sortite în mod normal.

L-am văzut la doamna de Brissac (născută Schneider), izolându-se trufaş într-un colţ al salonului împreună cu bătrânul ăla zaharisit de Paleologue (coborâtor din împăraţii bizantini!)[C] [CI], pentru a se instrui în privinţa Rusiei. Promiţător.

XCVII Edouard Herriot (1872-1957) a fost preşedintele Camerei deputaţilor în 1936-1940. Drieu i-a făcut un portret necruţător în *Gilles,* sub numele de Chanteau.

XCVIII Camille Chautemps (1885-1963), notabilitate a partidului radical-socialist, a trebuit să demisioneze pe 27 ianuarie 1934, când afacerea Stavisky s-a transformat într-un scandal politic.

XCIX în legătură cu Albert Sarraut, vezi *supra,* p. 75. Se afla în fruntea guvernului când Hitler, în mai 1936, a decis remilitarizarea Renaniei.

C Emmanuel Arago nu era de fapt decât un monden care se lăuda cu influenţa lui asupra lui Daladier.

CI Probabil Maurice Paleologue (1859-1944), ambasador în Rusia între 1914-1917 şi secretar general la Externe în 1920.

Se pare că l-a concediat pe Palewski[CII], şeful lui de cabinet, care îi era devotat trup şi suflet, evreu polonez (recent naturalizat?). Se spune că acum este împotriva bolşevicilor. Vom vedea. Poate că de fapt, în înţelegere cu englezii, va face totul pentru a relua legăturile cu ei — de pildă să dea frâu liber partidului comunist, care nu e nici aşa prea înghesuit.

Persoanele bănuite de simpatii germane vor trece prin clipe grele...

Reynaud are vederi clare, precise, dar destul de rigide. Se crede un cunoscător al lumii actuale, spre deosebire de alţii, care se ştiu ignoranţi. Dar toate acestea sunt impresii de salon. Probabil că va declanşa izbucnirea războiului. Cu siguranţă că asta îşi doresc Laval şi Flandin, care îl aşteaptă la cotitură.

24 *martie*

Tot mai cred în atacul germanilor pentru aprilie sau mai? Da, cred că Hitler este şi mai sigur de descompunerea noastră politică după aceste şedinţe ale Camerei, iar această siguranţă îl va determina să atace.

Pierre Drieu la Rochelle

Alţii spun: „Va lăsa ca descompunerea să-şi facă efectul în spatele Liniei Maginot." Eu sunt de părere că o va crede atât de avansată încât va hotărî să atace.

Va fi sigur de neutralitatea binevoitoare a lui Mussolini, de neutralitatea destul de trainică a lui Stalin. Iar în cazul în care Stalin îl va ataca, va rămâne Mussolini de rezervă.

Mussolini nu va lua oare Grecia pentru a-i neutraliza pe turci, pentru a împiedica intervenţia aliaţilorîn Balcani? Este rândul lui să acţioneze. Astfel, ar bloca pe viitor accesul ruşilor în strâmtori, pentru cazul în care Hitler le-ar da Basarabia şi i-ar alătura bulgarilor. Dar mai degrabă ar interveni în favoarea României şi a Ungariei împotriva lui Hitler, dacă ar dori să le asigure integritatea împotriva comunismului.

Reynaud şi Frossard nu vor face oare o nouă tentativă de a-i aduce pe ruşi în tabăra noastră? Asta nu îi va determina să dea Franţa pe mâna comuniştilor? Vom vedea cum va evolua comunismul.

Ruşii au tot interesul să ne redea gustul de a ne alia cu ei, cel puţin pe ascuns.

După voturile pentru Daladier şi Reynaud, se simte că Franţa este la fel de divizată ca şi pe vremea Munchenului. Există mai multe facţiuni şi nimeni nu ştie cum să-şi apere cauza pe care o susţine.

CII Gaston Palewski, care avea într-adevăr un loc privilegiat în anturajul lui Paul Reynaud, avea să i se alăture în 1940 lui Charles de Gaulle la Londra.

26 martie

Beloukia este disperată, mohorâtă. Femeia asta nu e în stare de nimic fără dragoste, iar eu nu îi mai dăruiesc. Sunt dezolat din pricina asta şi, de fiecare dată când mă gândesc la decepţia ei, mi se strânge inima. Continuă să mă înşele? Sau a renunţat? Sau nu mai are ocazia?

Suferă la fel de mult şi când mă înşală, şi când nu mă înşală, dar simte nevoia să o facă.

Tandreţea ei va rezista atâtor asalturi? Oare nu i se va împietri inima?

Mă gândesc uneori că ar trebui să dispar, pentru a-i îngădui să trăiască din nou; dar atunci o simt atât de singură, de vrednică de milă. De fapt, este foarte izolată, fără prieteni adevăraţi, fără ocupaţie, fără consolare, fără nimeni în afară de mine. Există un conflict între temperamentul şi delicateţea ei, care îi face dezagreabilă întreţinerea unei relaţii de dragoste fără dragoste. Ea, care a stârnit pasiuni arzătoare, se poate mulţumi cu mai puţin? Mai poate stârni pasiuni arzătore? îi doresc din toată inima.

Eu, care am fost atât de gelos, nu mai simt decât o nesfârşită tristeţe când o văd cum se zbate din cauza mea într-o asemenea lipsă de mângâieri. Dar încetul cu încetul m-a cuprins o moleşeală teribilă.

Ce pedepsit sunt pentru destrăbălarea şi bestialitatea mea. Doar în raport cu ea. Pentru că, dacă n-ar fi ea, aş fi perfect liniştit ca trei sferturi din timp să nu mai fiu deranjat din gândurile mele de dorinţă.

Vai, dacă inima mea ar fi mai tandră, mai caldă, mai plină de imaginaţie, ea nu ar mai suferi din cauza senzualităţii mele călduţe. Dar gândesc prea mult pentru a simţi îndeajuns...

Sufăr că nu îi pot comunica gândurile, ideile mele, că nu o pot face interesată de tot ceea ce mă pasionează intim. De unde şi tăcerile care probabil o fac să bănuiască răceala mea.

Totuşi, o iubesc atât de mult, cu o tandreţe atât de constantă. Din cauza ei, nu mă pot implica în nici o altă prietenie cu o femeie.

Nu, nu pot să o părăsesc. Nu sunt teribile aventurile unei femei trecute de patruzeci de ani[1]? Nu sunt sfâşietoare pentru inimă? Nu are nevoie de mine ca să o consolez, să veghez asupra ei?

Şi totuşi, din cauza ei trăiesc într-o singurătate destul de îngrozitoare, pe care nu am ales-o.

— Cu Reynaud, vom avea oare cu-adevărat război? Mai există încă îndoieli. Nu e doar o cacialma? Unde să ne batem? Nicăieri. Prea târziu pentru a face o diversiune în Rusia. Vom ajunge prea târziu în Balcani.

Poate că, odată ce războiul naval şi aerian se va încinge între Scandinavia şi Belgia, războiul terestru se va da în cele din urmă în această zonă.

28 martie

Operele se uzează. Am văzut aseară *Ostatecul* lui Claudel la Comedia Franceză. Părţile grosolane ale piesei încep să iasă la iveală sub privirea îmblânzită a spectatorilor, apropiind-o de *Madame Sans-Gene.* Dar nu cumva sunt necesare pentru a vehicula magnificele dialoguri, feudalul din actul I şi creştinul care se spovedeşte, din actul al ll-lea?

Piesa este rău construită şi evoluează haotic. Centrată la început pe Georges, se deplasează în jurul lui Sygne, apoi alunecă spre Turelure. Pe de altă parte, gândirea solidă pe dedesubt este uneori sufocată de un soi de redundanţă a raţionamentului. La sfârşitul actului I există o discuţie despre principiul democratic, pe care nu am înţeles-o.

Dar de peste tot răzbat imagini şi idei fulgurante care captează din nou publicul şi îl ţin cu sufletul la gură. Sala părea foarte prinsă de acest text, dificil totuşi. E adevărat că totul a devenit de o extraordinară actualitate: Napoleon = Hitler.

[1] Christiane Renault era născută în 1895.

Pierre Drieu la Rochelle

Ce s-ar face Biserica dacă nu i-ar avea pe scriitorii catolici? Ei sunt acum Părinţii. Si ce altceva au fost Părinţii dacă nu scriitori? Nu vorbesc de Mauriac, ci de Claudel, de Bernanos. Cine ştie, poate de Celine?

31 martie'

Importanţa unei perioade de o mie de ani: în Avesta[2], la Heraclit, Sybila, Nietzsche, Platon, o mie de ani reprezintă durata unei civilizaţii înfloritoare. Chiar aşa: 900-1900.

Lumea este mică. Puterea evreilor este agăţată de imperiul englez. Dar dacă acesta i-ar abandona, nu ar mai avea altceva decât Statele Unite, pe care le-ar pierde de îndată, deoarece puterea evreilor într-o ţară nu se datorează decât ideii pe care lumea şi-o face acolo despre puterea lor universală.

Or, englezii pierd mai mult în Europa decât ar câştiga din alianţa lor cu evreii. Fără evrei, regatul angevin şi-ar putea redobândi puritatea.

Aproape am terminat alcătuirea volumului *Scrieri de tinereţe îndreptate (Ecrits de Jeunesse Corriges),* care conţin *Interrogation, Fond de cantine, La Suite dans les Idees, le Jeune Europeen.*

Va fi oare cenzurat prin grija domnului Julien Cain? Mi-am reluat eseul „La Conception du corps dans l'Histoire". Primul din seria: „L'Esprit du XXe siecle". Cel de-al doilea va fi: „La Conception du chef", iar cel de-al treilea „Dieu et les dieux"[3]. Voi mai scrie oare şi *La Fausse Couche*?*

3 aprilie

Mussolini mobilizează trei unităţi ale flotei. Are un milion de oameni sub arme. începe demonstraţia de primăvară pe care o aşteptam. Vai, cum ar mai fi trebuit să-l atacăm în septembrie trecut. Oare englezii au destule trupe la graniţa Abisiniei? Mussolini este încă prudent faţă de Rusia, dar dacă Hitler se teme prea mult de atacul lui Stalin, îl va chema în ajutor pe Mussolini care va face o demonstraţie pe frontul occidental pentru a facilita rapida ofensivă a lui Hitler în Belgia, Olanda, Danemarca.

Dar dacă Stalin intră în Suedia şi Norvegia?

1 Pagina este intitulată *Jurnal intim în timpul războiului (fascicolul 3).*

2 Avesta, colecţia de cărţi sacre ale zoroastrismului.

3 Nu putem stabili puncte comune între acest proiect şi *Notes pour comprendre le siecle, op. cit.*

4 Acest titlu poate desemna viitoarea nuvelă „Journal d'un delicat" inclusă în volumul *Histoires deplaisantes, op. cit.*

5 *aprilie*

Trecut un moment pe la Salon. Toate „mijloacele" se află acolo, clasa a doua. Lucruri delicate, prea slabe chiar pentru a fi delicate, pentru că tot de forţă e nevoie şi pentru a trasa arabescul delicateţii. Acolo se mărturiseşte neputinţa epocii atunci când nu se ascunde în spatele extravaganţei sau când nu se aruncă în distrugere cu capul înainte (Picasso).

Matisse, care a renunţat la extravaganţă în mare măsură, delimitează slăbiciunea epocii. Abia dacă mai are forţa de a fi delicat.

Rouault ne dăruieşte tot scrâşnetul ultimului efort, cel de dinaintea prăbuşirii. Derain este doar un aranjor de reminiscenţe, îndemânatic şi destul de entuziast. Singurul la largul lui în toate acestea este Picasso, evreu sau levantin — care profită la maximum de îndemânarea, inteligenţa, mimetismul său, de jefuirea unor trucuri vechi în mijlocul haosului revenit. Un bun meşteşugar emaciat: Segonzac. Alt meşteşugar: Luc-Albert Moreau, încă robust în gravură (nul în pictură) şi posesor al unei viziuni.

Ultimii sosiţi, Boris[1].....este o agonie.

9 aprilie

în fine începe războiul. Ridicola, biata „iniţiativă" engleză — prima până acum, şi atât de slabă — primeşte în fine avalanşa de replici germane[2]

pregătite, mai mult decât pregătite.

Teribilă lovitură pentru Anglia şi aliaţi. Poate că vor fi capabili să răspundă. Poate că detaşamentele germane aruncate în Norvegia nu sunt aşa numeroase şi pot fi contraatacate cu mijloace improvizate. Spun improvizate pentru că presupun că nu a fost prevăzută o asemenea amploare a mişcării germane! Dar adevărata replică ar fi aceea de a intra încă de pe acum în Belgia şi Olanda. Dacă nu facem asta încă de astăzi, suntem pierduţi. Soarta războiului se va hotărî în *această noapte.*

Pe de altă parte, ce va face Rusia. Nu se va arunca asupra fierului suedez? Cei doi prieteni se vor întrece pentru împărţeală. Finlanda şi Suedia vor lupta pentru a le păstra germanilor fierul.

Sau Suedia se va război şi cu Germania şi cu Rusia în acelaşi timp?

[1] O lacună în manuscris.

[2] Pentru a împiedica importul de fier suedez în Germania, aliaţii au în vedere o acţiune în Scandinavia, care se precizează la începutul lui aprilie prin note adresate guvernelor suedez şi norvegian. Pe 7 aprilie, Hitler debarcă trupe în Norvegia şi preia controlul aerodromului din Oslo cu ajutorul paraşutiştilor. Pe 9 aprilie, invadează Danemarca, în vreme ce trupele engleze abia încep să se îmbarce.

Iar Mussolini nu va bombarda oare încă de mâine sau poimâine Marsilia şi Nisa?

America va sta şi se va uita la toate astea: va plăti într-o zi.

Aliaţii mai au însă atuuri: contraatac în Norvegia şi Olanda, victorie asupra Italiei, intrare în Marea Neagră.

Stalin va face cu siguranţă noi paşi împotriva Finlandei, împotriva României. Atunci Germania va trebui să apere fronturi foarte vaste. Atunci Stalin va putea deveni primejdios, dar atât de târziu. Hitler va ajunge înaintea lui la fierul suedez, punct capital, chiar dacă Stalin se mişcă înaintea lui spre sud, spre gurile Dunării. în ziua în care Germania va ajunge la Marea Neagră, steaua roşie va începe să pălească serios.

Dacă Stalin înaintează împotriva Finlandei, scandinavii vor fi din nou în mâna Germaniei?

Dacă Mussolini merge alături de Hitler, înseamnă că Stalin nu este sigur.

Reacţia tuturor celor cărora le vorbeşti despre asta este lamentabilă: categoria acţiunii a dispărut cu desăvârşire din spiritul francez. Nici măcar nu îşi pot imagina ce anume le cade în cap. Să-şi mai imagineze şi acţiuni venind din partea lor...! Nu le vine ideea de a intra în Olanda.

10 aprilie

Rigueurs printanieres
O seves guerrieres
Scande le talon
Hurie le canon
Les dieux du Nord descendent.
Contre eux qu'est-ce que pretendent
Des totems oublies
Des charmes replies?

O grands arbres de nos bois En vain vous disiez la loi Du rude justicier Eternei saisonnier.
Sur le lit des feuilles mortes Il avance les cohortes Des terribles renouveaux Colorant d'autres drapeaux [1]

Scandinavia nu va dori să fie un câmp de bătaie, va prefera să se păstreze pentru apărarea împotriva Rusiei, sub egida lui Hitler.

[1] Asprime a primăverii O,
seve războinice Bate
călcâiul, Şuieră tunul
Coboară ai nordului zei.
împotrivă-le ce pot să
facă Uitate toteme,
Reculese splendori?

Măreţi copaci ai pădurilor noastre
Legea asprului justiţiar
A veşnicului grădinar în zadar o strigaţi.
Pe patul de frunze moarte
El îşi împinge armatele
Groaznicelor prefaceri
Care colorează alte drapele.

O versiune uşor modificată a acestui poem a fost publicată în *Plaintes contre inconnue (op. cit.),* în secţiunea „Poemes de la Loi", nr. VIII.

Islanda, Groenlanda sunt teritorii daneze. Hitler devine *vecin* cu Canada şi Statele Unite. Din nou, evenimentele avansează cu viteza fulgerului.

Ce vor face Stalin şi Mussolini, la fel de surprinşi ca şi noi?

— Iar Jouvet tocmai momentul ăsta şi-l alege ca să-mi spună că amanta şi *leading lady* a sa apreciază foarte mult *Charlotte Corday* şi că ar vrea să o joace. în mijlocul căror ruine se va juca această piesă scrisă în cinstea celei din urmă normande şi celei din urmă eroine nobile?

Voi mai putea oare să alcătuiesc nomenclatorul nimfelor care mi-au bântuit frunzişul viselor? Le voi perpetua oare, aşa cum spunea cineva? Formele lor prefigurau în mintea mea formele ideilor sacre care înaintează cu paşi mari.

Aşa cum în 1917, în *Interrogations,* cântam ororile astenice ale păcii dincolo de ororile exasperate ale războiului, astăzi văd tăcerea veşnică, somnolenţa seculară a Europei dincolo de această ultimă tresărire de virilitate. Hitler învingător va cădea asupra noastră de la înălţimea la care se află. Nu vom mai fi decât o masă strivită pentru totdeauna sub el.

Vom alcătui astfel o fermecătoare civilizaţie-document, în putrefacţie, aşa cum era cea chineză, sau hindusă, înainte de venirea europenilor, sau cea incaşă. îi vom vedea pe pederaştii germani plimbându-se boiţi pe străzile Parisului sau ale Moscovei.

Toţi laşii de dreapta şi de stânga mişună pe culoarele Camerei şi ale Senatului. în orice caz, nu evreii de la Ministerul de Interne vor salva Franţa.

11 aprilie

Există întotdeauna în mine un gust pentru catastrofă, pentru înfrângere. Am transferat asupra Franţei neputinţa fiinţei mele lăuntrice. Dar dacă eu sunt aşa, şi Franţa trebuie să fie aşa, de vreme ce port Franţa în vinele mele, iar pulsul lor anunţă profetic sănătatea Franţei.

S-a dus vremea patriilor. *Never more.* Nu va mai fi niciodată Franţa — nici Germania. Simt că totul se va confunda într-o Europă, fiinţă nouă şi stranie, care ni se va părea neapărat monstruoasă.

Totul se dărâmă, totul se învălmăşeşte. Naţiunile mici vor dispărea pentru totdeauna, iar cele mai mari vor fi totuşi prea mici.

Danemarca, Norvegia, Finlanda, Suedia, la groapa comună, după Austria, Boemia, Slovacia, Polonia. Alţii la rând.

Hegemonie a Angliei sau a Germaniei... sau a Rusiei (?). De aceasta din urmă, mă îndoiesc puternic, o cred chiar absolut imposibilă.

Stalin se mişcă. Ce va face Mussolini? Vai, enormă şi devoratoare primăvară. Vechi forme putrezite, adio. Dispar ultimele guverne socialiste din Europa. Asta se întâmplă! Şi câteva regate, ce larve regale.

12 aprilie

Nu s-a confirmat debarcarea englezilor în Norvegia septentrională. Se pare aşadar că germanii vor păstra Norvegia meridională, ceea ce le va fi de ajuns pentru a asigura transportul de fier, pentru că, de acum înainte Suedia şi Finlanda încercuite sunt la cheremul lor.

Stalin nu reacţionează, lasă din mână Petsamo[1]. Asta îi dovedeşte foarte grăitor slăbiciunea. Nu încearcă să cucerească debuşeul spre Atlantic, se lasă prins mai bine ca niciodată în Baltica şi în Marea Albă. Astfel se dovedeşte că el nu reprezintă un pericol, poate doar unul teoretic, pentru Hitler.

Aşadar Germania triumfă pe toată linia. Englezii, chiar dacă pot face aşa ceva, trebuie că ezită în amplasarea unei forţe în Norvegia septentrională, din cauza dificultăţilor de aprovizionare. Ar fi un nou Gallipoli.

Iar noi nu intrăm în Ţările de Jos, ceea ce ar constitui singura „replică" fulgerătoare şi de strategie sănătoasă.

Franţa piere din pricina greşelilor comise. Ca Societatea Naţiunilor, de pildă. A acordat o importanţă mincinoasă tuturor acestor mici popoare de dimensiuni perimate, mici la suflet, care acum o dezamăgesc crunt, opunându-i meschinăria lor mic-burgheză. Suedia reprezintă imaginea imundă a micilor naţiuni, a micilor democraţii. Iar Olanda[2], care ne împiedică să intrăm pe teritoriul ei, este o alta, cu nimic mai puţin imundă.

O dată în plus, democraţia este trădată de democraţi. Ultimele guverne social-democrate agonizează şi dispar, aşa cu alţii au făcut înaintea lor. Iată ce se alege de aceste minunate oaze ale socialismului liberal după care se dădeau în'vânt ipocriţii plutodemocraţiei, cum ar fi domnii Detoeuf[3] (de la Alsthom) şi de Tarde (S.N.C.F. — Societatea Naţională a Căilor Ferate Franceze) în revista lor de doi bani, *Nouveaux Cahiers.*

Iar acest descendent al unui general iacobin, regele Suediei, este demn de ceilalţi descendenţi ai iacobinilor.

— Eram făcut pentru a deveni un burghez meschin, un intelectual închistat şi dispreţuitor — ca Frederic Moreau al lui Flaubert, devenit Des Esseintes la

[1] Petsamo este un port finlandez la Marea Barents, care putea servi ca bază pentru a bloca portul sovietic Murmansk. De fapt, franco-englezii au fost cei care s-au gândit să îl ocupe. Acţiunea este cunoscută ca „Planul Petsamo".

[2] Este vorba mai degrabă de Belgia.

[3] Auguste Detoeuf (1883-1947), fost politehnician, pe atunci director general la Alsthom (Societate de construcţii electromecanice creată în 1932), şi autor al unei cărţi memorabile, *Les propos d'O.L. Barenton, confiseur,* adept al economiei planificate, preconiza o politică economică voluntaristă, modernistă şi organizată. Va prezida, în timpul războiului, Comitetul de organizare a materialului electric. Este iniţiatorul revistei lunare *Nouveaux Cahiers,* publicată de Gallimard din martie 1937 până în aprilie 1940, la care au colaborat Franţois Mauriac, Jean Paulhan, Rene Cassin.

Huysmans. Dar aici a intervenit exemplul american. Ceea ce explică

distorsiunea grotescă a vieţii mele.

Dacă ar fi să iau viaţa de la început, m-aş ocupa doar de filosofie şi istoria religiilor. Literatura nu este interesantă decât pentru oamenii de geniu.

17 aprilie

M-am certat de-a binelea cu Bernstein[1]. Iar asta nu s-a petrecut în condiţii prea strălucite pentru mine. îmi lipseşte cu desăvârşire replica, astfel că în faţa cuiva care mă atacă rămân împietrit. Egocentrismul meu, introvertirea, dolorismul sunt tot atâtea cuie pe care o singură lovitură de ciocan le înfige în mine pentru a mă ţintui în stupefacţie, atunci când cineva îmi aruncă un cuvânt mai aspru. în loc să caut şi să găsesc pe loc un răspuns, oricare, dar bine trâmbiţat, mă simt de îndată vinovat şi încep să visez la adevărul posibil, probabil, al celor ce-mi sunt reproşate.

Mai avusesem o confruntare cu Bernstein cu mulţi ani în urmă, la o cină dată de Jacques Porel[2]. Am fost sub orice aşteptare. Cum J. Porel vorbea în faţa lui Bernstein despre cartea pe care tocmai o publicasem, cu acea admiraţie puţin prostească a amatorului puţin avizat, şi care are darul de fi atât de şocantă pentru omul de litere căreia nu îi este adresată, Bernstein a exclamat: „Bărbatul acoperit de femei! *Cine a scris o carte cu un titlu aşa de grotesc/'* Nu am ştiut cum să reacţionez şi mi-am lăsat nasul în farfurie, roşind ca un licean atunci când maică-sa îi descoperă prima relaţie amoroasă. Bernstein, dându-şi seama de gafă, a vrut să-mi dea posibilitatea să răspund provocării pe care mi-o lansase din neatenţie, dar eu m-am închis într-o tăcere încăpăţânată, care a uimit pe toată lumea.

„Ce neplăcut că Drieu nu răspunde atunci când ise spune ceva dezagreabil', a zis Bernstein, în disperare de cauză. *„Ne-ar plăcea să-l auzim."* Tăcere.

Sigur că nu îşi putuse reţine din cuvinte întreaga ironie şi întregul dispreţ. Apoi, după cină, mi s-a adresat cu blândeţe şi aproape că şi-a cerut scuze. în lunile şi anii care au urmat m-am îmbolnăvit din pricina asta.

De astă dată, chestiunea e mai lungă şi mai urâtă. La o cină dată de familia Castellane-Anchorena, în 1939, Bernstein mi-a spus cu mult venin: *„Vă deranjează faptul că Franţa se ridică."* M-am schimbat la faţă şi i-am răspuns cu mare greutate: *„Dacă vă răspund pe acelaşi ton, cina nu va fi agreabilă."* Era prea puţin.

[1] Henry Bernstein (1876-1953), dramaturg francez. Teatrul său de moravuri descrie o societate în care banii şi viaţa senzuală constituie raţiunile esenţiale de a trăi. *La Rafale* (1905), *Le* Secret (1913), *Melo* (1923), *La Soif (*1949). Drieu va mai avea un conflict cu el, pe care îl relatează în acest jurnal în ziua de 22 mai (n. tr.).

[2] Jacques Porel, ziarist şi scriitor, era fiul actriţei Rejane.

Apoi nu l-am mai prea întâlnit, şi la fiecare întâlnire l-am evitat.

Anul ăsta, cinam la familia Cosse-Brissac. Aflu că va veni după cină. Exclam că nu vreau să-l văd şi că plec. Dar mă întâlnesc cu el pe scară şi când îmi spune „Va *purtaţi rece cu mine",* bâlbâi o vagă dezminţire, după care îi strâng mâna.

Duminică îl întâlnesc într-un restaurant. Văzându-l că intră în timp ce eu aşteptam pe culoarul de la intrare să se elibereze o masă, îi întorc spatele; vine la mine şi îmi întinde mâna, l-o întind şi eu pe a mea, iar el exclamă: *„îmi întindeţi mâna, şi mai spuneţi că sunteţi supărat pe mine."* Am răspuns, dar nu cum trebuia, fără haz, nu destul de sec, nu destul de clar. M-am lansat în explicaţii încâlcite: *„Acum un an mi-aţi spus lucruri foarte dezagreabile..."*

La ieşire, l-am aşteptat şi am încercat să-mi iau revanşa. Am fost intenţionat dezagreabil, dar lipsit de graţie şi de spirit — cu excepţia replicii finale, îndepărtându-mă de el după ce i-am declarat că procedeul lui de a-mi întinde mâna ca pe o capcană mi se pare dezgustător, m-am întors şi i-am strigat: *„Pentru că mie replicile îmi vin cu întârziere, vă spun abia acum ceea ce e mai important Ultima dumneavoastră piesă este foarte proastă."*

Am spus aceste cuvinte pe un ton prefăcut doctoral destul de reuşit. Mi-a răspuns cu destulă abilitate, dar pe un ton destul de copleşit: *„Ultimul dumneavoastră roman este fermecător."*

Am plecat cu dureroasa impresie că am fost jalnic.

Adevărul este că nu sunt şi nu voi fi niciodată în largul meu într-un salon, nici într-un loc public unde domneşte o oarecare convenţie. Prima mea greşeală este aceea că frecventez, oricât de puţin, cercuri în care totul îmi pare fals şi mincinos. Mi-ar trebui un tupeu şi un umor cu totul extraordinare pentru a le străbate nevătămat. Dar aşa, par morocănos, speriat şi insolit. Lumea se întreabă, nu fără îndreptăţire, de ce mă aflu acolo, de vreme ce nu joc bine jocul şi nici nu ştiu să înlocuiesc acest joc cu un altul, cum ar fi acela de a sparge geamurile cu mult tapaj. Atunci fără îndoială că toţi s-ar înclina şi mi-ar acorda privilegiul de a mă considera o raritate.

De altfel, nu numai în lume, ci şi în faţa camarazilor, sunt la fel de slab şi de încâlcit în micile înfruntări. Există aşadar în mine un fond sigur de laşitate. Este preţul plătit pentru lungile ceasuri de singurătate, care au dezvoltat în mine dispoziţii contrare celor ce permit reuşita în viaţa de societate. Viaţa de societate de astăzi nu merită de altfel eforturile pe care ar fi trebuit să le fac pentru a mă adapta.

Aş fi făcut mai bine să mă situez cu hotărâre în afara oricăror mondenităţi şi situaţii oficiale. Aşa aş fi câştigat mai mult prestigiu printre intelectuali. Dar pe de altă parte mi-e groază de o anume necunoaştere a contactelor, pe care o dezvăluie viaţa şi opera unui om ca Gide. în orice caz, aş fi putut călători o vreme prin lume, pentru a mă îndepărta apoi pentru totdeauna. încă aş mai putea face acest lucru.

Poate părea comic, dar în cărţile mele nu prea am vorbit despre altceva decât de lumea care mă scârbeşte, pe care o dispreţuiesc, şi pe care poate că nici nu o cunosc foarte bine. Asta este încă una din poziţiile mele false. Dar nu acumulezi experienţă de viaţă decât trecând dintr-o poziţie falsă într-alta.

Fondul întregii mele timidităţi şi laşităţi constă în aceea că nu am nici o reacţie fizică. Sunt un limfatic nervos la care orice descărcare nervoasă se afundă în interior, unde face ravagii, în loc să incite muşchii şi să producă destinderi exterioare.

Apoi, a fost acel sentiment de inferioritate pe care l-am avut în liceu, provenind din singurătatea în care am trăit în familia mea, şi din necazurile care copleşeau acea familie. Am fost crescut într-un mediu socialmente superior, unde am dominat prin inteligenţă, niciodată prin superioritatea manierelor.

După asta, a urmat sentimentul păcatelor, al crimelor, al tarelor mele.

Remarc totuşi o diferenţă de reacţie între cele două incidente Bernstein: după primul, am fost complet abătut, pentru că mă îndoiam că valorez ceva. Astăzi, asaltul mai violent mă lasă mai puţin descumpănit, pentru că ştiu că, în ciuda micilor dificultăţi, valorez ceva.

Şi nu numai din punct de vedere literar, ci şi moral. Ştiu că există în mine cinste, rectitudine, fermitate, independenţă sufletească. în ansamblu, am caracter, dar să fiu al naibii dacă nu-mi lipseşte în detaliu.

19 aprilie

M-a căutat Gallimard. Este supărat că m-am îndepărtat cu totul de *N.R.F.* de când Paulhan l-a primit pe Aragon, pe soţia lui (şi pe Giono, care astfel nu mai apare ca filosof pacifist, ci ca defetist cu tendinţe comuniste). Mi-am susţinut poziţia cu destulă fermitate, dar nu cu suficient elan.

Regret amar că am douăzeci de cărţi la acest om, un plutoanarhist, cu atracţie vădită spre stânga, din cauza fricii, şi despre care cred că se află în mâinile ruşilor, împreună cu tot personalul său. Dar dacă n-aş fi la el, unde aş fi? Ceilalţi editori sunt la fel de contaminaţi, sau la fel de mediocri.

în orice caz, sunt foarte hotărât să nu mai calc pe la *N.R.F.,* unde predomină evreii, cei cu simpatii comuniste, foştii suprarealişti şi tot soiul de persoane care îşi închipuie în principiu că adevărul este la stânga.

Eu cred că adevărul nu se află în nici un caz în vechea stângă, nici în vechea dreaptă, pentru moment el nu se află nicăieri în Franţa; poate doar ca o licărire întunecată de multe prejudecăţi, în acea mână de oameni care se încăpăţânează să menţină ţara într-o atitudine de luptă — şi nu îi socotesc decât pe cei care nu urmăresc un interes internaţional (evrei sau francmasoni).

în orice caz, Paulhan îi ţine partea lui Aragon împotriva mea, 1) refuzând să publice cea de-a doua parte din *Gilles,* referitoare la Aragon,

2) publicând,

dimpotrivă, poeme defetiste şi romane antiburgheze de Aragon, plus notele soţiei lui Aragon, Elsa Triolet, evreică bolşevică din G.P.U., 3) publicând regretele exprimate de *N.R.F.* în legătură cu desfiinţarea publicaţiei *Commune*[1]

Oare Schlumberger mi se va alătura pentru a protesta împotriva acestei atitudini a revistei *N.R.F.?* Nici el nu mai scrie pentru ea.

Toate acestea prezintă de altfel un interes cu totul efemer, pentru că mă întreb dacă va mai exista o literatură franceză după acest război?

Continui să cred că cerul se va prăbuşi peste noi şi că decadenţa nu va face decât să se precipite. După ce Hitler va fi pe deplin sigur de Norvegia, va trece la Suedia, dar va mai avea nevoie? Suedia este cu totul la cheremul lui.

Apoi, împărţirea Balcanilor va antrena războiul general. într-o dimineaţă, fără nici un cuvânt de avertisment, cinci sute de avioane italiene asupra Marsiliei. Cu siguranţă, nu vom avea iniţiative.

The next step nu se va putea face fără intervenţia Italiei, fie că e atacul pe Linia Maginot, fie împărţirea Balcanilor.

24 aprilie

Tocmai am petrecut două zile în Normandia, la Andelys, unde merg adeseori. De îndată ce a început să plouă, nu am mai rezistat şi m-am întors la Paris. Aş fi putut suporta şi gusta această tristeţe dacă la hotel nu aş fi fost cazat lângă nişte englezoaice bătrâne care debitau tot felul de platitudini într-un cockney insolent. Nu mai pot suporta promiscuitatea; de aceea mi-a devenit imposibilă armata.

Totuşi am putut o clipă să-mi salut frumoasele păduri normande. De ce nu sunt poet, să le pot cânta? Sau măcar să am ochi, nas, simţuri, pentru a le putea sesiza prezenţa între Paris şi Deauville.

Era, cred, prima dată când mergeam la ţară de la începutul războiului. Domneşte o minunată şi teribilă tăcere peste aceste sate. Războiul înseamnă suprema exasperare a oraşului, care îi termină de devorat pe ultimii ţărani.

Toate aceste sate, Andelys, Lyons, sunt fermecătoare, în ciuda gunoaielor pe care „turismul" le-a vărsat peste ele.

Am simţit că nu sunt în stare să trăiesc retras altundeva decât la Paris. în provincie, simt prea acut ochii oamenilor aţintiţi asupra mea. Mi-ar trebui o casă cu totul izolată, dar există oare aşa ceva? Un zid bine închis.

[1] întemeiată în 1933 de Paul Vaillant-Couturier şi Louis Aragon (al cărui succesor a

fost Jacques Decour), *Commune* era revista oficială şi foarte ortodoxă a Scriitorilor şi Artiştilor revoluţionari. Printre colaboratorii ei s-au numărat Henri Barbusse şi Romain Rolland, precum şi Gide până la apariţia lucrării sale *Retour de l'URSS,* în 1936.

Belou m-a scos la plimbare de două ori. Bună, tandră, dar opacă. Teribil de legată de datoria ei, de rutina simţurilor. Şi, totuşi, tandreţea noastră este mai puternică decât orice.

28 aprilie

Duminică. Lungile zile de duminică, singur şi închis. Duminica este prin excelenţă ziua mea de singurătate. Mă tăvălesc în singurătate, saturat de somn, de reverie, de lectură, uneori şi de scris. Lungă slujbă, ritual monoton.

în Norvegia lucrurile merg prost. Aliaţii, depăşiţi, nu au reacţionat cu amploarea dorită, cu acele mijloace şi riscuri extreme, care devin din ce în ce mai indispensabile. Oare Trondheim[1] va fi legat de Oslo? Dacă este aşa, Norvegia va fi practic pierdută. Şi, de îndată, aceasta va însemna declanşarea ofensivei în Balcani a Italiei. America, cu avioanele sale, va sosi prea târziu în iulie, în momentul luării cu asalt a Liniei Maginot.

Singura ripostă sănătoasă la atacul prin Norvegia era de a forţa intrarea în centru, în Belgia şi Olanda. Dar nu aveam pentru aceasta nici îndrăzneala, nici rezervele de muniţie şi aviaţie necesare.

Prima greşeală: că nu am atacat Italia în septembrie. A doua: că nu am intrat în Ţările de Jos în aprilie. Situaţia este foarte gravă.

Suedia este încercuită. De îndată ce Golful Botnic va fi liber, aceasta va cădea ca o poamă coaptă. Dar poate că, de frica Rusiei, se va înclina în faţa Germaniei?

în jurul oraşului Trondheim am manevrat contrar tuturor regulilor, în grupe mici de înaintare, care tradiţional sunt prinse între fortificaţii şi armata de salvare.

29 aprilie

Paulhan îmi scrie o scrisoare aproape explicit injurioasă, sub pretext că îmi cere permisiunea de a publica un articol al meu pe care îl are în sertar de cinci luni.

Declară că *N.R.F.* trebuie să-i primească pe scriitori după abaterile lor politice, cu condiţia să nu recidiveze: nu mi se pare a fi cazul lui Aragon, care este mai comunist ca niciodată.

Pe de altă, parte îmi spune că, dacă *N.R.F.* nu ar fi aşa indulgentă cum

este, ar trebui să considere ca *„foarte suspecte"* persoane ca mine, care nu sunt departe de a *„considera triumful democraţiei ca pe un pas înapoi al civilizaţie?'*

' Neputând să controleze oraşul Trondheim, un nod vital de comunicaţie, franco-britanicii debarcă în nord, la Namsos, şi în sud, la Aandalnes.

îi răspund că Aragon este un agent internaţional în slujba străinului, iar eu, în privinţa preferinţelor în materie de politică internă, mă supun obedienţei mele naţionale.

Şi asta chiar aşa este, dar nu fără efort din partea mea. Sunt momente când aproape că mă cuprinde disperarea din pricina Franţei, când o văd căzând iremediabil în mâna clicii francmasone şi evreieşti, şi lăsată cu totul pradă unei concepţii de viaţă din ce în ce mai îngustă şi din ce în ce mai învechită.

Pe de altă parte, problema nu mai este Franţa-Germania, nici democraţie-fascism. Patriile nu vor supravieţui acestui război, vor fi înghiţite într-o federaţie europeană dominată pe faţă de Anglia sau Germania şi, în orice caz, în cadrul acestei federaţii internaţionale se va practica excesiv socialismul birocratic şi autoritarismul poliţienesc.

7 *mai*

A fost stabilită legătura germană între Trondheim şi Oslo. Oroare. Asta presupune că trupele care mai erau între Storen şi Roros au fost zdrobite, şi că nu ne mai rămân în Norvegia decât două capete de pod, Aandalnes şi Namsos, la distanţă de sute de kilometri unul de celălalt.

2 mai

Vestea se confirmă. Astăzi de dimineaţă, *Le Figaro* lasă să se înţeleagă că poate ar trebui să evacuăm Norvegia.

Mă gândesc la figura grotescă a lui P. Reynaud, micul plutodemocrat, care se îmbăţoşează şi se umflă ca să le ţină piept oamenilor care au muncit şi au dat dovadă de voinţă neîncetat, de douăzeci de ani încoace. P. Reynaud a avut câteva licăriri prinse nu se ştie cum pe culoarele Camerei şi prin saloane, licăriri cu totul insuficiente şi total inutile. Când te gândeşti că în jurul lui există figuri precum evreul ăla polonez, pe care nu mai ştiu cum îl cheamă, şeful lui de cabinet, bubos, hoţ, cu un râs abject — şi bietul grăsan Emmanuel Arago, un sifilitic cu idei împrăştiate, şi fata aia vulgară, indiscretă şi ignorantă, anume contesa de Portes. Nenorocire.

Pe ecran se vede figura sinistră a lui Frossard, evreu pe jumătate, fost

agent al Moscovei, politician josnic şi veros.

Bietul Lebrun[CIII] sapă pământul, pentru a-l imita pe Mussolini.

— Seara. Se anunţă evacuarea oraşului Aandalnes. Tristeţe, durere. Sufăr în orgoliul meu de nordic occidental, lată aşadar ce a devenit Anglia de la Oxford şi Westminster.

3 mai

Am rupt-o cu *N.R.F.,* care reprezintă pentru domeniul literar şi artistic ceea ce reprezintă partidul radical pentru politică: o abandonare timidă sau o înclinaţie laşă spre comunism. Dar nu mă va urma nimeni: cei de extremă dreapta (?) visează să intre sau au şi intrat. Revista lui Thierry[1] va eşua pentru că nu va lua poziţie în mod hotărât. Kleber Haedens şi Blanchot sunt măcinaţi de suprarealism. Maulnier de moderantismul radical şi evreiesc. Maison Correa, care susţine revista, trebuie că este a protestanţilor sau a evreilor din Elveţia, îmi simt singurătatea mai mult ca niciodată.

— Ameninţarea intervenţiei lui Mussolini a determinat reîmbarcarea trupelor aliate de la sud de Trondheim, ca urmare a presiunii armatei şi aviaţiei germane, lată că Mussolini joacă rolul pe care îl prevăzusem în iarnă[2].

— Curioasă evoluţie: toate vlăstarele semitismului sunt reunite: creştinism, islamism, francmasonerie. Dar mai este şi cu totul altceva în creştinism: elenismul şi sinteza întregii gândiri antice din India până în Galia.

— Ce au adus Franţei evreii? în domeniul literelor şi artelor, jumătate din Bergson şi din Proust, şi asta e tot ce este cu adevărat de calitate, deşi scriitura acestor doi oameni nu este decât o savantă recompunere, efectul unei voinţe neîncetat racordate. Nici o ţâşnire autentică a vervei tradiţionale. Apariţia lor nu a fost posibilă decât după apariţia literaturii concertate, a stilului lucrat, a limbii moarte îmbălsămate, de la Flaubert încoace.

Citiţi doar o pagină a ultimilor *scriitori naturali* ai Franţei — Beyle (eu pretind că Beyle scrie bine), Vigny, Musset, Michelet, Barbey, Montherlant — şi veţi abandona paginile abile, dar reci ale lui Bergson şi paginile laborioase ale lui Proust. Şi unul, şi celălalt au folosit cu mare discernământ şi cu multă diligenţă tot ceea ce literatura şi filosofia dobândiseră, dar nu este decât reconstituire şi adaptare la nevoile bine calculate ale timpului.

CIII Albert Lebrun (1871-1950), politehnician, deputat moderat, senator, de mai multe ori ministru, i-a urmat lui Paul Doumer ca preşedinte al Republicii în mai 1932; va fi reales în această funcţie în 1939. într-adevăr, era lipsit de caracter şi nu avea personalitate.

Montaigne? Dar evreii erau cu totul altceva pe atunci, mai ales evreii din Spania. Stabiliseră legături profunde cu o civilizaţie. Crescuseră în acelaşi timp şi în acelaşi ritm cu ea, nu se iviseră în cadrul ei aşa, deodată, ca nişte intruşi. Iar familia lui Montaigne a fost îndelung filtrată cu ajutorul moravurilor catolicismului şi al nobilimii franceze.

[1] E vorba de *Revue franţaise a* lui Thierry Maulnier.

[2] Drieu se înşeală: ameninţarea unei intervenţii din partea lui Mussolini nu joacă nici un rol în replierea forţelor franco-britanice: din lipsă de susţinere logistică, poziţiile deţinute de francezi şi englezi deveniseră imposibil de menţinut.

în afară de asta, nimic altceva decât mărunţiş, literatură „pariziană" de joasă speţă: Halevy[1], Porto-Riche, Tristan Bernard, Bernstein, Benda şi încă vreo cincizeci *(cf. Jurnalul* lui Gide) — sau filosofie de mâna a doua — sau muzică de doi bani. O tradiţie minoră, care nu este decât o rutină vulgară.

Suares este caricatura geniului ratat.

6 mai

Pe 4, dejun cu o domnişoară secretară a lui Daladier şi cu acest Emmanuel Arago, consilier (?) al lui P. Reynaud. Cu inteligenţa lui şovăitoare şi laşă, cedează noului val de pesimism şi îşi expune ironiilor noastre patronul. Ne destăinuie cu plăcere că P. Reynaud este cel dornic de a reacţiona prin cine ştie ce nebunie la apatia lui Daladier, care i-a împins pe englezi să pună mine pe coasta Norvegiei. Apoi, mare uimire faţa de acţiunea germană pregătită, profitând imediat de pretext.

Arago îmi descrie o zi de duminică a lui P. Reynaud. Dimineaţa telefonează mai multor oameni politici ca să primească felicitări pentru Narvik[2]. Apoi ia masa la ţară împreună cu amanta lui, Helene Rebuffel, zisă de Portes, cu Emmanuel Arago şi alţi câţiva. După-amiază, trăncăneală, sosirea lui Minou de Montgomery, care încearcă să devină favorita lui după ce multă vreme a fost a acelui îngrozitor Prouvost[3], proprietarul ziarului *France-Soir,* pe care îl livrează evreilor, împreună cu opinia francezilor. Pe la ora zece, Reynaud dă o raită pe la Externe.

Iar în timpul ăsta industria noastră bate pasul pe loc din lipsă de materii prime şi din cauza fluctuaţiei de mână de lucru, aviaţia noastră nu are piloţi şi nici avioane de bombardament (lipsă totală de aviaţie de atac). Aviaţia este dată de către Laurent-Eynac[4] (evreu?) pe mâna lui Lazare Wiler de la motoarele Gnome şi Rhone, care, în urmă cu câteva luni era pe punctul de a fi arestat din cauza unor negocieri cu Germania.

în aviaţie, îmi mărturiseşte un aviator, oamenii nu ştiu să folosească fotografia aeriană, la început avioanele de bombardament erau groaznic de

[1] Dat fiind contextul, ne putem gândi la Ludovic Halevy (1834-1908), autor,

împreună cu Meilhac, de vodeviluri şi mai ales de librete pentru operetele de succes ale lui Offenbach, mai curând decât la istoricul Daniel Halevy, care a prefaţat lucrarea lui Drieu, *Mesure de la France.*

[2] Pe 12 mai, legionarii şi vânătorii de munte aveau să încercuiască oraşul Narvik, care a căzut abia pe 28.

[3] Jean Prouvost (1885-1976), patron în industria textilă, om de afaceri, director general al ziarelor *Paris-Soirşi Paris-Midi,* pe 5 iunie va fi'numit de Paul Reynaud ministru al informaţiei, iar pe 19 iunie va deveni înalt Comisar al Propagandei franceze.

[4] Andre Laurent-Eynac (1886-1970), avocat, deputat, apoi senator radical, a ocupat numeroase posturi ministeriale: era ministru al aviaţiei în cabinetul Reynaud, unde s-a numărat printre susţinătorii continuării luptei.

demodate, iar despărţirea bătrânilor piloţi de cei tineri i-a lăsat pe aceştia din urmă pradă propriei lipse de experienţă. Am pierdut optzeci de piloţi faţă de patruzeci ai Germaniei (câţiva ucişi, mulţi prizonieri).

Cercurile guvernamentale cred în „ezitările" Italiei. Dar oare nu sunt ele decât în imaginaţia lor? La nevoie, Mussolini se va debarasa de rege[1], în numele revoluţiei socialiste şi al aristocraţiei. Partidul defetist de la noi va ridica oare capul împotriva lui Reynaud? îi detest şi îi dispreţuiesc pe toţi aceşti laşi de centru-dreapta: Flandin, Laval. Bergery (pe jumătate german, să nu uităm) negociază cu Laval, dar se vede şi cu Reynaud, care ar putea la fel de bine să-şi schimbe părerile.

Arago nu crede de fapt în război şi, cu firea lui de degenerat, lucrează pe ascuns pentru pacea de abandon. La fel şi Fabre-Luce, cu siguranţă.

Leger, care trece drept rusofil şi antifascist încrâncenat, e în stare să tergiverseze şi să-şi schimbe orientarea...

Cât despre generali, la adăpost pe Linia Maginot, savurează acest pretext pentru a nu face nimic. Linia Maginot, importantă cauză de slăbiciune, după alianţa cu ruşii. Mai curând semn de slăbiciune: am creat Linia Maginot pentru a fixa dorinţa noastră secretă de abdicare.

Dar mai stupefiantă decât abdicarea franceză este abdicarea rusă (şi abdicarea italienilor). Aşadar există la temelia bolşevismului aceeaşi laşitate originară ca şi în social-democraţie. Lucru bine dovedit de cuvântul de ordine al lui Lenin atunci când a debarcat la Petrograd, şi de pacea de la Brest-Litovsk[2].

în acest moment, evreii par a ceda şi a-şi pregăti bagajele. Sau speră să se înţeleagă cu Hitler?

în Norvegia s-a dovedit că nu există armată engleză şi că va fi încă şi mai puţină decât în celălalt război. O armată, mai ales una modernă, nu se improvizează.

Biată Franţă iubită. Vremea patriilor s-a terminat. Hitleriştii nu sunt patrioţi, ci adepţii unei Europe care se află deja dincolo de disciplinele abstracte ale secolului al XIX-lea — care înlocuiau foarte prost moravurile încă spontane ale Europei monarhiste şi aristocrate. S-a terminat cu naţionalismul şi socialismul ca şi cu liberalismul şi capitalismul. Ne îndreptăm către enormul şi monstruosul sincretism al sfârşitului de civilizaţie. Nu mi-a plăcut niciodată Imperiul roman, cu toată amestecătura

lui de rase, religii, filosofii, un pandemoniu foarte curând debil.

Am făcut o lungă plimbare în grădina Luxemburg, încântătoare, care împingea departe de grilajul porţilor sale, cu un gest atotputernic al crengilor înflorite, maleficiile oraşului.

[1] Se ştie că această ipoteză nu se va realiza.

[2] Tratatul de la Brest-Litovsk, semnat pe 3 martie 1918 între Rusia sovietică (care abandona opt sute de mii de kilometri pătraţi şi un sfert din populaţia Imperiului rus din 1914) şi Germania întruchipa în conştiinţa dreptei trădarea bolşevică a alianţei franco-ruse.

Mă gândeam la oamenii de pe front, chinuiţi de oţel, ducând viaţa periculoasă şi austeră pe care am cântat-o şi am pus-o mai presus de orice altceva. Iar eu mă plimbam cu paşi mici, citind un studiu despre Matisse. încă din celălalt război am gustat aceste contraste. Dar contrastul nu mai există decât în imaginaţia, nu şi în carnea mea. Plăcerea mea nu este cinism, am un simţ atât de animalic al triumfătoarelor nedreptăţi şi contradicţii ale vieţii.

Sunt fericit că nu m-am prezentat voluntar, ca să petrec iarna într-o armată încartiruită pe front şi lăsată cu totul pradă sadismului birocratic. Aş fi putut, la nevoie, suporta două sau trei săptămâni din viaţa de patrulă. Dar popota, comandanţii, tovarăşii de arme: toate acestea nu se pot suporta decât în toiul marii confruntări, şi poate nici atunci. Să lupţi Neîncetat împotriva dorinţei oamenilor de a nu fi nimic, de a fi pietre, cu speranţa că nimeni nu va călca pe ele sau că pietrele nu simt nimic (ceea ce este *peste măsură* de fals).

Mi se oferea o frumoasă carieră de martir, dacă m-aş fi situat împotriva războiului. Dar martirul este un personaj oficial. Şi apoi, nu sunt împotriva războiului. Trebuia ca acest război să aibă loc.

7 *mai*

Franţa este o republică iudeo-franceză. Fiecare corporaţie, fiecare instituţie îşi are evreii săi. Iată, de pildă, presa:

— *Le Matin'* — proprietar — Director: Sunau-Varilla, evreu sud-american; publicitate: Sapene

Le Figaro[1] — proprietar: Cotnăreanu, evreu român; redactori: Bauer (Guermantes), fiul unui evreu german comunard, Reynaldo Hahn, Brussel, Warnod

Paris-Soir[CIV CV CVI] — Redactori: Miile, Gombaud, Lazareff

Populaire' — Blum şi patruzeci de evrei
L'Epoque[2] — bani evreieşti, ziar făţiş prosemit, Bauer
L'Epoque Nouvelle[3] — banii lui Raymond Philipp
L'Oeuvre[4] — din nou Lederlin
Le Petit Journal[5] — evreii din P.S.F.

Revistele — *Europe*[6] — bani evreieşti, *N.R.F.* — înţelegere secretă cu Moscova? Louis Hirsch, director comercial, Benda exercită o mare influenţă asupra lui Paulhan, Suares, Wahl, Gabriel Marcel, Benjamin Cremieux.

Editurile:
Calmann-Levy
La Revue Critique
Correa?

Agenţiile de presă (foarte important):
Fournier[7]
Radio[8]
Havas (Stern)

[1] *Le Populaire,* purtător de cuvânt al socialiştilor francezi, o ducea greu, cu un tiraj de 160 000 exemplare în 1939.

[2] *L'Epoque* se dorea *„un important organ catolic de informare".* La început, îi aflăm acolo pe Henry Simond şi pe Henri de Kerillis. Ziarul a dus-o cu greu, primind subvenţii din diverse surse, printre care Louis Dreyfus, banca Lazard, Georges Goy, dar şi Comitetul Oţelăriilor. în 1939 avea un tiraj de 80 000 de exemplare. Kerillis combătea

CIV *Le Matin,* deţinut de Bunau-Varilla, înregistra o evidentă pierdere de audienţă în 1939 (de la 1,1 milioane de exemplare în 1918 la 320 000 în 1939). Luat de valul naţionalist din timpul războiului, devenise din ce în ce mai favorabil regimurilor totalitare, tot aşa cum evoluase către extrema dreaptă; organ ultramunchenez, după 1940 s-a raliat politicii de colaboraţionism.

CV în 1934, după moartea lui Franţois Coty, proprietarul ziarului *Le Figaro,* fosta lui soţie, Yvonne Le Baron, care divorţase cu mai mult timp în urmă, şi-a exercitat drepturile, controlând ziarul; pe atunci se recăsătorise cu omul de afaceri român Leon Cotnăreanu. Pierre Brisson, directorul literar, a devenit asociat în 1936, câştigând din ce în ce mai multă influenţă. Tirajele, care scăzuseră mult, au urcat în 1939 la 80 000 de exemplare. Le *Figaro* urma pe atunci o linie politică de dreapta, moderată, denunţând pericolele politicii hitleriste.

CVI *Paris-Soir* atingea două milioane de exemplare în 1939. Cu orientare de stânga la început, *Paris-Soir* fusese răscumpărat de în 1930 de Jean Prouvost. Mai degrabă neutru din punct de vedere politic, ziarul îşi datora succesul unei strălucite echipe redacţionale, stabilă, şi amestecului între orientarea populară (ilustraţie, fapt divers) şi colaborări de foarte bună calitate în domeniul politic sau literar.

viguros politica lui Hitler şi Miinchenul, susţinând alianţa cu U.R.S.S.

[3] întemeiată în 1918, condusă o vreme de Louise Weiss, revista *L'Europe nouvelle* i-a avut printre colaboratori pe Jacques Doriot, Alfred Fabre-Luce, Pierre Drieu la Rochelle; în 1938, după ce redactor-şef a devenit Pertinax, revista s-a transformat în organ antimunchenez, avându-i colaboratori pe Pierre Brossolette, Oscar-Louis Frossard, Hubert Beuve-Mery.

[4] *L'Oeuvre* avea în 1939 un tiraj de 274 000 de exemplare, fiind, în mare, oglinda diferitelor curente radicale. Primii săi comanditari au fost Jean Hennessy şi patronul de industrie textilă Lederlin, senator al regiunii Vosges.

[5] *Le Petit journal avea* în 1939 un tiraj de 178 000 de exemplare. Din 1937, era subordonat băncii Neuflize şi constituia organul oficial al Partidului Social Francez, partidul colonelului de La Rocque; printre colaboratorii săi s-au numărat figuri strălucitoare precum Andre Siegfried, Gabriel Hanotaux, Jacques de Lacretelle, Daniel-Rops.

[6] *Europe,* întemeiată şi patronată în 1923 de Romain Rolland, se situa categoric la stânga. Benjamin Cremieux şi Emmanuel Berl făceau parte din echipa direcţională. Publica în mod regulat articole semnate de Aragon şi Jean-Richard Bloch.

[7] Agenţia Fournier fusese absorbită în 1938 de către Agenţia Economică şi Financiară, condusă de Robert Bollack.

[8] Agenţia Radio, întemeiată în 1904, a avut o existenţă foarte agitată; în 1937 a devenit un satelit al agenţiei Havas, sub conducerea deputatului socialist Crugy.

7 mai

— Si radicalii ăştia, socialiştii ăştia, evreii ăştia sunt cei care vorbesc de umanism şi omenie şi de sentimente omeneşti, moderat omeneşti, umil şi ştiinţific adevărate, ei sunt cei care ne impun, pe timp de război — ca de altfel şi pe timp de pace —, prin mijloace mai ocolite şi mai insidioase, artificialitatea oficială a presei lor, tonul binecuvântător al discursurilor lor, minciuna enormă a ipocriziei lor faţă de acei răi care mereu împiedică Germania de a iubi Franţa pe care ei au făurit-o.

Deodată, tot radicalismul de doi bani şi social-patriotismul se refugiază, se îneacă, se pierd în *La Revue des deux Mondes* şi în Academie. îţi dai seama că toate astea sunt de fapt acelaşi lucru. (Evident, nu mă refer la mine, care ştiu asta cel puţin de la afacerea Stavisky, despre mine, care, vai, nu am văzut cu destulă limpezime în celălalt război, nici după aceea.)

Ipocrizia, infatuarea lipsită de sens, îmbâcsită, inveterată a acestei adunături de democraţi francezi şi englezi, care, dând mereu înapoi, mereu renegaţi, mereu înfrânţi, continuă să bâjbâie în întuneric pentru a-şi da curaj.

— Când doi evrei, Ben-Elisha[1] şi Rotschild-Mandel, vor fi la putere şi vor încerca să galvanizeze ceea ce au emasculat încetul cu încetul ani de zile.

8 mai

Ca toată lumea, am fost ispitit de internaţionale, ba chiar mai mult decât majoritatea, într-un fel mai sfâşietor, pentru că simţeam deopotrivă de tare legătura cu patria şi atracţia pentru noi ţeluri, mai vaste şi mai

bine adaptate condiţiilor secolului al XX-lea. Dar chiar în clipele când mă simţeam cel mai antrenat să divaghez, să rătăcesc, chiar atunci când mă simţeam legat cu legături intime de un tot mai vast, o prudenţă totuşi mă reţinea. îmi şoptea câteva cuvinte de o pertinenţă indubitabilă, care mă făceau să presimt că masa covârşitoare a reflexelor şi reacţiilor mele mă va aduce către un singur centru de gravitaţie: Franţa.

Asta m-a reţinut rând pe rând şi pe drumul misticii societare, şi pe al fanatismului cominternist şi pe al complicităţii fasciste.

Prin aceasta simt cum sensibilitatea mea mă face să retrogradez în raport cu gândirea şi mă aduce la nivelul inferior al francezului mediu.

Dar înţelepciunea constă în a-ţi adapta gândirea la reflexe. Cel puţin atunci când eşti mai mult artist decât altceva, atunci când nu poţi trăi şi produce decât în căldura unui anumit mediu.

E bine ca în timpul acestui război să nu mai scriu nicăieri, pentru că aş spune prostii şi m-aş afunda în compromis împreună cu această imensă

[1] Vezi p. 133, nota 1.

laşitate, nu aş zice a presei, de la care nu te poţi aştepta decât la tot ce e mai rău şi din ce în ce mai josnic, ci a revistelor, a lumii intelectualilor, această laşitate mai rea decât cinismul naiv al scriitorilor din celălalt război. Laşitatea aceasta face ca ei să nu spună nici măcar minciunile gogonate ale înaintaşilor lor. Se stăpânesc, se supraveghează, nu vor să fie consideraţi sub nivelul lui Barres. Mauriac, în special, îşi strânge destul de bine fundul; sentimentul catolicismului său îndrăcit şi negativ, al obscurei sale pederastii, amintirea postului călduţ pe care l-a avut în celălalt război, toate acestea contribuie la o disciplină pe care totuşi a încălcat-o destul de serios în articolele lui din *France- Soir* la începutul războiului. Duhamel este mult mai neglijent. Emoţiile, îngrijorările, gemetele lui de când scria *Civilisation'* seamănă cu ale unei bătrâne văduve din celălalt război. De altfel, caimacul înăcrit al acestei lucrări tolstoiene nu face mai mult decât discursurile lui de academician din 1940.

Din nefericire, mai scriu câte puţin în *Le Petit Dauphinois,* în *Je Suis Partout* (foarte rar), în *Revue Franţaise* a lui Maulnier. Şi tot e prea mult. în *Nation,* sunt încă destul de liber, şi totuşi...

O frumoasă tăcere pură ar fi avut mai multă greutate. în fine, nu mai scriu în *Le Figaro,* în *N.R.F.*

— De scris: „Memoria mea se pierde", un portret al Victoriei Ocampo, întreţesut cu aluzii la Emily Bronte şi cu amintirea a două sau trei femei despre care încă nu am vorbit: Cora Caetani, Nicole Bordeaux...

Dacă l-aş fi citit mai demult pe Huysmans, mi-aş fi folosit mai bine talentul, mi-aş fi acceptat mai uşor lipsurile şi defectele, mi-aş fi găsit mai repede propria manieră. îl citesc abia anul acesta. în 1908 sau 1909 adormisem citind *Catedrala.*

— Citesc într-un ziar englez că toată industria engleză îşi va lua vacanţă pentru Rusalii. Unele uzine vor fi închise o săptămână. Asta după

Munchen şi toată povestea cu Norvegia. Fermecător lasă-mă să te las al ţărilor decadente. Trebuie să treacă bătrâneţea.

— Pe *rue* Saint-Augustin era odinioară casa frumoaselor femei goale. Tot aşa cum, mai de curând, la fostul număr 122 de pe *rue* de Provence, erau femei înalte, bine făcute, amestecate cu femei puţin mai mici, nu musculoase, ci cărnoase, revărsând o abundenţă delicată, suculentă. Prin contrast, îmi plăceau uneori casele cu femei îmbrăcate, care nu au acea poleială niţel inaccesibilă dată de statul în pielea goală cât e ziua de lungă. O femeie care stă mereu goală, chiar şi într-o casă de toleranţă, are o piele înviorată şi parcă patinată de lumină. Cele care stau îmbrăcate au o piele tristă, impresionantă prin tristeţea ei.

Degas trebuie să fi adorat femeile, trebuie că a devenit impotent foarte curând, de unde şi proasta lui dispoziţie, care este de asemenea expresia

' Titlul exact al lucrării lui Georges Duhamel este *Civilisation 1914—1917* (Mercure de France, 1918).

ranchiunei de a fi fost multă vreme negat şi a regretului de a fi un artist rafinat, dar la limita decadenţei, obligat să vandalizeze regulile stabilite pentru a mai putea profita.

Măreaţă şi nobilă bucurie a lui Delacroix, aflat încă mult dincoace de limita fatală.

Bucurie diabolică a levantinului Picasso, care se tăvăleşte în dezastru dând de mii de ori din picioare, făcându-şi mii de capricii şi care vandalizează un talent infinit.

Ce mult mi-ar fi plăcut să fiu pictor! Să fie oare pentru că sunt nepotul unui biet tehnician-arhitect[CVII]? Pictorii îşi pot consola bătrâneţea printre femeile goale, dispreţuindu-le în voie.

— Oare Hitler se va arunca asupra Olandei pentru a continua, după Norvegia, încercuirea Angliei? Sau i se va alătura lui Mussolini prin Elveţia? Sau va face operaţiunea tripartită în Balcani? Zugravul (aşa cum i se spune) îşi ia libertăţi napoleoniene. Ce amărăciune trebuie să încerce Mussolini analizându-şi soarta. Şi pe cea a lui Stalin.

— Şedinţă la Camera Comunelor, unde Chamberlain se zbate în fata evidenţei nulităţii sale, evidenţă pe care Anglia, la fel ca şi el, nu se decide să o privească în faţă. Sigur, lupta împotriva lui Napoleon s-a desfăşurat în contextul unor convulsii parlamentare atroce. Dar parlamentul era pe atunci un club de oameni cu-adevărat rasaţi. Anglia nu mai poate sta dreaptă astăzi decât într-un corset de amintiri.

9 mai

CVII Bunicul, Eugene Lefevre (1839-1915), a dobândit o solidă situaţie financiară datorită lucrărilor sale de arhitectură.

Cum aş putea să-i iubesc pe evrei? Nici unul pe care l-am cunoscut, citit sau observat, care să nu mă fi rănit. Şi nici unul căruia să-i fi păsat de rana făcută, care să fi devenit conştient de ea.

Situaţia evreilor într-o ţară îmi ilustrează întotdeauna următoarea parabolă. Toată familia este acasă. Cineva bate la uşă. Intră un necunoscut care cere ospitalitate! înfăţişarea lui de străin uimeşte, dar este primit. Rămâne. După masă, pretinde un pat, apoi multe alte lucruri. După ce a stârnit îndoioşare sau amuzament, devine agasant, inoportun, apoi incomodează şi sperie. Este bruftuit, se burzuluieşte şi zice că nu are parte de omenie. Nimeni nu îndrăzneşte să-l alunge, nici măcar să-l certe.

încetul cu încetul, i se dau pe mână banii, sufletul, conducerea casei.

Astăzi, ne învaţă ce înseamnă familia, patriotismul.

După ce s-au aşezat în primele rânduri printr-un calcul pătimaş al acelora dintre noi cu înclinaţii războinice, acum îi vedem că se arată amărâţi,

dezgustaţi, distanţi din cauza puterii catastrofice care izvorăşte din această acţiune nebunească. Dacă cei care sunt cel mai mult angajaţi se agaţă cu disperare şi se zbat din răsputeri (ziarişti, politicieni, intelectuali şi unii oameni de finanţe de categoria a doua), se simte că ceilalţi se vor gândi în curând să-şi facă bagajele şi să-şi pregătească veşnica fugă spre ceruri mai clemente — dacă vor găsi.

Aflu că Wildenstein, marele anticar, naturalizat francez, a obţinut pentru fiul lui naturalizarea americană, lată ce înseamnă orientare. Ar fi amuzant ca acest fiu să fie mobilizat într-o zi de americani. Pentru că nu e totul să ai naturalizarea, mai trebuie şi să nu fi mobilizat.

Prietenii mei evrei m-au rănit prin lipsa lor de discreţie, prin curiozitatea, critica lor care îmi denigra credinţele, obiceiurile, farmecul vieţii, care mă surprindea, mă deconcerta, îmi fascina opiniile, prin privirea lor asupra intimităţii mele, ascuţită, aspră şi deodată periculos de complice.

Scriitorii lor m-au rănit prin suficienţa lor şi prin nepriceperea mânuirii comorilor tradiţiei franceze. Domnul de Porto-Riche este un romantic foarte vulgar, iar domnul Benda imită cu acreală stilul raţiunii clasice şi rămâne la un nivel funcţionăresc faţă de marele demers spre abstracţiune. Domnii Bernstein şi Tristan Bernard sunt doar nişte fabricanţi bine aprovizionaţi. Iar domnul Suares, tocmai prin faptul că nu vrea să imite altceva decât măreţia, le dovedeşte şi mai bine ireparabilul şi sterilul mimetism.

în fine, politicienii lor s-au năpustit fără a preveni pe nimeni asupra slăbiciunilor regimului nostru pentru a le exploata şi a dobândi strălucire fără prea mare cheltuială.

Domnul Blum, după domnii Cremieux[1], Naquet[2], Arthur Meyer[3] şi atâţia alţii, a trecut pe primul plan, de pe o poziţie de critică de rangul doi şi de

jurnalism de proastă calitate, folosindu-se de mediocritatea congenitală a unui partid popular. A avut avantajul de a fi singurul burghez instruit într-un partid de absolvenţi de şcoală primară şi secundară. în Anglia, unde nu există cineva ca el, nu e nimic la socialişti. Aici, este acest chior în ţara orbilor. Iar ochiul cu care vede suferă de miopie, aşa că vederea în privinţa guvernării îi este scurtă, ca a tuturor evreilor din politică în lumea întreagă.

[1] Adolphe Cremieux (1796-1883), avocat republican, membru al Guvernului de apărare naţională, pe 24 octombrie 1870 a dat un decret prin care se acorda cetăţenie franceză evreilor algerieni.

[2] Alfred Naquet (1834-1918), medic, deputat republican, apoi radical, s-a raliat doctrinei lui Boulanger înainte de a se apropia de socialişti. A contribuit substanţial la elaborarea legii presei din 1881 şi a promovat legea asupra divorţului, care îi poartă numele. împreună cu un grup de socialişti de orientare „Boulanger", a relansat în 1881 ziarul *La Presse.*

[3] Arthur Meyer (1844-1924), ziarist, fondator al ziarului *Le Gaulois,* l-a susţinut pe generalul Boulanger şi a dus o campanie împotriva lui Dreyfus.

Bronstein-Troţki, din cauză că este un romantic de soiul lui Disraeli, nefiind ţinut în hăţurile disciplinei engleze, nu a făcut o figură mai strălucită în faţa lui Stalin decât Kerenski în faţa lui Lenin.

în fine, dintre evreii mai mărunţi, atunci când nu roiesc în jurul butoiului cu miere al radicalilor, se recrutează agenţi, agitatori, emisari pentru toate partidele de inspiraţie străină, care practică speculaţia temerară. Şi asta cu o limbuţie şi o îndrăzneală nebunească.

Evreii nu ne-au adus nici geniu nici virtute, nici devotament pe care să poţi conta sută la sută.

Valoarea celor doi evrei pe jumătate (Bergson şi Proust), pe seama cărora mai sunt multe de spus, nu poate compensa nimic.

10 mai

în fine, începe războiul pe frontul occidental. Toată iarna am prezis atacul german. Mă gândeam că mai întâi va face o breşă pe Rin sau pe Sarre. Dar probabil că se va întâmpla exact contrariul. Atac masiv în Olanda pentru obţinerea unei poziţii aeriene şi maritime privilegiate faţă de Anglia; atragerea trupelor noastre în acea zonă; apoi, năvală italo-germană asupra Elveţiei, în spatele căreia există fără îndoială un punct slab al liniilor noastre fortificate.

în acelaşi timp, în mod sigur, năvală italiană asupra Salonicului, pentru a închide accesul ruşilor la Mediterana şi al aliaţilor la Marea Neagră. Dat fiind că această operaţiune ar fi prioritară, să fie oare cu putinţă ca Mussolini să nu se angajeze imediat pe frontul occidental, iar noi, mulţumiţi de a nu-l avea încă în spate, să-l lăsăm să se desfăşoare în Balcani? De altfel, cum ar putea fi împiedicat să ajungă la Salonic? Cum ar

putea turcii, fără aviaţie, fără artilerie şi muniţie, să ajungă la timp? — în acest caz, Hitler nu ar ataca imediat în Elveţia.

Japonia şi America vor intra în război în acelaşi timp. Dar Rusia? Va încerca să ocupe poziţii în Balcani în vederea viitoarelor acţiuni împotriva unui Hitler învingător în Occident. Oare va face mai mult decât atât? Totul va depinde de noi şi de rezistenţa noastră. Dar în Rusia nu va fi revoluţie şi haos de îndată ce ţara se va angaja în operaţiuni prelungite?

Nu îmi închipui că Olanda va rezista prea mult, mai mult de patruzeci şi opt de ore. Dar Belgia? Vom ajunge prea târziu în Olanda. Ajutorul englez pe mare va fi împiedicat, la fel ca în Norvegia.

— Belou se întoarce de la Nancy, unde a fost în misiune pentru Crucea Roşie, a fost bombardată, şi ceva s-a schimbat în privirea ei de frumoasă infirmieră.

Privesc cu neîncredere cum mă străbate ideea vagă de a pleca să mă înrolez pe undeva. în avangardă îmi este imposibil, cu braţul meu prăpădit, cu inima care îmi bate aiurea, şi mai ales cu varicela şi sciatica mea (în fond am îmbătrânit înainte de vreme). Atunci să port uniformă undeva în spatele frontului.

Dar mă agasează privirile portarilor şi ale altor judecători de soiul ăsta. Şi simt ruptura cu tinereţea. Şi mai cu seamă mă plictisesc. Nu mai pot lucra şi nu ştiu nimic, nu experimentez nimic. Totuşi trăiesc aventura politică. Dar asta constituie un jurnal intim, găunos ca toate jurnalele intime.

Este al meu mai sincer decât altele? Mai complet nu este.

Nu sunt în stare să-mi duc gândul până la capăt şi să doresc victoria totalitarismelor, care totuşi reprezintă, pentru viitor, o uniune europeană mai organică şi mai eficace decât Societatea Naţiunilor pe care vom fi în stare să o creăm dacă vom învinge. Nu sunt în stare să mă eliberez de reacţia mea franceză instinctivă. Obişnuinţa este o a doua natură, iar a doua natură este un instinct.

Parţial, din aceleaşi motive am avut reţineri şi faţă de comunism, în urmă cu câţiva ani: pe hârtie, văd necesitatea actuală a internaţionalelor, dar practic, în forul meu intim, rămân la stadiul patriilor.

De ce să-mi fie ruşine de această ambiguitate, este specifică artistului care resimte totul în contrast, în conflict şi în dramă, de aceea ar trebui să fie cu desăvârşire mut în afara operei sale propriu-zis creatoare — chit că ar acţiona potrivit reflexelor care îl unesc cu oamenii de rând.

Nu pot ignora raţiunile totalitare, aflate în acest moment faţă în faţă cu raţiunile naţionale ale Franţei şi Angliei, sau cu vechile lor raţiuni imperiale; la fel cum resimt elementele pro şi contra din indiferent care caz psihologic din viaţa individuală curentă.

Michelangelo pe meterezele Florenţei. Prea sensibil şi impulsiv pentru a înţelege raţiunile imperialilor şi sfârşitul de moment al Italiei.

Mă poate interesa soarta Belgiei, a Olandei? Forme şi măsuri perimate... simt prea bine că toate astea au devenit prea mici şi viaţa lor sub aspect modern nu a fost decât de scurtă durată.

Elveţia, Flandra, Ţările de Jos, Suedia etc... sunt moarte încă din secolul al XVII-îea.

Şi ştim prea bine că Franţa şi Anglia nu îşi vor reface niciodată suveranitatea din secolul al XlX-lea. Atunci?

Aş vrea să sper din toată inima într-o Europă asociativă, pentru care luptă Anglia şi Franţa; dar elementele politice care se oferă pentru a încununa această luptă mi se par perimate: liberalism monarhic şi capitalist, democraţie radicală şi masonă, socialismul Internaţionalei a Il-a, catolicism şi protestantism fără elanuri de ansamblu. Să sperăm oare că din luptă se va degaja o forţă virilă între Londra şi Paris, care va mătura vechile partide, vechile ideologii, vechile instituţii, vechiul raţionalism şi vechiul sentimentalism îngemănate? Mă îndoiesc, şi de îndoială mă împiedic.

Pe de altă parte, de la Moscova ce să aştepţi? Când am aşteptat ceva, era din disperare de cauză (cf. *Une femme â $a fenetre),* distrugere pur şi simplu. Acum nu mai văd acolo decât slăbiciunea rămăşiţelor occidentale şi slăbiciunea

rasei ruse. Slăbiciunea raţionalismului occidental rupt de ultimele sale rădăcini înfipte în Evul Mediu se face simţită violent la Moscova, ca şi la Washington.

Roma? Dar Roma nu mai poate decât să cedeze în faţa altora.

Berlin? Sau mai curând Berchtesgaden? Nu îmi fac iluzii, ştiu prea bine că sincretismul instituit de o Germanie victorioasă va face şi mai puţin decât sincretismul lui Augustus, după cel al lui Alexandru.

Vine prea târziu, nu va mai avea poeţi ca Vergiliu şi Horaţiu. în cel mai bun caz va avea mai pe urmă oameni ca Marc Aureliu sau Seneca — ceea ce este puţin. Spiritualitatea sa va fi mai înaltă decât a evreilor *Geistbolschevismus-u|u|,* de la Hollywood etc..., pe care doreşte să o înlocuiască?

Mai înainte de toate, văd în hitlerism una dintre acele brutale reacţii fizice cu care omenirea se biciuieşte din când în când, una din acele cufundări în bestialitate. Sufletul obosit se duce să caute forţe noi în animism.

Barbarie, nu exişti decât la cei extrem de civilizaţi, care se refugiază în tine. Cu siguranţă că Hitler va dărui Europei acea siguranţă a automatismului birocratic pe care ruşii nu au ştiut să o pună la punct, la adăpostul căreia omul epuizat va face o îndelungată cură de repaus, destindere, monotonie, stupiditate, de care are mare nevoie.

71 mai, dimineaţa

Dimineaţă încântătoare, vreme agreabilă, căldură uşoară. Alarma mă trezeşte la şase dimineaţa. Mă joc de-a Flaubert în porumbarul meu. în depărtare, oamenii trudesc şi suferă sub un cer care se năruie mereu. Iar eu sunt aici, nemişcat. Din apartamentul meu de la etajul nouă, privesc Parisul şi lumea. Nici un sentiment de inutilitate, nici o mustrare de conştiinţă, desigur. Uşoare urme de dorinţă pentru un alt destin, dar mai ales o saturaţie în privinţa experienţei, a gândirii.

Dar în mod evident, nici o înclinaţie epică, nici măcar lirică, de vreme ce m-am rupt de poziţiile extreme. Am starea de spirit pe care o aveam atunci când scriam un eseu ca *Geneve ou Moscou,* pe care îl recitesc, ceea ce nu mai făcusem din 1928. Mi-am surprins bine epoca. Dar aş fi preferat să fiu poet sau pictor, decât eseist politic.

Renunţat la contactul imediat, direct, cu oamenii. Din ce în ce mai înclinat spre vederile de ansamblu.

Ce face Mussolini? Cu siguranţă, mobilizări. Salonicul? Sau Elveţia? Sau amândouă. Mai negociază oare cu America? Cred că i se va alătura lui Hitler.

Dar Stalin?

Chamberlain a plecat[1]. Reprezintă inconştienţa engleză. Acea inconştienţă magnifică în secolul al XIX-lea, pe vremea cuceririlor, ridicolă în vremurile

[1] Chamberlain demisionează pe 10 mai 1940 ca urmare a eşecului expediţiei din Norvegia. Este înlocuit cu Winston Churchill.

noastre. Omul din Birmingham, omul unei ţări ruinate. Capitalismul politician. Un Loucheur[1] cu Biblia în mână; totuşi Loucheur mai vorbea şi de Drepturile Omului. Reynaud face parte din aceeaşi categorie, dar cu un ambalaj de aluzie la spiritualitate. Tonul lui ridicol la radio, tonul elocinţei studiate.

Se pare că germanii au debarcat masiv la Haga şi în apropierea Rotterdamului[2]. în afară de asta, înaintează spre Arnhem, despărţind astfel nord-vestul Olandei de Olanda meridională, căutând să taie departamentul Zuyderzee, încercând să distrugă falia dintre Ijsel şi Maas.

Este o nebunie să atribui Germaniei (aşa cum face profesorul E. Vermeil[3]) un specific imperialist, o ambiţie isterică — asta înseamnă în primul rând distrugerea oricărei speranţe de înţelegere europeană, după cum însemnă de asemenea să fim lăsaţi pradă propriei ipocrizii, să fim dispensaţi de orice examen de conştiinţă. Germania îşi trăieşte şi ea criza de imperialism, la fel ca Franţa lui Ludovic al XIV-lea, a celor doi Napoleon — la fel ca Anglia, de la Cromwell la regina Victoria.

Imperialismul englez fiind maritim, a fost mai puţin bogat în mărturisiri ideologice decât imperialismele continentale ale Franţei şi Germaniei.

Ocupându-se de cucerirea unor popoare sortite tăcerii prin vechimea civilizaţiilor lor, nu a avut nevoie să-şi documenteze doctrinar poftele şi aspiraţiile, aşa cum au făcut revoluţionarii lui Napoleon şi ai lui Hitler.

Faptul că a încălcat morala a fost mai puţin remarcat în Europa, care nu a suferit din pricina asta. Totuşi, distrugerea civilizaţiilor indiene, persecutarea Irlandei fac cel puţin tot atât de mult cât distrugerile din Boemia, Polonia şi alte locuri.

12 mai

Se înregistrează înaintări ale germanilor dincolo de Arnhem, de Maastricht, în Ardeni. Aparent, criza determinată de luarea prin surprindere de către paraşutişti a zonei Dordrecht-Rotterdam-Haga nu a fost eliminată.

[1] Louis Loucheur (1872-1931), om politic şi industriaş, este cunoscut în special pentru celebra lege care îi poartă numele; votată în 1928, această lege încuraja construirea de locuinţe ieftine, contribuind la remedierea crizei de locuinţe.

[2] Pe 10 mai paraşutiştii germani ocupă aerodromurile de la Haga (pe care olandezii reuşesc totuşi să le recucerească) şi se lansează asupra localităţii Waalhaven, în apropiere de Rotterdam.

[3] Profesor la Sorbona în 1940, Edmond Joachim Vermeil era considerat o autoritate datorită lucrărilor sale despre Germania, ca *L'Allemagne contemporaine* (Alean, 1925) sau *L'Allemagne du congres de Vienne ă la revolution hitlerienne* (Editions de Cluny, 1934), *L'Allemagne, essai d'explication* (Gallimard, februarie 1940). El denunţa neîncetat expansionismul poporului german.

Germania a combinat metodele războiului civil, revoluţionar, cu cele ale războiului militar. Există în acelaşi timp ofensivă şi complot, bătălie şi atentat terorist. A studiat în amănunt şi a pus în practică învăţămintele războiului din Rusia, ale războiului din Spania.

Iar pe de altă parte, odată cu Italia, a înţeles că aviaţia poate distruge şi marina şi infanteria. Orice victorie militară, orice cucerire, este întemeiată pe o invenţie tehnică, pe o mişcare a imaginaţiei.

Privim, suportăm, dar vom reacţiona oare? Aviaţia reprezintă noua cavalerie, ca cea a perşilor şi a hunilor, care au zdruncinat vechile reguli ale infanteriei. Iar tancul înlocuieşte legiunea şi falanga.

Se pare că râul Meuse a fost trecut în Olanda şi Belgia[1]; canalul Albert parţial distrus, la fel şi rezistenţa din Ardeni.

Ce vor putea face trupele noastre pe câmpia întinsă a Ţărilor de Jos împotriva aviaţiei de asalt şi a şuvoiului de tancuri?

Pe ansamblul frontului occidental nu se vede încă manevra strategică. Nu se poate ca întregul efort să fie canalizat pe Belgia şi Olanda. Prin urmare, pe unde vom contraataca?

13 mai, dimineaţa

Frontul belgian pare străpuns între Maastricht şi Liege. Germanii sunt cu siguranţă dincolo de Tongres, la Saint-Trond şi Hasselt, pe drumul spre Bruxelles. Cu siguranţă că noi ne retragem prudent pe linia Bruxelles-Namur. Dar linia asta e foarte departe de Olanda, care va fi încercuită şi despărţită de noi.

Pe de altă parte, prin rândurile noastre se va scurge tot valul de refugiaţi belgieni amestecaţi cu „turişti".

Frontul din Ardeni e străpuns în multe locuri, până dincolo de Neufchâtel. Belgienii nu mai rezistă.

Ora 7

Tirlemont a fost cucerit. Germanii sunt la cincizeci de kilometri de Bruxelles, poate şi mai puţin. Se pare că flancul lor stâng este descoperit, iar o forţă franceză venind dinspre Liege-Namur i-ar putea surprinde. Dar forţa aceasta va avea oare suficiente tancuri şi avioane? Ne lipseşte cu desăvârşire aviaţia de atac.

în orice caz, se produce o invazie la nord de Canalul Albert, de-a lungul râurilor Meuse, Waal, pe Rinul inferior, adică acolo unde Belgia şi Olanda se unesc, către Anvers şi Rotterdam, spre gurile fluviilor şi spre insulele batave.

' în Olanda, germanii au cucerit podurile de pe Meuse pe 10 mai. Pe 12 mai, belgienii îşi abandonează poziţiile de pe Meuse. Coloanele blindate germane traversează Munţii Ardeni, pe care statul major francez îi considera de netrecut, iar pe 13 mai cartierele din estul oraşului Sedan sunt cucerite.

Simt mişcările lui Hitler ca şi cum aş fi el însuşi, mă aflu în centrul impulsului său. Opera mea, în latura sa bărbătească şi pozitivă, reprezintă incitarea şi ilustrarea lui. Stranie aventura acestor corespondenţe. De ce oare m-au pasionat miturile germanice încă de foarte tânăr? De ce la vârsta de paisprezece ani, când locuiam pe *avenue* de l'Opera, o imploram pe mama să-mi cumpere *Zarathustra?* Abia dacă am citit câteva pagini din carte, pe care nu prea le-am înţeles, dar câteva cuvinte mi-au străfulgerat în minte pentru totdeauna.

Aceeaşi slăbiciune şi aceeaşi forţă şi la Hitler, dar el a ştiut să-şi depăşească slăbiciunea, nu o va regăsi decât atunci când îşi va fi epuizat forţa. La mine slăbiciunea a fost mai puternică decât forţa şi am rămas nemişcat, abia îngânând un cântec. La douăzeci şi cinci sau treizeci de ani, în primele mele scrieri, făcusem să se audă esenţa strigătului fascist.

Nu am ştiut să iau act de această situaţie unică de profet, să mă smulg din Paris, din Franţa, să mă aşez pe o poziţie europeană.

Micile mele opere de observaţie pariziană, deşi pătrunse de idei destul de profunde, mi-au mascat lirismul profetic al celor mai bune momente.

14 mai

începe să se vadă conturul uriaşei înaintări germane. Hitler ajunge la gurile râului Meuse şi ale Rinului şi, între Rotterdam şi Anvers, va tăia Olanda de Belgia. Pe de altă parte, se desfăşoară la intrarea în Anvers, la intrarea în Bruxelles, şi, după ce a înecat oraşul Liege, coboară pe cele două maluri ale râului Meuse spre Namur. Cel mai grav este însă ceea ce face mai jos, presiunea în direcţia Longwy Longuyon, spre Sedan şi Metz, pentru a străpunge Linia Maginot, care pe acolo este doar în fază embrionară. Ce să facă infanteria noastră împotriva acestor mase de tancuri şi avioane de asalt[1]? Explodează caracterul total anacronic al civilizaţiei noastre. Neavând nici mijloacele politice, nici mijloacele sociale, nici mijloacele morale, nu putem avea armele adecvate. O nouă formă de civilizaţie o striveşte pe cealaltă. Socialismul, găsindu-şi în Germania o formă suplă şi puternică, folosind laturi ale capitalismului şi democraţiei sociale, striveşte vechea democraţie plutocratică şi parlamentară.

[1] Armata a II-a franceză nu va reuşi la Sedan să taie capetele de pod dispuse pe Meuse de către germani. Conducătorul ei, generalul Huntzinger, ezită între regruparea forţelor sale pentru un contraatac şi tactica „colmatajului" folosită în 1914. Cea de-a II I-a divizie franceză de blindate, împrăştiată, este ineficace, iar comandamentul nu dispune decât de câteva avioane de vânătoare, în loc de bombardiere, pentru a distruge podurile de vase de pe Meuse. Văzând frontul francez străpuns, pe 15 mai, generalul Guderian obţine din partea superiorului său, von Kleist, autorizaţia de a-şi lansa imediat coloanele de blindate spre mare.

165

Pierre Drieu la Rochelle

15 mai

Olanda nu mai este[1]. Numărul micilor ţări perimate se răreşte în Europa. Germanii au trecut râul Dyle (pe la nord sau pe la sud de Louvain?); au ajuns la Gembloux[2]. Au trecut râul Meuse prin mai multe locuri[3]. Aşa că frontul nostru este cel puţin forţat de la nord-vest spre sud-est. Va rezista oare zona de joncţiune de la Sedan-Longwy, vreau să spun zona de la sud de Sedan- Longwy? La vest de Luxemburg nu mai există Linie Maginot. Şi, odată trecută, la ce va mai fi bună Linia Maginot? La ce e bună în general Linia Maginot, aşa cum a fost concepută în 1925, şi perimată încă de pe atunci[4]?

Iau dejunul în compania unor persoane legate de regim atât prin plutocraţie, cât şi prin democraţie — pe ici pe colo şi prin evreime, şi fără îndoială că şi prin masonerie. Vorbesc de toate astea ca şi cum nu s-ar simţi în nici un fel răspunzători, ca nişte simpli spectatori. într-adevăr, nimeni nu este responsabil în iresponsabilitatea universală. Şi totuşi, acest domn Guillaume de Tarde făcea parte din consiliile de administraţie, iar prin revista lui, *Nouveaux Cahiers,* negocia dubios cu Frontul Popular, cu toată slăbiciunea şi făţărnicia acestuia. Pe de o parte era la Banca Lazard

şi la Societatea Naţională a Căilor Ferate, pe de altă parte complota cu sindicaliştii, evrei îngrozitori ca Georges Boris de la ziarul *La Lumiere*[5], pentru a-şi lua o contraasigurare în privinţa comuniştilor. Iar de mine se îndepărta precaut atunci când îi vorbeam de necesitatea unei revoluţii imediate în Franţa.

Cu siguranţă nu vom rămâne în Belgia, unde liniile noastre sunt deja forţate sau compromise. Dar există oare în nord o linie destul de puternică pentru a opri valul de tancuri şi pentru a ne proteja de ploaia de avioane?

Se pare că la Liege germanii au folosit o armă nouă, un *helicopter* din care încărcătura de bombe este aruncată perpendicular peste obiective.

[1] Pe 15 mai, la nouă şi jumătate, generalisimul olandez Winkelman opreşte lupta.

[2] Străpungerea de la Gembloux este un punct cheie al liniei de apărare a aliaţilor Anvers-Namur, desfăşurată parţial pe râul Dyle. Pe 15 mai, înaintarea germană a fost totuşi oprită la Gembloux.

[3] Pe 13 şi 14 mai, infanteria lui Rommel, la Dinant, şi a lui Guderian la Sedan puteau trece râul Meuse pentru a aşeza un cap de pod care să permită tancurilor Panzer să pătrundă în nordul Franţei.

[4] Drieu surprinde cu exactitate întreaga forţă a planului de ofensivă al lui von Runstedt, care urmăreşte să zdrobească articulaţia între fortificaţiile fixe ale Liniei Maginot şi partea mobilă a armatelor aliate.

[5] Georges Boris, jurnalist la ziarul *Quotidien,* organ de stânga, de unde a demisionat în 1926, atunci când nu a mai primit un răspuns mulţumitor în privinţa publicităţii primite de ziar şi a presiunilor la care era supus; astfel, în 1927, a lansat ziarul *La Lumiere,* „săptămânal de informare civică şi republicană", care a jucat un rol de mare organ politic de stânga, ostil clericalismului, fascismului şi capitalismului. A fost unul dintre apropiaţii lui Leon Blum şi Pierre Mendes-France.

166

16 mai

Situaţia se agravează. Germanii năvălesc peste Bruxelles, Charleroi, Mezieres etc...

Ne strivesc cu tancurile şi avioanele. Linia Maginot a fost depăşită. Eforturile aviaţiei engleze sunt zadarnice[1].

Suntem întotdeauna uimiţi de împlinirea lucrurilor pe care le-am presimţit şi prevăzut. Totuşi nu credeam că totul se va petrece atât de repede. Şi cu toate acestea eram convins de prostia înconjurătoare. Şi fusesem avertizat că Linia Maginot nu era prelungită destul de mult.

Trei divizii de blindate faţă de cincisprezece. Zece mii de avioane faţă de o mie.

Mussolini se va hotărî astăzi. în patruzeci şi opt de ore va fi poate pace.

în după-amiaza asta, Cameră: o să ne disträm. Reynaud şi Daladier, cele două chipuri ale mizeriei noastre: apatia şi lăudăroşenia.

Cu siguranţă că până atunci Mussolini va fi lovit deja.

îmi scot ceva bani de la un bancher pe jumătate evreu: îmi spune că va muri.

Nu se întrevede nici o redresare a situaţiei: lipsa tancurilor este mai

gravă decât a aviaţiei[2].

Este povestea elefanţilor lui Pirus[3], a falangei macedonene[4] etc...

Această entitate de o elegantă energie, care a fost Franţa, va fi durat două mii de ani. Este soarta oricărei civilizaţii, este un maxim.

Cu siguranţă, în noaptea asta, deasupra Parisului, cele o mie de avioane pe care le-am prezis în scrierile mele de tinereţe. Vai, de ce nu am urlat mai tare, de ce nu le-am scuipat mai violent disperarea mea, dispreţul, ura. Pentru că purtam în pântece putreziciunea lor.

Fi-vom oare cadavre în această nouă civilizaţie a Europei germanice? Vor fi momente frumoase: cucerirea Rusiei, a Statelor Unite. Curăţirea evreilor, a masonilor, a raţionalismului, suprarealismului etc....

[1] în încercarea de a distruge podurile de pe Meuse, din şaizeci şi cinci de avioane de vânătoare engleze treizeci şi trei au fost doborâte, restul de treizeci şi două fiind şi ele mai mult sau mai puţin afectate.

[2] Drieu vehiculează legenda potrivit căreia armata franceză nu avea destule blindate.

[3] Pirus (Pyrrhos), regele Epirului (318 Î.Hr.-272 Î.Hr.) şi vărul lui Alexandru cel Mare, a visat constituirea unui imperiu Occidental similar celui realizat de acesta în Orient. Chemat în ajutor de oraşele din „Grecia Mare" pentru a lupta împotriva Romei, debarcă în Italia în 280 şi îi înfrânge la Heradeea pe romanii speriaţi de vederea elefanţilor săi de luptă, pentru prima dată folosiţi în Europa; Pirus a pierdut foarte mulţi soldaţi în această bătălie, de unde şi expresia „victorie ă la Pirus" (n. ed.).

[4] Formaţiune suplă şi compactă de pedestraşi înarmaţi cu spadă scurtă şi lance, falanga macedoneană a fost instrumentul succeselor militare ale lui Filip al II-lea şi Alexandru Macedon. Aproape mereu victorioasă pe teren plat, din secolul al IV-lea î.Hr., falanga va fi înfrântă la Pydna, în 168 Î.Hr., de către legiunea romană, care se mişca mai uşor pe teren accidentat.

Germanii vor putrezi instantaneu, aşa că va fi o splendidă civilizaţie statică, precum aceea de sfârşit a Chinei, Indiei, Egiptului.

Apoi Hitler va muri şi poate că vor fi tot felul de convulsii.

Căderea marxismului îmi va aduce o bucurie amară, mă va consola de căderea... a ce? Tot ceea ce am iubit în Franţa era mort sau în agonie.

Totuşi, mi-ar plăcea să văd mutrele celor de la *N.R.F.,* de la *Figaro,* ale radicalilor, evreilor, ale tuturor celor care m-au umilit şi m-au rănit.

Hitler va desprinde cu siguranţă Franţa de nord, şi în această Franţă elementele nordice: Flandra, Picardia, Artois, Ardeni, Est, Normandia, Bretania. Restul va merge la italieni şi la spanioli. Cu condiţia să nu ne dea cu piciorul.

— Să existe oare un înţeles ocult pentru toate acestea?

— Căderea lui Stalin şi a lui Roosevelt, asta va fi frumos.

— Dar, Apollo, zeu dorian, îi vei recunoaşte tu pe ai tăi?

Zilele astea, nici un chef să mor. Mă simţeam atât de detaşat. Păcatul meu a fost acela de a nu-mi mărturisi detaşarea, de a nu duce la capăt totala mea despărţire de toată această putreziciune.

Mi-era groază să mor printre oameni care nu înţelegeau, care de cincizeci de ani nu mai înţelegeau. Mi-era groază să mă aflu printre aceşti bieţi francezi rupţi de orice filosofie vitală. La ce bun să mori printre

oameni la care fiecare cuvânt, fiecare gest insultă dintotdeauna biata mea comoară, acel ceva care la mine a supravieţuit ca prin minune, şi chiar zadarnic, de la strămoşii mei normanzi.

Dar încă pot muri, pot fi ucis de cine ştie cine, în cine ştie ce conflict.

Orele 4

Germanii sunt la Soissons. Totul s-a sfârşit. La fel de repede ca şi lupta de la Cheroneea[1]. Mai mult ca sigur că nu voi mai scrie mare lucru în acest caiet de pulbere şi cenuşă, care va zbura în noaptea asta în incendiul Parisului.

în noaptea asta, o mie de avioane deasupra Parisului.

17 mai

Ce înseamnă această stranie acalmie? în dimineaţa asta totul pare repus în discuţie. Contraofensivă a lui Giraud în Belgia, zice-se[CVIII] [CIX]. Guvernul, pregătit să

părăsească Parisul, nu a făcut acest lucru[1]. Vom găsi oare o metodă pentru a lupta împotriva şuvoiului de tancuri? Oare aviaţia engleză a făcut destule pagube? Să fi mers la risc coloanele germane?

Sau totul nu este decât calmul înşelător al Parisului, care nu a fost bombardat în noaptea asta?

Astfel, de două zile, ne simţim obosiţi închipuindu-ne ce e mai rău. Ieri, ce bine m-am simţit din nou în pesimismul meu. Ca şi în 1914. Dar orice s-ar întâmpla, pesimismul meu este îndreptăţit, de vreme ce timpul patriilor a trecut, de vreme ce această societate plutocratică e sfârşită, de vreme ce în Europa frumuseţea a murit.

Ce înseamnă decăderea Franţei faţă de decăderea tuturor civilizaţiilor lumii? Versailles-ul nu este mai putred decât oricare palat hindus sau chinez.

Neputinţa americanilor este totală. Ei sunt la fel de neputincioşi în faţa crizei hitleriste ca şi în faţa crizei economice din 1929. Se uită la falimentul lor exterior cu aceeaşi privire pasivă ca şi la falimentul interior. Roosevelt

CVIII' Cheroneea, oraş în Grecia antică. în 338 Î.Hr., Filip al II-lea, tatăl lui Alexandru Macedon, îi înfrânge pe atenieni şi tebani, instaurând hegemonia Macedoniei în lumea greacă.

CIX De fapt, Gamelin a hotărât pe 15 mai să oprească, apoi să replieze armatele angajate în Belgia. în ciuda reticenţelor lui von Runstedt, Guderian primeşte autorizaţia de a-şi continua ofensiva. Oprit o vreme la Montcornet, pentru a înfrunta cea de-a 4-a divizie franceză de blindate sub comanda generalului de Gaulle, acesta va cuceri oraşele Peronne, pe 19 mai, şi Amiens, pe 20 mai. Giraud, numit în fruntea armatei a IX-a franceze, va fi făcut prizonier pe 19 mai, în timp ce se îndrepta spre comandamentul său.

nu a găsit rezolvare nici pentru o problemă, nici pentru cealaltă, vreau să spun o rezolvare profundă, adecvată.

18 mai

Ni se mai spune câte ceva: Vervins-Avesnes. Dar nu ni se spune că acolo frontul este închis. Sunt laturile unui culoar care se sfârşeşte unde?

Nu ştiu nimic. Belou ştie puţin. Şi nu vreau să mă duc pe nicăieri, nici pe la redacţii, nici la Continental[2]. Sunt în relaţii atât de proaste cu toată lumea, atât de puţin de acord cu toţi aceşti francezi care nu se schimbă, care nu se vor schimba, care în orice caz îşi vor păstra iluziile, ipocrizia, sensibilitatea invertită.

De altfel, mai bine că nu primesc nici o veste. Nimic mai grotesc decât informaţiile de mâna a doua. Zilele trecute, Nicole, întorcându-se de la Soissons, îmi spune: „Sunt la Laon"; a doua zi, Belou mă asigură că la Ministerul de Război se ştie că sunt la Soissons. Toate astea nu mi s-au confirmat încă. Dar, în fine, guvernul era gata de plecare joi seara. Iar Parisul se află în zona armatelor.

Câte divizii de blindate aveam? Câte am alcătuit după experienţa cu Polonia?

Să fie o iluzie? Mi se pare că de dimineaţă aud tunuri în depărtare.

Prusacii nu erau la Austerlitz, nici ruşii la lena. Complicitatea puternică a celor învinşi în favoarea învingătorului.

[1] Afirmaţie care nu este lipsită de temei. în orice caz, în ajun, ministerele, în special cel de Externe, începuseră să-şi ardă arhivele.

[2] Continentalul era pe atunci sediul Ministerului Informaţiilor.

169

Pierre Drieu la Rochelle

Mussolini nu mai are benzină, cărbune, muniţii decât pentru vreo opt zile. Stalin tocmai l-a ucis pe Kaganovici[1], l-a eliminat pe Voroşilov[2]. E un nebun într-o situaţie disperată.

Se pare că nu mai sunt evrei în Biroul Politic. Mai sunt oare la Comintern? în posturile mari? Caucazianul ăsta trebuie că e antisemit din rărunchi. De unde şi ura lui Suvarin[3]?

Alaltăieri, trecând prin faţa hotelului Ritz, am văzut-o pe contesa de Beauchamp împreună cu o americană, plecând să joace golf.

Există două curente principale la *N.R.F.:* curentul intelectualilor pedanţi şi al profesorilor, raţionaliştii exasperaţi — Benda, Alain şi încă vreo câţiva, lipsiţi de vlagă; pe de altă parte, adulatorii suprarealismului — Michaux, tipul abscons, Jouve, Cingria, toate mediocrităţile delirante. Paulhan se revendică de la ambele tendinţe, care nu sunt contradictorii, pentru că raţionalismul exasperat generează romantismul exasperat. Romantismul s-a născut în acelaşi timp cu raţionalismul autentic. Condillac[4], contemporan cu Rousseau; de altfel Condillac se regăseşte în Rousseau. Şi

asta durează de aproape două secole.

— Ieri atmosfera era calmă, astăzi este suspectă. Spun asta fără să fi ieşit, fără să fi primit nici un telefon.

— Ce nenorocire că Maurras şi Daudet nu au murit prin 1925. Faptul că supravieţuiesc în acest război este pentru noi una din cele mai groaznice umilinţe.

Epigonii lor sunt lamentabili. Gaxotte şi Maulnier sunt seci ca o lovitură aplicată cu rigla de un învăţător de ţară. Maulnier, ca şi mine, schimbă femeile una după alta, iar Gaxotte, zice-se, pisoarele.

Cât despre Brasillach, reprezintă volubilitatea pederaştilor din Barcelona.

Ştiu acum că Petitjean este un amărât de blatist. Acest luptător la vânători nici măcar nu s-a gândit să protesteze împotriva prezenţei lui Aragon la *N.R.F.*

Nu va mai fi literatură franceză după acest război. Claudel şi Valery au murit. Vom avea parte prea mult de jocul lui Mauriac şi al lui Giraudoux, de

[1] Informaţie falsă. Kaganovici, vicepreşedinte al Consiliului comisarilor poporului în 1938, va fi vicepreşedinte al Comitetului de transporturi în timpul războiului. Membru în prezidiu din 1952, va fi îndepărtat din toate funcţiile pe care le deţinea în 1957.

[2] Altă informaţie falsă. Voroşilov (1881-1969), care îl susţinuse pe Stalin după moartea lui Lenin, mareşal din 1935, este comisar al poporului la Ministerul Apărării din 1925 până în 1940, şi comandant al frontului Nord-Vest, începând din momentul atacului pornit de Hitler în 1941. Dizgraţiatîn 1960, în timpul lui Hruşciov, este reabilitat în 1969.

[3] Boris Suvarin (1895-1984), emigrant troţkist antistalinist, participă la întemeierea Partidului Comunist Francez în 1920. în 1921 este fondatorul publicaţiei *Bulletin communiste,* şi este ziarist la *L'Humanite* până în iulie 1924, când este exclus, ca troţkist (ceea ce şi este). Editează, în perioada 1931-1934, *La Critique sociale,* publicaţie la care au colaborat Michel Leiris şi Georges Bataille.

[4] Celebru pentru al său *Träite des sensations* (1754), care nu admitea altă sursă de cunoaştere în afară de senzaţii, Condillac (1715-1780) a creat celebra imagine a omului-sta- tuie, înzestrat cu simţuri, dar lipsit de idei, care obţine cunoaşterea prin combinarea senzaţiilor. Acest tip de cunoaştere dă dovadă de idealism, deoarece, pentru acest om, senzaţiile nu sunt decât semnele unei realităţi exterioare care în esenţa ei îi scapă.

perfidia sexuală a unuia, de ambiguitatea morală a celuilalt. Iar tânăra generaţie este nulă.

Prăbuşirea „virilităţii" lui Montherlant, lui Drieu. Bernanos, Celine nu sunt decât nişte sentimentali exasperaţi, Giono de asemenea; haotici cu toţii. Malraux se va manifesta în cine ştie ce reportaj de război, îmi închipui că a plecat în cele din urmă.

Tinereii mi se par lamentabili: aşa de fini, că nici nu-i mai vezi: Kleber Haedens. Cum îl va marca prizonieratul[1] pe acel îngrozitor pederast de La Tour du Pin? în fine, se vede o înnoire posibilă la Malraux, Celine...

Spun: nu va mai fi literatură. Vreau să spun: pentru mine. Dar se înţelege că totul va merge, de bine de rău, mai departe, dacă evenimentele o vor îngădui.

în dimineaţa asta, la opt şi jumătate, linişte la radio.

Unsprezece şi jumătate. Transmisiunea radio întreruptă din nou, după ce s-a anunţat pierderea Bruxelles-ului. Concizia comunicatului este sinistră. Se aşteaptă atacuri asupra Parisului.

Sunt la mine, la etajul nouă, în porumbarul meu, deasupra Parisului, şi privesc o agonie.

După-amiază, impresie din ce în ce mai supărătoare. îl întâlnesc în grădina Tuileries pe dl. Frossard, ministrul informaţiei, plimbându-se cu două cunoştinţe, neavând nimic de făcut pe la două şi jumătate. Rătăceşte pe sub copaci, nu pare prea îngrijorat. Totuşi, trec convoaie grele de camioane, ducându-se desigur să mute ministerele care pleacă.

întâlnesc şi o femeie frumoasă, foarte gătită, care trece ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

De două zile nu îmi mai simt sciatica.

Unde-mi sunt prietenii? Boyer[2] într-un regiment de rezervă generală de artilerie? Petitjean la vânători? Oare Malraux a plecat[3]? Ce face Montherlant[4]?

[5] Ştirea fusese inserată la rubrica „Bulletin" din *N.R.F.* din februarie 1940: *„Patrice de La Tour du Pin, prizonier în Germania, se va vindeca în curând de pe urma răniirii grave din timpul luptelor."*

[6] Jean Boyer (1893-1968) l-a cunoscut pe Drieu la Şcoala de Ştiinţe Politice. Se păstrează o frumoasă corespondenţă de război între Drieu şi el. Tot el i l-a prezentat lui Drieu pe Emmanuel Berl. Jean Boyer s-a comportat în mod strălucit în timpul Primului Război Mondial, şi a făcut apoi carieră la Ministerul de Finanţe. Timp de mai mulţi ani, la New York, a fost însărcinat cu asigurarea legăturii între serviciile financiare ale celor două ţări. A părăsit apoi administraţia pentru a lucra la bancă, şi a intrat la Agenţia Naţională de Scont a Parisului, al cărui preşedinte era tatăl său. Mobilizat în 1939 ca locotenent de artilerie în divizia 4 de blindate, a participat la luptele de la Montcornet. în 1945 s-a ocupat, împreună cu Colette Jeramec, de funeraliile lui Drieu.

[7] înrolat în martie 1940, Andre Malraux este repartizat la un regiment de blindate.

[8] Montherlant se gândise să se înroleze în 1939, dar a fost împiedicat de o congestie pulmonară. în martie 1940, se găseşte pe front în calitate de corespondent de război pentru *Marianne;* este uşor rănit de o explozie.

171

Pierre Drieu la Rochelle

Patru şi jumătate — Alarmă. Sunt singur în porumbarul meu, deasupra Parisului tăcut, unde deodată se aud păsările. Vag se aud nişte voci din străfunduri, dinspre pivniţe. Câteva maşini care trec. Să fie grav? Nu-i aşa că e grav? Ambiguitatea acestei ierni care a trecut peste Franţa, deasupra Parisului, e ca o pânză pe jumătate mâncată de molii. Se va întâmpla acum? Se mai amână? Va fi oare bombardat Parisul? Cu siguranţă, în ultima clipă.

Deocamdată mă simt ridicol în porumbarul meu, unde nu voi mai sta când vor cădea bombele: voi coborî în pivniţă împreună cu poporul neînsemnat.

Păsările, păsările cântă, cu faimosul lor instinct animalic.

Mă uit la Notre-Dame, dar vai, şi la Sacre-Coeur. Sunt nemişcate, fragile. Cerul este de un albastru cenuşiu, căptuşit ici şi colo cu alb cenuşiu, pe care vibrează reflexe de aramă. Dedesubtul meu, un vânt uşor

de furtună agită copacii.

Azi-dimineaţă, fosta mea soţie, evreica, îmi telefonează şi mă întreabă: „Să *mă duc oare în regiunea Gard, dar la nişte evrei? Nu-i aşa că nu e prea bine în acest moment? Sau să mă duc în Bretania, mai aproape, dar la un gentilom breton, primar în localitatea sa?*" De cine se teme oare? De germani? Sau de francezi?

Nu se mai poate pleca din Paris fără permis. Numai asta lipsea.

Cred că începe. Un zgomot surd în depărtare. Foarte departe. Ei bine, nu, chiar în clipa în care scriu asta, alarma ia sfârşit!

— Seara aflu că a fost o alarmă falsă: sirenele din Paris au fost transformate şi se făceau probe. Romantism de porumbar.

19 mai

Au mai înaintat spre Laon, Guise, Landrecies. în privinţa Franţei am fost întotdeauna împărţit între un sentiment şi o idee. Prin sentiment sunt legat de acel ceva care a fost energic şi rafinat, şi care persistă încă în fondul popular şi în monumentele care au mai rămas şi în câţiva artişti contemporani — ideea mă face să văd sfârşitul patriilor. Văd îngustimea acestor forme care au fost valabile între secolele al XV-lea şi al XIX-lea, dar care nu mai pot hrăni nevoile omenirii de astăzi.

Acum e vremea imperiilor şi a federaţiilor. în Europa, apariţia federaţiei statelor de limbă germană, devenită sub Hitler un imperiu puternic sudat, după metodele iacobine, face imposibilă supravieţuirea nu numai a statelor de câteva milioane de locuitori, dar chiar şi a statelor cu patruzeci de milioane de locuitori, cum este Franţa.

Franţa nu va mai apărea, în orice caz nu după aceste tulburări, în integritatea sa din secolul al XIX-lea. De altfel, influenţele străine care au început să se manifeste de câţiva luştri[1] — influenţă engleză, rusă, un pic italiană, poate chiar şi germană — erau semnele premergătoare unei ieşiri din graniţe.

[1] Din lat. *lustrum,* desemnează o perioadă de cinci ani; cincinal (n. ed).

Ori Franţa va fi înecată, împreună cu alte ţări ale Europei, într-un *Reich* hitlerist — asemeni Atenei în Ecumenia macedoneană — , ori va fi parte a unui bloc occidental, care va îngloba Anglia, Belgia, Olanda, Elveţia, poate şi ţările scandinave, un bloc ce se va armoniza, de bine de rău, cu alte blocuri, într-o uniune europeană.

în orice caz, s-a sfârşit cu pura autonomie a Franţei.

Slăbiciunea concepţiei Statului nostru Major este strigătoare la cer: nu a înţeles că infanteria e moartă din 1918, fiind înlocuită cu tancurile, iar artileria cu avioanele.

Linia Maginot, concepută la scurt timp după războiul din 1918, era o

laşitate şi un anacronism. Neîntinzându-se până la mare, era pe deasupra şi o prostie.

Remanierea ministerială este insuficientă. Petain este prea bătrân[1], dar, în fine, Daladier a fost eliminat de la Război. Gamelin[2], cu mutra lui fleşcăită, spăşită şi temătoare, este eliminat. Se întoarce Weygand[3].

19 mai[4]

A căzut Alexis Leger[5]. Să fie doar pentru moment, ca şi predecesorul său Berthelot[6]? De ce a stat aşa de mult? Să fi fost vreun secret al puterii sale, ca şi în cazul lui Berthelot? Sau era doar o faţetă a veşnicei imuabilităţi a

[1] Născut în 1856, Philippe Petain (m. 1951) avea optzeci şi patru de ani când Reynaud l-a adus în guvernul său ca ministru de stat, vicepreşedinte al Consiliului.

[2] Maurice Gamelin (1872-1958), şeful de cabinet al lui Joffre, care contribuise în 1914 la organizarea contraatacului de pe Marna, în 1940 lăsa impresia unui om de cabinet lipsit de acel spirit de iniţiativă care ar fi putut opri producerea catastrofei. Va fi trimis în faţa Tribunalului de la Riom, ca răspunzător pentru înfrângere, şi încarcerat în Franţa, apoi în Germania.

[3] Maxime Weygand (1867-1965), cunoscut francezilor ca şef de Stat Major al lui Foch, şi al cărui nume se leagă de victoria din 1918, avea şaptezeci şi doi de ani când a fost rechemat din Siria pentru a-l înlocui pe Gamelin. Nu pare a avea prea mari speranţe acceptând comandamentul armatelor. De altfel, pentru a se informa asupra situaţiei, este nevoit să piardă timp. Cu toate acestea, concepe un contraatac, dar în condiţii foarte proaste de coordonare cu belgienii şi englezii; la conferinţa de la Ypres, din 21 mai, nici măcar nu reuşeşte să îl întâlnească pe comandantul trupelor engleze, generalul Gort. Planul Weygand nu va fi pus în aplicare.

[4] Al patrulea fascicol al manuscrisului

[5] „Alexis Leger, denunţat ca adept al războiului de către partida armistiţiului, este victima intrigilor din anturajul ministrului: Dl. Paul Reynaud, în clipa când părăseşte Ministerul Afacerilor Externe pentru cel al Războiului, procedează *in extremis,* şi fără a-l preveni, la înlocuirea secretarului general. Alexis Leger refuză postul de ambasador la Washington, fiind astfel disponibilizat." (Saint-John Perse, „Biographie", în *Oeuvres completes,* Pleiade, 1982, p. XXII.)

[6] Philippe Berthelot (1866-1934) este secretar general al Ministerului Afacerilor Externe timp de doisprezece ani, până în 1933, fapt căruia îi datorează rangul său de ambasador şi funcţia de viceministru. S-a arătat foarte binevoitor faţă de Drieu, pe care era dispus să îl susţină în cariera diplomatică.

conducătorilor faţă de imuabilitatea spasmodică a preşedinţilor — dublă imuabilitate, care a caracterizat acest regim atâta vreme.

Am stat de vorbă cu el de două sau trei ori. Când m-am întors din Germania, în 1934, nu voia să audă din partea mea decât ceea ce îi întărea ideea despre slăbiciunea regimului hitlerist. Poate că nu a fost mai dăunător decât oricare altul. Asemeni celorlalţi oficiali, ignora spiritul de violenţă care bântuia Europa, patimile antidemocratice, anticapitaliste, antisemite, care stăpâneau zone din ce în ce mai vaste. Nega toate

acestea în bloc, nu vedea în ele decât furii trecătoare sau lucrări diavoleşti. Profund incapabil de a se adapta, de a adapta Franţa, de a pune barca în sensul curentului mai degrabă decât să o sfărâme mânând-o contra acestuia.

De formaţie esenţialmente literară, şi încă una inspirată dintr-o foarte restrânsă zonă literară, el reprezenta la putere spiritul publicaţiei *N.R.F.,* pe jumătate raţionalist, pe jumătate suprarealist, alăturând gustul pentru lucrurile banale cu cel pentru bizar — în fine, spiritul francez de la Cazotte şi Nodier încoace, spiritul iluminat, mason. Cu siguranţă avea legături cu masoneria, ca şi Berthelot.

A folosit influenţa amantei sale, doamna „de Fels", fiica acelui Frisch[1], căsătorit cu banii industriei zahărului şi proprietar al publicaţiei *Revue de Paris,* de nuanţă Alianţa Democratică[2]. Femeie lipsită de frumuseţe, de fineţe, de spirit de pătrundere, de principii, rătăcită în aparenţele succesului parizian. Toate aceste femei din jurul miniştrilor noştri sunt complet lipsite de valoare. Nici măcar frumoase. Si rău îmbrăcate. Ce mai mironosiţe! Nevasta lui Fels (născută de Cumont), a lui Crussol (născută de Beziers), a lui de Portes (născută Rebuffel) şi alte câteva.

Charles-Roux[3], care îl înlocuieşte pe Leger, mi se pare unul din acele spirite discrete, înfloritoare, fără a fi caustice, dar mă întreb dacă va conduce el. Se spune că Baudouin[4] este puternic.

Oare Weygand mai este încă verde?

[1] Edmond Frisch, conte de Fels, acţionar la ziarul *Temps,* proprietar al publicaţiei *Revue de Paris,* condusă de Andre Chaumeix, apoi de Marcel Thiebault, în 1925.

[2] Alianţa Democratică este un partid politic de centru dreapta întemeiat în 1901, animat în special de Pierre-Etienne Flandin.

[3] Franţois Charles-Roux (1879-1961) a fost secretar general la Ministerul Afacerilor Externe între 18 mai şi 24 octombrie 1940. Ca istoric al Orientului Mijlociu, a lăsat o operă importantă.

[4] Paul Baudouin, inspector al finanţelor, fost director general la Banca Indochinei, este numit de Reynaud, pe 30 martie 1940, secretar al Comitetului de război şi subsecretar de stat la preşedinţia Consiliului, înainte de a deveni, pe 5 iunie, subsecretar de stat la Externe, apoi, pe 16, ministru al afacerilor externe în guvernul Petain.

20 mai

Citesc *Oberman'.* Nu înţeleg nimic din sentimentele astea romantice. Trecerea timpului! Eu nu sufăr deloc de pe urma ei: mi se pare normal şi agreabil să îmbătrânesc. Maturitatea îmi aduce alte bucurii decât tinereţea. Şi dintotdeauna am avut sentimentul că particip la viaţa totală a universului, poate chiar la veşnicia lui Dumnezeu, şi am veneraţie pentru trecerea anotimpurilor.

Imperfecţiunea societăţii mi se pare o sursă de întâmplări amuzante sau pasionante. Nu am simţit niciodată vidul existenţial; alţii m-au plictisit, dar eu nu m-am plictisit. Cu excepţia, poate, a perioadei dinainte de treizeci de ani, uneori, când, frenezia dorinţei epuizată fiind o clipă, aruncam o privire mohorâtă asupra cărţilor mele. Dar pe atunci îmi ajungea să văd un tablou frumos pentru a mă înviora. Pictura m-a salvat întotdeauna. A picta constituie actul cel mai cald de acceptare a vieţii — chiar şi atunci când cel care pictează e Picasso, această frumoasă victimă triumfătoare a dezolării pariziene.

Au ajuns la Peronne şi defilează în tihnă de la est spre vest. Nici un contraatac din partea noastră, de la sud la nord. Nici mijloace materiale, dar nici mijloace morale. Copiii crescuţi de învăţători masoni, socialişti şi comunişti sunt de multă -vreme atinşi în intimitatea rezistenţei lor; iar mai sus, elevii de liceu, elevii lui Alain, elevii de la Sorbona cea stupid de raţionalistă şi jidovită până la nebunie, normaliştii, politehniştii, inspectorii de la finanţe, cu toţii merg în derivă. Raţionalismul sclerozat cade bucată cu bucată.

Şi peste toate acestea, Reynaud, om de afaceri, de finanţe, frecat de o intelectualitate de salon; un bătrân de optzeci şi patru de ani, Mareşalul; un Weygand de şaptezeci şi trei de ani obligat să preia comanda în plină luptă; un servitor evreu, care îşi imită stăpânul.

Ar trebui să tăiem retragerea armatei din Belgia şi să ţinem piept germanilor cu orice preţ. Să regrupăm toate garnizoanele de pe Linia Maginot spre Rethel. Dar, fără tancuri, nu putem trece la atac, iar toate mişcările noastre sunt reperate de avioanele duşmane încă din faşă.

Această liniştită defilare de la est spre vest, la nord de Paris, spune totul despre neputinţa noastră.

21 mai

S-ar zice că francezii sunt complici cu germanii pentru a-i lăsa să treacă la orizontul Parisului şi să se ducă spre Anglia. Complicitate secretă venind din

' *Oberman,* roman autobiografic de Senancour (1770-1804), căruia autorul îi datorează celebritatea.

adâncul cărnii. Aceasta ar continua în luptă şi sânge inerţia acestei ierni care îi îngrijora aşa de tare pe englezi.

Nu sunt tancuri. Unde să găseşti tancuri? Democraţia caută tancuri. Cum de nu putem preschimba tribunele şi seifurile în tancuri? E de mirare cum de raţionalism-materialismul eşuează în faţa unei probleme materiale. Nu, nu e deloc de mirare, pentru că raţiunea lăsată în voia

materiei se împiedică destul de curând în inerţie, departe de orice patimă, de orice animaţie.

Tancurile germane au ţâşnit, viguroasă şi decisivă concepţie, dintr-o patimă, patima socialistă, desigur puternic legată de un orgoliu naţional, ca odinioară patima iacobină. Ura faţă de Anglia şi de evreime, cele două întruchipări ale capitalismului, şi cele mai senzaţionale. Pentru Franţa nu e decât mica burghezie, de tip Elveţia sau Olanda.

— Complicitate în favoarea lui Hitler în toate ţările: oamenii de dreapta sunt paralizaţi la vederea autorităţii sale, a patriotismului, a rasismului său, oamenii de stânga la vederea socialismului său şi mai cu seamă a eficacităţii sale socialiste. Oamenii celei de a II-a şi a III-a Internaţionale, care au eşuat în chip aşa de lamentabil, se refugiază în ideea că el cel puţin dă lovituri teribile naţionalismului şi capitalismului, şi se îndreaptă spre Europa. Toate acestea, desigur, inconştient, dar cu atât mai puternic.

— Mă simt infinit de slab şi infinit de puternic, infinit de lipsit de orice mijloace şi înarmat, retras de tot şi în centrul tuturor lucrurilor, inutil şi necesar. Mă încred în instinctul meu, am avut dreptate în forul meu interior de a nu mă fi angajat în acest război, de a fi evitat parada uniformei în spatele frontului şi de a fi refuzat să calc în vreo popotă şi să mă prefac că mă înrolez.

Regret tăcerea deplină pe care nu am respectat-o cu desăvârşire. Dar în fine, nu am păcătuit grav faţă de destinul şi de spiritul meu. Spusesem totul despre războiul modern în ordinea senzaţiei şi a ideii ţâşnind din senzaţie. Mă situez dincolo de chestiunea curajului fizic; devin în fine conştient de curajul meu moral.

— Malraux, care toată iarna îşi anunţase plecarea la blindate sau la grupele de recunoaştere, a fost în fine recuperat şi încorporat la blindate. Se află într-un arest[1].

Nu mai vreau să-l văd pe B. de Jouvenel, pe jumătate evreu, adică de două ori evreu, pentru că amprenta, pe trupul arian, capătă un relief extraordinar. Pretinsele lui plecări pe front, scuzele lui, lamentabila sa bâlbâială morală mi-au permis să văd ceea ce am ştiut dintotdeauna: era un mediocru, un tip neînsemnat, o amestecătură de ziarist şi de monden. De altfel, neamul Jouvenel nu era atât de strălucit încât să aibă nevoie de cei din neamul Boas[CX CXI]

pentru a produce biete progenituri. Fratele lui vitreg, Renaud, e încă şi mai rău, căsătorit fiind cu L.L. Dreyfus şi jucându-se de-a comunistul milionar.

— Poporul francez nu dorea decât un singur un lucru, să fie lăsat să îmbătrânească în pace, ca olandezii, între muzee şi bănci, pescuit şi crime pasionale, bucătărie şi un pic de drog.

CX Malraux va fi făcut prizonier la Sens în iunie 1940. Va reuşi să evadeze cinci luni mai târziu.

CXI Henry de Jouvenel, tatăl lui Bertrand, se căsătorise cu domnişoara Claire Boas.

îmi amintesc cum s-au ridicat două sute de deputaţi pentru a-l aclama pe Daladier la Munchen împotriva a optzeci de comunişti[1] care se prefăceau a fi pentru război.

Un popor care a suportat atâtea înfrângeri diplomatice trebuia să producă şi o înfrângere militară. Totuşi, pe moment, pare mai rău decât la Cheroneea.

— Nu sunt făcut, nu sunt făcut pentru contactele cu indivizii şi grupurile. Nu am forţă decât în singurătate. Nas în nas cu un individ şi demagogia lui de detaliu, sunt un prezbit fără ochelari. în sfârşit, să mă cufund în singurătate, dar cu o femeie pentru a nu mă epuiza în zonele mărunte ale singurătăţii. Dar o femeie nu reprezintă oare o zonă măruntă a universului? Ştiu că domin femeile, şi asta din ce în ce mai mult, pe măsură ce au mai puţin impact senzual asupra mea.

— Discursul lui Churchill, seara trecută, era frumos[2]. De o puternică sinceritate. E singura scriere politică frumoasă pe care am citit-o după foarte multă vreme. Discursul lui Hitler după Cehoslovacia era totuşi destul de amplu.

— Vom vedea acum ce se află în adâncul nazismului? Vor fi oare capabili să întemeieze instituţii, pentru o mie de ani de aici înainte? Vor avea toate atuurile în mână: desfiinţarea frontierelor şi a naţionalismului, nici o piedică doctrinară, ceea ce le permite să amestece socialism şi capitalism, o biserică sfărâmată care poate fi supusă unei reforme radicale, toate posibilităţile eugenismului într-o Europă curăţată de evrei, de negri. Dar nu se vor întinde oare cu neruşinare în Capua? Va fi cel puţin un Bizanţ destul de ciudat.

Va despărţi oare nordul Franţei de sudul ei? Cu siguranţă va anexa nordul Franţei şi le va lăsa sudul spaniolilor şi italienilor. Sau va păstra totul, pentru a-şi asigura un vasal?

Vor pustii oare totul? Se prea poate, dacă vor să extirpeze spiritul francez al ultimelor secole, spiritul raţionalist. Atunci vor distruge pictura modernă, literatura modernă.

— în fond, francezii nu au putut niciodată să se pătrundă de socialism. Socialismul pe care l-au inventat nu e socialism, e ceva între cooperare şi anarhie. Nu au înţeles niciodată nimic din marxism. Secţiile Franceze ale Internaţionale) Muncitoreşti nu vedeau decât pacifism şi o vagă tendinţă politică în sensul unui iacobinism uitat şi prost resuscitat. Comuniştii au creionat

[1] Erau de fapt şaptezeci şi trei.

/ [2] Acest discurs, pronunţat pe 13 mai în faţa Camerei Comunelor, a trecut într-adevăr în posteritate; conţinea fraza de acum celebră: „Nu am nimic altceva de oferit decât sânge, sudoare şi lacrimi."

într-un pitoresc romantic poporul rus. Iar la baza tuturor acestor lucruri, defetismul, care a fost patima secretă a tuturor muncitorilor francezi şi a multor mici-burghezi, după Sedan şi Fachoda. Poporul francez nu şi-a

iertat niciodată acele înfrângeri şi s-a condamnat de atunci în continuu, (cf. *Dezastrul ').*

Cât priveşte nobilimea şi burghezia, ele nu puteau crede în destinul unei Franţe democratice.

22 mai

După dejun îl întâlnesc pe Bernstein în grădina Tuileries. Era cu Alphand[CXII CXIII], fiul ambasadorului, director în Ministerul Comerţului, tânără glorie a administraţiei politicianiste, cunoscut în saloane pentru numerele lui de imitaţie, mare fustangiu. Ne examinăm în treacăt. Bernstein îmi strigă: *„Curaf'.* în gura sa de bătrân histrion, acest lucru mi se pare insultător. Mă întorc şi îl întreb ce vrea să spună. Văzându-mă ameninţător, păleşte şi îmi răspunde că vrea să spună „curaj", apoi revine la povestea strângerii de mână din restaurant. Se încurcă, îl ia ca martor, ca apărător, pe domnul distins care stă neclintit. Mă arunc asupra lui şi îi dau câţiva pumni. Pierzându-şi cumpătul, mă loveşte cu piciorul în burtă, ca un golan bătrân. îl mai zgâlţâi puţin, apoi, dezgustat, plec.

Toate acestea în timp ce se anunţă cucerirea oraşelor Amiens şi Arras. *„Cum îndrăzniţi să atacaţi un bătrân de şaizeci şi patru de ani',* striga Bernstein. *„Am un martor. în orice caz, v-am tras un picior..."*

„Nimic mai laş decât loviturile cu piciorul, Bernstein." Era descompus.

în timpul ăsta sosea la faţa locului dl. Frossard, ministrul informaţiei, care dă târcoale pe acolo în jurul orei şapte.

Trebuie că şi eu arătam cam pierit. Asta mi-a amintit cearta dintre Gilles şi Galant pe Champs-Elysees.

Din ultimele zile nu lipsea decât această mică greşeală.

— Or fi ajuns la mare acum?

Minunata Franţă de la Reims şi Chartres, Franţa *Cântecului lui Roland,* a lui Villon etc.... îngrozitorul cancer pe care l-a produs în sânul ei, inevitabilul cancer al decrepitudinii şi morţii. Vai, cum şi-a mai *dorit să* moară.

— Persoanele din mediile informate încep să ia în calcul cu răceală „posibilităţile" situaţiei. Ca ultimă laşitate, visează ca Hitler să rămână departe de Paris şi, după ce a respins cu umărul armata franceză, să nu se mai ocupe

decât de Anglia. Dar, după ce va fi încercuit şi neutralizat armata din nord,

CXII' *La Debacle,* roman de Emile Zola (1892), reflectă tulburările din rândul poporului francez în 1870-1871.

CXIII Herve Alphand, născut în 1907, inspector de finanţe, fiul lui Charles Alphand, ambasadorul Franţei la Berna; era pe atunci director al acordurilor comerciale la Ministerul Comerţului.

se va întoarce şi va coborî spre Paris. Pe urmă, va fi bombardat Parisul, aşa cum ni s-a spus că a fost Rotterdamul, pentru a pune capăt oricărei rezistenţe.

Se vorbeşte mereu de contraatac, de contraofensivă. Dar cu ce? Presupunând că oamenii ar mai avea curaj, asta nu le va da tancuri şi avioane, şi nici priceperea de a se servi de ele. Şi am pierdut industriile din nord şi est, oţelul şi cărbunele.

Că un contraatac nici nu a fost schiţat spune mult, spune chiar totul.

Iar Roosevelt e la fel de neclintit, la fel de uluit ca şi Mussolini şi Stalin. Asta e încă şi mai tare decât rapida înfrângere franceză — două treimi din lume anulate. Dar nu s-a întâmplat la fel şi pe vremea Convenţiei şi a lui Napoleon? Teroarea psihologică înseamnă foarte mult, obnubilarea intimă.

Ieri, timp de câteva ceasuri, m-am gândit mai mult la Beloukia decât la război.

Seara, Beloukia mă anunţă cu o voce uscată plecarea fiului ei ca voluntar în divizia 75 antitanc.

Franţa moare din '89, dar trebuie să mărturisim că '89 era în ea, a fost zămislit de ea. Maladia aparţine în mare măsură şi fiinţei care moare din pricina ei, cum tot în mare măsură moartea acesteia îi aparţine.

N-am nici un chef să mă las omorât. Deja în 1914 mi se părea că metodele noastre erau prea stupide, cea mai mare revoltă a mea era că aş fi putut crăpa de pe urma prostiei oficialităţilor noastre. Dar ăsta e un pretext ipocrit de a mă eschiva. Mă simt prost din cauza asta, dar nu mai am umilinţa necesară pentru a mă înrola ca adjutant... Dar, de un an încoace aş fi putut găsi un post destul de „interesant"... Da, dar în spatele frontului, în vreun birou sau la un stat major... Măcar n-aş mai fi fost la Paris, poate... Dar vreau să văd Parisul în ultimele lui zile, acest Paris pe care atâta l-am observat, mângâiat, iubit, timp de douăzeci de ani. Mi se pare că ar trebui să rămân la Paris. Dacă plec, voi cădea exact în mijlocul debandadei de la sud de Loara.

Doar să plec în Anglia, unde va mai continua lupta. Oare America nu se va hotărî? Nu, vreau să rămân pe continent, în Europa.

Dar aşa, nu voi fi ostatec? Poate că astfel voi putea interveni, poate voi salva câteva tablouri, câteva case? Dar ce reflex arheologic mai e şi ăsta? Nu am fost eu întotdeauna de părere că frumuseţea trebuie să moară, şi să nu supravieţuiască celor care au inventat-o?

23 mai

în dimineaţa asta este din nou un soi de destindere. Care să fie cauza? Nimic bun. Pur şi simplu există un ritm al angoasei şi al abandonului.

Chiar în această dimineaţă, mă întreb dacă totul nu e decât o imensă comedie tragică, mă întreb dacă Franţa este cu adevărat angajată, dacă nu e vorba de o imensă eschivare chiar în lupta cea mai aprigă.

Mai întâi, unde şi când ne-am bătut? Nu ştiu nimic. Cum ne-am bătut? Iar acum, unde şi cum ne batem? Toate astea îmi scapă.

Circulă o poveste de trădare, un general care ar fi cedat podurile de pe Meuse. Nu cred nimic, îmi închipui că era pur şi simplu un imbecil.

Iată că suntem lăsaţi să înţelegem că există infiltraţii până la mare. Dar atunci, armatele noastre sunt tăiate?

Englezii se află încă în apropiere de Bruges şi Gând. Recucerirea oraşului Arras[1] să fie oare un suprem spasm sau începutul unei reveniri, pe acolo se află Giraud. Se spune că se rătăcise timp de două zile.

Mulţi au fost cei care s-au cărat ieri din Paris. Restaurantele micii burghezii erau goale aseară, *avenue* des Champs-Elysees mai mult pustie. Este evacuată Normandia.

Conversaţie îndelungată cu Susana Şoca, exasperată de indiferenţa francezilor faţă de „nenorocirea" lor. îi explic că ultimele reflexe civice ale francezilor au fost frânte de radicali şi de masoni pe 6 şi pe 9 februarie[CXIV] [CXV], când au înăbuşit revoltele de dreapta şi de stânga. Apoi, în Frontul Popular toţi s-au stricat până la urmă, comuniştii şi radicalii îi trădau pe socialişti, care, în laşitatea lor perfectă, erau incapabili de a reacţiona împotriva unora sau a celorlalţi pentru a-i domina.

într-o zi, Julien Cain, pentru a se scuza în numele Frontului Popular, mi-a spus: *„Blum a salvat burghezia."* l-am răspuns: *„Puţin îmi pasă de burghezie."* Ar fi trebuit mai degrabă să-i strig: „Nu mă aşteptam din partea voastră la o asemenea dovadă de josnicie."

Francezii găsesc în vechile lor ranchiune politice o scuză pentru abandonul de astăzi. La stânga şi la dreapta, extremiştii (care de fapt sunt atât de puţin extremişti, în adevăratul sens al cuvântului) se consolează văzând umilirea şi înfrângerea morală a vechii maşini plutodemocratice, josnicia radicalilor, a Alianţei şi a socialiştilor. în fond, vedem manifestându-se dihotomia indicată de Maurras, ţara reală abandonează ţara legală cu toate frazele ei, cu toate minciunile şi neputinţa ei. Dar ţara reală este dublă, pe de o parte muncitorii,

JURNAL. 1940

CXIV Ca preludiu la planul Weygand, aliaţii lansează pe 21 mai o operaţiune limitată, care nu le permite să despresureze oraşul. Deşi opriţi de un contraatac al tancurilor, reuşesc să îngrijoreze comandamentul german semnalându-i riscul pe care şi-l asumă într-o poziţie atât de avansată.

CXV în romanul *Gilles,* manifestaţiile din februarie 1934 apar ca o ultimă tresărire a energiei franceze. Pe 6 februarie, manifestanţii de extremă dreapta, cu care s-au amestecat şi elemente de stânga, protestează împotriva scandalurilor parlamentare, iar democraţia înfruntă poliţia. Au fost cincisprezece morţi şi mai mult de zece mii de răniţi. Pe 9 februarie, ca urmare a unei contramanifestaţii organizate de Partidul Comunist Francez, vor mai fi patru victime.

pe de alta burghezii. Cât despre ţăran, se lasă ucis pentru radicali şi dreapta parlamentară — ăştia din el se trag, aşa că, cel puţin, să sufere el.

Poate că războiul este aproape terminat pentru Franţa; în fond, Franţa era o ţară neutră, deci este măturată ca şi celelalte ţări neutre. Singurul război adevărat se poartă între Germania şi Anglia. Presupunând că Franţa va fi eliminată, oare Anglia va continua războiul împreună cu America?

în dimineaţa asta simt o sfârşeală cumplită în aer. Aş vrea să ştiu cum ne-am bătut, cum ne batem.

Discutat mult cu Belou pentru a şti dacă în caz de nenorocire va trebui să rămân sau să plec. Dar unde să plec? Pentru a fi un exilat? Un scriitor exilat, ce oroare. Mai curând lagărul de concentrare. Şi apoi, cum, să mă exilez în ţările democraţiei, în America, presupunând că m-aş putea duce, ce să spun eu acolo?

Sunt parizian, trebuie să împărtăşesc soarta Parisului, soarta pietrelor Parisului.

într-un lagăr de concentrare voi fi în gestaţia Europei, cu-atât mai rău dacă sufăr de moarte în sufletul şi în trupul meu.

Vai, nu în exil, să mă alătur evreilor şi liberalilor, nu. Mai bine rămân aici, unde vor fi soldaţii prizonieri sau morţi.

Singura mea temere este ca germanii să nu vrea să facă presiuni asupra mea, să nu vrea să mă folosească şi, astfel, să mă umilească foarte mult, dar mă pot ei umili mai mult decât sunt deja, în calitatea mea de francez? Nu trebuie oare să servesc de intercesor şi să particip la inevitabilele metamorfoze europene, la care atâta m-am gândit?

— Se spune că avem puţine pierderi[1], asta înseamnă că am cedat peste tot foarte repede.

— Există elemente umane demne de salvat în Franţa, elemente provinciale pentru care să intervii. Dacă Hitler nu a pierdut simţul organicităţii Europei, va respecta aceste elemente, măcar pe cele din nord.

— Dacă părăsesc Parisul, o voi face pentru a evita bombardamentul. Dar după aceea, voi fi ajuns din urmă în Franţa, aşa că mai bine să rămân la Paris. Să plec în Spania? Ce tristeţe.

— Mai târziu să nu mai văd oameni de lume, nici scriitori, nici evrei, nici evrei pe jumătate, nici liberali, nici moderaţi — să nu mai trăiesc la Paris — să trăiesc lângă o pădure. Să nu mai trăiesc niciodată singur şi să trăiesc cu o femeie în fiece clipă, şi cu copiii ei. Mai târziu, prea târziu. Să fiu poet, prea târziu.

Să ignor de-acum înainte cu desăvârşire individul din mine şi din ceilalţi. Să nu mai cunosc decât copacii, plantele, femeile, animalele, zeii — şi poate Europa.

Să mă pregătesc sănătos pentru moarte trăind din viaţa adierilor şi a sevelor, a poemelor şi a rugăciunilor. Gata cu discursurile, cu articolele, cu explicaţiile. Gândirea mea — patimă în stare brută. Târziu, foarte târziu, fără îndoială prea târziu.

[1] Totuşi, s-au înregistrat 92 000 de morţi în şase săptămâni de luptă.

Am atâtea lucruri de spus, de mărturisit. încă nu am spus nimic, încă nu am făcut nimic. Dar de va fi să mor curând, totul e bine, pentru că printr-o moarte rapidă va izbucni tot ce nu am spus. Dar chiar şi moartea vine târziu, foarte târziu. în ziua bombardamentelor să fiu pe malul Senei, să mor pe frumoasele cheiuri de piatră, sub copacii frumoşi pe care i-am iubit atât de mult.

— Mă gândesc la oamenii pe care îi iubesc în scris, la Bernanos, la Celine, la Giono, la Jouhandeau: ei sunt cei adevăraţi. Mă gândesc puţin la Malraux. Nu îl mai iubesc pe Montherlant. Mai e şi bietul Eluard şi încă unul sau doi care îmi scapă.

Asta devine *adevărat,* faptul de a scrie pe acest caiet, care este aşa de fragil, aşa de aproape de flacără. în timp ce scriu aceste lucruri, bubuituri de tun în depărtare. Sunt oare adevărate?

Anglia, sub supremă presiune, inventează un socialism postum.

Francezii nu i-au iertat niciodată pe englezi pentru incapacitatea lor militară terestră, pentru abandonul lor din 1919[1], pentru refuzul lor de a recruta mai târziu — în fond nici pentru Waterloo, Trafalgar, nici pentru Canada, Fashoda, nici pentru mulţimea turiştilor, nici pentru Shakespeare, Irlanda sau Transvaal. Fără îndoială că nici englezii înşişi nu şi le-au iertat.

Englezii nu i-au iertat niciodată pe francezi pentru că sunt mici, rău făcuţi, proşti la box şi la fotbal, pentru că sunt atât de buni pictori, că au fost întotdeauna bătuţi de ei, pentru că au bordeluri şi dezmiardă femeile, pentru că sunt catolici.

Alianţa s-a făcut într-o confuzie a nenorocirilor, a laşităţilor, a destinelor.

De ani de zile, în tăcerea apartamentului meu de la etajul nouă, privesc Parisul, iar pe perete, hărţile Europei şi lumii, pe care încet, Fortuna trasează linii lungi cu creionul. Calm neomenesc al unui birou de intelectual. Un singur lucru poate trăi aici: sinceritatea.

Belou îmi spune că se va omorî dacă fiul ei va fi omorât. într-un strigăt îmi mărturiseşte puţina ei iubire. Apoi îşi dă seama şi mă priveşte cu spaimă. Prea târziu. Şi eu, de altfel, nu aş sacrifica-o pentru destinul meu spiritual?

Sunt fericit că am rezistat tentaţiei şi că nu m-am ascuns sub uniformă, că nu am îngropat acolo anxietăţile meditaţiei şi poziţiei mele. Mă simt astăzi gol cu mai multă nobleţe, mai expus, mai adevărat, etalându-mi mai bine destinaţia.

24 mai

Nemţii, se spune, sunt la Abbeville şi Boulogne, iar pe de altă parte au forţat fluviul Escaut la Oudenarde. Aşadar armata din nord este cu desăvârşire încercuită[2].

[1] Drieu se referă poate la proiectul francez al unui stat autonom pe malul stâng al Rinului, respins cu violenţă de Lloyd George în 1919.

[2] Pe 22 mai, germanii ajung în portul Boulogne, pe care îl cuceresc după două zile de luptă.

182

Doar armata franceză din nord se bate din plin. Nici un contraatac din sud înspre nord. Dar înainte de a ataca Anglia, Hitler se va îndrepta spre Paris, pentru a desăvârşi anularea Franţei. Totuşi, nimic nu îl va împiedica să încerce o săritură peste Canalul Mânecii în acelaşi timp cu rămăşiţele armatei engleze.

Mussolini, Stalin, Roosevelt şi-au semnat acum condamnarea la moarte. Hitler va fi ultimul războinic al neamului omenesc.

Anglia plăteşte pentru incapacitatea sa de a recruta şi pentru alte câteva lipsuri, cum ar fi neputinţa de a invada Belgia şi Olanda în timp util, sau pentru refuzul de a o face, prea târziu.

Dar această prăbuşire a Angliei şi a Franţei înseamnă prăbuşirea lumii întregi. în realitate, vedem apărând o voinţă surdă a lumii întregi de a se debarasa dintr-odată de război şi de naţionalism. însuşi naţionalismul german este mort.

Uimitoare, această grevă a mulţimilor, a armatelor, a guvernelor — şi a tuturor dictatorilor (cu excepţia unuia singur). Revin la ultimele poeme din primul meu volum, „Interrogation de la paix"[1]. Ce se va alege de omenire în faţa păcii totale? Dar va fi oare vreodată o pace totală? Ce se va întâmpla la moartea lui Hitler?

Oricum, să n-o luăm cu dansul înaintea muzicii, cum spunea bietul taică-meu.

Am fost cu-adevărat profet. Nici un cuvânt din poemele şi din eseurile mele, care să nu fi bătut departe. De ce nu am fost mai puţin modest, mai puţin distrat! De ce nu am aplicat şi ultimele lovituri, de ce nu mi-am întărit atitudinea cu o perfectă evidenţă? Dar ar fi trebuit să fiu grosolan, saltimbanc. Se poate închipui un profet discret? Aşa am fost eu. Altfel spus, un nimic în ochii lumii.

— La radio vorbeşte dl. Maurois. El e purtătorul de cuvânt al Franţei. De altfel, vocea îi este foarte schimbată.

Biata Franţă, apărată de un mexican din Alpi, un evreu pe nume Rotschild, un bastard de prinţ germano-belgian şi un bătrân de optzeci şi patru de ani[2].

— Astăzi sunt din nou într-o stare de mare nervozitate, de aprehensiune acută.

— Beloukia îmi anunţă plecarea împreună cu soţul ei în Statele Unite: o şi sfătuisem să facă acest lucru, dar lovitura este grea. îmi spune că guvernul îi cere soţului ei să plece pentru a se ocupa acolo de o chestiune industrială, fabricarea de tancuri. Cu siguranţă că nu o voi mai revedea niciodată. Dar va putea oare să plece?

[1] Al treilea poem din cea de-a patra secţiune a volumului *Interrogation* se intitulează „Interrogation de la paix".

[2] *Mexicanul din Alpi* ar putea fi Paul Reynaud (familia sa a stat în Mexic, iar el şi-a început cariera politică fiind deputat al regiunii Basses-Alpes); *evreul* ar fi Mandel; *bastardul de prinţ germano-belgian* este Weygand (copil natural, i se atribuiau taţi de diverse naţionalităţi); cât despre *bătrânul de optzeci şi patru de ani,* e vorba de Petain.

183

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

— Un tânăr scriitor, A. Petitjean, care era la vânători, îmi scrie de la spitalul din Blois. Explozia unei grenade i-a smuls mâna. Trei zile petrecute sub bombe şi în luptă adevărată nu l-au vindecat pesemne de moderantismul şi de ambiguitatea sa. Va rămâne foarte *N.R.F.*

Ce s-a întâmplat cu vechiul meu prieten, Jean Boyer, locotenent de artilerie în vârstă de patruzeci şi şapte de ani? Este cel mai vechi prieten al meu. Mi-a dat întotdeauna dovadă de un ataşament discret, dar sigur. Liberal şi maurrassian.

Dar Paul Marion[1], alt artilerist?

Să fie oare pe jumătate evreu? în orice caz, era clarvăzător. Sincer patriot şi fascist, după ce a fost comunist, socialist francez. în ce josnică ambiguitate trebuie să se scuze comuniştii francezi faţă de ei înşişi. Iar în dimineaţa asta, Kerillis[2] ne anunţă că relaţiile între Hitler şi Stalin sunt mai puţin bune. Dar că în orice caz Stalin nu va interveni, neavând armată.

Nu mai pot să-l citesc pe Maurras, mă gândesc la agonia lui. Bătrânii ar trebui să ştie să se omoare.

Poate că totuşi, după ce a strivit armatele din nord, Hitler va accepta semineutralitatea armatelor noastre din sud şi, instalându-se în fortificaţiile *noastre* din sud, ne va lăsa în pace.

în afară de câteva zile de zbucium în timpul celuilalt război, care au fost momentele puţin mai aspre din viaţa mea? în clipa întoarcerii la singurătate, după Myriam[3], când am pierdut-o pe Cony, unele zile cu Olesia.

Dar, din 1935, angoasa politică creştea rapid, o angoasă politică, şi în acelaşi timp angoasă a destinului, care încetul cu încetul devenea mai puternică decât bucuriile şi supărările pricinuite de legătura mea cu Belou. Astăzi o văd plecând, fără îndoială pentru totdeauna, între soţul şi fiul ei. Soţul ei a pretins să i se redea fiul pentru a consimţi să plece în America... Nu însemnam nimic în această viaţă, decât un lux al inimii şi al simţurilor. Sigur, acest deznodământ este just. Am fost amar şi ironic atunci când mi-a anunţat vestea. O invidie de mic-burghez neputincios, care rânjeşte în faţa abuzurilor

[1] Paul Marion (1899-1954), apropiat al lui Drieu, după ce a trecut prin partidul comunist, a fost membru al P.P.F. în 1936-1939. Va fi făcut prizonier şi eliberat în 1941. Ocupă funcţii importante în cabinetele Darlan şi Laval; condamnat la muncă silnică pe viaţă în 1948, va fi graţiat cu un an înainte de a muri. Pentru Paul Marion, vezi şi Drieu la Rochelle, *Fragments de Memoires,* Gallimard, 1982.

[2] Henri de Kerillis (1899-1958), erou al aviaţiei în Primul Război Mondial, a fost unul dintre liderii cei mai influenţi ai publicaţiei *L'Echo de Paris,* înainte de a trece împreună cu o parte a redacţiei la ziarul *L'Epoque,* care se dorea „un mare organ catolic de

informare". Deputat şi consilier general al regiunii Seine, a combătut viguros politica lui Hitler şi acordurile de la Munchen, recomandând în acelaşi timp o înţelegere cu URSS. în 1940, s-a exilat în Statele Unite, dar a refuzat să i se alăture lui de Gaulle.

[3] Drieu o desemnează pe prima sa soţie, Colette Jeramec, cu numele personajului din romanul *Gilles,* inspirat de ea; celelalte două prenume sunt ale lui Constance Wash şi respectiv Olesia Sienkiewicz.

celor mari. Totuşi apreciez bucuria ei animalică de a-şi salva fiul: se vedea deja plecată. Privirea îi strălucea, abia dacă îşi putea ascunde nerăbdarea. Oare am ajutat-o îndeajuns să nu fie prea ipocrită?

Au ajuns la mare, între Boulogne şi Abbeville. Cum voi salva acest jurnal? Nu ar fi mai bine să mă despart de el, să-l ascund la cineva?

25 mai

Lichidarea armatei din Flandra nu mai este decât o chestiune de zile. Pesemne că în clipa de faţă se repliază în dezordine, de vreme ce germanii vin dinspre Boulogne spre Saint-Omer, iar pe de altă parte sunt la Bruges, iar noi evacuăm regiunea Cambrai. De altfel, această armată nu este aprovizionată. Ce masă enormă de oameni şi arme va cădea acolo în mâinile germanilor. Ce vor mai putea englezii să ia cu ei[1]?

Guvernul va încerca să reziste pe Somme şi pe Aisne, apoi pe Sena. Astfel că va lăsa Parisul pradă distrugerii. Cum poate spera să reziste fără industriile din nord şi est, care încep să fie distruse de bombardamente?

Nu avem de ce spera la un răgaz, nici că Hitler ne va lăsa să ne refacem de bine de rău în timp ce el se va ocupa de cucerirea Angliei. Din partea lui, asta ar fi contrar înţelepciunii şi priceperii militare elementare.

Aşadar, soarta lumii este hotărâtă. Pentru că nu văd ce ar mai putea face acum Stalin, Mussolini şi Roosevelt, presupunând că ar vrea să facă ceva.

Hitler nu se va purta blând cu Franţa. Mai întâi, va dori să o ocupe în întregime pentru a-i extirpa pe evrei, pe masoni, pe socialişti, biserica etc..., pe străini şi pe metişii din Africa şi din Orient. Pentru că trebuie să cureţe întreaga Europă.

Apoi, mă tem, vai, ca nu cumva să vrea să reducă la tăcere, dacă nu chiar să distrugă, elita franceză din toate domeniile, pentru a înăbuşi rezistenţele şi revanşele viitoare. Nu cred că se va mulţumi să ocupe câteva provincii, să suprime armata şi să pună un guvern devotat lui, însărcinat cu purificarea.

Cu atât mai mult cu cât cerinţele luptelor sale ulterioare îl vor obliga să fie expeditiv şi categoric.

26 mai

Biata armată din nord. între Bruges şi Calais! lată-i pe nemţi la Coutrai.

Unde ne-au dispărut elementele de la Bapaume şi Cambrai? Desigur că se află

[1] Lordul Gort, care comanda corpul expediţionar britanic, încetase să mai aibă încredere în înaltul comandament francez; s-a hotărât să-şi replieze trupele spre Dunkerque, pentru a evita încercuirea.

în plină retragere. Iar la sud de Somme tot nu se înregistrează nici o reacţie importantă.

Pe de altă parte, nu sunt nemţii în apropiere de Compiegne, de Soissons? Agonie foarte lentă şi foarte rapidă.

Plecarea anunţată a Beloukiei împreună cu fiul ei în America, pe urmele soţului ei, creează un scandal teribil. Tatăl care îşi ia fiul cu de-a sila face să urle treizeci de mii de oameni. Democraţia se revoltă împotriva plutocraţiei. Şi este un semn cât se poate de insultător al dezastrului. Beloukia mă cheamă în ajutor şi îmi înfăţişează cazul de conştiinţă în strigătoarea sa nuditate. Dacă totul e pierdut, de ce să nu-ţi salvezi pielea? Dar cât face pielea fără onoare?

Deodată, această femeie atât de carnală vede o realitate spirituală, adică toate cele trupeşti într-o mai mare amploare şi profunzime. Vede viaţa ulterioară a fiului ei dincolo de viaţa ei imediată, vede că viaţa ei nu valorează ceva decât angajată deplin în fiece clipă. Iar asta se cheamă spiritualitate.

în ceea ce-l priveşte pe tată, el aparţine altor vremuri. Este unul din ultimii reprezentanţi ai epocii eroice a capitalismului şi burgheziei. Inventator, creator, fondator, guvernator, nu cunoaşte altfel de relaţii cu statele în afara celor reprezentate de serviciile sale personale. Nu a fost niciodată soldat şi, deoarece a fost unul din stâlpii industriei de război din 1914-1918, deoarece a inventat tancul după maşină (?), îşi înglobează fiul în propria personalitate, nu poate înţelege că fiul său va trăi într-un alt univers decât al lui. Dacă fiul îi rămâne credincios tatălui, atunci îşi trădează propria generaţie.

Mă secătuise vestea plecării celor trei, o sfătuiesc imediat pe Beloukia să întoarcă armele şi să-şi smulgă fiul de sub influenţa soţului ei. Copilul să fugă, să se întoarcă la armată, ea să meargă să se arunce la picioarele lui Petain — e uşor să dai sfaturi de eroism când stai cu fundul în fotoliu. Şi totuşi, în celălalt război, eu m-am întors de patru ori pe front ca voluntar, m-am înverşunat să ispitesc norocul.

Chiar dacă totul e compromis, acest copil, dacă nu va fi ucis, poate să îşi refacă o viaţă de om. Şi-ar putea-o reface în josnica Americă? Şi ea, şi ea trebuie să rămână.

Asta îmi întăreşte ideea că trebuie să rămânem în Franţa. Aici trebuie să murim... sau să trăim din nou. Mai degrabă aici infernul de foc decât în America infernul de mocirlă. Totuşi, în atitudinea soţului Beloukiei izbucneşte teribila deficienţă a burghezului. E adevărat că acest om, deşi fabricant de tancuri şi tunuri, teoretic a fost întotdeauna împotriva

războiului. Acestui inventator de maşini i-a fost întotdeauna groază de războiul maşinilor.

Si iată în ce încurcătură ne aflăm cu totii.

— Ce va face Mussolini? Este tare târziu. Pare că a fost strivit de experienţa militară din Etiopia şi Spania. Un leu nu poate conduce o turmă de cerbi.

Poate că Hitler ar prefera ca Mussolini să nu se mişte, pentru că, dacă se mişcă el, va face să se mişte Rusia.

186

JURNAL. 1940

Dacă stăm să ne gândim, Stalin mai are o partidă de jucat, dacă invadează curând Basarabia, Bulgaria şi, cine ştie, Ungaria, poate declanşa un haos în toţi Balcanii, care nu îi va fi prea prielnic lui Hitler, şi unde Mussolini nu îşi va găsi odraslele.

Nu, dacă Mussolini se mişcă, o va face împotriva noastră — şi mai înainte de toate, de teama mişcărilor staliniste.

Totuşi, ce mutră va face în ziua în care se va găsi singur în Europa faţă în faţă cu Hitler. Dar e o senzaţie pe care trebuie că o încearcă de multă vreme... totuşi, cu siguranţă că îşi închipuia că vom rezista mai bine şi îl vom uza mai mult pe complicele său.

— Hitler şi Japonia vor ataca Rusia, pe care nu o va apăra Roosevelt, atacat prin surprindere de Germania, stăpână a flotelor anglo-franceze. Sau, după căderea Parisului, se va face o coaliţie din toţi supravieţuitorii, la grămadă: Londra, Roma, Moscova, Washington, Tokyo?

Nu, Tokyo şi chiar Roma vor conta pe faptul că Hitler nu vrea totuşi să cucerească lumea. Dar când începi să cucereşti nu te mai poţi opri. Pentru Hitler, adevăratul obiectiv al războiului îl constituie petrolul, bumbacul, şi este încă departe de el. Trebuie să-l obţină măcar din Rusia sau din Asia.

27 *mai*

Poligonul de la nord se restrânge sistematic. Valenciennes, Menin sunt abandonate. Nemţii sunt la Calais.

Laşitatea profundă pe care se întemeia marxismul, nu doar cel al reformiştilor, ci şi al revoluţionarilor: Lenin a ajuns la putere cu momeala Brest- Litovskului. Păcatul acesta a rămas în inima Rusiei. Aici, comuniştii şi-au regăsit cu bucurie adevărata chemare, adică defetismul, abdicarea fiinţei.

Şi fascismul s-a preschimbat în defetism aici. Paulhan se leagă numai de fleacuri în scrisoarea pe care mi-o scrie ca răspuns la scrisoarea mea de demisie de la *N.R.F.* Să trecem aceste nimicuri sub tăcere. M-am cufundat din nou în studiile mele religioase. Abordez ocultismul: Swedenborg, Saint-Martin — mi se pare că toate astea nu adaugă prea mult la Platon şi Plotin. Misterul modern nu adaugă prea mult la mistica antică.

îmi continui lecturile şi pentru *Eseul meu despre corp [Essai sur le*

corps]: am citit Senancour, Lamartine, Nerval, Lamennais.

Va fi oare distrus Parisul?

Am început să mă satur. Aservirea continuă a imaginaţiei mele faţă de osteneala pe care şi-o dau generalii pentru a-şi face meseria o dată în viaţă mi se pare fastidioasă după optsprezece zile. în orice caz, văzută prin tăcerea încurcată a ziarelor, situaţia e insuportabilă. Dacă nu eşti om politic, e mai bine să nu te ocupi de politică. Mă cufund iarăşi în studiul religiilor, al religiei.

187

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

28 mai

Nici măcar nu am ascultat radioul azi-dimineaţă, temându-mă din ce în ce mai mult să nu aud vocea aia sugrumată pe punctul de a deveni tânguitoare.

S-a zis cu armata nordului, cu armata engleză, cu armata belgiană. Dl. Reynaud anunţă lupta de pe Somme, unde nici măcar nu controlăm trecerile, unde nici măcar nu am putut să împuţinăm capetele de pod.

Ieri, Beloukia m-a anunţat că ea şi fiul ei vor pleca în mod sigur împreună cu soţul ei. Draga mea Nicole are un amant despre care nu ştie dacă a fost ucis sau făcut prizonier în Flandra. Zilele astea, puţinele persoane pe care le-am văzut mi-au reproşat aerul sumbru. Azi-noapte am citit un tratat tibetan de yoga. Ce mutră ar face un yoghin în Flandra? S-ar putea concentra?

Acum, după Rotterdam va urma Parisul.

La radio, vocea emfatică a lui Reynaud, dând vina pe regele Belgiei. Dar avem aliaţii pe care îi meritäm, saxonii pe care îi meritäm. Şi de ce să fi vrut să credem în realitatea belgiană, atunci când ea nu există? Nu mai e Belgia aşa cum nu mai e nici Cehoslovacia. Flamanzii îi urăsc pe valoni şi pe francezi, iar flamanzii aveau un rege german.

Vocea asta a lui Reynaud, suficienţa asta de burghez care se crede instruit pentru că are cunoştinţe de finanţe, care se crede distins pentru că a făcut bani. E tot universul inspectorilor de finanţe, al consilierilor administrativi, al politehnicienilor, care se vor alătura într-un glas normaliştilor şi tuturor profesorilor. Toată această pretinsă elită întemeiată pe diplome, căsătorii de interes şi lovituri la bursă.

Oare trebuie continuat războiul? întrebarea se pune acum? Mai dispunem de mijloace care să justifice oribilele distrugeri din viitor? Ce am pierdut în Belgia? Ce-a mai rămas din industria noastră? Pentru mine întrebarea este de asemenea puternic întemeiată pe următorul punct: îi va declara oare America război lui Hitler neîntârziat?

Pe de altă parte, intervenţia lui Mussolini poate regla chestiunea într-o clipă. Poate că este de dorit pentru a evita... Pentru a evita ce? O totală distrugere materială a Franţei? Dar ce înseamnă asta pe lângă distrugerea morală? Vom putea vreodată să renaştem din giulgiul democraţiei şi al

raţionalismului, al bucătăriei bune şi bistroului, al bordelului şi cinematografului?

Mai rămân frumuseţile fizice ale Franţei.

29 mai

Monumente şi peisaje. Şi un&le şi celelalte au fost destul de distruse, dar, în fine, sunt singurele lucruri solide care mai rămân în Franţa. Pentru că,

desigur, fondul spiritual al poporului rămâne poate încă dăruit sculptorului care ar replămădi toată această argilă, care i-ar frământa fiecare atom. Dar...

„Ăsta e temperamentul france/', spune portăreasa mea. Iată ce vor spune după război. Inch'Allah. Crimele politicienilor, ale profesorilor, ale generalilor vor fi spălate în această frază uriaşă precum marea.

Mă întreb dacă democraţii îi vor trimite la moarte pe francezi până la unul pentru a omagia virtutea onoarei, care nu se află în vocabularul lor decât pe timp de război şi pentru folosul mulţimilor mobilizate?

întâlnit aseară într-un restaurant un bancher catolic, dl. Ardant, de la Societe Generale. Nu îmi răspunde la zâmbet şi mă priveşte fără să clipească. Parcă sunt căzut din cer. De câţiva ani încoace mi-am făcut mulţi duşmani; îi caut cu lumânarea, de vreme ce am tendinţe din ce în ce mai gâlcevitoare. Şi totuşi, în reflexe îmi dăinuie obiceiurile de odinioară şi sunt deconcertat de toate reacţiile pe care le produc. Ăsta de ce mă detestă? O dată, i-am cerut un serviciu pentru fratele meu, pe care mi l-a făcut din vârful degetelor; o scrisoare de recomandare. Nu i-am mulţumit îndeajuns? Sau e din cauza atitudinii mele politice? E un catolic de stânga, cu tendinţe comuniste, ca un bancher adevărat ce se află! Sau e din cauza atacurilor mele împotrjva prietenilor comuni, Malraux şi... Beri? Sau din cauza afirmaţiilor mele din *Gilles* în legătură cu fundamentul grecesc al catolicismului? Pretinde oare a avea cunoştinţe teologice? Sau din cauza scandalului public pricinuit de viaţa mea particulară? Sau din cauza presupusei mele germanofilii?

Nu sunt germanofil, sunt profet şi filosof al istoriei. Văd ce le rezervă germanilor în prezent fatalitatea şi norocul şi legile firii omeneşti. Dar nu pot avea un gust special pentru spiritul german. Mai întâi că nu sunt nici filosof, nici muzician în sensul strict al acestor termeni. Şi nu apreciez decât de la distanţă arta militară şi arta politică. Din tot ce are Germania nu prizez decât cinismul ei naiv, care mi-l aminteşte pe al francezilor de pe vremea când erau puternici, cinismul tânărului Ludovic al XlV-lea şi al Convenţiei, maiestatea orgoliului bine slujit de efort, care mi-l aminteşte şi pe cel al marilor englezi, spanioli, italieni, romani, greci etc....

în afară de asta, am gust pentru Bach şi Mozart, puţin pentru Goethe

(pe care îl cunosc prea puţin), Novalis, Holderlin şi Nietzsche. Dar asta nu determină nimic în atitudinea mea politică. Mă întreb dacă germanii au împins mai departe decât toate celelalte popoare cinismul, manifestarea forţei şi a violenţei? Să fie la ei ceva special şi original? Da, în măsura în care sunt filosofi şi îşi gândesc patima. Dar există şi la elisabetani, la Hobbes, Burke, Carlyle, Spencer multe sentinţe aspre. Vechii noştri legislatori justificau forţa, clasicii noştri nu o condamnă în nici un fel la Ludovic al XlV-lea (în general); istoricii noştri liberali au făcut apologia lui Napoleon. Montaigne, Descartes se întâlnesc cu Bossuet pentru a legitima forţa. Ce părerea are Auguste Comte? Proudhon avea gust pentru forţă.

Sigur, toţi aceştia vorbeau mai cu menajamente. Dar ăsta e felul germanilor de a spune lucrurile pe şleau. Aceasta e nota proprie pe care ei o pun în cântul popoarelor.

La douăzeci şi trei de ani am scris „Vouă germanilor" [„A vous Allemands"] în *Interrogation.*

Dreptatea s-ar orienta după următoarele sentinţe: Hitler va lua Olanda şi Flandra până la Dunkerque, pământuri germanice, şi Alsacia şi Lorena de limbă germană, şi Elveţia germană. Ne va lăsa Valonia şi Elveţia franceză.

Mussolini va lua Nisa, Tessin şi Corsica. în Africa, va lua Tunisia şi Egiptul. Noi vom păstra Algeria şi Marocul, iar Anglia, Africa de Sud până în Kenia. Germania va lua Indochina şi Indiile olandeze. Astfel va avea petrol, va sprijini dominaţia europeană în India şi va sta pavăză împotriva Japoniei.

Hitler va păstra de asemenea Polonia şi Boemia, cu un protectorat asupra Moldovei şi Valahiei. Coastele Dalmaţiei vor merge la italieni, ca şi protectoratul Greciei. Ruşii vor avea Basarabia.

Spania va avea Gibraltarul şi Tangerul, coloniile portugheze, pe jumătate cu Portugalia. Astfel Hitler va avea pământuri şi materii prime, şi nu va depăşi limitele posibilului.

Printr-o înţelegere europeană se va organiza emigrarea evreilor într-o rezervaţie mondială: Madagascar[1]? O parte din Australia?

30 mai

Câte zile sau ceasuri va mai dura enorma agonie a armatei nordului? Ostende şi Zeerbrugge sunt în mâinile nemţilor, Calais de asemenea. Portul Dunkerque este distrus. Generalul Giraud e prizonier[2].

Hitler va prefera Ronul şi Marsilia portului Trieste, care este înfundat în Adriatica.

— Toţi aceşti mizerabili de evrei, liberali, democraţi, socialişti — bătuţi peste tot — care sperau să iasă bine datorită efortului şi sacrificiului nostru. Cel puţin, vor fi dezamăgiţi. înfrângerea noastră sancţionează în mod suprem infama lor incapacitate omenească.

Şi la fel comuniştii ăştia, care se pretind virili, cu militarismul lor fals, cu nietszcheanismul lor ratat (cf. Malraux), comuniştii ăştia ai tratatelor de la Brest-Litovsk, ai dezastrelor ungare, germane, chineze, spaniole.

— O frumoasă trăsătură a decadenţei franceze. Timp de douăzeci de ani *N.R.F.* a tronat în mijlocul literaturii pariziene. Or, revista era susţinută de banii

' Coincidenţă, pe 20 iunie 1940, Hitler adopta proiectul specialistului în problema evreiască de la Ministerul Afacerilor Externe al Re/ch-ului, care propunea concentrarea evreilor în insula Madagascar.

[2] De pe data de 19 mai.

unui oribil burghez, laş şi puţin profitor, oarecum acaparator, Gaston Gallimard. Burghezul ăsta, care în celălalt război, de frică, se dădea drept nebun[1], din complice laşitate, a făcut toate compromisurile posibile cu stânga. După slabul J. Riviere, l-a numit director al revistei pe Jean Paulhan, un pedagog, un funcţionar mărunt, laş şi prefăcut, oscilând între suprarealismul isteric şi raţionalismul zaharisit al Republicii profesorilor.

— Pe corpul emaciat al Franţei, Hitler face o intervenţie chirurgicală delicată până la urmă. Ştia că a ajuns aici, nu era greu de văzut, şi nu degeaba a cantonat el timp de patru ani prin satele Franţei.

Ieri, îl întâlnesc într-un restaurant pe Giraudoux, care, dejunând singur, cu canişul şi cu eşecul lui, mă invită la masa lui. Pare mai mult decât jenat de aventura lui grotescă la Ministerul Informaţiei, e mulţumit că a plecat. în Franţa, suntem cu toţii mulţumiţi după o demisie sau o pensionare (Eu, de pildă, faţă de *N.R.F.,* unde nu am combătut niciodată serios pentru virilitate). Se desolidarizează liniştit de regimul al cărui funcţionar lacom de sinecuri şi decoraţii a fost toată viaţa, pe care l-a slăvit de pe poziţii pretins oficiale. Cu un servilism nebănuit, cred, de Anatole France, el a flatat îndelung toate ezitările, restricţiile, ipocriziile spiritului public. Mai târziu, a crezut de cuviinţă să-l critice cu indulgenţă, apoi imediat şi-a pus în slujba lui vocea preţios de ineficace pentru a monta acea abominabilă minciună peste uriaşul dezastru din primele luni ale războiului.

Acum se referă la „ei" când vorbeşte despre clica unde s-a compromis iremediabil. De altfel, nu pare a prevedea gravitatea consecinţelor, vorbeşte de ziua de mâine ca despre o zi prielnică viitoarelor lui întreprinderi literare şi academice.

1 iunie

Agonia armatei nordului trebuie că s-a încheiat în clipa asta, iar Hitler va coborî spre Paris. Spun Hitler dinadins, din cauza forţei mitului personal.

Ne vom apăra, iar Parisul va fi bombardat, pe jumătate distrus. Ce s-o fi ales de catedralele din Laon, din Amiens? Oare jocul merită osteneala? Mai avem noi forţe destul de mari pentru o rezistenţă eficace?

Am găsit vreo metodă pentru a rezista masei de tancuri? Poate infanteria să reziste? Cum ne va sosi cărbunele german? Dar mai ales, cum vom rezista şi în faţa Italiei? Intervenţia americană va contracara ea la timp intervenţia italiană?

1 într-adevăr, Gaston Gallimard şi-a obţinut reformarea simulând nebunia; a fost însă într-o gravă depresie timp de mai multe luni.

2 iunie

Unde va duce intervenţia italiană? Desigur, spre cele două porţi ale Mediteranei, Suez şi Gibraltar, şi Tanger. Dar pot ei forţa în permanenţă Gibraltarul? Pot ei cuceri Tangerul fără luptă? Dar atunci va intra în horă şi Spania?

La ce bun atacarea Corsicii? Ca centru strategic, deocamdată ajunge Sardinia, în Balcani, cu siguranţă că nu se vor mişca, doar dacă nu se înţeleg cu ruşii. Atacul cel mai puternic, la urma urmei, ar trebui îndreptat împotriva Egiptului pentru a salva Abisinia — cu o rezistenţă la frontiera Tunisiei. Debarcarea în Tunisia pare dificilă.

Dar războiul aerian deasupra Marsiliei şi Lyonului, dar submarinele care ne taie drumul pentru transporturile noastre spre Africa?

Atac masiv îndreptat împotriva Egiptului, atac secundar asupra Gibraltarului şi Tangerului, război aerian şi submarin cu Franţa. Marş înspre Salonic în caz de înaintare a ruşilor.

— Mi se propune să intru în serviciul de ambulanţe ca şef de convoi... în chip ridicol, propunerea vine din partea unor femei de lume care se agită cu operele de binefacere. Ar trebui să mă gândesc. La urma urmei, ar fi un mijloc de a-mi satisface curiozitatea, care rămâne omnivoră, şi de a-mi reîmprospăta cunoştinţele despre ceilalţi... şi mai ales despre mine însumi. Pe de altă parte, pesemne că nu îmi reprezint cu exactitate unele aspecte ale evenimentului. Aş comanda un grup de voluntari străini, oameni destul de agreabili poate... poate. Dar biata mea inimă părăginită va rezista oare la explozia bombelor? Cu siguranţă că nu. Dar totuna dacă mori acolo sau în pat. Ce pot să mai aştept de la viaţă? Nimic, pe lumea asta. Cu femeile s-a terminat; succesul mă lasă mai mult ca niciodată indiferent. încă două lucruri: studiul religiilor, pregătirea sufletului în vederea morţii — şi curiozitatea de a vedea cum va evolua aventura Hitler (dar asta e manie). Aprofundarea religioasă, iată cel din urmă si cel mai frumos interes al meu. Si tocmai vecinătatea mortii ar fi un exerciţiu împrospătat în mod fericit după douăzeci de ani.

Am fost să stau de vorbă cu oameni care se vor ocupa de cazul meu. Singurul lucru care mă reţine este neajunsul promiscuităţii. Dar focul transformă această promiscuitate în cea mai nobilă relaţie pe care o

putem cunoaşte pe lumea asta.

Sunt oare mai laş sau mai curajos decât acum douăzeci de ani? Chestiune secundară, care nu mă mai stimulează mult; dar să-mi grăbesc meditaţia religioasă, iată ce ar trebui să mă tenteze.

Cum să te comporţi în luptă atunci când nu mai ai nici un fel de respect pentru oameni, nici un interes omenesc anume şi când nu mai ai dispoziţie decât pentru dialogul esenţial între pământ şi zei?

192

JURNAL. 1940

— Tocmai am citit pentru prima oară, dintr-o răsuflare, *Maldoror,* din care nu citisem decât fragmente[1]. Mai sunt multe lucruri pe care nu le-am citit. îmi făceam despre acest text o idee foarte falsă. Este mult mai pătrunzător decât îmi închipuiam, mult mai caustic. Nici urmă de romantism superficial, imaginile se mulează perfect pe idee. Iar această idee este cea adevărată şi singura posibilă, ideea mistică, cea care mărturiseşte că omul nu poate decât să traseze mituri.

Tot ce pare extravagant se explică literar la modul cel mai concret prin copilăria petrecută în Uruguay, prin faptul că a traversat Atlanticul, prin ceea ce a auzit despre războaiele americane şi despre atrocităţile vieţii de acolo pe atunci.

în rest, este cineva care l-a pus pe Pascal în fabule. Este un profund filosof poet, un geniu la fel de precoce ca şi Rimbaud. Şi dacă e mai puţin bun în privinţa formei, are câştig în privinţa fondului.

Mai mult maniheist decât ateu, sau maniheist cum sunt toţi ateii pentru care Dumnezeu este viu. Un ateu veritabil este un om care simte la fel de atroce prezenţa lui Dumnezeu ca şi un „credincios", care o simte cu delicii şi în acelaşi timp atroce. Şi acest ateu trăieşte chiar în lumea misticului, populată de fiinţe de o extraordinară concreteţe spirituală; este lumea Sfintei Tereza şi a Sfântului Pavel, pe dos, lumea eshatologiei iudeo-persane şi a Sfântului loan din Apocalipsă. Este mai cu seamă orizontul exact al Apocalipsei.

Importanţa animalelor, pentru mistici ca şi pentru primitivi.

Acest francez din Montevideo a regăsit simţul primitiv al religiei, unde groaza şi ura se echilibrează într-o instabilitate înnebunită cu dragostea, dorinţa, mila, deznădejdea.

Regăsesc acel ceva posomorât, dur, inform, înăbuşit, pătimaş, acea deznădăjduită spiritualitate a cărnii — acel ceva trist şi cântător care este întreaga Americă de Sud — acel ceva pe care Lawrence l-a simţit în Mexic, pe care l-au exprimat uneori Guiraldes[2] şi Supervielle, pe care Keyserling[3] l-a caricaturizat puternic, care face măreţia lui *Martin Fierro*.*

[1] *Les Chants de Maldoror,* text publicat în 1869 sub pseudonimul de Lautreamont. Despre acest autor, mai degrabă misterios, se ştiu foarte puţine lucruri: născut în 1846, era fiul unui cancelar al consulatului francez la Montevideo; la vârsta de paisprezece ani vine în Franţa pentru a urma liceul (mai întâi cel din Tarbes, apoi cel din Pau), iar apoi studii politehnice la Paris. în 1869 publică unicul său text, pe care editorul, Lacroix, se

teme să-l pună în vânzare, într-atât i se pare de îndrăzneţ. Câteva luni mai târziu, poetul publică o *Preface ă un livre futur* [Prefaţă la o carte viitoare], unde pare a-şi renega primele cânturi. Lautremont moare în 1870, la doar douăzeci şi patru de ani, lăsând această operă, incontestabil genială, scrisă într-un limbaj novator, foarte aproape de sursele adânci ale inconştientului (n. tr.).

[2] Ricardo Guiraldes (1886-1927), scriitor argentinian, autorul unui roman care povesteşte epopeea unui *gaucho, Don Segundo Sombra,* publicat în limba română de Editura Leda, parte componentă a Grupului Editorial Corint, în traducerea Oanei Busuioceanu, în 2004 (n. ed.).

[3] Hermann de Keyserling (1880-1946), filosof şi scriitor german, autorul unei *Psihanalize a Americii.*

[4] *Martin Fierro,* poem epic (1872-1879) al scriitorului Jose Hernandez (1834-1886), text considerat ca întemeietor al literaturii argentiniene.

Există de asemenea acel umor nemilos pe care îl regăsim şi la Laforgue, un alt montevidean[1].

Trebuie oare să vedem în Lautreamont un produs al Pirineilor francezi? Un vecin al lui Theophile Gautier, care nu e mai puţin macabru. Mai sus, în Perigord, este Leon Bloy (iar el e Regele)[2].

Bestiarul lui Lautremont nu este un bazar de simboluri, sunt animale-totem, zeii-genii ai primitivilor, ai indienilor din America. Fiul cancelarului a asimilat toate acestea într-un Montevideo primitiv, încă deschis tuturor vânturilor, în apropierea unei câmpii încă plină de indieni şi de animale sălbatice. Iar traversarea Atlanticului, pe atunci, încă mai reprezenta ceva, pe corăbii cu pânze.

Maldoror trebuie aşezat între *Moby Dick* şi *Martin Fierro.*

3 iunie

Cu siguranţă că Mussolini aşteaptă deplasarea armatelor germane spre nord de Somme. Apoi, va fi ultimatumul. Sau va urma atacul, rapid, trei zile înainte de data prevăzută de noi pentru ultimatum. în Algeria şi în sudul Franţei există foarte puţine forţe de apărare antiaeriană, puţină aviaţie.

— Admirabilă ambiguitatea lui Lautreamont între *Maldoror* şi *Prefaţă.* Este chiar Franţa, ezitând în 1870 între declin şi redresare, iar asta vine de la un francez de peste mări. Perfectă paralelă între Rimbaud şi Lautremont, care cunosc cea mai deplină decădere, şi se înalţă imediat. Unul vine de peste mări, celălalt se îndreaptă într-acolo. Şi unul şi celălalt se gândesc la Dumnezeu. De pus lângă aceştia doi pe Bloy, care face războiul din 1870 şi se converteşte, dar din păcate rămâne să mucezească în cloaca literară!

— Citit în *N.R.F.* pagini scrise pe front, reunite de Petitjean[3]. Se vede acolo abominabila dezagregare a sufletelor în iarna asta. Asta a contribuit în mod decisiv la acordurile de la Munchen.

îl şterg din catastiful meu pe Petitjean: băiatul ăsta de douăzeci şi şase

de ani este al naibii de oficios, înainte de a deveni oficial. Nici un fel de talent, de stil, de caracter. E un fel de Peguy, mai puţin geniul şi talentul, mai puţin spiritul şi inima; e un nimic. Este întruchiparea deplină a laşităţii acestei generaţii secunde, sufocată de radicali cu degetele subtile ale Republicii Veneţiene.

1 Jules Laforgue (1860-1887), născut la Montevideo. Poemele sale, *Des fleurs de bonne volonte,* au fost reunite de prieteni şi publicate postum, în 1890. Versul său frânt, umorul melancolic şi muşcător anunţă poeţii cei mai moderni (n. tr.).

2 Autorul face aici un joc de cuvinte, scriind în vechea ortografie franceză et *c'est Le Roy* (n. tr.).

3 Sub titlul de „Temoignage sur la guerre" [Mărturii despre război], *N.R.F.* publicase pe 1 iunie 1940 o serie de paisprezece mărturii, dintre care unele foarte cenzurate, cu o scurtă introducere de Armand Petitjean, şi un fel de editorial de Jean Paulhan, „L'espoir et le silence" [Speranţa şi tăcerea].

Primul bombardament asupra Parisului, lată aşadar şi cel de-al doilea act al marii drame naţionale. Democraţia asediată la Paris, ca şi la Madrid. Ce va mai rămâne peste cincisprezece zile din Oraşul Lumină? Poporul acesta mai mult somnolent decât frivol, cum se va trezi oare? Şi cu ce figură sfâşiată şi găurită? în orice caz, abominabila lume a guvernanţilor se va cutremura până în măduva oaselor. Masoni şi evrei se vor ciocni în momente de teroare. Iar eu, care sunt profetul ruinelor, voi rătăci printre ruine, sau voi pieri printre ele. Revine vremea Ecumeniei.

4 iunie

După destinderea înşelătoare pe care ne-o procură sfârşitul portului Dunkerque, angoasa creşte din nou încetul cu încetul pe măsură ce se apropie şocul final. Mult mai mare trădător decât bietul rege al belgienilor este acest Roosevelt, incapabil de a comanda poporului său şi de a-i da să apuce războiul ultimei şanse, care se pierde.

Spun trădător: faţă de sine, pentru că nu suntem trădători decât faţă de noi înşine. Din acest punct de vedere, Mussolini şi Stalin sunt la fel de deconcertanţi.

— Dejunez cu un bătrân imbecil de dreapta, care îmi spune că toate astea nu se pot explica decât prin jocul societăţilor secrete. Hitler ar fi instrumentul sectelor ariene din India şi Tibet, care ar fi hotărât să-i piardă pe englezi şi pe evrei, pe masoni şi pe creştini. Adevărul poate ieşi din gura unui imbecil, dar foarte puţin desluşit. Tot ce putem spune este că forţa din urmă a lui Hitler se datorează unui spirit de cruciadă, care depăşeşte, înălţând în acelaşi timp, cauza germană. Dar ce se află de fapt în interiorul acestui spirit? O revoltă instinctivă înfăptuită de cel mai mare popor al Europei împotriva condiţiilor create Europei de către capitalism şi naţionalism.

Toate popoarele Europei suferă de pe urma obstacolului vechilor

frontiere şi a distribuirii anarhice a materiilor prime. Poporul german suferea mai mult decât ceilalţi şi dispunea de mai multe mijloace decât ceilalţi de a rupe această veche stare de lucruri. Există de asemenea şi o lehamite duşmănoasă faţă de toate maximele uzate ale raţionalismului, liberalismului, creştinismului (de atâta vreme dezonorat de către preoţi). Marxiştii şi evreii, care nu au ştiut să se smulgă din toată această plasă de vechituri, plătesc pentru neputinţa lor.

Comuniştii îşi fac meseria, care e aceea de a contribui la distrugere, de oriunde ar veni. Se situează chiar pe linia pe care o trasasem eu în *Une Femme â sa fenetreV* Eroul comunist al acestui roman dorea distrugerea Europei şi nu

[1] Boutros, eroul acestui roman, este un terorist comunist care vede în doctrina sa mai mult o posibilitate de a participa la acţiunea în curs de desfăşurare în lume, decât speranţa de a vedea întemeiată o societate dreaptă şi fericită.

îi păsa câtuşi de puţin de pretextul ce trebuia invocat pentru a determina distrugerea.

— Bombardamentul de ieri indică o intenţie foarte clară a germanilor. Bombardează Parisul chiar dacă guvernul francez nu vrea să apere Parisul, şi după o nouă înfrângere îşi canalizează armatele spre sudul Parisului fără a le reţine acolo. Parisul — ca şi Marsilia şi Lyon — vor face obiectul şantajului final.

Germanii anunţă deja la radio trei sute cincizeci de mii de prizonieri. Italienii spun că pierderile aliaţilor în nord se ridică la şase sute de mii de oameni, cu morţii şi răniţii. Dimpotrivă, englezii spun că au salvat peste trei sute de mii de oameni[1]. Toate cifrele astea sunt exagerate. Totuşi, vreo zece divizii franceze trebuie că au fost prinse sau distruse: asta înseamnă vreo două sute de mii de oameni. Plus câţi englezi încă? Asta ne aduce aproape de cifrele germanilor.

Cu olandezii, belgienii şi norvegienii, Hitler a împrăştiat sau distrus mai mult de un milion de oameni. Şi tot echipamentul? Şi cărbunele din nord? Şi industriile?

Iată că sosesc şi primii piloţi americani, aducând avioane. Foarte târziu.

4 iuriie 1940

Am oroare de duşmanii mei, în sensul că nu le acord nici cea mai mică atenţie, prin urmare am oroare de prezenţa lor. Nu îi iubesc, nu mă opresc, nu stărui asupra lor, pe scurt, eu nu sunt un duşman pentru ei.

Duşmăniile mele au durat mult mai puţin decât prieteniile şi încă şi mai puţin decât iubirile.

Las impresia că îi detest pe oameni în intervalul de timp care îmi trebuie pentru a mă obişnui să nu-i mai iubesc sau să nu-i mai gust.

Asta ţine tot de felul meu de viaţă, de singurătatea mea, de libertatea mea. Nimic nu mă obligă la aceste legături, la frecuşurile astea care exacerbează şi închistează mânia. Mă duc cu vântul. Ar fi timpul ca vântul să mă ia cu totul.

Asta e valabil mai ales pentru duşmanii personali, adică pentru foştii mei prieteni intimi. Cât priveşte duşmanii politici, mânia mea persistă pentru că vizează o specie, mai mult decât indivizi izolaţi — sau mai bine zis o multitudine de fiinţe, destul de variată la urma urmei pentru a reprezenta principalele trăsături ale omenirii. Să urăsc politic sau filosofic înseamnă să găsesc o soluţie pentru mizantropia care se luptă în inima mea cu dragostea de viaţă. Nu îi detest deloc pe oameni, dar vine o vreme când îi cunoşti şi te cunoşti. Nu mai aştepţi mare lucru de la noi definiri individuale, iar tu însuţi atâta te-ai definit.

[1] Un număr de 338 226 combatanţi au putut ieşi din încercuirea de la Dunkerque, dintre care 123 095 francezi.

196

JURNAL. 1940

Singurul viitor pe care mi-l văd e acela în care voi spune mai bine lucrurile pe care le-am spus deja. Le-am repetat destul de prost, chiar spunându-le mai bine, pentru a spera că în sfârşit le voi spune aproape bine. Dar mai degrabă aş vrea să le spun vorbind despre zei decât vorbind despre oameni. Mi se pare că nu aş mai putea niciodată să scriu despre destine individuale, poveşti de iubire etc....

Asta nu m-a interesat destul niciodată; de aceea nu am fost un bun romancier.

Detaliile raporturilor mele cu un individ — mascul sau femelă — nu mi-au reţinut niciodată întreaga atenţie, cu excepţia unor scurte momente, unor scurte elanuri. De aceea ar fi trebuit să-mi organizez viaţa în raport cu o meditaţie generală: călugăr sau istoric. Dar practic asta sunt.

Pe măsură ce războiul înaintează, mă dezinteresez de el din ce în ce mai mult. Nici Hitler nu mă mai pasionează, pentru că îl văd ca atunci când va fi terminat, adus la nivelul unui om ca mine, eu care nu am început şi nu voi începe niciodată.

Şi asta nu pentru a arunca umbra discreditării asupra aventurii sale, care este de o intensitate foarte rară. Mă întreb ce zice Malraux, cu eroii lui rataţi, comuniştii lui care nu existau decât în burta duşmanilor lor. A greşit pista, dar presentimentul, în ceea ce are esenţial, rămâne. Ideologia improvizată nu ţine, se destramă, dar rămâne o anumită calitate umană care triumfă în acest moment.

E totuşi altceva decât Aragon, francezul erotico-sentimental, debil, care îşi ascunde debilitatea sub uniforma comunistă.

Da, iubeam Franţa, dar mă simţeam exilat în interiorul ei. Vedeam în natura umană necesităţi pe care literalmente nici un francez nu le mai vedea.

Nici chiar Maurras. Vedea adevărul, dar nu îl practica. Nu crea

instrumentul durităţii, al rupturii. Nu cercetase scriitorul şi îşi împotmolea partizanii în farmecul speculaţiilor sale pe hârtie.

Mă aflam într-o singurătate înnebunitoare. Ori de câte ori pronunţam un cuvânt sau făceam un gest, nu era decât pentru a constata sunetul iremediabil spart al ecoului.

Iar la mine constatam imposibilitatea de a trece la acţiune. Nu puteam să nu mai fiu artist pentru a deveni, nu politician, ci un gânditor care să îşi urmeze până la capăt ideea şi să îi dea un relief exclusiv.

5 iunie

Astăzi, sau mâine, sau peste opt zile: o mie, două mii de avioane deasupra Parisului. Cu siguranţă. Prin distrugerea Parisului, Hitler îşi va asigura cu mai puţin efort ruperea frontului pe Somme şi pe Aisne. Cu siguranţă. Bombardamentul de alaltăieri este semnificativ: o mie de persoane căzute, o

uzină distrusă, un minister atins, zeci de avioane ţintuite la sol la ieşirea din fabrică — şi asta cu două sute de avioane, în plină zi. E de ajuns să înmulţim cu zece pentru a ne reprezenta zilele următoare.

Să rămân? Să nu rămân? Totul devine aşa o prostie. Nemţii declară că nu au decât zece mii de morţi şi nouă mii de dispăruţi în ultimele trei săptămâni: campania din Polonia. Au doborât 1 800 de avioane (iar noi 2 500?). între Şcoala Militară şi Ministerul de Război, casa mea e bine plasată. Dar cu siguranţă că Renault va avea întâietate.

Nemţii au declanşat ofensiva între Laon şi Abbeville. Noi suntem în defensivă din 1813. De atunci, rarele noastre momente de avânt nu au fost de durată: de astă dată nu am avut nici un elan. Iar biata Linie Maginot, construită pe jumătate, va rămâne simbolul incapacităţii noastre de a concepe însăşi defensiva.

Moleşeala care domneşte la Paris, care s-a manifestat cu ocazia bombardamentului nr. 1. Aveam dreptate să spun în urmă cu câţiva ani că francezii au devenit un popor trist, căruia nu îi mai place viaţa. Francezilor le place să pescuiască, să iasă cu familia în maşină, să gătească, asta nu înseamnă viaţă. Nu sunt laşi, ci mai rău decât atât; sunt terni, posaci, indiferenţi. îşi doresc în taină să termine odată, dar nu fac nimic pentru ca lucrurile să meargă mai repede. Armata a 9-a, care se duce cu mâinile în buzunare, fără puşti, fără ofiţeri.

Numai de-ar vrea Susana Şoca să plece şi să salveze aceste caiete. Scriitorul perseverează în fiinţa sa până la sfârşit.

Citesc în grabă toate lucrurile pe care nu le-am citit: Saint-Martin, Swedenborg, Hugo. L-am calomniat pe Hugo: şi totuşi, „Ce *que dit la Bouche d'Ombre*"*'.* Da, alături de strigătul catolic, aşa cum s-a făcut auzit la Bloy, Claudel, a fost şi strigătul iluminismului. Şi dacă l-aş fi citit pe Hugo poate că aş fi scris acel teribil pamflet împotriva Franţei pe care îl

visam cu intermitenţe între 1925 şi 1930. Păcatul meu va fi fost acela de a nu fi aşternut pe hârtie acel strigăt de cumplit profet împotriva acestei nenorocite ţări de eroi deveniţi pescari amatori. Am trăit la Paris, mă plimbam agale pe Quai de Conti şi mângâiam femeile în bordeluri, dar de ce n-am scuipat odată pentru totdeauna...

6 iunie-7 iunie

M-am înşelat în privinţa datelor, să fi fost ieri? Să fi fost mai devreme? Astăzi este 7 iunie. Nicole, care se întoarce de pe front, îmi spune că germanii sunt la Poix, la sud-vest de Amiens. Nu este străpungerea bruscă, sau nu este încă, dar se înaintează constant. Asta se întâmplă din 1935. Nicole mi-a luat maşina ca să meargă să-şi vadă amantul salvat din Flandra.

[1] Aluzie la poemul *La Fin de Satan,* de Victor Hugo, unde „gurii" de întuneric îi corespunde o „gură" de lumină, iar eroul, Satan-Lucifer, se întoarce la sursa originară a Luminii, determinând şi reaşezarea Creaţiei în lumină şi în libertate (n. tr.).

198

JURNAL. 1940

Primit o scrisoare de la Victoria Ocampo, în care îşi strigă deznădejdea francofilă, spaima faţă de invazia nazistă în Argentina. Spune că tineretul este câştigat de prestigiul marii aventuri. Mai femelă ca niciodată, toată numai ţipete şi nerăbdare, tandră şi absurdă. Prefer să nu fie femei în viaţa mea, care să mă reprezinte. Ce deformare. Aş fi putut vreodată să insuflu vreunei femei un tact definitiv? îmbătrânind, capătă o autoritate nesăbuită.

Au fost arestaţi cinci germanofili, printre care văd doi energumeni groteşti: „baronul" Robert Fabre-Luce şi dl. Serpeille „de Gobineau" — doi pederaşti groteşti şi băieţi de bani gata, care au apucat pe căi greşite — nu cred că sunt prea periculoşi. Cât despre cei de la *J.5.P.* [Je *suis partout]',* nu îi cunosc prea bine şi nu sunt sigur că, obtuzi şi încăpăţânaţi fiind, nu au încălcat regula patriotică potrivit căreia trebuie îngrădită orice patimă ideologică cu tendinţă universală. Putem să credem ce vrem despre democraţie şi fascism, despre ceea ce *reprezintă* pe moment Franţa faţă de Germania, dar trebuie neapărat să ne adecvăm cuvintele şi faptele la consensul francez, aşa cum este el exprimat de către mişcarea generală a naţiunii, chiar dacă ni se pare că acest consens a fost confiscat şi falsificat de cutare sau cutare clică, cutare sau cutare ideologie trecătoare.

Şi chiar dacă suntem de părere că vremea naţiunilor a trecut (pentru Germania ca şi pentru Franţa), nu trebuie să depăşim momentul (altfel decât în forul nostru interior) şi să aşteptăm ca evenimente exterioare să-i desăvârşească evoluţia. Trebuie să luptăm pentru Franţa atâta vreme cât există o Franţă, şi să menţinem spiritul francez ca pe o ireductibilă autonomie, atâta vreme cât spiritul german nu se va deprava el însuşi.

Aceasta a fost doctrina mea constantă în conduita personală, atât faţă de comunism, cât şi faţă de fascism, de Societatea Naţiunilor şi de catolicism.

Nu putem acţiona şi suferi pentru idei mai presus de Franţa actuală decât într-un cadru francez. în această privinţă, sunt bun maurrassian şi bun peguyst. Altfel, m-aş vedea trecut într-un internaţionalism şi cosmopolitism de felul celor de la Koblenz şi Kienthal. Seva lumii nu poate trece decât prin rădăcinile noastre patronimice.

8 iunie

Nu trebuie să faci nimic care să fie mai presus de desfătarea inimii. Nu puteam face mai mult decât am făcut. Şi de altfel eu sunt din categoria oamenilor de spirit, iar nu de inimă, astfel că nu mie îmi revine să aduc o

[1] Pe 4 iunie, au fost arestaţi Clement Serpeille de Gobineau, Robert Fabre-Luce, admirator fanatic al Germaniei naziste, Pierre Mouton, fost colaborator al lui Ferdonnet, în acelaşi timp cu Charles Lesca, pe atunci redactor-şef la *Je suis partout,* săptămânal de extremă dreapta, şi Alain Laubreaux, ziarist la aceeaşi publicaţie.

mărturie imediată, de zi cu zi. îmi trăiesc veacul, desigur, dar nu zilele, întrevăd, chiar, să trăiesc dincolo de veac. De câteva luni încoace am trăit destul de retras, şi într-o companie mai înaltă. Am citit şi meditat asupra poeţilor zişi romantici şi asupra celor zişi simbolişti, am parcurs toată această filieră de suflete franceze — urcând de la raţiune spre intuiţie, de la artă spre mistică. Toate acestea au susţinut puternic studiile mele religioase şi filosofice dintotdeauna. Ochii mei urduroşi încep să vadă.

Ei bine dar, fie ca germanii să coboare înspre Paris. încă din 1750, Franţa a păcătuit împotriva spiritului.

Degeaba au protestat cei mai buni fii ai săi. Nu au făcut-o cu destulă forţă şi nu au fost gata pentru orice umilinţă. Franţa moare de avariţie pe toate planurile sentimentale şi ale gândirii. Ţară de măruntă ironie, de măruntă denigrare, de critică măruntă, de batjocură măruntă, ţară de micime. în ea totul a fost înjosit: instituţiile, şi chiar bietele lor contrarii. Dacă a fost doborâtă monarhia, nu a fost înălţat poporul, dacă a fost degradată aristocraţia, burghezia nu s-a decantat, dacă a fost măturat clerul, profesorii nu au fost apăraţi împotriva insipidei vanităţi, şi au fost lăudaţi pentru inenarabila lor vacuitate!

Fraternitatea nu a înlocuit mila, de pe urma egalităţii nu a profitat decât banul, cât despre libertate, nu a reprezentat decât josnica îngăduinţă de a spune totul astfel încât nimic să nu mai aibă consecinţe.

Am trăit într-o lume infamă de normalişti şi de masoni, de bancheri şi politicieni, de jurnalişti şi de căţei, de pederaşti şi de drogaţi, de savanţi fără busolă spirituală şi de artişti doar senzaţionali, de evrei, de militari şi

de popi destituiţi. Ultimii duci gândesc precum muncitorii din fabrici, care gândesc prost.

Toate acestea nu pot trece nepedepsite.

Vai! Cum de n-am purificat ţara asta cu mâinile mele, astăzi nu aş fi ajuns să accept blestemul în numele ei.

9 iunie

Nemţii au tăiat drumul de la Dieppe la Forge-les-Eaux, au distrus porturile Le Havre şi Cherbourg. Biată Normandie, de atâta vreme redusă la geniul parizian, devorată de alcoolul fabricanţilor de vinuri democratice. Le Havre, care şi-a ales un primar evreu, ca şi Orleans, ca şi La Rochelle.

E o plăcere amară să constaţi că *N.R.F.,* comunistoidă, refugiată înspre Cherbourg, crapă de frică şi îşi face bagajele[1].

[1] încă de la sfârşitul verii lui 1939, Gaston Gallimard se retrăsese cu o parte din colaboratori, printre care Jean Paulhan, în regiunea Granville, unde avea nişte proprietăţi, la Mirande şi Bacilly.

200

Posturile de radio germane anatemizează Franţa pentru că încearcă să se salveze cu mercenari senegalezi[1], care le taie testiculele războinicilor albi. Vai, biata Franţă, care are nevoie de miniştri evrei şi de soldaţi negri, şi care îi respinge de la sânul ei pe micii arieni ce s-ar putea naşte.

Bătrânul Bernstein, aproape mort de frică, încordat şi încercând să murdărească pentru ultima dată Franţa, a scris aseară un articol josnic în care îl face pe Hitler ratat. Histrionul ăsta bătrân de bulevard, care vreme de patruzeci de ani ne-a ocupat estradele cu producţiile lui de joasă speţă. Adulat, linguşit, îndulcit de toate cucoanele frumoase din societatea pariziană, de o Rohan (care nu e totuşi decât o Chabot). De acea încântătoare doamnă Pereire, trecută din braţele soţului ei evreu în braţele acestui bătrân golan de ghetou.

Hitler a spus că va intra în Paris pe 15 iunie. Dl. Prouvost intră la *Continental*[2]*.* Cu clica lui evreiască de la *Paris-Soir.* Nu erau destui evrei la *Continental.*

Nu mai vezi nici un evreu la Paris, cu excepţia celor care sunt în barca politică, nici o evreică. Toţi s-au îmbarcat la Bordeaux pe vapoare americane.

10 iunie

Germanii vin năvală spre vest, pesemne au ajuns la Dieppe, la Rouen — în centru coboară dinspre Noyon, au trecut râul Aisne, au cucerit cu siguranţă oraşul Soissons — şi acum atacă în Argonne: începe dislocarea,

apoi încercuirea Liniei Maginot. Aseară, interviu acordat de generalul Giraud, prizonier, unui ziar german. Prevăzusem eu o negociere între generalii prizonieri şi generalii combatanţi.

Pentru Franţa cel mai bine ar fi să fie împărţită în zone: zona de nord, unde elementul nordic din Normandia, Picardia, Artois, Ardenii ar fi net degajat şi preluat — zona fluviilor Sena şi Loara, înglobând poate şi Masivul Central — zonele de vest, Bretania pe de o parte, iar pe de altă parte Anjou, Vendeea — zonele Aquitaine şi Provenţa.

Ceea ce este cu adevărat putred în Franţa, în afara marilor oraşe, şi în special a Parisului, se găseşte în rândul populaţiei din *văile* Girondei şi Ronului, ale populaţiei de pe coaste, în staţiunile balneare, printre marinarii de pe Coasta de Azur.

[1] Propaganda nazistă, urmând ideologia nazistă a conducătorilor fle/ch-ului, şi amintind că senegalezii ocupaseră odinioară Renania, descriau trupele coloniale franceze ca pe nişte hoarde de sălbatici. După victorie, senegalezii tăcuţi prizonieri au fost molestaţi, şi chiar executaţi.

[2] Jean Prouvost este numit ministru al informaţiei pe 5 iunie 1940.

19 iunie'

Lege privind străinii — Retragerea tuturor naturalizărilor începând cu 1920, anularea tuturor drepturilor politice, civice, de proprietate, de care beneficiază cei naturalizaţi. Expulzarea tuturor refugiaţilor politici. Excluderea tuturor celor originari din ţările Orientului şi Africii — Constituirea unei colonii evreieşti în insula Madagascar. Interzicerea accesului africanilor şi asiaticilor. Statut pentru meteci: orice drept politic, civil, de proprietate, dreptul de a scrie şi de a vorbi în public, doar cu autorizaţie acordată fiecărui metec în parte[2].

Provincii franceze din	*Provincii*
Alsacia	Picardia
Lorena	Valois Île-de-France
Champagne	Normandia
Brabant	Champagne
Hainaut	Burgundia
Artois	

Provincii *excluse*
Bretania
Nitois
Corsica
Cerdagne Țara bascilor

Desfiinţarea partidului socialist, al masoneriei — a tuturor vechilor partide.

Desfiinţarea *Acţiunii franceze,* a publicaţiilor *Je suis partout, le*

Populaire, l'Oeuvre, le Canard enchaîne, etc.[3]...

O lege a editurilor.

O lege a presei. Majorarea preţului de vânzare. Declaraţie a proprietarului, a bilanţului şi a direcţiei Societăţii deţinătoare. Proprietatea interzisă străinilor. Desfiinţarea sindicalismului funcţionarilor, a G.T.T, a G.G.P. Tribunale ale muncii. Etatizarea sindicalismului.

Desfiinţarea Camerei şi a Senatului.

Crearea unui Senat numit de guvern pe baza listelor propuse de corporaţii. Primar numit de către stat. Consiliu municipal care să voteze bugetul, aprobat de către primar, cu drept de veto.

Desfiinţarea micilor comune, a cantoanelor. Provincii în loc de departamente. Reducerea populaţiei oraşelor, întoarcerea la ţară a agricultorilor plecaţi în ultimii zece ani.

Drepturi civice acordate doar capilor de familie.

' Această secţiune poartă drept titlu: *Sfârşitul Jurnalului 1939-1940; La Roque-Gageac.*

[2] Nu putem să nu facem o apropiere între aceste propuneri ale lui Drieu şi *Statutul evreilor* din 3 octombrie 1940 şi 2 iunie 1941.

[3] Drieu pare a avea în vedere desfiinţarea publicaţiilor *L'Action franţaise* şi *Je suis partout,* în orice caz, planifică dispariţia ziarului *Populaire,* cotidian al Secţiei Franceze a Internaţionalei Muncitoreşti, a ziarelor *L'Oeuvre,* radical-socialist, şi *Le Canard enchaîne,* întemeiat în 1915 de Maurice Marechal. în 1940, *L'Oeuvre va* trece sub direcţia lui Marcel Deat.

Desfiinţarea Şcolii Normale şi a Agregării[1]. Legi pregătite de către Consiliul de stat, propuse Senatului. Ordine ale avocaţilor, medicilor, profesorilor etc.[2]... Buget propus de Senat, aprobat de guvern. Senat de 150.

Consilii provinciale pentru buget, provenind din corporaţii. Corporaţii spirituale.

20 iunie — joi

Jurnalul „de război" ţinut toată iarna a fost întrerupt de mine lunea trecută, când m-am hotărât brusc să plec din Paris. Regret amar această hotărâre şi poate că o voi regreta încă şi mai mult. Am pierdut cel puţin un spectacol.

Mă întreb dacă motivele pe care mi le-am dat erau cât de cât valabile — cu excepţia unuia singur. întâlnisem un om, unul din acei oameni care îşi zic oameni, care ţi se declară prieteni, şi care m-a asigurat că eram pe o listă de suspecţi şi că puteam fi arestat dintr-o clipă într-alta. Lucrul părea posibil, dar era oare adevărat? în orice caz, informatorul era el însuşi foarte suspect: pretins artist, dând târcoale peste tot, angajat la

radio, vorbăreţ, blufeur şi cu o proastă reputaţie.

De altfel, mă hotărâsem mai dinainte să plec. Dar asta a dat plecării mele un caracter de fugă destul de marcată de panică. Am plecat împreună cu Nicole Bordeaux, care mi-a încredinţat maşina până la Blois. Ea conducea un camion al Crucii Roşii în spatele căruia mă strecuram. Nevăzând pe nimeni, eram foarte prost informat şi credeam că voi fi arestat la ieşirea din Paris. Dar nu s-a întâmplat nimic, un val de maşini, fără nici cel mai mic baraj de poliţie. Deci o primă temere nemotivată. Am ajuns la Blois la patru dimineaţa, plecaţi fiind de la şapte seara.

Apoi am continuat drumul împreună cu Nicole, în maşina ei, îndreptându-ne spre Pau, unde ea voia să-şi viziteze mătuşa bolnavă, de a cărei biată moştenire se ocupă. Am chinuit-o neîncetat cu temerile mele. îmi închipuiam că voi fi arestat din ordinul evreilor şi al anglofililor, şi că în dezastru voi fi executat la fel cum au fost, se pare, Degrelle[3] împreună cu alţi câţiva. Ca şi cum ar fi putut fi ceva comun între mine şi Degrelle.

' Examenul pentru obţinerea titlului de profesor agregat - profesor titular într-un liceu, sau a unei catedre din anumite facultăţi (drept, ştiinţe economice, medicină, farmacie) (n. tr.).

[2] De fapt, Drieu împărtăşeşte numeroase idei cu noii conducători: în vara lui 1940, guvernul de la Vichy va crea Ordine profesionale, în special Ordinul avocaţilor şi al medicilor.

[3] Vestea executării lui Leon Degrelle este inexactă: şeful Rexiştilor este viu şi va deveni în timpul ocupaţiei şeful colaboraţioniştilor din divizia „Valonia". Chiar şi după război va face parte din asociaţia amicală întemeiată de Otto Skorzeny pentru ajutorarea foştilor nazişti.

Spuneam că mă voi ascunde la prieteni, în vreun pod. îmi veneau în minte tot felul de amintiri romaneşti. Deşi îşi dădea seama că exageram, mai că se lăsa uneori convinsă de luxul de amănunte al argumentării pe care o desfăşuram în sprijinul panicii mele, iar până la urmă i se făcea şi ei frică, atât pentru ea, cât şi pentru mine. Mi-a propus să mă ascundă la o prietenă de-a ei, la Dorat, într-o fermă izolată. încetul cu încetul m-am calmat, şi cum nu mă aresta nimeni, am început să mă îndoiesc că s-a trimis prin departamente o depeşă circulară în privinţa mea! Către seară, eram destul de calm, dar m-am oprit totuşi în Dordogne pentru că ştiam acolo pe cineva cu o poziţie destul de importantă în administraţie, iar familia acestei persoane ar fi putut să mă informeze despre starea de spirit din guvern.

Stupefiantă inconsecvenţă. Această familie fusese ţinta ironiilor mele şi a proastei mele dispoziţii pe când o acuzam de democratism inveterat, şi eram aproape supărat pe ea.

Am petrecut noaptea într-o casă încântătoare de pe malul râului Dordogne, la o persoană, pe jumătate evreică, pe care am tratat-o cu dispreţ după ce mi-a fost amantă în acelaşi timp cu Nicole Bordeaux, care

mă conducea.

A doua zi dimineaţă, m-am întors la familia cu pricina şi m-am instalat într-un hotel din apropiere[1]. Hotelul era plin de familii îngrijorate de evrei, dar care îşi ţineau destul de bine firea. M-au recunoscut şi au dat semne de neplăcere, dacă nu chiar de teamă. Situaţie destul de grotescă.

Încetul cu încetul, temerile mele s-au calmat. Dispariţia lui Mandel a avut darul de a mă linişti destul de mult[2].

Dar ce greu e să trăieşti în promiscuitatea acestui mic hotel, fără a avea pe nimeni cu care să vorbeşti. Nu sunt aici decât femei mustind de insinuări stângace şi aservite tuturor prejudecăţilor demodate.

Timp de zece zile nu am avut chef să scriu nici măcar un rând. Şi totuşi, numai Dumnezeu ştie câte am de spus despre ceea ce se petrece. Sunt nerăbdător să mă întorc la Paris — pentru a afla şi pentru a-mi face datoria.

Plecând, am auzit portăresele din apropiere huiduindu-l pe „cagulard"[3]. *„Ne-a băgat în rahatul ăsta, iar acum se cară."*

Totuşi revin din când în când la meditaţiile mele filosofice şi elevat religioase, şi simt cum în spiritul meu progresează o linie de conduită mai epurată. Acum văd politica doar ca pe un element al armoniei mele interioare.

[1] După ce a petrecut noaptea la familia Chadourne, în Perigord, Drieu a tras la hotelul *La Belle etoile* din localitatea Roque-Gageac, al cărei primar era prietenul lui, Guillaume de Tarde.

[2] George Mandel, ministru de interne, a fost arestat pe 17 iunie la Bordeaux, din ordinul lui Petain; a fost eliberat, iar apoi din nou arestat la sosirea sa în Maroc.

[3] Drieu nu a făcut parte niciodată din „Cagulă", *„organizaţia secretă de acţiune revoluţionară şi naţionala'* a lui Delonde, cunoscută pentru activismul său de extremă dreapta.

Citesc Biblia, pe care o apreciez în litera ei, dar care mi se pare foarte săracă din punctul de vedere care mă interesează.

Singura gândire filosofică se află la Sfântul Pavel — şi o datorează grecilor, arienilor.

Mii de fapte mărunte au dovedit în vremea din urmă că acest război este războiul evreilor şi al englezilor, lată-ne în curând descotorosiţi şi de unii şi de ceilalţi.

Vineri, 21

Nu am respirat niciodată un aer mai irespirabil. Abundenţa de prostie se transformă în potop. Francezii se întrec — care e mai prost, mai incult, mai departe de orice adevăr omenesc, de orice rectitudine virilă. Cât despre femei, nici să nu vorbim.

Mă uit la oamenii ăştia care se află încă sub influenţa propagandei

engleze, şi care peste trei luni vor fi remodelaţi de acţiunea germană. De multă vreme nu mai existau francezi, ci anglofili, rusofili, italofili sau chiar germanofili (aceştia din urmă, mai puţin numeroşi şi mai puţin îndrăzneţi).

în micul hotel de pe malul râului Dordogne circulă părerile cele mai inepte: *„Nu putem să abandonăm Anglia."* *„Nu e cu putinţă ca Franţa să nu mai fie Franţa."* Din păcate, de multă vreme Franţa nu mai e Franţa, iar imbecila Anglie i-a exploatat şi i-a dezvoltat slăbiciunea pretinzând a-şi menţine o parte de forţă în slujba ei.

Trec soldaţi, cu expresii vinovate, cu conştiinţa încărcată. Sigur că erau prost înarmaţi şi rău conduşi, dar tot au sentimentul că nu au făcut imposibilul. Dar nimeni nu e obligat să facă imposibilul, spune o josnică maximă. Nici în 1914 nu mi s-au părut prea demni de admiraţie. Atât în apărarea, cât şi în atacul lor exista ceva *pasiv.* Niciodată acel impuls desăvârşit şi hotărâtor.

Petain a reamintit adevărul pe care eu l-am înscris încă din 1922 în prima mea carte politică[1]: Franţa din 1914-1918 nu a câştigat războiul decât cu ajutorul multor aliaţi, cu ajutorul lumii întregi. Faţă în faţă doar cu germanii, aceştia ne-ar fi învins cel puţin la fel de uşor ca în 1870.

Stau de vorbă cu un soldat; ghinionist cum sunt, dau peste un comunist, care îmi spune: *„Nemţii sunt slăbiţi, de asta va profita o a treia putere. Stalin se şi îndreaptă spre Lituania."* Admirabilă puterea credulităţii la proşti. îi spun: *„Nu crezi că ar fi făcut mai bine să atace când bătălia era în toi, decât să aştepte momentul când nemţii vor avea mâinile libere?"* O uşoară jenă i s-a strecurat în priviri, dar a fugit departe de ispita de a se îndoi.

Restaurantul e plin de ofiţeri ai statului major, care au aerul acela rătăcit al francezilor în voiaj. Ofiţeri ai statului major din ariergardă canalizându-se spre

[1] *Mesure de la France* (Grasset, 1922).

o supremă ariergardă, birocraţi meschini care lasă morga ţâfnoasă a birourilor şi vin să mănânce la pensiune sub privirea dezabuzată a civililor. Toţi ăştia nu se gândesc decât să se întoarcă acasă şi să-şi vadă de pescuit, cu speranţa că afacerile lor vor fi aşa neînsemnate încât Gestapoul nu se va ocupa de ele. Franţa va cădea mai jos decât Olanda, căzând mai de sus.

Dacă din întâmplare Germania nu va anexa Franţa, francezii se vor mânca unii pe alţii într-o dezlănţuire de uri mărunte şi meschine, şi vor dovedi o asemenea incapacitate de a se guverna, încât Hitler va fi obligat să le acorde suprema favoare de a-i lua sub obrocul lui.

Spectacolul pe care îl va oferi ultima generaţie a literaturii franceze va fi îngrozitor. Ce mutră vor face unii ca Mauriac, Giraudoux, despărţiţi de unii ca Maurois şi ca Bernstein? Dl. Mauriac, cu perfida şi perversa lui indulgenţă pentru comunişti, cu articolele lui imbecile împotriva lui Hitler.

Şi onctuosul şi linguşitorul Duhamel? Şi Giraudoux, autorul de carton al textului „Pleins pouvoirs"[1]?

Bernanos a făcut un pas uriaş peste ocean, ceea ce dovedeşte măreţia instinctului său[2].

Dar anglomanul de Morand[3]?

Maurois şi Bernstein vor reprezenta literatura franceză în America, *aşa cum au făcut-o întotdeauna.* Aceşti evrei vor scrie în engleză cu la fel de multă uşurinţă şi la fel de plat ca şi în franceză.

Benda, Suares — ăştia unde-or să crape?

Cum vor renaşte comuniştii. Aragon? Malraux?

— Şi toţi jidoviţii marilor administraţii şi ai băncilor?

Văd deja evoluând un mare agent al capitalismului, precum Detoeuf, care, acum patru ani era antifascist convins, şi iarna trecută scria o carte împotriva lui Hitler.

Dl. Prouvost şi-a obţinut nymirea la şefia propagandei, cu siguranţă că pentru a-şi asigura schimbarea bruscă de orientare şi pentru a le oferi germanilor garanţii cât mai curând posibil.

— Dl. Cotnăreanu trebuie obligat să vândă *Le Figaro* pentru a obţine răscumpărarea lui de către Carbuccia[4] sau Mansour[5].

[1] *Pleins pouvoirs a* fost publicat de Giraudoux în 1939.

[2] Bernanos a plecat în America de Sud încă de pe 20 iulie 1938. Nu se va întoarce din Brazilia decât în iulie 1945.

[3] în ciuda anglofiliei sale, Paul Morand s-a raliat guvernului de la Vichy, numărându-se printre ambasadorii săi.

[4] Horace de Carbuccia, director al hebdomadarului literar şi politic *Grengoire,* apropiat de extrema dreaptă. Ziarul va continua să apară în partea de sud.

[5] Louis Renault, care figurează sub numele de Mansour în transpunerea orientală a lui Drieu, intitulată *Beloukia,* unde la adăpostul unei ficţiuni transparente îşi istoriseşte povestea de dragoste cu Christiane Renault.

— De alcătuit o echipă cu cine? Celine, Giono (?), de înlăturat Maulnier, Petitjean, Jouvenel, Fernandez. De întrebat Jouhandeau. Marion (evreu?)

— Va reapărea oare Doriot?

Celine şi Giono se vor înţelege cu germanii. Şi nu degeaba, sunt cei mai buni scriitori ai epocii, împreună cu Bernanos.

Montherlant, care îi sâcâia pe comunişti scriind în *Commune* şi *Le Soir,* va continua oare să se ascundă, aşa cum a făcut după explozia lui din septembrie 1939[1]? Atunci a fost foarte brav pentru că era vorba de o comedie.

Cât despre *N.R.F., o* să mi se târască la picioare. Adunătura asta de evrei, de pederaşti, de suprarealişti timizi, de dascăli francmasoni se va agita lamentabil. Gallimard, lipsit de al său Hirsch[2] şi de alţi câţiva, Paulhan, lipsit de al său Benda, se vor strecura pe lângă pereţi, cu coada între picioare.

Şi micul Petitjean, care ceda în faţa evreilor şi a democraţiei, care

dădea într-un patriotism oficios şi lipsit de culoare!

Oare Maurras va avea în fine tactul de a muri?[3]

Şi Gide, cu toţi prietenii lui evrei germani şi cu toţi pederaştii lui emigraţi?

Şi Schlumberger, care cu întârziere juca rolul lui Barres în *Le Figaro* condus de evreul român?

Duşmanii mei: Aragon, Bernstein, Benda, Paulhan, Hirsch, Fernandez, Alphand, Gerard, Bauer.

Căldiceii: Parrain, Monnier, Maulnier, Petitjean.

— De gândit la o apropiere de Celine, de Giono (?), de Malraux (?) Mai ales de căutat unii noi, care trebuie formaţi. Brasillach? Nu. Nici pederaşti, nici evrei pe jumătate.

— De republicat *Gilles, Ecrits de Jeunesse,* o culegere de articole recente.

— Să întemeiez o revistă, aproape singur.

— Franţa trebuie împărţită în mai multe mari regiuni: fostele ţinuturi ale imperiului (Lille, Lorena, Alsacia...), Galia francă de la Somme până la Loara, Acvitania, Provenţa.

— De epurat Academia Franceză, de desfiinţat premiul Goncourt. De epurat tot Institutul. De suprimat Şcoala Normală şi Agregarea. De redus învăţământul secundar, de suprimat toate înlesnirile de examen, de bursă, de

[1] Să admitem oare că Drieu se înşală în privinţa anului şi se gândeşte la *Equinoxe de septembre* (1938), culegere de eseuri violent ostile acordurilor de la Munchen?

[2] Louis-Daniel Hirsch (1891-1974), director comercial al editurii Gallimard, unde fusese numit în 1922. Afectat de legile rasiale, nu îşi poate relua postul după exod, dar continuă să-şi încaseze salariul. Va reveni la editură pe data de 10 octombrie 1944.

[3] Drieu se socoteşte din ce în ce mai detaşat de linia maurassiană pe care o adoptase la începutul războiului, considerând că Maurras se înşelase grav în special prin incitarea la ură împotriva germanilor şi prin promovarea unui fascism francez, în locul celui european. Astfel se explică şi apariţia în *programul* lui Drieu din 20 iunie 1940 desfiinţarea publicaţiilor *L'Action franţaise* şi *Je suis partout* (prima condusă direct de Maurras, a doua revendicându-se de la învăţăturile sale) (n. ed.).

compensare. De transportat marile şcoli şi Sorbona în provincie. De desfiinţat mai multe universităţi. De îngenuncheat *spiritul* Politehnicii şi al Inspecţiei.

— De lovit în dominicani, în iezuiţi (?)

— Să fie puşi sub urmărire evreii pe jumătate.

— Să fie degajat Ministerul de Interne şi palatul Elysee de casele învecinate şi de anexele lor parazite. Să fie distrusă gara Orsay, spitalul de pe *rue* des Saints- Peres. Să se declare monument istoric vechiul cartier de pe Rive Gauche (malul stâng al Senei) în întregime. Să fie demolate casele moderne construite acolo.

Să fie distrus palatul de la Trocadero. Arhitectură evreiască[CXVI]. Să fie

CXVI Palatul Chaillot, amplasat pe locul fostului Trocadero, a fost construit în 1937 de

doborât turnul Eiffel.

— Să se facă ordine în rândul institutorilor. Să se creeze un nou ordin al institutorilor. Să fie dezvoltat învăţământul tehnic.

Să fie trimişi înapoi la ţară cei născuţi acolo.

— Să fie distruse gările Saint-Lazare, Montparnasse, Halele, Bursa. Parisul să devină o grădină. Să fie salvată *avenue* des Champs-Elysees, să fie reglementate reclamele luminoase, firmele, afişele. Să fie exilate firmele Renault şi Citroen.

— Să fie transformate la fel oraşele Lyon şi Marsilia.

Sâmbătă, 22

Franţa nu îşi va putea reveni. Războaiele nu fac decât să pună pecetea evidenţei în jurul semnăturii eminamente legale a toamnei.

Şi, de altfel, nu moare numai Franţa, mor şi toate celelalte patrii. Am scris acest lucru, Europa se ridică împotriva patriilor şi le devorează. Germania însăşi, devenind imperială, va înceta să fie pe deplin o patrie de carne şi sânge: îşi va epuiza restul de sânge pentru a hrăni o administraţie ecumenică.

Neavând dictatori, Franţa şi Anglia nu au putut furniza Genevei autoritatea de care avea nevoie pentru a înfăptui Europa. Am mai spus de asemenea: Geneva va fi înfăptuită de către fascism. Numai doi sau trei oameni ieşiţi din comun pot elabora prin colaborarea lor rezoluţiile savante pe care le presupune unirea politică şi economică a Europei, devenită urgentă de câţiva luştri încoace.

Acest lucru nu putea fi îndeplinit de preşedinţi de consiliu cu mandate efemere şi insignifiante. Democraţia parlamentară nu putea înfăptui Europa, deja nu mai era în stare să administreze patriile.

Franţa are nevoie ca Germania să o smulgă din închistarea ei provincială pentru a o arunca în marele curent al unei autarhii de mari resurse. Hitler la Paris, reprezentând singurul mare stat industrial al Europei, este ca şi cum New Yorkul ar debarca într-un orăşel din Middle-West.

JURNAL. 1940

Socialismul german, care a căpătat supleţe datorită unor rămăşiţe de capitalism, este mai bine înarmat decât plutocraţia lui Roosevelt pentru a organiza o vastă autarhie, fără milioane de şomeri.

După căderea Angliei, care este de dorit a se petrece cât mai repede cu putinţă, Hitler îşi va putea asigura fără luptă sursele de materii prime: petrol din Irak şi Insulinda, bumbac din Africa, oleaginoase, lână (?).

Sub acest regim nu eram liberi. O anumită licenţă, diabolic împinsă spre trista şi monotona pantă a dezordinii sexuale, ascundea profunda lipsă de libertate morală. în presă, nici măcar în cărţi nu puteam spune ceea ce

arhitecţii J. Carlu, Boileau şi Azema.

voiam. O vicleană şi ipocrită cenzură se făcea cu ajutorul spontan al tuturor celor care, de aproape sau de departe, serveau regimul, aşteptau de la el favoruri sau chiar simpla şi sordida linişte.

Am simţit acest lucru zi de zi în cei mai bine de douăzeci de ani de viaţă literară. Un anumit ton mândru, exigent, ultimativ era interzis. Un director de ziar nu trebuia să fie francmason sau să depindă de vreun proprietar evreu pentru a-ţi refuza un articol prin care încercai să scuturi moleşeala şi laşitatea naţiunii. Nu era un consemn al tăcerii, ci unul mult mai ingenios şi mai pernicios, al trăncănitului în şoaptă despre tot şi despre nimic şi al hotărârii de a nu rosti niciodată un cuvânt hotărâtor.

Şi, lucru de necrezut, acei oameni care organizaseră mediocritatea, somnolenţa, pierderea sensului şi abdicarea generală, brusc, au vrut să scoată din mormanul de ruine o forţă războinică. Oamenii care uciseseră în francezi orice virtute a spiritului şi inimii au pretins să îi îndrepte deodată, să-i transforme în războinici, în stare de forţă, de îndemânare şi de sacrificiu.

Cei care se aflau cel mai departe de orice cunoaştere politică serioasă, de orice pricepere în privinţa omului în acţiune — evreii, funcţionarii raţionalişti, ziariştii de lojă şi de cafenea, politicaştrii de culoar — au chemat la arme şi la supremul devotament. Toţi neisprăviţii de la sinagogă şi din Lojă, gureşii de la congrese şi din parlament i-au împins la luptă pe cei pe care îi dezarmaseră minuţios de cincizeci de ani încoace prin grija profesorilor şi a sorbonarzilor, a ziariştilor şi a romancierilor lor.

Apostolii slăbiciunii şi ai abdicării, ai păcii smiorcăite s-au agitat deodată, ca nişte belicoşi înrăiţi, aţâţători de scandal, căutători de gâlcevi slovace sau poloneze.

Bieţii francezi, cărora li s-a băgat în cap că doar viaţa de aici contează, doar pielea fără dublura ei de spirit, doar aperitivul şi pescuitul, au fost împinşi spre graniţe fără avioane şi fără tunuri, în spatele unei neterminate Linii Maginot, cu binecuvântarea unui preşedinte al Republicii poticnindu-se în cuvinte din cauza fricii şi a refuzării responsabilităţii[1] şi a unui josnic beţivan, preşedintele

[1] Edouard Daladier (1884-1970).

Consiliului[1], şi a atâtor altor preşedinţi cu pipă sau fără pipă — fără a uita binecuvântarea episcopilor pe care masonii i-au recrutat pentru acea ocazie.

Şi ce să spună ţăranii şi mic-burghezii care au crăpat sub bombe şi sub şenila tancurilor? Nimic. Oamenii care i-au împins la măcel erau chiar deputăţii pe care erau atât de mândri să-i aleagă la fiecare patru ani — ejaculare electorală provocată de cele mai frauduloase masturbări demagogice, pentru a le oferi o idee atât de măreaţă a virilităţii şi libertăţii lor.

Toţi acei imbecili erau mândri să fie guvernaţi de imbecili care să nu aibă mai multă imaginaţie şi mai mult curaj, mai multă îndrăzneală şi perseverenţă decât ei. Fiecare cetăţean al Franţei se bucura în sinea lui să nu aibă deasupra pe nimeni superior. Astfel, zi de zi, se împlinea viciul de căpătâi al francezilor, care, după avariţie, este invidia.

Sigur că îşi scoteau pălăria în faţa preşedinţilor, miniştrilor, senatorilor, deputaţilor etc..., dar în adâncul sufletului se bucurau că nu au de a face decât cu hoţi oarecare, iar nu cu escroci exigenţi şi trufaşi. Numai că aceşti hoţi oarecare s-au dovedit de două ori în douăzeci de ani mari asasini, mari furnizori ai abatoarelor, hingheri foarte punctuali şi istovitori.

Micul burghez, fiul din popor, atunci când e ministru, trimite la moarte la fel de bine ca şi nobilul şi prinţul. învăţătorul, cu morga lui raţionalistă, pune la cale dintr-odată o hecatombă de un milion de oameni. Orgiile de sânge ale celei de-a lll-a Republici (după cele din timpul primei Republici) lasă mult în urmă vânătorile de cerbi din legendă.

Sâmbătă, 22

Şi aşa, în comuna Rethondes, soldatul învins în 1918 i-a pus jugul soldatului învingător din 1918[2]. Lovitura e simetrică.

1918 nu a fost o adevărată victorie, la fel ca şi 1814 sau 1815. Victoriile câştigate de coaliţii nu sunt adevărate victorii. Am ştiut-o dintotdeauna şi întotdeauna am scris-o: Franţa nu a fost victorioasă în 1918, cum nu a fost nici Prusia în 1814 şi 1815. în 1914, Franţa singură în faţa Germaniei ar fi fost strivită aşa cum, aproape singură, este strivită în 1940. A fost doar un răgaz de douăzeci de ani. Era fatal ca un popor de mai puţin de patruzeci de milioane să cedeze în faţa unui popor de mai mult de şaptezeci de milioane. Bătăliile din 1940 au fost pierdute în paturile francezilor încă din 1850.

în plus, poporul german era stăpânul celei mai puternice industrii din Europa, al celei mai înaintate ştiinţe. Şi, din pricina mărimii şi a industriei sale,

[1] Paul Reynaud (1878-1966).

[2] Pentru a semna, pe 22 iunie 1940, convenţia de armistiţiu, Hitler a ţinut să-i aducă pe plenipotenţiarii francezi în acelaşi loc (comuna Rethondes din departamentul Oise), în acelaşi luminiş, în acelaşi vagon unde delegaţii germani încheiaseră armistiţiul din 1918.

suferea mai mult decât oricare altul de sufocare într-un mediu naţionalist şi capitalist.

Germaniei socialiste îi va reuşi internaţionalismul european, pe care Franţa şi Anglia, plutodemocratice, l-au ratat la Geneva. Doar un naţionalism puternic poate constitui articulaţia muncitorească a unui internaţionalism. Dar nu am dreptate să folosesc cuvântul internaţionalism, pentru că acest cuvânt nu înseamnă decât confuzie şi egalitarism inform. O ierarhie de naţiuni nu constituie un internaţionalism.

Lumea slavă era prea slabă pentru a determina o astfel de lucrare. Lumea slavă este o lume primitivă, care a primit civilizaţia ca pe un dar prea brusc, ca pe o traumă, şi care nu a avut niciodată timpul să asimileze loviturile succesive ale creştinismului, raţionalismului, socialismului. S-ar putea să mai fie şi o slăbiciune congenitală a lumii slave, ca şi a lumii asiatice, africane şi americane.

Iată, prin urmare, sfârşitul lui 1789, ciclul nu a fost îndelungat. Dar poate că nu moare tot ce a reprezentat 1789, şi cu atât mai rău.

1940 reprezintă o mare înfrângere a raţionalismului, aşa cum acesta s-a îngustat în Franţa şi în Anglia. Dar nu este o înfrângere a ştiinţei, şi nici a raţiunii.

25 *iunie*

Armistiţiu[1]. Ieri, din La Roque-Gageac, m-am dus la Sarlat. Prin ploaie, apărat de pălăria mea de marinar, cu pipa în gură, am făcut o plimbare lungă, aşa cum îmi place, pe micul platou care domină regiunea Dordogne. Câteva mici ferme rătăcite ici şi colo înaintea unui orizont imens. Pâlcuri de castani şi de alţi copaci pe care ar trebui să îi cunosc (nu pot să deosebesc ulmul, carpenul, fagul, arţarul). Crânguri nu prea dese, cu o iarbă ca de jad. în spatele unor mici ziduri de calcar sau în văi puţin adânci, grâu, tutun, cartofi. Singurătate rustică. Câţiva bărbaţi de cincizeci de ani şi câteva femei plantează tutun şi încep cositul. Din când în când îmi îndrept privirea spre finele complexităţi ale orizontului, dintre care una trebuie că marchează limita înaintării germane. Pe aici nu mai fusese nici o năvălire nordică de la cea a englezilor din timpul Războiului de O Sută de Ani şi al celui din 1814. Mai înainte, năvălirile vizigoţilor şi francilor.

Pe la Sarlat trece un convoi de camioane, unele goale, altele pline, ducând rămăşiţe ale armatei. Oameni uluiţi de norocul lor, vag ruşinaţi sau timid zeflemitori. Pe ici, pe colo un aer de arţăgoasă sfidare, dar rar. Este o armată care ştie că nu valorează mult mai mult decât şefii ei, pe care îi dispreţuieşte

[1] După încheierea unui armistiţiu franco-italian, armistiţiul devenea efectiv pe toate fronturile pe data de 25 iunie la ora 0 şi 35 de minute.

şi pe care, prin urmare, nu îi poate pedepsi revoltându-se. Această armată ştie că nu poate să se revolte pentru a se consola.

A jefuit un pic înspre front, dar aici nu ar îndrăzni. Francezii vor fi prădat cu siguranţă mai mult decât germanii. Ce ar fi făcut francezii în Germania?

Armata asta nu are decât un singur gând, să se întoarcă acasă şi să-şi reia viaţa mediocră pe care a părăsit-o cu atâtea regrete. Această Franţă va fi în întregime o naţiune ieşită la pensie, scrie un tânăr ofiţer care a reuşit să transporte cu ajutorul cailor tunuri de 155 de la Peronne la Bellac.

Totuşi, oamenii ăştia arată bine la faţă şi au o ţinută destul de vioaie în uniformele încă solide. în ansamblu, materialul e destul de bun. Dar viermele moral se află pe dinăuntru: îndoială, temere, retractare, refuz de sine. Franţa se pierde din cauza miilor de mici surse de individualism. E un fruct răscopt, care, căzând pe pământ, risipeşte câţiva sâmburi uscaţi.

— Chiar şi ca simplu element într-o Europă germană, nu ştiu dacă Franţa va putea fi refolosită. Ar trebui ca germanii să o dorească, şi asta cu putere. Dacă lasă Franţa de capul ei, va aluneca într-un soi de depresie, în certuri mărunte şi ranchiune, într-o dezorganizare generalizată. Germanii ar trebui să vrea acest lucru, pentru că descompunerea Franţei sapă o gaură scandalos, groaznic de mare în Europa şi ar putea declanşa o fascinaţie descurajantă.

— Mă voi putea întoarce la Paris? îmi place viaţa de aici, de la ţară şi de asemenea frumoasa grădină a familiei de Tarde, unde mă plimb dimineaţa, scriu versuri, citesc Sfântul Pavel, Herodot, Schopenhauer. Dar trebuie să văd ce se întâmplă. Cât regret că nu am văzut începutul Ocupaţiei.

— De Tarde este tipic pentru această nobleţe de provincie, mai burgheză decât altele; a îmbrăţişat cu pasiune liberalismul în acel abandon libertar al celei de-a lll-a Republici. Tatăl său a fost un filosof raţionalist mediocru, angajat la College de France, şi a cărui bibliotecă este încă dominată de Voltaire[1].

Are tonul castelor altădată conducătoare, iar în vremea din urmă doar exploatatoare: Inspecţia, Politehnica, Şcoala Normală. A fost în administraţia Marocului, locotenent al lui Lyautey — apoi a cotit-o ca atâţia alţii spre marile afaceri — s-a proptit într-o mare afacere evreiască, iar de acolo a pătruns în consiliile de administraţie. E primar în satul lui, fără culoare politică, familia lui are acolo un castelaş datând din secolul al XVI-lea.

Sănătos, jovial, vorbeşte lung şi plictiseşte din lipsă de cunoaştere a conciziei. Disperat la vederea prăbuşirii sistemului, pe care nu a îndrăznit niciodată să-l critice făţiş şi în care era instalat în mod natural, priveşte cum se duc frumoasele sinecuri evreieşti sau creştine. Ruşinat în calitatea sa de conducător în ochii ţăranilor, care totuşi l-au vrut acolo, şi care i-au flatat josnica tiranie. Jenat până la exasperare faţă de mine, care în urmă cu câţiva

[1] Tatăl lui Guillaume de Tarde a fost magistrat, membru al Institutului şi profesor de filosofie modernă la College de France. Este autorul unor studii despre criminalitate, despre opinie, despre *Legile imitaţiei [Les Lois de /'imitation]* (1890).

ani i-am reproşat cu vehemenţă moliciunea şi refuzul laş de a face o revoluţie naţională. împreună cu un alt angajat al capitalismului făcuse în 1936 o mică revistă, în care lăuda sindicalismul moderat şi îl întărea în conservatorismul lui fundamental. îi oferea Franţei ca exemplu Suedia cu „socialismul" ei burghez.

Nu fără silă şi groază se pregăteşte acum să se obişnuiască cu germanii şi cu totalitarismul. Vede defectele castei sale (cu întârziere) dar le practică cu încăpăţânare. La urma urmei, sub aspectul lui frust de om din Perigord, e destul de şiret, dar are înclinaţie pentru „amenitate", chiar pentru bunătate.

Furia Angliei, furie de căruţaş văzându-şi calul la pământ, incapabil de a se mai ridica din cauza răului tratament. Rămânând în Franţa şi înţelegându-se cu nemţii, francezii se vor ruga discret pentru Anglia şi pentru de Gaulle. Altă ipocrizie burgheză, care va semăna cu ipocrizia rusomanilor şi cu ipocrizia germanofililor în cursul ultimului an. Toate aceste ipocrizii decurg din slăbiciunea instalată suveran în inima fiecărui francez.

26 iunie, miercuri

Francezul, aşa cum l-a făcut pământul prea bogat şi prea tihnit al Franţei, raţionalismul sceptic şi demisionar al lui Voltaire şi al celui din urmă profesoraş, se întoarce de la război, unde s-a lăsat dus cu indiferenţă, şi de unde s-a fofilat cu o indiferenţă şi mai definitivă, după cum s-a dovedit.

Francezul nu mai face parte din categoria lucrurilor omeneşti măreţe, a înfăptuirilor şi a misiunilor îndeplinite în comun, a idealurilor şi acţiunilor cu bătaie lungă — printr-un întortocheat canal individual, se retrage mai jos de uman, mai jos de animal, în visarea inertă, în rumegarea idioată şi iluzorie a pietrei.

Francezul, atât de departe de zei, de oameni, de animale, este un sediment depus pentru o pasivă eternitate a unei intelectualităţi pietrificate, minerale.

Omul din popor, de o perfidă mefienţă, dezertor, aruncă un ultim sarcasm înainte de sosirea cizmei. Burghezul dă din cap şi se felicită cu îngrijorare. Germania va fi îngrozită de cucerirea ei, de acest vid care se face înaintea sa. A strivit ceea ce deja era pulbere.

Demisie bruscă şi conştiincioasă, ultimă expresie periculoasă a decadenţei.

Germania este teribil de ameninţată de această Franţă, ca soldatul de curva sifilitică.

Câte săptămâni va dura cucerirea Angliei? Debarcarea odată înfăptuită, armata engleză, prost echipată şi susţinută, va fi o pradă uşoară. Dar cum se va produce debarcarea? Tunuri la foarte mare distanţă, bombardamente pentru a pregăti zona de debarcare — culoare de mine şi submarine — diversiuni din Norvegia până în Bretania — o debarcare bruscă în mai multe

locuri deodată, cu siguranţă şi în vest, pentru a stârni şi Irlanda, Scoţia şi Ţara Galilor.

Generalul de Gaulle sau iluzionismul francez supravieţuitor, venind să-şi dea duhul în iluzionismul englez.

În scurt timp Franţa va dori înfrângerea Angliei, ca să se termine odată, ca să aibă pace, din dispreţ şi ranchiună faţă de Anglia, din admiraţie pentru Hitler — şi poate din satisfacţie faţă de regimul german. (?)

Condiţiile armistiţiului nu vor rezista multă vreme şi toată lumea va dori preluarea totală.

Un partid franc va fi imposibil, din cauza incapacităţii franceze şi a dispreţului german — imposibil de constituit dintr-o substanţă cu adevărat sănătoasă.

Mai bine un gauleiter[1] decât domnii Laval şi Chiappe[CXVII CXVIII].

Joi, 27 iunie

Timpul a redevenit frumos. Soare strălucitor peste câmpurile spălate şi smălţuite de ploi abundente. Cer încărcat pe ici pe colo de îngrămădiri albe care se destramă într-o veselă învălmăşeală.

Am chef să mă duc la Bordeaux.

La radio, de Gaulle încearcă să fie ironic, şi se prezintă prost. Face parte din categoria oamenilor de lume care cad cu uşurinţă în demagogie, a acelor oameni de dreapta care alunecă instantaneu în anarhie. îl îmboldesc laurii lui Kerillis[CXIX].

Prin interesele sale de muncă şi reconstrucţie, Franţa se va simţi legată de efortul continental german. Va fi adusă curând în situaţia de a dori victoria germană.

Italienii au luat foarte puţin[CXX]. Ce vrea să însemne asta? Respect faţă de Franţa? Sau respect faţă de Germania?

Oare Italia va ataca imperiul englez în Mediterana? Sau va mai aştepta o nouă victorie germană? Se va putea relua comerţul francez între Africa şi Europa?

CXVII *Gauleiter,* conducătorul unui district în Germania nazistă. Acelaşi titlu îl purtau în timpul celui de Al Doilea Război Mondial guvernatorii regiunilor ocupate de armatele germane (n. ed.).

CXVIII Jean Chiappe, prefectul poliţiei în momentul afacerii Stavisky; pe 2 februarie 1934, a hotărât interzicerea manifestaţiei foştilor combatanţi. Pe 3 februarie, Daladier, preşedinte al Consiliului, îl obligă pe Chiappe să demisioneze, poate sub presiunea Secţiei Franceze a Internaţionalei Muncitoreşti; pe 12 ianuarie, declaraţii ale d-nei Stavisky sugerau că Chiappe îl proteja pe escroc. Ales deputat al extremei drepte în 1936, a fost numit de guvernul de la Vichy înalt comisar al Levantului, însă avionul său a fost doborât deasupra Mediteranei.

CXIX Vezi supra, p. 184.

CXX Mussolini, care avea pretenţii mari, a fost pus la punct de Hitler, care într-un prim moment a vrut să-i menajeze pe francezi; Ducele a fost nevoit să se resemneze.

Comuniştii mai speră în intervenţia lui Stalin, cel puţin comuniştii de aici, de la ţară. Stalin, slab cum este, mizează oare pe uzura Germaniei de către Anglia? Pe dispersarea forţelor germane, accentuată de ocuparea Franţei?

Germania ar putea întreţine iluziile comuniste în Franţa, pregătind în acelaşi timp o forţă de sprijin fascistă. Nu se poate lipsi de ea fără a se pune în pericol. Nouă ne revine să o constituim. Astăzi cred din nou în acest lucru, pentru că Germania ar cheltui prea multă energie dorind pur şi simplu să absoarbă Franţa.

Dl. Prouvost a schimbat liniştit orientarea ziarului *Paris-Soir,* ca pe o haină. S-a debarasat cu siguranţă de Lazarev şi ai lui.

Oare ce politică urmează germanii în nord în privinţa comuniştilor?

Vor face tot posibilul să transforme Franţa într-o aliată, vasală care să se conducă aproape singură şi să contribuie la lichidarea Angliei. Am reveni astfel la politica de alianţă din 1936-1937, a Comitetului Franţa-Germania.

Dl. Reynaud nu a plecat în Anglia, ca d-nii Blum[1], Boncour[2] etc.... Vor intra aceştia în comitetul naţional francez de la Londra?

M-am plimbat ieri cu de Tarde printre ţăranii al căror primar este. Agonie a democraţiei. Un bătrân ţăran republican, simpatizant comunist, îşi urlă descumpănirea şi furia. Vrea să le ceară socoteală tuturor mediocrilor pe care totuşi i-a ales tocmai pentru că erau mediocri şi îi satisfăceau cel mai bine invidia şi grija imbecilă pentru egalitarism. Spune că cei mari vor scăpa, apoi se bucură la ideea că poate totuşi nu vor scăpa. Vorbeşte de familiile numeroase, se declară contra dictaturii, apoi cere un conducător. *„Fiţi dumneavoastră stăpânui,* îi spune el cu un soi de entuziasm amestecat cu venin modestului senior al satului. Agonie a democraţiei care nu se manifestă fără convulsii.

Simpatizantul comunist mai strigă: *„Nu totul e din vina comunismului,* şi-l face peşte bătrân pe Delbos[3], care se plimbă cu târfele, *„pe la care nu ar călca nici măcar cu vârful pantofilor''. „Nu am votat niciodată cu radicalii,* vota cu comuniştii, şi probabil că încă îl aşteaptă pe Stalin. Orice s-ar spune, poporul francez îl va aştepta încă multă vreme. Este o credinţă mitică, în care şi-a pus cel din urmă vis de stânga.

Amestecă toate astea cu amintirea amară şi cu ranchiuna care i-au rămas de pe urma unui diferend de vecinătate, soldat cu un proces cu de Tarde, primarul. Toate acestea sub un cer încântător, spălat de ploaie şi luminat de

[1] Leon Blum nu a plecat în Anglia; va fi arestat şi închis din ordinul guvernului de la Vichy, înainte de a fi deportat la Buchenwald, pe 31 martie 1943.

[2] Joseph-Paul Boncour (1873-1972); nici el nu a plecat în Anglia. Fost preşedinte al Consiliului, de mai multe ori ministru, militant socialist şi republican, se va număra printre cei care se vor opune votării puterilor constituante pe 10 iulie 1940.

[3] Yvon Delbos (1885-1956), deputat al regiunii Dordogne, radical-socialist activ, ministru al educaţiei naţionale în 1939-1940. Va fi deportat în 1943.

un soare tânăr, în timp ce colinele împădurite din Dordogne îşi desenează coamele într-un laviu de o fineţe japoneză.

într-o altă casă, bem un pahar la un ţăran bătrân mai conservator şi mai puţin acrit, care se teme pentru viaţa fiului său de pe front şi manifestă un fel de supunere blândă, cu o umbră îndepărtată de nedumerire şi de reproş. în fiecare fermă, totul depinde de soarta fiului unic.

Toţi ofiţerii spun că armata nu şi-a dat cu adevărat interesul pentru acest război. Ţara reală a intrat în grevă după confruntarea cu primul şoc, făcând să crape masca de încredere şi de rezistenţă pe care i-o pusese ţara legală[1].

Ţara reală întemeiată pe sufletul francezului zilelor noastre, cu totul alienată şi dezintegrată, redusă la reflexe animalice de conservare cu orice preţ a pielii şi a micii vieţi individuale.

Mă gândesc iarăşi, amuzându-mă încă o dată, la filosofii „persoanei". E frumoasă persoana franceză, un individ fără umbră, fără margine, fără reces, cuprins totul într-o suprafaţă îngustă de egoism. în bistrourile de prin sate, din aceeaşi fermecătoare Dordogne, soldaţii umblă brambura, continuându-şi vechile reflexe de zeflemea sictirită, chiar dacă pe un ton nesigur, temător, simţind vag o fatalitate imundă. Şeptel impur, pe care germanii nu îl vor putea manevra decât de la distanţă.

— Generalul de Gaulle reprezintă culmea ridicolului naţional.

Vineri, 28 iunie

Guillaume de Tarde îmi istoriseşte, ca odinioară, poveşti cu boiernaşi din Perigord. Mai multe tipuri de bătrâni celibatari degeneraţi, maniaci ai murdăriei, zgârceniei sau risipei imbecile, introvertiţi cultivând câte o uimitoare manie cum ar fi prejudecata nobiliară — aceste povestiri îmi confirmă teza conform căreia decadentul este barbarul. Ceea ce numim barbarie este extrema decadenţă sau contactul „primitivului" cu decadentul. Guillaume de Tarde regretă că şi-a vândut sufletul şi cariera evreilor şi că le-a smuls, în schimbul statutului de vasal, câteva consilii de administraţie.

Discut cu specimene ale armatei în derută; toţi spun acelaşi lucru: n-a avut loc nici o luptă adevărată, nici o rezistenţă adevărată. Chiar de la primul şoc, totul a cedat peste tot şi de sus până jos. Statele majore s-au adăpostit mult în spatele frontului, în locuri inaccesibile stabilirii unor legături şi, fără să dea ordine, ofiţerii comandanţi ai unităţilor au dat drumul soldaţilor care, lucru perfect justificat de lipsa lor de material, au plecat fără întârziere. A avut loc un vast Caporetto[2], o vastă campanie din Polonia. Germanii trebuie să fi avut

' Drieu face aici distincţia maurrassiană între ţara reală şi ţara legală.

[2] Caporetto, vestită înfrângere a trupelor italiene în faţa austro-germanilor, în octombrie 1917.

impresia că se află la vânătoare, la o uriaşă goană. Acolo unde aveam material, tancuri şi arme anti-tanc, nu le-am utilizat din plin.

Defetismul de dreapta s-a întâlnit cu cel de stânga pentru a nu apăra Franţa; în rest, încă o dată, francezul de dreapta sau cel de stânga (cagulard sau comunist), este la fel de deposedat ca şi francezul mediu, radical sau socialist.

Un francez care îi silabisea pe Maurras sau pe Marx şi Lenin era la fel de lipsit de orice interes ideologic, de orice legământ pasional ca şi purcelul lui Epicur[1], care îşi lăsa mântuirea sufletului în seama beţivului de Daladier sau evreului bulevardier Blum sau salonardului Reynaud. Era un gură-cască ce aşeza, pur şi simplu, deasupra realităţii sale cotidiene alcătuită din egocentrism mic-burghez, nesăbuita justificare a unei curiozităţi excentrice şi exotice.

Tatăl de familie maurrassian era la fel de inert ca şi soldatul stalinist sau devenea cagulard şi chema o altă tiranie străină plină de brutalitate.

Sâmbătă, 29

Condiţiile formulate de Germania şi Italia[2] sunt, pentru moment, mai rezonabile decât ale noastre în 1918, mai puţin extinse şi mai eficiente. Nici sancţiuni, nici reparaţii. Dar elementele noastre de dezordine aflate în Anglia vor oferi germanilor toate pretextele ca să depăşească măsura.

— Se răspândeşte o stare de spirit mizerabilă. Omul simplu, tainic lovit în orgoliul lui democratic şi egalitar, aruncă responsabilitatea asupra comandanţilor militari. Este un mod de a o deturna de la conducătorii politici, pe care i-a vrut mediocri şi corupţi şi ineficienţi. Cuvântul de ordine trebuie să fie răspândit de comunişti şi masoni. Mai există oare o acţiune comunistă concertată?

— Cum va proceda Hitler ca să cotropească Anglia? Oare lungimea coastelor ocupate îi permite să înmulţească simulările? Oare are suficientă aviaţie bună, submarine şi artilerie cu bătaie lungă ca să-şi asigure trecerea peste mare şi stabilirea capului de pod?

[1] Purcel al lui Epicur, om preocupat exclusiv de plăcerile simţurilor. *(Littre)*

[2] Din motive pur tactice (pe care Drieu nu le cunoaşte) Hitler, care dorea să utilizeze Franţa pentru a înfrânge Marea Britanie, ştiuse să-şi ascundă intenţiile de distrugere politică a Franţei; de aceea, în ciuda durităţii anumitor clauze (predarea către Germania a tuturor cetăţenilor germani desemnaţi de ocupant), armistiţiul este efectiv mai blând decât condiţiile impuse în 1918; astfel, nu prevede predarea flotei franceze Germaniei, în timp ce, în 1918, armistiţiul cuprindea predarea a 160 de submarine şi confiscarea restului flotei germane. Pentru a nu aduce Franţa la disperare, Hitler exercitase, de asemenea, presiuni asupra lui Mussolini, ale cărui exigenţe, la origine, erau delirante (ocuparea întregului teritoriu de la est de Ron). Foarte atenuate de către mareşalul Badoglio, condiţiile armistiţiului cu Italia rămân extrem de moderate.

— Va fi oare Boulogne? Stalin intrând în horă târziu, ca Alexandru înainte de ... Austerlitz. Hitler, având 150 de divizii, plus 60 de divizii italiene şi ungare, poate ocupa Franţa cu 50, poate cuceri Anglia cu 50, poate păstra 50 împotriva lui Stalin. Stalin va lua petrolul României. Ce petrol are Hitler?

Frica de Stalin îi opreşte pe italieni şi germani să-şi extindă operaţiunile împotriva Egiptului sau a Siriei.

— în popor se crede că înaltul nostru comandant l-a favorizat pe Hitler... Nu, dar, descurajat sau corupt de democraţie, acesta a făcut un fel de grevă intelectuală(?) întărită de greva morală a poporului.

Luni, 1 iulie

O tăcere sordidă se lasă peste Franţa, după zarva din ultimele săptămâni, tăcere cu nimic mai sordidă decât cea de astă-iarnă, tăcere pe care împrejurările ne obligă s-o mărturisim cu mai mult cinism. Tăcere meritată de această grămadă de egoisme din nou chircită şi care nu mai este demnă de a se numi o naţiune.

Mă bucur de singurătatea unei mari grădini străjuite de copaci bătrâni şi nobili sau străbătută de cărări puţin frecventate pe platourile agresate. Visez, meditez, îi citesc pe Sfântul Pavel şi pe Schopenhauer, scriu poeme. Sunt cast, calm. Preţ de câteva zile am fost din nou înţepat de tarantula politică, visând să joc un rol între francezi şi germani. Dar preafericita lene învinge şi îmi aprofundez din nou ideile religioase.

Unde o fi Beloukia? S-o fi întors din America? Evenimentele precipită inexorabila despărţire. După ce a trecut Eros, totul ne depărtează încet unul de celălalt.

Regăsesc aici o femeie de care mă apropiasem prea târziu, acum opt ani; târziu, azi e chiar mai târziu şi totuşi îşi păstrează acelaşi farmec plin de modestie şi, tot ca acum opt ani, trezeşte în mine o emoţie, o duioasă dorinţă. Exact ca acum opt ani, timiditatea mă reţine în faţa relativei sale păci conjugale şi, mai ales, al prea lungului ei ataşament faţă de soţ. Dacă aş iubi-o, ar însemna prea bine cunoscuta grozăvie şi imposibilitatea convulsivă de a smulge fibră cu fibră o fiinţă întreţesută cu altă fiinţă. Numai brutalitatea dorinţei te poate arunca întru întâmpinarea unui atare calvar. Din fericire, n-a mai rămas în mine brutalitate.

Castitate aproape fără nici o umbră, ca totdeauna şi chiar mai bine ca oricând de câte ori ies din Paris, singurul loc al maniilor mele — acele manii care m-au epuizat ca un viciu.

— Hitler se teme oare de intrarea lui Stalin în România?

3 iulie

Se anunţă cucerirea Gibraltarului[1]. Ce altă dovadă mai anacronică, mai intempestivă, mai tipică a caracterului abuziv şi jenant al Imperiului britanic decât această stâncă ocupată în secolul al XVII-lea. îmi aduc aminte filmele de propagandă care rulau astă-iarnă şi prezentau scoţienii defilând în vechea fortăreaţă spaniolă. Va urma Malta, apoi Ciprul, apoi Suezul.

Dar cine va păzi Gibraltarul? Spania? Tangerul fiind tot spaniol, practic Mediterana se transformă într-o mare deschisă. Sau Italia? Sau Germania?

Presupun că Germania vrea să-şi alcătuiască un imperiu fundamental nordic, bazat pe rasă, înglobând Norvegia, Suedia, Danemarca, Islanda, Olanda, Flandra, Elveţia germanică — şi, pe de o parte, vasalizând slavii, pe de alta, celţii germanizaţi (nordul Franţei, Bretania? Marea Britanie?) Plus fostele colonii, pentru onoare, şi unele noi, pentru materia primă.

Quid Persia ariană? India de nord ariană? *Quid* lumea arabă?

Hitler îi va respecta mai târziu pe Stalin, pe Mussolini? Este oare atras, mai ales, de grupurile germane din Statele Unite? Vrea oare să termine cu dominaţia evreilor în Statele Unite?

Odată Gibraltarul cucerit, Anglia va evacua Mediterana occidentală şi comerţul cu Africa va putea fi imediat reluat.

Ce rău îmi pare că n-am scris la timp cartea mea despre germanismul francez.

Unde oare vor fi puşi evreii?

2 iulie 1940 — La Roque-Gageac (Dordogne)

Trei săptămâni în acest loc încântător. Mă voi fi bucurat în mod cinic de micile platouri împădurite din Perigord ca de grădina Luxemburg la începutul evenimentelor din mai. Beatitudine onctuoasă, străbătută de nelinişti personale absurde şi nebuneşti, lăsându-mă purtat pasiv de panica generală, intelectual, reticent, prudent, cu explozii scurte şi rapid stăpânite de arţag — dar mai ales beatitudinea onctuoasă a profetului care vede împlinindu-i-se profeţiile de observator amator de îndepărtate convulsii, de european satisfăcut că vede făurindu-se Europa.

Greva generală a statului major şi a armatei franceze în mai şi iunie 1940 este revanşa zilelor de 6 şi 9 februarie 1934. în acele zile, republica, stăpânită de perfidiile veneţiene ale masonilor şi ale evreilor, anulase suprema mişcare de revoltă şi de vitalitate a extremei drepte şi a extremei stângi. La 7 februarie,

[1] Este vorba despre o ştire falsă.

dreapta fusese redusă la tăcere sub Doumergue[1]; după 9 februarie se făurise Frontul Popular, pentru a-i încadra şi a-i canaliza pe comunişti.

Dreapta ofiţerilor de rezervă şi a ofiţerilor de stat major şi-a luat revanşa în 1940, ca şi stânga comuniştilor de la tancuri, lăsându-i pe germani să treacă, în fond, chiar dacă ar fi vrut să reziste, n-ar fi reuşit decât să se lase ucişi, nu să învingă. Căci Republica profesorilor-miniştri şi a generalilor afirmaţi prin masonerie făcuse imposibilă orice rezistenţă eficientă.

Totuşi, se poate spune că ţara reală, după cum spunea Maurras, şi-a luat revanşa asupra ţării legale, lăsând totul să se prăbuşească. Ţara reală a cagularzilor şi a comuniştilor împotriva ţării legale a radicalilor, flancaţi de moderaţi şi de socialişti.

Nu există armată când nu există o castă ca s-o conducă, o castă orgolioasă şi jucându-şi în cazul unui război însăşi soarta sa de castă, deci interesată să învingă la modul imediat.

6 iulie 1940

Zilele astea am fost pe deplin calm şi, de asemenea, mai detaşat ca oricând de orice problemă de inimă sau de trup — mai ales de trup. Nu eram nici măcar foarte preocupat de evenimentele politice care, pe măsură ce se înăspresc, mă interesează tot mai puţin; vin puţin cam târziu pentru mine, care alunec încet, încet spre un soi de lume de dincolo. Religia mă interesează mult mai tare decât politica.

De altfel, de mult nu mai cred în Franţa, iar definitiv din 1937. Nu cred că francezii au un rol important de jucat în evenimentele ce vor veni. Şi, în plus, cred că mişcarea hitleristă nu va smulge omenirea europeană din mediocritatea sa burgheză ci, dimpotrivă, o va stabiliza prin pace. Pentru mine, Hitler e ceva în genul lui Augustus — sau vreun predecesor al lui Augustus.

Simţurile îmi sunt cu totul nimicite, deşi imaginaţia mea se întoarce încă destul de des pe făgaşuri unde nu mai are ce căuta.

Cu toate acestea, am telegrafiat la Vichy, ca să-i determin să mă cheme. Mai ales ca să fug dintr-o situaţie în care întâmplarea m-a adus din nou alături de o femeie pe care eram gata s-o iubesc acum câţiva ani, chiar în locurile acestea. Prezenţa ei la fel de fermecătoare mă face, în mod absurd, să mă simt amar, melancolic, plin de un regret steril. De două ori steril, căci, conform

[1] Pe 8 februarie 1934, Doumergue fusese însărcinat de către preşedintele republicii franceze cu alcătuirea unui guvern de uniune naţională şi formase un guvern de coaliţie a partidelor de centru dreapta şi de centru stânga; extrema dreaptă rămăsese cu ideea

că a fost înşelată. Afirmaţia că Frontul Popular era un subterfugiu pentru canalizarea comuniştilor este eronată; aceştia din urmă au fost actori hotărâţi şi conştienţi în cadrul Frontului.

obiceiului meu, n-am vrut-o cu suficientă tărie pe femeia asta, iar pe de altă parte, ea e foarte ataşată de iubitul şi soţul ei.

Faptul că ne-am reîntâlnit în aceeaşi situaţie, în aceleaşi locuri e umilitor. Se declanşează un fel de automatism al inimii, ce-şi bate joc de libertatea noastră. Pe de altă parte, faptul că este încă frumoasă, că încă nu a îmbătrânit, mi se pare insolit — o lovitură vicleană a naturii.

l-aş fi îndatorat că mi-a rezistat dacă aş fi sigur că am epuizat toate resursele de răbdare şi pasiune. Dar nu am insistat decât câteva zile şi, repede, m-am ocupat de alte femei (care erau, desigur, mult mai prejos decât ea).

A avut cel puţin meritul de a mă fi pus la încercare şi de a nu fi cedat întâmplării dintr-o zi oarecare. E mândră, inteligentă şi sensibilă.

Pe amândoi ne ameninţă o înfiorătoare amărăciune, căci această întoarcere a lucrurilor ne arată zădărnicia refuzului şi fidelităţii ei — iar emoţia mea îmi demonstrează în ce singurătate şi nepăsare mă cufund alături de Beloukia de un an de zile.

Trebuie să-i fac această mărturisire, care, durând-o un pic, îi va seca imaginaţia.

în timp ce scriu, afară plouă, ceea ce este delicios, iar trandafirul din paharul de pe masa mea pare să fi revenit la viaţă.

7 *iulie*

Nu mă voi întoarce în politică, în care, de fapt, niciodată n-am intrat mai mult decât pe jumătate. Cred că Franţa e incapabilă să se ridice cu adevărat şi, de altfel, orizontul francez m-a istovit. Reacţia moale a Franţei la presiunea germană ameninţă să fie la fel de neplăcută la vedere ca şi lunga sa aplatizare sub „cizma" engleză. Căci despre o cizmă era vorba, v-aţi dat seama la Mers-el-Kebir[1].

Se pregăteşte cea mai sordidă înşelătorie, mai rea ca în 1918: vechiul personal a schiţat atunci simultan înlocuirea şi revoluţia: acum schiţează înlocuirea prefăcându-se a realiza revoluţia. Masoneria, debarasată de preaplinul ei de evrei, îşi va face jocul mai bine ca oricând. Fără îndoială că P.S.F.[2] îşi va juca rolul.

Şi poate că nemţii nu vor dori nimic în plus. *Paris-Soir o* ia de la început: îi vedem din nou pe vechii colaboratori, plus Gerard Bauer, care n-a vrut sau n-a putut emigra. Dl. Mauriac scrie tot la *Figaro...* Iar eu m-am apucat de istoria religiilor.

Totuşi nemţii au nevoie ca *toţi* evreii să fie expulzaţi, *toţi* masonii reduşi

la tăcere, *toţi* socialiştii şi comuniştii zdrobiţi.

[1] Flota franceză de la Mers El-Kebir, refuzând să continue lupta alături de englezi sau să se lase dezarmată, pe 3 iulie 1940 a fost aproape în întregime scufundată de o escadră britanică.

[2] Partidul Social Francez al colonelului La Rocque.

221

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

13 iulie'

în ceea ce ne priveşte, n-am fost surprinşi. Dobândisem, ca urmare a educaţiei noastre de dreapta, un simţ al morţii care nu înşală. Atât profesorii noştri păgâni, cât şi profesorii noştri creştini ne-au arătat moartea dând târcoale vieţii şi ţinând neîncetat în mână laţul inevitabil.

Nietzsche, după Joseph de Maistre, Bonald, Gobineau, d'Aurevilly, ne vârâseră în ochi viziunea morţii. Tot astfel, Pascal şi Sfântul Pavel, Claudel şi Bossuet. Si atâtia altii.

Şi Marx.

Nu înţelegeam iluzia voastră de bătrâni superficiali şi limbuţi care pretind că lasă moartea după uşă, cred superstiţios în puterea unei pilule şi brusc, într-o conversaţie, fugind de panică, se ridică împotriva sistemului lumii, îl batjocoresc pe Dumnezeu şi îi reproşează răul şi moartea.

Noi ştiam prea bine că Atena n-a durat prea multă vreme. Dar voi o negaţi. Nu aveaţi nici măcar atitudinile cinismului, n-aţi dorit, nici măcar din mândrie, ca Atena să piară, rămânând Atena până în ultima clipă. Desigur, aţi îngăduit ca Maurras să fie închis într-una din închisorile voastre franceze de către unul dintre stăpânii voştri evrei[2], dar n-aţi glumit pe seama lui fără gânduri ascunse şi până la urmă aţi încurcat totul într-o ipocrizie murdară. Vorbeaţi despre patrie, familie, sfinţenia războiului, cumpăraseţi atitudini de spartani de la talcioc. Miniştrii voştri masoni se duceau să aducă arhiepiscopi ca să îngâne la radio ultimele voastre jelanii democratice.

Aţi sfârşit-o foarte rău. Fără vreun gest frumos, fără vreun cuvânt memorabil, fără măcar o glumă bună.

Nici o sinucidere în tabăra voastră, nici măcar un tub de Dial-Ciba[3].

Ultimul dintre ai voştri, Reynaud, a dus pe cele mai înalte culmi ridicolul vostru. încordarea omului mic de statură dornic să-şi imite adversarul, capul gol aruncat spre spate, zâmbetul şiret de puşti obraznic ce sfidează maiestatea catastrofei. Si vocea, oh, acea voce la radio, acea voce de avocat prost de la curtea cu juri care a învăţat să-şi moduleze vocea de la un fost student la Conservator. Cadenţa aceea ieftină cumpărată de la raionul de muzică la Galeriile Lafayette (direcţia Brader), acel final de efect, regulat, acea cântare a frazei în care se simte meridionalul teatral, negustorul de mărunţişuri, amatorul de poezie şi escrocul în căutare de maniere elegante.

Daladier, înainte, avea aerul unui viteaz. Şi totuşi nu era câtuşi de puţin

aşa. Slab între slabi. Masochist, îndrăgostit nebuneşte de situaţia grotescă în care

[1] Această dată a fost adăugată, cu creionul, de mâna lui Drieu.

[2] în timp ce Frontul Popular al lui Leon Blum era la putere, Maurras fusese închis (din octombrie 1936 până în iulie 1937) fiindcă în 1935 trimisese ameninţări cu moartea parlamentarilor ca să-i pună în gardă împotriva unor sancţiuni împotriva Italiei fasciste.

[3] Numele unei anumite mărci de somnifere.

s-a întors, bătut la fund. Triumfător invertit, plimbându-şi şutul în fund pe toată *avenue* des Champs-Elysees, până în faţa Eroului Necunoscut[1].

Unul reprezenta laşitatea şi celălalt lăudăroşenia voastră. Amândoi, necunoaşterea legilor Naturii şi ale Omului, ateismul vostru demn de al prostului satului, care confundă Biserica şi pisoarul.

Eraţi cucernic de ignoranţi. Habar nu aveaţi de geografie şi de istorie, de economie, de strategie, de spiritul legilor, de contractul social, de religie, de filosofie, de natură, de Dumnezeu.

Politicieni formaţi de învăţători şi de profesorii de la Sorbona, uneori de unii sau de ceilalţi, eraţi mult mai jos decât ei. Şi ei înşişi uneori se ruşinau cu voi şi doreau să nu-şi recunoască fiii. Ca să vă renege se făceau comunişti şi invocau umbra firavă a lui Lenin.

în calitate de francezi goliţi de orice urmă de Franţă, vă refugiaţi în poala străinilor — rămaşi de altfel la fel de puţin cunoscuţi de către voi precum şi de cei câţiva francezi dintre voi care încă mai erau puţin francezi. Vă duceaţi să cereţi un plan de viaţă sau porunci samoezilor — sau bursierilor englezi — sau bunilor sindicalişti scandinavi — sau evreilor de pe bulevard, oricui. Nu vă mai puteaţi uita în oglinda voastră.

Licenţiaţii au fost răstigniţi în pielea unui licenţiat, inspectorii financiari în pielea unui inspector financiar.

Republica profesorilor s-a scufundat în aceeaşi oală cu republica afaceriştilor corupţi, a evreilor, a masonilor, a şperţarilor, în aceeaşi oală în care toate aceste republici convieţuiseră atât de bine laolaltă.

Republica a murit pe 6 şi pe 9 februarie 1934. Sângele tinerilor burghezi şi al tinerilor muncitori s-a jertfit în acele zile pe altarul Patriei republicane şi democratice, pe altarul lui '89, deja de zeci de ori înecat în sânge.

Republica veneţiană a falselor comploturi, a asasinatelor discrete, a voitelor încurcături poliţieneşti i-a ucis sau i-a deznădăjduit în acele zile pe ultimii săi apărători posibili, pe cei ce voiau să o spele de rahatul cu care fusese mânjită toată. Iar ea a preferat să-l ofere acestora pe Doumergue în chip de supozitor calmant şi Frontul Popular ca praf în ochii lumii.

13 iulie

Combinaţia Petain-Laval, pregătită astă-iarnă ca să palieze nenorociri mai mici decât cele care au copleşit Franţa, tocmai a dobândit o formă[2].

[1] Drieu face aluzie la întoarcerea triumfală a lui Daladier după retragerea diplomatică de la Munchen.

[2] Pierre Laval încercase, într-adevăr, încă din toamna lui 1939, să realizeze o combinaţie ministerială în care era inclus Philippe Petain. După votul din 10 iulie, acesta îşi rezervase toată puterea - sau aproape; Pierre Laval intrase în guvern pe 23 iunie 1940, în calitate de ministru de stat, vice-preşedinte al Consiliului.

Asta este faimoasa „paradă austriacă" despre care vorbeam acum trei ani în articolele mele din *L'Emancipation naţionale'.* E doar o soluţie improvizată, care nu rezolvă nimic, o simplă tranziţie şi pregătirea pentru altceva.

Compromis între democraţie şi fascism. Se imită la modul grosolan fascismul, fără a i se adopta virtuţile şi preluându-i toate inconvenientele. Autoritarism fără autoritate, pentru că este fără autoritari, autocratism fără autocrat, fără impuls viril.

Ca să mă exprim altfel decât în enigme, este vorba despre retragerea masoneriei în spatele unei masive ariergărzi de catolici şi de liberali. Ariergarda este alcătuită din vechi politicieni total uzaţi, ca Laval şi Marquet[2], sau din tehnicieni provenind din cadrul putred al burgheziei afaceriste sau al „claselor conducătoare", şi duce o lungă luptă molatică, străbătută de accese sacadate de febră poliţienească, de elanuri disperate de mimetism în culoarea adversarilor şi până la urmă sucombă.

Cum va sucomba această combinaţie care probabil că-i face să tresară de satisfacţie pe colonelul La Rocque, pe Gil Robles[3], pe Schuschnigg[4] şi care, din anumite puncte de vedere, ar fi trebuit să le placă englezilor la momentul potrivit. Să notăm că, din păcate, trebuie să-l satisfacă în multe privinţe pe bătrânul Maurras, care totuşi îi va măsura fragilitatea ultimă.

Cum va sucomba? Oare se mai poate forma în Franţa un partid extremist? Nu, francezii sunt incapabili de o înflăcărare violentă. Comuniştii vor rămâne îngropaţi în visul lor stalinist, în aşteptarea lor mesianică, nu se vor alia cu fascismul, ca în Germania. Vor merge, mai degrabă, să îngroaşe rândurile masei de vechi republicani — masă ce ar restabili la repezeală vechiul sistem exact cum a fost, dacă evenimentele exterioare le-ar îngădui-o, fără cea mai mică rezistenţă din partea autoritarilor noştri aflaţi la putere.

Cu toate astea, ei au şansa să adune o mică majoritate, dacă pârghiile de comandă oculte scapă din mâinile masonilor sau le sunt disputate la modul serios.

[1] N-am găsit nici o urmă a acestei expresii în articolele publicate de Drieu în 1937 în L'*Emancipation naţionale.*

[2] Adrien Marquet (1884-1955), primarul oraşului Bordeaux, fost membru SEIO (Section franţaise de l'Intemationale ouvriere - Secţiunea franceză a Internaţionalei Muncitoreşti - denumire a Partidului Socialist Francez din 1905 până în 1971) întemeiase împreuna cu Deat partidul neo-socialist. L-a ajutat mult pe Pierre Laval să desfiinţeze Cea de a Treia Republică; a intrat în guvernul Petain ca ministru de stat pe 23 iunie 1940

şi a fost, începând din 27 iunie, ministru de interne.

[3] Jose Maria Gil-Robles (1898-1980), om politic spaniol, a creat Confederaţia spaniolă a mişcărilor autonome de dreapta. Ministru de război în 1935, l-a chemat pe Franco în calitate de subsecretar de stat. în 1936, lumea se aşteaptă la o lovitură de stat a Confederaţiei, dar Frontul Popular învinge şi Gil-Robles se refugiază în Franţa.

[4] Kurt von Schuschnigg (1897-1977), cancelarul Austriei, n-a reuşit să-l împiedice pe Hitler să realizeze *Anschluss-u*l şi a fost arestat de acesta.

Şi, mai ales, ar avea aceste şanse în alte timpuri. Dar duritatea dificultăţilor economice, financiare, sociale ar putea să fie în favoarea lor? Da, dacă nu sunt de natură să poată fi stăpânite de ei; dacă vechile metode burgheze de deflaţie şi economii s-ar putea aplica. Nu, dacă trebuie să se ajungă la un etatism draconic.

Acum există însă germanii. Ce vor dori germanii? Pe cine vor favoriza? Vor fabrica oare un partid fascist în Franţa, în ziua în care vor fi învins Anglia sau ca să obţină ajutorul nostru dacă războiul cu englezii durează, sau ca să-i ajutăm în războaiele ulterioare, sau pentru a reconstrui Europa?

E posibil. Totul depinde de virulenţa revoluţionară păstrată de hitlerism. Dacă nici Hitler, nici oamenii lui nu se moleşesc, dacă vor cu adevărat să-i extirpeze din Europa pe evrei şi pe masoni, pe socialişti şi comunişti, pe liberali şi pe capitalişti, pe creştinii de toate soiurile, atunci îi vor mătura mai devreme sau mai târziu pe alde Hacha[1] şi Petain şi vor admite în fiecare ţară cucerită elemente de iniţiere naţional-socialistă. Sau se vor teme de corupţia definitivă a oricărei elite occidentale? Dar, după măcel, oricum vor fi obligaţi să recruteze formaţiuni de sprijin.

în orice caz, combinaţia Laval s-ar putea să dureze câtva timp. Spectacolul pe care îl va da va fi şi mai mohorât decât cel al lepădăturilor aşa-zis radicali şi socialişti.

' Preşedintele ceh Hacha (1872-1945) e nevoit să accepte pe 15 martie 1939 ca ţara sa să treacă sub protectorat german.

1941

18 septembrie

în timpul războiului mi-am ţinut jurnalul. Din septembrie până în iulie. Mai deunăzi am recitit câteva pagini: mi s-au părut destul de slabe şi neglijent scrise. Să-ţi ţii jurnalul în loc să scrii opere e o mare slăbiciune. Ce mărturisire din partea lui Gide, care a concentrat în jurnal poate cea mai bună parte a sa, din cauză că n-a găsit în el însuşi ceva mai bun, ca să facă din aceasta romane sau piese de teatru. Ce mărturisire privind sfârşitul literaturii franceze!

Totuşi, de un an încoace aş fi avut multe fapte de consemnat. M-am apropiat de politică aşa cum n-o mai făcusem. Dar, în perioada asta de percheziţii şi furtişaguri... în 1941 mi s-a spart casa de două ori. De către cine? Faptul să fi mascat o percheziţie? Dar din partea cui? Sau poate doar însoţea o percheziţie?[1] Şi apoi, am fost mult prea aferat.

Sunt oare alt om de un an încoace? Patima mea politică, patimile mele în general s-au dezlănţuit ca niciodată. Am cedat în faţa orgoliului, invidiei, geloziei, urii, fricii, îndrăznelii — şi toate acestea pentru că în mine s-a copt ceva — şi atât de copt, încât puţin mai târziu ar fi fost răscopt. Acum era momentul.

Toate acestea ies din mine în ordine şi cu calm, cu o luciditate fără speranţă.

Patimile mele au provocat şi le-au întâlnit pe ale altora. Niciodată n-am fost atât de urât, negat, temut, apreciat ca acum!

Omul care acţionează, care se afirmă fără restricţii, despică lumea pe la mijloc şi-şi posedă mai bine jumătatea rămasă doar lui.

Da, e cu adevărat remarcabil că am cedat atât de târziu în faţa nevoii mele de acţiune. Trebuie totuşi să spun că de câţiva ani mă apropiam din ce în ce mai mult de ea şi că pe de altă parte încă sunt în ea pe de-a-ntregul. Fără îndoială că nu voi merge mai departe decât acolo unde mă şi aflu!

Păstrez în mine acea multiplicitate de interese care totdeauna m-a diminuat. Dar lista lor din an în an s-a redus. Şi totuşi este încă prea mare. Curiozitatea stârnită de istoria religiilor (pe care uneori o bănuiesc a fi o curiozitate faţă de viaţa religioasă) atârnă din ce în ce mai greu în mine, chiar atunci când se pare că mă dedau pe deplin vechiului meu interes faţă de

[1] Aceste patru fraze au fost adăugate pe pagina din stânga.

politică. Dar acest interes este o speculaţie gravă, vastă, care mă face, în fond, să privesc problemele umane de la înălţimea unui soi de Olimp.

Mă simt mult mai pasionat decât eram în tinereţe şi mă simt mult mai liber faţă de pasiunea mea.

— Nimeni n-o să mă facă să cred că Robespierre sau Napoleon, Lenin sau Hitler nu sunt mari gânditori în aceeaşi măsură ca Goethe sau Shakespeare, Pascal sau Hegel.

Nu există gândire şi acţiune. Există acţiunea care este gândire şi gândirea care este acţiune.

Deci, dacă de douăzeci de ani acţiunea se opune literaturii, distruge literatura (în Rusia, în Germania, acum la noi) nu înseamnă câtuşi de puţin opoziţie faţă de gândire, ci o gândire nouă, ce se substituie unei gândiri vechi.

Literaţii sunt gânditori obişnuiţi, periodic ei trebuie însă să dea întâietate unor gânditori extraordinari care, legând din nou gândirea de acţiune, întăresc gândirea pe cale de a se izola şi de a se ofili în izolare.

Mare lucru că Thomas Mann sau Gide sunt puţin obstrucţionaţi; oricum aveau să moară. Cât despre cei mai tineri — Mauriaci şi de-alde Duhameli — oricum nu erau decât a cincea roată la căruţă.

20 septembrie

Anglo-saxonii sunt terorizaţi la ideea că s-ar realiza alianţa dintre Franţa şi Germania. Ei sunt cei care conduc campania de asasinate menită să creeze, mai bine decât pe 13 decembrie, ireparabilul[1].

Comuniştii s-ar putea preta la una ca asta. Dar ucigaşii sunt cu siguranţă profesionişti, gangsteri care de obicei nu lucrează în politică.

Am senzaţia, pe zi ce trece mai acută, că Franţa îşi doreşte pierzania. N-a avut puterea s-o facă militar, faţă în faţă cu inamicul, dar încă o mai poate face cu ajutorul mijloacelor minore. Biata Franţă, care este, care va fi strivită între anglo-americani şi germani. Aceasta îi este soarta din 1904[CXXI CXXII], iar această soartă se va consuma.

CXXI Pe 21 august 1941, viitorul colonel Fabien îl împuşca pe aspirantul Moser; acesta era începutul unei serii de atentate organizate de P.C.F., aflat în clandestinitate, împotriva armatei germane. Pe 13 decembrie 1940 o revoluţie de palat îl izgonise de la putere pe Pierre Laval.

CXXII Drieu face probabil referire la semnarea de către guvernul francez şi cel englez, în 1904, a Antantei cordiale, act care consfinţea posesiunile coloniale ale Imperiului britanic şi punea capăt atât pretenţiilor de extindere ale Franţei, cât şi ajutoarelor furnizate de către francezi mişcărilor de eliberare locale, cum fusese cea a burilor din Africa de Sud în 1899-1900. Actul, rău privit de marea masă a populaţiei, a marcat retragerea Franţei din cursa pentru mărirea imperiilor coloniale în care se angajaseră deja, din rândul puterilor europene, Anglia, Germania şi Italia (n. ed.).

S-ar putea ca Germania să renunţe de la sine la alianţa franceză şi... să se ducă în Africa prin Vichy, Biarritz, Lisabona, Gibraltar şi Tanger.

Exemplul rebeliunii europene nu poate fi dat decât de Franţa.

— în ziua în care evreii nu vor mai fi stăpânii Rusiei, americanii se vor dezinteresa de ei.

— Toate elementele creştinismului sunt fixate înainte de Hristos — şi în afara lumii evreieşti, care nu cunoaşte decât o reflectare atenuată a acestora. Teologiile egiptene, caldeene, iraniene, indiene, chineze; religii ale misterului asiatic şi grecesc = în acelaşi moment, prin secolul al VI-lea înainte de Hristos: *Upanişadele*[1], Platon, Zoroastru.

— Uşoara mea introducere în sfera politică are loc pentru a mă apropia mai bine de moarte, pentru a-mi intensifica pregătirea pentru lumea de dincolo. Dacă nu, „studiile" mele din ultimii ani ar rămâne literă moartă.

21 septembrie

Această dramă a germanicilor şi a slavilor continuă de o mie de ani, ca toate dramele Europei. De trei sau patru sute de ani, germanicii, după ce i-au nimicit pe slavi, îi depăşiseră, îi încadraseră, aproape peste tot. Dar, în secolul al XIX-lea, slavii s-au revoltat. Războiul din 1914-1918, început de ei, i-a eliberat pe de-a-ntregul. Cu Hitler, germanicii încearcă să-şi recucerească hegemonia asupra lor, s-o extindă, s-o desăvârşească.

Stăpânesc deja Balcanii, Baltica, Polonia şi toate împrejurimile europene ale imperiului Moscovei.

Moscova urmează a fi zdrobită, desfiinţată sau definitiv călită?

Primul centru al lumii slave, Ucraina, devenită o colonie a celui de al doilea centru al lumii slave, Moscova (care joacă faţă de ea rolul Prusiei faţă de Germania) se va emancipa oare total?

Poate că Moscova va dobândi o mare forţă din faptul că va fi redusă la ea însăşi, debarasată fiind de toate anexele şi avanposturile sale spre vest: ţările baltice, Bielorusia, Polonia, Ingria, Carelia, Podolia, Volhinia, Galiţia, Ucraina, Crimeea.

Se revine la Rusia lui Ivan cel Groaznic, în întregime continentală, fără ieşire la mare. Elementul rus, singur, cu elementul tătar, mongol, finic.

— Mi se propune să intru în aparatul de la Vichy (ca să organizez supravegherea literaturii!) Dar pot oare să slujesc direct guvernul de la Vichy, atât de conservator, atât de reacţionar?

Pe de altă parte, n-am nici un chef să mă asimilez cu pseudo-stânga de la Paris.

[1] *Upanişadele* sunt texte sacre ale hinduismului. Paisprezece dintre ele datează din sec. al VI-lea Î.Hr. şi reprezintă partea cea mai recentă a literaturii vedice.

Voi rămâne oare un francez neangajat? Ca atâţia alţii. Servesc Franţa în calitate de individ, în cadrul unei situaţii pur personale.

Prost văzut de gaullişti, de cei ce aşteaptă, de majoritatea colaboraţioniştilor. Eterna poveste a omului de litere când are posibilitatea de a fi independent.

22 septembrie

M-am apropiat îndeajuns de politică prin anumite persoane pentru a începe să sufăr de depărtarea mea de intimitatea problemelor şi pentru a mă teme de ignoranţa mea. Nu mai pot gândi cu acea frumoasă naivitate de pe vremea lui Doriot — naivitate conştientă de sine, care se temea că e neghiobie, care se ştia exploatată.

Ce ştiu eu despre adevărul lucrurilor? Foarte puţin; dar nici asta nu e sigur, căci secretele, aici ca şi în alte domenii, nu constituie dublul a ceea ce vezi şi a ceea ce ghiceşti.

Astă-iarnă, de exemplu, am ignorat total şi am negat atacul împotriva Rusiei. Dar s-ar putea să fi fost decis foarte târziu, atunci când am început să-l presimt şi să aflu câte ceva.

— Mare plictiseală să fii director de revistă. Şi ce contrar nonşalanţei mele şi lipsei mele de interes faţă de un mare număr de oameni şi mai ales faţă de scriitori. Şi ce mărturisire a slăbiciunii literare! Oare chiar nu am nimic mai bun de făcut? Operele solicită oare chiar atât de puţin? Dar am mania responsabilităţilor. Şi mai cu seamă e o treabă ce trebuia făcută.

Activitatea literară este lucrul cel mai puţin rău în Franţa.

Din această cauză petrec mai multe ore pe săptămână cu o grămadă de persoane de plan secund, din această cauză sunt obligat să le citesc operele, ceea ce este şi mai rău. Pe rarii oameni de talent nu-i văd deloc.

Pierd mult timp cu munca asta şi totuşi nu-i acord chiar acea atenţie care ar face-o[1] cât de bună se poate în decadenţa generalizată. Cu excepţia câtorva pagini de Montherlant, n-am publicat nimic[CXXIII] [CXXIV] ca lumea.

Malraux mi-a spus-o: *„Greşeşti, în acest moment nu se poate face o revistă bună."* Ar fi trebuit să zică: „Nu se va mai putea niciodată."

Tinerii mi se par mediocri, ignorând cu totul gramatica, fiindcă nu-şi cunosc în mod firesc limba. Totuşi, în poezie a mai rămas câte ceva, un ecou al minunatului simbolism.

Mă plictisesc, nu, sunt plictisit — ceea ce nu mi se mai întâmplase de pe vremea stupidelor lâncezeli ale tinereţii, care nu ştie că lumea e plină de lucruri.

CXXIII Aici trebuie subînţeles „Revista".

CXXIV Drieu a şters cuvântul „nimic" pe manuscris, fără a rectifica restul frazei sale. (în limba franceză, cel de-al doilea termen al negaţiei este necesar - n. tr.)

La Vichy, ca ministru, m-aş amuza vreme de cinci minute. Politica în Franţa nu va mai fi niciodată excitantă. Ministru în Germania, ar fi altceva — sau chiar în Anglia.

Aş vrea să scriu o piesă despre Ludovic cel Sfânt. „Jurnalul întrerupt"[1] mi se pare lipsit de conţinut.

23 septembrie

Francezii nu mai sunt capabili de patriotism generos, creator, ofensiv, dar încă mai sunt capabili de patriotism pasiv — ca italienii din secolul al XVIII-lea în faţa austriecilor. Un patriotism alcătuit din rânjeli, vorbe de duh, mici comploturi — un patriotism mort.

26 septembrie

La acest sfârşit de viaţă, mă privesc cu o privire care abia dacă mai este amuzată. Am impresia sfârşitului de atâta vreme, dar se tărăgănează. Mă uit cum caracterul meu îşi repetă trăsăturile obişnuite, fără să mai aibă câtuşi de puţin vreo consecinţă. Mai am unele mici elanuri de timiditate, care nu sunt decât ultimele tresăriri ale unei vechi obişnuinţe, sunt încă străbătut de umbra unui antic sentiment de persecuţie, încă nu ratez nici o ocazie de a fi muncit de gânduri negre, de a mă teme de ce e mai rău etc.; şi toate astea nu mai au nici o importanţă. Ştiu prea bine că toate astea nu-mi mai întârzie mersul înainte. Ar putea fi din ce în ce mai rapid, dacă n-ar mai fi încă atâta lene care să-l frâneze.

Dar mersul înainte spre ce? Niciodată n-am fost atât de puţin interesat să realizez opere literare; cât despre politică, las ocaziile să treacă. Şi totuşi mi se pare că nebuloasa mea creşte şi se ordonează în timp ce steaua conştiinţei, inteligenţei mele străluceşte pentru ceilalţi ca şi pentru mine.

Euforie a maturităţii care exprimă ceva real: orice fiinţă, cât ar fi de mediocră[2], ajunge, la cincizeci de ani, la un fel de perfecţiune a sa. Defectele şi calităţile sale, în sfârşit, s-au împăcat şi converg spre o înţelegere care poate fi atât a ridicolului, cât şi a talentului. Aceasta creează romancieri şi totodată acele personaje groteşti până la sublim ce se oferă romancierilor gata create.

îmi spun (şi din păcate o încredinţez şi primului venit) că mi-ar plăcea să joc rolul eminenţei cenuşii şi procedez atât de bine încât fiecare şopteşte de câtăva vreme că şi sunt acea eminenţă cenuşie şi că mi-am jucat patria în măruntele evenimente ministeriale din ultimele luni. Aşa cred, dar nu sunt sigur.

' Este vorba probabil despre textul postum „Jurnalul unui [om] delicat" (în *Histoires deplaisantes,* Gallimard, 1963).

[2] în manuscris: atât de mediocră pe cât ar fi.

Cei pe care i-am ajutat să-mi poarte pică? Fără îndoială îmi vor aplica faimoasa mea zicală: *„Ingratitudinea este mama independenţei."*

— Se pare că germanii îi copleşesc cu totul pe ruşi pe la sud. Ar urma să facă suprema manevră nu pe malul drept al Donului, aşa cum credeam eu, dar mai spre larg, între Don şi Volga. Sublim. Ura!

— Faţă de Anglia, iubind viaţa, nu pot decât să mă bucur infinit văzând cum moare o lume muribundă. Moară moartea, trăiască viaţa. Această admirabilă paralizie a lumii anglo-saxone, începută cu ani în urmă, dar mai ales de doi ani încoace. Când te gândeşti că nici măcar n-au ştiut să sară asupra Africii. O să sară prea târziu. Aceeaşi eroare comisă de noi când nu am intrat în Italia.

7 octombrie

Vichy este foarte sărac şi foarte trist. Această bătrână Franţă de dreapta, uzată toată şi roasă de lunga sa supunere faţă de prejudecăţile stângii, încearcă să înlocuiască Franţa de stânga. Dar înlocuitoarea are aproape aceleaşi tare ca şi precedenta. Adepţii lui Maurras îşi ating prea târziu ţelul, ei nemaifiind decât umbra lor. Şi, în spatele lor, catolicii, republicanii sau liberalii de dreapta nu sunt decât umbra adversarilor lor.

În Franţa e puţin fascism, pentru că e puţină viaţă. Şi la ce bun să inventezi fascismul în Franţa, când în alte părţi acesta va fi depăşit — chiar în Germania însăşi. Tot astfel şi comunismul. Nu ne mai apropiem de o idee decât ca să asistăm la înmormântarea sa.

— E comic să te gândeşti că Vichy-ul, care datorează totul nemţilor şi nu supravieţuieşte decât prin ei, le face nazuri. Germania n-ar avea decât să-i întoarcă spatele pentru ca Vichy-ul să se prăbuşească într-o clipă, cu mareşalul şi amiralul său cu tot[CXXV].

10 octombrie

Victorie germană în Rusia. Până unde merge hotărârea? Se va reorganiza încă un front la Urali. Ce se va alege de comunism? Nu cumva vor încerca anglo-saxonii să instaureze democraţia în Siberia? Ar fi caraghios.

Dar comunismul nu va mai muri niciodată. Si nu va fi dominat decât cu ajutorul socialismului. Nu cumva, însă, înfrângerea comunismului (atât de

CXXV Amiralul Franţois Darlan a devenit moştenitorul regimului şi face oficiul de şef al guvernului din 10 februarie 1941 până în 18 aprilie 1942, dată a întoarcerii în politică a lui Pierre Laval.

justă şi atât de necesară) va avea drept consecinţă o înfricoşătoare euforie şi reacţie burgheză?

Churchill, Roosevelt, Mareşalul se bucură de victoria germană. Frica de comunism, marele atu al lui Hitler. Căci recunoştinţa faţă de Hitler ar fi un lucru prea puţin uman.

12 octombrie

Biata Franţă a ieşit din făgaşul ei de stânga doar ca să se afunde în cel de dreapta. Dintr-o vechitură într-alta, Franţa redevine ceea ce Anglia nu-i îngăduia să redevină: un fel de caricatură îndepărtată şi ineficientă a Angliei, care, oricum, nu mai este decât caricatura a ceea ce a fost.

Anglia, din prudenţă, dorea ca Franţa să rămână de stânga. Şi iată că şi Germania doreşte acelaşi lucru. Hitler vrea acelaşi lucru, cum a vrut şi Bismarck. Ei vor neapărat să fim un „şancru" pentru ei.

Eu, unul, doream altceva, şi anume o fuziune a dreptei şi a stângii, o nouă creaţie. Dar pentru acest lucru, ar trebui mulţi tineri, care să înece în masa lor vechile opoziţii. Aceasta-i taina fascismului, a nazismului, a bolşevismului.

16 octombrie

Acum, oamenii îşi vor da seama că Rusia nu era decât un vast imperiu colonial, mai puţin cimentat decât Imperiul britanic.

80 de milioane de nemţi au bătut 180 de milioane de ruşi. Iar noi, 40 de milioane de francezi, n-am putut ţine piept la 80 de milioane de nemţi — deşi eram aliaţi cu cele 400 de milioane ale Imperiului britanic.

Unde se vor opri germanii? La Volga, la Urali? Va exista deci totdeauna un front rusesc şi comunist. Problema rămâne gravă.

Turcii îi vor ajuta oare direct pe germani la cucerirea Caucazului? Germanii vor lua oare Caucazul înaintea Siriei, Palestinei şi Egiptului?

12 noiembrie

Călătorie în Germania. Weimar, Berlin, la sfârşitul lui octombrie[1].

[1] în octombrie 1941, Drieu pleca la Weimar la „congresul scriitorilor europeni"; s-a aflat într-o companie aleasă, de vreme ce îl însoţeau: Brasillach, Chardonne, Abel Bonnard, Jouhandeau, Fraigneau, Ramon Fernandez. V. şi ilustraţia copertei acestei ediţii *întoarcerea sciitorilor francezi din Germania, noiembrie 1941* (detaliu), în care pot fi văzuţi Drieu la Rochelle (centru), spre dreapta Georg Rabuse (planul secund) şi Robert Brasillach. în stânga, locotenentul Gerhard Heller, *Sonderfurer|a Propaganda Staffel,* desemnat să organizeze primirea delegaţiei culturale (n. ed.).

14 noiembrie

Această formidabilă încleştare între poporul german şi popoarele slave va dura ani de zile în timp de război şi în timp de pace. Ce va ieşi dintr-asta? Totdeauna m-am gândit că fondul conflictului din 1914, ca şi al celui din 1939, a fost această încleştare. Ruşii îi sperie pe nemţi de multă vreme prin numărul, sănătatea, curajul, credinţa şi resursele lor.

Rusia ar fi trebuit să fie atinsă de o lovitură preventivă de multă vreme. Armata germană flirtase primejdios cu Rusia. Fără îndoială, comunismul, deja foarte alterat, va dispărea în orice caz în învălmăşeală. Dar ruşii vor fi cu atât mai puternici. Aspectul fascist va fi, hotărât lucru, învingător.

Cum se va încheia această luptă? Totdeauna va exista un front rusesc pe Volga, la Urali, în Siberia? Ar trebui să se amestece Japonia — şi Turcia.

Oare Germania va scăpa destul de repede de frontul rusesc pentru a se ocupa de Mediterana? Are nevoie de o campanie *de iarnă* în Mediterana.

Dar cum va fi această campanie? Ce va face Turcia? Chiar momită cu Caucazul, chiar supusă ca urmare a stăpânirii germane asupra Mării Negre? La nevoie, ar putea oare Germania să întreprindă o campanie împotriva Turciei?

înainte de o campanie în Turcia, cucerirea Caucazului este indispensabilă: altfel va fi prea târziu pentru campania din Mediterana.

Moscova şi Leningradul nu vor fi cucerite înainte de sfârşitul lui decembrie, dacă e posibil.

Pe japonezi probabil că-i sperie puterea rusească în aceeaşi măsură ca şi puterea americană: ei trebuie să învingă sau să piară.

Ce le cer japonezii americanilor? Fără îndoială, prea mult: Indochina, China. Cine ştie, Vladivostokul şi teritoriul de până la Baikal. Dar ce-ar urma să câştige americanii? Timpul va trece şi împotriva lor. Războiul e inevitabil, acolo.

18 noiembrie

Cină la Gabriel Le Roy Ladurie[1] cu Paul Marion şi Victor Arrighi[CXXVI CXXVII].

CXXVI Gabriel Le Roy Ladurie (1898-1947), directorul băncii Worms din 1940 până în 1945, era unul dintre mentorii anturajului lui Darlan. Drieu a făcut cunoştinţă cu el după prăbuşire şi i-a recomandat lui Abetz grupul neoficial al cărui inspirator a fost „grupul de la banca Worms". A se vedea în această privinţă *Fragment de Memoires* de Drieu.

CXXVII Victor Arrighi (1900-1945), fost membru al P.C.F. apoi al P.P.F.; după Munchen l-a părăsit pe acesta din urmă, dar s-a întors în timpul războiului. Vezi *Fragment de Memoires* de Drieu.

Unul e gripat, celălalt are o infecţie la ochi.

Discordia apare destul de clar, în ciuda contradicţiilor, revenirilor, ezitărilor fiecăruia. Le Roy Ladurie păstrează o veche veleitate de revanşă, cei mai nordici, având mai mult sânge, sunt adesea cei mai ostili. (Teroriştii sunt

nordici sau evrei.) Victor Arrighi e ostil pentru că e mediteranean. Cel mai favorabil este Paul Marion, din dezgust faţă de popor.

Atât de puţin numeroşi şi atât de învrăjbiţi, atât de puţin siguri.

3 decembrie

Lumea tremură pentru nemţi, se vede cum sarcina lor se lărgeşte şi se complică din lună în lună. Şi nu se vede alcătuindu-se, la ei, noi lovituri de geniu care ar simplifica, dacă nu ar scurta această sarcină.

Din ce în ce mai ocupaţi în Orient, nu rezolvă nimic în Occident. Nu iau pieptiş problema franceză: în această privinţă, ei nu ştiu să sacrifice o parte ca să salveze maximum posibil.

Nu vor mai putea niciodată să lase Rusia; ceea ce de fapt înseamnă că Rusia n-o să-i mai lase. Dacă nu-i cheamă într-ajutor pe toţi ceilalţi europeni, vor fi copleşiţi de sarcina remodelării acestei întregi imensităţi inferioare. Ar trebui ca imediat să-i intereseze îndeaproape pe occidentali în privinţa Orientului, nu numai din punct de vedere militar, ci şi civil, moral, spiritual.

Nu trebuie să li se vadă neputinţa precizându-se odată cu aceea a anglo-saxo- nilor.

— înfricoşătoarea slăbiciune a bărbaţilor francezi. Văd mizeria lumii noastre politice ca şi pe aceea a lumii noastre literare, lată vremea oamenilor mărunţi. Oriîncotro te uiţi, nu vezi decât staturi firave, atitudini mediocre.

Această ţară nu mai poate decât să moţăie: ar fi mai bine dacă ar fi trimisă pur şi simplu la culcare.

Am văzut câţiva călugări, nişte dominicani: aceeaşi mediocritate ca şi la laici, care în cazul lor şochează şi mai mult. Religia lor nu e decât o îndepărtată imitaţie a ceea ce a fost cândva o imitaţie deloc însufleţită. Ei o mărturisesc, de altfel, atunci când cheamă comunismul, distrugerea.

— Chiar dacă are loc o dislocare a imperiului colonial rusesc, dacă balticii, finicii şi mai târziu tătarii, turcii, caucazienii se desprind, dacă ucrainienii se dau la o parte, tot rămâne, în centru, o masă de 70 până la 100 milioane în Marea Rusie pe care, pare-se, nimic nu va putea s-o supună. Deci? Avantajele economice şi sociale aduse de nemţi nu vor conta. Iar această masă rezistentă va radia totdeauna asupra maselor

slave din Europa.

Va avea oare Germania destulă forţă pentru a supune în acelaşi timp Occidentul, Nordul şi Sudul şi Europa şi Orientul Apropiat şi Africa şi această masă de slavi? Nu prea pare posibil. Şi atunci?

Singura resursă profundă a imperialismului german ar fi un comunism german. Conservatorismul burghez este un sprijin nesigur şi periculos. S-ar putea ca, prin reacţie la încleştarea cu Rusia, Germania să se întoarcă spre

comunism. Atunci nimic n-ar mai opri-o. Deşi, s-ar putea până la urmă să existe un conflict între comunismul german şi comunismul rus.

Hitlerismul să aibă oare destulă forţă pentru a realiza această revoluţie comunistă la timp?

în orice caz, nu anglo-saxonii vor câştiga războiul; dacă nu-l câştigă nemţii, ruşii vor fi cei ce-l vor câştiga.

12 decembrie

Franţa e terminată. Nu participă nici la lupta Europei împotriva Rusiei, nici la apărarea imperiilor europene din Asia sau din Africa.

Dar toate patriile sunt terminate: chiar Germania şi Rusia.

Or, arta nu poate trăi decât înrădăcinată în patrii înguste.

Arta e terminată.

Metafizica va renaşte.

20 decembrie

— Vedem cum se produce o declasare a popoarelor cu o civilizaţie obosită în favoarea popoarelor cu o civilizaţie reînnoită, dar, mai ales, a celor ce păstraseră un element de moravuri primitive.

Japonezii îi declasează pe americani; şi este de temut ca germanii, care îi declasează pe francezi şi pe englezi, să fie declasaţi de ruşi.

în acest moment, ruşii şi japonezii distonează violent în raport cu cenuşiul bătrânelor civilizaţii albe. Om trăi şi om vedea.

Germania s-o fi reîncărcat oare cu suficientă robusteţe fizică, cu suficient ascetism militar?

Până la urmă, un război este o încercare fizică.

22 decembrie

Sunt sigur că situaţia este foarte gravă în Rusia şi, pentru o dată, cred

ce spune radioul englez[CXXVIII]. Nemţii efectuează o repliere forţată care ameninţă, în vijelia frigului şi a zăpezii, să devină o retragere din Rusia. Hitler să aibă deci nu numai geniul, dar şi prostia lui Napoleon. Soarta lui Alexandru şi aceea a lui Cezar nu s-ar repeta. Dar Frederic al ll-lea a fost tot timpul la un pas de catastrofă.

Va avea oare loc o răsturnare a alianţelor? De ce nu s-ar apropia Anglia de Germania împotriva Rusiei, Japoniei... şi a Statelor Unite? Franţa e ştearsă de pe hartă.

Toate astea sunt visări cu ochii deschişi şi, la urma urmei, prefer ca Europa să devină comunistă şi rusească decât să redevină engleză.

29 decembrie

Retragerea germană pare a fi mai lentă în Rusia. Se va opri oare? în orice caz, în ce situaţie este armata germană?

Zilele astea am analizat străfundurile caracterului meu: o mare stabilitate în privinţa ataşamentelor şi opiniilor mele, şi o teribilă fragilitate nervoasă, o predispoziţie a imaginaţiei de a vedea totul în negru. Avantajul este că văd clar inconvenientele unei situaţii, că înmulţesc punctele de vedere.

Sunt mai convins ca oricând că interesul francezilor este alături de germani, de vreme ce baza Franţei este Europa şi de vreme ce Europa este pierdută în ceea ce priveşte toate proprietăţile sale spirituale, ca şi în toate bunurile sale materiale, dacă Rusia este victorioasă. Acest considerent prevalează asupra tuturor celorlalte.

Ruşii nu ne-ar cruţa în nici o privinţă, în timp ce germanii ne menajează în aproape toate. Ne vor menaja mai târziu? Da, căci suntem singurul popor din Europa cu care pot dialoga. Noi odată zdrobiţi, ar rămâne într-o singurătate înfiorătoare. Si vor avea nevoie de cadrele noastre, care vor face minuni sub impulsul lor.

Şi totuşi, Hitler s-a dovedit la fel de prost ca şi Napoleon. Napoleon, la începutul campaniei, citea o relatare a aventurii lui Carol al Xll-lea: în zadar. Hitler, acum câţiva ani, îi spunea lui Mansour[1]: *„N-o să fac niciodată prostia lui Napoleon, n-o să mă duc niciodată în Rusia."*

Ce vor face anglo-americanii? Doar să apere Australia? Sau să atace în Maroc? E singura lor carte. Germanii le-o vor lua oare înainte? Dar e o aventură imensă: să ocupe Portugalia, Spania, Franţa de Sud, Africa de Nord... Nu pot câtuşi de puţin să facă operaţia mai economic. Desigur, rezultatele ar putea fi minunate: închiderea Mediteranei, în sfârşit, capturi reale de la francezi. Dar sunt şi pericole: Franţa şi Spania violate, revoltate. Totuşi riscă, pe de altă parte, să piardă în întregime Africa. Dar

CXXVIII După eşecul trupelor germane în faţa Moscovei, ruşii lansaseră pe 6 decembrie o contraofensivă victorioasă.

au oare suficiente forţe?

— Voi intra într-al cincizecilea an al meu. Ce am făcut? O operă fără viitor; dar m-am bucurat mult de singurătate, de femei şi de zei. Puţin de oameni, afară doar ca spectator. în mine, aproape totul s-a sustras vocaţiei de a fi şef. Prea multă pudoare, discreţie, dispreţ, lene: şi apoi, presimt doar amărăciune de pe urma conducerii bieţilor noştri francezi.

---

1 Louis Renault.

PIERRE DRIED LA ROCHELLE

Dacă n-aş fi avut alte interese, iată ceea ce mi-ar fi provocat o suferinţă de moarte, să trăiesc în mijlocul unui popor care nici nu iubeşte, nici nu înţelege nimic din ceea ce iubesc eu: forţa, orgoliul, credinţa, virtutea, actul de a comanda şi supunerea.

Vichy este la fel de demn de dispreţ, cu câteva excepţii minore, ca şi Parisul de ieri. Toate aceste lepădături de burghezi mediocri, de generali funcţionari, de clerici fără Biserică, de maurrassieni de azi pe mâine sunt echivalenţi cu lepădăturile de ieri. Vechea dreaptă face cât vechea stângă. Şi văd mai clar decât pe vremea lui Doriot imposibilitatea de a se naşte un fascism francez. Atunci ce pot să fac?

Cei mai buni prieteni ai mei: unul sau doi înţeleg şi sunt, ca şi mine, incapabili de acţiune. Şi toţi tremură când se gândesc să iasă din conformism: un fals patriotism care se manifestă prin atitudini teoretice şi prin profesiuni de credinţă platonice. Există atât de puţini gaullişti adevăraţi şi de colaboraţionişti adevăraţi, încât totul se reduce la variaţii de temperatură.

1942

2 ianuarie

Suntem din ce în ce mai frapaţi de caracteristicile celei de-a doua faze a războiului: intrarea în război a ruşilor şi a japonezilor, popoare ce au păstrat o mare putere primitivă. Aceasta conduce la declasarea popoarelor cu o civilizaţie mai complicată. Să nu zicem mai veche, căci într-un anumit sens nimic nu e mai vechi decât Japonia şi nimic mai tânăr; e o tinereţe minunat conservată.

Germanii, din punctul de vedere al vitalităţii elementare, al dinamismului brutal, sunt declasaţi de ruşi, aşa cum noi suntem de către ei. Americanii sunt declasaţi de japonezi, aşa cum englezii sunt de ei.

Acest dublu fapt nu trebuie oare să prevestească o deplasare a alianţelor în cursul războiului? Oare nu va avea loc o apropiere între Anglia şi Germania? S-ar putea produce una ca asta simultan împotriva Americii, Japoniei, Rusiei... E foarte îndoielnic şi s-ar putea imagina multe alte regrupări. Fără îndoială, vor fi încercate mai multe, înainte ca una dintre ele să se finalizeze.

Japonia va continua să nu ajute Germania? Până când va juca acest joc? Germania pare a fi avut asemenea pierderi, şi din cauza gerului, încât să nu mai fie în stare de reacţii strategice: trebuie să aştepte să creeze o nouă armată cu tineri recruţi (cf. Napoleon); dar în acest domeniu Rusia are resurse mult mai mari.

Dacă Japonia nu ajută Germania, o va ajuta oare Franţa?

în orice caz, toate astea vor conduce la o înfricoşătoare împuţinare a Europei, în toate privinţele.

Discordiile provocate de iudeo-comunism distrug Europa.

— Cină cu B.[1] şi cu soţii Reneville[2]. Sunt chinuit de mania persecuţiei, de neurastenie. Incapabil să reacţionez altfel decât excesiv la toate mărunţişurile

1 Contextul nu permite să precizăm dacă este vorba despre Beloukia.

2 Foarte probabil cu Andră Rolland de Reneville, poet, autor al lucrării *Rimbaud le voyant(Au* sans pareil, 1929), *Univers de la parole,* (Gallimard, 1944), *La Nuit, l'Esprit* (Gallimard, 1946). El este cel care a editat şi adnotat, în colaborare cu Jules Mouquet, ediţia Rimbaud în „Plăiade" în 1946; Rolland de Renâville a colaborat cu regularitate la *N.R.F.* a lui Drieu în timpul războiului.

şi răutăţile care îţi ţiuie la urechi în timpul unei mese cu umanoizi. Deja dejunez cu echipa...

Acest lucru îmi ia aproape orice putere de acţiune directă asupra fiinţelor; mă aduce înapoi la scris. *Fatum-u*| scriitorului.[1]

3 ianuarie

Singur, înfiorător de singur, din egocentrism, dar şi din detaşare. Incapabil să mă leg politic de francezi, în care nu cred, de germani, care îmi particularizează prea mult vederile despre Europa şi despre lume.

Trebuie renunţat a fi în evenimentul imediat, dar trebuie acceptată soarta de profet. Profetul strigă în pustie şi totuşi este auzit.

Citindu-i pe profeţi, descopăr că erau „colaboraţionişti", ştiau că totul e pierdut într-un anumit sens. Isaia ştia că luda nu putea nicicum să prevaleze asupra lui Assur; şi aceasta era pentru el izvor de amărăciune, iar amărăciunea era izvor de lirism. Cânta înfrângerea, neputând cânta altceva. Ce-o fi gândit Michelangelo în timpul asediului Florenţei? Isaia cunoştea înfrângerea şi totuşi a participat la rezistenţă, după cum se crede. Dar, cu toate că inamicul se retrăsese, lăsând în urmă un stat vasal, Isaia se apucă din nou să anunţe dezastre, alte dezastre.

Omul poate să tot anunţe dezastre, are totdeauna dreptate, mai devreme sau mai târziu. Căci istoria nu este decât un şir de dezastre. Dezastre şi cântări.

Nu pot să mă împrietenesc nici măcar cu poeţii. Le reproşez că-şi întemeiază puritatea pe prea multă ignoranţă.

Totdeauna dornici, în egală măsură, de real şi de ireal. Bine echilibraţi între două scaune.

— Germanii par să reziste în Rusia. Imperiul britanic se fărâmiţează. Americanii vor face oare marile sacrificii necesare încercării de a apăra Singapore? Fără îndoială că nu. Vor apăra cel mult Australia.

Pentru adevăratul echilibru în Pacific, e necesar ca japonezii să stăpânească Australia, singurul ţinut favorabil populării.

4 ianuarie

Nenorocirea evreilor nu constă numai în faptul că au fost rasişti şi că i-au învăţat rasismul pe ceilalţi, ci că şi-au legat soarta de liberalism, raţionalism, materialism, de doctrinele secolelor al XVIII-lea şi al XIX-lea. Nici nu putea fi altfel, întrucât ei s-au născut odată cu aceste doctrine. La fel cum celţii,

' Drieu a adăugat acest paragraf pe pagina din stânga a manuscrisului.

bretonii, născuţi întru civilizaţia mediteraneană pe vremea creştinismului, vor rămâne totdeauna legaţi de creştinism.

Antisemiţii sunt foarte jenaţi când îi văd pe evrei atât în clanul liberalilor, cât şi într-al comuniştilor: acest lucru le arată comunicarea dintre cele două clanuri, care [este certă[1]], dar explicaţia prin sincronism e cea mai bună.

Gabriel Le Roy Ladurie este un om nervos, un timid îmboldit de ambiţie. Ambiţia aceasta e ţinută în frâu de timiditate şi totodată de imperativele meseriei sale de bancher şi de crizele acestei meserii pe care, până la urmă, o preferă veleităţilor sale politice.

E nevoit să facă politică în calitatea sa de bancher şi, antrenat în politică, el totuşi nu poate să renunţe la a fi bancher bogat, nici să sacrifice pentru ceva incert puterea josnică, dar solidă pe care o deţine de pe urma băncii sale.

Catolic, regalist, se crede idealist pentru că opiniile sale fac din el inevitabil un imaginativ.

Eminenţă cenuşie, dar eminenţă cenuşie independentă de şeful lui politic, n-are altă soluţie decât să se descotorosească de acest şef, atât cât o şi face. Mai degrabă, papă cenuşiu, decât eminenţă cenuşie. Dar al cui papă, întrucât monarhismul şi catolicismul nu sunt decât amintiri? Este papă al unui liberalism impenitent, ascuns, refulat. Ferment detestabil.

Cât despre Pierre Pucheu[2], nu-l cunosc bine şi nu ştiu să gradez elementele ce-l alcătuiesc. De altfel, este un om prea adâncit în acţiune pentru a nu fi şi în devenire.

— Parsii, aceşti arieni puri, au supravieţuit ca evreii (şi armenii), morţii societăţii lor politice, devenind o congregaţie religioasă şi mercantilă.

Stranie asemănare între aceste trei lumi atât de învecinate: n-ar trebui să tragem de aici concluzia că fiecare face şi a făcut parte din celelalte două? Antropologii ne spun că evreii sunt bastarzi de arieni, semiţi şi armeni. — Aceasta dovedeşte că destinul evreiesc nu e excepţional (de asemenea, cel al ţiganilor).

5 ianuarie

Asasinarea lui Paringaux. Radioul englez anunţă uciderea lui Pucheu[3] şi îl denunţă ca fiind un colaboraţionist exaltat.

[1] în manuscris scrie: sunt certe.

[2] Pierre Pucheu (1899-1944), absolvent al Şcolii Normale Superioare, face carieră în „grupul Worms". Casier al P.P.F. înainte de război, intră în guvernul Darlan, la Producţia Industrială, înainte de a deveni secretar de stat şi apoi ministru de interne.

[3] Trupul lui Yves Paringaux fusese găsit în decembrie 1940, de-a lungul căii ferate Paris-Troyes. în ceea ce-l priveşte pe Pierre Pucheu, el este încă în viaţă la data

însemnării; în primăvara anului 1942 va ajunge în Maroc, unde va fi arestat, pe 13 august 1943, în ciuda unui bilet de liberă trecere semnat de Giraud; condamnat la moarte, va fi executat pe 20 martie 1944.

Profundă discordie în cadrul forţelor anticomuniste: M.S.R.[1], Doriot[CXXIX] [CXXX], Deat[CXXXI], Vichy, Pucheu, germani etc... Fără un partid unic, comuniştii pot face aproape ce vor.

18 februarie

Am cam uitat de acest jurnal. Toropeala iernii. Lucrez puţin. Revista mă plictiseşte. De îndată ce pot, mă îndop cu lecturi, trântit pe divan. Şi de ce nu?

S-a repetat *Charlotte* fără mine şi am văzut piesa la cea de-a doua reprezentaţie la Vichy.[CXXXII] O sală pe jumătate goală. Amiralul Darlan era acolo, Pucheu, Romier[CXXXIII] şi nişte oameni greu de definit. S-a aplaudat cu un fel de insistenţă. De ce? Piesa era rasolită, neterminată, cu intenţii destul de pătrunzătoare şi emoţionante, dar neduse până la capăt. Câtă pudoare în faţa efectelor. Tocmai i-am mai adăugat echivalentul a două sau trei scene. Actriţa e complet în afara rolului, fără forţă, fără duritate, fără înălţime. Nici un fel de autoritate. Fără îndoială, nu s-a simţit susţinută de mine, de împrejurări.

La Lyon şi la Clermont, ostilitate din partea ziariştilor *repliaţi.* Dar nicăieri, niciodată n-am fost foarte iubit. Oi fi având eu mania persecuţiei,

---

CXXIX Mişcarea Social-Revoluţionară a lui Eugene Deloncle, fost şef al Cagulei.

CXXX Doriot conducea atunci principalul partid fascist francez, P.P.F., în care Drieu se va înscrie din nou pe 7 noiembrie 1942.

CXXXI Deat (1894-1955), absolvent al Şcolii Normale Superioare, a întemeiat în ianuarie 1941, în special cu Eugene Deloncle, R.N.P. (Adunarea Naţională Populară), principal concurent al P.P.F. al lui Doriot. Ataca violent Vichy-ul în ziarul său, *l'Oeuvre;* M.S.R.-ul lui Deloncle va părăsi R.N.P. în 1942. L.V.F. (Legiunea Voluntarilor Francezi împotriva Comunismului) va fi una din rarele realizări comune ale R.N.P, M.S.R. şi P.P.F.; dar tensiunile sunt atât de mari între diferitele mişcări, încât, în aprilie 1942, germanii îi pun pe membrii Legiunii să semneze un angajament că nu se vor deda la nici o propagandă partizană în cadrul trupei.

CXXXII Drieu spera că Madeleine Ozeray va interpreta personajul Charlotte; până la urmă, piesa este jucată de trupa lui Maurice Jacquemont „Quatre Saisons provinciales", cu Maurice Jacquemontîn rolul lui Marat şi Jeanne Hardeyn în cel al Charlottei. Piesa va avea cincisprezece reprezentaţii.

CXXXIII Lucien Romier, fost responsabil al ziarului le *Figaro* al lui Franţois Coty, căruia i-a dat o orientare radicală după 1922. Fost preşedinte al R.F. (Redresarea Franceză). Este un fidel al mareşalului. Ministru de stat în cabinetul Darlan, îşi păstrează postul pe lângă Laval în aprilie 1942.

dar persecuţia există cu adevărat: o provoc, deoarece sunt îngrozitor de indiferent, de dispreţuitor. Indiferenţa mea maschează un nestăpânit orgoliu care se teme de el însuşi. Dar efectiv, succesul nu mă interesează. Eram sincer, profund indiferent faţă de rezultatul afacerii. Doar deranjat, plictisit. Am oroare de teatru, care, mult mai mult decât cartea, mă pune în contact cu oamenii cei mai de temut: actorii, criticii etc.

JURNAL. **1942**

Nu-mi place decât singurătatea, o femeie ca Belou, căreia, ca şi mie, îi place singurătatea, din când în când o conversaţie cu un om inteligent = dar ies dintr-însa rănit, jignit.

în ciuda „crimelor comise" în viaţa mea, conştiinţa nu-mi este încărcată, îmi este doar teamă de a avea un aer vinovat la primul şoc al unei glume, al unei aluzii, al unui atac, pentru că ştiu că roşesc uşor şi că nu am replici spontane.

încep să fiu dur cu inamicii mei, răspunzând tuturor loviturilor — şi chestia asta mi se pare bună.

Dar, în fond, nu sunt eu cel ce a început totdeauna cu Aragon, Bernier, Mauriac?

Am primit un pamflet comunist în care este pomenită *„mârşăvia vieţii mele particulare".*

— Germanii par din nou stăpâni pe situaţie. Nu s-au retras prea mult în Rusia, punctele în care au avansat ruşii nu par a-i jena. Dar nu cumva şi-au angajat prea mult rezervele? în 1918 pierduseră un milion şi jumătate de oameni şi totuşi au pornit ofensiva din iulie.

Ce vor face americanii? Vor apăra Australia? îşi vor concentra eforturile în Europa, cu englezii, se vor preface şi vor încerca debarcări ca să-i uşureze pe ruşi, care sunt singura lor speranţă? Debarcare în extremul nord al Norvegiei prin Islanda, în Azore, în Portugalia, în Africa de Sud, în Africa Orientală, în Africa Occidentală.

Din Portugalia, vor declanşa o revoluţie, în Spania, vor atârna greu asupra Africii de Nord şi asupra Franţei; dar până la urmă, vor fi daţi afară.

Singurul lucru pe care îl mai pot face acum anglo-saxonii este să păstreze sau să cucerească Africa. în cazul acesta, flota franceză îi va termina pe englezi în Mediterana, chiar din primul moment.

în fond, Franţa a ajutat mult Germania. Petain este un germanofil care se ignoră. Neutralizarea Africii de Nord este un mare avantaj pentru germani.

Fontenoy[1], care s-a întors din Rusia, mi-a spus că numai frigul i-a oprit pe germani. Accident de război colonial. Consideră că ţăranii nu sunt patrioţi, ci se bucură să fie scăpaţi de comunişti şi de împărţirea în colhozuri.

După părerea lui, între soldatul fără partid şi comuniştii care stau în spatele frontului cu ofiţerii şi subofiţerii (?) este o prăpastie. Legiunea a fost nimicită: un batalion redus la zero. Ofiţeri mediocri: colonelul megaloman şi puţin savant[2] (fratele acelui absurd Labonne[3] care era în genul lui Reynaud).

[1] Jean Fontenoy, ziarist, fost membru al P.C.F., aderă la P.P.F. în 1936, apoi la M.R. - şi, în această calitate, este unul dintre cei cinci membri ai comitetului director al Legiunii Voluntarilor Francezi împotriva Comunismului (L.V.F.); va fi ucis în mai 1945, la Berlin, într-o luptă de stradă.

[2] L.V.F. este comandată de colonelul Roger Labonne, în vârstă de şaizeci şi cinci de ani în 1941. Acest ofiţer de stat major era considerat un ofiţer de salon.

[3] Născut în 1888, Eirik Labonne, în Serviciul diplomatic la Quai încă din 1913, a fost succesiv, în 1940 şi 1941, rezident general în Tunisia şi ambasador în URSS.

Discuţii oribile între partizanii lui Doriot şi cei ai lui Deloncle[1].

Fontenoy îmi vorbeşte despre cagularzi, mă asigură că mişcarea a existat cu adevărat, că au fost numeroşi. Pretinde că au fost 175 000: mie mi s-a spus că sunt doar 40 000. Cumpăraseră arme de un miliard şi jumătate, rămase în parte ascunse. De unde şi lipsa de încredere a germanilor.

— Ce va rămâne din Imperiul britanic? Dacă India le rezistă japonezilor, va fi calea cea mai sigură pentru ea de a deveni independentă. Canada şi Australia sunt pierdute. Mai rămân coloniile din Africa. Dar care? Africa de Sud e mai mult decât îndoielnică, Egiptul va fi pierdut. Cf. Olanda, Spania, Franţa.

Germania sau Rusia, oricare ar fi victorioasă, nu va permite ca Anglia să fie o colonie europeană a Americii, ceea ce încă i-ar mai permite să facă parte dintr-o mare putere.

Acest război va aduce la incandescenţă poporul american; care chiar are nevoie de aşa ceva.

2 martie

Sunt în plin scandal cu Gallimard. Vechea mea poftă, manifestată surd şi chiar zgomotos, de a lăsa baltă ceea ce am început, până la urmă a explodat. Slavă Domnului, mi s-au dat suficiente pretexte. M-am săturat să le tot zâmbesc lui Paulhan şi lui Arland, care mă urăsc. în fond, Paulhan e la fel de comunist pe cât e de gaullist, cât despre Arland, el e mai ales împotriva mea personal. A fost îngrozitor de vexat că am luat locul pe care îl aştepta.

Ori se vor apuca împreună cu mine de revistă, ori se vor declara împotriva mea. Ce e nostim este că manevrele lor împotriva mea i-au condus să se arunce, sau să se prefacă a se arunca în braţele nemţilor. Asta e tot ceea ce cer: prefăcătoria lor să fie oricum o recunoaştere a realităţii.

Sunt curios cum se vor termina toate astea şi dacă voi fi ferm... şi abil până la capăt. Până acum am vorbit deja prea mult, mi-am dezvăluit jocul în faţa unora şi a altora. Şi permanent acea preferinţă, nici măcar prea tainică, pentru înfrângere, în care nu văd decât o fericită sustragere din faţa a ceea ce mi se cere. Adevărul este că am obosit de această muncă inferioară. Când mă gândesc la tot ce aş fi putut face de un an şi jumătate

încoace! Acţiunea, pentru mine, este soluţia de minimă rezistenţă.

[1] Eugene Deloncle (1890-1943), politehnician, administrator al unor societăţi; mai întâi membru al organizaţiei „Camelots du roi" (militanţi ai Acţiunii Franceze) pe care o consideră prea moderată şi întemeiază O.S.A.R.N., Organizaţia Secretă de Acţiune Revoluţionară Naţională, supranumită „Cagula"; în octombrie 1940, întemeiază M.S.R., curând absorbit de R.N.P.; izgonit din mişcarea sa în mai 1942 de către membri orientaţi mai la stânga, cum ar fi Georges Soules (Raymond Abellio), devine agent secret al Abwe/ir-ului şi este suprimat de Gestapo în noiembrie 1943.

în orice caz, chiar dacă cedează, la revistă am nevoie de un secretar care să mă scape de grosul muncii. Iar la primăvară nu cumva toate astea se vor duce pe apa sâmbetei?

Cred din ce în ce mai mult într-un mare efort anglo-american pe frontul maritim european şi în Africa. Americanii se reculeg pentru a-l pregăti. Trebuie să le pregătească ajutorul englezilor pe Nil şi în India. în acest scop sunt nevoiţi să ocupe mai mult sau mai puţin întreaga Africă şi s-o transforme într-un loc de adunare al trupelor şi al armamentului. în plus, vor face simulări în Norvegia, Franţa, Danemarca.

5 martie

îmi ţin sub observaţie, plin de curiozitate, caracterul în acţiune. Sunt destul de lucid şi abil. De îndată ce fac un cât de mic efort să gândesc o situaţie, o pătrund repede şi departe; primele mele intuiţii sunt cele bune; alcătuiesc un plan destul de complet. Dar în curând se instalează indiferenţa şi pesimismul, în fond, umoarea mea neagră nu e decât matricea pretextelor pentru indiferenţa mea. De abia am conceput un plan, că imediat fac contraplanuri ca să scap de el. Aşa se întâmplă cu revista, n-o să am linişte până nu scap de ea.

în această poveste cu revista mi-e clar, am acum dovezi că Arland a condus o acţiune împotriva mea. Frica lui actuala, faptul că anunţă retragerea sa de la *Comcedia,* concomitent frica de Paulhan sunt o parte din acele dovezi.

Arland se considera succesorul desemnat al lui Paulhan, în plus a fost totdeauna invidios pe mine, de când am scris romane groase, ceea ce el este incapabil să facă. A fost, de asemenea, gelos pe prietenia mea cu Malraux şi avea obiceiul să exercite împotriva mea ordinele lui Paulhan, în articolele despre romanele mele.

Cine mi-ar fi spus că aş putea vreodată intra în toate aceste mizerii literare, eu care eram atât de liber. Atâta bucurie de singurătate, pe care am pierdut-o de un an şi jumătate!

De altfel, l-am vexat destul de conştient pe Arland la începuturile revistei, întârziind să-i propun o cronică, spunându-i vechile mele

nemulţumiri, făcând să-i întârzie nuvela[1]. N-a fost abil din partea mea, pentru că era o jumătate de măsură. Din moment ce-i stimez talentul şi fondul natural (în afară de fleacurile geloziei) şi din moment ce aveam nevoie de el, trebuia să-mi impun să fiu amabil cu el imediat şi fără slăbiciuni. Dar şi el a fost lipsit de încredere şi m-a rănit, vorbindu-mi despre mobilurile care mă conduceau în privinţa revistei.

' Drieu publică nuvela lui Arland „Fianţailles" (Logodna) în numărul din mai 1941 al *N.R.F.,* cronica sa „Sur *Phedre"* (Despre *Phedre)* în cel din iulie 1941.

— Dacă japonezii atacă viguros în Siberia orientală la primăvară, totul va fi în regulă. Or, trebuie s-o facă. Vladivostok, aviaţia americană în Aleutine, în Kamceatka, e prea periculos pentru ei.

— Am vizitat ruinele de la Billancourt. Ce aventură în aventura mea. Ce vitează şi generoasă e. Cât aş dori să fie săracă. Cât ne-ar elibera şi ne-ar înălţa. Dar vârsta şi influenţa mea o dezleagă[1].

5 *aprilie*

Afacerea de la *N.R.F.* n-a avansat câtuşi de puţin. O iau pe ocolite, dar nu angajez bătălia de fond. Am cerut un comitet din care să facă parte principalii scriitori ai vechilor generaţii. Paulhan mi-a promis, dar desigur a făcut totul ca să nu obţină nimic. îi spusesem că ori acceptă, ori se lasă păgubaşi. S-au lăsat, dar eu n-am tras oblonul.

Germanii se tem să nu închid prăvălia. Asta ar însemna un nou eşec al politicii de colaborare şi eşecul meu personal. Francezilor le e şi lor puţin frică de desfiinţarea revistei, căci ar însemna să-şi dezvăluie atitudinea lor de rezistenţă cam prea pe faţă.

în ceea ce mă priveşte, ştiu că vreau înainte de toate să scap de această povară şi să-mi regăsesc libertatea. Am făcut aproape tot ce am putut. De aceea, m-am săturat de acest miros de vechi liberalism rânced, de acest vechi anarhism delicat. Toate astea trebuie să crape. Şi, la urma urmei, tăcerea aceea din 1940, de care mi-a fost frică, e mai cinstită decât tot acest mic zgomot.

Paulhan ar vrea să facă revista pe numele meu, fără să se numească. Dar eu nu vreau asta. De vreme ce scrie la *Comcedia,* să semneze revista.

Comic este faptul că el e comunizant şi eu îi solicit colaborarea.

— Prevăzusem că englezii vor întreprinde o campanie de bombardamente şi de mici debarcări. Vor încerca oare una mare? Da, fără îndoială, pentru a forţa zona liberă să comită un gest ireparabil. înspre Bordeaux? Totuşi, va fi foarte dificil. în Norvegia boreală, pare mai satisfăcător. Sau în Spania şi în Maroc simultan (cu americanii, ca în Norvegia).

— Problema rusească va fi atroce. Sunt convins că japonezii vor fi siliţi să atace Vladivostokul. De aceea nu depăşesc nici Guineea, nici Birmania. De altfel, se apropie musonul.

[1] în noaptea de 3 spre 4 martie 1942, englezii bombardează uzinele Renault, făcând mai mult de şase sute de victime; Beloukia, sosită în grabă la faţa locului, are un grav accident de maşină într-un crater de bombă: triplă fractură craniană şi început de hemoragie cerebrală. Continuă să supravegheze acordarea ajutoarelor de urgenţă, înainte de a intra în comă. Drieu îi scrie, pe 6 martie 1942: *„Dacă vei fi mai puţin bogată, cu atât mai bine. Aş vrea uneori să fii săracă, chiar o cerşetoare, ca să te iubesc mai liber."*

— Niciodată n-am iubit-o atât de mult pe Belou. Acest accident[1] mi-a arătat cât de ataşat sunt de ea. Ce stranie aventură! Şi ce tare mă surprinde inima femeilor, pe care n-o cunosc. Şi au trecut totuşi câţiva ani de când trebuie să constat că senzualitatea este mai puţin importantă pentru ele decât tandreţea, chiar atunci când *sunt* senzuale. Tocmai pentru că amândouă lucrurile astea sunt legate de fondul naturii lor, ele se pot lipsi de una din cele două, întrucât cealaltă o cuprinde pe cea care lipseşte.

Totuşi, uneori, îmi tremură inima şi mă întreb dacă nu cumva vreun vârtej o va lua pe Belou, ducând-o departe de mine, vreun vis că ar putea găsi încă o dată, în alt bărbat, acea legătură alcătuită din duioşie şi voluptate pe care n-o mai găseşte în mine. Nu va trăi totdeauna din amintirea plăcerilor noastre — şi poate că nu se va împăca totdeauna cu împărţirea stabilită între mine pe de o parte şi un X, de cealaltă parte. Cine ştie? Om trăi şi om vedea. Eu însă, n-o să văd multă vreme, căci nu voi mai trăi mult. Canalele inimii mele se usucă incurabil. Şi idiotul ăla de american de la Saint-Briac, nu mi-a prezis oare, pe la 1912, că voi muri la cincizeci de ani? îmi mai prezisese şi că mă voi căsători de două ori. Habar n-avea de chiromanţie, iar această ştiinţă nu e valabilă decât alăturată altor ştiinţe, dar acest destin îmi place şi *mi-l asum.* Asimilez această prevestire idioată şi o transform în fatalitate.

Nu mi-am luat măsurile de prevedere, acum douăzeci de ani, la Rouen sau la Marsilia?

22 aprilie

Problema cu *N.R.F.* s-a lungit pe toată perioada asta. Am cerut un comitet: mi s-a oferit, lipsit, în mod impertinent, de persoanele care i-ar fi putut conferi un caracter de concordie: Valery l-a cerut pe Mauriac şi i-a refuzat pe Montherlant şi Jouhandeau[2]. Ar fi trebuit să mai facă parte şi Gide, Claudel, Giono (îngrozitor de neutru şi egocentric); tocmai am refuzat, după o lungă şi nepăsătoare întârziere. în rest, nu există hârtie.

Rechinii care se agită în marea de hârtie la comitetul corporativ mi-au refuzat-o, deoarece sunt urât de toţi, de toţi cei ce simt dispreţul meu destul de răspândit.

Pe de altă parte, afacerile de orice fel nu mă mai interesează câtuşi de puţin. Mi-am regăsit singurătatea şi am senzaţia că nu am părăsit-o niciodată. De ce mi-oi fi impus această penitenţă de un an şi jumătate? Atâţia mediocri citiţi şi văzuţi. De ce am această plăcere de a-mi deranja şi altera mereu frumoasa unitate a singurătăţii, a lenii mele divine?

[1] A se vedea nota precedentă.

[2] A se vedea scrisoarea lui Paulhan adresată lui Drieu pe 18 aprilie 1942 în Andreu şi Grover, *op.cit.,* p. 490.

Cum m-am văzut liber, m-am şi apucat din nou de scris. După ce am revăzut *le Journal Interrompu,* am început să scriu un roman fantezist, a cărui idee mi-a venit în Argentina, ascultându-l pe Borges povestindu-mi anecdote despre un dictator bolivian din preajma anilor '70[1]. Visez la el de doisprezece ani.

— Războiul nu înaintează sau înaintează fără s-o ştim. încă nimic decisiv. Intruziunea japoneză corectează insuccesele militare ale ruşilor; dar în ce măsură? Ce s-a petrecut cu adevărat în Rusia?[CXXXIV] [CXXXV] Imposibil de aflat. în ciuda spiritului meu foarte partizan (sau din cauza lui, căci îmi transpun mereu complexul de inferioritate asupra alor mei), mă îngrozesc de imensitatea Rusiei, chiar învinsă şi, mai ales, mă tem rău de foarte marea tinereţe a ruşilor. Dar, fără îndoială, ruşii au nevoie să mai fie încă o dată educaţi de germani, înainte de a merita să cucerească Europa. Nemţii par bătrâni alături de ruşi, ca noi alături de nemţi. Iar ruşii au asupra germanilor avantajul unei credinţe simple şi întregi, oricare ar fi modul de a o aplica. Pe termen lung, în orice caz, comunismul trebuie să învingă. Dar va triumfa, asemenea creştinismului, pierzându-se.

Anti-germanii sunt siguri că ruşii nu mai sunt comunişti. în cazul acesta, sunt fascişti. Totuşi, oameni buni, n-au devenit liberali! Iar Anglia îi aduce fascismului cel mai frumos omagiu, fiind obligată, în ultimă instanţă, să cheme într-ajutor un alt fascism. Am spus-o totdeauna: fascismul nu poate fi combătut decât de fascism. Englezii sunt prea bătrâni ca să se schimbe şi să devină ei înşişi fascişti.

— Nu mai cred în colaborare. încercare prematură. Francezii, ca şi atenienii după Cheroneea, n-au fost destul de înfrânţi, încercaţi, căliţi. Preferă să rămână fideli sentimentului de ruşine decât să depăşească acest sentiment. O parte din două generaţii se va prăpădi în felul acesta. Restul va colabora din interes.

— Contradicţie în sufletul fasciştilor francezi. Se înţeleg cu germanii

CXXXIV Va fi *L'Homme â cheval* (Gallimard, 1943).

CXXXV în aprilie 1942, generalul Halder făcea un bilanţ al situaţiei în Rusia: 900 000 de morţi, 74 000 vehicule avariate, 2 340 tancuri inutilizabile. întăririle nu compensează aceste pierderi, iar armata germană a pierdut între 33% şi 50% din puterea sa de foc.

fiindcă aceştia din urmă sunt autoritari, îi admiră şi-i imită. Dar, deşi îi imită în privinţa naţionalismului, li se opun. Singurul mod în care germanii pot şterge această contradicţie este să pună bazele suficiente ale unui socialism european: dar în cazul ăsta, virtuţile naţionalismului german vor fi îngropate sub aceste baze.

4 mai

Birmania a căzut[CXXXVI]. Ce vor face japonezii? îmi închipui că vor rămâne în defensivă la porţile Australiei, că se vor mulţumi cu operaţiuni maritime în oceanul Indian, în Ceylon, în alte insule, în apropierea Mării Roşii şi a Iranului,

că nu vor invada India, ci doar o vor înconjura, izolând-o, şi că efortul lor principal va avea drept obiective Vladivostokul, provinciile maritime, Kamceatka, Aleutinele, Sahalinul şi regiunea Trans-Baikalului. Da, Axa trebuie să scape cât mai curând de Rusia.

— Fireşte, negocierile pentru formarea unui comitet la revistă au eşuat. Gide, după ce a acceptat, a refuzat. Claudel îl urmăreşte cu ura sa pe Montherlant, anticreştinul[1]. Valery îmi poartă pică pentru ce am zis despre el în *Notes*[2]. Paulhan este încântat ca toate acestea să fie escamotate. Dar nu vreau să-l las atât de uşor stăpân peste revistă, eu acoperindu-l! Totuşi, lenea mea va fi mai puternică decât foarte relativa mea animozitate. Ce oroare că m-am apropiat atât de lumea literelor. în sfârşit, omul trebuie să cunoască totul, l-am văzut pe toţi aceşti mici scriitori de mâna a doua tremurând şi oscilând între Paulhan şi mine. La urma urmei, această bicisnicie e de înţeles: ştiu că nu ştiu nimic din ceea ce se petrece şi vor să-şi menţină indiferenţa. Dar ea nu e pură, are veleităţi să treacă de o parte sau de alta şi tocmai de aceea sunt urâţi.

Vechea generaţie — Gide, Valery, Claudel — se derobează aplicând vechile lor procedee de derobare, ceea ce e mai odios ca oricând. Valery a profitat de fostul regim cât a putut, făcând-o însă pe delicatul. Claudel, duşmanul lui Voltaire, a slujit guvernul masonilor şi al evreilor. Gide, în fond, se simţea în largul lui în regimul care îi venera pederastia, confortul asocial.

Spre deosebire de ei, cea mai tânără generaţie este mai sinceră: Giono (!), Montherlant, Bernanos, Mauriac, Giraudoux (!), Leger, Sapervielle (I).

Am încercat să citesc ultima carte a lui R. Rolland[3]. Ce stil oribil! Ce gândire vulgară. încă un normalist. Ce specie josnică.

— Ce se va alege de Anglia, fără imperiu? Fără nici o rentă, ce se va

CXXXVI Englezii, ajutaţi de chinezi, fuseseră nevoiţi să cedeze în faţa ofensivei japoneze în Birmania. Japonezii nu par a fi avut în plan ocuparea Indiei, dar aviaţia lor bombardase Ceylonul.

întâmpla cu acest popor de rentieri? Vor trebui să emigreze.

10 mai

Să presupunem că Germania nu va dovedi o superioritate decisivă în cursul verii, că va cuceri Leningradul şi Sevastopolul, poate Moscova, dar nu Uralii, nici Volga, nici Murmansk — sau că va fi ştirbită în Franţa, sau chiar şi fără asta.

' Paul Claudel, tatonat de Paulhan, îi scrie: *„Fie, dar cu condiţia ca urmele acelui dezgustător dihor de Montherlant să fie întâi dezinfectate"* (în Andreu şi Grover, *op.cit.,* p. 489).

[2] Fără a fi prea entuziastă faţă de Valery, scrierea *Notes pour comprendre le siecle* (Gallimard, 1941) este deosebit de agresivă în ceea ce-l priveşte. De exemplu, se pot citi următoarele: *„Ce se mai poate scoate acum din Valery, chiar din Gide, în afara admirabilului exemplu de perfecţiune estetică, de savantă şi bogată sobrietate pe care opera lor a alcătuit-o pe vecie?"* (p. 181). Sau, se mai pomeneşte şi de *„simbolismul deja retuşat după 1900 cu neoclasicism, subţiat de Gide şi Valery?'* (p. 186).

[3] Romain Rolland publicase în februarie 1942 Le *Voyage interieur* (Albin Michel).

Atunci, capitalismul englez s-ar apropia de capitalismul german pentru un pact: sacrificarea lui Hitler contra sacrificării lui Stalin. în cazul acesta, hitlerismul de stânga nu s-ar apropia oare de comunism? Nu s-ar afla astfel un front ruso-german împotriva unui front occidental?

Dacă Japonia se ocupă de Australia şi de India, nu se va mai putea ocupa în plus şi de Siberia. Ceea ce va complica sarcina germanilor.

Englezii vor merge oare până la capăt cu rusofilia lor? Nu se vor dezbina oare în mod serios? Atât în cazul succesului, cât şi într-al eşecului german?

Dacă Stalin i-ar sacrifica pe evrei pentru alianţa cu hitleriştii de stânga?

Până acum ofensiva engleză nu e serioasă. Mici raiduri, atacuri ale aviaţiei întrerupte în faţa represaliilor germane (?). Franţa e îndeajuns de garnisită cu trupe germane.

Debarcările engleze ar fi mai ales politice, pentru a-i mobiliza pe francezi. La sud de Loara, pentru a tăia frontul german şi a trece în Zona liberă. Dar convoaiele englezeşti ar urma să defileze în faţa Brestului şi a Cherbourgului!

Cele două extremităţi. Galicia, Norvegia şi la mijloc prefăcătorii politice. Danemarca, închiderea Balticei?

Hitler, doar pe jumătate învingător în Rusia, ar putea să iniţieze el însuşi o apropiere de ruşi.

în orice caz, se va vedea ce urăşte Hitler mai mult, comunismul sau capitalismul. în ambele direcţii, ar trebui oare să-i înghită pe evrei?

Şi America? N-a rămas anticomunistă? Nu cumva dispreţuieşte Anglia?

16 mai

Agonia Franţei am trăit-o în 1918. De atunci încoace, am depăşit în străfundul minţii şi inimii mele momentul naţionalismului. Am scris *l'Europe contre les Patries'.* Adevăratele sentimente ale sufletului meu. Aventura Doriot, însă, m-a tras puţin înapoi. Politica internă nu mă mai interesează.

20 mai

Am scris prima parte a unui roman *Jaime Torrijos*[2]*.* După 50 de pagini, scriu din nou partea a doua[3]. Inconvenientul unui atare roman fantezist este puţina sa credibilitate în ochii cititorului, rarele sale puncte de reper în istorie

[1] Gallimard, 1931.

[2] Acest roman va purta titlul *l'Homme â cheval* (Gallimard, 1943).

[3] Prima versiune suprimată de Drieu din această a doua parte se poate găsi în Thomas M. Hines, *Le Reve et /'action, une etude de* L'homme ă cheval *de Drieu la Rochelle* (French Literature Publications Company, Columbia, 1978).

şi geografie. Sigur, nu-i decât o aparenţă, dar contează. Avantajul pentru mine este că nu-l plictisesc cu *false* puncte de reper, cu *false* alegaţii concrete şi că mă rezum la esenţialul intrigii morale şi la lirismul interior.

— început bun al germanilor la Kerci[1]. Dar mă tem în continuare de marile operaţiuni anglo-saxone. Noi, noi alunecăm încet, timid, spre ineluctabil: în curând nu vom mai avea altă soluţie decât să sperăm de la germani recucerirea imperiului nostru.

Niciodată n-am înţeles strategia germană din Mediterana în '40. Ar fi trebuit să înainteze până în Africa, să închidă Gibraltarul. Mare desfăşurare de oameni, dar astea le-ar fi evitat campania din Libia. Ar fi trebuit să devină stăpâni ai Mediteranei înainte de a ataca Rusia şi astfel ar fi căzut Balcanii. Limitele orizontului lui Hitler, care nu vede decât vechiul perimetru 1914-1918 şi încă...

Stăpâni pe toată Franţa, pe Africa de Nord franceză, germanii s-ar fi mulţumit cu Malta şi Libia, ar fi putut ajunge la Abisinia prin Africa Centrală; ar fi împiedicat răzvrătirea Balcanilor, i-ar fi făcut pe spanioli să fie interesaţi de război şi i-ar fi stimulat pe italieni. Şi ar fi putut provoca în Franţa colaborarea pe planul unei revoluţii socialiste (!)

Astfel şi-ar fi utilizat trupele în iarna '40-'41.

Egiptul era uşor de cucerit atunci — dixit Churchill.

— Chiar dacă Rusia va fi învinsă până la Urali, nu va însemna nimic, ar trebui cucerită Mediterana, ar fi nevoie de legătura cu japonezii.

28 octombrie 1942

Luni de zile am părăsit de tot acest jurnal. între timp am terminat *Torrijos,* devenit *l'Homme â Cheval.* Despre politică am scris puţin. Pregătesc o culegere cu toate articolele mele din 1937 încoace. *Charlotte,* fără îndoială, nu va fi niciodată jucată[2]; mă bucur, căci mă tem de josnicele nelinişti ale prezentării sufletului meu în faţa publicului şi, pe de altă parte, nu cred în valoarea teatrală a acestei piese!

Nimic nou în viaţa mea particulară. Beloukia rezistă surprinzător de bine depărtării fizice, totuşi mi se pare că dă unele semne de oboseală. Astă-vară am petrecut câteva săptămâni cu ea în sud: încă mai spera să-mi trezească simţurile. Simţurile nu mai sunt pentru mine decât o imagine, un fel de pretext pentru sfârşeală estetică, pentru reminiscenţă.

Altă femeie se înverşunează pe urmele mele. Dar nu-i decât o reflexie, lipsită de forţă.

[1] Peninsula Kerci este efectiv recucerită în mai 1941 de către Wehrmacht pentru a permite cucerirea Sevastopolului (asediat de la sfârşitul lunii octombrie 1941 şi cucerit pe *2* iulie 1942).

[2] Să precizăm: „jucată la Paris" (vezi p. 242).

251

Pierre Drieu la Rochelle

Lumea i-a crezut pe germani învingători în iunie, acum îi crede pierduţi. De unde provine această schimbare? Eu însumi am avut un moment de descurajare în septembrie, octombrie. De ce? Aveam senzaţia, că se epuizează în Rusia; totuşi, au atins la Stalingrad o poziţie capitală, dar s-ar putea să fie prea costisitoare şi îşi dau atâta osteneală numai să se apropie de Caucaz. Pe de altă parte, n-au reuşit să cucerească Leningradul, nici măcar să-l izoleze complet.

Moscova nu e necesară, afară doar din punct de vedere moral. Nu stăpânesc integral nici platoul central al Rusiei, la vest de Don; ocupă jumătate din el, până la Oka; şi anul trecut au pierdut platoul Valdai.

Nu sunt cu adevărat stăpâni pe poziţiile esenţiale ale Rusiei europene, nici pe Marea Neagră, nici pe Baltica. Toate astea rămân aşadar neterminate, mai au nevoie de încă un an ca să realizeze ceea ce este indispensabil.

Or, într-un an, unde vor fi forţele anglo-saxone? Ruşii nu vor mai avea oare destule forţe cât să reţină o parte din armata şi aviaţia germane? Germanii vor avea oare nevoie de foarte mari forţe pentru a-i opri pe americani pe frontul occidental şi pe cel din sud? Poate că nu?

Ceea ce e straniu este lipsa lor de reacţie aeriană. Fără îndoială, fac economii pentru anul viitor.

Marile decepţii au fost oprirea lui Rommel la El Alamein[1] şi lipsa de acţiune a japonezilor. Dar şi aceştia, ca şi germanii, au nevoie de un an ca să-şi consolideze cuceririle.

Poate că nu se va mai întâmpla nimic.

în fond, Germania şi Japonia au cucerit esenţialul din ceea ce visau şi

nu le mai rămâne decât să consolideze. Iar America, din lipsă de tonaj, nu va putea să facă nimic.

Singurul lucru neliniştitor şi cu adevărat lăsat neterminat de către Axă ar fi Africa, unde mai sunt necesare încă două sau trei ofensive pentru a completa un *Lebensraum*[2] al Europei.

Ce se va petrece oare în iarna aceasta? Vor putea oare germanii să înconjoare Caucazul, să ajungă la Batumi şi Baku? Vor ajunge oare la un fel de armistiţiu tacit cu ruşii? Vor cuceri oare Suezul? Vor încheia cucerirea Mediteranei, înainte ca americanii, dacă vor avea tonaj, să încerce să urce spre această Mediterană?

Războiul a ajuns în punctul culminant şi, în consecinţă, pare în punctul său mort: există peste tot o mare oboseală şi o mare plictiseală, înaintea eforturilor supreme.

Dacă anglo-saxonii nu pot face nimic serios, Germania va începe să extragă din Rusia resursele decisive — poate chiar resurse umane.

[1] Rommel ajunsese pe 30 mai 1942 la El Alamein, situat la 100 km de Alexandria, oraş pe care nu-l va putea cuceri din lipsă de material şi benzină. Din 23 octombrie până în 4 noiembrie, Montgomery conduce bătălia victorioasă de la El Alamein.

[2] „Spaţiu vital".

Ceea ce este dezolant este incapacitatea revoluţionară a Germaniei în Europa cucerită. De aici se va trage tot răul.

— Proiectele mele literare: să reiau tema grozăviilor prieteniei tratată în comedia *Gille* şi în partea a doua a romanului *Gilles.* Să scriu un *Saint-Louis* în trei acte: Franţa care trebuie să se adune, să se depăşească. Să scriu romanul al cărui plan este gata făcut: *Les Cagoulards.* Să scriu o carte de meditaţie interioară despre Franţa. Să-mi încep memoriile (ar fi timpul!). Sau să nu fac absolut nimic şi să-mi aprofundez studiile religioase, căci moartea se apropie[1].

Inima pare a fi mai bine anul acesta, datorită injecţiilor; de câteva zile însă parcă m-ar apuca din nou.

încep să cuprind puţin ansamblul Tradiţiei. îmi lipseşte întâlnirea cu un om serios, pentru a-mi grăbi involuţia.

Ne aflăm într-o perioadă de tristeţe şi monotonie: eu unul pot să scap uşor de aşa ceva prin poezie şi rugăciune.

De ce să mă mai ocup de politică? în Franţa, unde nu se va mai petrece nimic, e impardonabil. Totuşi, o să mă întorc la Doriot, ca să le arăt nemţilor, care fac aici o politică democratică fără vlagă, verde în faţă preferinţa mea pentru fascişti.

7 noiembrie

Rommel părăseşte El Alamein şi bate în retragere. Mă întorc în P.P.F.[2]

încep să cred că victoria germană este foarte dificilă. în consecinţă,

peste capul nemţilor, va urma conflictul dintre democraţie şi comunism. Dar şi aici, după cum vor înclina într-o direcţie sau alta, germanii vor avea un rol capital.

Ader la P.P.F. ca să-mi precizez încrederea în fascism în general şi nu în Doriot în particular, deşi, în ciuda defectelor sale, cred că e superior majorităţii politicienilor francezi, tuturor politicienilor francezi. Mă întorc în P.P.F. şi ca să-mi exprim ironia faţă de politica germană la Paris, care încearcă în mod disperat să se alipească de democraţie.

[1] Comedia inedită *Gille,* care reflectă dramele prieteniei dintre Drieu şi Aragon, este foarte departe în intriga sa de romanul *Gilles. Saint-Louis* n-a fost scrisă niciodată. *Les Cagoulards* au rămas în stadiu de schiţă. în jurul unui personaj central, alcătuit după mai mulţi prieteni corsicani ai lui Drieu, s-ar fi aflat figuri inspirate de Doriot, Marion, fraţii Le Roy Ladurie şi fraţii Gallimard. Frederic Grover consideră că aceste personaje „se *regăsesc întrucâtva modificate în* Les Chiens de paille" (Andreu şi Grover, *op.cit.* p. 493). Nici cartea despre Franţa n-a văzut niciodată lumina zilei. Memoriile au luat forma a trei schiţe: *Notes pour un roman sur la sexualite* (inedită), *Fragment de memoires* (Gallimard, 1982) şi *Debuts litteraires* (în *Sur les Ecrivains,* Gallimard, 1964, pp. 17-41).

[2] Drieu se duce pe 7 noiembrie la şedinţa de închidere a congresului P.P.F.-ului lui Jacques Doriot. Preşedintele şedinţei, Victor Barthelemy, îi dă cuvântul şi Drieu anunţă că se întoarce în partid.

Germanii vor oare democraţie în Franţa ca să se asigure de slăbiciunea ei sau pentru că, în disperare de cauză, nu cred că ar mai fi ceva posibil în Franţa în sens fascist? Ambele, fără îndoială. Şi preferă o democraţie anticlericală şi pacifistă unui semi-fascism clerical, militarist şi revanşard, ca la Vichy.

Dacă germanii vor fi bătuţi, ce mi se va întâmpla? Voi putea să supravieţuiesc până în momentul în care se va angaja noua dramă între comunism şi democraţie? Sau va trebui să mă sinucid înainte? Sau voi cunoaşte exilul? Ne aflăm în epoca primului secol înainte şi primului secol după Hristos, epocă de exiluri şi interdicţii, de sinucideri. Epocă dificilă, deoarece, pentru tabăra învinsă, cel puţin câtva timp, literalmente nu va mai fi loc de pus piciorul.

Germanii ar putea oare să piardă Africa şi să rămână victorioşi în Europa? Pare greu, dată fiind situaţia precară din Italia şi Spania. Pot oare cuceri Africa de Nord înaintea anglo-saxonilor? Pentru asta, ar trebui să ocupe şi Spania. Ţară muntoasă. Şi dacă angajează un milion sau două de oameni în Africa şi în Spania împotriva americanilor, vor fi atacaţi în flanc de englezi pe frontul maritim... Manevra anglo-saxonilor se conturează, devenind posibilă datorită rezistenţei ruse.

Fără îndoială că Germania va părăsi mai degrabă Africa şi apoi Occidentul decât Ucraina.

Germania se va replia spre Est. Va juca oare acolo rolul de apărător al Occidentului liberal sau de avangardă a Orientului comunist? Ce vor face unităţile S.S.?

Duminică, 8 noiembrie

Dintr-un fel de instinct, zilele astea m-am apucat iar de acest jurnal: şi asta pentru că drama lumii se relansează[1]. Deci, sunt pierdut. Germania e pierdută. Sper că voi avea parte de o moarte conformă visului meu dintotdeauna, o moarte demnă de revoluţionarul şi reacţionarul din mine.

E bine să te simţi în inima destinului tău. La douăzeci de ani visam să intru în Intelligence Service sau în armata germană. Până la urmă, aleg armata germană. Voi putea oare să intru, ca să morîntr-însa? Sau mă voi sinucide, ca romanii?

De luni de zile examinez aceste două ipoteze. Soarta mea firească ar fi fost să fiu S.S., în divizia „Nord", şi să mor în cadrul ei. în Finlanda, în nordul extrem, acolo unde clima face caricatura atroce a nordismului... dar am hemoroizi, sciatică, aortită.

' în noaptea de 7 spre 8 noiembrie 1942 anglo-americanii reuşesc debarcarea în Algeria şi în Maroc. Pe 8 noiembrie, germanii debarcă, de asemenea, la Tunis.

Mai degrabă moartea romană. în orice caz, voi fi strigat, voi fi scuipat asupra mârşavei civilizaţii, asupra mârşavei existenţe din marile oraşe, asupra naţionalismului şi a democraţiei.

Am adorat Anglia, cea mai frumoasă reuşită a nordismului. Dar am părăsit-o pentru că era putredă din cauza reuşitei sale.

îi urăsc pe evrei. Am ştiut dintotdeauna că-i urăsc. Când m-am însurat cu Colette Jeramec ştiam că fac şi ce porcărie comit. Din cauza asta, niciodată n-am putut să fac dragoste cu ea.

Germanii sunt nişte dobitoci, şi eu la fel. Dobitoci deliranţi, trufaşi, stângaci şi devotaţi ca mine. Reprezintă admirabil tot ceea ce am dorit să fiu. Nu vreau decât să mor alături de ei. Aparţin unei rase şi nu unei naţiuni. De multă vreme noi, invadatorii normanzi şi franci, am fost copleşiţi de masa de liguri, de alpini. Franţa s-a deteriorat fără încetare. Ultima ei tresărire a fost Verdun, când vedeam înaintând linia germană — şi acel ofiţer, acel tip înalt care se agita la câteva sute de metri şi pe care nu l-am uitat niciodată şi care a căzut[1] — şi-i uram pe camarazii mei, care dădeau dovadă de un soi de eroism atât de slab.

Tocmai am ascultat radioul la ora unu şi vocile stipendiate ale colaborării cedează, exact ca vocile stipendiaţilor ovreimii în 1940.

Doamne, cât i-am dispreţuit pe toţi oamenii ăştia ai colaborării, pe aceşti pacifişti mârşavi, pe Deat, acest normalist, şi pe Doriot, metisul ăla de flamand şi italian care îşi extrage toată forţa din nu ştiu ce conjuncţie europeană, dar poartă în el destrăbălarea muncitorului parizian.

Tocmai s-a ■ interzis reuniunea lui Doriot, adică Achenbach[2],

trădătorul Germaniei hitleriste, masonul, democratul, fără îndoială, pe un sfert evreu, îşi încheie munca de doi ani.

Africa de Nord este categoric pierdută. Operaţiunea americană e bine condusă şi-i va prinde în plasă.

Generalul Giraud nu dă în vileag decât ceea ce era, iar mizerabila slăbiciune a lui Laval, care l-a lăsat să fugă, se arată în toată splendoarea[3].

[1] Drieu l-a evocat pe acest ofiţer în *La Comedie de Charleroi* (Gallimard, 1934, p. 62), dându-i chiar un prenume: *„îmi aduc aminte, peste doi ani, în faţa mea găliganul ăla de ofiţer neamţ, în picioare în furtună, la Verdun, Fritz von X..., care era în picioare şi striga şi mă striga. Şi eu nu-i răspundeam, trăgeam în el de la distanţă."*

[2] Născut în 1909, Ernst Achenbach, fost avocat şi parlamentar, este consilier de legaţie la ambasada Germaniei la Paris, fiind însărcinat, din 1940 până în 1944, cu problemele de politică generală şi cu relaţiile cu presa. Va face carieră după război în partidul liberal (F.D.P.).

[3] în noaptea de 5 spre 6 noiembrie, Giraud este îmbarcat într-un submarin englez în larg în dreptul lui Lavandon pentru a se prezenta la cartierul general al lui Eisenhower, la Gibraltar; negocierile sale cu americanii sunt de asemenea natură, încât nu va ateriza în Algeria decât pe 9 noiembrie, la două zile după declanşarea operaţiunii „Torch", dar va obţine acordul americanilor pentru a comanda trupele franceze din Africa de Nord.

Mârşavul Laval, acea corcitură de evreu cu ţigan, acel avorton conceput în spatele unei rulote. Nu l-am văzut decât într-o seară, dar cum mi-a mai simţit dispreţul. [...]

Trebuie spus că Hitler e un dobitoc, la fel ca Napoleon. Ce să faci, când vrei să te ridici împotriva mediocrităţii întregii lumi. Numai Alexandru a avut noroc şi a murit tânăr, la bordel.

Dar va urma partea a doua, atunci când anglo-saxonii şi ruşii se vor înfrunta pe cadavrul Germaniei. Atunci, Germania va renaşte. Alegerea ei va determina evenimentele ulterioare.

Dobitocul ăla bătrân de mareşal şi ticălosul de Laval reacţionează faţă de evenimente aşa cum sunt ei în fond. Totdeauna l-am dispreţuit pe acest general pasiv, acest apărător pur negativ al Verdunului, această bătrână vită încălţată cramponată de linia de mijloc.

Ah! Dacă n-aş fi fost în politică, ce-aş mai dispreţul acest tip de general francez, acest tip de bătrân francez — acest prototip al caliciei şi zgârceniei.

Arată bine, flancat de Laval, stârpitura aia hidoasă ieşită din tot acel vis de mârşavă îmbogăţire a proletariatului francez.

— Nemţii îl trădează pe Hitler, îl părăsesc pe Hitler, n-au fost niciodată cu Hitler, care n-a fost niciodată cu el însuşi. Acest proletar amărât n-a reuşit să coincidă întru totul cu personajul pe care, într-un admirabil, miraculos, cvasi- divin efort, a încercat să-l egaleze: Napoleon Bonaparte.

Săracii de noi. Cezarii au ajuns o batjocură şi bisericoşii, infamii, îi

înving cu uşurinţă.

Ei bine, în această zi, în care Hitler eşuează, după Napoleon, Cezar şi Alexandru (mort la bordel), ţin să afirm că-l dispreţuiesc pe Hristos, ceea ce e mai bine decât să-l urăsc. Omenirea asta nu este la înălţimea neantului.

Biet creator, ce-i cu creaţia asta de doi bani jumate?!

Frumuseţea morţii te consolează de faptul că ai trăit prost. Doamne, ce-a fost viaţa mea? Câteva femei, atacul de la Charleroi, câteva cuvinte, contemplarea câtorva peisaje, cărţi, statui, tablouri şi asta e tot. E puţin.

Totuşi, aş prefera să mor ca un S.S.

9 noiembrie

Alger a căzut, Oran va urma. Ce va face flota? Darlan pare a ceda. Totul ar trebui parcă să se desfăşoare foarte repede[CXXXVII].

Desigur, eram neliniştit de multă vreme, le spuneam apropiaţilor mei că Germania mi se pare pierdută. Mai aveam însă speranţa unei manevre frumoase în Africa. Se va produce oare? Nu e prea târziu?

M-am lăudat prea mult cu faptul că sunt profet, şi încă un profet bun. Patima politică mă împiedica să mă folosesc de tot ceea ce ghiceam sau constatam de câteva luni încoace. Adevărul este că într-un an Germania se epuizase în Rusia. Şi apoi, Germania nu avea destui oameni politici de talent. *N-a făcut politică de doi ani.* La Paris, personalul era lamentabil şi, mai ales, fără conducere şi ordine. Seva revoluţionară, total epuizată. în fond, toţi liberalii incluşi în regim l-au trădat cu binişorul: Achenbach şi Abetz[1] au fost sămânţă de Talleyrand. Mă întreb dacă în ultimele luni n-au pregătit terenul pentru o răsturnare a situaţiei.

Voi mai trăi oare să asist la conflictul dintre democraţie şi comunism, sau voi dispărea înainte? Voi dispărea înainte, căci eu nu mai vreau să am de a face cu democraţia, iar comunismul n-o să mă vrea el pe mine. Aş putea să-l vreau eu? Nu, căci ar însemna să aleg între două grupări de evrei.

Evreii vor împiedica oare conflictul între Stalin şi Roosevelt-Churchill? La urma urmei, e posibil. Dumnealor guvernează lumea ca şi până acum, sub aceste două măşti.

Restauraţia evreiască la Paris va fi admirabilă. întoarcerea D-lui Henry Bernstein va fi triumful unui semizeu. Franţa a dat dovadă de mari

CXXXVII într-adevăr, Darlan ezită: e constrâns să acorde, pe 9 noiembrie, o „suspendare de arme", valabilă pentru Alger, care va fi apoi extinsă asupra Algeriei şi Marocului, pe 11. La acea dată, Darlan va face pasul decisiv, hotărât să joace cartea anglo-saxonă.

aptitudini pentru josnicie sub germani, dar ce va fi sub evreii reîntorşi!

Din toate aceste cauze, studiile mele religioase se vor opri aici, iar eu voi pleca, prea puţin înaintat pe calea eliberării.

Sunt totuşi mulţumit că, înainte de a muri, am scris *L'Homme ă Cheval* după *Charlotte* şi *Gilles.* Asta va fi mica mea mărturie.

Benoist-Mechin[2] mi-a spus că ieri la ambasadă era mare agitaţie: le-a spus verde în faţă ce gândeşte acelor liberali infecţi, acestor social-democraţi prost deghizaţi. Şi o să le-o spun şi eu.

Ce bine va arăta Armata Roşie pe Champs-Elysees. Dar toată burghezia bogată, adepta lui de Gaulle, se va fi cărat în Statele Unite şi va fi pedepsită doar pe jumătate. Sper că am compromis, în jurul *N.R.F.,* un număr oarecare de persoane ce vor fi foarte prost văzute şi bine scărmănate de alde Aragon şi Benda, reveniţi în chip de stăpâni.

' Otto Abetz (1903-1958) este un prieten personal al lui Drieu. Ambasador al Germaniei în Franţa ocupată din august 1940 până în august 1944, el îl sfătuieşte pe Drieu, după înfrângere, să nu se angajeze pe calea colaborării. Drieu îi va prezenta „grupul de pe lângă banca Worms", în privinţa raporturilor lor, a se vedea *Fragment de Memoires, op. cit.*

[2] Jacques Benoist-Mechin (1901-1983) ziarist şi scriitor, era, în ajunul războiului, un germanofil convins; căzut prizonier şi eliberat în scurt timp, intră în guvernul Darlan şi va răspunde, până în septembrie 1942, de relaţiile franco-germane; a fost un colaboraţionist partizan al unei Europe noi, totalitare şi nazificate. în 1945 a fost condamnat la moarte, apoi i s-a comutat pedeapsa în închisoare pe viaţă, înainte de a fi eliberat, în 1954.

— Ce vor face germanii? Reacţia e dificilă prin Mediterana sau prin Spania. Totdeauna m-a mirat inerţia lui Hitler în Mediterana occidentală. Cum de nu s-a năpustit chiar de la început asupra Gibraltarului, asupra Suezului. în anul 1940-1941, putea să facă ce voia. Dar a crezut că un *Blitzkrieg'* în Rusia va aranja totul.

Va prefera să se retragă în Occident, mai degrabă, decât în Rusia. Nu va reacţiona în Africa, nici măcar în Spania, va abandona Franţa luptând, precum şi Belgia şi Olanda. Armata îl va lăsa baltă şi va negocia în schimbul integrităţii Germaniei apărarea Europei împotriva comuniştilor. Ceea ce i se va acorda. Nu cred că Roosevelt şi Churchill vor risca invadarea Germaniei de către ruşi. Dar, dacă, pe de altă parte, cer ca ea să fie cotropită de către evrei?

— Prima răzbunare a destinului pe sovietofilia burghezilor va avea loc atunci când trupele germane vor păfăsi Finlanda şi când trupele ruseşti se vor năpusti asupra Suediei! Va începe printr-o frontieră comună cu comuniştii.

Apoi, principii români anglofili vor fi traşi în ţeapă.

Germanii vorbeau despre dreptul lor, despre justiţie, despre gratitudinea francezilor faţă de ei etc... tot felul de mofturi la care mă încruntam.

l-am tot spus lui Abetz că atitudinea lui Laval faţă de Giraud e o

dovadă decisivă a laşităţii şi ineficienţei sale — sau a faptului că joacă un joc dublu.

Laval va guverna cu Reynaud în timp ce de Gaulle nu va fi decât ministrul de război, şi nu pentru multă vreme — dar atât de încărcat de onoruri. Americanii ne vor lăsa Algeria, dar vor lua Marocul, sub o formă deghizată.

— în sfârşit, dacă ar fi să iau totul de la început, n-aş face altceva decât ceea ce am făcut, din cauze pasiunii mele pentru un anumit stil, pe care Anglia nu-l mai reprezintă şi pe care Germania încă îl mai reprezintă în această lume care s-a înjosit. Şi cred că nu m-am înşelat în calculul esenţial: ameninţarea rusească, victoria finală rusească, mai degrabă, decât cea anglo-saxonă.

10 noiembrie

Cât de mult, în fiecare criză, îmi pierd capul, dar mă las în voia inimii. Ah! Ce bine e să fii descătuşat, frământat în toate elementele ce te alcătuiesc. Nu sunt destul de puternic pentru a mă putea lipsi de aceste vârtejuri profunde. Şi totuşi, marii noştri maeştri au fost educaţi de atari zguduiri. Shakespeare şi Balzac nu erau departe de marile convulsii. Iar sfinţii nu propăşesc decât în timpul eroilor.

Germania va reacţiona oare în Africa?

Mi-am reînnoit adeziunea la Doriot, dar numai în principiu, pentru a marca radical apartenenţa mea la fascism. Detaliile acţiunii îmi sunt şi mai

[1] „Război-fulger", denumire sub care este cunoscută ofensiva occidentală a Germaniei hitleriste (n. ed.).

indiferente, de când le-am cunoscut cât de cât. Nu mă interesează decât maieutica sufletului omenesc prin acţiune şi versatilitatea combinaţiilor de idei în focul evenimentelor.

Ce se poate întâmpla, pe termen lung, din conflictul dintre fascism şi comunism? Nu vor exista din nou puncte de contact? Sau poate că drama dintre slavi şi germani se va opune la una ca asta? Dar drama dintre germani şi evrei?

Ce va deveni „democraţia" anglo-saxonă, călită prin luptă? Elementele aristocratice vor prevala oare din nou? într-un mod mai puţin ipocrit şi mai pe larg ca înainte?

Acestea sunt transformările dialectice ale ideii de putere. Contaminarea naţionalismului fasciştilor francezi cu naţionalismul fasciştilor germani, în asemenea măsură încât aceşti naţionalişti tind să creeze o internaţională — în timp ce internaţionaliştii masoneriei cred că redescoperă patriile = contaminarea gaullismului burghez cu comunismul seminaţionaliştilor, nu sunt decât detalii în comparaţie cu marile

transformări din Est şi Vest.

— Acum Anglia este şi ea ocupată de aliaţi puternici, autoritari şi dispreţuitori, îşi pierde coloniile, îşi vede oraşele ruinate; atinge nivelul Franţei din 1914-1918.

Ţările mici, care sunt definitiv forţate de istorie să se supună; acestea sunt ţări ca Olanda, Boemia, Polonia, Franţa, de asemenea, şi Anglia.

A existat totdeauna o veche luptă între spanioli şi englezi pentru supremaţia în Atlantic. Spaniolul a fost mereu învins, dar a supravieţuit mereu. Şi Portugalia îşi va pierde coloniile, ca şi Belgia, Olanda şi Franţa.

— Unui naţionalist francez îi va păsa prea puţin de Alsacia sau de Madagascar, după cum e omul Americii, Rusiei sau Germaniei.

Naţionalismul ţărilor mici este încet, încet strivit.

16 noiembrie

Zilele astea am ajuns la certitudinea, după faptele germanilor şi după declaraţiile lor, că sunt neîncrezători şi dezgustaţi faţă de rarele elemente fasciste existente în Franţa. Reprezentanţii lor, raliaţi la hitlerism, sunt democraţi din naştere şi de la natură şi doresc în Franţa o democraţie socializantă şi pacifistă, cel mult puţin antisemită, anticlericală şi deci, pasabil, masonică. în acest sens, ei se întâlnesc cu imperialiştii de la Berlin, care se tem de o redresare naţională cu ajutorul metodelor ascetice ale fascismului.

Deci, oamenilor ca mine nu le rămâne nimic de făcut. Sentimentele lor antidemocratice, antisemite, antimasonice (sunt antimasonic pentru că sunt tradiţionalist şi ocultist) îi îndepărtează de anglo-saxoni şi de gaullism şi nu mai pot spera mare lucru, după experienţa trăită din partea a influenţei germane în Franţa şi Europa. Nu mai au decât să se retragă în cortul lor, ca să

savureze acolo amara conştiinţă a decadenţei europene şi a imposibilităţii realizării visului lor privind purul socialism aristocratic şi războinic. Dacă hitlerismul nu moare din cauza înfrângerii militare, se va împotmoli în profitul capitalist, în corupţia liberală şi anarhică.

Astfel, în fiecare epocă, idealul doctrinarilor scrisului se destramă sub impactul realităţii. Dar nu-ţi uita realismul de istoric: ai apreciat totdeauna o civilizaţie pentru acel *minimum* pe care a ştiut să-l realizeze. Hitlerismul, totuşi, va fi trezit conştiinţa europeană în privinţa problemei evreieşti, în privinţa unităţii Europei şi va fi fost de folos socialismului. De asemenea, va fi introdus sportul în viaţa statului.

— Am avut discuţii îngrozitoare cu Achenbach despre rivalitatea dintre Deat şi Doriot. — Aici s-au vădit adevăratele sentimente ale ambasadei. Dar trebuie spus că deocamdată, imediat, au dreptate, ei nu pot face altceva decât ceea ce fac: Germania vrea cu tot dinadinsul să menţină aparenţele unei guvernări la Vichy ca să nu fie în mod deschis la cuţite cu

întreaga naţiune franceză şi să favorizeze gaullismul. Dar noi, naţionaliştii francezi, în ciuda sentimentului nostru european, trebuie să luptăm, tocmai din cauza sentimentului nostru european, pentru menţinerea... sau, mai degrabă, pentru restaurarea unei autonomii franceze.

în paralel, gaulliştii au de luptat împotriva impietărilor anglo-saxonilor, cam ca noi împotriva impietărilor germanilor.

Trebuie să fim simultan naţionali şi internaţionali — asemenea comuniştilor.

Toate acestea sunt poate vane, căci, pe de altă parte, Dumnezeu ştie că simt că prezentul şi cu atât mai mult viitorul aparţin blocurilor continentale şi, în fond, internaţionale. Dar sensibilitatea noastră nu poate fi violentată mai mult ca acum şi noi trebuie să luptăm împotriva excesului acelor lucruri, pe care în principiu le admitem, împotriva excesului unei hegemonii, care este totuşi garanţia unităţii europene.

— Memoria mă face să mă bucur nemaipomenit de mult de femei. Nu trece zi să nu-mi aduc aminte de linia unui sân, de acea uşoară umflătură din partea de sus a şoldului care anunţă o viitoare îngrăşare. îmi amintesc mai bine trupurile decât feţele.

O singură figură trăieşte pentru mine, aceea a Beloukiei. E neîncetat în faţa mea. Şi inflexiunile sale vin să sublinieze, să comenteze gânduri de tot felul. Aş putea oare să trăiesc dacă n-aş avea acest chip printre chipuri?

Beloukia este în fiecare an mai admirabilă prin curaj, simplitate, binefacere. Străluceşte în viaţa mea aşa cum străluceşte în viaţa celorlalţi. Ea este forţa primitivă a vieţii.

260

17 noiembrie

— Găsesc politica mult mai puţin comică de când am trecut în categoria învinşilor! Dar pot spune, în apărarea mea, că de mult politica mă obosea şi ca, în fond, nu mă atrage decât periodic. E şi o tendinţă la care mă încurajează lenea minţii mele, căci a scrie despre politică îmi este cel mai uşor. Faptul că nu pot scrie despre religie, principala mea grijă, e ciudat. De fapt, nu e ciudat, când ne gândim la puţina mea profunzime. N-am putut niciodată să scriu ceva intim, acut. Sunt doar un fel de cronicar care valorează puţin mai mult decât ceea ce pare.

Cotiturile nefaste pentru germani: nu au făcut campania din Franţa imediat după aceea din Polonia în 1939, nu i-au urmărit pe englezi de la Dunkerque în Anglia, nu au traversat Spania şi nu au cucerit Gibraltarul şi Tangerul, deci nu s-au războit cu ruşii cu un an mai devreme, şi numai cu ei. După aceea, eşecul lui Rommel în faţa Alexandriei, înfrângerile din faţa

Moscovei, Leningradului, Stalingradului nu sunt decât nişte consecinţe.

Japonezii ar fi salvat totul atacându-i pe ruşi, dar fără îndoială sunt foarte slabi, din moment ce nu pot nici măcar să apere Noua Guinee şi Salomon. Salomon, ce simbol!

23 noiembrie

înfrângerea germană pare din ce în ce mai sigură: Hitler acţionează[1] puţin în Africa[2] şi începe să se retragă în Rusia, unde poziţia de la Stalingrad se dovedeşte a fi de neapărat, pe termen lung. Va pierde deci în acelaşi timp controlul asupra Mediteranei şi pe cel asupra Volgăi — şi niciodată n-a realizat pe deplin controlul asupra Balticii şi a Marii Negre. Voi începe să vorbesc despre greşelile sale? A pierdut şase luni în fiecare an. în 1939 ar fi trebuit să atace Franţa imediat după Polonia şi astfel ar fi surprins Rusia, înainte de învăţămintele pe care le-a tras de pe urma campaniei din Finlanda. Ba mai mult, ar fi trebuit să lase Occidentul în pace şi să atace mai întâi Rusia.

Aşadar nu este un Alexandru, un Cezar, ci doar un Napoleon. Şi totuşi, Europa e pregătită pentru unitate. Probabil că va deveni conştientă de acest lucru sub dubla invazie a ruşilor şi a americanilor. Foarte târziu, şi nu vor mai rămâne de salvat decât ruine. Şi fără îndoială Europa nu va avea puterea să se opună celor doi, ci va cădea într-o direcţie sau în cealaltă — sau se va despica între cele două.

[1] în manuscris: nu acţionează puţin.

[2] Să amintim totuşi că, începând din octombrie, trupele germane au început să se instaleze în Tunisia. Aceasta va fi eliberată abia pe 13 mai 1943.

Pierre Drieu la Rochelle

Desigur, figura Europei, ca toate figurile geografice, nu e decât un mit şi ne putem imagina o Europă continentală terminată cu o zonă de coastă anglo-saxonă aşa cum Asia se termină cu Ionia. Dar această figură n-ar dura mult, căci Rusia, cu alte mijloace decât Persia, ar avea tendinţa s-o reducă, s-o suprime.

25 noiembrie

Ar trebui oare să mă sinucid în curând? Aş vrea să evit ca o răzmeriţă de portărese să-mi scoată prosteşte maţele sau să fiu lăsat în seama umilinţelor evreilor. Ar trebui măcar să mă ascund câtva timp, ca să trec peste foarte probabila răscoală sau peste răzbunările individuale — dar nu mă văd ascunzându-mă: sunt greu de ascuns, iar ascunzătorile sigure sunt puţin imaginabile. Şi apoi, e ridicol. Pe de altă parte, în lupta finală pe

care mi-o închipui între democraţi şi comunişti, va mai fi încă ceva sport şi o partidă interesantă de jucat. Fără îndoială, Pucheu şi Bergery sunt la Alger pentru a pregăti această a doua fază a Războiului mondial. Dar voi avea oare voinţa şi şiretenia pentru a câştiga timpul necesar?

Sunt atât de obosit, nu mai aştept mare lucru de la viaţă în afară de ceea ce am şi avut. Opera mea literară? Nu e o operă mare şi durabilă. Aş scrie oare mult mai bine decât am făcut în ultimii ani? Aş putea, desigur, să scriu câteva romane, câteva piese (de nejucat?) şi mai ales acele *memorii* în care poate mi-aş găsi cea mai bună formă şi cea mai bună metodă de a-mi exprima personajul. Şi aş fi vrut, mai ales, să duc mai departe reflecţia mea religioasă. Mi-ar plăcea, în fond, să nu mai fac literatură şi să mă consacru în întregime acestei meditaţii intime, de care mă apropii puţin câte puţin.

Dar, pe de altă parte, moartea de bună voie nu se află oare pe linia mea şi nu este ea cea mai înaltă manifestare la care fiinţa mea prea angajată în veacul acesta o poate atinge? Mai am oare mult de lucru pe calea sfinţeniei, nu cumva trebuie să lichidez, pur şi simplu, în mod clar şi precis, eroul ratat, războinicul avortat ce sunt de fapt?

Sinuciderea nu mi se pare în contradicţie cu convingerea mea religioasă. Dacă viaţa nu-mi acordă timp să ajung la o anumită sublimare interioară, îmi iau dreptul să evit anumite concluzii triviale în jurul sfârşitului personajului meu de doctrinar politic şi social. Acest lucru va marca retrospectiv tonul acestui personaj.

Nu am realizat suficient pe calea detaşării ca să mă pot brusc refugia pe această cale, să zic piua şi să afirm că la urma urmei nu mă interesează, şi să accept anumite protecţii umilitoare şi care, de altfel, s-ar manifesta cu atâta întârziere şi reavoinţă ironică.

— Am ajuns să admit pe deplin Tradiţia ezoterică, ocultă, în liniile sale principale. Desigur, popularizarea la care o supun diverşi autori contemporani e mizerabilă. Dar maeştrii sunt mari. Ceea ce mi-a rămas pentru totdeauna de la Platon, Toma d'Aquino, Schopenhauer, Hegel, Nietzsche poate fi de acord cu indienii, neo-platonicienii, cu *Kabbala,*' Eckhart, Boehm, Swedenborg, Guenon. Aceasta îmi permite să plec cu o frumoasă şi puternică perspectivă, în fond, voi fi fost atins de har înainte de a muri — şi cu mult înainte de a muri.

Harul intelectual, dar nu harul iubirii. Puţin occidental în privinţa aceasta, nu resimt deloc elanurile milei faţă de om şi Dumnezeu, iar dragostea mea are o calitate spirituală teribil de decantată. E adevărat că există occidentali la fel de purificaţi în această direcţie ca şi arienii din Orient.

Singurul meu regret când voi muri nu va fi că n-am apucat să mai strâng încă o dată în braţe femei sau să revăd florile, copacii (am iubit

atât de mult copacii) sau Parthenonul, ci că n-am avut timp să recitesc sau să înţeleg până la capăt *Upanişadele*[2] şi *Dialogurile* şi *Zopharul*[3] şi pe Schopenhauer şi pentru a o suta oară *Zarathustra* etc... etc... încă o clipă de fericire intelectuală.

Şi există Belou. Biata, draga de Belou. Dacă ar fi mai tânără, aş avea mai puţine scrupule, căci viaţa e atât de minunat de puternică în ea. Dar va mai avea încă suficiente bucurii ca să uite bucuriile atenuate pe care i le mai dădeam încă, bucuriile duioşiei şi devotamentului, după cele ale voluptăţii? E ciudat cum în jurul acestei fiinţe, toată axată pe viaţa imediată, moartea dă târcoale cu îndărătnicie şi o loveşte în iubiţii ei. Voi fi al doilea care se sinucide. Am prânzit odată cu acest predecesor în dragoste şi în moarte (cu Martha Bibescu[4], într-un mic restaurant lângă Notre-Dame) şi am scris o piesă proastă cu acest subiect[5] *(Nous sommes plusieurs).*

— Ce ciudat că mi-am legat soarta de aceea a germanilor, deşi nu-i cunoşteam deloc, deşi nu vorbesc limba lor şi, dimpotrivă, atâtea lucruri mă atrăgeau spre englezi şi americani. Dar mi-am legat soarta de fascism şi de hitlerism, şi nu de italieni sau germani. Acest lucru se afla profund ancorat în destinul şi fatalitatea mea: ca bun decadent ce mă aflu, îmi place forţa voită şi conştientă, în lipsa forţei spontane şi ingenue. Crezând în decadenţă, nu puteam crede în altceva decât în fascism, care este dovada decadenţei, pentru

[1] Ultimele două cuvinte sunt adăugate pe margine.

[2] *Upanişadele* sunt ansamblul textelor sacre ale hinduismului, scrise în sanscrită, care constituie una dintre cele patru părţi ale cărţii comentariilor, *Veda.*

[3] *Zopharsau Sophar* sau *Zohar,* vezi nota 1 de la pag. 52.

[4] Martha Bibescu (1888-1973), principesă de origine română, scriitoare, a lăsat numeroase volume de amintiri despre mediile literare şi mondene. Drieu a locuit în insula Saint-Louis, pe Quai Bourbon la nr. 45, într-un apartament care îi aparţinea.

[5] Piesă inedită de Drieu, care datează din 1936; efectiv mediocră, ea n-a fost niciodată jucată. Despre această piesă, vezi Jean Lansard, *Drieu la Rochelle, essai sur son theatre joue et inedit,* vol. I (Aux amateurs de livres, 1985).

că e o rezistenţă conştientă faţă de decadenţă, cu mijloace determinate de însăşi această decadenţă.

Iubeam sufletul anglo-saxon, plin de idealism şi de umor, de imaginaţie feerică şi comică — tot ceea ce este mai degrabă celtic. în fond, sunt, poate, mai degrabă, celt decât germanic. Scandinav şi celt, iată ceea ce e mai aproape de mine decât germanul slavizat. Fără îndoială, aş fi fost mai pasionat de slavi decât de germani dacă i-aş fi cunoscut şi pe.unii şi pe ceilalţi.

— Ce le lipseşte nemţilor? Geniul politic. Din această cauză n-au ştiut să-şi universalizeze ideologia, s-o internaţionalizeze. Au, aşadar, împotriva lor cinci internaţionale: pe cea comunistă, pe cea evreiască, pe cea catolică, pe cea protestantă şi pe cea masonică.

— Vorbesc despre moarte, despre sinucidere, aş vrea ca situaţia să

rămână astfel încât să am dreptul să nu văd altă ieşire onorabilă decât sinuciderea. Dar Dumnezeu ştie ce perturbări vor veni în curând să schimbe toate perspectivele. în orice caz, n-aş putea suporta triumful evreilor, care este sigur.

1 decembrie

— E poate ciudat că un prieten germano-american, Paul Waldemar Boehm[1], care pretindea că deţine o metodă de chiromanţie de la indieni (?) mi-a citit în palmă că voi fi căsătorit de două ori şi că voi muri la cincizeci de ani, bogat, plin de succes, dar ros de o boală cumplită. Or, am fost căsătorit de două ori, am ceva bani şi notorietate şi voi muri la cincizeci de ani, fie din cauza bolii mele de inimă, fie din cauza înfrângerii lui Hitler. — Chiar şi această idee a morţii începe să mă plictisească şi-şi pierde efectul mistic. Până atunci, viaţa va fi atât de plicticoasă la iarnă. Şi nu-mi mai face mare plăcere să scriu. Ce să mai scriu? Poate acest *Caprice Romain*[2]*.* Am început să dictez câteva pagini din memorii, ca să văd cum ar fi stat lucrurile dacă aş fi avut timp să alcătuiesc acea mare lucrare finală, acele pagini despre lipsa mea de vocaţie literară şi despre ingenuitatea debutului meu[3]. Dar, în fond, am schiţat deja aceste memorii în *Etat civil, Le Jeune Europeen...* şi în romanele mele.

Voi rata un spectacol frumos: restaurarea democraţiei în Franţa. întoarcerea evreilor, a masonilor, a deputaţilor, a generalilor etc... Voi rata, de asemenea, întoarcerea filmelor americane şi a ţigărilor Lucky Strike[4].

[1] Drieu a menţionat deja această prezicere la pag. 192 *sq.;* îl întâlnise pe Paul Waldemar Boehm la Sciences Politiques, unde era auditor liber. Boehm îi propusese lui Drieu să-l ducă în America şi să-l introducă în afaceri. Profitând de o permisie de convalescenţă, Drieu pleacă împreună cu el să viziteze Miinchen în primăvara anului 1914. Asupra acestui punct, cf. Andreu şi Grover, *op. cit,* pp. 83 *sq.*

[2] Vezi „L'Intermede romain" în *Histoires deplaisantes* (Gallimard, 1963).

[3] Vezi „Debuts litteraires" în *Sur les ecrivains (op. cit.)*

[4] Marcă de ţigări americane foarte căutate în epocă şi după Eliberare.

Dacă aş fi trăit, aş fi făcut câteva călătorii cu Belou, dar ce haz are să călătoreşti când eşti aproape bătrân, când nu mai faci dragoste şi când totul e deja ghicit. Totuşi, frumuseţea este totdeauna o surpriză.

Cred că am să termin cu *N.R.F.* după numărul din ianuarie, e atât de proastă. Dar va fi oare mai bună, după? Da, în ciuda tuturor!! Vor mai fi câteva pagini de Valery, Claudel şi Gide (dacă acesta din urmă nu va fi ucis la Tunis) şi apoi de Bernanos, Benda, Suares, Saint-John Perse şi de atâţia alţii. Literatura franceză nu a murit şi va supravieţui puţin naţiunii. Afară doar dacă ruşii nu vor sosi imediat. Până atunci, anglo-americanii vor restitui oare Franţei cel puţin Africa de Nord?

Japonezii ar fi putut asigura anul trecut, anul ăsta triumful Axei. De ce

n-au făcut-o? Au supraestimat puterea germană într-atât încât s-au temut de ea, au mizat pe un echilibru între albi şi, pierzând Germania, au pierdut totul. Afară doar dacă nu pregătesc o alianţă cu Rusia împotriva saxonilor sau cu saxonii împotriva ruşilor. Dar orice alianţă nu este decât pregătirea unui viitor conflict între aliaţi. Cine va rămâne ultimul? Rusul, americanul? Sau şi unul şi celălalt, fiecare la el acasă, rusul în Europa şi în Asia, americanul în Africa şi în America.

Mi-ar fi făcut plăcere să văd Egiptul şi să revăd Grecia, dar deliciile unei morţi conştiente nu valorează mai mult?

Marii oameni sunt mici: Hitler după Napoleon! Hitler repetă aceleaşi greşeli: ezită între capitalism şi socialism, aşa ca Napoleon între principi şi popoare. Napoleon să fi avut împotriva lui, la sfârşit, masoneria? Hitler a pierdut 6 luni în fiecare an; ar fi trebuit să atace Franţa după Polonia şi Anglia, înainte de sfârşitul Franţei, iar Rusia ceva mai târziu, după ce şi-ar fi asigurat concursul Europei. Sau poate să atace Rusia înainte de toată lumea.

Această lipsă de geniu politic al germanilor, nu mai au imaginaţie, dar or fi avut vreodată, în acest domeniu? N-au ştiut să creeze o internaţională. Imbecilii de burghezi o să regrete: dar acesta este cel mai sinistru discurs funebru, precum şi condamnarea lor.

Se vorbeşte despre un guvern Benoist-Mechin. Goring este la Paris... Oare cum va crăpa mârşavul Laval?

7 decembrie

M-am întors la Doriot fără speranţă, fără dragoste. Am făcut-o ca să-mi marchez credinţa fascistă în faţa nemţilor care fac antifascism în Franţa în acelaşi fel ca şi americanii, englezii şi ruşii. Nici măcar nu l-am revăzut pe Doriot: prezenţa mea îl jenează prea mult. Ştie că sunt la fel de lucid ca şi el. Doriot îşi supravieţuieşte de ani de zile, poate că nici n-a fost vreodată el însuşi. Strivit de la început de influenţa rusească, a încercat să se elibereze de ea şi imediat a fost condamnat. Trecut de cealaltă parte, a fost strivit de influenţele

masonice şi catolice şi de Acţiunea Franceză — apoi de influenţa italiană — apoi de influenţa germană. El este imaginea acestei biete ţări, în care nimic original, independent nu mai poate să apară.

Face chefuri pentru că nu mai are nimic altceva de făcut. E un agent care-şi aşteaptă ceasul într-un birou de plasare pentru agenţi în străinătate, căci asta a devenit toată politica franceză. Ceasul acela nu va mai veni, desigur, sau va fi ocazia unor sinucideri.

— Frecventând câţiva germani la Paris, am măsurat înfricoşătoarea decadenţă a minţilor şi inimilor în Europa. Hitlerismul va muri din lipsă de hitlerişti, Europa va muri din lipsă de europeni.

Dar restul lumii valorează oare mai mult? Această slăbiciune n-a fost oare totdeauna specifică oamenilor? Istoria fardează trecutul şi ne face să credem că a fost mai viu decât prezentul.

14 decembrie

Am luat dejunul la mine acasă, cu Paulhan, care mă stimează pe jumătate şi mă urăşte pe de-a-ntregul. Dar eu, pot simţi altceva pentru el? Am oroare de această promiscuitate morală în care te pun anumite împrejurări ale vieţii. Puţină vanitate m-a situat sub nivelul meu în această poveste. Dacă aş fi avut mai mult orgoliu şi mai puţin zel prostesc, nu m-aş fi încurcat de doi ani încoace cu tot acest talmeş-balmeş de lucrări şi de evenimente mărunte. Hotărât lucru, dispreţul meu faţă de mine însumi e intolerabil, mă împinge spre aventuri sordide (Doriot, *N.R.F.).*

Am citit viaţa lui Vigny de Baldensperger[1], o carte foarte bine construită, îmi confirmă lipsa de încredere în solitarii de felul meu, înţepeniţi în orgoliu rânced şi în revendicări prost mascate. Frivolităţi, vanitatea singurătăţii. Toţi solitarii sunt odioşi: La Bruyere, Rousseau, Bloy, Vigny. Ajungi să-i preferi pe curvarii sinceri gen Hugo. Dar sunt nişte epicurieni sublimi şi au clipe atât de frumoase.

Piesa lui Montherlant *La Reine Morte*[2]*,* m-a satisfăcut profund. Dacă n-ar fi existat, l-aş fi inventat, pe jumătate însă: orgoliul meu e mai puţin naiv şi mai viclean ca al său. Şi n-aş putea niciodată să scriu aşa cum scrie el. Sunt destul de slab ca să mi se pară că, dacă că el a fost, m-a dispensat mai mult decât pe jumătate de necesitatea de a fi.

Germanii rezistă în Rusia mai bine ca anul trecut, deşi la Stalingrad sunt pe jumătate încercuiţi. Răgaz în Africa, unde anglo-americanii vor avea nevoie de timp pentru a-şi pregăti marea lovitură. Va fi oare lovitura finală? Italia este un groaznic defect al cuirasei. Mai demult, Abetz îmi spunea: *„Noi dorim ca*

[1] Cartea lui Fernand Baldensperger (1871-1958) despre *Vigny* datează din 1912.

[2] Drieu a scris critica sa la *La Reine Morte* în *N.R.F.* din februarie 1943, pp. 249-256. Articolul a fost reprodus în *Sur les ecrivains,* pp. 271-278.

Franţa să fie aliata Germaniei, căci fără ea vom lua Italia, or a avea Italia ca aliat, ştiţi doar, înseamnă să te pregăteşti pentru a scrie de Caporetto."

Politica germană în Franţa a fost, în mod mizerabil, pe măsura francezilor. Nimic nu-mi permite, la urma urmei, să afirm că dacă ar fi fost mai amplă şi mai îndrăzneaţă i-ar fi antrenat pe francezi, pe care nimic nu-i va mai antrena vreodată. Până la urmă se obişnuiesc cu discordiile noastre, dar nu cumva aceste discordii sunt mai profitabile duşmanilor lor decât lor înşile?

7 7 *decembrie*

M-am pus într-o situaţie care mă plictiseşte îngrozitor: revista, colaborarea, toate astea m-au plictisit încă de la început, aproape tot timpul şi de când toate merg categoric rău sunt istovit de rolul pe care trebuie să-l joc până la capăt. Deseori îmi vine să mă sinucid imediat: Parisul este atât de posomorât şi atât de mort, oamenii sunt nişte muribunzi năuciţi. Nu mai e nimic viu, nimic pătrunzător. îţi vine să muşti, dar n-ai muşca decât carne stricată. Iar nemţii sunt deja ceva cunoscut. Duminica trecută, repetiţia generală a lui Bourdet[1] a fost culmea. Câte întoarceri în trecut şi câte fantome! O satiră tâmpită a tâmpeniei. Mauriac era prezent, împreună cu Duhamel şi Valery: bătrâni cai reformaţi. Oamenii încep să-mi facă mutre mult mai pe faţă.

Ah! Ce puţin îmi pasă de ce gândesc şi cu atât mai mult de ce fac: vreau să mor. Belou şi cu mine ne plictisim împreună. Şi toţi oamenii care cred că totul se va termina mâine şi că se va aranja dintr-odată.

N-a mai rămas nici umbră de Franţa şi Franţa nu se va redresa niciodată din această lovitură: de vreme ce s-a redresat atât de greu după aceea din 1918. Dar toate naţiunile au murit, naţionalismul le-a ucis: s-au repetat prea mult aceste nume, aceste cuvinte. Omenirea este istovită de atâtea cuvinte: are nevoie de somn, de barbarie. Tocmai de aceea vor învinge ruşii şi vor mătura totul. Cazacii se vor întoarce pe Champs-Elysees. Stalin la Versailles. Bietul Hitler nu e destul de sălbatic.

Dacă Germania e învinsă, Rusia se va apropia de Japonia împotriva anglo-saxonilor? Americanii schiţează oare un joc anticomunist cu Darlan?

Peste tot, oamenii put a frică şi a învârteală. Va trebui să mor bine, poate că stârnesc vâlvă. Răzbunarea...

în clipa de faţă, ocultismul nu mă mai excită. Din nou, senzaţia de *deja-vu.*

26 decembrie

Peste o săptămână voi împlini cincizeci de ani. Din anumite puncte de vedere, am şaptezeci, din altele, şaisprezece. Trupul meu este pe jumătate

[1] *Pere,* de Edouard Bourdet, la teatrul *la Michodiere,* cu Yvonne Printemps, Marguerite Deval, Pierre Fresnay, Pierre Larquey.

consumat, pe jumătate înfloritor. Păstrez o naivitate nemaipomenită, întreţăiată de cunoaştere şi viclenie. Inima mea e moartă pentru pasiune, dar mai duioasă.

Mi-am băgat în cap de ani de zile că trebuie să mor anul acesta, iar evenimentele *se pretează,* dacă pot îndrăzni să spun, împlinirii acestei profeţii. Când evenimentul depinde de profet...

Germanii se retrag ca şi în iarna trecută, dar anul acesta faptul pare şi mai periculos. Dacă ruşii coboară de pe Don la Rostov, jumătate din armata germană este încercuită. Germanii au intrat în iarnă, grevaţi de o

situaţie strategică mai proastă decât aceea din anul trecut. Manevra rusească a fost simplă, acum pare înscrisă pe hartă: să-i fixeze pe germani în fundul pungii de la Stalingrad[1], apoi să atace la baza pungii, la Boguciar, pentru ca încet, încet să culiseze şi să închidă încercuirea la Rostov. Inconvenientul pentru ruşi este că cealaltă parte a pungii se închide până la Caucaz şi nu permite un atac direct pe celălalt flanc. Iar germanii pot la rândul lor să-i ia din flanc pe ruşi pe linia Voronej-Mirelowo.

Franţa e o ţară terminată, de categoria a doua, poate chiar de a treia; partea proastă este că profesioniştii elocvenţei şi statul trebuie să continue s-o invoce ca pe o persoană însemnată, pentru a-şi justifica activităţile perimate.

Asasinarea lui Darlan ar fi putut fi săvârşită de oricine: un comunist, un gaullist, un evreu, un mason — sau un fidel al Mareşalului sau un doriotist — sau, pur şi simplu, de un dezgustat[CXXXVIII] [CXXXIX]. Aceasta dovedeşte că meseria de conciliator este o meserie grea, întrucât conciliatorul este, aproape totdeauna, un trădător în mintea unuia sau în mintea tuturor. Exemplu: Henric al IV-lea, Ludovic al XIII-lea. Fără îndoială, asasinatul a fost sugerat de Intelligence Service, hotărât lucru, crime ca la Veneţia... Americanii mai aveau încă de câştigat, dar probabil că se săturaseră de Darlan. Vinovat ar putea fi şi un comunist sau un evreu algerian.

Tipul lui de Gaulle nu e nou, de la începutul veacurilor: nobilul care lucrează pentru stânga — şi în special, începând cu generalii nobili ai Revoluţiei.

în Franţa nu mai există nici o forţă organizată, cu excepţia comuniştilor. Doriot e pe cale să se descompună. Gaulliştii sunt dinainte divizaţi la infinit. Din nou, nu va exista decât o armată străină pentru a le rezista comuniştilor: americanii îi vor înlocui pe nemţi.

Restauraţia democratică va fi mai întâi formalistă, ca orice restauraţie; fiecare în fotoliul său, dar necesitatea va fi prezentă, va rămâne ceva din Vichy: obişnuinţele bunului plac, care n-au făcut altceva decât să le declare reinstaurate pe cele ale Republicii a III-a şi câte ceva din Carta Muncii, deşi nu funcţionează!

Americanii, ca şi germanii, nu vor dori fascismul. Francezii nu-l vor nici ei. Deci, toată lumea va fi de acord. Dar... va exista Rusia, stăpână peste jumătate din Europa, stăpână poate şi peste Germania. Atunci, ce vom

CXXXVIII Cele două contraofensive sovietice din noiembrie 1942 avuseseră ca rezultat formarea încercuirii de la Stalingrad, atunci când, pe 23 noiembrie, trupele sovietice venite din nord şi din sud operaseră joncţiunea dintre ele. Contraatacul lui von Manstein era destinat să-l elibereze pe von Paulus, blocat pe 23 decembrie. Pe 24 decembrie, armata a V-a sovietică ataca direct Stalingradul.

CXXXIX Comanditarul uciderii lui Darlan (asasinat la Alger în ajunul Crăciunului 1942), încă nu e cunoscut cu certitudine. Ucigaşul, tânărul Bonnier de la Chapelle, judecat şi executat în orele imediat următoare, a fost, după toate probabilităţile, împins să facă acest gest de către părintele Cordier, bine introdus în mediile regaliste. A fost reabilitat ulterior.

face? Nişte masoni cu mână de fier vor fi de ajuns? Există încă aşa ceva?

Germanii învinşi, rostogolindu-se în armata rusă: în toate epocile, invaziile germanice au fost consecinţa năvălirii slave. Hitler în 1940 nu ataca Franţa decât ca să se poată întoarce împotriva Rusiei. Câţi nemţi vor trece la comunism? Antisemitismul va lăsa o urmă profundă în mintea oamenilor. Mulţimile au aflat de existenţa evreilor.

De ce oare nu-i atacă japonezii pe ruşi? Ca albii să slăbească luptându-se între ei? Sau pentru că sunt ei prea slabi? Sau pentru că speră să se alieze cu ruşii împotriva anglo-saxonilor învingători ai germanilor? Dar, atunci, chinezii?

Hitler a făcut aceleaşi greşeli ca Napoleon: acum doi ani n-aş fi putut crede această banalitate. Dar banalitatea este o lege a istoriei. N-a ştiut să regleze problema din Spania: ar fi trebuit să-i urmărească pe francezi prin Spania în 1940, să cucerească Gibraltarul, să închidă Mediterana, să dea Africa pe mâna spaniolilor şi pe a italienilor. Apoi, a ezitat între socialism şi capitalism, între popoare şi principi. Ar fi trebuit pur şi simplu să cucerească inclusiv Italia şi Spania, pentru a demola acolo Biserica şi monarhismul — să abolească frontierele, să stabilească un *Zollverein*[1] să creeze peste tot secţii ale socialismului european. Dar pentru aceasta, trebuia supus *Reichswehr*[2]' După aceea ar fi putut să se întoarcă împotriva ruşilor: cu o ideologie şi cu o adevărată armată europeană. Nu e decât un timid precursor. N-ar fi trebuit uitate Elveţia şi Suedia, focare de liberalism, care întreţin, de pildă, visul liberalilor.

în curând, ruşii se vor servi de arma Europei împotriva americanilor şi a englezilor, lozinca începe să apară în foile lor clandestine.

27 decembrie

Oh! Splendoare a singurătăţii şi a morţii mele. Singurătatea mea mult iubită este deja moartea mea, pe care încep s-o gust ca pe un fruct care este încă pe copac, pe care îl ating cu buzele şi care în curând va cădea în mâinile

[1] Această unificare vamală a statelor germanice a deschis calea spre unificarea politică (1834-1867).

[2] *Reichswehr este* numele dat, de la 1921 la 1935, armatei acordate Germaniei prin tratatul de la Versailles. Drieu alege într-adins acest nume perimat pentru a desemna vechea armată germană, prin opoziţie cu termenul *Wehrmacht,* utilizat din 1935 până în 1945.

mele. Ce bine am făcut că am mers pe calea pasiunii mele, ce mă conduce la moartea mea de tânăr. Mă felicit că m-am ataşat de ceva care, în infirma ordine politică, seamănă cu umoarea mea profundă, cu afirmaţia mea intimă. Da, exista ceva în hitlerism care semăna cu ceea ce aş fi vrut să fiu, dacă n-aş fi rămas înlănţuit de originea mea mic-burgheză

şi de naşterea mea franceză. La douăzeci de ani, visam să mă fac englez sau american sau german, orice, doar să nu rămân francez. Mai târziu, am visat, de asemenea, să fiu rus. De ce n-am străbătut lumea? De ce n-am cunoscut, în toiul celor mai grave convulsii ale acţiunii, doctrina înţelepciunii? Aş fi vrut să fiu cel mai furios războinic şi în acelaşi timp să adăpostesc în centrul meu o asceză absolută, o detaşare totală. Ce m-a împiedicat să fiu comunist? Mentalitatea mea mic-bur- gheză şi, în acelaşi timp, neîncrederea în evrei. Dar simţeam bine că acolo se afla întoarcerea la valori. Prin aceasta se recucereşte poporul. Stalin este conducător de drept divin, de drept popular absolut, şi oamenii săi sunt aristocraţi cum n-au mai existat de secole. E imperiul perfect, perfecta teocraţie, fără nici o falie, nici o fisură. E frumos că Churchill şi Roosevelt clădesc cu mâinile lor inconştiente şi servile acest imperiu mondial. Voi muri cu o bucurie sălbatică la gândul că Stalin va fi stăpânul lumii. în sfârşit, un stăpân. E bine ca oamenii să aibă un stăpân care să-i facă să simtă atotputernicia feroce a lui Dumnezeu, inexorabila putere a legii.

Tocmai am recitit *Les Miserables.* Ce imbecilitate şi câtă sănătate. Ce puternică era încă Franţa, în timp ce deja era plecată, gata să se frângă. Şi în ce măsură cei mai buni istorici sunt romancierii, istorici ingenui şi intimi. Această epopee l-a zămislit pe de-a-ntregul pe Zola. E epopeea poporului devorat de marele oraş, zbătându-se, azvârlind cu picioarele, ca un cal căzut.

Am recitit şi *Les Fleurs du Mal.* Era legat de Jeanne prin boala care încet, încet l-a făcut neputincios în braţele ei. Asta mi-a adus aminte de algeriancă, Emma Besnard. Dar eu m-am derobat, faţă de cine nu m-am derobat?

Când i-am ţinut micul meu discurs lui Doriot la congres, s-a sculat în picioare cu mâna la vipuşcă, timid şi anxios, derizoriu şi înduioşător. N-am ştiut să-l influenţez şi nici el n-a ştiut să mă influenţeze. Se uita la mine şi ştia ce gândesc. Toate astea alcătuiau un straniu coşmar. Era unul din acele gesturi pe care crezi că le faci în vis şi care nu se mai termină, chiar în vis. Nici măcar n-am stat de vorbă cu el. La ce bun?

Toate astea ar fi fost vane şi foarte prosteşti, dacă n-ar fi slujit morţii mele.

1943

5 *ianuarie*

Hotărât lucru, am cincizeci de ani. Oamenii au sentimentul că forţele germane se macină puţin câte puţin în Rusia şi că această măcinare este mai puţin remediabilă decât anul trecut. Situaţia strategică se alterează. Dacă ruşii îşi pot repeta loviturile, tot frontul din sud se va prăbuşi. Şi frontul din nord, după cucerirea localităţii Veliki Luki[1], nu e cu nimic mai puţin ameninţat — dacă germanii se retrag spre Germania, englezii vor încerca oare ceva prematur în direcţia Greciei sau a Italiei înainte chiar de cucerirea Tunisiei? — Iar mai târziu, va izbucni un conflict între democraţii

şi comunism. Fierul trebuie bătut cât e cald şi ruşii vor avea tot interesul să acţioneze pe fondul victoriilor lor şi înainte ca anglo-saxonii să poată aduce din nou prosperitatea în Occident. Şi apoi, când i-ai dat drumul, nu te mai poţi opri.

Am citit o viaţă a lui Victor Hugo. Ce grozăvie e măreţia. E prea simplu, prea drept. Aşadar, sunt pervertit şi prefer... nu pe oribilul Sainte-Beuve, ci pe Baudelaire sau pe Rimbaud. De altfel, cred că nimeni n-a fost mai inteligent decât Hugo: nivelul este aproape acelaşi la toţi oamenii cu talent, dar există unele acuităţi mai sugestive, ni se pare azi, de o anumită amploare. Dar fără îndoială aceasta este o nouă prejudecată, o prejudecată de decadenţi.

Nu există genii: din când în când o naţiune acaparează un om talentat căruia îi atribuie o trăsătură reprezentativă mai dezvoltată decât la emulii săi. Alege omul cel mai complet, dar şi cel mai mijlociu, dintre cinci sau şase. Hugo este mai variat, mai complet decât Lamartine, Vigny. Mai muncitor, mai capabil de desăvârşire. De asemenea, a trăit mai mult, cu o sănătate mult mai bună. Dar nu cumva tocmai asta e geniul? Homer este probabil cel care a desăvârşit *Iliada.*

— Visez puţin. Sau uit visele. Cele pe care mi le amintesc nu prezintă aproape nici un element fantastic; reproduc chiar preocupările mele cele mai banale, cele mai cotidiene, lată totuşi un vis de noaptea trecută care transformă o mică grijă sordidă în ceva încă şi mai sordid, dar enorm. întrucât fumez mult, dinţii mi se murdăresc repede: încerc mereu să-mi curăţ cu periuţa incisivii inferiori, pe dinăuntru. Or, în gura mea, devenită mare ca un stadion, stăteam pe vârful acestor incisivi şi cu un furtun detaşam nicotină.

’ Veliki Luki, important nod feroviar, la 450 km vest de Moscova.

Ceda foarte uşor şi eram extrem de mulţumit. Asta e consternant şi ne dă o idee că până în străfundul fiinţei noastre suntem prizonierii cotidianului celui mai meschin. — Acum trei sau patru ani, o visam pe Beloukia, totdeauna vise de gelozie, şi de gelozie faţă de femei. O vedeam făcând dragoste cu o femeie, în faţa mea, ştiind că sunt acolo. Sufeream cumplit şi mi se părea că tocmai suferinţa mă trezea din somn. Am fost obsedat de safism ani de zile: era o obsesie masochistă. Doream şi mă temeam de suferinţa pricinuită de scenele imaginate. Dar era mai mult decât atât, şi ar trebui studiată obsesia safismului la mulţi bărbaţi (Baudelaire etc...). M-am gândit de multe ori la această problemă, dar nu îndeajuns de profund pentru a formula două sau trei ipoteze. Există aici acea spaimă şi admiraţie care îi cuprinde pe bărbaţi în fata oricărei manifestări a dorinţei si a Naturii. Si Natura nu-i fascinează niciodată atât de mult ca atunci când pare a se întoarce împotriva ei înseşi. Apoi, caracterul individual al geloziei se frânge aici pe o fatalitate. Şocul transformă toate astea în masochism. Cu atât mai mult cu cât atari spectacole, imaginate sau văzute, fac să strălucească frumuseţea femeilor şi să simţi mai clar că

această frumuseţe este, la urma urmei, inaccesibilă bărbatului, care n-o epuizează niciodată în împreunare. Singurul mod de a poseda o femeie este s-o faci să sufere.

20 ianuarie

Am visat că mă uşuram în faţa unuia dintre duşmanii mei. Oare cum explică una ca asta *Cheia viselor?*

— înfrângerea Germaniei se schiţează în Rusia. Pierderea Leningradului, sau mai degrabă a împrejurimilor Leningradului, în curând capitularea armatei lui Paulus. Armatele lui Hitler se vor opri oare pe linia Riga, Smolensk, Harkov, Rostov? Sau îşi vor continua retragerea?

Prăbuşirea Germaniei în interior se va înfăptui cât ai clipi, ţara fiind plină de comunişti locali şi din străinătate. Răzbunarea evreilor, a polonezilor, a ruşilor, a cehilor, a sârbilor, a grecilor va fi cumplită şi va da loc unor răscoale fără nume. Anglo-saxonii vor merge oare până la capătul nebuniei lor? Dacă îngăduie strivirea Germaniei, cine va mai apăra apoi Occidentul împotriva ruşilor? Armatele anglo-saxone nu vor fi totdeauna aici şi chiar dacă ar fi, vor avea oare puterea şi dorinţa s-o facă? Ar fi necesară întreaga Europă pentru a ajuta Germania şi nu mai puţin toată Germania pentru a ajuta Europa să le reziste slavilor. Fără să mai vorbim de faptul că japonezii sunt poate alături de ei...

24 ianuarie

Burghezii oportunişti, ba chiar gaulliştii încep să fie înfricoşaţi şi să întrevadă pericolul prezentat de jocul anglo-saxon. Dar prea târziu, e prea târziu. Am ajuns azi după-amiază, cu Le Roy Ladurie, la concluzia că e prea târziu: germanii nu se vor mai ridica după înfrângerea de pe Don. înainte ca anglo-saxonii să încerce ceva, ruşii vor fi obligat toată armata germană să se retragă de la cercul polar de nord până la Marea Neagră. Primii burghezi pedepsiţi vor fi poate suedezii, cei mai josnici, cei mai laşi.

Anglo-saxonii vor cotropi Norvegia pentru a le bara ruşilor calea spre Marea Nordului şi a-i salva pe suedezi. Americanii se vor strădui să facă un baraj în Balcani şi în Turcia pentru a le bara drumul spre Dardanele.

Va exista o reacţie în Statele Unite, dar prea târziu. Ah! Să crape toţi burghezii, aşa le trebuie. Stalin îi va căsăpi pe toţi şi-i va căsăpi apoi pe evrei... poate. Democraţii, fiindcă i-au ucis pe fascişti, vor rămâne singuri în faţa comuniştilor: gândul la acest *tete-â-tete* îmi umple inima de

încântare. în mormânt voi jubila.

27 ianuarie

Ce înseamnă imobilitatea Japoniei? Să însemne slăbiciune? Sau calcul? Calculul nu poate fi întemeiat decât pe asigurarea unei viitoare alianţe cu ruşii. Ruşii vor avea a se apăra în Europa împotriva anglo-saxonilor, precum japonezii în Asia. Există un calcul, căci japonezii au cu adevărat un milion de oameni de aruncat asupra Siberiei. Aşteaptă oare primăvara pentru una ca asta? Să fi aşteptat ca Rusia şi Germania să fie foarte obosite, ca anglo-saxonii să fie foarte angajaţi în Mediterana şi în Europa? Roosevelt a strigat cât îl ţinea gura că efortul american trebuia să se exercite în Europa. Asta ca să-i liniştească pe ruşi, dar şi pe japonezi. Până la urmă nu cumva o să-i liniştească prea tare?

Se poate imagina Japonia încheind pacea cu China, evacuându-şi trupele din toate teritoriile acesteia din urmă, mulţumindu-se cu Indonezia, Filipinele şi insulele dimprejur şi făcând cu ele o alianţă asiatică împotriva Rusiei şi totodată a Statelor Unite.

Dificultăţile americanilor în Africa de Nord dovedesc că, admiţând că politica lui Roosevelt este destul de rezonabilă în intenţia sa de a lupta în viitor împotriva comuniştilor, practic este obstrucţionată de prejudecăţile Frontului Popular şi de intrigile evreieşti şi englezeşti. în acest sens, vedem/deja prefigurându-se incapacitatea americană în Europa, în faţa ruşilor.

273

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

29 ianuarie

— Cât de tare ne-am înşelat cu toţii în privinţa ruşilor. *L'Humanite* avea dreptate: dar cum să crezi *L'Humanite?* Mediocritatea comuniştilor francezi ne masca puterea ruşilor. Şi, de altfel, este vorba mai degrabă de slăbiciunea germană, europeană, decât de forţa ruşilor. Ce putere au 80 de milioane împotriva a 180 de milioane, când aceştia au puşti şi nu suliţe? Propaganda anticomunistă, care îşi avea în fond doza sa de adevăr, ne-a ascuns realitatea rusească. Propaganda face deseori rău celor ce o fac.

8 februarie

Acest jurnal, fiind un jurnal adevărat, fără mare preocupare literară, nu va prezenta interes decât mult mai târziu — dacă vreun erudit va fi interesat de mărturia mea politică referitoare la această perioadă. Voi publica *L'Homme â cheval,* scris de la începutul anului până în luna august, şi *Chronique politique,* în care am inclus toate articolele mele începând din '34. Acolo se vor vedea clar ideile mele şi cum am combinat totdeauna o dragoste morocănoasă faţă de Franţa cu o încredere naivă şi violentă în Europa. Probabil că toate astea vor apărea prea târziu şi vor fi antrenate în vârtejul evenimentelor — şi eu cu ele.

— Presupun că englezii şi turcii se vor năpusti asupra Balcanilor, mai ales ca să ajungă înaintea ruşilor. Frontul antirus se va stabili chiar pe linia munţilor Balcani, între România şi Bulgaria. Bulgarii vor accepta molatic (divizaţi între panslavismul lor şi sentimentele lor de ţărani proprietari) Dar sârbii? Cum să uneşti toţi oamenii ăştia, care se urăsc unii pe alţii?

Englezii şi americanii învrăjbiţi nu vor avea niciodată destulă autoritate pentru a unifica Europa împotriva Rusiei. Şi, de altfel, atacurile lor din primăvară vor provoca prăbuşirea Germaniei atât de brusc, încât ea va fi prada imediată a comunismului.

Oamenii încep să vorbească pe faţă, atât în tabăra gaullıştilor, cât şi în cea a colaboraţioniştilor, despre opoziţia saxonă faţă de ruşi. Mulţi gaullişti sunt neliniştiţi cu privire la caracterul rezonabil al politicii engleze. în sfârşit! Iar colaboratorii se gândesc să-i înlocuiască pe germanii slăbiţi cu anglo-saxonii pe care i-au dispreţuit atât de mult, ca să sprijine lupta anticomunistă. Fiecare face concesii! Dar toate astea sunt insuficiente şi tardive. — Eram mai obiectiv înainte de a fi fascist, aveam dreptate în articolul meu din *N.R.F.* din '34, *Mesure de l'Allemagne:* simţisem că Germania, nu foarte puternică, se încorda, se crispa — şi împotriva pericolului slav.

Ce nenorocire că nu ne putem lăsa pradă comunismului (e o problemă de filosofie: comunismul aboleşte metafizica, o înlocuieşte cu o sociologie; sunt împotriva comunismului, ca şi împotriva lui Voltaire) şi să-l favorizăm. Atunci, 274

înainte de a muri, am vedea această imbecilă burghezie gaullistă împuşcată de comunişti. Va fi frumos. Va fi, căci fascismul n-a fost revoluţionar, n-a fost destul de socialist, destul de internaţionalist pentru a evita pericolul. Şi anglo-saxonii urăsc Europa. *S-ar putea* să se fi resemnat. S-au împlinit trei ani de când englezii nu mai traversează Canalul Mânecii, şi acest lucru ar putea fi de-ajuns ca să le răpească şi puţinele sentimente europene care le mai rămăseseră. Sentimentul european va lua naştere prea târziu, în plină prăbuşire.

16 februarie

în străfundurile inimii şi minţii mele sunt profund satisfăcut de tot ce se petrece. Totdeauna am crezut în tot ce e mai rău, în decadenţa absolută a Europei şi a lumii. Instinctul meu a fost totdeauna apocaliptic. E întrutotul conform cu viziunea mea despre lume şi anume că naţiunile mor ca şi indivizii şi că civilizaţiile devin nişte aştri morţi.

Rusia nu va revigora Europa, o va termina; va termina acţiunea Americii asupra Europei şi a Europei asupra ei înseşi. Dar Rusia *peste* Europa va fi precum Roma peste lume. în fond, pentru America şi pentru Rusia e mai bine ca Europa să moară, aceasta din urmă nelăsându-le să trăiască şi corupându-le.

Germania nu mai avea destul sânge, destul geniu nici măcar pentru a ajunge din urmă Europa. Va exista oare o tresărire împotriva Rusiei în Europa? Nu cred, cred că toate burgheziile vor lăsa să li se taie gâtul, una după alta. O „cruciadă antibolşevică" este imposibilă, proletariatul s-ar opune şi armatele burgheze ar fi insuficiente. însăşi Anglia, antrenată de America, va lăsa lucrurile să-şi urmeze cursul şi va fi ultima victimă europeană a Rusiei.

Tăcerea, inerţia politică a lui Hitler în Europa de doi ani încoace constituie un semn extraordinar al amurgului geniului în Europa. Nici o dovadă de imaginaţie, nici o creaţie, imposibil de a evada din cercul magic al naţiunii, din găoacea patriei, din scleroza vechii diplomaţii militariste şi imperialiste. Politica lui e la fel de nulă ca şi Charta Atlanticului. I se alătură lui Churchill în privinţa neînţelegerii şi a prostiei de zi cu zi. Şi totuşi, în Germania a dat dovadă de imaginaţie. Da, în Germania, dar nu în Europa.

De ce eram împotriva comunismului? Un vechi instinct mai puternic decât tot restul, nu burghez, ci mai vechi, care se trage din Evul Mediu, un instinct de scutier ataşat unei constante reacţionare a vechii nobilimi — un instinct catolic, antimaterialist, antiraţionalist — oroarea superficială de mişei — dragostea faţă de trecut — oroarea de puritanismul sociologic — în sfârşit, de toate lucrurile pe care inteligenţa mea le vede, dar nu le poate domina. Şi de ce le-ar domina? M-am lăsat dus cu voluptate de acest curent din mine. Am încercat zadarnic să devin comunist. Şi, cu toate astea, urăsc burghezia; în realitate, urăsc toate clasele, fiind un declasat. Şi totuşi, instinctul de clasă este

mai puternic decât tot restul. Dar, murind, mă voi bucura pe de-a-ntregul de ideea că burghezia va crăpa. Visul meu de fascist era să depăşesc şi să înjosesc atât burghezia, cât şi proletariatul, să le nimicesc valorile.

17 februarie

Căderea Harkovului. Ura! Să urlăm împreună cu lupii: moarte burghezilor!

— Iarna asta, ocultismul a început să mă obosească: îi zăresc capătul. Şi nu numai a ocultismului elementar. Singurul lucru care mă interesa în el era o anumită metafizică, o combinaţie de Alexandria şi India. în afară de Platon şi de *Upanişade* nu e, fără îndoială, nimic. Recitesc romane: *L'Homme qui rit, Les Miserables.* Astă-vară am recitit *Karamazov* pentru a treia sau a patra oară. Puţin dezamăgit de calitatea metafizicii. Stareţul[1] miroase un pic a habotnicie şi a devoţiune. Povestea Marelui Inchizitor mi se pare mai scurtă[2]. Şi asta pentru că, între timp, mi-am aprofundat studiile religioase. Recitesc tot Sfântul Pavel cu mare bucurie, el este creştinismul. înainte şi după el nu e nimic. Esenţialul este acolo: e măreţ şi atroce. E o întâlnire a gândirii greceşti din mistere şi a noţiunii evreieşti de Mesia. E un mare metisaj: evreii înşişi sunt un amestec de arieni şi semiţi. Pavel era un evreu din diaspora, cufundat în mediul arian. Acest gând cumplit că lumea e rea, că întreaga creaţiune este prada celui viclean *(Romani)* era gândirea tuturor religiilor bazate pe mistere, aproape a întregii filosofii greceşti, precum şi a gândirii Indiei. Nu e specific evreiască. Arabii n-au creat o religie atât de pesimistă, ei, adevăraţii semiţi.

Din punctul meu de vedere, lumea nu e rea. Nu există nici bine, nici rău. Pur şi simplu există Dumnezeu, apoi lumea, apoi din nou Dumnezeu. Faptul creaţiunii este smintit, absurd şi minunat. Să ne bucurăm, rând pe rând, de Dumnezeu şi de creaţie. — Spun asta ca să folosesc termenii obişnuiţi ai metafizicii creştine. în realitate, prefer analiza indiană, mult mai profundă: nu există nici Dumnezeu, nici lume. Există eul şi şinele. *Baghavad Gita* marchează punctul de echilibru cel mai fericit între negarea şi acceptarea lumii, simultan. Sunt vedantist: în *Vedanta,* noţiunea de fiinţă e mult mai subtilă şi suplă decât în tomism[3]. Toate cuvintele sunt depăşite şi abolite — misticismul creştin, stânjenit de ideea morală a dragostei, nu ajunge niciodată până aici. Cunoaşterea indiană e mai profundă decât dragostea creştină.

[1] Stareţul Zosima, călugărul bătrân care, în *Fraţii Karamazov,* este părintele spiritual al lui Aleoşa Karamazov.

[2] Poemul Marelui Inchizitor îi este povestit lui Aleoşa de fratele său, Ivan, care l-a compus: Hristos, întors pe pământ, ar fi condamnat de Marele Inchizitor pentru că a avut prea mare încredere în libertatea umană.

[3] Şcoală filosofică care se revendică de la învăţăturile Sfântului Toma d'Aquino (n. ed.).

Freud. Desigur, mi-am iubit mama. Dar am ştiut acest lucru. Am fost conştient de dragostea mea pentru mama. Am avut o doică, din Auvergne, care se culca cu grădinarul bunicii mele: de acolo s-ar putea să mi se tragă preferinţa mea faţă de târfe, precum şi fixaţia asupra mamei. Să fi iubit oare femei care semănau cu mama? Da, de exemplu, prima mea dragoste dezlănţuită şi realizată (Marcelle Jeanniot-Lebey-Dullin,

infirmiera din *Gilles);* era mama în mai bine. Tip celto-germanic: structură destul de puternică a capului, faţa destul de lată în partea de sus, nas drept, bărbie bine decupată, ochi cenuşii, păr şaten deschis, talie mijlocie, temperament vioi, motivată mai degrabă de orgoliu, de vanitate şi mai degrabă de dragoste decât de bani. — L-am urât, temut pe tatăl meu. Foarte de timpuriu m-am solidarizat cu el împotriva mamei, pentru că ea ţinea la el. Dar drama geloziei mamei şi drama banilor erau atât de declarate în familia mea (vezi *Reveuse Bourgeoisie')* şi încă se dezvoltau puternic, până într-acolo încât se transfigurau în drama mea oedipiană.

Nereuşitele mele. Să fi fost aceste nereuşite în faţa femeilor cinstite, ca mama? Dar o bănuiam foarte tare pe mama că nici ea nu era cinstită. Prima mea nereuşită a fost în faţa unei fecioare. Nereuşite în faţa fecioarelor. în faţa femeilor cinstite, mă speriam de fosta fecioară şi totodată mă dezgusta ideea că fusese spurcată de către soţ şi amanţi. Recurgeam la târfe pentru că ideea completei lor spurcăciuni mă făcea să mă simt în largul meu. Educaţia mea religioasă îmi sădise cumva ideea că dragostea fizică este impură? Probabil exista şi asta, nu numai fixaţia pe mama. Dar cele două aspecte sunt, desigur, legate între ele în istoria omenirii.

Am vrut mereu să mă însor, din cauza unui impuls din copilărie, dar foarte devreme devenisem impropriu pentru aşa ceva. E drept, de asemenea, că exista şi o fatalitate socială. Nu existau fete în familia mea şi, întrucât părinţii mei nu vedeau aproape pe nimeni, prin ei n-aveam cum să cunosc fete. Sărăcia mă ţinea departe de fetele din burghezie. Nu pătrundeam decât în puţine case ale colegilor mei. Numai evreii mă invitau. Dar complexul meu de culpabilitate în privinţa lor s-a accentuat. Nu puteam să doresc o fecioară; dar cu atât mai puţin o evreică.

Bărbatul doreşte carnea mamei sale, apoi aceasta îi inspiră oroare, nu numai pentru că se trezeşte conştiinţa socială, ci şi pentru că mama îmbătrâneşte. Pe la doisprezece ani, atunci când pubertatea era în toi, o doream pe mama deplin conştient, adică ştiind că e o crimă şi iubindu-mi crima, sedus de acel gust unic şi în acelaşi timp simţeam trezindu-se în mine furie şi dispreţ faţă de ea, pentru că îmbătrânea şi se urâţea. Intram pe nepusă masă în baie, ca să-i văd sânii fleşcăiţi, şi cred că ea nu punea zăvorul dinadins: căci şi ea era conştientă.

Dar atunci eşti dezgustat de orice trup pe vecie, în afară poate de trupul absolut spurcat al târfelor. Femeile distinse pe care le-am iubit ştiam că mai avuseseră amanţi şi nu le doream decât în măsura în care eram înfiorător de

[1] Gallimard, 1937.

gelos şi mi le reprezentam păcătuind în trecut, în prezent şi în viitor. Uneori însă deliram spunându-mi în acelaşi timp că în cinstea mea renăştea în ele tânăra pură, matroana pe veci apărată, femeia menită bărbatului unic.

Şi încet, încet, vine clipa când totul seacă, imaginaţia poate chiar

înaintea trupului. îţi cunoşti prea bine mecanismele aşa ca un ocnaş culoarele ocnei sale, ai văzut totul, ai spus totul, ai simţit totul. Fiecare femeie seamănă cu toate celelalte şi în primul rând cu una din categoriile în care o clasifici după ce abia te-ai uitat la ea.

Mai e ceva: dispreţuieşti femeile, le consideri proaste, fără pic de originalitate, sexul lor e doar o reflectare. Şi bărbaţii, cu câteva excepţii, care rezistă puţin mai mult la o examinare atentă, nu sunt decât reflectări reciproce. Vine momentul în care nu-ţi mai afli satisfacţia decât în Dumnezeu sau în Nirvana şi nu mai contează dacă trupul seacă sau spiritul devine găunos.

1 martie

Uşoară redresare germană în Rusia[1]. Ce vor mai putea face la primăvară? în cel mai bun caz, să recucerească tot sau o parte din ceea ce tocmai au pierdut, fapt ce nu va fi încă deloc decisiv. Ruşii se vor deroba în continuare, înălţarea unui zid chinezesc nu e posibilă. Iar Ucraina e insuficientă pentru un *Lebensraum* european. Deci? Hitler ar fi trebuit să se asigure de Africa înainte de a ataca Rusia.

în filosovietismul gaulliştilor e ceva profund. în primul rând eterna tendinţă a Franţei de a lucra împotriva Europei (atunci când n-o făureşte chiar ea) şi apoi profunda dezangajare a burghezilor. E important. Burghezia vrea să moară, precum nobilimea, odinioară. Şi, de altfel, un burghez de astăzi nu-şi mai simte banii si nu se mai bucură deloc de ei. Ştie că aceşti bani nu mai sunt decât un petec de hârtie, că averea nu mai este decât o convenţie aleatoare, atât imobiliară, cât şi mobiliară. Iar fiii ei, pe jumătate fascizaţi în taberele pentru tineret şi alte exerciţii precursoare, sunt copţi pentru a deveni şeptel.

Mareşalul şi Laval vor fi împiedicat sistematic redresarea naţională a Franţei, unul din dreapta, celălalt din stânga.

Trei atacuri engleze posibile: în Norvegia, pentru a bloca o viitoare înaintare rusească şi a reduce frontul submarin — în Balcani, tot împotriva ruşilor, dar foarte aproape de rezervele, germane — în Franţa, pentru a lovi bazele submarine (Normandia şi Bretania). Altă ipoteză: Tunisia este cucerită în martie-aprilie; Italia e atacată în mai, aceasta îi atrage pe germani, iar atacarea Franţei e posibilă la sfârşitul primăverii, când Germania este bine angajată în Rusia şi în Italia şi când bombardamentele şi-au făcut efectul[2].

1 în martie 1943, germanii sunt într-o contraofensivă locală victorioasă, dar fără urmări la Harkov şi Bielgorod.

2 Aliaţii vor ocupa Tunisul la 7 mai şi vor debarca în Sicilia pe 10 iulie 1943.

3 martie

Oamenii nu-şi dau seama că Franţa, care deja nu mai avea suflet, este pe cale să-şi piardă şi trupul, tot ce-i mai rămăsese ca dovadă de identitate. Poporul e risipit în cele patru zări, ca nişte vulgari evrei sau polonezi. Imperiul nu mai este scos la mezat, e vândut şi împrăştiat sub formă de marfă de duzină, metropola e un scrin vechi, aruncat pe fereastră. Colaboratorii, oportuniştii şi gaulliştii ne istovesc ultimele puteri ca să împrăştie totul cât se poate de departe, ca să ascundă totul în aşa fel încât să nu se mai poată regăsi nimic. Franţa şi-a luat de trei ani încoace incurabilul obicei de a nu mai exista. Şi dacă n-ar fi vorba decât despre Franţa, dar este vorba despre Europa, adică despre substanţa cea mai profundă din care este alcătuită Franţa.

Trebuie să dorim mai degrabă victoria ruşilor decât cea a americanilor. Dovada este că americanii şi-au vândut sufletul ruşilor. Ruşii au o formă, în timp ce americanii nu au. Sunt o rasă, un popor, pe când americanii sunt o colecţie de metişi. Când ai o formă, înseamnă că ai substanţă; or, ruşii au formă. Marxismul este o maladie de creştere pentru un corp sănătos. Noi credeam că acel corp magnific fusese cuprins de putreziciune, dar nu. Războiul purifică trupurile tinere şi duce până la capăt putreziciunea trupurilor îmbătrânite. Ceea ce m-a înşelat a fost mizeria comunismului în Europa, lamentabilele sale eşecuri cam pretutindeni, aspectul mizerabil al comuniştilor francezi.

Mă întorc la Boutros din *Une Femme ă sa fenetre:* comunismul este un mare curăţitor de jeg, un mare distrugător de ruine.

5 *martie*

Acest jurnal prezintă mult mai puţin interes decât ar putea. Dar am oroare de concentrarea zgârcită a diariştilor profesionişti. Nu-l deschid decât în momentele de oboseală sau acasă fiind, când nu mai pot citi, nici scrie, nici visa. Mi-ar trebui carnete ca să fixez acele gânduri pe care aş vrea să le fixez şi pe care le uit. Dar le uit oare? Majoritatea se întorc, căci în viaţă omul se gândeşte de cincizeci de ori la acelaşi lucru. Am trăit această experienţă găsind în cărţile mele de mai multe ori aceeaşi frază. Pe de altă parte, câteodată am regăsit un gând care realmente nu-mi venise decât o singură dată, se pare.

— Dineu la ambasadă. N-am vrut să refuz, ca să nu pară că-i las baltă în nenorocire. Anul trecut însă am refuzat: mediile politice sunt insipide, afară doar dacă eşti implicat trup şi suflet. Doar trupul meu e implicat, sufletul nu. Sufletul meu se află în *Upanişade,* la Sfântul Pavel şi la Sfântul Ioan. Ce plictisitor e să târăşti ghiuleaua asta a politicii în ultimele luni de viaţă. Aş vrea să mă duc să petrec şase luni în Spania şi să mă întorc, punctual, pentru a

muri. Radioul din Alger a anunţat că *„Chateaubrianf' şi cu mine am trădat*

gândirea franceză şi că ni se rezervă pedeapsa capitală", lată ce înseamnă să fi căzut eu însumi în aceste excese politice şi în acest jargon naţionalist. *„Gândirea franceză":* oare ce înseamnă asta pentru un ziarist care vorbeşte la microfonul din Alger? Sunt pedepsit exact în domeniul în care am păcătuit! Dacă ar şti cât sunt de pregătit să mor. Nimic nu mă mai amuză în viaţă în afară de lectura cărţilor de filosofie şi de religie. Nu mai aştept nimic aici de la literatură, nici de la dragoste, nici de la călătorii. Şi nu voi deveni un mare mistic şi nici un mare artist. Mă agasează că sunt băgat în aceeaşi oală cu alţii. Acest Chateaubriant e mai puţin nul decât se zice, dar ce talmeş-balmeş. în fond, e un bătrân ţăran pişicher. Chiar dacă e însufleţit de o pasiune sinceră. Dar el crede în rolul său, mie însă nu-mi place decât singurătatea.

Ceea ce a fost cumplit de trei ani încoace a fost faptul că am simţit privirea oamenilor asupra mea, mie căruia nu-mi place nici măcar privirea zeilor. Beloukia este nervoasă şi înfricoşată — pentru fiul ei, pentru ea însăşi, pentru mine. Oare suferă pentru că îmbătrâneşte? E atât de puţin pregătită pentru aşa ceva. Ce-o să se întâmple cu ea fără mine? Aş fi ajutat-o să se resemneze. Fără mine, Dumnezeu ştie ce convulsii va cunoaşte. Poate că, de altfel, le cunoaşte şi alături de mine.

Chateaubriant mi-a spus că secretarul particular al Papei i-a declarat lui P. Daye[2] că Biserica preferă bolşevismul. Această conversiune a Bisericii este destul de uimitoare. Se teme să nu cumva să rămână în urmă, cum s-a întâmplat de câteva secole, vrea să câştige timpul pierdut! Preferă materialismul complet al bolşevicilor decât semispiritualismul hitlerist. Contează pe faptul că omenirea va mai avea nevoie de ea, după ce va fi lăsată în întregime în seama platitudinii non-filosofiei. Şi apoi, poate că vrea să sufere, să se regenereze prin suferinţă. Comunismul este însă poate deja destul de putred ca să admită Biserica în putregaiul său. Poate că e altceva la mijloc: un secret? Biserica pare a se fi alăturat masoneriei. Or, masoneria visează poate la o teocraţie iudeo-comunistă în care Biserica şi-ar avea locul. Am scris ceva pe tema asta în *Bleche*[3]*,* o carte care lui Blum îi plăcea mult!

— Bretonele au adesea sâni foarte frumoşi, foarte proeminenţi, foarte reliefaţi şi foarte albi. Sunt calde, de o senzualitate duioasă, în care facilitatea nu exclude profunzimea. Cei mai frumoşi sâni, după gustul meu, au fost cei ai unei bretone într-un bordel în 1916 şi cei ai unei târfe englezoaice de la Londra în 1919. Manechinul lui Tabarin.

[1] Alphonse de Chateaubriant (1877-1951), scriitor regionalist *(Monsieur des Lourdines,* 1911) a devenit mistic şi a crezut că găseşte în nazism o reînnoire spirituală; întemeietorul grupului *Collaboration,* mişcare politico—culturală, s-a ascuns în Austria în ultimii săi ani de viaţă.

[2] Pierre Daye, colaborator la *Je suis partout,* preşedinte al grupului rexist din camera reprezentanţilor din Belgia, începând din 1936.

[3] *Bleche,* (Gallimard, 1928) nu conţine nimic asemănător.

— Germanii nu sunt deloc revoluţionari, sunt complet depăşiţi de evenimente. Hitler nu s-a mai ocupat decât de război;.nu s-a mai ocupat de politică în Europa. Ştiu acest lucru de un an şi jumătate.

Elementul burghez, conservator, gen Ribbentrop şi Goring, a avut câştig de cauză. Hitler va pieri din cauza nopţii de 30 iunie[1] aşa ca Napoleon, căruia i-a fost ruşine că l-a împuşcat pe ducele d'Enghien. La primăvară, Hitler va mai putea să-i oprească pe unii şi pe ceilalţi, poate încă anul acesta, dar nu va avea destulă aviaţie. Contrar părerii mele, aviaţia anglo-americană va face să se umple paharul. Se pare că încă se crede *învingători* Rusia, în primăvara asta. Aduc din nou trupe pe aici. Hitler a pierdut războiul în Tunisia fiindcă nu s-a dus în Africa, ca şi noi, în 1939, fiindcă nu ne-am dus în Italia, în timpul campaniei din Polonia. Era singurul lucru pe care l-am fi putut încerca. Dar aviaţia italiană era superioară aviaţiei noastre, nu aveam muniţie, iar nemţii ar fi dat fuga.

Sfântul Ioan şi Sfântul Pavel sunt singurii care fac interesant creştinismul primitiv: celelalte trei Evanghelii sunt frumoase mai ales prin ceea ce introducem în ele sau prin ceea ce este garantat de Ioan şi Pavel. Metafizica este acolo şi fără îndoială că spunea mai mult decât exprimă acum pentru noi, când nu cunoaştem contextul religiilor bazate pe mister, cum ar fi cele ale lui Platon, Filon, Pitagora, Orfeu, ale Indiei.

Pentru mine, care nu sunt deloc mistic, sinuciderea va fi măcar o rugăciune trăită. „Curiozitatea" mea atunci când am crezut că voi fi ucis la Charleroi. „în sfârşit, voi şti." A se sfinţi pe sine însuşi.

12 martie

— Ard oraşele în Franţa, Germania, Rusia. Această civilizaţie atât de ruinată şi uzată de pace se încheie în război. Iar indiferenţa generală arată că oamenilor le este sete de sfârşit. Au o tainică nevoie să vadă terminându-se ceea ce totuşi încă mai pare a fi obiectul întregii lor griji: confortul, luxul. Puţin le pasă de frumuseţe, căci n-o cunosc.

Toate astea-s bune şi frumoase; lucrurile trebuie să moară ca să renască. Si, la urma urmei, de ce n-ar renaşte sub formă invizibilă? Comunism, fascism, liberalism se confundă într-o singură încolăcire de reptile convulsive. Şi în mijlocul tuturor acestora continuă morocănoasa delectare şi morocănoasa plictiseală a celor ce nu sunt direct muşcaţi de rău. Prizonierii se bucură că nu sunt în agonie, cei ce agonizează, că nu sunt morţi. Cineva mi-a povestit că secretarul Papei i-a spus lui Pierre Daye: *„Suntem pentru triumful bolşevismului."* Dominicanii îmi spuseseră deja ceva asemănător. E foarte

[1] Noaptea asasinării, din ordinul lui Hitler, în 1934, a lui Rohm şi a anumitor partizani ai săi („noaptea cuţitelor lungi").

posibil: Biserica are serioase motive să fie dezgustată de ea însăşi, de cât

de nudă e în stadiul actual, de degradarea metafizicii sale şi de micimea moralei ei. Şi are oroare de societatea pe care a lăsat-o să-şi facă de cap. Şi s-a săturat de cauzele pierdute de care se agaţă de trei secole.

Cum ar putea oare să creadă în fascism? Când nici eu nu mai cred în el. Prea puţin socialism în fascism. Nu e decât o trezire a eroismului burghez, dar care nu îndrăzneşte să sfărâme cadrul său, şi până la urmă cadrul îl sufocă. Hitler, în marele pericol în care se află, n-are nici o mişcare autentică, nici o tresărire de imaginaţie. E împietrit în limita forţelor sale. Comunismul va fi cel puţin perfecta şi definitiva stupizenie a acestei civilizaţii. Maşina are dreptul să fie încoronată regină.

Afară doar dacă geniul ruşilor nu va fi secat pe dedesubt, ca şi al nostru şi va sfărâma zidurile în spatele cărora se fortificase!

Un german mi-a spus: *„Acum suntem cuprinşi de admiraţie pentru toată lumea, ca şi ruşii.'"* îngheţ pe loc, căci în fond sunt 180 de milioane având tot universul drept aliaţi, contra a 75 de milioane de nemţi. Au de partea lor spaţiul şi iarna. Şi nu se gândeau decât la război de douăzeci de ani încoace. Aceasta e poate rezistenţa lor, miracolul răbdării, al sârguinţei. Şi nu e încă decât o rezistenţă.

Iar mie puţin îmi pasă de toate astea şi aş vrea să nu mă mai gândesc decât la metafizică şi la mistică. în orice caz voi fi avut timp îndeajuns să mă pregătesc pentru lumea de dincolo. Platon este adevăratul inventator al creştinismului, înainte de Sfântul Pavel. Pavel şi loan sunt de neînchipuit fără Platon, care nu face altceva decât să concentreze toată gândirea greacă. Se zice că diferenţa între creştinism şi sublimitatea antică e dragostea şi milostenia. Chiar dacă nu milostenia, ci dragostea există la Platon — şi nu numai în *Banchetul.* Blândă şi discretă vibraţie de dragoste fără contorsiunile dragostei creştine (mistice) din Occident.

15 martie

— Sunt posomorât şi liniştit în seara asta. Singur în apartamentul meu de om singuratic. Acest apartament plăcut, unde aproape nimic nu mă şochează, unde câteva obiecte mă încântă, dar de ce oare sunt ele aici? Un obiect într-o locuinţă, chiar dacă îl alegi sau dacă a fost ales de cineva iubit, dobândeşte un caracter exclusiv care uimeşte şi neliniştește. Există oare pe lume un obiect care merită să fie păstrat, care cuprinde în el destule dintre elementele prea numeroase şi împrăştiate pe care le cere idealul nostru? Există cărţi dintre care sunt atâtea pe care nu le-am citit şi atâtea pe care nu le-am citit destul de bine, deşi le-am citit atât de des. Să le fi avut cu adevărat? Am iubit în acest

[1] Probabil trebuie să citim: *cuprinşi de admiraţie, ca toată lumea, faţă de ruşi.*

apartament şi cenuşa zilelor cade încet. Brusc nu mai ştiu dacă moartea rapidă cu care mă mândream va veni. Acest război se transformă într-o

oboseală, ca şi dragostea, iar scopurile războiului se dizolvă, ca farmecul dragostei şi al urii. Duşmanul seamănă cu duşmanul şi rânjetul lui este amar. Fiecare îşi uită proiectele şi e gata să depună armele, orice ar fi.

Comunismul a murit, şi fascismul de asemenea, iar bătrânul liberalism, istovit, rânjeşte în colţul lui, fără să ştie că nu mai seamănă cu nimic.

Cât valorează *L'Homme â cheval?* Va apărea, şi eterna decepţie se va întoarce în inima mea, căreia nu-i prea pasă, totuşi. Talentul meu? Am depăşit faza asta şi mă bucur de viaţa în sine, în afară de mine, ca de un lucru absurd şi indivizibil, care contrastează în mod agasant cu moartea.

Anunţ din nou că voi părăsi revista *[N.R.F.]* şi de astă dată aşa e: mi-am epuizat furia şi nu mai am nimic de dovedit. Căci ceea ce doream să dovedesc e o deriziune. Germanii nu sunt cu nimic mai fascişti decât francezii şi toate astea se pierd într-o rumoare de osuar. Lumea agonizează melancolic. Dar frumuseţea rămâne. Am fost cu Beloukia în pădurea de la Chantilly: primii stânjenei galbeni, primele violete, dar noi suntem nişte vizitatori bătrâni şi tăcuţi. Braţ la braţ, dar gândindu-ne la lucruri care ne îndepărtează unul de celălalt şi cu câte o revenire bruscă, înspăimântată şi dezolată a unuia către celălalt. Prea tineri încă pentru ca indestructibila tandreţe să ne consoleze că nu mai suntem amanţii de dinainte de 1939. Dar copacii sunt tot frumoşi.

20 martie

Tocmai am primit un manifest comunist în care se afirmă că din ultimele mele articole din revistă[1] se vede că mi-e frică — sigur că mi-e frică! Oricui i-ar fi frică şi pentru mai puţin. A munci de doi ani pentru o Europă cu care nu se ştie ce vor germanii să facă, cu câţiva colaboraţionişti dezbinaţi între ei chiar de către germani şi în mijlocul unui popor care vrea ca Europa să fie englezească, americană sau rusească, cu timpul devine obositor. Iar oboseala produce frica, mai ales când evenimentele o iau razna. Mi-e frică, dar de ce anume? Nu de moarte, doar de agonie, de agonia pe care o constituie imposibilitatea de a lupta într-o formaţie solidă şi de ezitările referitoare la sensul ce trebuie dat situaţiei finale.

Trebuie oare să mă sinucid în orice caz sau să mă exilez ca să mai lupt? Dacă aş fi absolut sigur că în orice caz n-am altă soluţie decât sinuciderea, nu mi-ar fi frică, deoarece moartea mă atrage şi mă seduce la infinit. Mai este şi faptul ridicol

[1] Ne putem gândi la două articole recente, în care Drieu insistă asupra forţei ruseşti: „Notes sur la Suisse" în numărul din martie 1943 ale *N.R.F.* şi „Bilan", în numărul din martie 1943; sau în „La Fin des haricots", în numărul din decembrie 1942 (articol a cărui primă parte este reluată în *Sur les ecrivains,* pp. 203-207).

faptul ridicol că toate astea mă plictisesc, că târăsc după mine de doi ani încoace consecinţele unui gest de mânie în momentul armistiţiului, aşa

cum în 1937 şi 1938 târâm urmările gestului meu de mânie din 1936. De fapt, nu mă interesează decât studiile mele religioase — studii care nu vor duce câtuşi de puţin spre ceva scris şi care, dacă aş mai trăi, m-ar duce în curând la tăcere totală.

Cred că, hotărât lucru, am terminat cu revista. M-am agăţat de pretextul că nu mai primeam aproape nici un material demn de a fi publicat — ceea ce este adevărat, dar e în parte provocat de lenea sau de reaua mea voinţă — ca să spun că mă opresc.

— Heller[1] mi-a spus că n-o să-l lase pe Paulhan şi clica lui să pună iar mâna pe revistă: mă îndoiesc. Şi m-ar amuza grozav să-i văd pe aceşti Domni, colaborând pe faţă cu germanii. Din moment ce germanii sunt obligaţi să se „înţeleagă" în Franţa cu majoritatea liberală şi democratică, din moment ce oamenii lor sunt Laval şi Cathala[2], de ce să nu se facă orice pentru a avea chiar şi umbra lui Paulhan?

Fascismul este definitiv condamnat în Franţa, în primul rând de francezi, care s-au temut întotdeauna de el, l-au evitat din toată inima şi au găsit un pretext bun de a se arăta dezgustaţi în caricatura pe care le-a oferit-o regimul de la Vichy. Americanii şi englezii, la fel — în sfârşit, chiar germanii, care văd bine că e imposibil la noi şi care, de altfel, nu-l vor nici în ruptul capului, pentru că, dacă până la urmă ar prinde la noi, ar deveni un pericol pentru ei.

N-ar rămâne deci decât să mă retrag în cortul meu şi, totuşi, demonul inutilităţii m-a făcut să mă întorc la Doriot, unde lumea încearcă de două ori pe lună să mă atragă în nu ştiu ce acţiune derizorie şi condamnată la eşec.

Instinctul meu era mai corect, acum câţiva ani, când îmi spuneam că totul e zadarnic în Franţa, că aici nimic nu se face altfel decât ca o contralovitură îndepărtată şi amortizată a aventurii mondiale şi că rămăşiţele de putere de care mai dispuneau unii trebuiau folosite în artele muribunde, dar încă fermecătoare, sau în metafizică, ce nu va pieri decât odată cu ultimul om.

Scriu o nuvelă, *L'Intermede Romain,* povestea textuală a aventurii mele cu Cora Caetani în '25-'26. în sfârşit, povestesc exact, fără să omit nimic; memorie pură. Dictez amintiri despre debutul meu literar, despre acţiunea mea politică (!) din '40-'41 şi scriu, de asemenea, o relatare exactă a debutului meu sexual[3].

[1] Locotenentul Gerhard Heller este Sonderfiirer la *Propaganda Staffel* din noiembrie 1940 până în iulie 1942, apoi ataşat pe lângă serviciile literare ale ambasadei Germaniei până în august 1944. în această calitate, are autoritate absolută asupra autorizaţiilor de publicare în Franţa. Având legături de prietenie cu numeroşi scriitori francezi, duce o politică liberală, în măsura în care i-o îngăduie împrejurările. A lăsat o carte de amintiri sub forma unei pledoarii, *Un Allemand â Paris* (Le Seuil, 1981).

[2] Pierre Cathala, prieten personal al lui Pierre Laval, este ministru secretar de stat la finanţe din aprilie 1942. Făcuse parte înainte de război din guvernele conduse de Layal.

[3] Este vorba despre *Notes pour un roman sur la sexualite,* text încă inedit care constă din circa douăzeci şi cinci de pagini dactilografiate.

Visez la unul sau două romane. Unul care ar urma să fie atroce: *l'Apprentissage du Crime'.* Nu s-a scris încă niciodată romanul total al criminalului, al criminalului care ar vrea cu adevărat să epuizeze seria crimelor posibile: furtul, asasinatul, trădarea etc... O combinaţie de Raskolnikov şi de Lafcadio. Un Raskolnikov care ar avea simţul gratuităţii, ca Lafcadio, şi un Lafcadio care ar avea adevărata îndrăzneală a unui Raskolnikov. După ce şi-ar încheia seria, acest om ar fi eliberat de societate şi ar intra direct în mistică. Toate astea ar trebui fundamentate pe un studiu minuţios al vieţii sale sexuale şi pe viaţa curajului din el. Aici aş ajunge la acel fond de care m-am apropiat atât de timid în romanele mele. Am fost un eseist îndrăzneţ pentru că am fost un romancier timid.

21 martie

Dacă englezul debarcă şi respinge neamţul, acesta din urmă se va prăbuşi, ca repercusiune în faţa rusului sau, ceea ce speră englezul, va părăsi vestul şi se va replia în ţara sa fără să fi cedat prea mult în est, fără să se fi lăsat înfrânt în est. Dar mai târziu ce se va întâmpla? Dacă englezul şi rusul vor continua să preseze împreună, Germania se va prăbuşi total. Cine va ocupa Germania? Englezul singur? Sau rusul singur? Sau amândoi? în acest din urmă caz, englezul se va afla oare în contact direct cu comunismul? Şi dacă rusul ocupă toată Germania, o va absorbi şi va deveni irezistibil în Europa. Dacă englezul ocupă Germania, o va slăbi şi o va face o pradă uşoară pentru comunismul învecinat şi pentru cel interior. Sau îi va respecta armătura hitleristă, şi atunci totul va trebui luat de la început.

13 aprilie

Am început din nou să scap de jugul revistei, am anunţat că nu mai pot continua din lipsă de materiale. într-adevăr, îmi lipsesc; dar faptul nu se datorează doar terorii gaulliste care domneşte printre scriitori ci, în mare măsură, se datorează neglijenţei mele şi celor ce s-au aflat privind descurajarea mea. în sfârşit, mai fac încă numerele din mai şi iunie, ca nu cumva să se creadă că acţionez de frică.

— Oamenii sunt convinşi că englezii vor fi la Paris, la vară; alţii, totuşi, se îndoiesc că o debarcare va fi uşoară, chiar cu o mare superioritate a aviaţiei. Dacă germanii vor fi prudenţi în Rusia şi nu-şi riscă acolo absolut ultimele lor forţe (ceea ce ar corespunde, de altfel, temperamentului şi fatalităţii lor) într-o supremă ofensivă în stilul 1918, ei pot rezista în fortăreaţa lor Europa încă

[1] Acest roman n-a fost scris.

multă vreme şi doar plictiseala îi va da gata. Dar, fără îndoială, ei încă visează să încercuiască Moscova, să izoleze Caucazul, să atace în viteză armatele ruseşti, să masacreze în mod decisiv un număr suficient de milioane...

— Europa se fărâmiţează puţin câte puţin: Germania, Italia, Franţa, Anglia sunt deja foarte desfigurate. Or, vechile monumente erau tot ceea ce ne rămăsese din civilizaţia noastră, geniul fiind un izvor secat.

— După părerea mea, englezii vor acţiona destul de târziu în iunie şi vor ataca simultan, de acord cu ruşii, în Grecia, în Sardinia şi în Corsica, în Flandra şi în Normandia. Totuşi, ruşii pot cere un atac de fixare mult mai apropiat.

Am stat de vorbă cu un japonez care visează o alianţă a japonezilor, ruşilor şi germanilor împotriva anglo-saxonilor, cu împărţirea Chinei, a Indiei, iar Europa să rămână germanilor. Trei imperii verticale împărţind Eurasia: *„Japonezii for pierde războiul şi imperiul pentru că n-au atacat imediat Rusia, chiar dacă a doua zi s-ar fi aliat cu el',* am zis eu. Mi-a răspuns: *„Greu... E o putere asiatică..."*

17 aprilie

Acum văd foarte bine defectele cărţii *L'Homme ă cheval:* mult prea marea dezvoltare a intrigilor în raport cu alura generală de mică epopee, cam mult didacticism la sfârşit, prea puţine aspecte referitoare la Jaime. Prietenii mei însă par foarte impresionaţi de calitatea povestirii, de stil, de fond. S-ar putea să fie vorba de un succes rapid; dar nu tăcerea presei din Paris îl va provoca. Chateaubriant şi Brasillach sunt supăraţi pe mine fiindcă nu mai colaborez la ziarele lor şi nu vorbesc despre ei în revistă, Deat fiindcă sunt la Doriot şi la aristocraţi. Cât despre cealaltă parte! Astfel continuă ciudata mea „carieră" de izolat.

— în fermecătoarea casă de la Hyeres am schiţat un nou roman despre Franţa actuală şi despre tema uciderii-sacrificiu[1]. îl voi realiza oare? De asemenea o culegere de nuvele: „La Fausse couche"[2], „L'lntermede remain", povestea unui act sexual sau a unui trup.

— Optimismul obişnuit al primăverii, în ciuda problemei din Tunisia: germanii, dacă vor fi rezonabili, par capabili să apere imperiul pe care l-au cucerit. Dacă ar putea să-i adauge, printr-o operaţie limitată în mod înţelept, Caucazul, ar putea oare să încheie pacea cu ruşii? Dacă nu s-ar lupta prea mult în Rusia, ar mai avea suficiente forţe pentru a respinge debarcările anglo-americane. Dar... toate astea sunt foarte dificile şi instinctul meu îmi spune de un an de zile că inerţia Japoniei înseamnă prăbuşirea Germaniei.

[1] Probabil *Les Chiens de paille.*

[2] Probabil „Journal d'un delicat"; vezi *Histoires deplaisantes* (Gallimard, 1963), unde se va găsi şi „L'lntermâde romain", terminat în martie 1944 (vezi p. 319).

18 aprilie

Recitind *Dincolo de bine şi rău,* constat o dată în plus că Nietzsche, care a criticat atât de pertinent obsesia naţionalistă, în momentul în care aceasta, după 1870, devenea înfiorătoare pretutindeni în Europa, nu e mai puţin victima acestei obsesii. într-adevăr, tot răul pe care îl spune despre germani, şi pe care îl crede caracteristica exclusivă a poporului său, este în realitate echivalent cu răul pe care un om ca el, dacă se lasă în voia dispoziţiilor sale imediate, îl crede despre toate fiinţele umane. Optica naţionalistă ne face să răsfrângem asupra poporului nostru o mare parte din critica pe care într-un secol mai clasic am fi proiectat-o asupra speţei umane în general. Psihologia naţiunilor este marcată de prejudecata naţionalistă. Eu unul, mă lovesc mereu de acest inconvenient, când e vorba despre francezi.

— Puterea evreilor provine din faptul că europenii nu ştiu istorie şi astfel cred că şi-au descoperit toate comorile religioase din Testamente. Aceste Testamente sunt pline de împrumuturi străine de evrei, iar istoria evreiască este o istorie minusculă în mijlocul imensei mase de antichităţi. Iar faptul creştin nu e decât un amestec din toate religiile antice.

— lată o frază a lui Nietzsche care se aplică perfect situaţiei mele prezente: *„Consecinţele acţiunilor noastre ne strâng de gât. Puţin le pasă că între timp am devenit mai buni."* Consecinţele acţiunii mele politice mă duc la pierzanie, tocmai când mă aflu dincolo de orice acţiune politică. Dar aşa e bine, căci asceza ce rezultă de aici e singura care-mi permite să-mi trăiesc cu adevărat detaşarea şi astfel s-o dovedesc în mod autentic. Dacă nu m-ar ameninţa moartea, cât ar valora meditaţiile mele despre Sfântul loan, Sfântul Pavel, *Upanişade?*

25 aprilie

Am informaţii exacte despre felul din ce în ce mai strâns în care comuniştii sufocă organizaţia militară gaullistă. Burghezii francezi se dau orbeşte pe mâna comuniştilor: dacă măcar ar face-o conştient, dacă ar abdica în acest fel de la banii şi zgârcenia lor. Dar nu; ei cred că se aruncă în braţele jandarmilor anglo-americani. Cum vor proceda aceştia pentru a stăvili revolta ce va fi fost dezlănţuită? O vor stăvili abia după lungi zile în timpul cărora nu vor fi masacraţi doar colaboratorii. De altfel, găsesc că e foarte bine aşa.

Cu cât trăiesc, cu atât cred, ca atâţia alţii, că viitorul comunismului este asigurat atât în Germania, cât şi aici, atât în Anglia, cât şi în America. Cred în necesitatea ineluctabilă a socialismului. Desigur, mulţimile sunt dezgustate de militarismul de război, dar se precipită într-un mod cu atât mai fatal în militarismul de pace. Iar economia modernă nu mai poate funcţiona fără să

se cufunde în socialismul mondial. Ceea ce-mi place în triumful comunismului nu e doar dispariţia unei burghezii imbecile şi odioase, dar şi poporul subjugat şi trezirea vechiului despotism sacru, al aristocraţiei absolute, al teocraţiei definitive. Astfel vor pieri toate aceste absurdităţi ale Renaşterii, Reformei, Revoluţiei americane şi franceze. întoarcerea spre Asia: avem nevoie de aşa ceva. Omenirea are nevoie să doarmă o mie de ani, e obosită. Se vor vedea hoardele ruseşti şi nemţeşti potopind Rinul, înecându-i pe anglo-saxoni, bătând Champs-Elysees, care s-a urâţit atât de mult.

La radio, aud Londra expunând conflictul ruso-polonez cu privire la măcelul de la Katyn[1]. Acesta arată fatala contradicţie a poziţiei engleze, ca şi a oricărei poziţii burgheze. Şi pe a mea proprie. Niciodată n-am reuşit să-mi depăşesc repulsia epidermică faţă de un comunist, dar am aceeaşi repulsie faţă de un burghez bogat. în fond, detest toate clasele, tot ceea ce se caracterizează prin clasa sa. Nu-mi plac decât aventurierii, cavalerii; am întâlnit puţini dintr-aceştia. De aceea mi-ar fi plăcut un socialism pe fond de nobilime militară, aşa cum au existat veleităţi în naţional-socialism şi în fascism. Dar toate astea au fost insuficiente şi se fărâmiţează în război. Să dea Domnul ca germanii să devină comunişti la timp, pentru a mai salva câte ceva din acest ideal nordic, deja atât de desfigurat la ei. Trebuie să existe cam aşa ceva şi la ruşi, în ciuda comisarilor evrei. De altfel, evreii ruşi sunt poate mai buni în oroarea lor absolută decât evreii noştri edulcoraţi.

Mă întorc la punctul de vedere al lui Boutros din *Une Femme â sa fenetreF* Una din cărţile mele, uitată de toţi, şi chiar de mine însumi! Comunismul, ca sfârşit al tuturor lucrurilor, ca ultim termen al decadenţei europene. După asta, o luăm de la început, nu de la Clovis, ci mult dinaintea lui Clovis. Comunismul este triumful total, fără recurs, al reacţiunii: este împăcarea regaliştilor cu revoluţionarii în subversiunea totală. Ura!

8 mai

Tunis şi Bizerta au căzut[3]. Era de prevăzut, dar şocul n-a fost mai puţin puternic, lată că Africa e total despărţită de Europa. Să presupunem că situaţia durează, că englezii şi americanii nu pot recuceri Asia. Germania îşi va afla pieirea din cauza Italiei: de trei ani îşi află pieirea din cauza Italiei. Astfel, Napoleon... La Stalingrad, diviziilor româneşti, italieneşti şi ungureşti li s-a spart frontul. Popoarele de stăpâni nu se pot câtuşi de puţin sluji de popoarele de supuşi.

' La Katyn, germanii au descoperit, în aprilie 1943, trupurile a 4 500 de ofiţeri polonezi luaţi prizonieri în 1940 şi ucişi de poliţia politică sovietică.

[2] Vezi pp. 43, 279.

[3] Tunisia va fi eliberată în întregime pe 13 mai 1943.

— Ce se va întâmpla cu Germania, după ce Occidentul va fi recucerit de anglo-americani? Aceştia habar n-au. După mine, nu se poate să nu devină comunistă, pentru că este fundamental proletară. Dar proletariatul vrea cu adevărat să devină comunist? Dacă e avertizat, da; să fie oare îndeajuns de avertizat datorită călătoriei în Rusia? Tare mă îndoiesc.

— L-am văzut pe Malraux la Paris. Nu mai crede în nimic, neagă puterea rusească, e convins că lumea n-are nici un sens şi se îndreaptă spre tot ce poate fi mai sordid, spre soluţia americană. Dar asta pentru că el însuşi a renunţat să mai fie ceva, pentru a rămâne doar om de litere[1]. Va fi oare destul de mare pe linia asta ca să se justifice? Literatura însă nu mai poate justifica pe nimeni. Mă sfătuieşte să procedez ca el. Vezi să nu.

— Să nu uităm povestea lui Gide!

Japonia joacă un joc periculos, căci Rusia, decât s-o ajute contra Americii, nu cumva se întoarce cu America împotriva ei? Sau e atât de slabă încât nu mai poate înainta nici un pas?

— Cine va ocupa Germania? Sau cui i se va dărui Germania. A se dărui, mai degrabă decât a se lăsa cucerită, ar fi o şansă.

16 iunie

Am petrecut trei săptămâni în Sud, dintre care cincisprezece zile lângă Toulon. De îndată ce sunt singur, lucrez foarte repede, prea repede. Am început serios un nou roman[2]. Şi eu, care nu mai voiam să scriu romane! Mereu aceleaşi defecte: lenea a mama tuturor celorlalte. Nu las lucrurile să se coacă în mine. Odată ce am clădit acţiunea, puţin îmi pasă de rest, nu las personajele să se alcătuiască. Nu mă interesează câtuşi de puţin, nu cred în ei, câtuşi de puţin. Nu sunt decât nişte pretexte ca să-mi exprim părerile despre oameni, şi atunci la ce bun? Aş face mai bine să mă ocup de altceva şi mai ales să nu fac nimic.

— Aşteptăm evenimentele. Stagnare a războiului sau concentrare a războiului înainte de o supremă izbucnire? Cred în izbucnire, dar eu cred întotdeauna în izbucniri; uneori am dreptate! De mult nu mai cred în forţa revoluţionară a germanilor şi nici în aceea a fascismului. Nici în aceea a comunismului. Şi totuşi, aceste revoluţii deja declarate îşi vor continua mişcarea în virtutea inerţiei. Cu asta se va umple bine secolul.

— l-am pasat revista lui Paulhan.

[1] Malraux nu s-a hotărât imediat să participe la mişcarea de Rezistenţă; încă refuză să-şi dea acordul comunistului Francis Cremieux în ianuarie 1942. E în contact cu britanicii şi cu agenţii mişcării de Rezistenţă din Brive, dar nu intră în Rezistenţa activă decât la începutul anului 1944.

[2] Foarte sigur *Les Chiens de paille.*

30 iunie

O întreagă perioadă din viaţa mea se dizolvă în monotonie şi repetare. Nu mă mai interesează deloc războiul şi politica şi totuşi, din amor propriu, rămân prizonier al atitudinii mele. Şi câte o veche urmă de pasiune vine din când în când să mă învioreze. întrucât Paulhan mi-a făcut din nou figuri, părăsesc „hotărât" conducerea revistei. Beloukia şi cu mine suntem din ce în ce mai înstrăinaţi, într-o duioşie care persistă. Aş vrea să mă rup de toată viaţa mea de la Paris. Nu lucrez. Aştept? Ce? Moartea. Singurul lucru ce m-ar mai amuza ar fi lucrul, să mă iau în serios, să lucrez ca şi când aş fi genial! *Talentul este o nucă seacă.* Orice dorinţă a murit. Chiar şi dorinţa de ceva dincolo de moarte.

12 iulie

Mă plictisesc aşa cum, în fond, nu m-am plictisit în viaţa mea. Sunt considerat un om care se plictiseşte, dar, fără îndoială, m-am plictisit rareori! Şi nici nu m-a plictisit careva multă vreme, căci ştiu să mă derobez şi o fac brusc. Dar în momentul de faţă mă plictisesc şi mi se pare că aşa va fi totdeauna. Nici o femeie, nici un prieten; războiul a devenit o veche rutină; germanii, cine mai ştie unde sunt; Stalin devine un bătrân împărat; comunismul şi fascismul nu mai au nici sare, nici piper şi se perimează, asemenea democraţiei. Singura consolare ar fi să mă duc la dracu-n praznic, în vreun colţişor din Asia sau Africa. Ce mare greşeală am făcut că n-am călătorit mai mult. Ocultismul m-a amuzat vreme de doi ani, dar l-am epuizat.

Şi când mă gândesc că există oameni care cred că politica sau „colaborarea" încă mă amuză! Să dea Domnul ca din cauza acesteia din urmă să crăp! Ah! Dacă aş avea geniu, dar nu am decât un talent cum există cam două duzini în fiecare epocă.

Altădată aveam femeile şi băutura ca să mă abrutizeze, acum abia dacă mi-a mai rămas tutunul. în orice caz, am scăpat total de *N.R.F.* M-am agăţat de primul pretext pe care mi l-a oferit Paulhan (un articol prost de-al lui), ca să rup noua combinaţie în care făcea revista sub numele meu. în sfârşit, n-o să-i mai văd pe toţi literaţii ăştia, drăguţi, mai drăguţi decât credeam, dar atât de laşi şi de interşanjabili.

Malraux, cu totul lăsat la o parte de când nu mai e cu bolşevismul, trăieşte la ţară între doi evrei mediocri, îi face copii nevesti-sii şi scrie o viaţă a lui Lawrence, cu siguranţă ca să-şi justifice dezertarea de la comunişti şi din neutralitatea gaullizantă[1].

[1] Malraux trăia atunci în Correze, în împrejurimile oraşului Argentat, alături de Emmanuel Beri şi de Bertrand de Jouvenel. Cu Josette Clotis a avut un prim copil, Pierre-Gauthier, şi aştepta un al doilea, Vincent, care se va naşte în noiembrie 1943. A început pe la mijlocul anului 1942 o biografie a lui Lawrence pe care dorea s-o intituleze Le *Demon de l'absolu.* Cu excepţia unui capitol, „Etait-ce done que cela?", acest text pare

a fi fost distrus de Gestapo, după spusele lui Malraux.

Nu mai pot sau, mai degrabă, nu mai îndrăznesc să seduc femeile, ceea ce-mi depopulează zilele. Asta se-ntâmplă de mai mulţi ani, dar în clipa de faţă sufăr mai mult din cauza surghiunului meu la Paris şi a acestui sfârşit al tuturor lucrurilor. Războiul nu mă mai interesează: opoziţiile sunt neutralizate, adversarii se aseamănă din ce în ce mai mult şi toate se vor termina printr-un eşec. În orice caz, nici Stalin, nici Hitler n-au putut ucide democraţia, ar trebui incendiate toate marile oraşe, decimate două miliarde de fiinţe umane; acestea sunt în plus.

Mă plictisesc şi cu Beloukia, care se plictiseşte cu mine şi care, de altfel, în acest moment umblă lelea prin Evian cu Dumnezeu ştie cine. Cu atât mai bine pentru ea dacă se mai poate bucura. Ce greu va suporta una ca ea bătrâneţea.

Scriu un roman, *Les Chiens de paille;* va fi mai puţin bun decât *L'Homme.* E idiot să scrii un roman după alt roman. Dar începe să devină o manie. Şi, apoi, aveam poftă să scuip direct şi nu indirect pe oameni, ca în *L'Homme.*

Am recitit *Ecce Homo, Dincolo de bine şi rău:* ăsta-i omul meu. Niciodată nimeni n-a fost atât de îndrăzneţ, mare de tot şi mic de tot ca în *Ecce Homo.* Fericiţi nebunii sau cei ce vor înnebuni: Holderlin, Nerval, Baudelaire, Nietzsche, [...][1], Byron şi Rimbaud. N-am citit niciodată Byron: să fie oare lizibil? Sau nu există altceva decât viaţa sa sau, mai degrabă, atitudinea, căci viaţa unui literat! Ah! De ce nu sunt un bun zugrav, în aparenţă idiot!

— Aş vrea să scriu un *St. Louis,* omul care sublimează şi depăşeşte Franţa.

— Un Don Juan la mănăstire, neputincios şi totuşi seducător. Crăp de plictiseală. Hitler n-are tupeul să se facă bolşevic, mai degrabă, decât să se lase omorât cu încetul de miliardari şi de jidani.

Evreii m-au învins. Soţia mea numărul 1 a făcut parcă dinadins să fie băgată la pârnaie, ca să fiu obligat s-o scot. Am fost destul de laş ca să mă smiorcăi pe seama ei şi s-o scot din lanţuri[2]. Ah! N-am ştiut să fac gesturi. Habar nu are dânsa că o consider insuportabilă. Maniere mic-burgheze, teribil de scientistă şi, mai ales, oh!, mai ales, n-are spirit artistic nici de frică. E un fel de politehnician cuminte, care face numai gafe şi n-are umor, dar n-are umor deloc. De altfel, n-am întâlnit niciodată o femeie care să aibă umor. Toate femeile sunt serioase ca ploaia, mai ales când sunt frivole.

26 iulie

Bombardamentul asupra Romei de acum câteva zile îmi aduce aminte de acel jurnalist american întâlnit în drum în apropierea frontierei spaniole

şi pe

[1] Un nume ilizibil.

[2] în mai 1943, Colette Jeramec este arestată împreună cu cei doi copii ai săi şi internată în lagărul de la Drancy. Drieu a intervenit imediat şi a reuşit să-i obţină eliberarea.

care l-am ajutat să intre la Franco. Reprezenta un ziar *christian-science'* din Middle West şi era cât se poate de barbar — un barbar adevărat, adică un amestec de putregai european şi de primitivism reînvăţat. Ura fascismul şi, anticipând, îmi striga: *„Vom bombarda Roma. E capitala fanatismului."* Voia să zică a papistăşimii, *Popery,* mult mai mult decât a fascismului. Le confunda câte puţin pe amândouă. Turiştii americani sunt mereu aceiaşi, cu un Baedeker[2], o Biblie, un triunghi sau un bombardier.

Biata Europă care agonizează, a venit, într-adevăr, şi rândul ei. Slăbiciunea Germaniei, lipsită de imaginaţie politică după 1940, o depăşeşte pe aceea a Franţei şi pe a Angliei. în fiecare seară, întorcându-mă acasă, trec prin faţa cazărmii germane de la Invalides. Lugubrul sunet al goarnei, stingerea. Această goarnă îmi anunţă sfârşitul Europei. Hitler n-a ştiut cum să galvanizeze acest mare corp disparat, n-a ştiut să învingă cinematografia americană. Evreii suntem chiar noi înşine, schimonosiţi de viaţa din marile oraşe.

în sfârşit, *N.R.F.* a murit cu adevărat. Bietul, bătrânul Paulhan, care strânge la piept rămăşiţele literaturii franceze (suprarealişti, evrei, profesori care se cred la fel de liberi ca Baudelaire şi Rimbaud). Ce reflex de maniac m-a făcut să târăsc după mine acest reziduu fantomatic ca pe o ghiulea de carton.

Fantomă, eu sunt fantoma mea şi de aceea trebuie să mor. Parcă aş fi îndrăgostit de o ţipă de treizeci de ani pe care am dorit-o când avea optsprezece ani, pe care acum o am şi nu ştiu ce să fac cu ea. E văduvă şi are o fetiţă şi pentru mine are tot optsprezece ani. Dar eu am cincizeci de ani şi văd cum ar putea, cum ar fi putut fi îndrăgostită de mine. Şi aproape că este... dar nu în întregime. Mereu acel gust de dragoste întreruptă. Nu mai am păr, fac burtă în ciuda gimnasticii de dimineaţă, iar mângâierile mele prea savante au un caracter de reminiscenţe.

Prodigioase, asemănările dintre *Kabbala* şi *Vedanta.* Vorbesc despre acest lucru cu Audiberti, care înţelege imediat, prodigios analfabet care extrage din alfabet efecte abracadabrante! E singurul om cu adevărat interesant întâlnit la *N.R.F.* Ce tip surprinzător! Scriitorii ies acum din şcoala primară, dar atmosfera încă saturată de cultură a Franţei îl electrizează. Numai că aceşti bărbaţi ieşiţi din popor nu au mare lucru de spus! Literatura după bătălia de la Cheroneea. Bătrânul Gide vorbeşte, pare-se, la radio Alger.

Kabbala şi *Vedanta:* există deci un secret comun tuturor iniţiaţilor. Slavă Domnului, voi fi aflat acest lucru înainte de a muri. Secret minunat şi dezamăgitor.

[1] Scientismul creştin, sectă care propune măsuri de medicină alternativă derivate din textele biblice, care exclud orice medicaţie modernă sau tratamente ale medicinei clasice. Fondată în secolul al XIX-lea de către Mary Baker Eddy (1821-1910) (n. ed.).

[2] Baedeker, ghiduri turistice publicate de editura germană cu acelaşi nume, vestite pentru acurateţea informaţiilor prezentate. Ghidul Baedeker pentru Marea Britanie a servit drept hartă a atacurilor aviaţiei germane asupra oraşelor prezentate acolo, ofensiva purtând în literatura de specialitate numele de „raidurile Baedeker" (n. ed.)

27 *iulie*

Mussolini demisionează ca un vulgar ministru democrat[1]. E sinistru de ridicol. Aşadar, fascismul n-a fost decât atât. Fascismul nu era mai puternic decât mine, filosof al violenţei în papuci. Va fi mai grotesc decât Napoleon, care a fost atât de grotesc pe *Bellerophon*[2]*.* Fascismul demonstrează prin slăbiciunea sa slăbiciunea Europei, decadenţa Europei. Hitler va fi oare în stare de mai mult? Fascismul nu putea fi ceva mare şi solid decât devenind din ce în ce mai socialist. Totul s-a blocat pe 30 iunie, când Hitler s-a rupt de aripa sa stângă[3]. Conservatorismul burghez a pervertit fascismul din interior. Marxiştii au avut dreptate: fascismul n-a fost până la urmă decât o apărare burgheză. Amara, sângeroasa consolare a unor oameni ca mine este ideea că burghezia, lipsită de fascism, va pieri. Acum (cam de un an încoace) toate urările mele de bine se îndreaptă către comunism. Orice, numai să piară burghezia. Mă întorc la teza lui Boutros din *Une Femme ă sa fenetre.* Europa decadentă să se prăbuşească, Europa, incapabilă să se detaşeze de burghezie, să moară împreună cu ea. Ruinele culturii europene să fie ruinate. Niciodată, chiar dacă mi s-ar da voie să trăiesc în ea, n-aş vrea să mă adaptez din nou acestei palide mârşăvii care va fi democraţia recondiţionată. — Dar ajung, în consecinţă, să mă îndoiesc chiar şi de Stalin însuşi. La urma urmei, nu e şi el, la fel ca de Gaulle, în mâna evreilor? — Iar apropierea dintre germani şi ruşi nu se va face, sau se va face prea târziu, sau prost. Germania învinsă îi va aduce oare o forţă suficientă lui Stalin ca să-i învingă pe anglo-saxoni. Iar acesta, prin intermediul evreilor, nu este oare deja învins de anglo-saxoni?

Da, eram, sunt cu adevărat fascist. Nu puteam să trăiesc decât în acest vis de redresare virilă şi ascetică? Am crezut într-un vis, aşa cum i se cade unui intelectual, şi rămân credincios acestui vis. Realizarea pe jumătate a acestui vis a fost ultima tresărire în Europa a tot ceea ce iubesc în viaţă: o anumită atitudine fizică, o anumită aristocraţie de comportament. Vis scufundat în birocraţie, vorbărie a propagandei, jumătăţi de măsură tipic burgheze, dar vis care m-a făcut să vibrez timp de zece ani şi care m-a făcut să devin conştient de adevărata mea natură în plan social.

Am combinat acest vis cu ocultismul arian, indian, vedantist, spre profunda mea fericire intimă. Nietzsche venea să continue *Baghavad Gita.*

Eram însă prea slab, prea dispreţuitor, prea îndoielnic şi prea îndoit

pentru a striga de pe acoperişuri şi în adunări cât ar fi fost nevoie. Dacă n-aş fi avut atâtea suferinţe fizice, dacă n-aş fi fost prea bătrân pentru a-mi părăsi cărţile,

' Demisia lui Mussolini din 25 iulie 1943 este urmată de constituirea unui guvern Badoglio care va declara război Germaniei pe 13 octombrie 1943.

[2] Napoleon s-a predat comandantului vasului englez *Bellerophon* pe 15 iulie 1815.

[3] Nouă aluzie la lichidarea lui Rohm şi a partizanilor săi în „noaptea cuţitelor lungi", pe 30 iunie 1934.

ar fi trebuit să fiu S.S. Dar ce? Să curăţ cartofi, să mă supun unui plutonier? La cincizeci de ani, nu mă mai amuză.

Sunt prea bătrân şi totodată prea angajat ca să devin comunist. Vreau să rămân închis în aceşti zece ani de speranţă şi de bucurie pe care i-am trăit în visul meu fascist.

Există în mine extremism de dreapta şi extremism de stânga. Dar, fără îndoială, toate extremismele vor fi aruncate la gunoi.

Vae victis? Să ne scuipe în faţă înainte de a ne sugruma: o meritǎm cu prisosinţă.

6 august

— Oraşele Orei[1] şi Catania au fost ocupate; ruşii au alcătuit de câtva timp un guvern al Germaniei libere fără să ceară autorizaţia anglo-saxonilor, aceasta este vestea cea mai importantă. Cu guvernele lor polonez, iugoslav, cu certa lor influenţă asupra lui Beneş[2] îşi pregătesc partea leului. Fascismul va mai apuca zile frumoase în Europa, dar prea târziu, prea târziu. Până atunci fasciştii se tulbură, se descompun, dispar la fel de uşor ca iacobinii — ba chiar mai uşor — după 1794. Mişcările cele mai violente ale Istoriei intră sub pământ cât ai clipi din ochi; cu siguranţă, n-aş fi crezut aşa ceva despre fascism. Cu toate cele pe care le-am aflat de doi ani încoace despre hitlerism!

Guvernul german de la Moscova este constituit parţial din burghezi prizonieri, e o minunăţie. Burghezii sunt prizonierii Moscovei nu numai la Moscova. Ah! Dacă aş putea să mă fac comunist astăzi, în direcţia asta mi-aş îndrepta forţele. Numai ca să trăiesc destul şi să văd furia şi sângele burghezilor curgând după un an sau doi de viaţă sub cizma rusească. Ah! M-aş bucura. Cât despre civilizaţia europeană, e condamnată oricum, între Middle West şi comisarii poporului; Academia franceză, Papalitatea, Marele Stat Major german vor avea ceea ce merită.

în ultimul moment, hitleriştii şi burghezii se vor înţelege de minune — odată ce hitleriştii vor fi *„evacuat Occidentul,* zic unii. Rămâne de văzut. Frontul german din Rusia se va prăbuşi, poate, înaintea frontului de Vest. Şi apoi masele germane vor scăpa, până la urmă, de Hitler sau de succesorii săi. Toate astea nu vor fi împiedicate de un mareşal în plus care

va guverna Germania, ba chiar dimpotrivă.

' Oraş situat pe malul râului Oka, pe frontul de est.

[2] Beneş (1884-1948) a fost preşedintele Republicii cehoslovace din 1935 până în 1938; redevine preşedinte între 1945 şi 1948. Drieu, care îl cunoscuse la Paris, la sfârşitul anului 1933, îl aprecia mult.

24 *august*

Mi-am petrecut luna august la Paris, făcându-mi ordine în hârtii, încercând unele leneşe demersuri pentru a-mi pregăti o călătorie în Spania sau în Elveţia. Nu ştiu la ce voi ajunge. După ce am terminat romanul *les Chiens de paille,* care de altfel ar necesita retuşuri serioase, vreau să pun la punct o culegere de poeme, al cărei titlu va fi poate *Runes'.* Mi-am dat seama că, din primăvara lui 1940, schiţasem multe poeme, pe care le-am revăzut unele după altele şi le-am încheiat brusc cu atâta uşurinţă, dobândită ca urmare a unor numeroase şi destul de penibile eforturi. Au oare vreo valoare? Gândirea e fermă, poate chiar prea fermă; cât despre muzicalitate, asta nu-i punctul meu forte. Există un fel de inspiraţie, dar am croit prea dur din prima inspiraţie. De asemenea, aşa cum n-am putut niciodată să dansez ca lumea, număr silabele pe degete şi greşesc[2]. în orice caz, în aceste versuri, se află câte ceva din gândirea mea religioasă, dar cam prescurtată şi exprimată în termeni prea occidentali, după gustul meu actual. Dacă vor fi vreodată publicate sub numele meu, lumea n-o să creadă: aş vrea să încerc o mistificare. Deja am făcut una şi poemele mi-au fost trimise înapoi cu câteva cuvinte dispreţuitoare! Sunt gata să admit că forma e stângace şi dă în vileag prozatorul.

Sicilia şi Harkovul au fost cucerite. Inerţie totală a politicii germane, care ar trebui neîntârziat să se decidă între democraţie şi socialism. După experienţele din Alger şi din Italia, se merge cu siguranţă spre guverne de Front Popular, care vor pregăti calea comunismului. Nu cumva, chiar de pe acum, poate, comuniştii îl susţin pe de Gaulle împotriva anglo-americanilor? Totul anunţă succesul comunismului: fronturile populare admise de englezi şi transformarea care va avea loc în Germania. Litvinov[3] s-a întors la Moscova, Himmler a fost numit — toate astea par a prevesti o înţelegere germano-rusă — dar după înfrângerea germană, desigur. O administraţie militară a anglo-saxonilor ca AMGOT[4] va reuni unanimitatea împotriva sa în scurt timp şi de această unanimitate vor profita comuniştii. Gaulliştii mărturisesc că organizaţiile paramilitare sunt în mâna comuniştilor.

[1] Culegerea nu va vedea niciodată lumina tiparului sub acest titlu; este, probabil, vorba despre o parte din poemele târzii publicate la Frederic Chambriand sub titlul *Plaintes contre Inconnue.*

[2] Anumite poeme din volumul *Plaintes contre Inconnue* cuprind realmente elemente false de versificaţie.

[3] Litvinov (1876-1951) a semnat în 1935 cu Laval pactul franco-sovietic. Ambasador la Washington în 1941, s-a întors în U.R.S.S. în 1943 şi a devenit ministru adjunct la Ministerul de Externe, funcţie pe care a ocupat-o până în 1946.

[4] AMGOT (The Allied Military Government of the Occupied Territories) este administraţia teritoriilor ocupate de Aliaţi, experimentate în 1943 în Sicilia eliberată.

Pierre Drieu la Rochelle

2 septembrie

Ultimele zile se apropie. Săptămâna viitoare va avea loc marea serie de atacuri în Italia, în Balcani şi în vest, în Franţa. Germanii vor ceda. Profeţiile mele se vor realiza: ruşii vor ajunge la Berlin înaintea englezilor şi a americanilor. Şi atunci, ca şi în secolul al IV-lea, valul german va tălăzui din nou Occidentul, împins de valul slav. Şi va fi bine. Totdeauna, chiar din copilărie, am crezut în decadenţa Europei (şi nu numai a Franţei). De altfel, ura mea faţă de democraţie mă face să doresc triumful comunismului. în lipsa fascismului şi în contact cu germanii, de altfel, am văzut cât de insuficient este fascismul atât împotriva democraţiei, cât şi împotriva capitalismului — numai comunismul poate cu adevărat să strângă Omul cu uşa şi să-l oblige să admită din nou (şi cum n-o mai făcuse niciodată şi cum n-o mai admisese din Evul Mediu) că are Stăpâni. Mai bine Stalin decât Hitler este expresia unei legi de fier.

Aceste gânduri vor transforma moartea mea într-o voluptate. Voi muri înainte ca francezii să-şi dea definitiv seama că nu mai sunt nimic, înainte ca burghezia să fie la pământ, înainte ca toată Europa să se afle sub cizma knuto-slavă, înainte ca America să devină o insulă unde să se refugieze ultimii capitalişti, înainte ca Papa să fi primit vizita noului Napoleon. Păcat, dar ura!

10 septembrie

Italienii nu se dezonorează mai rău decât francezii, care i-au lăsat baltă ca pe nişte gunoaie pe Jeanne d'Arc, Robespierre, Napoleon. îl vor preda pe Mussolini englezilor aşa cum *noi* practic l-am predat pe Napoleon. în fond, nu poate fi vorba despre onoare naţională într-un război al religiilor. Problema se pune azi: fascism şi antifascism, după cum mâine va fi: comunism şi anticomunism.

Totuşi e nostim să-i vezi pe englezi încurajându-i pe italieni la trădarea pe care le-o reproşează francezilor, iar germanii reproşând italienilor ceea ce ar dori din partea francezilor. Aceştia sunt banii mărunţi ai istoriei, care nu face decât bani calpi.

Stalin va face cu Biserica ceea ce au făcut francii merovingieni[1] şi turcii

selgiucizi[2]. Va arde ceea ce a adorat şi va adora ceea ce a ars. Comunismul îşi are dezvoltarea sa logică în teocraţie.

Tot nu ştiu dacă voi muri sau voi trăi. De ce să mai trăiesc? Am cincizeci de ani, infirmităţile apar, fără să mai pun la socoteală leziunile grave ale ficatului,

[1] Drieu se referă probabil la Clovis, primul rege al dinastiei merovingiene, care, după ce înfrânge în 486 ultimele puncte de rezistenţă romane din Gallia, trece în 496 la credinţa catolică (romană), împreună cu întreg regatul franc (n. ed.).

[2] Turcii selgiucizi s-au convertit la Islam în cursul secolului al V-lea. Au creat în secolul al XI-lea un fel de Biserică de Stat, sprijinită pe o şcoală de teologie, *madrana,* care a organizat ortodoxia sunnită şi a asigurat răspândirea sa în tot universul islamic.

poate şi ale rinichilor — şi ale inimii. Dragostea nu mă mai interesează deloc, simţurile mele au murit, sau aproape. Desigur, talentul meu mai pare capabil de unele lărgiri şi aprofundări. Dar, pe legea mea, asta e. Pe de altă parte, mă tem de umilinţele inutile ale exilului, ale ascunzătorii sau ale închisorii. N-am chef să văd, ca în Italia, tropăind prin Franţa turiştii yankei, spoliatorii evrei, apoi hoardele comuniste. La ce bun să dai înapoi ca să sari mai bine? Aş face mai bine să mă omor liniştit şi curat în mijlocul cărţilor mele, în timp util. Să văd mascarada lui de Gaulle, făcând patriotism şi pseudo-autonomism, sub ochii americanilor şi ai englezilor, după mascarada unor Petain-Laval, sub ochii germanilor — nu-i de mine. Desigur, moartea violentă ar fi o purificare destul de bună, sau o sublimare. Dar pretextele morţii mele vor fi atât de sordide şi moartea aceasta va semăna atât de puţin cu încoronarea relativ ascetică şi mistică pe care o întrevăd ca urmare a studiilor mele religioase. Mi-ar mai trebui încă puţini ani ca să ajung la deplina înflorire interioară, care în ultimii ani a fost puternic activată de presiunea pericolului. închisoarea ar fi o încercare destul de bună, dar închisoarea sau execuţia vor fi însoţite de o atât de mizerabilă mascaradă politică, încât va falsifica adevăratul caracter al pornirii mele interioare. Sinuciderea este pe linia misticii mele extrem de libere de iniţiat lipsit de iniţiatori, pe linia mea de autodidact superior, de metafizician solitar. încet, încet, descopăr fondul comun al vedantismului şi al *Kabbalei.* Egiptul şi Chaldeea, mistica greacă şi mistica arabă, religiile primitive, antice şi ermetismele moderne. Greşesc oare nefrecventându-i pe ocultişti? Există unii serioşi? Ocultismul face mai multe parale decât ocultiştii. Şi trebuie oare să zicem ocultism în această epocă de destrăbălare tipărită? Guenon[1] mi s-a părut singurul serios. Poate că mai sunt şi alţii care m-ar fi ajutat să nu bat pasul pe loc şi m-ar fi dus puţin mai departe de locul în care mă voi opri. Dar nu prea cred în secrete şi arcane. Ştiu probabil atât cât pot afla, atât cât sunt demn să aflu. Inutil să spun că nu cred că sinuciderea este un păcat. Vârsta, gradul de cultură şi de detaşare mă situează dincolo de păcat, al cărui sens, de altfel, nu l-am perceput niciodată. Am avut doar percepţia conflictului rezolvat din *Baghavad Gita* — între acţiune şi speculaţie. Când mă aflam

în plăcere sau în acţiune, regretam visul, dar nu mă bucur cu adevărat de vis (care este realitate) decât după ce am străbătut acţiunea. *Baghavad Gita* este evanghelia care mi se potriveşte cu adevărat.

După ce am citit puţin *Kabbala* şi mult Biblia, am ajuns la concluzia, bineînţeles, nu de antisemitism (care n-a fost pentru mine decât o pasiune şi o gândire în planul politic cel mai de jos), ci de asemitism. Gândirea ocultă a Occidentului s-a împiedicat prosteşte de *Kabbala,* ca ezoterismul de Biblie, când există toată gândirea Asiei şi islamismul şi religiile primitive ariene (celtice, greceşti, germanice, slave). Voi muri la graniţa dintre vedantism şi

[1] Orientalist, mare interpret al textelor sacre indiene şi musulmane, Rene Guenon (1886-1951), este autorul unei *Introduction generale des doctrines hindoues,* 1921.

budism, la limita dintre Samkhya[1] şi Madhyamika[2]. Dar câtă ignoranţă. Ce dulceag şi jalnic pare a fi totul prin intermediul lucrărilor la mâna a doua, a traducerilor incerte. Ce viaţă frumoasă ar fi fost să studiez greaca şi ebraica, apoi sanscrita, apoi egipteana. Astăzi mi se pare că gândirea religioasă şi filosofică dau mai mult preţ vieţii decât tot prestigiul artei, de care, de altfel, mă bucur mai mult din cauza recurenţelor şi sugestiilor filosofiei. Dar ce înseamnă mica gândire franceză în mijlocul acestora? Am recitit Pascal iarna trecută şi n-am mai găsit la el decât o savoare psihologică. Nietzsche e mai adânc datorită descoperirii fundamentelor sale budiste, l-a aplicat gândirii occidentale câte ceva din metoda Hinayana[3], distrugătoare a tuturor categoriilor. Bergson, care n-a fost niciodată foarte aproape, se depărtează, fiind numai bun să-l corecteze pe Descartes.

Aş fi vrut totuşi să văd, preţ de o clipă, opunându-se barbaria americană şi barbaria rusească pe ruinele Europei. Unde se va refugia gândirea? Deja aproape că a murit. (Odinioară gândirea moartă la Alexandria a ţâşnit aproape imediat sub acoperirea islamismului — nici o soluţie de continuitate.)

Din generaţia noastră vor rămâne Malraux, Bernanos, Montherlant, Breton, Aragon, Giono, Jouhandeau: e totuşi destul de bine! Să-i sprijine Spiritul, dacă sângele le lipseşte.

— Biserica va face cu Rusia ceea ce a făcut acum o mie cinci sute de ani cu germanicii, iar Stalin va accepta fără îndoială combinaţia, ca şi Clovis. Biserica va deveni pentru el o altă pârghie împotriva anglo-saxonilor. De asemenea, absorbirea Califatului de către turci. Absorbirea chaldeenilor şi a magilor de către perşi. Aceste absorbiri sunt constante în istorie.

16 septembrie

— Se pare că a avut loc o luptă între cenzura militară şi ambasadă cu

privire la un articol pe care voiam să-l public despre a doua fază a revoluţiei socialiste, în care preconizam o a doua Revoluţie. Mai socialistă în Germania şi, la urma urmei, o stabilire a unei paralele cu Rusia stalinistă naţional-comunistă. Armata a suprimat articolul, armata este atât antinazistă, cât şi antisocialistă şi anticomunistă, armata visează să se înţeleagă ca Badoglio[4] cu anglo-saxonii, armata e capitalistă, poate chiar democratică, în orice caz liberală! Problema

[1] Samkhya este unul din cele şase sisteme filosofice ale brahmanismului şi constituie în esenţă o metodă morală pentru a parveni la mântuire.

[2] Madhyamika este şcoala budistă întemeiată de filosoful legendar Nagarjuna la sfârşitul secolului I sau la începutul secolului al II-lea după Hristos.

[3] Hinayana sau „micul vehicul" reprezintă tradiţia budistă a originilor, prin opoziţie cu tradiţia mai târzie a „marelui vehicul" (Mahayana).

[4] Să amintim că negocierile guvernului Badoglio cu Aliaţii conduseseră la un armistiţiu pe 8 septembrie 1943.

italiană este o repetiţie generală a problemei germane: internaţionala generalilor va aranja totul... Da, dar dacă Stalin ajunge la Berlin înaintea englezilor? Generalii se vor afla în fruntea harababurii generale democratico-reacţionare dinaintea talazului roşu. Generalii germani se vor dovedi până la urmă la fel de inepţi ca generalii francezi de la Vichy sau Alger. Ciudată această bătălie între fascism şi armată, armata încarnând şi rezumând ultimele forţe ale capitalismului liberal. Specie de fascism la puterea a doua, care ar trebui să aducă aceleaşi servicii ca şi fascismul, fără a prezenta şi inconvenientele sale, dar care nu va putea să stăvilească recurenţa confuziei democratice, în mijlocul căreia se va înălţa puterea roşie.

Rommel trebuie să fie un trădător, va pierde dinadins bătălia de la Salerno[1], aşa cum dinadins a pierdut la El Alamein. Şi totuşi se zicea că e un general hitlerist. Joacă rolul mareşalului Rege al Suediei[2]. Salerno este Waterloo: Montgomery nu este Grouchy, ci Blucher. Dacă germanii nu pot avea superioritatea la Salerno, cu atât mai mult vor fi dominaţi pe Apenini, între Florenţa şi Bologna.

— Ruşii vor cuceri poate Kievul înainte de instalarea ploilor, în orice caz, Dniepropetrovsk, mai înainte. La primele geruri vor cuceri Smolensk, Estonia, restul Ucrainei. în decembrie vor fi la graniţele Poloniei, dacă nu cumva chiar mai devreme. în acel moment, englezii vor fi în Alpi, la Bordeaux, Toulouse, Marsilia. Deci, ruşii vor fi primii în Germania. Dar Germania se va despărţi în două, de o parte poporul şi partidul, de cealaltă armata şi burghezia. Germania se va scinda mai mult decât Franţa şi Italia. Nici o speranţă să treacă în întregime de o parte sau de alta, afară doar dacă ruşii sau englezii nu-şi vor schimba radical atitudinea.

Dacă ruşii doresc, după ce vor fi distrus Germania şi vor fi cucerit Europa centrală, să distrugă Japonia înainte de a-i ataca singuri şi

pretutindeni pe anglo-americani, vor fi avut o viziune prea mare şi vor risca să piardă totul. Poate că atunci îi vor opune pe englezi americanilor sau invers.

4 octombrie

— Toată lumea e sedusă de ruşi. Succesul are o forţă irezistibilă. Englezii, americanii, germanii, japonezii, toată lumea e agăţată de pulpana ruşilor. Fiecare însă cu [intenţia][3] de a-i păcăli şi de a nu fi păcăliţi de ei. Şi ei tot la

[1] Salerno a fost cucerit de trupele generalului Clark la 10 septembrie 1943. Pe 13 septembrie, o contraofensivă germană e pe punctul să-l oblige să-şi îmbarce din nou trupele, dar până la urmă aceasta eşuează.

[2] Drieu se gândeşte, după toate aparenţele, la Bernadotte, în momentul căderii Imperiului napoleonian.

[3] Drieu a scris, probabil, greşit: atenţia.

asta se gândesc. Contrar zvonurilor, sunt sigur că vor merge până la capăt împotriva lui Hitler şi a Germaniei. Vor distruge statul german şi vor reface o armată germană în folosul lor, sau mai degrabă vor distruge armata şi-i vor aduce pe soldaţi într-a lor. Sau poate vor dori să seducă poporul înainte de a-l aservi, să şi-l facă aliat înainte de a-l transforma în sclav: vor miza pe unitatea germană împotriva proiectelor engleze sau americane de dislocare. Cu atât mai mult cu cât nu vor putea opune în mod serios Anglia Americii.

Ne întoarcem mereu la acest lucru: Anglia nu poate ţine Europa occidentală doar cu Franţa, împotriva ruşilor. Ar avea nevoie de Germania. Dar o Germanie democratică va fi o pradă uşoară pentru diplomaţia rusească şi pentru comunism. Englezii vor visa la o Germanie ţinută în frâu de *Reichswehr* şi care va fi renunţat la marile cuceriri, evacuând Occidentul. Dar cum va putea trăi această Germanie? Din cauza foamei şi a disperării, va fi ispitită de ambiţie să-şi întoarcă privirea spre Rusia.

— Pentru a recuceri Asia, dacă ruşii susţin Japonia, anglo-saxonii vor avea nevoie de o Germanie puternică, Franţa fiind insuficientă.

Bietul Mussolini, mare păcat că a fost luat de nemţi: sosise pentru el momentul să termine şi el *voia* să termine[1].

[1] Prizonier la Gran Sasso, Mussolini fusese eliberat pe 12 septembrie 1943 de către un comando german condus de căpitanul S.S. Otto Skorzeny; dar Hitler s-a întâlnit cu un om uzat, sfârşit.

1944

12 ianuarie

Foarte lungă întrerupere a acestui jurnal: e de înţeles, căci din octombrie batem pasul pe loc. Situaţia politică nu s-a schimbat, iar inima mea, ostenită de emoţii mereu asemănătoare, s-a calmat. Nu mă mai întreb dacă mă voi sinucide sau mă voi lăsa ucis sau dacă mă voi exila când vor sosi americanii şi englezii: trăiesc de azi pe mâine... sau în veşnicie. M-am bucurat toată vara şi toată toamna că am scăpat de revistă şi, de când am terminat romanul *Les Chiens de paille,* n-am mai făcut aproape nimic. Din august, visez la o dramă despre *Iuda* al cărei plan e acum destul de precis: chiar am schiţat un act[1]. Scriu în continuare articole în *la Revolution naţionale,* mic săptămânal, din amor propriu, ca să nu pară că mi-e frică şi dintr-o rămăşiţă de pasiune şi din cauza tendinţei mele către speculaţii, dar, în rest, mă dezinteresez total de politica imediată. Politica francezilor faţă de Germania este la fel de mizerabilă ca cea faţă de englezi, americani şi ruşi. Iar germanii recoltează ceea ce au semănat în 1940 şi 1941: absenţa spiritului revoluţionar. Nu puteau justifica invazia şi ocupaţia decât prin revoluţie. Nu era vorba să ia Alsacia, ci să suprime frontiera vamală şi să federalizeze Europa împotriva Rusiei. Germanii n-au nici un simţ dincolo de simţul naţional. Sunt aproape la fel de senili ca francezii şi englezii. Eşecul german îmi dă măsura decadenţei europene. De fapt, avusesem deja acest sentiment de decepţie în perioada bătăliei de pe Marna în 1914: ratarea Europei bismarckiene.

Jalnica atitudine a anglo-saxonilor faţă de ruşi se explică prin faptul că au fost izgoniţi de pe două continente şi că le este foarte greu să pună din nou piciorul acolo. Poziţia lor excentrică faţă de Eurasia îi jeneză considerabil când e vorba să joace un rol aici. Vara trecută le-a fost probabil teamă ca nu cumva ruşii şi nemţii să se întoarcă împotriva lor. Această ipoteză rămâne posibilă până în ultimul minut. Totuşi, cred că armata, burghezia (ce-o mai rămâne din ea), partidul chiar, în ultimul moment, se vor aranja cu anglo-americanii: de câteva luni, încet, încet, au dobândit acest continent. Nemaicrezând deloc în

' Piesa *Iuda* de Drieu nu va fi niciodată terminată; au rămas totuşi fragmente importante, care luminează în profunzime tematica trădătorului în imaginarul lui Drieu. Vezi în această privinţă Julien Hervier, *Deux individus contre l'Histoire* (Klincksieck, 1978, pp. 184-187).

forţa revoluţionară a hitleriştilor, nu-i cred capabili să-i influenţeze pe ruşi şi să se aranjeze cu ei.

Mizeria de la Alger nu mă miră, francezii nu pot cu nici un chip să iasă din jegul lor şi nici nu vor mai ieşi vreodată. Se vor veşteji din ce în ce. Stendhal a văzut foarte clar că în 1815 au fost loviţi mortal. Din moment ce Franţa nu putea deveni un imperiu, avea puţin câte puţin să se chircească. Cine nu înaintează dă înapoi. Eu unul am avut sentimentul acut al artificiului încă din 1918. Comuniştii joacă un rol în Algeria, ca pseudo-fasciştii la Paris şi catolicii la Vichy — pentru că masa franceză, care este totdeauna moderată sau radicală, nu mai poate fi reprezentată decât prin fostele sale marionete. De Gaulle este un maestru de ceremonii angajat de evrei pentru a le agrementa întoarcerea în Franţa. Evreilor le place particula nobiliară.

Germanii s-au bazat pe dezbinare la noi, ca şi englezii; tentaţia era prea mare. A.[1] mi-a mărturisit-o recent. N-au riscat niciodată să favorizeze constituirea unui mare partid francez. Nici englezii nu-şi vor asuma acest risc. Nici ruşii. Singura noastră speranţă de a fi salvaţi de noi înşine ar fi străinul: e o contradicţie în termeni, lată totuşi ce aşteptam de la germani în 1940, pentru că speram că vor vedea că acesta este interesul lor. *„Cadavrul nostru va putrezi Europa voastră",* i-am spus lui A.

Fiecare francez, sau aproape, este un agent al străinului, dar nu vrea s-o mărturisească şi continuă să invoce cuvântul Franţa de dimineaţă până seara. Fiecare colaborare este din ce în ce mai bătută; e un preş din ce în ce mai călcat în picioare şi mai demn de dispreţ. Doriot este prizonier în Polonia[2] aşa cum de Gaulle este, la Alger, prizonier al ruşilor; Deat e prizonier la Paris şi Mareşalul la Vichy. Franţa este *La Prisonniere,* cu aceeaşi perversiune internă.

încep să cred că Rusia va lăsa să se refacă o Europă democratică la vest de Vistula „... *ca să te mănânc mai bine, copila mea".* Acest lucru îi va permite să culeagă succesiv ţările din Occident, fără război.

18 ianuarie

în aceste ultime luni, mi-am dus în continuare dubla mea existenţă: pe de o parte, mania mea să mă ocup mereu de politică, să speculez şi să despic firul în patru în privinţa evenimentelor zilei, pe de altă parte, dorinţa să mă cufund mereu mai adânc în meditaţia filosofică şi religioasă. Dar această dorinţă se manifestă doar ca o curiozitate istorică, o poftă imensă de lectură care, de fapt, sunt şi vechile mele manii. Am citit mult despre India, Tibet, China şi încep să cuprind dezvoltarea gândirii ariene a Indiei. Mi se pare a fi

[1] Probabil Abetz.

[2] Din motive politice, Germania i-a interzis *locotenentului* Doriot (care se angajase

voluntar în 1941) să iasă din cantonamentele L.V.F.

mult mai pătrunzătoare şi mai subtilă, mult mai amplă şi mai profundă decât gândirea Occidentului nostru (Grecia, Alexandria, Evul Mediu, timpurile moderne). Mi se pare mai liberă cu privire la formele de care se serveşte, mai puţin grafică, mai intimă şi intensă, legând mai bine experienţa vieţii cu gândirea cea mai abstractă. Dă prioritate divinului asupra lui Dumnezeu, spiritualului asupra sufletului, dramei cosmice asupra dramei terestre. Am petrecut ore importante citind şi recitind *Upanişadele, Brahmasutra',* textele Marelui Vehicul[2], *Taci*[3]*.* Asemenea libertate nu se găseşte decât la Heraclit şi Plotin şi la Dionisie Areopagitul[4], câţiva teologi mistici ai Evului Mediu, câţiva germani, Nietzsche şi Bergson (pe Kierkegaard îl ignor). Am fost foarte dezamăgit de lectura *Sophar-u|w:* e aproape acelaşi lucru cu *Gnoza,* e din aceeaşi vână. Este o mitologie, desigur dialectică, dar mult prea minuţioasă şi rectilinie. Are aspecte prea materiale şi senzuale. Uimeşte mai ales prin arta literară, aceeaşi care străluceşte în Biblie. Evreii sunt mai mult literaţi decât filosofi. Au asimilat încet şi inegal filosofia arienilor. De fapt, în lume nu există decât gândirea ariană, care, pe de o parte, îşi trimite razele până în China, iar pe de altă parte, până în fundul Occidentului, prin greci, alexandrini, celţi şi germanici şi refracţia evreiască.

în orice caz, de câţiva ani încoace, puţin câte puţin, viaţa mea interioară a fost total bulversată, reînnoită, adâncită prin descoperirea Tradiţiei ezoterice. Da, cred în ea. Cred că la baza tuturor marilor religii este o religie tainică şi profundă care leagă toate religiile între ele şi care alcătuieşte doar o singură expresie a Omului Unic şi pretutindeni acelaşi. Iniţierea mea nu merge prea departe, din cauza lipsei de fertilitate a firii mele şi de prea puţinul meu zel în căutarea comunicării orale, dar puţinul pe care l-am atins îmi ajunge să-mi dea încredere în mine, să-mi aducă o iluminare minunată. Oare cum mai pot întârzia în politică după aşa ceva? Din manie, pentru că las să continue un automatism, pentru că mă derobez, de teama concentrării şi a efectelor sale prodigioase, pentru că totdeauna am fugit de fericire, din îmbâcsire fizică.

De asemenea, nu prea am încredere în persoane, neavând nici în privinţa doctrinei. Mă tem de şarlatani, mă tem să nu cad în legăturile unei obedienţe care m-ar ţine ca nişte mijloace prea pământeşti. Există în mine un individualist înverşunat care se teme de tradiţie aşa cum s-a temut şi a fugit de Biserică, masonerie, partide politice, pretându-se totuşi la unele ca acestea.

1 *Brahmasutra* (sau *Vedanta sutras)* sunt textele de bază ale Vedantei.

2 Marele Vehicul (Mahayana) cuprinde tradiţia budistă din preajma erei creştine.

3 *Dao De Jing {Cartea despre Tao şi virtuţile sale)* atribuită lui Lao Zi, exprimă doctrina taoismului, cam prin secolul al Ill-lea î. Hr. (Ediţia în limba română, îngrijită de Şerban Toader, Ed. Ştiinţifică, 1999, n. tr.)

[4] Acest din urmă nume a fost adăugat pe pagina din stânga. Dionisie Areopagitul, atenian convertit la creştinism de către Sfântul Apostol Pavel, căruia, multă vreme, i-au fost atribuite lucrările unui anonim din sec. al V-lea şi al Vl-lea, pseudo-Dionisie, foarte marcat de neo-platonism.

Până unde aş ajunge, dacă nu sunt ucis sau nu mă omor în următoarele luni? Voi muri poate pentru o credinţă aparentă în virtutea politicii, care nu-mi mai aparţine. Dar există, desigur, o cale de încercări, pe care le-am căutat dintr-un minimum de instinct spiritual. îmi voi plăti grosolănia nemăsuratei mele dorinţe de cunoştinţe intelectuale printr-un chin grosolan. în cazul acesta, moartea mă va lăsa la un nivel modest pe calea vieţii mele eterne.

— Religiile asiatice te depărtează de creştinism şi, totuşi, într-un anume fel, te aduc înapoi la el, căci permit să-i aduci maximum de lumină şi să dai în vileag tot ceea ce este ascuns în el.

28 ianuarie

Ceea ce se va petrece cu mine mi se pare admirabil şi exemplar. De câţiva ani, în interiorul meu, m-am dezinteresat din ce în ce mai mult de politică, nu numai de acţiune, dar chiar de speculaţia politică. Şi totuşi, deşi în străfundurile fiinţei mele eram din ce în ce mai absorbit de studii şi de meditaţie metafizică (în sensul pe care Guenon îl dă cuvântului), grija pentru politică se manifesta în continuare în viaţa mea, ca o manifestare exterioară. Or, această manifestare dădea în vileag nişte caractere tranşante şi cu atât mai tranşante cu cât nu mai reprezentau pentru mine decât indiferenţa faţă de condiţia mea umană. Cu toate acestea, încă nu era cu adevărat indiferenţă, mai exista şi plăcerea riscului. Căutam în primejdia lumească a unei poziţii practice o pedeapsă şi o ispăşire pentru primejdia spirituală în care mă împotmoleam.

Dar atunci, iată că se produce recurenţa. Primejdia lumească se ascute până la urmă, devenind primejdie spirituală, pentru că moartea, la care mă vor condamna adversarii mei politici, îmi va întrerupe revoluţia spirituală înainte ca aceasta să-şi fi atins punctul decisiv.

în acelaşi timp, e drept, pericolul temporal mi-a adus în faţa ochilor prezenţa morţii, mult mai pregnant decât ceea ce ştiam de pe urma bolilor mele şi a sufletului meu şi a oboselii de a trăi în secolul acesta. Mi-a activat revoluţia spirituală. în sfârşit, binele şi răul se echilibrează întrucâtva, în această ambiguitate care caracterizează orice situaţie umană şi cu atât mai mult cu cât această situaţie se interiorizează.

— Am intenţia să mă sinucid. Mă întreb dacă nu cumva, în ultimul moment, sinuciderea mi se va părea contrară revoluţiei mele intime; atunci aş prefera pedeapsa capitală, deşi mi se pare ridicolă şi inutilă, întrucât mă va obliga să-mi trăiesc ultimele momente într-o atitudine politică ce nu mai corespunde în forul meu interior cu nimic real.

Am încheiat de curând transcenderea expresiilor politice: la nivelul cel

mai de jos, democraţia, deasupra hitlerismul, ale cărui lipsuri le-am trăit, deasupra

comunismul, al cărui triumf necesar şi inevitabil îl văd, dar care deja nu mai este decât un înveliş zdrenţuit de mişcările terestre.

Dintr-un anumit punct de vedere, aş fi putut şi ar fi trebuit să devin comunist de un an de zile. Dar, în afara faptului că, văzând cu ochii, comunismul se urâţeşte şi se împotmoleşte pe măsură ce se apropie de sfârşitul său, foarte tranzitoriu şi foarte insuficient, şi care n-are altă misiune decât să pregătească oamenii pentru revenirea plenitudinii teocratice. M-am săturat de micile mele avataruri politice; şi apoi, toate astea vin prea târziu: eu unul sunt deja în altă parte.

Voi muri fără să-mi fi putut exprima experienţa spirituală: abia câteva sugestii în *L'Homme ă cheval,* în *Les Chiens de paille.* Nu voi putea termina *Judas* şi nici nu ţin. Poemele şchioapătă.

Altfel aş fi vrut însă să dau mărturie: mi-ar fi plăcut să mai trăiesc câţiva ani fără să mai scriu şi să apuc să devin cu adevărat cel ce sunt acum.

Şi când te gândeşti că l-am întâlnit pe Guenon prin 1922 la Halevy[1] şi n-am ghicit; totuşi, n-am uitat niciodată acel chip descărnat. Poate că privirea sa m-a atins pentru totdeauna, fugitiv.

8 februarie[1]

Mă aflu din plin în acea toropeală de iarnă care îmi place atât de mult. Scriu foarte puţin, citesc mult, visez sau mă gândesc, văd foarte puţină lume. Nu merg destul. De altfel, mă simt destul de prost. Ar trebui să-mi fac o analiză a sângelui şi alta a urinei, ca să ştiu dacă mă prăpădesc încet. Dar nu le fac: mă plictiseşte să mă duc şi să iau un borcan dintr-un laborator şi să-l duc înapoi. Aceeaşi lene m-a făcut să nu-mi utilizez paşaportul pentru Spania. Asta şi fiindcă tot ceea ce ar implica această călătorie, treburi mărunte, întâlniri inutile, paradă, trăncăneală, false informaţii, toate astea mă fac să fug mâncând pământul. Când eram în Elveţia[3], trăiam într-o singurătate chiar mai mare decât la Paris. Mă bucur de lenea mea mai liber ca odinioară, ştiind prea bine că, mai devreme sau mai târziu, mă apuc de lucru şi, de asemenea, dispreţuind mai tare mania de a te face cunoscut şi de a fi citit după ce ţi-ai dovedit îndeajuns posibilităţile. De la vârsta de douăzeci şi trei de ani, mi-am găsit un minunat pretext ca să fac minimum posibil: la ce foloseşte să scrii

[1] Daniel Halevy (1872-1962) istoric, specialist în începutul celei de a lll-a Republici, prieten cu Peguy şi colaborator la *Cahiers de la Quinzaine;* a prefaţat eseul lui Drieu *Mesure de la France (Grasset,* 1922).

[2] Drieu a scris din neatenţie: 8 ianuarie.

[3] în noiembrie 1943, Drieu făcuse o călătorie în Elveţia şi se întâlnise la Freibourg cu Bertrand de Jouvenel, care l-a sfătuit energic să nu se întoarcă în Franţa: el a decis însă să se întoarcă, chiar cu riscul sinuciderii. Drieu îşi explică foarte clar motivaţiile în *Recit secret.*

când nu eşti genial. Zădărnicia talentului mă izbeşte la ceilalţi ca şi la mine însumi. De aceea nu înaintează *Judas.* Mă tem să nu fie decât explozia pedantă a tuturor lecturilor mele din ultimii ani. Totuşi, parcă aş zări un oarecare interes dramatic sau liric.

— Cei câţiva prieteni evrei pe care îi mai aveam sunt în închisoare sau fugari. Mă ocup de ei şi le fac unele servicii. Nu văd nici o contradicţie aici. Sau, mai degrabă — contradicţia dintre sentimentele individuale şi ideile generale este însuşi principiul omeniei. Suntem umani în măsura în care nu respectăm întocmai dogmele. Umanitariştii devin umani aducând un pic de violenţă în prescripţiile lor dulcege.

Sănătatea mea şubredă mă îndeamnă la moarte mai mult ca tot restul. Si apoi, n-am chef să văd noul grad de înjosire a tot ce există în Franţa după război. Avem datorii de un miliard, utilajele din uzinele noastre sunt înapoiate şi vom fi la cheremul Imperiului care ne va furniza materii prime. Cât despre spiritul şi moravurile noastre, ce să mai vorbim! Colaboraţioniştii germanofili sau anglofili sau rusofili se tăvălesc la picioarele stăpânilor lor în convulsiile unui amor servil. Un francez care mai are un rest de elan nu poate să viseze altceva decât să poarte uniforma englezească sau nemţească sau rusească. Admiraţia faţă de America mi se pare a fi tot ce e mai josnic şi mai degradant pentru un francez; or, tocmai asta domină. Extazul în faţa filmelor şi a romanelor americane, care sunt atât de superficiale. Şi jazzul, swingul: această scurtă schimonoseală. Oroarea de civilizaţia americană, care se întinde pe tot pământul. Şi ruşii şi germanii visează la ea. E o tendinţă mai tare ca orice. La Geneva, am dat fuga să văd filmele americane. în scurt timp am regăsit gustul acela de cenuşă.

Puţina personalitate pe care o mai poate avea Franţa, a găsit-o în vremurile astea, la adăpostul ocupaţiei germane şi încordându-se împotriva ocupaţiei germane. Acum e ultima oară când francezii sunt singuri cu ei înşişi, germanii neamestecându-se cu ei. E adevărat că străinii nu vor mai râvni poate atât de mult acest tărâm părăsit de Istorie... şi de curentele economice.

Moartea lui Giraudoux[1]. Nu mi-a fost dat prea des să admir atât de mult un talent care să cuprindă, din punctul meu de vedere, o natură atât de antipatică şi o concepţie de viaţă atât de revoltătoare. Era exact omul francezilor noştri, mai ales al celor dintre 1920 şi 1940. O lume statică, în care, în fond, nu se petrece nimic. Tragedia se rezolvă totdeauna în comedie. Omul nu este cu adevărat duşmanul omului, nici prietenul său. Omul se îndoieşte de existenţa zeilor pentru că i se pare a fi la adăpost de cumplita lor eficacitate. Este o lume în care oamenii jonglează cu ideea de

dezastru. E filosofia lui Anatole France, puţin retuşată de experienţa din 1914. Iar France cunoscuse 1870. Totul se termină printr-o retractare grotescă, în ultimul moment scrie

[1] Giraudoux a murit pe 31 ianuarie 1944.

Pleins Pouvoirs şi devine ministru al propagandei, după ce a scris *La Guerre de Troie n'aura pas lieu,* în care retorii belicoşi sunt defăimaţi. Cf. France, în timpul războiului din "I4[1]

Am oroare de stilul lui confuz şi afectat, îngrozitor simptom de decadenţă. Ah! Mai degrabă France. Această poezie care în mijloacele utilizate oscilează între Edmond Rostand şi Jules Renard, acea perpetuă inversiune a metaforei, acel monoton sistem de antiteze. Sunt numai rămăşiţe ale romantismului şi simbolismului aranjate de unul dintre acei francezi care, în fond, nu pot ieşi din La Fontaine.

S-a năpustit pe uşa deschisă de Claudel şi a făcut, de altfel, posibil succesul scandalos de tardiv al acestuia.

Totuşi, linia pieselor sale e încântătoare, un fermecător arabesc de moralism. Pe linia *Roman de la Rose*[1]*,* Racan[3], *Predeuse?,* La Fontaine, Fenelon, Florian, Chateaubriand *(Les Martyrs),* Hugo (în calitatea sa de maniac al unui anumit sofism literar, a unei anumite retorici 1820 şi Restauraţie) şi a celor doi urmaşi contradictorii ai lui Hugo: Rostand şi J. Renard, Claudel a devenit retor pentru sine însuşi, exact ca Hugo.

Cărţile lui mi-au căzut din mână, totdeauna, l-a înlocuit în acelaşi timp pe France şi pe Rostand pentru publicul pe jumătate cultivat.

— Recitesc *le Journal* de Constant şi al său *Cahier rouge.* Mă joc comparându-mă cu el. Mare plăcere de vanitate, mare consolare pentru oamenii de litere când se compară cu înaintaşii, cu cei care sunt *siguri* de locul lor! Ca şi el îmi petrec viaţa printre fustele femeilor distinse, preferându-le însă pe târfe. Neputându-mă lipsi de femei şi urându-le, dispreţuindu-le, uneori le înţeleg şi mă înduioşez de soarta lor. în fond, ele ştiu că resimt singurătatea lor ca pe a mea proprie. Aceeaşi preferinţă pentru singurătate, dar mult mai hotărâtă şi apărându-se mai bine. Caracterul mai puţin şovăielnic sau încetând mai devreme de a fi astfel. Aceeaşi rigoare politică sub aparenţele scepticismului sau temperamentele indulgenţei individuale. Aceeaşi preferinţă nefericită şi nedusă până la capăt pentru speculaţiile filosofice, pentru istoria religiilor.

[1] Anatole France scrisese după bombardarea catedralei din Reims un articol care stigmatiza barbaria germană, dar anunţa că francezii nu-şi vor dezonora viitoarea victorie prin nici o crimă; articolul se încheia cu această frază: *„Noi vom proclama faptul că poporul francez admite printre prietenii săi inamicul învins."* Acest final dezlănţuise o avalanşă de scrisori injurioase. France a încercat apoi, fără succes, să se angajeze. A scris texte patriotice *(Surla voie glorieuse),* preamărind curajul soldaţilor francezi împotriva duşmanului barbar; deşi relativ moderate în comparaţie cu excesele lui Barres, aceste scrieri i-au pricinuit remuşcări după război şi a regretat că le-a publicat.

[2] Roman alegoric în versuri, scris de Guillaume de Lorris în 1230 şi continuat de Jean de Meun în 1270-1275, criticat în epocă pentru atitudinea faţă de femei şi

prezentarea filosofici şi tribulaţiilor amorului, este considerat în timpul Renaşterii o lucrare de referinţă a literaturii franceze medievale (n. ed.).

[3] Honorat de Bueil, marchiz de Racan (1589-1670), poet şi memorialist (n. ed.).

[4] *Les Precieuses Ridicules,* 1659, piesă de Moliere (n. ed.).

religiilor. în fond, doi francezi din Nord. Acelaşi cosmopolitism şi aceeaşi privire severă asupra îngustimii franceze. Dar revolta sa împotriva lui Napoleon devine la mine revolta împotriva conformismului radical-mason (precum şi a conformismului catolic).

Am, inevitabil, vederi istorice mai largi şi, de asemenea, politice: lumea s-a mai deschis de atunci.

D-na de Stael a mea va fi fost Victoria. Dar avea mai puţină amploare şi m-am eliberat în câteva luni de partea cea mai apăsătoare a ascendentului ei.

Aceleaşi erori literare: teatrul lui este echivalentul încercărilor mele în materie de poezie, de teatru.

Cea mai bună producţie literară a mea ar fi fost ceva gen *Adolphe.* în fond, aceeaşi uscăciune duioasă. Dar el, mai slab, a simţit mai intens drama pasiunii impuse de femei.

Nu sufăr de viciul lui, al jocurilor de noroc, înlocuit la mine de tutun şi de fetiţele vesele (pe care l-a avut şi el). în sfârşit, în ciuda eschivărilor, el îngăduie să i se impună o atitudine politică în care îşi îngroapă şi-şi rezumă tot talentul. Acelaşi sentiment de îmbătrânire prematură: la mai puţin de patruzeci de ani îi spune D-nei de Stael: suntem bătrâni.

Când e îndrăgostit de D-na Recamier, în 1814-1815, are patruzeci şi şapte, patruzeci şi opt de ani. Este exact criza mea cu Belou, nu aveam decât patruzeci şi doi de ani (1935), dar eram complet uzat. Şi totuşi...

Avea sifilis, ca Chamfort, Beyle, Musset, Baudelaire, Verlaine, Rimbaud şi atâţia alţii. Fără îndoială că nu prea avea temperament şi că a ajuns neputincios foarte devreme. Femei nu prea tinere pentru a sta de vorbă şi târfe pentru restul. Ocazional, curaj fizic.

1 martie

Dintr-odată, după ani şi ani, l-am recitit pe Barres. N-am citit nici o carte atât cât am citit *Un Homme fibre,* în afară de cutare sau cutare lucru de Nietzsche. Mai întâi, citesc *La Colline,* carte pe care cred că n-am citit-o niciodată; câte sacrificii a făcut pentru ideea de puritate clasică, el, după aţâţi alţi francezi. E admirabil de pur, dar totul pare tras cu compasul. La ce sărăcie de mijloace se condamnă doar din ideea preconceptă că trebuie să facă o poveste absolut uniliniară, ca imitarea unui „primitiv", a unui medieval. Cu atâtea aptitudini în domeniul lipsei de îndemânare, cea mai vagă modulaţie pare o dibăcie neaşteptată, candidă. Ce subiect respingător: eroul, şi ce materie respingătoare pentru Barres: misticitatea. Imitându-l întrutotul pe Chateaubriand, a vrut propria sa *Vie de Rance* şi, ca şi el, spre sfârşitul vieţii, a dat târcoale domeniului interzis. A vrut, de

asemenea, să fie fidel sărăciei Lorrainei (şi regiunii Auvergne).

Recitesc apoi *L'Ennemi des Lois* şi *Huit jours chez M. Renan* cu urmarea: *Trois Stations, Toute Licence.* Ce subţirel, ce îngust e totul, de o eleganţă sigură, dar manieristă. Ce înrudit e primul Barres cu primul Gide şi cu primul Valery! Numai Claudel are o voce importantă în toată generaţia asta. Hotărât lucru, e mult superior lui Gide şi Valery. Citesc, în acelaşi timp, ca să-l verific, *Introduction*[1] şi *M. Teste.* Valery nu e foarte profund, desigur, totuşi e mai coerent. Cu toate astea, dacă aş reciti *le Culte du Moi* în întregime, n-ar fi această carte un ansamblu încheiat, desăvârşit, care face cât primele scrieri ale lui Valery şi Gide? Dar de ce să institui un concurs? Pentru că Barres este atacat de uitare. Seamănă ca trei fraţi. Probabil că se citeau, se supravegheau? Nu cumva Barres a avut inconvenientul de a le arăta calea? P. Louys vine din urmă, cel de al patrulea frate. Iar cel mai mare dintre ei, R. de Gourmond — prea tulburat de simbolism, mai puţin capabil ca ei să-l domine. Pentru asta îl iubesc, pentru această vulnerabilitate, stângăcie. Ceilalţi au pătruns atât de puţin în el, chiar şi Valery, la urma urmei. Şi-au dat şi ei aere, dar, în fond, odată cu ei, spiritul francez se-ntorcea val-vârtej spre clasicism. Claudel s-a amestecat mai vitejeşte, mai profund. (Ce efect ar avea astăzi *Tete d'or* asupra mea: desigur, nu mai găsesc cartea în biblioteca mea, unde totul a fost furat).

Am recitit două volume din *La Revolution* de Michelet: sunt extaziat, e unul din cei mai mari scriitori francezi, unul dintre cei mai mari romancieri francezi. Istoricii francezi sunt admirabili! Ce serie! Thierry, Michelet, Balzac şi Stendhal, Taine, Sorel[2] etc. N-am citit niciodată Mignet, Thiers. Foarte puţin Quinet.

— Am dejunat cu un tânăr coleg care este puţin discipolul meu şi care a sosit de pe frontul rusesc. Ce desăvârşit, ce satisfăcut, ce liniştit e. Judecă totul cu admirabila discreţie a experienţei şi a celui pus la încercare. Rusia i se pare ceva mizerabil şi slab. Dar Rusia albă este oare Rusia? Germanii, din punct de vedere politic, au eşuat aici, ca şi în alte părţi. împărţirea pământului a fost binevenită, dar s-a făcut prea târziu şi nemţii n-au ştiut să rezolve problema partizanilor. Francezii le zic *chleus,* ca în Maroc. Cele 2 sau 3 000 de francezi sunt mulţumiţi de ei înşişi, s-au împăcat cu ei înşişi. Din păcate, curajul militar e mai puţin dificil decât curajul politic. Câteva mii de francezi ar mai putea decide din punct de vedere politic în Rusia, în Savoia, în Italia. N-a văzut muncitori comunişti. Condiţiile, ameliorate în '38, au redevenit cumplite în Rusia: mizerie, foamete. Armata trăieşte din conserve americane. Infanteria rusă e slabă, abia instruită. Lipsa efectivelor. Deci, nu vor putea cotropi Europa? Germanii duc un război colonial de 1 la 5 sau 1 la 10. Rezistă cu un minimum de forţe şi rămân foarte siguri de ei. Au sacrificat totul în Rusia, în aşteptarea debarcării. Cel de al doilea front există virtual şi îi domină:

astfel,

[1] Probabil *Introduction â la methode de Leonard de Vinci* (Gallimard, 1919).

[2] Istoricul Albert Sorel (1842-1906), secretar general al Senatului vreme de aproape treizeci de ani, este autorul unei lucrări despre *L'Europe et la revolution frâng aise* (1885-1906)

au renunţat la cucerirea Rusiei. în consecinţă, ar putea s-o evacueze. Dar câte resurse pierdute.

Cred în debarcare, am crezut totdeauna în ea. Va reuşi oare? După, va fi timp destul pentru a justifica evenimentul. Cred că va reuşi, încet, atât de încet încât efectul său politic va fi anulat — ca şi în Italia. Germania are o carte minunată de jucat: să cedeze cât mai puţin posibil în Vest, cât mai mult posibil în Est; astfel îi va obliga în ultima clipă pe anglo-americani să facă un compromis. Dacă ruşii se află la porţile Berlinului înainte ca americanii să fi ajuns la porţile Parisului, Bruxelles-ului, Milanului, Hamburgului, Germania e salvată. Şi Europa.

Din punct de vedere politic, germanii sunt nuli. Politica lor cumplit de romană de dominaţie brutală, rectilinie, nu e profitabilă. Şi ei, şi englezii sunt încântaţi când îi văd pe francezi masacrându-se reciproc în Savoia[1].

Ce decădere în Europa! Germania e incapabilă, ca şi Anglia şi Franţa! După un secol de „civilizaţie mic-burgheză", nu mai există geniu politic.

Hitler este un revoluţionar german, nu european. L-a dus la desăvârşire pe Bismarck[2], dar asta e tot. Nu e destul de socialist — mai mult naţional decât socialist, mai mult militar decât politic. Nu pot să cred că Rusia e epuizată: concluzia: Rusia va învinge, mai devreme sau mai târziu. Mai degrabă mai devreme decât mai târziu. Germania nu va avea îndrăzneala să se arunce singură în braţele ruşilor, dar aceştia o vor îmbrăţişa strâns — în ciuda apropierii târzii de anglo-saxoni.

— Perioadă de uscăciune religioasă. încep să epuizez ocultismul, Asia. Dar totul mi se întâmplă în valuri.

2 martie

Câţi oameni am cunoscut, eu care nu-i căutam. Câte femei am iubit, eu care am părăsit atâtea! Câte? Infirmiera, algerianca, americanca, Beloukia. Dar evreica, italianca, contesa, argentinianca, Nicole n-au lăsat oare nici o urmă? Şi chiar poloneza, se poate oare şterge?

' Luptătorii din rezistenţă *(maquisards)* concentraţi pe platoul Glieres sunt încercuiţi în a doua jumătate a lunii februarie 1944 de forţele de menţinere a ordinii, simultan de Grupurile Mobile de Rezervă (GMR) şi de Franc-garda Miliţiei franceze. Se produc incidente şi nişte luptători fără arme sunt arestaţi, în ciuda angajamentelor luate de şeful GMR, colonelul Lelong. Abia pe 10 martie, GMR vor lansa o ofensivă lipsită de rezultate împotriva luptătorilor din rezistenţă. Miliţia îi va ataca pe 20 martie, iar

germanii vor declanşa pe 23 martie asaltul final, care le va zădărnici rezistenţa.

[2] Prinţul Otto von Bismarck (1815-1898), om politic prusac, arhitectul şi primul cancelar (1871-1890) al Imperiului German (n. ed).

14 martie

Am recitit sau am citit mult Valery, lată, aşadar, geniul Franţei aflate la amurg concentrat în acest om încântător şi limitat. De altfel, nu este un egotist, ci un călugăr ateu. E vedantist fără să-şi dea seama: totul pentru *atman',* pentru sine, pentru un punct de diamantin mijlocul fantasmagoriei mişcărilor spiritului. E filosoful care laicizează şi usucă toate elanurile religiei. Dumnezeu se află în om, dar acest Dumnezeu este un punct imperceptibil, în fond vacuitatea, mai mult încă decât în vedantismul lui Ramanuja[2], este Marele Vehicul când întâlneşte Vedanta. El justifică prin fineţea artei sale, prin delicateţea procedeului său, introversiunea fiecărui francez. Mai puţină patimă ca la Mallarme. Doar în aparenţă are ceva comun cu Mallarme. în fond, e un francez din sec. al XVI-lea sau al XVII-lea, pasionat de raţiune, care din întâmplare i-a întâlnit pe Mallarme şi Poe. Nimic romantic. *La Jeune Parque* e un tur de forţă, o culme de înşelătorie, sau poemul îmbrăţişează dezordinea care se află în străfundul acestui relativism extrem. Aceeaşi poziţie ca şi a lui Nietzsche, aceeaşi teorie a cunoaşterii. Extremul relativism ca expresie a unui raţionalism. E acel Nietzsche din *Humain trop humain.* Nu vorbeşte niciodată despre el, poate că nici nu-l cunoaşte: simplu paralelism de epocă?

E francezul dezamăgit, dezgustat de sine, dacă vrei: pescarul cu undiţa, cavalerul solitar al Pernod-ului. Pe de altă parte, este eternul filosof detaşat de zei, de cetate, de sine însuşi: cinicul, platonicianul sceptic.

El reprezintă epoca mai elevat şi mai acut decât Giraudoux. Are mai multă perfidă distincţie. De comparat şi cu Maurras. Nu sunt învecinaţi decât geografic şi temporal. Acelaşi intelectualism dublat cu un straniu şi subţire găietan de lirism simbolic. Acelaşi fanatism, acelaşi rigorism pentru o cauză pierdută. Acelaşi dar de a excita admiratorii şi fanaticii. Aceeaşi decepţie liniştită şi de care se bucură subtil. Doi dintre martorii cei mai elevaţi ai sfârşitului.

Sunt oare îndrăgostit de şase luni încoace? îndeajuns, o senzualitate care înfloreşte sub forma duioşiei, fără iluzii. O tandreţe goetheană pe un fond de nelinişte bine strunit şi, peste toate, înflorirea întregii ştiinţe, dobândită atât de greu. O satisfacţie fizică perfectă, fără patimă, nici convulsii, şi o blândă mulţumire morală. E o femeie după placul inimii mele: fără pretenţii de inteligenţă, fără expresii verbale care să mă deranjeze, pare că visează duios la ce spune forma ei. La optsprezece ani, a fost o minunată fată, pe care am admirat-o respectuos. La treizeci şi doi, întâmplarea mi-o pune în braţe, prea târziu şi totuşi... Pot să mă gândesc la infinit la perfecţiunea pe care am cunoscut-o şi dorit-o în tulburătoarea imperfecţiune care apare şi pe care o am. O simplitate perfectă, o sinceritate fără excese, ce se oferă atât în

[1] Xltman-ul este, în filosofia brahmanică, şinele individual, care se opune sinelui universal, *brahman-u|,* cu care încearcă să se contopească, scăpând astfel de ciclul încarnărilor.

[2] Ramanuja, filosof indian, mort pe la 1137, care a comentat *Vedanta* şi a slăvit calea contemplativă. *Vedanta* („Sfârşitul *Vedelor")* este unul dintre cele şase sisteme filosofice provenite din brahmanismul *Upanişadelor.* îi datorează forma sa clasică lui Sankara (sec. VIU—IX).

uşoarele mişcări de cochetărie, cât şi în privirea brutal de directă, în anumite clipe. Nu animalul, nu bărbatul, ci femeia. O modestă divinizare a pământescului. Nici o deviere şocantă de la îndatoririle, drepturile poziţiei ei. Mamă atentă, dar cu indolenţă, amantă tăcută care se oferă cu uşoare tresăriri, care arată că are temperament. O pace vie.

Ceva cam prea puţin franţuzesc care îmi este fără îndoială mereu necesar. Niciodată nu mi-a plăcut pe deplin o „micuţă franţuzoaică".

18 martie

Lene profundă. Scriu molatic un soi de nuvelă, *L'Intermede romain|* pe care o şi termin. Mă străduiesc minuţios pentru acest trecut din 1926. Ce ciudat e să-ţi regăseşti eul în acest personaj atât de îndepărtat. Nemaivăzând decât gesturile, nu mai văd decât frivolitate? Nu mai lucrez la *Judas* şi, în momentul de faţă, nu mă mai interesează deloc studiile mele religioase. Eram cam saturat: m-am întors la literatură. Valery. Ca şi Gide, n-a scris decât un imens jurnal, cu câteva opere pe margine. A exploatat filosofia şi ştiinţa aşa cum alţii exploatează religia. Un om de litere exploatează totdeauna câte ceva. Cu excepţia celor foarte mari. El nu e dintre cei mai mari. Mallarme striveşte poetul. Iar gânditorul îi amalgamează pe Nietzsche, Descartes, Montaigne etc. Dar este un minunat romancier, a făcut romanul unui filosof, aşa ca Gide pe al homosexualului moralist (un imoralist nu poate fi decât un moralist). Mult sub Rimbaud şi Mallarme şi chiar sub Nerval şi Apollinaire, acest parnasian, acest neoclasic care a adoptat un aer de simbolism — lucru de care au profitat Gide, Barres, Maurras. Această generaţie a exploatat ciudatul miros de mucegai, aroma subtilă a simbolismului. Să-l comparăm pe Valery cu Maurras: acelaşi intelectualism, acelaşi scepticism, acelaşi secret pesimism, acelaşi optimism personal, acelaşi ateism, acelaşi fals simbolism, acelaşi raţionalism impenitent, aceeaşi ură faţă de modern. Gide merge mai degrabă cu Barres, pe care îl depăşeşte după cum, din punct de vedere literar, Valery îl întrece pe Maurras. Şi alături de toate astea, grasul de Claudel, cu arta sa umflată, barocă, tunătoare. De la el n-o să supravieţuiască decât geniul său dramatic: poemele vor dispărea.

— Câte femei am iubit? Pe Marcelle Jeanniot, pe Emma Besnard, pe Constance Wash, pe Belou. Şi, fără îndoială, pe Nicole. Cu primele trei, legătura n-a durat decât un an cu fiecare, sau, mai degrabă, şase luni, dar ce urme au lăsat! Cu Belou, ani de zile. Regret că n-am putut s-o iubesc pe de-a-ntregul pe Nicole, din cauza a două sau trei defecte, care mă

fascinau.

— La Alger: Gide, Aragon, Saint-Ex., Bloch[2] scot revista *L'Arche.* Astfel, comuniştii sau simpatizanţii dau tonul.

[1] Publicat în *Histoires deplaissantes* (Gallimard, *op.cit.)*

[2] Este vorba despre Jean-Richard Bloch. Primul număr al revistei *L'Arche,* publicat la Alger în februarie 1944, cuprinde, între altele, un articol de Pierre Mendes France.

— Splendoarea lui Mallarme: centrul religios al operei sale este „Igitur", desăvârşit în *Le Coup de Des.* Poemele sunt un simplu comentariu la acestea, dar atât de delicat, atât de discret. Valery pare să fi trecut pe lângă drama lui Mallarme, a transformat-o într-o „comedie" emoţionantă pentru marele public.

— Tristeţe la Alger ca şi la Paris, aceste fâşii de literatură franceză la picioarele imperiilor.

— Ce gândeşte Malraux? Lipsit de atitudinea sa, apare oare a fi lipsit de necesitate? Nu se discerne nimic în *La Lutte avec l'Ange'.* Dar nu-i decât un preludiu.

A venit primăvara. Prima dată scriu cu fereastra deschisă. De ce oare nu mai simt nici o emoţie când mă gândesc la continuarea şi sfârşitul războiului. Poate că nu va fi nici o debarcare. Uzură lentă, iremediabilă, a Europei, a Germaniei, a Angliei. Şi barbaria cenuşie de la Moscova va acoperi totul. Trăiască barbaria, este aspectul cel mai insuportabil, deci cel mai bun, al decadenţei.

— Nu mai doresc nici măcar să mor, am murit de mult, din '42, când am realizat din plin insuficienţa germanilor, dovadă a epuizării Europei. Şi când te gândeşti că nemţii doreau să colonizeze Rusia; ca şi când europenii ar mai fi putut coloniza ceva! Sfârşitul Europei. Ar putea fi încântător, fără tăvălugul rusesc, ce-i va zdrobi toate flecuşteţele. Si bombardamentele americane.

23 martie

în momentul de faţă mi se pare că mă detaşez de ocultism. Şi totuşi nu l-am pătruns complet. în spatele ocultiştilor moderni, care sunt nişte inculţi şi nişte şarlatani gen Eliphas Levy[2] şi Papus[3], există scriitorii de odinioară, mai mult sau mai puţin conştient oculţi, şi care constituie o serie straniu, ciudat de neîntreruptă cu cei din Evul Mediu şi cu cei din Renaştere. (Cei din secolul al XVIII-lea sunt deja cam îndoielnici: filosoful necunoscut[4], Martinez[5], Fabre d'Olivet[6] trezesc bănuieli prin tonul pe care îl adoptă). Dar, mai ales, în spatele

[1] Drieu trebuie să fi citit *Les Noyers de l'Altenburg,* povestire de război, concepută de Malraux ca fiind prima parte a unui ciclu, *La Lutte avec l'Ange,* lucrare care va rămâne neterminată.

[2] Alphonse Louis Constant (1810-1875) a fost preot şi a renunţat la calitatea de cleric: mistic şi simpatizant al anarhismului, şi-a publicat *CEuvres de philosophic occulte*

sub pseudonimul Eliphas Levy.

[3] Papus: pseudonimul lui Gerard d'Encausse (1865-1916) medic, cofondator al ordinului martinist, discipol al lui Eliphas Levy şi al lui Fabre d'Olivet. A scris un *Trăite methodique des sciences occultes (1891);* a fost chemat de ţarul Nicolae al ll-lea în 1905 la un consult şi i-a prezis că revoluţia nu va izbucni atâta timp cât el însuşi va fi în viaţă.

[4] Louis Claude de Saint-Martin (1743-1802) discipol al lui Swedenborg.

[5] Martinez-Pasqualis (1727-1779) iluminist inspirat de *Kabbala,* profesor al lui Mesmer, Cagliostro şi Saint-Martin.

[6] Antoine Fabre d'Olivet (1768-1825) autor de lucrări despre ezoterism, dar mai cunoscut ca precursor al grupării Felibres.

ocultiştilor şi al oculţilor se află întreaga moştenire a Antichităţii: indiene, greceşti, toată filosofia amestecată cu religia. în ceea ce priveşte Occidentul, ce e admirabil este platonismul, care este inepuizabil de fecund. Pentru noi, toate se reduc la acesta. Tot ceea ce ne interesează în perioada elenistică, într-o parte a Evului Mediu, în Renaştere, în ocultismul mai recent, se leagă de Platon. Or, nu e uşor să-l legi pe Platon de Egipt şi India. El e veriga din lanţul uman. Cel puţin din lanţul mistic.

în privinţa raţionalismului, dimpotrivă, ajungem la Aristotel, deşi...

L-am recitit pe Donisie Areopagitul, pe Hermes Trismegistos[1], pe Angelus Silesius[2], Suso[3], Ruysbroek[4].

— După ce voi termina nuvela despre Cora Caetani, cartea mea de nuvele şi povestiri va fi gata; mă voi apuca din nou de *Judas,* dar aceasta va fi clipa sfârşitului. Pentru un scriitor e perfect să moară la cincizeci de ani, evită astfel să moară la şaptezeci de ani, ceea ce e prea târziu. Totuşi, întrucât sunt lent şi în întârziere, abia azi am ajuns să-mi stăpânesc modestele mijloace. Dar, cu atât mai rău şi cu atât mai bine. Nu mă bucur decât arareori de această stăpânire de după realizare. Mi-ar fi plăcut să cunosc mai devreme acest talent care vine odată cu experienţa! Abia de doi ani încoace înţeleg şi admir literatura celor mai buni: or, au fost de o precocitate absolută. Mallarme este deja în „Igitur", Baudelaire a scris devreme câteva din cele mai frumoase poeme; şi Rimbaud; şi Ducasse. Totuşi, romancierii au dreptul să înceapă mai târziu: Stendhal, Dostoievski. Dar Tolstoi a scris *Război şi Pace* înainte de treizeci şi cinci de ani, iar Balzac... în ceea ce mă priveşte, fac parte dintre acei scriitori în urma cărora nu operele rămân, ci poziţia. Sunt o excepţie, o mărturie inversă. Şi totuşi, non- conformistul. Le va fi ruşine, în literatură, mai târziu, de unanimitatea lor sau, măcar, de majoritatea lor atât de zdrobitoare, atât de zdrobită.

— Ruşii sunt în România, ura! Dacă n-ar fi petrolul din România, Germania ar trebui să-i lase să se îndrepte spre Constantinopol, Cairo, Alger şi acolo să se descurce cu americano-englezii. Astfel, drama ruso-saxonă ar izbucni în prezenţa Germaniei şi nu după dispariţia Germaniei: aceasta poate schimba o mulţime de lucruri, Germania poate juca rolul de terţ în acest nou conflict, aşa ca Japonia între Rusia şi saxoni. Dacă Rusia este la Bucureşti, la Sofia, înainte ca saxonii să poată debarca, totul se schimbă: germanii şi saxonii se confundă în faţa acestei enorme umbre.

— Pucheu[5]. Uimitor în ce fel vanitatea te poate pune în situaţii în care n-ar trebui să te pună decât măreţia, orgoliul.

[1] Hermes Trismegistos, autor fictiv de culegeri scrise în limba greacă, de inspiraţie neo- pitagoreică, influenţate de tradiţia egipteană.

[2] Angelus Silesius, pseudonim al lui Johannes Scheffler (1624-1677), autorul poemelor mistice din *Le Pelerin cherubinique* (1674).

[3] Suso (Heinrich Seuse, aproximativ 1295-1366), teolog şi mistic elveţian, discipolul lui Maister Eckhart. Drieu îi ortografiază numele aici Suzio.

[4] Ruysbroek l'Admirable (1293-1381) teolog şi mistic din Brabant, autor al primelor mari opere scrise în olandeză.

[5] Pucheu a fost executat pe 20 martie 1944, după ce a fost judecat la Alger.

Ciudat cum prima victimă a lui de Gaulle (sau a mitului de Gaulle) este un antigerman. Aşa era din instinctul lui de bearnez dubios, de iberic semitizat — şi din capitalismul lui funciar. Dar în primul an, nu credea că poate lupta decât în cadrul colaborării. Foarte devreme s-a îndoit de victoria germană. Trebuie să existe o poveste masonică pe undeva, pe aproape (Pucheu, şeful de cabinet al lui Pucheu, Bedaux şi ...[1]). Se simte că la Alger sunt vreo doisprezece fraţi împotriva lui. Ruşii ar lovi mai eficient decât germanii sinarhia. Dar sinarhia există oare?[2] Veşnica problemă a societăţilor secrete. Există oare cu adevărat?

24 *martie*

Ispita spiritului: a deznădăjdui când descoperă secretul filosofiei din spatele celui al religiei, şi anume că Dumnezeu sunt Eu. Aceasta este situaţia pentru cel care nu vede decât micime în acest al doilea cuvânt. Aşa s-a întâmplat cu mulţi poeţi din secolul trecut, foarte slab pregătiţi în filosofie, care au confundat subiectivismul cu idealismul. Dar Dumnezeu, pătrunzând în Eul meu, îl face la fel de mare ca şi El. Sau, mai degrabă, cuvântul „mare" este periculos, căci evocă o imagine spaţială. Zi mai degrabă: Dumnezeu devine *acut* intrând în Mine. Ceea ce mi se pare odios şi vrednic de dispreţ în Dumnezeul obişnuit al creştinismului este tocmai acest aspect de măreţie. Această măreţie, oricât de incomensurabilă s-ar face, este ridicolă, fiind infinit de inadecvată. Dimpotrivă, Dumnezeu este acut, Dumnezeu acuitate a eului îndreaptă spiritul în direcţia cea bună. Noţiunea vedantistă de *atman* depăşeşte şi aboleşte noţiunile încâlcite de Dumnezeu şi Suflet. E contrariul panteismului greoi, care e la fel de demn de dispreţ ca şi teismul moral. Dacă este aşa, mai bine materialismul decât panteismul.

N-am nici un chef să scriu, pentru că am un stilou prost, cu care nu pot să mai scriu gros.

Am iubit oare femei frumoase? Prima mea soţie, micuţa evreică Colette Jeramec, pe care am iubit-o vreme de trei luni în 1913, era frumoasă în genul minion, aproape pitică. Desigur, avea acea sinistră slăbiciune în

mers care caracterizează femeile etniei sale, acea şchiopătare aproape imperceptibilă, acea evanescenţă a bazinului provenind din genunchi — şi acea umbră de cocoaşă ce le îngroaşă ceafa. Dar avea sâni frumoşi, dinţi frumoşi, o faţă destul de fină şi cu trăsături destul de regulate. Mâinile îi erau delicate, dar îngrozitor de dezarticulate. Şi nu i-am iertat niciodată vocea prea stridentă sau ţâfnoasă.

[1] Drieu a lăsat numele în alb.

[2] O întrebare corectă. Sinarhia, care a înflăcărat imaginaţia contemporanilor, nu există ca societate secretă care să pună la cale comploturi în Franţa ocupată. Ceea ce a existat a fost o echipă de tehnocraţi în spatele lui Pierre Pucheu şi a altora, echipă cu greutate pe vremea lui Darlan.

315

Pierre Drieu la Rochelle

Prima mea dragoste, Marcelle Jeanniot-Lebey-Dullin, avea un cap foarte frumos. Dar la treizeci şi opt de ani corpul ei devenise greoi, cu nişte picioare urâte; nu era grasă, ci prea cărnoasă. Sânii ei erau înduioşători, nu fermecători. Avea trăsături frumoase, mari, care îi dădeau un aer de nobleţe şi de mândrie. Un nas fin, puţin arcuit, arcade mari, pometi care păstrau amprenta pură a tinereţii, ochi frumoşi. De ce culoare? Rareori am reţinut culoarea, cred că erau cenuşii, pe mine mă interesează mai mult intensitatea luminii. Totdeauna mi-au plăcut vigoarea morală, căldura temperamentului ei. Lumea o considera proastă, căci era impetuos naivă, amabil orgolioasă, foarte puţin cultivată, dar extrem de puţin ascunsă şi deloc preocupată de gura lumii. (Infirmiera din *Gilles).*

Emma Besnard, algerianca, era destul de asemănătoare. Fiică a unui normand şi a unei spaniole, de origine aproape populară, născută la Alger. Poate puţin arăboaică. La douăzeci şi nouă de ani avea cam acelaşi corp, dar era încă bine. Aceeaşi expresie a feţei. Aceste două femei aveau aceiaşi dinţi admirabili, lăţi,-regulaţi. Sânii la fel de obosiţi. O mândrie şi o violenţă în mişcări. Vitalitatea îi era deja subminată, când am cunoscut-o. într-o mică ceainărie din Alger (ianuarie 1921 sau '22[1]). Era iubita unui om de afaceri pe care l-a părăsit într-o clipă pentru mine. îl mai lăsase o dată, pentru un gigolo evreu. Probabil că n-a fost prea departe de casa de toleranţă. Mă gândeam să mă însor cu ea, dar nu aveam nici un pic de încredere. Strânsesem ceva bani şi mă temeam în mod meschin să nu cumva să par client de târfe. Mă iubea sincer. Când s-a îmbolnăvit cu adevărat, n-o mai iubeam şi mă luptam cu indiferenţa. Făceam un efort ca să-i mai dau bani; vechiul ei om de afaceri s-a împăcat cu ea. Am crezut că s-a făcut bine şi am lăsat-o baltă, credeam că mă înşală cu un tânăr bursier olandez sau englez. A murit în Algeria de o revenire a cancerului ei. într-o noapte, ultima dată când am mai fost beat, l-am întâlnit pe bursier într-un bar şi, într-o scenă uluitoare, i-am cerut, cât mă ţinea gura, adevărul. Fusesem oare înşelat? Sau o părăsisem pe nedrept? Habar n-am ce mi-a răspuns. Eram înfiorător de beat (1931). Eram şi furios că intrasem în capcană, că întreţinusem o femeie pe care n-o mai iubeam.

într-o zi, îl găsisem, după cum mi s-a părut, pe bursier sărutând-o, pe patul ei de suferinţă. Atunci era minunat de frumoasă, o neglijam îngrozitor de luni de zile.

Constance Wash (Dora) era urâtă, urâtă de tot. Frunte îngustă şi ridată, ochi mici, nas mare, vânăt şi borcănat, dinţi mici. Dar era înaltă ca un model american, avea picioare superbe, umeri drepţi. Sânii erau boţiţi, cu firişoare de păr blond pe sfârcuri. Eu, care adoram sânii frumoşi, am avut rareori parte de aşa ceva la femeile iubite.

Cora Caetani era frumoasă, dar cam palidă şi slăbuţă. Suzanne de Vibraye era o meridională frumoasă, cu un fals chip roman, destul de vulgar, dar prost făcută, nu prea îngrijită.

’ întâlnirea a avut loc în ianuarie 1922.

316

29 martie

Toată viaţa am încercat zadarnic să lupt împotriva tendinţei mele spre internaţionalism, dar mai bine l-aş fi lăsat să iasă la iveală şi m-aş fi proclamat apărătorul său. Mi-aş fi câştigat astfel o poziţie mult mai sinceră şi eficient solitară, mult mai înaltă, mult mai clar definită. Vioiciunea artei mele, efectul gândirii mele ar fi câştigat mult. Dar, prea sensibil la obstacole, m-am plecat prea docil recurenţelor naţionalismului din jurul meu. Am suportat să se tot bată apa în piuă în jurul meu în privinţa naţionalismului francez, german. Cine va profita de toate astea? Admirabilul profitor care este imperialismul ruşilor.

Aş fi putut fi şi comunist; fără îndoială, ar fi trebuit să fiu. Am cedat însă în faţa tuturor inhibiţiilor mele de veche burghezie şi chiar de veche aristocraţie. M-am născut prea devreme într-o lume prea bătrână. M-aş fi smuls doar artificial din clasa mea. Nu invidiez modelul unor Mirabeau, La Fayette şi Talleyrand. Câtă rezistenţă surdă în ei înşişi, împotriva lorînşilor! Nu, temerar şi timid, înflăcărat şi flegmatic, trebuia să-mi compun atitudinea în acest mediu de tranziţie care a fost fascismul şi trebuie să pier cu această lume intermediară. Aici voi fi fost cel mai fidel tuturor realităţilor contradictorii din forul meu interior.

Totul se completează foarte bine cu ocultismul, care se află la jumătatea drumului dintre filosofie şi religie. Majoritatea scriitorilor însă nu s-au complăcut şi nu s-au realizat oare în aceste zone de graniţă? Rousseau, Dostoievski, Nietzsche, Tolstoi — toţi sunt contradictorii. Dacă aş fi avut putere, aş fi creat o operă mai intim dramatică.

În orice caz, salut ridicarea Rusiei şi a comunismului. Va fi atroce, atroce de distructiv, insuportabil pentru generaţia noastră, care va pieri în totalitate, de moarte lentă sau bruscă, dar mai bine aşa decât întoarcerea vechiturilor anglo-saxone, a recondiţionării burgheze, a aranjamentelor democratice.

— Evreii nu sunt suportabili decât în comunism, în plină lumină, reduşi la esenţialul dorinţei lor de putere şi, mai ales, destinaţi, în comunism,

unei metamorfoze inevitabile.

19 aprilie

Hotărât lucru, debarcarea va avea loc: nimeni nu se îndoieşte. Chiar şi gaullişti, care nu mai credeau în ea. Dar atenţia s-a tocit şi ideea de debarcare nu mai produce emoţii. Şi apoi, lumea începe să fie prea preocupată de sindroame: bombardamente, evacuări etc... Suntem deja în atmosfera de debarcare. La început, impresiile de popor bombardat vor domina, apoi vor deveni familiare. După aceea vor începe dificultăţile de aprovizionare şi convulsiile războiului civil şi cele ale războiului militar. Lumii puţin îi va păsa de

catedrale şi castele şi palate. în ceea ce mă priveşte, o mică stricăciune a catedralei din Rouen mă afectează mai mult decât 700 de morţi. Şi, totuşi, toate aceste catedrale erau rafistolate, trucate. Şi, la urma urmei, pietrele trebuie şi ele să se prefacă în praf şi pulbere, ca şi trupurile.

Drama mea este că sunt mai mult internaţionalist decât naţionalist într-o epocă în care fiecare îşi ascunde ideologia internaţională sub naţionalismul său. Normandia sau Europa mă interesează mai mult decât Franţa: deformaţia istoricului, căci miturile originare sau terminale sunt la fel de precare ca şi miturile intermediare. De multă vreme însă am obosit de atâta pisălogeală naţionalistă, de exclusivism; cutare lucru e francez, cutare german, acesta nu este nicicum. Destul.

Dar toate astea nu sunt decât pretexte pentru detaşarea mea generală. Omul s-a săturat de om, zice Nietzsche, vorbind despre nihilismul european.

Cred că debarcarea e foarte dificilă, dar cred că germanii, mai devreme sau mai târziu, vor fi depăşiţi, înecaţi. Desigur, Napoleon putea câştiga bătălia de la Waterloo, dar ar fi trebuit atunci să piardă campania din 1815 sau 1816.

Necesitatea pesimismului meu: m-am legat totdeauna de cauze pierdute. Sau poate că sunt pesimist tocmai pentru că m-am ataşat de cauze pierdute. Prima formulare se potriveşte mai bine cu filosofia mea.

Ceea ce m-a vexat cel mai mult în comportamentul meu este tocmai faptul că mi-am păstrat simţul păcatului, că am fost masochist. Totdeauna mi-am cerut scuze că sunt eu însumi. Şi, de exemplu, înfiorător de „insensibil". Masacrele nici nu mă miră, nici nu mă indignează, ci doar, întrucâtva, ipocrizia ucigaşilor.

M-am lipsit de familie ca să nu aud de prea aproape cum torc mediocrităţile, dar o aud pe bucătăreasa mea, pe portăreasă, oamenii din cartier — care vorbesc foarte tare.

O să mor ucis de comunişti, prefer să fiu omorât de ei decât de imbecilii ăia de gaullişti. Cred însă în comunism, îmi dau seama cam târziu

de insuficienţa fascismului. De altfel, nu consideram fascismul decât ca o etapă spre comunism. Dar e imposibil să devin practic comunist, esenţa mea burgheză se opune.

Mor în credinţa în *Baghavad Gita* şi în *Zarathustra:* acolo se află adevărul sau crezul meu. Credinţa cea mai pură şi cea mai nedeterminată, credinţa infinită în cadrul scepticismului şi al detaşării. Un fel de stoicism eliberat de orice morală. Credinţa în ceva inexprimabil, dincolo de Bine şi Rău, dincolo de Fiinţă şi Neant. Convingerea că acţiunea şi contemplaţia sunt unul şi acelaşi lucru în clipa eternă, în Marea Amiază.

Ce fericit sunt că mor. Nici o femeie, nici un bărbat nu mă poate reţine, îi iau pe toţi în mine.

Nu pot să spun că mă voi sinucide, nici chiar că voi muri: totul s-a consumat deja în sufletul meu.

318

JURNAL. **1944**

Nu voi termina *Judas.* Am încheiat însă culegerea de nuvele: *L'Intermede romain, le Journal d'un delicat* şi povestirile: *L'Agent double, La Duchesse de Friedland, le Souper de Reveillon.* Este vorba despre micul meu trecut, rescris cu mâna fermă şi deziluzionată a vârstei de cincizeci de ani. Mai există şi *Les Chiens de paille.* Poemele sunt proaste şi de nepublicat[1]. Dar sunt sigur că toate astea nu înseamnă nimic: pentru că nu am geniu, pentru că Rusia va mătura Europa.

Aş fi vrut să nu fiu altceva decât un om, să nu fi scris nimic: talentul nu scuză absenţa geniului. Iar acest jurnal este un *grafittipe* peretele unei bude sau al unei celule şi, totuşi, cel ce le scrie crede şi el că va fi citit. Veşnicul Robinson.

Am cea mai duioasă prietenie faţă de 3 femei, faţă de Beloukia, de S.[2] şi de K.[3] Am avut norocul s-o ţin în braţe pe K. în aceste ultime luni. O dorisem cu cincisprezece ani mai devreme, când era o fată atât de frumoasă. A venit la mine şi am primit-o fără emoţie, cu o duioşie gravă. E tăcută, simplă, voluptoasă, foarte umană, foarte animalică. Şi eu am mângâiat-o cu mâini de orb. Face parte din categoria de femei considerate a fi lipsite de inteligenţă, dar care înţeleg totul. E genul meu, fizic şi moral. înaltă, subţire, înfloritoare, cu membre lungi şi puternice. Şi deja puţin marcată de viaţă, cu cicatrice şi zone uşor obosite. A fost mamă. Ochi destul de mângâietori, un nas puţin cam mare. Figura îi este cam prea îngustă, cam mâncată. Şi nu prea franţuzoaică. Şi are o minte perfect liberă, deşi rămâne supusă condiţiei feminine. Aş fi putut să mă însor cu ea.

Nu-l voi mai vedea pe dragul, bătrânul meu frate[4]. Era cu adevărat fratele meu. îl iubeam ca pe un prieten.

E comic să mori din cauza acestui conflict franco-german, atât de depăşit, de care nimeni nu-şi va mai aminti peste un an sau doi. Dar vreau să mor, mai degrabă, decât să nu fiu comunist. Vreau mai ales să mor fiindcă sunt admirabil de copt pentru moarte. Ce noroc să nu ajung un bătrân, deşi am gustat deja puţin din înţelepciune.

Ce se-ntâmplă cu Jean, fratele meu? Aveam aceeaşi natură în profunzime. Deseori m-am purtat urât cu el, întrucât fericirea lui (idioţia părinţilor) mă agasa, dar îl iubeam şi el o ştia.

Mor fără prieteni. Bernier: imposibil să mă mai văd cu el, nu-i puteam suporta invidia şi nici argumentele împotriva mea, oricât de juste, pe care această invidie i le putea oferi. Dar, în sfârşit, adesea zâmbesc cu tandreţe gândindu-mă la lungile ceasuri petrecute împreună. Aragon, pe legea mea, nimic de zis: a fost

' Să amintim că Jean Dieu la Rochelle a obţinut retragerea de pe piaţă a ediţiei pirat apărută la Chambriand sub titlul *Plainte contre Inconnue.*

[2] Probabil Suzanne Tăzenas.

[3] Această ultimă iubită a lui Drieu este evocată la paginile 339 *sq.*

[4] Jean Drieu la Rochelle este atunci în Tunisia, unde lucrează cu arhitectul Zehrfuss.

un divorţ pentru nepotrivire de caracter, motiv inefabil. Pe ăsta, fără îndoială, eu îl invidiam. Altă durere, însă inversă. Şi totuşi, acum, nu-l mai invidiez. Poţi oare să invidiezi contrariul tău? La douăzeci de ani, nu la cincizeci.

Pe Malraux l-am stimat. Nu se lasă păcălit nici de ceilalţi, nici chiar de el însuşi. Frate întru Nietzsche şi întru Dostoievski.

Biata Olesia, am uitat răul pe care mi-l făceam făcându-ţi rău. Ce teribilă îndepărtare.

Dragă Nicole, nu te uit. Da, te-am iubit. Cum altfel?

Beloukia. Pe această femeie frumoasă, pe această adevărată şi generoasă femeie, am iubit-o. N-a depins decât de ea ca pasiunea să se transforme în dragoste exclusivă, persistând în exclusivitate. Ea a ratat dragostea mea aşa cum eu am ratat atâtea altele.

Suzanne[1], pe ea am făcut-o să-şi plătească anii de frivolitate. Pedeapsă foarte nedreaptă. A fost singura mea prietenă femeie.

Cu Victoria[2] e altceva. Am meditat, prin ea, cu durere la problema evreiască. Cu ea am fost eroic antisemit: Am ajuns la ea dincolo de diviziunile pământeşti, într-un *no man's land* supraomenesc.

Doamne! Ce misterioasă este dragostea, mister care ne aruncă dincolo de uman, chiar în divin.

1 mai

Am primit corecturile romanului *Les Chiens de paille.* Oare o să apară vreodată această carte[3]? Am terminat culegerea de nuvele care trebuie să cuprindă *L'Intermede romain, le Journal d'un Delicat şi* trei povestiri.

Aş fi vrut să închei această relaţie uscată din viaţa mea sexuală, începută anul trecut. O relaţie, într-adevăr, uscată, implacabilă.

Am recitit prima oară după douăzeci de ani *L'Homme couvert de femmes.* Totul se pierde în explicaţia lirică, dar începutul m-a uimit prin

rigoarea sa de mărturisire. Eram mult mai conştient decât aş fi crezut. De aceea ar mai fi timp să merg mai adânc pe calea asta.

N-am nici un chef să mă apuc din nou de *Judas* — schiţat destul de pe larg.

— Cred, mai mult ca oricând, în debarcări. Cred în fatalitatea lor ca în fatalitatea nopţii de 4 august. Burghezia vrea să moară. Eu însumi nu mai cred decât în comunistn, dar nici nu pot, nici nu vreau să devin comunist. în ultima vreme am citit mult presa engleză: sunt la fel de goliţi ca şi noi de orice

[1] Probabil Suzanne Tezenas.

[2] Victoria Ocampo.

[3] Romanul va fi într-adevăr tipărit, dar prea târziu, în vara anului 1944 (tipărirea e încheiată pe 31 iulie); după eliberarea Parisului, exemplarele vor fi confiscate şi distruse. Gallimard îl va publica din nou în 1964.

intenţie, de orice concepţie. Americanii îşi au drama lor prezentă şi viitoare, dar englezii, ca şi noi, nu mai au decât drama de a nu mai fi. Au ajuns unde eram noi în 1918, ba chiar mai rău: aparenţă convulsivă şi umflată. Trecerea sub influenţa rusească a întregului Est va ucide influenţa franceză în Europa mult mai mult decât acţiunea germană.

Sunt din nou cufundat în Vedanta, bucurie profundă, credinţă profundă. Citesc o serie de *Upanişade* şi *Karika* de Gaudapada[1]. După asta, recitesc *Critica raţiunii pure.* Ce bine se argumentează întreaga gândire ariană. Iar gândirea semitică se leagă de această gândire ariană prin gândirea grecească. Sau, mai degrabă, nu există gândire evreiască, există doar o gândire grecească uşor alterată. Nu cunosc bine budismul: ceea ce mă ţine este vedantismul. Sau Marele Vehicul, care se întâlneşte cu *Vedanta.*

12 mai

Am terminat primele corecturi la *Les Chiens de paille,* ultimul meu roman, şi la *Le Franşais d'Europe* (ultima mea culegere de articole). Nimic din toate astea n-o să apară la timp, nimic din toate astea, fără îndoială, n-o să apară vreodată[2].

Cred că germanii vor rezista în Occident, dar, din lipsă de trupe de rezervă, frontul din Polonia va fi spart. Ultima lor speranţă ar fi ca ruşii să ajungă la Berlin când americanii încă nu vor fi ajuns la Paris, nici la Milano. Debarcarea anglo-americană va fi noaptea de 4 august a burgheziei. în orice caz, Franţa este redusă la zero.

7 *iunie*

Voi vedea zilele astea în mod decisiv dacă instinctul meu e sigur, aşa cum îl cred în continuare, în străfundurile sufletului meu! în fond, de mult eram dezolat din punct de vedere intelectual şi din ce în ce mai puţin neliniştit în sensibilitatea mea, în ultima vreme. Nu-mi era cu adevărat *frică.* Credeam în debarcare, dar nu mă temeam în mod absolut disperat de efectele sale. Ieri dimineaţă, când am aflat vestea, nu m-am tulburat câtuşi de puţin şi chiar m-am mirat de această lipsă de tulburare. Mi se pare că debarcarea asta o să eşueze: dar nu din cauza asta spun ceea ce spun. Şi totuşi, intelectual, eram pe de-a-ntregul dominat de pesimism. Căci fiinţa mea are nevoie de pesimism, fiinţa mea nu trăieşte şi nu se mişcă decât în acest climat. Am transferat

' *Karika* sunt textele de bază ale Samkya, care au făcut obiectul unui comentariu de Gaudapada; acesta ar fi trăit în sec. al Vll-lea după Hristos.

[2] *Le Franţais d'Europe* va apărea la Editions Balzac în 1944, dar ediţia va fi retrasă de pe piaţă.

asupra Germaniei pesimismul pe care înainte vreme îl rezervasem Franţei. Aş considera totdeauna ameninţată sau pierdută cauza pe care aş susţine-o. De aici provine, pentru mine, imposibilitatea politicii active. Asta ţine şi de sănătatea mea, care e din ce în ce mai compromisă: boală de ficat, uremie, boală de inimă, astenie totală.

Ce se va întâmpla? Azi-dimineaţă nu ştiu nimic sigur, nici de o parte, nici de cealaltă. Dacă această primă încercare eşuează, faptul va avea un efect important, dar nu hotărâtor. Anglo-saxonii vor repeta acţiunea toată vara. Dar dacă Stalin nu se mişcă? Sau nu atacă în Polonia, ci doar în Nord, ca să-şi completeze recucerirea sau în România, în Bulgaria, ca să le ia amanet? Iată punctul decisiv.

în orice caz, pentru mine şi alţi câţiva, marea problemă este să profităm de avantajul germanilor, dacă există aşa ceva, ca să ne eliberăm de aparenta servitute în care ne aflăm faţă de ea. Aceasta ar putea fi iniţiativa unei grupări de francezi, dezamăg'iţi şi dintr-o parte şi din cealaltă.

8 iunie

— Ei bine, instinctul meu era un instinct veritabil, adică ceva eminamente înşelător! Debarcarea a reuşit[1] şi de acum încolo lucrurile trebuie să se desfăşoare destul de repede. S-ar putea ca lipsa mea de reacţie de alaltăseară să se fi datorat sănătăţii mele foarte precare (criza de uremie), profundei mele indiferenţe şi acelui gust al morţii care urcă în mine ca valuri delicioase. Nu voi regreta decât un singur lucru, şi anume că nu voi vedea triumful şi stăpânirea comunismului asupra lumii.

Mă uitam ieri pe Champs Elysees la tinerii S.S. pe tancurile lor. Am iubit această rasă blondă din care fac parte, dar care poate fi regăsită atât

la englezi, cât şi la americani şi ruşi. în orice caz, acest război este convulsiva luptă a raselor nordice şi triumful lor pe tot pământul. (Dar toate acestea sunt amestecate cu elemente heteroclite, evrei pe ici, mongoli pe colo.) Sunt mai mult rasist decât internaţionalist şi mai mult internaţionalist decât naţionalist. Eu, care am fost atât de naţionalist până în 1928, nu mai sunt câtuşi de puţin. Dezgustul meu faţă de francezi este dezgustul unui rasist nordic şi, totodată, al unui intelectual care dispreţuieşte omul în general, iar în special pe vecinul său cel mai apropiat.

Celelalte rase le iubesc de altfel la ele acasă: i-aş fi iubit sincer pe evrei la ei acasă. Ar constitui un popor minunat. Sunt rasist faţă de toate rasele, internaţionalismul meu se întemeiază pe cultul raselor.

Sunt fericit să mor, mai degrabă, decât să văd mascarada în Franţa, această falsă victorie a unor maimuţe bolnave incitându-i pe victorioşi, această furie de

[1] Debarcarea în Normandia avusese loc pe 6 iunie.

răzbunare josnică înlocuind înflorirea forţei ca urmare a efortului şi strădaniei sale, strâmbăturile evreilor. Dar dacă ar exista o luptă între anglo-americani şi ruşi, mi-ar fi plăcut să particip.

Sunt fericit să mor, mai degrabă, decât să mă fnai târăsc câţiva ani cu uremia. Prefer sinuciderea decât plictiseala de a mă ascunde câteva zile pentru a mă preda apoi şi a figura într-un proces imbecil unde n-aş avea chef decât să păstrez o tăcere ermetică. Cât despre Elveţia, nu. Am fost acolo în noiembrie anul trecut şi mi s-a părut infam. Să mă refugiez la acest mic popor grotesc de portari de hotel, nu, mai bine crăp.

— Doamne, ce oroare mi-au inspirat oamenii şi cât am iubit obiectele, căci în ele se află ce e mai bun în oameni. Nu se pot iubi decât bărbaţii şi femeile extrem de tineri şi câţiva bătrâni. Copiii sunt ca animalele, nişte păpuşi amăgitoare. Am iubit trupul femeilor ca pe un simbol absurd şi delicios; un trup de femeie îţi comunică propriile idei de forţă şi de frumuseţe, întocmai ca o casă, un pom, un cal. Nu am crezut în sufletul femeilor. Grozăvia condiţiei umane constă în faptul că bărbatul nu are corespondent; femeia nu există şi un bărbat-femeie nu e decât o femeie. Bărbatul e singur ca Dumnezeu, e singur pentru că e Dumnezeu. Cred, ca şi Averoes, că nu există decât un singur suflet universal, ca şi Sankara[1], că nu există decât un singur sine şi că lumea este visul acelui sine, de care acest sine se debarasează în timp ce-l produce.

După trupul femeilor, ceea ce am iubit cel mai mult sunt pomii şi casele. Arhitectura a înlocuit, pentru mine, muzica.

Dispreţuiesc profund moralismul creştinismului, dar acelaşi lucru există, inevitabil, şi în islamismul exoteric şi în hinduismul exoteric. Numai că în spatele creştinismului nu se mai simte nimic ermetic.

10 iunie

Ei bine, hotărât lucru, destinul este pecetluit. Şi resimt o mare plenitudine. O plenitudine ce se ridică în mine din ceea ce este din ce în ce mai puţin eu. în aceste ultime zile mă bucur profund de filosofia indiană, cel puţin de aceea pe care am adoptat-o şi anume idealismul absolut al vedantinului Sankara şi totodată de o filosofe arabă ca cea a lui Averoes. Nu există decât un singur Spirit, un singur suflet mare în lume. Şi pentru acest spirit, lumea nu e nimic. Nu-i decât un vis, o aparenţă, care apare şi dispare fără încetare. Această... explicaţie e la fel de valabilă ca oricare alta, dar nu mai mult decât alta. în orice caz, e aceea care îmi convine, care mă satisface. Exprimând-o, mă exprim.

[1] Sankara sau Şankara (sec. Vlll-iX) brahman, profesor de filosofie vedantistă. Budiştii TI consideră un adversar. Doctrina sa refuză dualismul şi se sprijină pe identitatea bra/iman-ului şi a atman-ului (şinele universal şi şinele individual).

323

Pierre Drieu la Rochelle

Am primit corectura a doua a cărţii *Les Chiens de paille.* Bătaie de joc. Cartea n-o să apară; merita oare să apară? N-am avut decât un talent secundar, care s-ar fi putut lipsi să se exprime. Poate că totuşi am exprimat ceva într-un domeniu destul de elementar de sensibilitate semipolitică, semiliterară. Dar, desigur, nu puteam să spun ceea ce în mine n-a fost niciodată altfel decât latent şi vegetativ: o anumită rumegare lirică şi metafizică.

— Privirea îmi este îndreptată spre Moscova. în prăbuşirea fascismului, îmi leg ultimele gânduri de comunism. îi doresc victoria, care într-un viitor imediat nu mi se pare sigură, dar, pe termen mai mult sau mai puţin lung, îmi pare probabilă. Doresc triumful omului totalitar asupra lumii. A trecut vremea omului învrăjbit, revine vremea omului întreg. Ajunge cu atâta pulbere în individ, atâta pulbere de indivizi în mulţime. Şi apoi, s-a întors timpul ca omul să se plece, să asculte... de o voce mai puternică în el decât toate celelalte voci. Stalin reprezintă deci mai bine ca Hitler triumful omului asupra omului, a ce-i mai puternic în om asupra a ce-i mai slab. Şi să ardă până în temelii această Biserică moartă, care şi-a trăit de mult traiul.

America nu e încă nimic, poate că va deveni ceva, mai târziu. Anglia e ca Franţa.

Ce-o să facă Stalin? Va aştepta, desigur, momentul în care Germania va fi destul de zdruncinată în vest ca să poată da fără prea mult efort lovitura decisivă şi să meargă direct de la Lemberg la Varşovia, de la Varşovia la Berlin. Dar *Wehrmacht-u*| nu face oare dinadins lăsându-i pe englezi să intre în Europa ca să evite, din spirit conservator, una ca asta? E foarte posibil. în orice caz, fie că vrea, fie că nu, aşa se petrec lucrurile.

— Pot să afirm că am întâlnit în ultimele zile o femeie care-mi plăcea total, prin sinceritatea sa, prin sunetul latent şi tainic al sufletului şi trupului ei.

18 iunie

„Prima armă secretă?"[1] Să fie ceva serios? Sau doar pe jumătate? Să fie doar o răzbunare? Va avea oare un efect profund? în orice caz, îmi dau seama acum că toate zvonurile care circulaseră, toate *confidenţele* pe care le auzisem erau adevărate. Eu însă nu credeam în aşa ceva.

îmi înţeleg foarte bine psihologia de doi ani încoace: mi-e frică, de aceea cred totdeauna în tot ce-i mai rău. E o trăsătură cu totul umană care corespunde în „mentalitatea primitivă" cu magia prin..., nu mai ştiu cuvântul. Omul se preface a crede că o nenorocire de care se teme există pentru a da [CXL CXLI]

zeilor o satisfacţie fictivă. în acelaşi timp, omul crede cu adevărat în iminenţa acelei nenorociri. Pe de altă parte, le port pică nemţilor pentru că nu au reuşit mai bine şi pentru că m-au dezamăgit prin absenţa oricărei politici *europene.* Cât trebuie să mă urască germanii după ce le-am vorbit cu o sinceritate atât de arţăgoasă, cu o prietenie atât de ostilă.

De altfel, continui să cred că vor pierde Franţa. Evenimentele din Normandia seamănă cu cele din Africa sau din Italia: aceeaşi revărsare lentă, dar irezistibilă. Totuşi, rămâne enigma Rusiei. Are interesul, ca şi americanii şi englezii, ca Germania să se mai uzeze puţin în Franţa, ca şi în altă parte: în acest scop, trebuie să-şi prelungească imobilitatea în asemenea măsură încât să-i determine pe germani să angajeze şi mai multe forţe în vest.

Folosirea acestei arme nu-i va răpune pe englezi, dar va face războiul şi mai nemilos, astfel încât Europa se va îndrepta mai sigur spre pieirea sa.

Aliaţii vor cuceri Bretania după Normandia şi vor aduna acolo două milioane de oameni. Pe de altă parte, armatele vor debarca la Nisa pentru a ataca Italia pe la spate şi a urca pe valea Ronului. — Rusia nu va lovi decât în ultimul moment, sau va respecta o Germanie foarte slăbită, puţin periculoasă, revenită în frontierele ei, capabilă să devină un fel de vasală?

Opinia publică trebuie să fie incertă, căci portăreasa mea e mai amabilă. Dacă mai durează mult, gaullismul se va întoarce împotriva americanilor şi englezilor. O să-l vedem oare pe de Gaulle negociind cu germanii?!

în orice caz, Franţa va fi o ţărişoară foarte amărâtă după toate astea, ceea ce este deja. Şi totuşi, printre ruine, populaţia va avea poate un tonus mai bun ca înainte. Ceea ce le trebuie francezilor înainte de toate pentru a se asana este să scape de Franţa prea bogată, prea dulce. De

CXL Primele V1 (iniţiala armei de represalii *Vergeltungswaffe),* bombe autopropulsate de circa

CXLI tone, cu rază mare de acţiune (până la 400 km), au căzut asupra Londrei în noaptea de 12 spre 13 iunie 1944, după debarcarea din Normandia din 6 iunie. 9251 din aceste V1 vor fi trase asupra Angliei; circa 6 500 asupra oraşului Anvers.

asemenea, pentru ca să devină europeană, trebuie să se vindece de tendinţa ei spre xenomanie: acest lucru este doar în aparenţă un paradox.

— Trebuie să recunosc că în ultima vreme am uitat mult filosofia indiană, nu atât din cauza pericolului, cât dintr-a reînnoirii interesului faţă de politică. Am recitit istoria diplomatică a secolului al XIX-lea: am căutat rolul Rusiei. Multe lecturi despre Rusia, comunism etc. — Am recitit *les Caracteres* de La Bruyere: îmi plac mai mult ca înainte, cu vârsta gust această înţelepciune mai pătrunzătoare, mai profundă decât credeam: găsesc chiar şi ceva discret emoţionant. Memoriile Contesei de Boigne[1]: eterna psihologie a emigranţilor. Iată o femeie adevărată, plină de tact, de modestie. Am terminat corectura a doua la *les Chiens de paille.* Romanele mele au totdeauna în ele ceva scurt, sec: le scriu prea repede, nu las scenele să se dezvolte, să se maturizeze. Se menţin în maniera franceză a naraţiunii rapide şi prescurtate. Dar e o încercare

' Contesa de Boigne (Charlotte Louise Adelaide d'Osmond, 1781-1866) a trăit în tinereţe în emigraţie la curtea de la Neapole. întoarsă la Paris sub Imperiu, şi-a exercitat influenţa mai ales în timpul monarhiei din Iulie. A scris *les Memoires d'une tante* şi două romane autobiografice.

bună, cinstită atât cât se poate, de un pesimism emoţionant şi care merge destul de departe în analiza dramei umane permanente. Mijloacele care descriu un moment plicticos sunt plicticoase: aici se văd candoarea şi stângăcia mea, dar mai ales lenea mea.

Cele trei femei care se află în jurul meu sunt neliniştite în privinţa soartei mele, dar nici una nu se gândeşte să găsească metoda de a mă salva. Asta fiindcă nici una nu se simte destul de legată ca urmare a ataşamentului meu faţă de ea, femeile nu se devotează decât pentru cei care le aparţin. Două dintre ele nu mai sunt iubitele mele, cea de a treia vrea să-mi fie soţie. Fiecare îmi poartă o pică surdă şi, apoi, sunt nişte burgheze care ţin înainte de orice la salvarea lor personală. Aceasta spune multe despre singurătatea mea, pe care am vrut-o, dar, şi despre singurătatea oricărui bărbat, chiar atunci când n-o mai vrea. Căci ce ar face ele, la urma urmei, mai mult pentru mine, dacă aş fi pe de-a-ntregul al lor?

28 iunie

Caietul acesta se va termina odată cu viaţa mea: va fi cam puţin, deoarece cred că rezistenţa în Franţa, în faţa Parisului, va mai dura încă una sau două luni. Nu voi părăsi Parisul, voi muri când americanii vor ajunge la Paris. Nu cred că pot, în mod decent, să mă raliez comunismului. Am fost prea anticomunist de fapt, dacă nu de fond. Deşi am crezut de multă vreme în socialism, m-am delimitat categoric de forma comunistă a socialismului începând din '34, după ce am ezitat îndelung între 1926 şi

1934. Chiar şi în momentul 6 februarie am crezut în posibilitatea unei înţelegeri între fasciştii francezi şi comunişti. Venind la Doriot[1], eram fericit să mă apropii de comunişti. Apoi însă, am aderat la lupta anticomunistă, mai ales la lupta împotriva *comuniştilor.* Nu credeam în capacitatea comuniştilor ruşi de a reuşi să facă revoluţie în afara ţării lor. Exemplele Chinei, Spaniei îmi confirmau această părere. Credeam că logica socialistă se impunea fascismului chiar împotriva voinţei sale şi că, mai ales, războiul va activa involuţia socialistă a fascismului. Din punct de vedere intelectual, eram foarte ostil dogmatismului marxist şi materialismului, devenit chiar foarte suplu. Eram, mai ales, plin de aversiune faţă de comuniştii francezi, din cauza tuturor rămăşiţelor anarhiste, pacifiste, libertare, mic-burgheze care subzistau în ei. Totuşi, nutream simpatie pentru sinceritatea şi devotamentul lor. Mă mai temeam şi de faptul că evreii ar pune stăpânire pe ei.

între 1939 şi 1942 am crezut într-o decadenţă, o degenerescenţă a comunismului din cauza caracterului său muncitoresc, din cauza tendinţei sale de a

1 Pe 18 iunie 1936, Drieu intră în partidul lui Doriot, care, înaintea angajamentului său fascist, fusese o personalitate majoră a Partidului Comunist Francez. O parte din comuniştii „raionului Saint-Denis" îl urmaseră pe Doriot în 1936 în P.P.F.

distruge elitele(I) Călătoria mea atât de scurtă şi de puţin serioasă la Moscova nu m-a lămurit câtuşi de puţin, ba chiar dimpotrivă. Legătura pe care am avut-o ani de zile cu burghezia cea mai bogată mi-a slăbit gândirea, deşi decizia mea fascistă fusese luată pe 6 februarie, cu un an înainte de a o cunoaşte.

Ceea ce mi-a deschis din nou ochii, aşa ca tuturor, a fost, în modul cel mai banal, victoria ruşilor: e cum nu se poate mai jignitor. Din interiorul fascismului am înţeles foarte repede slăbiciunea lui, mai întâi în cadrul francez, între 1936 şi 1938, observând eşecul lui Doriot, apoi în cadrul european, între 1940 şi 1942, observând incapacitatea germană. Până la sfârşitul anului 1942 am crezut în posibilitatea unei dezvoltări germane. Dar absenţa de reacţie la primele avertismente militare de la El Alamein, de la Stalingrad şi de la Alger m-au lămurit. Din acel moment îmi supravieţuiesc mie însumi. Chiar şi azi văd slăbiciuni în Rusia şi în comunism. îmi dau seama că Rusia încă n-a ajuns cu adevărat să fie o forţă industrială şi militară şi că America şi Anglia sunt capabile să-şi ia asupra ei o revanşă de moment. Pe de altă parte, comunismul francez nu mă interesează cu nimic mai mult decât oricare altă tresărire franceză. Nu mă mai interesează câtuşi de puţin problema franceză, ci problema mondială.

Nimic nu mă mai desparte de comunism, nimic nu m-a despărţit vreodată de el, în afară de crisparea mea atavică de mic-burghez. Dar asta e enorm şi a dat naştere la cuvinte şi atitudini cărora e mai bine să le rămân credincios, cărora nu pot decât să le rămân credincios.

Totuşi sunt înfiorător de vexat de incapacitatea fascismului, de incapacitatea germană, de incapacitatea europeană. Prin fascism şi Germania, după înfrângerea Cehoslovaciei, Poloniei, Franţei, Iugoslaviei, Italiei şi a Angliei[1] se vădeşte decăderea totală, iremediabilă a Europei, menită dezmembrării şi dispariţiei. Hitler este mărturia finală a Europei.

Mai rămân Stalin şi Roosevelt. Desigur, ar fi pasionant să particip la această luptă supremă. Dar sunt blocat fără scăpare. Şi ar fi mai demn şi mai corect să rămân la ceea ce am spus şi am făcut în mijlocul vieţii mele. Un intelectual nu are aceleaşi drepturi şi nici aceleaşi îndatoriri ca un om de acţiune. El este prizonierul cuvântului scris. *Scripta manent.* Oricât de deschis şi de suplu ar fi fost ceea ce a scris! Am schiţat suprema evoluţie din articolele mele de un an încoace, dar suprema eleganţă ar fi să nu profit de aceasta.

Şi apoi, s-a spus prea mult că m-am schimbat, nu fără oarecare temei. E adevărat că în străfundul fiinţei mele a existat o ezitare/şovăială inerentă până în 1934, care a reapărut la suprafaţă cu supramăsură în 1942-1943! Aşadar, să ne oprim aici.

Dar examinaţi linia de conduită a oricărui om mare din istorie: Constant, Chateaubriand, Hugo etc.

2 Acest din urmă cuvânt e adăugat pe pagina din stânga.

3 iulie

Am avut două sau trei zile de slăbiciune, de ridicol. Oameni bineintenţionaţi sau nu, plini de milă sau perfidie, au insistat să mă salvez, să plec în Spania sau în Elveţia. M-am cam muiat, m-am dus pe la ambasadori, care mi-au promis vize. Dar, slavă Domnului, omul nu se poate schimba, aşa cum l-a făcut Dumnezeu aşa îl şi lasă: lenea şi oroarea de a umbla prin birouri pentru a mi se aplica acele vize pe un paşaport pe care, de altfel, îl şi rupsesem din greşeală, mă împiedică să dau curs ruşinosului proiect de a da bir cu fugiţii. Proiect ruşinos, mai degrabă van şi inutil, căci de ce să cutreier prin lume, când lumea nu mă mai interesează? De ce să evit moartea, când mă seduce atât de tare (încep să *trăiesc* ceasul morţii mele, moartea mi-a devenit minunat, delicios de familiară).

— Absurd este însă faptul că încă scriu articole politice, în timp ce toate astea mi se par atât de stupide, atât de pisăloage, atât de puţin pasionante. Ce-mi pasă mie de certurile însângerate ale colaboraţioniştilor cu gaulliştii? Toţi sunt la fel, francezi isterici, maimuţe bolnave. Cinematografia americană i-a zăpăcit de tot pe aceşti negustoraşi, iar faptul divers, drag fostelor lor răgazuri, a pus pe capul lor coroana de cuie. Pac, pac. Nici marea aventură mondială nu mă mai amuză: tocmai am recitit o grămadă de memorii, de cărţi de istorie: nimic din toate astea nu merită osteneala. N-am crezut niciodată în oamenii iluştri, deci,

frumoase sunt doar obiectele, animalele, fiinţele tinere, care de fapt sunt animale (din păcate, nu îndeajuns). Şi apoi, poate, locurile, ideile. Dar bărbatul îmi este nesatisfăcător. Cât despre femeie, slavă Domnului (iar!) sunt neputincios de mai mulţi ani şi n-o mai gust decât din vârful degetelor, într-o perfectă, preafericită detaşare.

Am citit prea mult despre ocultism, despre filosofia indiană, reduc sistemele unele la altele, rămâne puţin, dar esenţial: sunt Dumnezeu, solitar ca Dumnezeu, iar lumea nu poate ajunge cu adevărat să iasă din mine, cere să se întoarcă în mine. Pleoapele mele devin grele.

Dar gust de toate, până în ultima clipă. încântătoare plimbări de-a lungul Senei, în Tuileries, pe *avenue* Gabriel. Ce mult m-am plimbat prin Paris! N-o să mă împuşc pentru că vreau să mă văd murind. Admirabil sfârşit, să mergi în întâmpinarea morţii, în loc să fugi de ea până ce ajungi în nădragii unui bătrân care face pe el. Pentru mine, care nu cred în libertate, este actul cel mai liber. Dar acum sunt liber, de vreme ce sunt deja Dumnezeu.

Ocultiştii ăştia proşti n-au vrut să-i spună lui Rene Daumal[1] că urma să moară. Şi poate că i-a şi convenit să-i creadă. El însă avea dreptul să-i fie frică, deoarece murea de multă vreme. Si mie o să-mi fie frică în ultimul moment si o să plâng ca un copil: e inevitabil. Dragul de Rene Daumal, sunt fericit că l-am cunoscut o clipă.

' Vezi pp. 355, 370.

Am citit din Jouhandeau, îl iubesc... Din păcate, încep să iubesc pe toată lumea: înduioşare, semn rău, e momentul.

Sankara, Averoes, ultimele bucurii, Platon *(Phaidros).* Nu există decât un suflet, un Dumnezeu, lumea nu există. Oh!, bucurie, ohl, dezastru. Nu existăm decât noi, nu exist decât eu. Narcis, cum zice Valery.

Iunie

Am fost slab, profund slab. Fiu de mic-burghezi fricoşi, nevolnici. în copilărie visam o viaţă lentă, izolată. Totdeauna mi-a fost frică de tot. Dar în mine exista alt om, care visa doar fapte de vitejie, ca majoritatea mic-burghezilor. Dar „preferinţa" pentru forţă nu se mai putea exprima, în cazul meu, decât intelectual. în timpul războiului, în primele ore, în primele zile, am avut un elan formidabil şi apoi m-am scârbit. Frica nu e decât primul meu impuls, apoi urmează curajul, apoi revine frica, apoi revine curajul, apoi, dacă acesta din urmă nu întâlneşte moartea: dezgustul. Plictiseala inspirată de treburile mărunte, de treburile fizice. Şi totuşi mi-ar fi plăcut să fiu mecanic, muncitor manual, să lucrez detaliile la perfecţie.

Am oroare de lovituri, pentru că nu sunt înarmat împotriva loviturilor. Monotonia loviturilor mă plictiseşte ca tot ce e monoton: obosesc repede de toate cele. Temperament nervos, limfatic. Foarte anemiat.

Am început foarte de timpuriu să fiu impotent, cu intermitenţe. O fire introvertită, invertită, dar cu femeile. Mascul la modul sacadat, adesea Narcis visând să posede fiind posedat.

Am fost teribil de masochist şi uneori, fireşte, sadic, fără să merg prea departe. Masochist, tăvălindu-mă în delirul culpabilităţii, al căinţei — sau al persecuţiei. Cu scurte puseuri, întrerupte, de sadism cu femeile, chiar cu bărbaţii.

Duşmanii mei au simţit foarte bine, era destul de vizibil, caracterul feminin, invertit, al dragostei mele pentru putere. Dar acest lucru există şi la anumiţi intelectuali comunişti, ca la unii fascişti.

Ca să fac cea mai favorabilă „figură", ar fi trebuit să mă situez la nivelul meu inferior, să fiu un intelectual pur, strict contemplativ, absolut detaşat de realitate, fără păreri preconcepute, cum sunt atâţia alţii.

Am avut clipe de mare laşitate, foarte scurte, fiind luat prin surprindere, rămânând tâmpit; mai apoi îmi reveneam. Dar n-am avut pasiunea triumfului.

Realmente, n-am avut nici o ambiţie; abia unele accese de amor propriu, de pică, repede epuizate. Nu mi-au plăcut cu adevărat decât contemplaţia, lectura, plimbarea, trupul mut al târfelor. Trupul limbut al îndrăgostitelor mă plictisea repede.

Am iubit puterea ca pe o idee, dar manifestarea sa mă plictisea. N-am avut nici un chef să mă apropii de germani, ruşi, americani: îmi plăcea forţa lor brută, dar numai de departe, de aproape mă făcea să casc.

329

Pierre Drieu la Rochelle

De câţiva ani încoace, realmente, nu mai trăiesc decât prin lecturile mele şi prin reveriile religioase şi filosofice. Nietzsche, Schopenhauer, Pascal, Baudelaire, Mallarme. Rimbaud nu-mi mai spune mare lucru, cu excepţia câtorva pagini fermecătoare.

în copilărie eram profund melancolic, lipsit de vigoare, cu tresăriri bruşte de joacă, ardoare, orgoliu, care apoi se sleiau. Aş fi vrut să fiu destul de fragil pentru a mă menţine mereu în singurătate, reverie, dar, pentru un timp, elanurile mă cuprindeau din nou. Faţă de tatăl meu am resimţit o oroare plină de dragoste, un dispreţ plin de duioşie. Pe mama am iubit-o, am dorit-o, apoi am dispreţuit-o, cu înfiorătoare reveniri de tandreţe. Mi-am adorat bunicii, am fost dezolat că a trebuit să-i dispreţuiesc.

Mi-au plăcut banii, puţinii bani care asigură lenea, libertatea. Toate mijloacele mi se păreau bune. în fond, totdeauna am avut ceva bani, nici eu nu ştiu cum. Două sau trei femei mi-au dat bani în anumite momente. O mică moştenire. Am şi câştigat câte ceva. în fond, aveam nevoi foarte puţine. Şi totul mi se părea uşor.

Politica m-a plictisit, ca şi războiul. După ce au trecut primele exaltări, primele contacte nervoase cu frica şi curajul, grijile mi se păreau fastidioase. Politica doar ca speculaţie, filosofie a istoriei.

Deloc creştin. N-am simţul păcatului, deşi sunt masochist, am doar

sentimentul slăbiciunii în raport cu puterea. N-am simţul păcatului, am oroare de moralismul creştin (pe care l-am transpus sau l-am regăsit la izvoarele sale, anume raportul forţă-slăbiciune).

Sifilisul mi-a accentuat melancolia câţiva ani, dar eram infinit de melancolic şi înainte. Sentimentul meu de slăbiciune a fost foarte social, ştiam că tatăl meu făcuse nişte lucruri „urâte", mici lucruri urâte.[1] învăţam într-un colegiu de băieţi bogaţi, fiind mai puţin bogat, apoi sărac, din cauza tatălui meu. Mic-burghez strâmtorat printre mari burghezi. Şi apoi, după armată, m-am simţit criminal, gata să dezertez, gata de orice, urând egalitatea. Am fost viteaz, dar în curând m-am plictisit să tot fiu viteaz. Am epuizat repede farmecul inedit al contactului cu teama fremătătoare. Atunci am plecat, prefăcându-mă rănit. Mă ştiam profund criminal, nimic nu mă ţinea departe de furt, de asasinat, de minciună. Şi apoi, nu ţineam deloc la Franţa. Francezii nu-mi plăceau. Aş fi putut să devin englez, german. în acest sens, m-am simţit foarte criminal în ziua când a început războiul din 1914.

Totuşi am fost străbătut de valuri de pasiune patriotică. Fără ele, n-aş fi fost colaboraţionist, căci am făcut-o pentru a stoarce câte ceva de la germani pentru Franţa. Altfel, i-aş fi admirat, preferat, doar de departe. Am fost alături de Doriot tot din patriotism. în 1934 n-am fost comunist dintr-o reacţie „patriotică", dar şi burgheză.

[1] Tatăl lui Drieu fusese condamnat printr-o sentinţă din 29 iunie 1910 la opt zile de închisoare cu suspendare şi douăzeci şi cinci de franci amendă pentru abuz de încredere.

N-am avut îndeajuns temperament sau capacitate de aprofundare ca să-mi trăiesc conştiinţa de criminal social, de om asocial, pasionat, furibund ostil lozincilor mulţimii. în 1914, în 1940 am avut o reacţie intimă violentă împotriva curentului comun. Foarte Baudelaire-Rimbaud.

Am fost ataşat nu de un partid, ci de mişcarea mea speculativă. Am oroare de Doriot, de doriotişti, de colaboraţionişti, de germani.

Comuniştii m-au împiedicat să fiu comunist. Ar fi trebuit să fiu „cărturar" cinstit. Dar nu, m-au bântuit elanuri de om crescut spre a sluji, a se devota.

Am fost la fel de puţin înzestrat în direcţia gândirii abstracte ca şi într-a imaginaţiei propriu-zis artistice.

Scriitor psiholog, moralist ca majoritatea francezilor. Incapabil de filosofie, de ştiinţă, ca şi de poezie, de arte plastice.

Totdeauna împărţit între literatură şi politică, n-am aprofundat nici una, nici alta. N-am ştiut destulă istorie, nici sociologie ca să fiu gânditor politic, n-am avut suficiente lecturi, nici cultură, nici gândire pentru a pune la punct un instrument artistic.

N-am fost destul de leneş ca să mă bucur de lene, cu excepţia ultimilor ani, când ştiam că pot să scriu, să fac câte ceva. (Minunata iarnă din timpul războiului, scăpat de politică sau crezând că am scăpat definitiv de ea — eliberat de femei — justificat de evenimente să nu fac nimic, acesta

e momentul când m-am cultivat cu adevărat, de aici provine *L'Homme â cheval,* micul meu rod întârziat.)

Ce ani frumoşi ar fi putut fi aceşti patru ani. Dar îmi place veninul pe care l-am adus, mi-a grăbit efervescenţa metafizică. îmi era necesar să revin asupra experienţei războiului, să mă apropii din nou de moartea violentă, în sfârşit s-o îmbrăţişez. Nu mă puteam elibera cu adevărat de politică decât angajându-mă odată în ea cu adevărat. Un vechi reziduu incurabil de om de dreapta m-a aruncat spre nazism, în ciuda tuturor. Şi Dumnezeu mi-e totuşi martor că dispreţuiesc dreapta.

Rasist, mai degrabă, decât naţionalist (sau în accese), i-am preferat totdeauna pe englezi, pe americani sau pe germani francezilor. Am oroare de francezul mediu, bărbatul brun, mărunţel, din centru sau din Sud. Am oroare de marseiezi.

Mereu masochist faţă de Franţa, ca şi faţă de mine. Anglo-saxonii m-au învăţat să-l dispreţuiesc pe francez, omul căruia nu-i place lupta cinstită, omul care linge fundul muierii sale, omul plin de blenoragie, sifilis, păduchi. Omul care adună o grămadă de gunoi în faţa uşii sale, celtul.

Mi-a fost totdeauna o frică neagră de evrei, plus o ruşine cumplită de frica mea de ei. Nu ură, ci o scârbă de mine în faţa evreilor. Am oroare de evreice: aproape că nu m-am culcat cu ele. M-am apropiat, apoi am fugit. Evreul care a reuşit în Franţa mi-a transmis, mai mult decât anglo-saxonii, sentimentul inferiorităţii francezilor.

331

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

Dacă aş fi avut perseverenţa să-l ridic pe mic-burghezul închistat în mine şi aş fi devenit aviator, călăreţ, boxer şi aş fi plecat din Franţa, aş fi fost alt om, în America aş fi scos la iveală Nordicul viril şi mândru ce zăcea în mine. Sau atunci poate ar fi trebuit să fiu un artist pur, care înlocuieşte curajul fizic cu cel spiritual. Dar am oscilat, am făcut mofturi. Câteva ore frumoase de lene răscumpără totul în ochii mei.

Totuşi, Marea Fiinţă care se află deasupra Fiinţei şi a neantului a sălăşluit în mine în acele ore splendide de singurătate, de tăcere, de lene, de detaşare. Nu m-am dat niciodată pe mâna femeilor, dar sigur au putut gusta acea calitate a tăcerii, a distanţării, a interiorităţii mele. Am fost picătura de alcool sau de otravă în apa câtorva. Biete umbre dragi. N-am crezut niciodată că există cu adevărat, cu excepţia câtorva ceasuri de speranţă înaintea paroxismului, şi asta până în treizeci de ani.

Tot panteist şi, totuşi, îmi dau seama de prostia raţionamentului panteist, căci, dacă totul e în tot, atunci nimic nu e în nimic. Dar, în sfârşit, am înţeles că adevăraţii metafizicieni nu sunt panteişti. Panteismul este doctrina ignoranţilor, a poeţilor. Nu, Dumnezeu nu este în lume, nu este lumea, dar lumea eîn Dumnezeu, fără ca aceasta să-l atingă pe Dumnezeu. Şi Dumnezeu nu e. Există inexprimabilul, dincolo de nefiinţă. Şi nu există suflete individuale.

N-am ştiut să mă bucur îndeajuns de călătorii, din cauza trivialităţii deplasărilor, a frecuşurilor, a tuturor oamenilor care interferează. Dar sejururile...

Mi-ar fi plăcut să fiu poet, pictor, muzician. Dar scriitor în genul meu, nu. Ce vulgaritate. Explicaţiile!

Nu eram vanitos, nu cu adevărat vanitos. Foarte puţin, când eram tânăr, abia dacă abundenţa de complimente şi neîncetata atenţie acordată de femei au putut să mă facă să cred că aş avea unele înzestrări fizice şi oarecare seducţie. Dar, de fiecare dată, când începeam să fac curte, cea mai mică întârziere mă făcea să cred că tot farmecul a pierit definitiv şi că de atunci înainte n-o să-i mai plac nici uneia. Pe de altă parte, m-am îndoit totdeauna de talentul meu şi, în consecinţă, n-am putut avea o îngâmfare intelectuală consecventă. Am avut însă orgoliu, acel orgoliu pe care îl poate avea orice individ, simţul demnităţii personale, în afara oricărei probleme de merit extraordinar. Acest tip de orgoliu l-am avut din plin, dar sub o formă destul de pasivă, foarte interiorizat, manifestându-se, mai degrabă, prin îmbufnare şi tăcere, retragere, decât prin răbufniri şi pretenţii clar exprimate. Orgoliu n-am avut destul; orgoliu pozitiv, întreprinzător, dar ce să-i faci, n-aveam ambiţie.

Cu adevărat nici o ambiţie, nici în literatură, nici în politică, nici măcar cu femeile. Cel mult am dorit să mă asigur că gândirea mea nu e vulgară şi că dacă produce ceva, produsul respectiv era înzestrat cu suficient tact, dacă nu cu profunzime.

în politică nu mă însufleţea decât curiozitatea, dorinţa de a confirma prin experienţă presupunerile psihologiei şi moralei mele. Dar lenea mă oprea 332

foarte aproape de punctul de pornire în fiecare elan ce mă cuprindea ca să mă înfig în miezul problemelor şi mai ales teama ca nu cumva să mă plictisesc. Repetabilitatea şi monotonia demersurilor într-o intrigă politică, mediocritatea oamenilor politici cu care ar fi trebuit să lucrez permanent, micimea intereselor particulare din care trebuie să alcătuieşti un interes general, toate astea mă istoveau din capul locului. Micimea ambiţiilor tuturor mă dezgusta de orice ambiţie aş fi putut nutri eu. în fond, nu-i ceream acţiunii decât un minimum pentru a-mi hrăni contemplaţia. Poate căîntr-altă ţară aş fi ajuns mai departe. Dar preferam să mă uit la copaci, la femei, decât să mă aflu tot timpul în mirosul răscopt al oamenilor, prizonieri ai afacerilor lor.

Am obosit repede de toate şi trebuie să trec mereu de la una la alta; dar oboseam de oboseala mea şi reluam cu regularitate ciclul alternanţelor mele. îmi trebuia câte puţin din toate: nu aveam nici temperamentul, nici umoarea de a voi prea mult dintr-un singur lucru. Asta înseamnă absenţa geniului, în care există întotdeauna o tendinţă dusă până la excluderea sălbatică, la manie, la monstruozitate. Unul nu poate face decât statui, altul obţine victorii. Nu ştiu dacă am întâlnit vreodată un om de geniu, dar talentele extraordinare mi-au displăcut prin caracterul lor violent. M-am săturat de mediocritate, dar şi de excepţii.

în scurt timp m-am plictisit în preajma femeilor, ca şi într-a bărbaţilor. Dar animalele, plantele, casele, obiectele nu ne obosesc, căci le putem atribui tot ce vrem, fără ca ele să poată protesta pe faţă.

Reveria a înlocuit în cazul meu mistica, deşi s-ar putea ca ea să fi cuprins destulă mistică. O mistică scurtă, luminoasă, dar sfâşietoare. Tinea doar cât o străfulgerare, dar se producea destul de frecvent. Sentimentul acut, la câte un colţ de stradă, al lipsei de realitate a lumii, a caracterului absurd al simbolismului său, a dezordinii acestui sistem de aluzii, al încurcării pistelor care duc totdeauna spre ceva şi se depărtează de el cu hotărâre şi toate astea alcătuind ceva ce nu se află nici în categoria fiinţei, nici în aceea a nefiinţei. Sentimentul că eternitatea se află în fiecare clipă, fapt infinit sfâşietor, dar care nu *vrea* să spună nimic. Nici o înduioşare faţă de omenire, deoarece nu participă la luarea deciziilor mai mult decât animalele şi obiectele. Sentimentul realei solidarităţi a tuturor cu totul, a animalelor si al lucrurilor cu oamenii. Si totuşi, oroarea de panteism: „Aceasta nu poate fi Dumnezeu. Dumnezeu este aici şi nu este; Dumnezeu este aceasta şi nu e deloc aceasta."

Şi: „Dumnezeu este Dumnezeu şi nu este Dumnezeu. Dumnezeu nu e nimic, pe cât e totul. Nu, Dumnezeu nu este totul, Dumnezeu este înainte de orice, în afară de tot." Am trăit o curiozitate din ce în ce mai mare faţă de moarte, apoi, mai târziu, dimpotrivă, iar în ultima vreme, sentimentul de a cunoaşte moartea prin viaţă. Va veni oare timpul când nici măcar nu voi mai avea nevoie de moarte? Voi fi înlăuntrul ei la fel de mult ca şi în viaţă?

Singurul lucru de care mă tem cu adevărat este închisoarea. Şi totuşi, nu constituie ea experienţa prin excelenţă? N-ar trebui s-o caut?

333

Pierre Drieu la Rochelle

Deşi obosesc repede şi mă simt dezgustat de un lucru după altul, chit că mă întorc la primul, am visat adesea să fiu omul unei singure activităţi, unei singure pasiuni, unei singure manii. Pe scurt, am visat să am geniu, am visat să fiu monoman. Dar era doar un vis, ca să mă distrez.

Cred că am notat deja în jurnalul meu această unică manie a mea, foarte mică, dar devoratoare, şi anume, în *fiecare* zi, ceasuri întregi, în timp ce mă plimb, sau în pat, să-mi imaginez vieţi, altele decât a mea, dar, în fond, puţin diferite de a mea. Vieţi totdeauna statice, de rentieri solitari. Mă văd în cutare sau cutare apartament pe care îl ştiu, bine instalat, înzestrat cu rente şi ducând o viaţă total contemplativă. Uneori îmi imaginez chiar că banii îmi vor veni printr-o putere *magică.* Toată viaţa am avut această pornire infantilă.

Niciodată nu mi-au plăcut bărbaţii şi n-am încercat decât o singură dată să mă culc cu un bărbat, din curiozitate şi forţându-mă. A fost un eşec complet, n-am resimţit nici o dorinţă, ci o scârbă care s-a văzut imediat. Sunt însă provocator cu pederaştii, ceea ce-i face să mă urască. Am mulţi duşmani perfizi printre pederaşti.

Nu mă port frumos cu germanii (9 iulie 1944). îmi arăt prea devreme pica şi ciuda de a-i vedea atât de incapabili şi pierduţi. Nu-i elegant, dar

pot spune în apărarea mea că n-am fost niciodată germanofil, nici germanoman. Am spus-o totdeauna, s-a ştiut totdeauna, de îndată ce eram cunoscut. Ceea ce m-a atras a fost Hitler şi hitlerismul. Şi acum mi se pare a fi cel mai bun, singurul sistem pentru Europa. Comunismul e mai consecvent şi mai necesar, dar îmi repugnă distrugerile imense pe care le antrenează şi care mi se par încă mai mari şi mai profunde decât cele săvârşite de hitlerism. Cred că nici comunismul nu poate regenera Franţa, Europa profund putredă şi care ar trebui să doarmă timp de câteva secole.

Poporul rus şi-a distrus elitele şi e pe cale să creeze altele: nu cred însă că poporul francez va mai putea să scoată din sânul său o întreagă lume, ca în '89 şi după '89. Tocmai de aceea mă sperie tendinţa de a-i da prioritate clasei muncitoare, cum fac comuniştii, deoarece se va coborî la un nivel inferior, de unde nu se va mai putea ridica.

10 iulie

Huis dos: e bine realizat, dar asta e un minimum strict necesar. Şi e uşor să realizezi ceva ca lumea când faci ceva atât de scurt: pericolul rezidă în dezvoltare. E chiar prea bine făcut şi totul se bazează pe un efect. Te poartă cu gândul la un roman poliţist: totul stă în mecanismul surprizei şi, pentru a asigura funcţionarea mecanismului, psihologia e exclusă. Prin definiţie, ca în romanul poliţist, este necesar ca, în această piesă filosofică, personajele să fie cantităţi egale şi inteşanjabile, şi nu calităţi.

Deci aceste trei personaje sunt banalitatea însăşi: orice laş, orice nimfomană, orice „femeie de lume". Este deci vorba despre un realism integral, căci nu există acel contraromantism din naturalism: aceste personaje nu sunt şarjate, colorate, autorul nu exagerează nimic. Sunt trei criminali, dar trei criminali de cea mai mare banalitate, ţinând de „faptul divers" cel mai comun. Pentru mine, rezultatul este că, odată ce a trecut efectul de surpriză de la început (sunt totdeauna un public îngăduitor), devine plicticos ca un roman poliţist în care mediocritatea autorului transpiră la fiecare pagină. Desigur, „aşa" e viaţa, dar opera de artă nu e aşa. Or, aici, opera de artă este creată în „trompe-l'oeil", e o bucată de cutie de sardele lipită pe pânză ca într-un tablou de Picasso, un tablou prost de Picasso. Nu e nici suprarealism. Ca orice adevărat realism, este până la urmă subrealism.

Autorul nu intervine, refuză să facă o operă de artă, căci nu manifestă genialitatea artei, introdusă în viaţă doar prin construcţie, îmbinarea maşinăriei teatrale, dar fără a-i adăuga nici un fel de stil. Dacă o comparăm cu sursele sale, găsim o copie dezamăgitoare, mult prea raţională a realismului disperat, dar sugestiv din punct de vedere liric, al

lui Cehov, a realismului disperat, dar mustind de sevă fizică, al lui Faulkner, a realismului sugestiv din punct de vedere metafizic al lui Kafka, a realismului disperat, dar sugestiv din punct de vedere umoristic al lui Joyce, a umanismului disperat, dar stoic şi creator â la Nietzsche al lui Malraux. în fond, toţi aceştia sunt suprarealişti, dar Sartre nu vrea să fie ca ei, există la el o voinţă interesantă, lăudabilă, dar care ajunge la distrugerea operei de artă. De ce nu? Desigur, dar asta conduce la o altă distrugere.

Aici trecem de pe planul literar pe planul filosofic. Sartre vrea să construiască o piesă atee, o piesă realistă fără subterfugii, realismul, umanul, nimic altceva decât umanul marxiştilor de acum zece sau douăzeci sau treizeci de ani. O piesă care se înscrie în universul teoretic al lui Lenin. Nu există decât viaţă şi omul nu este decât viaţa sa; aceasta e gândirea lui Marx şi a lui Nietzsche. Bun. Dar, vrând să distrugă atmosfera de rămăşiţe de mentalitate religioasă, împrumută mitologia acesteia. Vrea să-şi bată joc de ea, dar o foloseşte şi se prinde în ea aşa cum nu credea câtuşi de puţin că s-ar putea prinde. într-adevăr, nu numai că împrumută, dar îşi însuşeşte total punctul de vedere moralist care implică un iad şi un rai. Ni-i prezintă pe cei trei criminali ca pe nişte criminali. Aceşti trei criminali se consideră aşa şi suferă ca atare. Crima lor este un iad. Aici întoarcem spatele lui Marx şi Nietzsche. Şi pentru unul şi pentru celălalt, noţiunea de crimă e o pură convenţie, cu uşurinţă abolită de acţiunea umană, pentru cel dintâi prin acţiunea colectivă care distruge societatea în care domneşte noţiunea de crimă, pentru cel de-al doilea prin acţiunea individuală a supraomului, care depăşeşte societatea. La Sartre, nimic de genul acesta. Criminalii lui cred în crima lor, şi autorul de asemenea. Undeva chiar face aluzie la un cer care există în faţa infernului său şi unde se duce un tip care are curajul să se sinucidă. Ne aflăm pur şi simplu

într-un univers unde domnesc, atotstăpânitori, binele şi răul, şi asta sub forma cea mai convenţională, cea mai banală. Mi se va obiecta că tocmai asta face ca viaţa să fie un infern. Nu, viaţa nu este acest infern decât pentru creştini sau, mai degrabă, nu pentru creştinii care scapă de el (prin infernul şi raiul lor), ci pentru anticreştinii care nu-şi dau seama că rămân creştini, creştini negativi.

O dată mai mult, ne aflăm în faţa unui om care nu se poate desprinde de creştinismul său nativ, care nu poate face altceva decât caricatura acestuia, dar care, într-un mod oarecare, este obligat să-i evoce imaginea.

Univers de disperat, pentru că este universul unui creştin ratat sau al unui creştin care se ignoră, care se neagă în zadar, dar universul unui marxist sau al unui nietzschean nu e nicicum asemănător. Ei se află dincolo de bine şi de rău, nu sunt nici pesimişti, nici optimişti. Sunt ancoraţi în viaţă, pur şi simplu. Eliminând total noţiunea de lume de dincolo, ei nu pot suferi pentru absenţa acesteia. în timp ce Sartre suferă. De aceea e disperat. Disperarea este contrariul marxismului şi nietzscheanismului. Se zice că Sartre e comunist, dar piesa lui e

fundamental antimarxistă şi anticomunistă. Precum şi antinietzscheană.

Deşi recunosc că Sartre se înrudeşte cu Nietzsche (şi cu Malraux) prin această disperare, căci Nietzsche n-a putut niciodată realiza pe deplin în inima sa detaşarea de valorile creştine şi presupun că tocmai de aceea, într-o bună zi, s-a declarat nebun, aşa cum Rimbaud s-a declarat comerciant, aşa cum Ducasse s-a declarat anti-Lautreamont la un an după ce a fost Lautreamont.

La sfârşitul piesei, uşa se deschide spre infernul creştinilor, personajele refuză infernul, dar sunt pline de acest infern în care cred (ca şi autorul?) şi infernul lor nu e alcătuit decât din această absenţă a celuilalt infern. Sunt nişte creştini disperaţi că neagă, că refuză creştinismul.

Marx s-ar fi înfuriat rău văzând această piesă şi ar fi scris din nou *Sfânta Familie.*

12 iulie

Acum câteva zile, am fost invitat la masă la Abetz, ambasadorul Germaniei, împreună cu Benoist-Mechin şi Chateaubriant, şi am făcut o scenă îngrozitoare, reproşându-i violent lui Abetz că l-a sprijinit timp de patru ani pe Laval, l-am fost totdeauna ostil lui Laval. Nu-l consider francez, e nu ştiu ce fel de venetic, făcut în spatele unei căpiţe de fân de un ţigan unei auvergniene[CXLII]. în orice caz, dacă e francez, îmi inspiră cu atât mai multă oroare: ce caricatură! îl urăsc pe acest renegat al socialismului, pe acest geambaş îmbogăţit, pe acest complice al vechiului regim, pe acest fals Mazarin. Nimic nu a discreditat mai mult „colaborarea", Franţa, Germania decât prezenţa

acestui fals Briand. A făcut totul ca să saboteze „revoluţia", să păstreze cât mai mult cu putinţă vechiul regim, total atenuat, amortizat, înăbuşit. „Aşadar, aţi pornit într-o mare epopee, voi, germanii, aţi cucerit Europa, aţi trecut-o prin foc şi sabie ca să ne propuneţi ca model de umanitate spurcăciunea asta... etc." Toată lumea era încremenită, băteam în masa din sufragerie şi-mi dăduseră lacrimile.

îi port mare pică lui Abetz. Şi totuşi, în 1940, nu m-a încurajat deloc să mă alătur colaborării, ca si când i-ar fi fost frică nu cumva să mă murdărească. Si asta pentru că nu vedea în ea decât o mică operaţiune, fără nici o legătură cu visul meu, visul meu, care nu era franco-german, ci european. Mi-a arătat mai bine ca oricine că puţini germani sunt cu adevărat hitlerişti. El rămăsese un democrat din micul ţinut Baden şi a devenit mult prea uşor un bogat ambasador. Nu i-a plăcut niciodată

CXLII în data de 21 octombrie 1931, Paul Claudel notează în *Jurnalul* său: „New York. *Sosirea lui Laval, a fiicei sale şi a suitei. Tip de ţigan, negustor de cai şi geambaş"* (Pleiade, I, p. 973).

Franţa şi nu i-a înţeles în Franţa decât pe unii ca Luchaire[1] şi Laval. Nevasta lui franţuzoaică, fiică a unui muncitor din Lille, fostă secretară a lui Luchaire, l-a influenţat în acest sens. Nimic revoluţionar, nimic măreţ în ei. în plus, este un slab, un nehotărât, un timid: fără mult talent. Totuşi e fermecător, simplu, spontan, uman. Nu vede în viaţă decât o serie de peripeţii speciale şi de anecdote (pe care îi place să le povestească, dar pe care le povesteşte prost, căci nu e în stare să vorbească bine franţuzeşte); n-are nici un fel de cunoştinţe, nici vreun instinct privind marea istorie. Eroarea mea a fost că am presupus ca hitlerismul şi Germania au nişte virtuţi pe care nu le au sau nu le mai au. N-au putut să transforme naţionalismul lor în europenism, nici socialismul lor... în socialism. Eterna poveste a intelectualului care îi bate la cap cu visul său imposibil pe amărâţii cufundaţi în politică. Mă striveşte banalitatea generală: locurile comune sunt mai tari decât mine. Portăreasa mea avea dreptate: *„Nemţii sunt totdeauna proşti, Hitler îl reeditează pe Napoleon, Anglia sau America vor câştiga totdeauna ultima bătălie."* De patru ani încoace m-am luptat în zadar împotriva banalităţilor răsuflate şi împotriva înţelepciunii naţiunilor. îmi transfer pesimismul asupra ruşilor şi mă întreb dacă nu vor trebui, şi ei, să se plece în faţa anglo-saxonilor; mă tem să nu cumva să fie prea obosiţi, să nu cumva să aibă prea multă nevoie de materialul americanilor, ca evreii să nu le pună beţe-n roate...

Mareşalul, Laval, Chautemps, de Gaulle, toţi aceştia vor fi, în mod mizerabil, reduşi la tăcere în sânul american, iar noi vom ajunge pe treapta cea mai de jos. „Bravii gaullişti" ai Rezistenţei, bravii comunişti vor fi păcăliţi ca pe vremea Frontului Popular. Acesta-i mersul Istoriei, care construieşte mari perspective cu bucăţele murdare de decor.

[1] Jean Luchaire, fiul unui universitar bun cunoscător al Italiei, este un jurnalist care şi-a pus întâi condeiul în slujba lui Briand; prieten cu Abetz (a cărui soţie fusese efectiv fosta sa secretară), s-a convertit la colaboraţionism şi a domnit peste destinul presei colaboraţioniste, conducând Corporaţia Naţională a Presei Franceze.

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

14 iulie

Se pregătesc evenimentele finale. Se zice că în jurul capului de pod nu există decât o reţea destul de subţire de trupe germane. Capul de pod, umflat încet, încet, va exploda şi reţeaua se va sfâşia sau, ca o pânză de păianjen sub un suflu puternic, va zburătăci spre Paris, spre Rin. Totuşi, ruşii se apropie de frontiera prusiană. Ura!

în ceea ce mă priveşte, recitesc *Karika* de Gaudapada. Mai mult decât *Baghavad Gita,* mai mult decât toate *Upanişadele,* mai mult decât comentariul lui Sankya, pentru mine este suprema simplitate, suprema perfecţiune. Binecuvântez evenimentele care mi-au grăbit concentrarea asupra acestui punct esenţial.

„Nu există destrămare, nu există producere; nimeni nu e legat, nimeni

nu realizează."

„Nimeni nu aspiră la eliberare, nimeni nu e eliberat; acesta este adevărul suprem." (Karika, II)

„Doctrina care se sprijină pe devoţiune îl are în vedere pe brahman în calitate de fiinţă născută. Or, înainte de devenire, nimic nu e născut; doctrina astfel predată e mizerabilă." (Karika, III)

După ce ai înţeles acestea, poţi să închizi prăvălia. Dar străbătută de acest fulger, viaţa e de un negru magnific.

Acesta este negrul pe care Van Gogh l-a redat minunat de bine, lată pictura care pentru mine va ilumina ultima viziune a irealului, Gauguin, Rimbaud, Ducasse, Mallarme, Holderlin, Nietzsche, Dostoievski, Pascal, iată fraţii mai mari, fiinţele alcătuite din pasiune şi nebunie, care au avut şi au fost devoraţi de viziuni. Baudelaire n-a văzut decât amprenta interiorului asupra exteriorului; Mallarme a trăit prea bătrân, a devenit frivol, ca Baudelaire. Rimbaud a renunţat, dar cei cu adevărat fideli viziunii au înnebunit: Holderlin, Nietzsche, Ducasse (?); Van Gogh s-a sinucis. Continuând s-o privească în faţă, n-au putut s-o mai suporte: slăbiciunea Occidentului. Cei mai buni din Occident, prea angajaţi în Occident, n-au putut suporta bucuria supremă. Hugo, care şi el o văzuse, devenise *„un nebun ce se credea"* încă *„Victor Hugo".*

Aş fi vrut să văd distrugerea Occidentului, dar va avea ea oare loc la modul exemplar dramatic pe care îl visez de atâta vreme (cf. *Une Femme ă sa fenetre)?* Mă îndoiesc. Ruşii mai au oare destul geniu pentru a o realiza? Popoarele obosesc atât de repede. Sunt deja aproape treizeci de ani de când sunt în acţiune... Ah! Cât aş vrea ca ei să ajungă la Berlin înainte ca ceilalţi să fie la Paris... Aşadar, vechiul bărbat încă se zbate în mine! Dar dacă aş vedea acest lucru, nu mi-ar mai face nici o plăcere.

338

7 7 *iulie*

Mă înclin în faţa fiinţelor, renunţ să pătrund în sufletul lor, să le transform. De exemplu, aşa cum am încercat prea puţin nu să-i schimb firea Beloukiei — ceea ce mi s-ar fi părut oribil — ci s-o îndrept într-una din direcţiile posibile, care ar fi apropiat-o de mine. în fond, ceea ce m-a oprit a fost pedantismul: pe o femeie poţi s-o faci să aprecieze orice idee, e suficient să-i adaugi cantitatea de concret necesară şi aceasta nu le va împuţina câtuşi de puţin energia, chiar dimpotrivă. Am făcut-o puţin, dar atât de puţin. Şi dimpotrivă, cu Suzanne mi-am îngăduit prea mult pedantism, pe care ea nu-l exclude.

Nu sunt absolut deloc înzestrat pentru raţionament şi abstractizare şi totuşi simt nevoia să cunosc căile filosofici ca să nu mă las păcălit de cele ale religiei şi ca să luminez cu lumini laterale istoria politicii şi istoria artei.

N-am reuşit niciodată să citesc multă vreme Hegel, Spinoza (din cauza încâlcelii demonstraţiilor, a permanentelor trimiteri); am putut să citesc Kant, Schopenhauer. Anumite dialoguri platoniciene mă obosesc, dar pot să mă întorc la ele.

Aşadar, nu voi scrie acele memorii, acele oribile memorii care ar constitui cu adevărat un act tragic. Un om care, în sfârşit, ar povesti totul: cele două sau trei crime ale sale, cele douăzeci sau treizeci de delicte. Ar fi frumos să-i vezi ridicându-se împotrivă-ţi pe toţi otrăvitorii, escrocii, trădătorii etc.

în anumite cercuri se vorbeşte din nou de o apropiere între germani şi ruşi. Dar nu e posibil. Ar trebui ca Rusia să fie foarte obosită, şi nu numai atât. Pentru ea e o şansă unică de a distruge Germania, singurul obstacol, de a răzbuna toate înfrângerile sale de două secole încoace. Şi i-ar fi prea frică nu cumva Germania să se apropie îndată de Anglia. Dar dacă n-o să fie pace, ci doar un armistiţiu? Se zvoneşte că Germania ar ceda Balcanii, Baltica pentru a putea continua fără prea multe piedici lupta împotriva saxonilor. (??) Nu cred.

21 iulie, ora 8 seara

Mă distrez copios... pe seama mea, neputând face altceva mai bun. Trăind destul de solitar, foarte parţial informat, clădesc romane pe o ştire — adevărată sau falsă. Azi-noapte, draga de K. mi-a telefonat că un diplomat japonez i-a telefonat unui român la care se afla şi ea, că între germani şi ruşi s-a semnat pacea. Cred că Hitler s-a gândit, în sfârşit, şi a făcut un gest pentru a ieşi din imensul marasm în care se află de doi ani şi mai bine, că a luat, că a putut lua decizia bună, că Stalin a pus înainte de ura sa faţă de nazişti şi de germani, frica de a se afla singur în faţa atotputerniciei anglo-saxone, stăpână pe America, Africa, jumătate din Europa, pe cale să recucerească Pacificul şi sudul' asiatic. Mă bucur, îmi spun că „ideile mele" sunt învingătoare, că fascismul se va confunda mai mult sau mai puţin cu comunismul, mă uit în

oglindă cu înduioşare. Apoi, astăzi, buf. Aflu ceea ce află toată lumea şi anume complotul organizat de *Wehrmacht,* faimoasa lovitură stil Badoglio[1], de care mă temeam atât. Şi atunci, pacea de la Toldio[2] ar fi încheiată de *Wehrmacht* şi nu de Hitler? Sau *Wehrmacht-u*| vrea să împiedice o înţelegere între Hitler şi Stalin? Şi dacă *Wehrmacht-u*| ar fi acela care s-ar înţelege cu ruşii (căderea lui Tojo[3], pro-hitlerist, ar putea s-o dovedească), anglo-saxonii nu sunt oare implicaţi?

în orice caz, *Wehrmacht-u*| nu a dat înapoi după eşecul atentatului lui von Stauffenberg[4]; a pus stăpânire pe Paris azi-noapte, i-a redus la tăcere pe S.S.-işti. Tot asta trebuie să fie situaţia şi în celelalte ţări ocupate. Hitler va fi neputincios în Germania, încercuit de armatele germane

revoltate. Asta ar putea însemna prăbuşirea sau armistiţiul dintr-o clipă într-alta. în orice caz sunt pierdut de două ori. Ura! Trăiască moartea!

Nu-mi pare rău decât de un singur lucru şi anume că nu am strigat mai tare dragostea mea faţă de violenţă, de aventură, de Hitler şi de hitlerism (în ciuda oribilelor defecte şi lipsuri.) Ce va face Stalin? Se va vedea oare, aşa ca în Italia, fuziunea scandaloasă a comunismului reacţionar, a reacţionarilor de dreapta şi a democraţilor şi capitaliştilor. Cât o să dureze? în orice caz, judecasem corect *Wehrmacht-u*| în ultima vreme (în paginile date lui Combelle[5]).

Hitler a pierit în 30 iunie: în ziua aceea el s-a lipsit de aripa stângă, de Strasser[6], de Rohm[7], în loc să se debaraseze de Papen[8], de generali etc... Există la el o latură snoabă, ca la Napoleon. Un mic conformist din vechea Austrie. Ah! Marxism, unde eşti?

[1] Referinţă la mareşalul Badoglio, care a încheiat pe 3 septembrie 1943 un armistiţiu cu Aliaţii, ce va fi anunţat pe 8.

[2] Grafie şi sens incert.

[3] Generalul japonez Tojo (1884-1948), devenit prim-ministru pe 18 octombrie 1941, a decis atacul de la Pearl Harbor şi a demisionat pe 18 iulie 1944, după o serie de înfrângeri japoneze.

[4] Claus von Stauffenberg era şeful conspiratorilor care au organizat atentatul eşuat împotriva lui Hitler din 20 iulie 1944.

[5] în 1944, Drieu dă o serie de articole revistei *Revolution naţionale,* săptămânal condus de Lucien Combelle.

[6] Hitler, de fapt, nu s-a debarasat în acea noapte decât de naziştii de stânga. Gregor Strasser (1892-1934), executat pe 30 iunie; fratele său, Otto (1897-1974), după ce a fost nazist, s-a orientat încă din 1930 spre un naţional-socialism revoluţionar şi a emigrat în 1933.

[7] Ernst Rohm <1887-1934) şeful S.A., voia să facă o „a doua revoluţie" după preluarea puterii de către nazişti; Hitler a pus să fie asasinat pe 30 iunie 1934.

[8] Franz von Papen (1879-1969), fost cancelar, provenit din mediul ultraconservator, se raliase lui Hitler. El a pregătit *Anschluss-ul* în calitate de ambasador la Viena şi a fost ambasadorul Re/ch-ului la Ankara în timpul războiului.

21 iulie

O dată mai mult, mi-am dat seama azi-noapte de bunătatea mea. Sunt bun, pentru că sunt indiferent şi destul de neutru în acţiuni? Sau din generozitate? Ambele. Azi-noapte, crezând că sunt învingător, nu doream răul nimănui. Nu mă gândeam la nici un fel de răzbunare: nu le-aş fi adresat inamicilor mei nici măcar o privire ironică. Inamici? Nu-mi mai găseam. Şi într-adevăr, cine ar fi rămas inamicul meu?

Am constatat de asemenea că încă mai ţin un pic la viaţă, în ciuda filosofiei indiene, dar nu prea, realmente. Ideea că sunt salvat de

revolverele biroului 2 sau de mitralierele extremiştilor gaullişti şi revanşarzi nu mă entuziasma. Nu cu adevărat. O dată mai mult m-am mirat. Mă gândeam la cei cincizeci şi unu de ani, la uremia mea, la boala de inimă, la frigiditatea mea sexuală! Mai ales la limitele talentului meu, la ideea că aveam să mă repet. Şi totuşi, nu e adevărat, aş putea să mai câştig încă, în trei sau patru cărţi. Dar ce-i o carte?

20 iulie'

Comedia colaborării va fi fost perfect umană: nişte nemţi care nu credeau îndeajuns în Hitler însărcinaţi să îndoctrineze nişte francezi care credeau prea mult în el. Nemţii de la Paris au fost pleava societăţii, indivizi fără Dumnezeu şi adesea fără lege: mari învârtiţi, cât mai departe cu putinţă de Rusia. Abetz era echivalentul exact al unui mediocru deputat radical, bombardat ambasador la Roma. Oamenii Institutului făcând-o pe plutonierii temperaţi: Epting[2], un absolvent al Şcolii Normale Superioare, funcţionar pe Rin în timpul ocupaţiei, Heller, un rafinat într-ale laşităţii.

Evident, am fost idiot crezând în Napoleon: n-a fost decât o acumulare de *erori* şi de prostii. Dar dacă n-ar fi existat Napoleon, ce ne-ar fi rămas în viaţă? Sunt mândru că am avut încredere în Napoleon. Şi acum am încredere în Stalin. De altfel, instinctiv, am fost totdeauna pentru Stalin, împotriva lui Troţki: sunt întotdeauna de partea celui ce-şi asumă cea mai uriaşă responsabilitate. Un om care are tupeul să scrie = un om care are tupeul să acţioneze.

îmi imaginez în ultimul moment o solidaritate între dictatori: Stalin ajutându-i pe Hitler şi Mussolini, fiindcă înţelege că e pierdut dacă rămâne singurul din specia sa. Dar asta ar fi prea frumos. Va prefera să colonizeze direct Germania.

[1] Datare evident greşită, aşa cum apare în manuscris.

[2] înainte de război, director al biroului german al schimburilor universitare în Franţa, Karl Epting (1906-1979) era responsabil cu problemele culturale pe lângă Otto Abetz şi director al Institutului german; a jucat un rol important în ofensiva menită a-i cuceri pe intelectualii francezi.

Urăsc şi dispreţuiesc *Reichswehr-u*| de multă vreme, toată pleava asta demodată şi reacţionară care a condus atât de prost acest război, fără nici un pic de geniu novator. Din 1918 striveşte Germania sub greutatea sa inutilă. Hitler ar fi trebuit să-i masacreze în iunie '34 împreună cu S.A.-ul, în loc să sacrifice S.A.-ul în favoarea lor. Oare astăzi are atâta virtute cât să-i regrete pe Gregor Strasser şi chiar pe Rohm? Putea să-l omoare pe Rohm şi să dezlănţuie S.A. Stalin a înţeles şi l-a suprimat pe Tukacevski[1] la timp.

Stalin va putea oare profita de drumul deschis de cei doi fraţi ai săi?

încep să mă îndoiesc, transfer asupra lui eternul meu pesimism. Nu cumva e lipsit de materiale, de aviaţie pentru a ţine singur piept americanilor şi englezilor? Va avea oare curajul să ducă tratative cu însuşi Hitler? Altfel *Reichswehr-u*l se va întoarce împotriva lui. Dacă îl masacrează, va crea haos în Germania şi nu va obţine în timp util ajutorul industriei germane. E la Angustovo, dacă intră în Prusia, soarta a decis, este împotriva lui Hitler.

Mi se pare că armata tocmai s-a descalificat prin acest atentat eşuat: atentat în care poate că însuşi Himmler a atras-o.

26 iulie

Ruşii se apropie de Varşovia[2]. Osana! Ura! Iată ce strig astăzi. Din moment ce burghezia e idioată, din moment ca hitlerismul nu e decât o linie de mijloc, (feroce, ca toate liniile de mijloc), din moment ce Europa refuză conştiinţa de sine şi unitatea, ei bine, să se împlinească dreptatea lui Dumnezeu, cum se zice. Asta presimţeam în *Une Femme â sa fenetre?* Eroul meu, Boutros, era comunist din disperare. Eu însă cred serios în socialism, tocmai de pe vremea când scriam acest roman şi din moment ce metodele socialismului fascist s-au dovedit zadarnice. De altfel, comuniştii încă nu sunt stăpânii Europei: pot provoca, prin primele lor cuceriri semnificative în Polonia şi în alte părţi, o reacţie teribilă. încă nu sunt sigur că au Germania pentru ei. Englezii şi americanii pot declanşa împotriva lor propaganda cea mai abil indirectă sau cea mai abil directă. Dacă Stalin îl distruge pe Hitler şi distruge Japonia, va fi singur pe lume în faţa unui imperiu anglo-saxon aproape universal, care va cuprinde toată America, toată Africa, Orientul Apropiat, Pacificul şi insulele, Japonia, porturile Chinei, Indochina — şi Europa occidentală şi poate şi Europa centrală. Va fi foarte dezarmat în faţa acestora şi va rămâne singurul dictator (orice ar pretinde cumetrii Churchill şi Roosevelt). Ar greşi grozav dacă i-ar sacrifica pe confraţii săi întru adevărata dictatură, totul s-ar întoarce împotriva

[1] Tukacevski (1893-1937), discipol al lui Troţki, l-a ajutat pe acesta la organizarea Armatei Roşii şi a fost unul dintre cei mai populari generali ai ei. Stalin l-a împuşcat în 1937.

[2] în septembrie 1944 sovieticii i-au lăsat pe insurgenţii naţionalişti din Varşovia să fie zdrobiţi de naziştí; capitala poloneză nu va fi eliberată decât pe 17 ianuarie 1945.

lui. După cum Alexandru a greşit din punctul de vedere al viitorului ţarilor să-l sacrifice pe Napoleon. — Să răsturnăm situaţia şi să ne imaginăm că Stalin este Napoleon, trebuie să se înţeleagă cu Hitler, care este Alexandru. Dacă se năpusteşte cu armata sa în Prusia şi Silezia, se va repeta lovitura din 20 iulie şi Germania se va ridica împotriva sa şi se va

arunca în braţele anglo-saxonilor: nu se va alege decât cu o parte din germani, comunişti şi oameni din Est, cu câţiva militari şi S.S.-işti. Desigur, dacă duce tratative cu Hitler, se poate teme că acesta se va întoarce mai târziu împotriva sa; dar îl va avea în mână, din punct de vedere strategic, prin Baltica, Polonia şi Balcani. Din punct de vedere economic, Germania nu poate trăi fără Balcani, acesta e minimul său vital. Chiar dacă, din rezultatele războiului, Germania este respinsă din Est, ea nu va putea face nimic în Vest altfel decât în mod insuficient şi artificial. Şi apoi, anglo-saxonii vor să-i ia Vestul, deci ce-i va mai rămâne? Nu, Germania e menită, datorită Balcanilor, să se înfeudeze Estului. E destul de slăbită şi descumpănită pentru a deveni o colaboratoare sigură a Rusiei, aşa cum este Japonia (se zice că tocmai s-a semnat un nou acord între ruşi şi japonezi: e urgent ca Rusia să-i vină în ajutor Japoniei şi deci să se degajeze la vest). E momentul pentru Rusia să împartă China cu Japonia şi să ia Iranul şi India, care ar fi adevăratele sale debuşeuri spre lume.

Un mod care nu mai este deloc utopic de a rezolva problemele naţionalităţilor în Europa, sau cel puţin de a suprima principala sursă de disensiuni intracontinentale pe care le presupun, este efectuarea unor masive transferuri de populaţii. Marile imperii îşi pot permite aceste mijloace radicale şi le-au şi încercat: Rusia a dat exemplul şi Germania a urmat-o. Ar trebui:

1) Să-i ducă pe cehi (7 milioane) în Prusia Orientală şi pe locuitorii Prusiei Orientale în Boemia. 2) Să schimbe locul sârbilor cu românii. Astfel germanicii s-ar afla de-o parte, iar slavii de cealaltă parte. Se poate considera că slovenii şi croaţii, precum şi slovacii sunt asimilaţi în lumea germano-maghiară (?). S-ar putea, de asemenea, aduce în Italia italienii din Adriatica, din Dalmaţia şi să-i despartă clar pe unguri de sârbi în Transilvania. Acest lucru nu e imposibil şi poate se va realiza.

27 *iulie*

Reich-u| naţional-socialist se încordează, dar tot nu se vede nici o manifestare de socialism european, nici o reacţie europeană, doar o reacţie pur germană. Astfel încât nu putem face nimic pentru el, putem doar să-l lăsăm baltă, să-şi urmeze soarta. Dar această decepţie pentru mine nu mai există, i-am pus cruce de acum doi ani. Nu mai scriu decât din orgoliu şi, vai!, din amor propriu. Dar de acum încolo nu voi mai scrie în ziare.

343

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

29 iulie

Nu voi mai scrie articole în *la Revolution Naţionale,* nici în altă parte.

De doi ani încoace scriu din orgoliu, ca să nu par a da înapoi în faţa ameninţărilor gaulliste: e mai degrabă amor-propriu. Dar, în străfundul sufletului meu, îi condamn nu numai pe germanii din Paris, liberali laşi şi vicleni, care ne-au înşelat şi trădat tot timpul, sau pe noi, cei ce credeam în revoluţia hitleristă europeană, ci şi hitlerismul însuşi, fascismul incapabil organic să zămislească această revoluţie. Dar acum, când Hitler nu se mai gândeşte decât la Germania, când de luni de zile n-a mai spus nici o vorbă despre Europa, când se dă în vileag totala sa incapacitate de a vedea dincolo de Germania, nu mai pot realmente continua. Am continuat destul de mult ca să arăt că nu mi-e frică.

Şi, în plus, nu mai pot scrie nici un rând în care să nu iasă la iveală comunismul meu. Singurul meu motiv de supravieţuire ar fi să lupt pentru ruşi împotriva americanilor. Aş face-o cu patimă, fiind, în sfârşit, eliberat de acea reticenţă, de acea nelinişte pe care am avut-o totdeauna faţă de insuficienţa componentei socialiste a hitlerismului. Dar n-am nici un chef să mă umilesc în faţa comuniştilor, în special a celor francezi şi, mai ales, a celor din lumea literară. Deci, voi muri.

Pe plan filosofic, moartea mă încântă şi sunt copt pentru ea. N-aş fi demn de numele de bărbat dacă la cincizeci de ani n-aş fi pregătit s-o primesc, complet pregătit. De altfel, nu eram oare pregătit, sub o formă mistică instinctivă, chiar de la vârsta de douăzeci de ani, încă din ajun de Charleroi?

Bineînţeles, nu regret cei zece ani de fascism: sunt un mic-burghez şi n-aveam altceva mai bun de făcut. Credeam că pot uni socialismul meu născut din inteligenţă şi generozitate şi vechiul fond de şuan[1], vechiul fond de dreapta. între 1926 şi 1934, m-am depărtat de comunism, după ce am fost la un pas de el, şi m-am rostogolit spre fascism, pentru a mă bucura sălbatic cedând reflexelor mele cele mai imediate. Şi totuşi, o întreagă parte din mine nu era fericită: nu voiam să fiu rupt de popor. Am suferit neîncetat de faptul de a fi în contact cu oameni aparţinând conservatorismului social din P.P.F., ca Le Roy Ladurie şi Pucheu. Doriot m-a dezamăgit fiindcă a părăsit socialismul. Când l-am văzut prima dată în biroul lui din Saint-Denis şi i-am oferit condeiul meu, am fost decepţionat când i-am spus: *„Voi ataca în articolele mele capitalismul {în mod abil, desigur, indirect, de vreme ce, pentru moment, aveţi nevoie de el)"* şi când mi-a răspuns sincer: *„Nu mai cred în socialism, a eşuat în Rusia, e un lucru depăşit."* în acest sens avea dreptate, căci Stalin se afla deja dincolo de socialism, în bine, ca şi în rău.

[1] *Chouannerie,* mişcare loialistă (regalistă), contrarevoluţionară. Şuanii s-au opus cu arma în mână guvernământului republican din 1793. A cuprins vestul Franţei, concentrându-se în special în regiunea Vendee (n. ed.).

Intrând în P.P.F., am suferit, de asemenea, de faptul că a trebuit să renunţ la internaţionalismul meu şi speram să pot compensa această

pierdere prin efectele internaţionale ale unei fuziuni a Franţei cu Anglia sau cu Germania, în 1940, am scris un articol pe care nu l-am publicat niciodată, „Sur les avantages de principe de la proposition de Churchill â Reynaud" (Despre avantajele de principiu ale propunerii făcute de Churchill lui Reynaud). Dar toate astea erau insuficiente.

Ceea ce m-a oprit să ader la comunism a fost un mic reflex de frică burgheză în faţa necunoscutului popular, reflexul bunicului meu în momentul Comunei. Şi, în plus, lipsa mea de simpatie faţă de comuniştii francezi. Când îi vedeam pe ruşi la Vogel, mergea.

Au existat două momente când vechiul meu naţionalism francez s-a trezit: în primele zile ale lui Doriot şi la invazia din 1940: în acele două clipe am crezut că se mai putea face ceva între noi, francezii. Dacă hitlerismul ar fi fost european, m-aş fi dăruit lui pe de-a-ntregul, fără dorinţă de întoarcere. Şi acum aş putea să mă dăruiesc astfel comunismului, cu atât mai mult cu cât ce-mi plăcea la fascism este acum integrat în comunism: mândria fizică, presiunea sângelui frăţesc într-un grup, ierarhie vie, schimb nobil între cei slabi şi cei puternici (slabii sunt zdrobiţi în Rusia, dar adoră principiul zdrobirii). E triumful monarhiei, aristocraţiei în chiar principiul lor viu, opusul a ceea ce desemnăm în mod curent cu aceste nume în Occident — şi mai este şi necesitatea economiei dirijate recunoscute pe deplin. Chiar şi materialismul mai mult sau mai puţin imbec[1] se va dizolva definitiv în dialectică, astfel încât cele trei principii aparent *reacţionare* ale fascismului, realmente reacţionare în fascism:

— Visez de câteva zile să scriu un roman[1] care ar avea ca punct de plecare *Les Chiens de Paille*— pe tema iniţiaţilor rataţi, a celor care s-au apropiat până la un pas de iniţiere, şi a celor ce o refuză ca fiind o soluţie prea uşoară = infernul este un loc strâmt, care nu cuprinde decât'rebelii la iniţiere conştienţi = canavaua principală ar fi viaţa lui Van Gogh[2].

Cei cărora le-a lipsit iniţierea întreagă, definitivă, dar care au fost foarte aproape de ea, care au ghicit-o: Vigny? Rimbaud? Apollinaire? Se pare că Nerval, Hugo au fost iniţiaţi pe deplin, dacă îi dăm cuvântului un sens profund şi complet, liber, nu îngust ritualistic şi sectar. Rimbaud a întrevăzut drama la capătul căreia ajungi la iniţiere sau la sinucidere, l-a fost frică şi de una şi de cealaltă, poate că a fugit în exilul exterior şi pitoresc. Dar cine ştie ce gândea, ce rumega, ce ar fi spus dacă ar fi trăit, vindecat de mania sa ambulatorie, de divertismentul său mercantil? Ducasse n-a trăit destul de mult ca să unească cele două capete ale mişcării sale dialectice, ca să găsească sinteza între

[2] Acest roman, căruia Drieu îi va scrie doar primele patru părţi, se va intitula *Memoires de Dirk Raspe.*

[3] Contrar obiceiurilor lui Drieu, acest ultim paragraf este scris pe pagina din stânga a manuscrisului, detaşat de restul textului.

Maldororşi „Prefaţa" la *Poesies.* Mallarme a evadat pe jumătate în frivolitatea simulată sau reală. A inventat un fel de laicizare a iniţierii,

reducând viziunea metafizică şi mistică la „inspiraţia poetică", la exploatarea literară. Totuşi, „le Coup de Des" de la sfârşitul vieţii răspunde lui „Igitur" de la început. Şi l-a cunoscut intim pe Villiers pe când acesta scria *Axel.* Baudelaire a fost foarte aproape de iniţiere. Villiers, de asemenea, parcă a renunţat la ea, sau, mai degrabă, a disimulat-o. Barbey a ascuns-o în spatele catolicismului? Bloy a ştiut câte ceva: preferinţa sa faţă de Sfântul Ioan o dovedeşte. Claudel s-a depărtat de ea cu prudenţa lui de funcţionar al gândirii oficiale creştine. Apollinaire s-a jucat cu ea. Breton s-a împiedicat de neîncrederea sa laică, atee, crezând că, în fond, în ocultism nu putea fi vorba decât de Dumnezeul creştinilor. Lawrence n-o fi învăţat nimic în Arabia? Celălalt Lawrence cu siguranţă a ştiut ceva. Van Gogh a avut un fel de iluminare fizică la capătul căutării sale morale, pe care n-a putut-o suporta. Nietzsche n-a putut nici el suporta strălucirea revelaţiei supreme: Dumnezeu nu este, eu sunt Dumnezeu, adică sunt singur!

Strălucirea ce arde ochii omului din Occident îl face să nu poată suporta să rămână singur. Unii trec de acest prag: sunt singur, dar nimic din ceea ce este eu nu este şi ceea ce străluceşte şi radiază în singurătate este tocmai ceea ce în mine nu este eu, este ceea ce este sine, este Dumnezeu. Dar Dumnezeu nu este în mod simplist ceea ce este, ci este simultan ceea ce este şi ceea ce nu este, fiinţa şi nefiinţa şi *altceva* decât acestea două. Amin.

2 august

Ce poate spera Hitler? Ce spera Napoleon în 1813 şi încă în 1814 şi încă în 1815 — şi poate chiar mai târziu. Când omul a fost stăpânit de o mare dorinţă, cum să se lase deposedat de ea: omul cu pricina este aşa tocmai pentru că n-a avut niciodată puterea să se resemneze. Şi, fără îndoială, germanii, cel puţin poporul, rămân legaţi de el fiindcă este imaginea destinului lor, după cum Napoleon era al francezilor. înainte de Napoleon, ce doriseră francezii, dacă nu tocmai ceea ce Napoleon a vrut să le dea. Un Hitler sau un Napoleon este expresia dorinţei, credinţei şi neputinţei oamenilor, a speranţei şi a disperării lor. Ei nu pot renega decât în ultima clipă, când este prea târziu. Cât despre coloneii conţi de Stauffenberg, ei sunt totdeauna foarte numeroşi, însufleţiţi de neputinţa mânioasă a acestei întregi caste din Europa de un secol, de două secole. Tot ce a denigrat, a ponegrit, a subminat, a corupt, a dezonorat nobilimea. A fost şi va mai fi pedepsită pentru asta.

Wilhelm al II-lea a fost caricatura prealabilă a lui Hitler, dar un Hitler nu este numai un supra-Wilhelm al II-lea, după cum supraoamenii nu sunt nişte supraoameni. Singurii mari oameni n-ar fi până la urmă decât marii oameni mijlocii, expresie exactă a unei clase încă destul de coerentă şi capabilă să se

modereze: Richelieu, cei doi Pitt, Bismarck. Nobilime încă vie. Ce încarnează Stalin? Şi el e un mare om mediu, care îl bate pe Lenin la proba de fond, care l-ar fi bătut, fără îndoială, chiar dacă ar fi trăit, care, evident, dă la o parte un intelectual naiv ca Troţki — un vulgar Chateaubriand — şi care îl bate şi pe Hitler. Care e slăbiciunea lui Hitler? Nu e în el, e în Germania prost aşezată geografic, e în Europa epuizată, senilă. Defectele nu sunt decât reacţia exasperată a acestei slăbiciuni înconjurătoare, obsedantă.

De la om la om, Stalin are asupra lui Hitler avantajul nedrept de a încarna un popor mai prudent, mai tânăr, mai numeros, mai bogat: faptul acesta îi conferă greutate, echilibru, îi permite să-şi domolească pasiunile. Pare-se că nu e un semiartist asemenea lui Cromwell, Hitler şi Napoleon sau Cezar, el e, mai degrabă, de tipul Augustus. Aveam dreptate în 1934, când scriam în *N.R.F.* că naţional-socialismul era crisparea Germaniei, care se simţea îmbătrânită şi micşorată în faţa geniului slav în ascensiune.

3 august

Nu prea-mi place budismul: chiar şi în Marele Vehicul, omul se simte tot timpul în vecinătatea unor influenţe habotnice şi superstiţioase foarte neplăcute. în fond, Marele Vehicul nu este interesant decât în măsura în care se apropie de Vedantismul elevat al lui Sankara. Nu vreau să,mă folosesc de Nagarjuna[1] decât ca să fac mai suple propoziţiile secundare care se adaugă obligatoriu afirmaţiilor supreme ale lui Sankara, dacă vrem să luăm în considerare economia lumii manifeste. Tocmai am recitit *Bardo TddoP:* îmi repugnă. Desigur, nu e cea mai înaltă expresie a budismului, iar profitorii literari ai orientalismului fac mare zarvă în jurul acestei terfeloage, unde tot ce e mai rău predomină asupra a tot ce e mai bun pentru că le asigură un public de creştine bătrâne dornice să-şi regăsească fricile şi liniştea atavică, dar oricum în această lucrare pun degetul pe defectul esenţial al budismului, acel mod de a introduce pe fereastră mediocrul demon al binelui şi al răului alungat pe uşă. Această vulgară, josnică, puerilă doctrină a transmigrării, aşa cum e ea înţeleasă în mod curent, aşa cum pare a fi afirmată în *Bardo Todol,* nu e decât o modalitate sociologică şi poliţienească pentru a-i speria şi a-i ţine în frâu pe oameni. Lucrarea valorează cam tot cât micile broşuri despre chinurile iadului care mi se dădeau de citit în copilărie şi care mă îngrozeau

[1] Nagarjuna, filosof budist mai mult sau mai puţin legendar, care ar fi trăit la sfârşitul secolului I sau la începutul secolului al ll-lea după Hristos; a dat o orientare decisivă budismului Marelui Vehicul.

[2] *Bardo Tddol* (sau *Bardo-Thodol)* este o lucrare budistă fundamentală, mai cunoscută sub numele de Cartea *tibetană a mortilor.* „Bardo" este timpul intermediar dintre moarte şi renaştere.

atât de tare... vreme de cinci minute. Şi apoi, toate astea sunt impregnate de către traducători şi comentatori cu cea mai murdară ipocrizie creştină, puritană şi saxonă.

în Italia tocmai s-a creat o societate a celor Fără-Dumnezeu. Trebuie să fie alcătuită, ca toate societăţile, din proşti respingători, dar, principiul în sine nu-mi displace: trebuie lichidată această Biserică Catolică, ajunsă atât de jos şi ale cărei ultime giumbuşlucuri demagogice în privinţa comunismului au fost atât de slabe, atât de derizorii. Ortodocşii îşi fac, desigur, şi ei multe iluzii cu privire la viitorul serviciilor pe care Stalin le cere. Dar, în sfârşit, cine ştie? Până unde oare o s-o facă pe micul Napoleon, până când va reasimila, nu numai militarismul, dar şi clericalismul? Poate visează la o Biserică în întregime pătrunsă de partid şi de poliţie, din nou instrument ţarist? Mister. Stalinismul a întrecut fascismul pe calea apropierii de Biserici. Până una-alta, are nevoie de cei fără Dumnezeu în Occident ca să cureţe terenul de vechiul personal şi de vechile forme. Hitler i-a pregătit întrucâtva terenul în Germania.

7 *august*

Hitler e la fel de prost ca Napoleon. Trebuie însă spus că avea de negociat o situaţie mai dificilă: o lume anglo-saxonă mult mai puternică, o lume rusească mult mai puternică. A venit prea târziu într-o Europă prea bătrână şi teribil de îngustată. Pe de altă parte, ezitarea lui între burghezie şi „proletariat" a fost şi mai fatidică decât aceea a lui Napoleon între aristocraţie şi burghezie. Oricum: eşecul lui Hitler, după cel al lui Napoleon, al lui Ludovic al XlV-lea, al lui Carol Quintul, al lui Carol cel Mare, pare a dovedi că Europa nu e viabilă. Va fi spoliată şi pusă deoparte, precum colecţia de cetăţi greceşti. Amin.

în ciuda marilor asemănări în rău între Statele Unite şi Soviete, le prefer pe cele din urmă. Asta este, de altfel, şi părerea multor scriitori americani. Totuşi, scopul Rusiei este mai nobil, nu e nici banul, nici confortul, nici luxul, ci dominaţia. Iar acest materialism este atât de înflăcărat, încât este un fel de mişcare spirituală. Materialismul este mai ales o intenţie morală, o garanţie împotriva unei anumite ipocrizii „spiritualiste", împotriva ambiguităţii sociale a religiilor. Din moment ce e dialectic pe faţă, materialismul nu mai blochează gândirea, ci e deschis tuturor metamorfozelor. Şi în privinţa asta am greşit, luând lucrurile literal.

Hitler îmi place până la capăt, în ciuda tuturor greşelilor sale, în ciuda ignoranţei şi a minciunilor sale. în linii mari, a schiţat în ochii mei idealul meu politic: mândrie fizică, căutarea unui stil, a prestigiului, a eroismului războinic — şi chiar nevoia romantică de a se epuiza, de a se distruge într-un elan necalculat, nemăsurat, excesiv, fatal. Dar nu a realizat idealul meu social: îi port pică pentru că nu a distrus casta capitalistă şi vechea castă militară, pe care le

dispreţuiesc şi le urăsc. în fond, mitul dictaturii proletariatului era bun, ca şi mitul materialismului, era pârghia necesară ca să scăpăm de ideile depăşite ale vechilor clase. Europa era însă prea bătrână ca să producă un om care să o depăşească, care să o domine. Hitler moare sufocat de toate arhaismele noastre: machiavelism meschin manifestat în politica liniei de mijloc (linia de mijloc este totdeauna feroce la sfârşit — cf. Ludovic-Filip, Napoleon al lll-lea, — dar nu este decât o linie de mijloc), estetismul mic-burghez, aspiraţiile „idealiste" ale micii burghezii din secolul al XIX-lea (Wagner). Lenin şi Stalin seamănă mai mult cu aspectul crud al lui Nietzsche.

Nici o politică nu poate trimite la Nietzsche, am spus-o de multe ori, şi nici cu Dostoievski, Tolstoi sau Rousseau. Nietzsche ar fi renegat nazismul, ca şi Weimarul şi pe Wilhelm al ll-lea. Cu toate acestea, lumea secolului al XX-lea, al cărei profet este, seamănă cu umbra sa. De altfel, cu multă fineţe i-a prevăzut toată duritatea şi mojiciile. Astăzi monarhia, aristocraţia, religia se află la Moscova şi nu în altă parte.

în loc să mă sinucid, mă gândesc să mă las capturat pentru cazul în care aş putea negocia cu comuniştii un proces în care aş juca rolul celui ce urlă la Moscova, la procesele de la Moscova. „Am greşit, Stalin avea dreptate, împuşcaţi-mă..." Dar Sankara mă întoarce de pe calea acestor supreme facilităţi sublunare.

9 august

Ce frumoasă revoluţie socialistă şi rasistă a ratat Hitler în toată Europa; dar Napoleon a dat dovadă de aceeaşi meschinărie, de aceeaşi oprire imbecilă în faţa anumitor inhibiţii provenite din obişnuinţă, de aceeaşi prejudecată privind necesitatea de a amesteca trecutul cu prezentul... Dar ia să vedem, nu cumva Stalin face la fel?! Marele om se loveşte de mediocritatea umană: măreţia sa profesională şi micimea sufletului său constau în a admite aceasta. în rest, dacă Napoleon şi Hitler nu au reuşit, trebuie să recunoaştem că Sulla şi Cezar abia ajunseseră la ţintă, iar Augustus n-a avut decât să culeagă fructul copt. Fie-ţi mare milă de marii oameni, căci, deşi sunt destul de mici prin spirit, te depăşesc cu o mie de coţi prin caracter; şi, la urma urmei, caracterul este forma cea mai desăvârşită a inteligenţei, din caracter îşi dobândeşte inteligenţa forma, eleganţa, stilul.

N-am nici un chef să văd această nouă Franţă de după război. Anul 1939 avea deja pentru mine un gust greţos, era o ciudată revenire a lui 1914. Cum adică, să revăd încă o dată perioada de după război! Ah! Nu! Să revăd *N.R.F.,* Camera, evreii, dl. de Gaulle pus deoparte, ca... Clemenceau, vorbele frumoase adresate foştilor combatanţi... Câh! N-am nici un chef să mă duc în Germania: îmi plac naziştii, în ciuda puţinului lor

nemţii! Cât despre ruşi, mă tem de o decepţie: de acel amestec de New York şi Berlin. Nu, singurele locuri care m-ar mai tenta ar fi Egiptul, Mexicul, poate India. Dar le port în mintea mea.

Raţiunile cele mai înalte se combină cu cele mai josnice pentru a mă face să-mi tai venele: îndreptăţitul sentiment de saturaţie, orgoliul, dorinţa de a mă sfârşi în cel mai bun moment al meu, în clipa celei mai înalte conştiinţe. Suprema libertate: să-ţi provoci moartea, nu să o primeşti: Kyrov[1] îşi dăduse seama de acest lucru. Dar mai este şi mania unui mic-burghez care nu mai are chef să iasă din casă, care se teme de călătorii, care vrea să-şi păstreze în jurul lui până în ultima clipă toate obişnuinţele perfect statornicite... Mă voi denigra până în ceasul din urmă. Nu, mă gândesc la prietenii mei, mai ales la Baudelaire, care avea oroare de o anumită trivialitate: vreau mai cu seamă să mă eliberez de acea trivialitate politică cu care m-am împopoţonat şi care m-ar jigni atâta în clipa supremă: injurii, labe de poliţist sau de miliţieni de-ai lor, proces. Sau să mă ascund, să fiu la cheremul cutăruia sau cutăreia... Mă tem de „indulgenţa" lor la fel de mult ca de „severitatea" lor. Toţi acei agenţi care vor să pedepsească un agent: insuportabilă comedie.

în sfârşit, sunt fascinat. Mi se pare că acea clipă a sinuciderii va fi încoronarea singurătăţii mele, a acelei delicioase singurătăţi, în care mă cufund din an în an. în acest sens, ultimii ani au fost admirabili: nu pot face nimic bun, după asta bătrâneţea, boala vor veni să-mi transforme în grimasă blânda încruntare a meditaţiei intime. Ce e nostim este că nu am menţionat nimic în acest jurnal referitor la conţinutul, la substanţa acestei singurătăţi, a acestei intimităţi. Cine s-a gândit că *intim* este un superlativ, o indicaţie de extremism?

Mi-ar fi plăcut să-l mai văd o dată pe bătrânul Bernier, cât de mărginit şi de izolat ar fi în politica lui. E cel mai vechi prieten al meu, singurul meu prieten. L-am lăsat baltă acum câţiva ani, pentru a doua oară: prea mărginit. Dar era ceva în el care-mi plăcea profund: l-am iubit şi încă îl mai iubesc.

J. Boyer era un burghez infect, egoist, definit în întregime de clasa lui: am greşit frecventându-l un timp atât de îndelungat.

Aragon: în el ceva mi s-a părut totdeauna respingător, ceva de femelă nesatisfăcută, perversă, trădătoare. E singura femelă rea pe care am întâlnit-o. în afară de asta, în străfundurile lui există ceva fin, delicat, dar a urmat acea tâmpită metodă barresiană: de a juca rolul de om răutăcios. Răii nu sunt cei puternici. L-am admirat, îl admir încă, dar ceea ce este oglindit în ceea ce scrie îmi repugnă profund: e trăsătura aceea de femelă. Mai mult îmi place un evreu viril decât el. Totuşi, ce artist fermecător şi, în taină, ce inimă delicată de îndrăgostit. îi iert totul, pentru

că este un adevărat îndrăgostit.

I Drieu notează probabil greşit, Kyrov, în loc de Kirilov, personajul din *Demonii* de Dostoievski, care crede că prin sinuciderea sa îl egalează pe Dumnezeu şi salvează omenirea printr-un act de totală libertate.

350

JURNAL. **1944**

Am avut întotdeauna încredere în Malraux. împreună cu R. Lefebvre, e cea mai puternică fire de bărbat pe care am întâlnit-o — cu slăbiciunile lui, desigur, şi cu atât mai clar marcate, cu cât omul e mai puternic. Sunt îngrozitor de jignit că nu mai este comunist, că s-a dat cu americanii; dar e atât de scriitor, încât merge în direcţia în care se mai poate *încă scrie.* Dar de ce se mai scrie? Vremea scrisului s-a sfârşit, Vremea imperiilor, cea a marilor sincretisme de decadenţă, nu sunt vremuri favorabile scrisului. Totalitarismul final adună bucăţele de om şi le striveşte, transformându-le într-un ciment ultim. Scrisul nu se mai află decât în marile direcţii ale mulţimii. Omul sfârşitului seamănă în exterior cu omul începutului. Primul era spontan în forul lui intim: celălalt se reculege şi se închide pentru a încerca aceeaşi restrângere a sursei. Moscova va fi Roma finală. Orice stat totalitar alcătuieşte inevitabil o religie: căci a fi unul, iată toată fapta religioasă a omului. Unicitate voită, simulată, înlocuind antica unitate: nu se poate spera nimic mai bun. Dar mi-am dat seama că Malraux ţinea grozav la originea sa burgheză, de la care l-a deviat un accident. E păcat. în orice caz, va vedea clar, după câtva timp, slăbiciunea americană şi se va afla în convulsia revoltei americane împotriva acesteia.

II august

Voi întrerupe, voi încheia acest jurnal. Cel puţin, acest caiet; mă tem să nu încapă în mâini murdare. Hotărârea mea e luată: tocmai am refuzat o modalitate sigură de a o şterge în Spania, alta în Elveţia. Rămân pe loc şi fac ceea ce mi-am propus totdeauna să fac.

Adineauri am auzit cântând pe stradă nişte soldaţi. Germani sau nu, puţin îmi pasă, erau bărbaţi, războinici care cântau şi erau ei înşişi.

Dar nu mai este vorba despre mine, ci de a atinge acest lucru în mine.

III octombrie

Nu numai că trebuie să reiau viaţa[CXLIII], dar trebuie să reiau jurnalul. Totuşi, îmi promisesem să nu mă apuc de acesta din urmă, cel puţin. Cel

CXLIII Drieu, care încercase să se sinucidă pe 11 august 1944, nu-şi reia jurnalul decât pe 11 octombrie. între aceste două date, va redacta textul publicat sub titlul *Poveste secretă (Răcit secret,* Gallimard, 1961). Textul, stabilit pe baza manuscrisului original, este inclus în acest volum, ca anexă.

pe care l-am continuat din 1939 e şi aşa destul de lung, iar cele câteva pagini pe care le-am recitit nu m-au încurajat în privinţa interesului pe care acest obicei îl prezintă. Acum, obiceiul va deveni manie.

Pierre Drieu la Rochelle

îmi dau foarte bine seama că încep din nou să gust viaţa, aspectele ei cele mai banale. Mănânc, beau, dorm cu o frenezie de om bătrân, exact ceea ce doream să evit: să intru, după cincizeci de ani, în această înverşunare de bătrân. Sufăr mult mai mult de lipsa tutunului decât acum câteva luni.

Timp de câteva zile, am văzut totul cu adevărat din exterior, acum însă, m-am întors printre ei, printre ticăloşii care n-au vrut să-i părăsesc. Nu le place câtuşi de puţin să fie părăsiţi fără veste.

N-am scris niciodată în aceste caiete decât din lene, ca să nu fac altceva, opere elaborate şi cu greutate. Jurnalul este laşitatea scriitorului. E culmea superstiţiei literare, a calculului privind posteritatea. Pentru alţii e zgârcenie pură, să nu cumva să se piardă ceva.

Admirabilă înaintare a ruşilor în Europa, perfectă dezvoltare strategică. O grămadă de mici „profeţii" de ale mele s-au verificat sau se vor verifica. Pun calm stăpânire pe toată Europa baltică, balcanică, într-o primă etapă. Apoi? Urmarea va fi să muşte din Europa orientală: Prusia, Polonia, Slovacia, dar asta înseamnă deja aproape Europa centrală; sunt deja în Europa centrală, prin Ungaria şi Dunăre. Se vor asigura oare imediat de Europa centrală? Vor ajunge până în Boemia?

Graba dezvoltărilor politice în Franţa şi Italia pare a arăta că vor chiar de pe acum să-şi exploateze şansele până la capăt.

15 octombrie

Aşadar, această experienţă n-a schimbat nimic? îmi reiau viaţa cotidiană: jurnalul, un roman. Dacă lucrurile continuă tot aşa, o să scriu din nou despre politică! Ah! Nu, aşa ceva nu! Cât timp pierdut în felul ăsta. Şi eu, care-l dispreţuiam odinioară pe Barres din cauza unui timp pierdut la fel. Timp pierdut, timp regăsit. Sunt atât de incapabil de o viaţă mistică profundă. Şi încep din nou să mă bucur de unele lucruri. Azi-dimineaţă, mă uitam la o rază de soare pe cretonul vechi de pe un fotoliu: mi se părea încântătoare. Şi desigur, aşa şi este. Dar, la urma urmei, nu poţi să te uiţi la un creton toată veşnicia. în ultimele luni prinsesem gust de veşnicie. Oh! Mituri contrare şi sfâşietoare.

Ceea ce a fost izbitor în experienţa cu pricina, a fost totala absenţă, în momentul decisiv, de deschidere spre lumea de dincolo. Prin forţa împrejurărilor, eram în întregime încordat în direcţia acestui act Am terminat de făcut ordine în hârtii, de scris scrisori: niciodată nu m-am ocupat atâta de ceilalţi. M-am ocupat şi de ex-soţia mea, de viitorul ei, de distribuirea „bunurilor" mele — atât de puţine! Un fel de conştiinciozitate burgheză. Poate că m-am sinucis doar ca biblioteca mea să nu fie prădată

şi să ajungă la fratele meu.

Uscăciunea ultimelor clipe nu dovedeşte însă nimic: deschiderea avusese loc în lunile precedente.

Oh! Aceste luni din urmă, nimic nu-mi va putea reda vreodată intima bucurie, pura delicateţe. *„Din delicateţe, mi-am irosit viaţa."*' Am câştigat-o, am salvat-o. în sfârşit, o transformasem într-o comoară.

Deja, acea ultimă lună de mai, în 1940. Deja, evenimentul mă despuia, mă exalta. Nu mai exista eul, deja încolţea şinele. Citeam Huysmans în Luxemburg.

Ultima plimbare acum, pe 12 august, pe bulevarde, în Tuileries. Tuileries, locul meu de plimbare de cinci ani: în inima Parisului şi atât de solitar.

Am băut o jumătate de sticlă de şampanie, găsită din întâmplare. Totul era perfect. Apartament perfect[2]. Totul era doar ordine şi voluptate. Liniştea apartamentelor lui Poe şi Baudelaire. Voluptatea dobândită în punctul culminant al despuierii. Totul concentrat într-o clipă.

Tocmai de acolo am căzut. Totuşi, mi-a mai rămas ceva, mult: există o anumită împrăştiere în care n-o să mai cad niciodată.

Oare cum au putut să-şi supravieţuiască Holderlin, Coleridge? Fericiţi cei care au murit tineri: Rimbaud, Baudelaire, Ducasse, inclusiv Nerval. Exact la cincizeci de ani.

17 octombrie

Aş vrea să mă întorc în noaptea care nu e noapte, în noaptea fără stele, în noaptea fără zei, în noaptea ce n-a purtat nicicând ziua, ce n-a visat nicicând ziua, ce n-a produs nicicând ziua, în noaptea imobilă, mută, intactă, în noaptea ce n-a fost niciodată şi ce nu va fi niciodată. Amin.

Cât s-au înverşunat să mă reţină, să mă apuce din nou. Portarul meu şi bucătăreasa mea vegheau la uşă şi au chemat poliţia. Au dat fuga şi iubitele mele.

Dar prietenii mei n-au venit, pentru că nu am prieteni. Sau poate că le-a fost frică de duşmanii mei.

Poate că duşmanilor le-a fost frică de moartea mea, căci un mort este un martor periculos, un rival teribil, un vizitator inevitabil. Totuşi, până la urmă, oricine iubeşte un mort.

Nu trebuie spus: Dumnezeu din cer, ci, mai degrabă, trebuie spus: Dumnezeu de pe pământ. El e esenţa pământului, precum şi aceea a cerului, esenţa umanului, precum şi a neumanului. în om, ca şi în Dumnezeu, începe nefiinţa. în nefiinţă, ca şi în fiinţă, începe inexprimabilul. De aceea Dumnezeu este Hristos, după cum Hristos este Dumnezeu. De aceea, amândoi se unesc

[1] Aceste două versuri sunt extrase din poemul lui Rimbaud, „Chanson de la plus haute tour" care începe astfel: „Oisive jeunesse / A tout asservie, / Par delicatesse / J'ai perdu ma vie."

[2] Drieu a scris: *appartement parfaitement.*

şi se contopesc în Sfântul Duh — dacă doriţi, dacă ţineţi la cuvintele vane ale mitologiei voastre particulare.

„Mi se pare că n-am nici o legătură cu Occidentul în materie de filosofie şi de religie. Concepţia occidentală cu privire la monada spirituală mi-a fost totdeauna străină." Când am spus acest lucru, n-am spus nimic! N-am făcut altceva decât să exprim veşnica nevoie nostalgică şi superficială a omului de a fi în altă parte decât acolo unde este, unde s-a născut şi unde trăieşte. Căci conceptul de Dumnezeu infinit şi devorator, care transcende orice personalitate pentru El, ca şi pentru ceilalţi, care aboleşte orice împărţire şi deosebire, se află în multe minţi occidentale — şi nu numai la germani sau la greci.

Tare aş vrea să pot cita un nume anterior influenţei germane din secolul al XIX-lea^!

Şi există o puternică filosofie indiană a monadei (Sankya, Ramanuja[2]).

— Nu, singura mea legătură, puternică însă, cu Occidentul este legătura artei. Occidentul este artistic şi politic, e acelaşi lucru: germanul e filosof, religios, dar nu e politician... Prostii, Bach este oare mai puţin artist decât Racine sau Shakespeare? Iar filosofii nu sunt şi ei la fel de artişti ca şi politicienii? Din acest unghi, Hegel valorează cât Napoleon.

în orice caz, germanii nu sunt politicieni, pentru că nu sunt absolut deloc psihologi. De ce să dăm acelaşi nume, de artă, picturii, literaturii şi muzicii? Ruşii sunt psihologi şi politicieni şi totuşi sunt mai la est...! Nietzsche se credea psiholog pentru că era slav. E singurul psiholog german. Nici măcar psiholog, ci moralist, ceea ce nu e acelaşi lucru, nu în întregime.

Asemănări între ruşi şi anglo-saxoni: psihologi, politicieni, diplomaţi. Asemănări între ruşi şi americani: un element nordic, *northman,* care dospeşte un aluat internaţional. Acelaşi primitivism, supravieţuirea „pionierului". Siberia - Middle West.

18 octombrie

— Literatura este opusul unei serioase discipline filosofice şi religioase, care vrea să meargă până la asceză şi astfel să obţină concentrarea pe puncte din ce în ce mai imperceptibile. Literatura este căutarea şi cultul concretului, particularului; desigur, pe de altă parte, comportă o viziune asupra universalului, dar al unui universal care rămâne prezent şi angajat în toate părţile sale. Este Dumnezeu în operele Sale, este demiurgul şi creatorul. De aceea, această reîntoarcere la literatură şi la jurnal, după o experienţă ca

[1] Această frază a fost adăugată pe margine.

[2] Ramanuja (1017-1137) este, împreună cu Sankara, partizanul unei filosofii a non- dualismului *(advaita).* Exeget al Brahmasutrelor, el caută să concilieze existenţa Absolutului şi a realităţilor lumii, Absolutul servind drept suport fenomenelor religioase.

aceea din august, spune multe despre incapacitatea mea spirituală. Şi este adevărat că unul din numeroasele motive pentru care doream să rup funia era că îmi simţeam incapacitatea de a depăşi simpla presimţire a cuceririi interioare. O ştiam prea bine, trebuie să fi scris ceva pe tema asta: credeam cu tărie că un gest brusc şi teatral era tot ce puteam face pentru lumea de dincolo... sau, mai degrabă, de dincoace (mereu limbajul acesta înşelător al mitologiilor elementare: sus, aici, jos...).

— Nu e imposibil să se împace ideea involutivă a ocultiştilor cu ideea evolutivă a savanţilor moderni. Ideea de evoluţie, de progres de la primitiv, de la grosolan, de la material se aplică unei perioade extrem de scurte a istoriei umane. Trei sau patru mii de ani acum. E straniu de văzut cum modernii noştri au rămas influenţaţi de Biblie şi de textele greceşti în privinţa acestei noţiuni de scurtime a istoriei. Or, presupunând că cele mai recente civilizaţii pornesc de la un anumit stadiu „sălbatic" sau „barbar" sau „primitiv", lunga perspectivă preistorică pe care ne-o deschid acum paleontologia şi celelalte ştiinţe ne permite să ne închipuim, înainte de *Antichitatea* legendelor ştiinţifice de ieri, seriile de civilizaţii precedente, care s-au prăbuşit mai mult sau mai puţin. Şi aceste serii de civilizaţii ar fi putut avea noţiuni foarte elevate, intuiţii foarte pure, aşa cum ne învaţă ocultiştii. Chiar punând problema mai departe, dacă omul „ar coborî din maimuţă", ne-am putea imagina că această maimuţă era un stadiu de degenerescenţă, în funcţie de nişte stadii mai înalte. Succesivele încarnări ale Omului arhetipal, ale lui Adam Kadmon[1], s-ar fi putut produce într-un paralelism invers sau alternativ cu „evoluţia" zoologică.

Trebuie să reuşesc să abolesc în mine aceste prejudecăţi ale evoluţionismului, ale progresismului, ale iluzionismului istoriei. Daumal îmi spunea că ajunsese de mult aici, dar niciodată nu „făcuse istorie".

Oamenii îşi dau multă osteneală să demonstreze că religia ebraică a pornit de la rituri agrare, totemice, dar când Moise a operat, existau deja în jurul casei lui Israel civilizaţii foarte avansate, care aveau noţiunea de Dumnezeu unic şi, chiar înainte de Moise, pe vremea lui Avraam, această noţiune putuse pătrunde cel puţin la iniţiaţii iudei (Egipt, Chaldeea etc...).

Obişnuinţele mele de gândire nu s-au schimbat de când eram copil: aproape tot timpul meu e ocupat de imaginaţia care bate neîncetat pasul pe loc, pe aceleaşi urme: fie îmi imaginez corpul unei femei frumoase, care îşi dobândeşte trăsăturile din diverse amintiri şi îmi descriu relaţiile cotidiene cu ea, după mitul unei legături reuşite şi a unei căsnicii perfecte (aici se cuprind câteva veleităţi sentimentale şi unele aspiraţii spirituale de coordonare a monadelor) fie îmi imaginez un apartament, o casă ale cărei detalii le desenez în minte: cutare masă, cutare pat; fie îmi imaginez

cutare sau cutare stare politică ideală. Astfel, mintea mea se suceşte şi se învârteşte la nesfârşit în

[1] Adam Kadmon: termen ebraic frecvent folosit în *Kabbala* pentru a-l desemna pe Adamul primordial de dinaintea căderii: în general, este reprezentat ca androgin.

datele concretului — şi doar accidental, în scurte paranteze, raţionamentele, reflecţiile, inventarea unor idei vin să se insereze în această urzeală principală. Aşadar, nu sunt o fiinţă gânditoare decât, parcă, pe furate.

E drept că Descartes spunea că omul nu se poate gândi la metafizică decât *trei ore* pe an.

— *Coleridge.* îl descopăr, în sfârşit, am vrut s-o fac de mult. în domeniul meu, al tradiţiei oculte, e cel mai interesant anglo-saxon, împreună cu Poe. De asemenea, cu Quincey, Milton. Sunt puţin avansat în Browning. Să traduc anumite poeme ale lui Coleridge şi, mai ales, anumite fragmente de proză, alături de poeme.

„It is an awful thing to be eternally tempted by the perverted senses. The reason may resist — it does resist — for a long time; but too often, at length, it yields for a moment and the man is mad for ever. An act of the will is, in many instances, precedent to complete insanity."[CXLIV]

Totdeauna sunt tentat să cred că Nerval, Nietzsche au vrut să înnebunească, ca să atenueze prea strălucitoarea lumină ce-i cuprinsese. Cu Baudelaire e altceva, el corespunde cu ceea ce Coleridge descrie la începutul acestui text.

21 octombrie

Faptul că am dormit mai multe zile, că nu-mi aduc aminte de nimic din viaţa mea vreme de opt zile, este nemaipomenit. Oh! Minunăţie a nopţii. Dar nu era noaptea care este simultan noapte şi zi.

Şi ce frumos era patul meu plin cu sânge, patul meu stropit cu flori mari. Oh! Presimţire. Oh! Primul pas în prag. Dorinţa se va întoarce oare mai puternică?

Ca în faţa otrăvii, în faţa tăişului mă simţeam plin de forţă, de voinţă, de viaţă care este *mai mult decât viaţa.*

Şi acum, iată-mă privind totul cu ochiul celui ce se-ntoarce şi va pleca din nou. Ei nu ştiu cu ce ochi îi priveşte călătorul care a navigat în faţa coastelor Insulelor Fericite.

— Există la Shakespeare, în *Sonetele* pe care le recitesc şi în care

CXLIV *„A fi veşnic ispitit de simţuri pervertite este un lucru cumplit. Raţiunea poate rezista - şi într-adevăr rezistă - multă vreme; dar prea adesea, cu timpul, cedează preţ de o clipă, şi omul înnebuneşte definitiv.* Un act de voinţă, în numeroase cazuri, precede demenţa totală."

găsesc o frumuseţe soră şi egală cu aceea din poemele lui Baudelaire, un sentiment atât de puternic al morţii, încât îţi vine să zici că ştia şi că nu avea nevoie de iniţiere pentru a se afla perfect integrat în lumea de dincolo. Ca şi Goethe, aceştia n-au nevoie de nici o parolă, nici Michelangelo, nici Leonardo. Să nu mai trăieşti decât cu aceştia. A se compara sonetele lui Michelangelo cu cele ale lui Shakespeare.

23 octombrie

Oh! Moarte, nu te uit. Oh! Viaţă mai adevărată decât viaţa. Oh! Lucru inexprimabil aflat dincolo de viaţa mai adevărată decât viaţa.

Nu, nu dincolo, dincoace. Ceea ce vreau să ating e nucleul vieţii mele.

— Singura viaţă posibilă pe care o poate suporta misticul este cea câmpenească. Acolo se află în faţa naturii mai mult decât în faţa omului sau în faţa omului în destinul său elementar. Din aceste puncte de pornire profunde, poezia îşi ia cel mai aprig avânt şi poate deveni calculul cel mai simplu şi cel mai exact.

Azi-dimineaţă curăţ grajdul vacilor. în bălegar, dobândesc o nouă conştienţă a faptului că mişcarea mea deliberată spre moarte se hrăneşte cu ce este mai viu în mine — şi că fiinţa cea mai puternică, decantându-i esenţa, vrea s-o depăşească.

1 noiembrie

Locuiesc într-o uşoară denivelare a unei mici văi ce se deschide spre Sena[1]. Păduri pustiite acoperă pantele şi îngroapă îndeajuns locul. Pe o cărare din spatele casei pot urca până la platoul care se întinde spre sud-vest până în valea Chevreuse. Pot să mă afund în păduri şi în văi, pe drumuri proaste şi pline de noroi sau să străbat câmpia. întinderea sa nu este întreruptă decât de trei sau patru ferme mari şi masive şi de câţiva meri. îmi place să merg pe acolo cu paşi mari când bate vântul sau când mă biciuieşte ploaia. Casa este rustică, plină de cărţi şi de muzică. N-are grădină, doar o livadă unde este de lucru din plin. Ar fi posibil să mă opresc aici şi să aştept întoarcerea a ceea ce a dispărut din cauza unei luări în primire prea bruşte.

Nu citesc decât cărţi englezeşti: Coleridge, Shakespeare. Nu pot să mă apuc de Wordsworth: mi se pare neglijent, ca Lamartine. Recitesc comediile lui Shakespeare şi mă amuz: *Midsummer Night Dream,* ce fericit echilibru între natural şi artificial.

2 noiembrie

Cu fiecare zi ce trece pierd avantajul sublim al acestei concentrări spirituale care se putea realiza în cazul unui deces cu dată certă. Niciodată nu voi regăsi acea minunată stare în care mă aflam în ultimele luni înainte de sinucidere. Eu, atât de puţin versat în mistică, găsisem o metodă destul de bună de asceză brutală.

[1] Drieu se ascunde în acel moment lângă Orgeval, în vila *Les Bouillons,* aparţinând unei prietene, doamna Noel Murphy, de naţionalitate americană; în 1942 ea ieşise din lagărul pentru străini datorită intervenţiei lui Drieu la instanţele germane.

3 noiembrie

Ceea ce a constituit, totdeauna, dramatismul situaţiei mele a fost faptul că am privit dincolo de frontierele Franţei. Deja, în cercul celor cu gusturi şi maniere similare, îi şocăm pe mulţi dintre compatrioţii mei prin cunoştinţele mele despre alte ţări, care se infiltrau în cercul cu pricina. Pe de altă parte, judecam mult prea liber Franţa, dintr-un punct de vedere obiectiv ce părea aproape sacrilegiu. în sfârşit, naţionalismul meu a fost totdeauna paralel cu internaţionalismul: întâi S.D.N.[1], apoi Europa nerusească, neanglo-saxonă.

Mereu am vrut să apropii şi să contopesc viziuni contradictorii: naţiune şi Europa, socialism şi aristocraţie, libertate de gândire şi autoritate, misticism şi anticlericalism.

Atunci, ar fi trebuit poate să rămân într-o sferă „superioară", să nu mă angajez din când în când în compromisuri particulare? Ei bine, nu, voiam să fiu uman până la capăt şi să-mi iau partea de rahat din opiniile partizane, din mâniile efemere, din aversiunile locale. Da, voiam să am rahat pe picioare... dar nu mai sus.

7 noiembrie

Suprimarea absolutului divin obligă să restituim umanului absolutul. Epoca noastră e o epocă de ateism şi de „totalitarism". Statul este Dumnezeu şi politicienii sunt preoţii săi. Numai o „religie" va putea, în timp, să se opună comunismului triumfător. Dar comunismul ştie acest lucru!

— Urmăresc în ziare evoluţia situaţiei politice: nu am nimic de spus, această situaţie o analizasem corect în procesul ei inevitabil — în ultimele mele articole şi în ultimele mele cărţi.

Rezistenţa este fascismul care nu îndrăzneşte să-şi spună numele şi nici nu va îndrăzni vreodată să-şi dezvolte sămânţa. Deci, rezistenţa va fi născută moartă, va fi zdrobită între democraţia reapărută şi comunism. Elementele sale, mereu separate în secret, vor fi aruncate la dreapta şi la stânga. Atunci democraţia (capitalismul) va fi total dezgolită în faţa comunismului. Nici ea nu va îndrăzni să devină fascism sau va încerca s-o facă prea târziu — şi comunismul o va devora. Şi cu asta basta. Toate sunt prea evidente pentru a mai fi interesante. Prefer să mă plimb prin pădurice, să strivesc ultimele frunze moarte, să scriu *Dirk Raspe,* să-i citesc pe poeţi şi filosofi.

' Aici Drieu se referă, poate, la eseul său în favoarea Societăţii Naţiunilor, *Geneve ou Moscou* (Gallimard, 1928).

8 noiembrie

Anii 1924, 1925 au constituit prima cotitură a vieţii mele. Dacă mi-aş scrie autobiografia, aş insista negreşit asupra lor. în *Gilles* am ratat romanul care şi-ar fi dobândit întregul său elan din acest viraj. în 1924, în ianuarie, la Alger, o întâlnesc pe Emma Besnard[1]; mă întorc la Paris cu ea, apoi merg la Klobenstein (Tirol) şi la Veneţia. Scriu sau termin acolo *Mesure de la France.* Se îmbolnăveşte. Ne întoarcem la Paris. O operează Martel[CXLV CXLVI]. O părăsesc. Vara, la Giens, legătură cu D-na Tagnard. Mă întorc la Emma şi o părăsesc toamna, încep să scriu *L'Homme couvert de femmes.*

Mă întorc în apartamentul meu de pe bulevardul Courcelles nr. 40 din care mă mutasem ca să locuiesc în apartamentul ei de damă, de pe strada Renaudes. Nu mai ştiu când am încetat s-o mai văd şi să-i dau bani; poate de abia în primăvara următoare. Să fi murit la Alger pe la sfârşitul lui 1925? în 1925 îmi petrec vacanţa la Guethary — cu Aragon. Scriu în continuare *L'Homme couvert de femmes.* Mă întâlnesc cu Cony Wash: mare eveniment[CXLVII]. Sau toate astea s-au petrecut în 1923 şi 1924? Nu mai ştiu. Da, cred că era prin 1923 şi 1924, căci în mijlocul anului 1925, după ce m-a părăsit Cony, am scris scrisoarea către Aragon în *N.R.F.,* de unde mi s-a tras ruptura cu el. încep să-mi pierd memoria: aş face bine să-mi scriu memoriile acum: mai târziu va fi prea târziu.

— De vreme ce am ajuns la cotituri, cea de a doua este călătoria mea în Argentina în 1932. Nu mai este vorba despre dragoste, ci acolo, ţinându-mi conferinţele *(„Criza democraţiei în Europa")* — primele şi ultimele din viaţa mea, sper — am devenit conştient, după reacţia presei, că viaţa lumii occidentale avea să iasă din toropeala sa şi că avea să fie sfâşiată de dilema fascism-comunism. începând din acel moment, mă îndrept cu paşi grăbiţi spre prăbuşirea într-un destin politic. înainte de asta, chiuleam. în octombrie, când m-am întors, am ţinut nişte conferinţe în Germania. Mă duc în Cehoslovacia, Ungaria, Italia, în anul următor... sau în 1934? Da, în 1934[CXLVIII] (după ce am petrecut câtva timp la Belle-Isle cu Nicole Bordeaux [...]). în 1934, în ianuarie (cred) Bertrand de Jouvenel m-a dus la Berlin şi cred că acolo am făcut cunoştinţă cu Abetz[CXLIX]. în 1935 mă duc la congresul de la Nuremberg[CL], apoi la Moscova. în 1936,

CXLV De fapt, în ianuarie 1922; vezi introducerea.

CXLVI Thierry de Martel (1876-1940) celebru chirurg şi ginecolog. Mama sa a scris sub pseudonimul Gyp. Martel s-a sinucis în 1940, când germanii au intrat în Paris.

CXLVII întâlnirea cu Constance Wash a avut loc în 1924 în Ţara Bascilor, unde Drieu închinase o vilă la Guethary. Acolo i-a invitat pe Aragon şi alţi prieteni.

CXLVIII Data este exactă.

CXLIX Această amintire e confirmată în biografia lui Drieu alcătuită de Pierre Andreu şi Frederic Grover.

CL Congresul partidului nazist.

iau parte la prima reuniune a lui Doriot la Saint-Denis.

Pierre Drieu la Rochelle

Am fost gata-gata să devin comunist prin 1934, presupun. Din 1926 până în 1935, mă apropii de comunism, îl studiez puţin pe Marx, economia[1]: în fapt, sunt socialist din 1928, 1929.

Scriu toate astea fiindcă mă plictisesc şi plouă fără încetare: am obosit de atâta citit şi nu pot să scriu *Raspe* decât două ore pe zi. Dacă mă înverşunez, iese prost şi mă oboseşte. După-amiază îmi stăpânesc pornirea de a mă apuca iar de scris: nu, doar două ore, dimineaţa. Temperament slab.

12 noiembrie

Fie crezi în lume, fie crezi în Dumnezeu. Fiecare îl exclude pe celălalt. Imposibil să-ţi imaginezi infinitul creând finitul: toate explicaţiile ce se dau sunt derizorii. Chiar în concepţia *Vedantei* (Sankaya), lumea îl visează pe Dumnezeu, şi asta e imposibil. Atunci, de ce l-ar visa perfectul pe imperfect? Totuşi, este explicaţia cea mai puţin imposibilă. Dar infinitul nu are nevoie de finit ca să se conceapă; nu e nevoit să se conceapă. Chiar Guenon nu reuşeşte să se descurce: alunecă peste dificultăţi, discutând în mod rafinat şi în termeni riguroşi sistemele procesiunii divine. Aceste sisteme nu rezolvă nimic, deşi sunt mai delicate decât simplismul creştin.

28 noiembrie

De opt zile am schimbat peisajul[2]. Dar, slavă Domnului, mă aflu tot la ţară. Sper încă multă vreme de acum înainte să nu mai am ocazia să mă întorc la Paris. Scriu în continuare *Dirk Raspe,* în care schiţez o nouă imagine a libertăţii mele. Din păcate, însă, citesc ziarele: va trebui până la urmă să nu le mai citesc... Tocmai asta voi face când, în sfârşit, voi deveni un vagabond, ceea ce abia aştept, când voi putea să pornesc la întâmplare prin Europa şi prin lume, aşteptându-mi sfârşitul.

— îl recitesc pe Pascal. Jansenismul, ca şi alte forme extreme ale creştinismului cu care se înrudeşte (calvinismul, anumite misticisme), mă seduce prin furia sa logică. Totul prin Dumnezeu şi pentru Dumnezeu. Persoana umană, sub un anumit aspect, e ruinată. Aceasta ajunge la mistica lui Averoes şi a lui Meister Eckhart; totul este nimicit în faţa unităţii divine, în sensul că predestinarea marchează caracterul absolut misterios, aparent arbitrar al atotputerniciei divine. Desigur, janseniştii nu anihilează sufletul în faţa lui Dumnezeu, nu-l precipită în Dumnezeu, dar îl subordonează în ordinea morală şi chiar în ordinea cosmică în aşa fel încât rezultatele sunt aceleaşi într-altă ordine decât

[1] Fapt atestat în eseul *Socialisme fasciste* (Gallimard, 1934).
[2] Drieu este acum la Chartrettes, în casa de la ţară a primei sale soţii.

în aceea în care se mişcă aceşti disperaţi după unitate, pentru care sufletele se contopesc în suflet. Şi, în fond, pentru jansenişti, nu este atât vorba de problema răului, ca pentru mistici, cât de problema unirii în Dumnezeu.

Rigoarea soluţiei janseniste — eterna damnare pentru majoritatea — corespunde ideii pe care o lasă să se înţeleagă marii iniţiaţi ca Guenon că, în ceea ce priveşte ordinea umană şi deci a determinatului prin excelenţă, acesta nu poate deloc să se degajeze vreodată total de lume şi evadările spre nedeterminat sunt cu totul singulare. Micul număr al aleşilor la calvinişti, la jansenişti, corespunde micului număr de bodhisatva la budişti.

4 *decembrie*

Citesc într-un roman de Peladan (iată un scriitor mult prea dispreţuit şi batjocorit, care face cât trei sferturi şi jumătate dintre academicienii din toate epocile, iar ignoranţa celor ce-l acuză de plagiat sau de aproximaţii în toate domeniile ar fi trebuit să-i lase fără grai; e un discipol destul de demn al lui Barbey şi al lui Villiers. Mai puţin tăios şi profund decât Bloy, e mai vast, şi această amploare nu e totdeauna goală pe dinăuntru. Profilul eticii sale este destul de amplu şi cuprinde o mărturie importantă. E superior lui Bourges. *„Este un lucru magic să găseşti în foştii tăi duşmani prieteni crescuţi de timp."* Din păcate, iată un lucru care încă nu mi s-a întâmplat, ci, mai degrabă, duşmani crescuţi din foştii mei prieteni. S-au împlinit douăzeci de ani de când m-am despărţit de Aragon, care mă urăşte din ce în ce mai mult; m-am înfuriat uneori pe el, sigur, şi am fost primul care am făcut să explodeze jena ce izvora din amabilităţile şi duioşiile noastre de adolescenţi. în plus, suntem profund despărţiţi din punct de vedere filosofic: nu pot suporta acest materialism prefăcut sau sincer la un băiat care a scris pagini atât de frumoase despre idealismul subiectiv. Sexual, ghicisem adevărul despre el: înţeleg că nu mi-a putut niciodată ierta aceasta — nici faptul că i-am împrumutat bani. Aveam bani la o vârstă la care el, cu atât de mult talent, era atât de lipsit de bani.

Şi Bernier? Era prea prost, prea incult[1].

Dimineaţa, mă scol pe la opt şi jumătate şi, după ce am băut un ceai cu sandvişuri în pat, am fumat o ţigară. Mă spăl pe faţă, pe mâini, pe dinţi. Nu mă rad decât din două în două zile, nu fac baie decât o dată pe săptămână. Scriu *Memoires de Dirk Raspe* în faţa rămăşiţelor unui parc mutilat de către un tăietor de lemne grăbit. Scriu între patru şi opt pagini, fără efort, fără să fi citit vreodată ce am scris înainte. Scriu tot romanul fără să-mi pese de ceea ce s-a scris deja: poate că voi obţine, în acest fel, tatonările vieţii. De altfel, memoria mea în acest domeniu este sigură. Fără îndoială, mai târziu, voi corecta prea mult, ca de obicei.

' Această frază se afla la sfârşitul paginii în manuscris. în faţa paginii următoare („Le *matin..."),* Drieu a scris, ca urmare a acestei observaţii: *„Un om are oare alţi concetăţeni decât modelele sale de-a lungul secolelor şi al naţiunilor?' „Există funcţii care îl despart pe un om de tot."*

Tai lemne. Mănânc de prânz: un singur fel de mâncare şi beau o cafea de orz. Fumez şi mă plimb în această bucăţică de parc. Pomii sunt golaşi şi calc pe un covor gros de frunze moarte şi de iederă. La câţiva paşi de mine, aud trăncăneala oamenilor de la fermă: e prea aproape. Există o măgăriţă, însărcinată, care rătăceşte prin parc şi porneşte la galop când mă vede sau devine familiară, după cum îi vine. N-a muncit niciodată, fericita.

Mă întorc în casă pe la ora trei şi citesc Pascal sau Evangheliile. Scriu un studiu despre mitologia lui Baudelaire[1]. După ora cinci, citesc câte un roman prost sau istoric. Studiez *Bucolicele* de Virgiliu. Citesc pentru a „n"-a oară *Comentariile* lui Cezar; emoţie patriotică, primul portret al acestei entităţi, Galia, Franţa. Mă odihnesc scriind un poem prost, de pus pe foc.

Cinez mâncând un fel de mâncare de legume, după o supă. Mă apuc iar de citit sau mă duc să petrec un ceas la „administratorul fermei". La ora unsprezece, dorm şi chiar foarte bine.

Pascal induce în eroare prin dezordinea *Fragmentelor* sale, ceea ce n-a dorit: dă dovadă de o libertate de alură pe care ar fi şters-o în lucrarea terminată. A scris o capodoperă de libertate şi de artă subiectivă, fără voie. Astfel, cei ce mor tineri profită de farmecul misterios al lucrului neîncheiat — Rimbaud, Lauteamont. Fericiţi oamenii cu puţine cărţi, nu au timp să se mărturisească, să se domesticească repetându-se.

— Compar doctrina creştină a predestinării cu budismul. Acelaşi număr redus de aleşi, acelaşi mister al harului. Căci de ce unii înţeleg Calea lui Buddha? De ce la unii revelaţia Roţii[2] are loc? Har, geniu asemănător.

Şi comunismul n-are nici o putere. Ce este admirabil în comunism este faptul că, după instaurarea lui, oamenii nu vor putea să se mai vaiete multă vreme, aşa ca după instaurarea creştinismului şi mai înainte, după alte revelaţii. Autocraţie perfectă, aristocraţie perfectă.

— Multă vreme, mi-a fost teamă de dispariţia curajului militar în viaţa marilor oraşe. Dar acum, văd că acest curaj renaşte mereu şi că nu creează câtuşi de puţin curajul civic, ba chiar dimpotrivă. Civilii rămân mereu nişte laşi cruzi în comparaţie cu militarii, ca pe vremea Convenţiei. Civilii sunt cruzi pentru că le e frică, fiind dezarmaţi sau nefiind siguri pe armele lor.

6 decembrie

Soare pe arborii golaşi. Arborii par morţi, dar nu sunt morţi: viaţa este veşnică. Am mai citit încă o dată Evanghelia Sfântului Ioan. Singurul creştinism posibil, creştinismul grecesc: o pură epopee spirituală! Fără compromis. La Sfântul evanghelist Ioan nu există scena împărtăşirii. Hristos spală pur şi simplu picioarele apostolilor[3]. Nu există împărtăşire

carnală, doar un gest

[1] „Notă asupra doctrinei religioase a lui Baudelaire", în *Sur les ecrivains* (Gallimard, 1964, pp. 325-347).

[2] Probabil roata renaşterilor în sistemul budist.

[3] Evanghelia după Sf. loan, capitolul 13.

carnal, de un simbolism delicat şi rezervat transmiterii spirituale. Hristos, după loan, este fiul lui Dumnezeu, neîntrupat, dar ghicindu-se în natura umană. Totuşi, creează Biserica şi-l hirotoneşte pe Petru. Să fi fost adăugat mai târziu? Nu se armonizează cu restul.

— Ceea ce este absolut necesar în socialismul integral, comunismul, este întoarcerea omenirii la totalitarismul total. Cu atât mai rău, dacă această teocraţie e cu capul în jos. Dacă totuşi cade în picioare, omenirea va porni din nou la drum, după un somn lung, spre o nouă civilizaţie; e singura sa şansă de a mai fi în continuare o forţă creatoare. Dacă nu, va adormi, pentru un somn şi mai lung. Omenirea are nevoie să doarmă, se vede clar. A stat trează prea multă vreme: zece secole, e mult. Dar când zic omenirea, vreau să zic, dintr-o prejudecată, Europa. Or, alte popoare dormeau de mult: ele vor lua în braţe comunismul. Dar nu cumva şi-au inoculat putreziciunea Europei?

— Mersul comunismului în Europa se precizează pe zi ce trece, inexorabil, irezistibil. Stalin mi se pare a fi forţat să meargă până la capăt, imediat. Mai întâi pentru că are şaizeci şi cinci de ani. Apoi, pentru că nu poate risca să lase Germania de Vest să se ralieze Occidentului, ceea ce ar reconstitui un front considerabil (America+Anglia+Germania+Franţa). El încearcă să smulgă Franţa Occidentului. Prin ea va pune piciorul în Mediterana (Bizerte?).

Anglia vrea să joace rolul de arbitru între America şi Rusia. Dar se pare că Stalin preferă Franţa, mai maleabilă, condusă de un ambiţios, ca să-i pună beţe în roate Americii, în locul Angliei, care e la mâna Americii prin imperiul ei, fiind incapabilă să i se opună serios. Cu Anglia riscă să eşueze, în timp ce va ţine totdeauna Franţa în mână prin ura ei faţă de Germania. Şi va putea să provoace mai uşor comunismul în Franţa decât în Anglia. Partidul se pregăteşte să mizeze multă vreme pe ura faţă de Germania.

America (şi până la urmă şi Anglia, în ciuda reticenţelor sale) se va apropia în acest caz de Germania? O va face prea târziu.

Evenimentele din Belgia şi Grecia[1] să fie oare începutul celui de Al Treilea Război Mondial? Da, fără îndoială.

20 decembrie

„Nothing so stupid as a journal, when you go on scribbling in it without any real want."[2] Toată plăcerea unui jurnal se pierde când nu-l poţi pune sub cheie şi când oricine poate să-l citească în fiecare dimineaţă, fără să înţeleagă nimic din el.

[1] Eliberarea Atenei abia dobândită (12 octombrie 1944), rezistenţii de dreapta şi rezistenţii de stânga n-au încetat să se înfrunte. 3 decembrie 1944 fusese o „duminică însângerată" la Atena: comuniştii declanşaseră o grevă generală cu caracter insurecţional. Trupele britanice ale generalului Scobie au intervenit împotriva manifestanţilor. Acesta a fost începutul războiului civil.

[2] *„Nimic nu e mai stupid decât un jurnal când continui a mâzgăli în el fără s-o doreşti cu adevărat."*

363

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

— Am recitit mult Pascal în ediţia Brunschwicg, toate opusculele. Hotărât lucru, această concepţie creştină atât de limitată despre Dumnezeu mă supără. Nu mă interesează câtuşi de puţin acest Dumnezeu personal pe care omul îl iubeşte, îl venerează. Nu, aici nu e nimic altceva decât o transpunere a unor fantome sociale, fantomele familiei şi ale statului. E un zeu uman, or, ceea ce mă poate seduce la noţiunile filosofice sau religioase este tocmai distanţa uriaşă faţă de uman, ca la orientali, începând cu arabii, dar mai bine la hinduşi şi la chinezi. Ceea ce a captivat la Pascal sunt detaliile gândirii, butada bruscă şi fulgurantă, aşa cum există chiar în paginile sale lungi, şi nu doar în fragmente. Dar sistemul lui se sprijină pe nişte stâlpi putrezi, din punctul meu de vedere. în fond, e ciudat faptul că la acest matematician ceea ce predomină e doar dovada istorică. Căci pariul se sprijină pe argumentul continuităţii Bisericii, ascendenţa sa urcând până „la începutul lumii", profeţiile etc...

Ceea ce este admirabil la el provine de la sceptici, de la Montaigne, de la Mere[1], de la Mitton[2]. Restul e banal: dacă şi-ar fi încheiat apologia, n-ar fi fost mai reuşită decât *le Discours sur l'Histoire Universelie*[3]. Ceea ce este, de asemenea, bine este elevaţia mistică, atunci când închizi ochii asupra obiectului acesteia, şi anume Dumnezeul personal.

în maşinaţiile legate de testamentul surorii sale, scris când s-a călugărit, s-a comportat cam dubios: Pascal contestând nişte bani aşezământului de la Port-Royal, asta e culmea. Ce păcat, ce păcat.

Ceea ce iarăşi e bine, este aspectul cartezian, raţionamentul subtil şi ferm. Descartes l-a detestat, nu fără motiv, a ghicit, a văzut, a simţit în el cel mai mare duşman. Există totuşi ceva ce îl depăşeşte pe Descartes, o bruscă şi scurtă libertate. Valery este foarte nedrept faţă de el, e mai aproape de el decât de Descartes prin libertatea subită a raţiunii faţă de ea însăşi, prin recurgerea la intuiţie, la inspiraţie. Da, la inspiraţie, domnule, deşi credeaţi că sunteţi credincios lecţiei lui Poe: poezie = calcul. (Ştiu: calculul nu este ceea ce se crede. Un englez îmi spunea: n-am putut să devin un mare matematician pentru că nu eram poet.)

Pe aripile vântului[4]. Vulgaritatea romanului american. Lipsă de gândire, de semnificaţie. Chiar şi la Faulkner. Să fie un realism sănătos? Nu, un realism sănătos devine suprarealism. Zola. Nu există scăpare, lume de dincolo. Cât de apropiaţi sunt unii de alţii americanii şi ruşii contemporani: sufocanţi.

' Mere (1607-1685), celebru pentru că a definit în eseurile sale conceptul de *„honnete homme"* (perfect om de lume, spirit cultivat, tipul ideal al epocii clasice - n. tr.).

[3] Damiens Mitton (1618-1690) consilier al regelui; iniţial liber cugetător, a fost mai târziu, ca şi Mere, un teoretician al noţiunii de onestitate (vezi mai sus, n. tr.) *Les Pensees* de Pascal conţin o controversă cu Mitton referitoare la eul uman („Le *moi est haîssable..." - Eul este demn de ură,* Lafuma 597, Brunschwicg 455).

[4] De Bossouet, publicat în 1681.

[5] De Margaret Mitchell (1936).

Fountain'. Acest Morgan e un fel de d'Annunzio englez, un talmeş-balmeş mistic, dar bun romancier, aşa cum sunt totdeauna. Cu vorbăria lui nesigură, aproape că m-ar întoarce la romanul american.

— Providenţa m-a trimis în case de la ţară, unde dormeau biblioteci şi unde cu pioşenie deschid cărţi, scutur praful, tai paginile şi citesc ceea ce nu a mai fost citit.

între creştinism[2] şi comunism există ceva comun în ordinea principiilor primare: sunt două realisme. Comunistul crede în realitatea materiei şi a lumii, creştinul crede şi el în realitatea materiei, dar, în plus, în aceea a sufletului şi a lui Dumnezeu. Pentru creştin există trei substanţe distincte, pentru materialistul comunist, care este monist, una singură. Este un punct de apropiere foarte important. — Dar există şi diferenţe grave: mai întâi, chiar faptul că unul crede în trei, celălalt într-una. Căci deosebirea celor trei substanţe degenerează în conflict şi creştinul tinde să ţină cu una împotriva celeilalte. Creştinul nu va admite niciodată că materia e o substanţă egală cu sufletul. El are o preferinţă, el vede o diferenţă. Acest lucru îl duce foarte departe de comunism. Se ajunge la conflictul finalităţilor. Pentru creştin, finalitatea este sufletul, nu trupul (deşi crede în învierea trupurilor). Niciodată creştinul nu va admite că fericirea pământească, fie ea şi extremă, fie ea realizată la maximum în societatea socialistă, este suficientă. Prin prezenţa sa, va exista totuşi o îndoială, o discreditare a societăţii socialiste.

Totuşi, ne-am putea închipui că, dacă ar mai exista teologi catolici (despre cei protestanţi nici nu merită să vorbim), dacă unii dintre ei ar susţine că materia este o realitate pentru creştini, ei pot admite materialismul istoric, economismul marxist, revoluţia proletară.

Marxismul ar deveni expresia violentă, dar dreaptă a moralei evanghelice (atât de ambiguă). Realizarea fericirii pe pământ ar fi drumul spre realizarea fericirii în cer. Nu s-ar duce lipsă de unele texte justificative — chiar dacă altele ar fi foarte stânjenitoare. Materialismul ar fi realizarea primă, conform unui proces dialectic al spiritualismului. Oare pentru materialişti, materia devine spirit? Etc...

— Ruşii sunt europeni, dar europeni care locuiesc în alt continent — ca şi americanii.

24 decembrie

Şi eu, care, acum două luni, mă credeam pentru totdeauna la adăpost de emoţiile politice! Această „campanie din Franţa" a lui Hitler[3] stârneşte în mine

[1] De Charles Morgan (1932).

[2] în faţa acestui rând, Drieu a repetat, pe pagina din stânga a caietului, data: 20 decembrie.

[3] Pe 16 decembrie a fost declanşată în Ardeni contraofensiva lui von Rundstedt care va necesita o lună de zile de lupte ale Aliaţilor spre a fi oprită. Drieu se gândeşte, foarte evident, la ultima tresărire a lui Napoleon I în cadrul „campaniei din Franţa" din 1814.

un vechi rest de interes. Dar nu prea profund. în realitate, politica n-a fost pentru mine decât un motiv de curiozitate şi obiectul unei speculaţii marginale. Am oroare de afaceri, iar de oameni mă scârbesc repede sau mă plictisesc. Nu am poftă să-i cunosc decât ca să-mi alimentez mania de a face pronosticuri.

Un Crăciun departe de Paris, ce noroc. Această perioadă mi-a provocat totdeauna o melancolie neagră, pe care odinioară o înecam în alcool; mai apoi, mi-am petrecut serile cu pricina în pat. Dar îmi amintesc câteva reuniuni sinistre.

(Totuşi, după *Daily Mail,* Aliaţii nu au decât 43 de divizii de infanterie, 13 divizii de tancuri, 4 divizii de paraşutişti. Nici germanii nu au, probabil, mult mai puţin. Povestea asta o să-i bucure mult pe ruşi, care vor profita de ea, oricum.)

31 decembrie

Well, what a year! I regret nothing; no, I regret one thing: not to have succeeded on the 12th August. But now, I am again in life, and much more than in the first months of this year. It seems — it seems! — that things are turning good; there are no more arrests, they are fed up with arrests; 30 000 people in jail, said the minister of the interior. That is perhaps enough. It is no less than Vichy had in its camps. It will be perhaps like that always in Europe, now: it was like that in a part of Europe since a long time, since 1914.

What will become of me? I don't know and I don't care. Between democracy and communism there is no more interest for me, I suppose. I was for Europe, and Europe has been spoilt by Hitler in 1940; I was for European socialism, and it does not exist any more, Europe being torn between the Saxons and the Russians. Shall I write? I wrote because it has become a habit, late, too late. But it does not mean much: the time of literature and art is close. The trouble is I am too old to enter a new trade. And I am not enough a mystic, to get out really of life. Well, I shall be a wanderer as I have been always in fact. But if I can't travel, I think I shan't

have patience to wait for death[CLI].

1945

Ianuarie'

The temptation comes back, very strong. Perhaps I have enough to do it: a little laudanum combined with a few pills of Dial Ciba. I should do it in a wood — or close to the river, and fall in the river when I get asleep. I am afraid of the cold of the river. But I am sick of that new novel, sick of that house, sick of France above all, sick of Europe, sick of the earth. I can't take real interest any more in „things", „people", „problems".

Citesc un vechi manual de psihopatie: maniacs, lunatics, melancholy men, you are our brothers. What a little difference between you and us. Perhaps, they will say I was mad.

And I am so quiet, so clear-minded.

1) — There is too a point of honor: „When you have started such a thing, you must finish it", says the samorai[2].

2) — At other moments, I think of my „comrades" in jail. No one, in trial, seems to have shown any pride. They were low, all of us: I would come and show that there were fine people with these ideas. One and two. 1) and 2) prove that I am still, in my low parts, full of frivolous thoughts.

I have made no progress in concentration. The reason is that novel that distracts me. And, too, I am not the man for concentration! I am the last man for that. I am a man of dream, that is another thing[3].

[1] Această dată a fost scrisă de Drieu pe pagina din stânga a manuscrisului.

[2] Forma corectă ar fi: samurai.

CLI Doamne! Ce an! Nu regret nimic; ba nu, regret un lucru: că nu am reuşit pe 12 august. Acum însă, sunt din nou viu şi chiar mai mult decât în primele luni ale acestui an. Se pare - se pare! - că lucrurile iau o întorsătură bună; nu se mai fac arestări, şi-au făcut plinul de arestări: 30 000 de persoane în închisori, a spus ministrul de interne. Poate că ajunge. Nu e mai puţin decât avea guvernul de la Vichy în lagărele sale. Poate că aşa va fi totdeauna, de acum, în Europa: aşa era într-o anumită parte a Europei de multă vreme, din 1914.

Ce se va întâmpla cu mine? Habar n-am şi mi-e totuna. între democraţie şi comunism, cred că pentru mine nu mai e nimic interesant. Eram pentru Europa şi Europa a fost distrusă de Hitler în 1940; eram pentru socialism european şi acesta nu mai există, Europa fiind sfâşiată între saxoni şi ruşi. Voi mai scrie? Scriam pentru că devenise un obicei, târziu, prea târziu. Partea proastă este că sunt prea bătrân ca să apuc de o nouă meserie. Şi nu sunt îndeajuns de mistic pentru a ieşi, cu adevărat, din viaţă. Ei bine! Voi fi un vagabond, aşa cum, de fapt, am fost totdeauna. Dar dacă nu pot să călătoresc, cred că n-o să am răbdare să aştept moartea.

[3] Tentaţia revine, foarte puternică. Poate că am tot ce-mi trebuie ca s-o fac: un pic de laudanum amestecat cu câteva pilule de Dial Ciba. O s-o fac într-o pădure sau lângă un râu şi voi cădea în râu, adormit. Mi-e frică de răceala râului. Dar m-am săturat de acest nou roman, m-am săturat de această casă, m-am săturat de Franţa, m-am săturat mai cu seamă de Europa, m-am săturat de pământul ăsta. Nu mai reuşesc să mă interesez cu adevărat de „lucruri", de „oameni", de „probleme".

[Citesc un vechi manual de psihopatie:] maniaci, nebuni, melancolici, sunteţi fraţii noştri. Ce puţină diferenţă este între voi şi noi. Poate se va spune că eram nebun.

Iar eu sunt atât de calm, de lucid.

367

Pierre Drieu la Rochelle

8 ianuarie

Poeţii şi filosofii sunt ca nişte sclavi în raport cu maeştrii lor, adevăraţii iniţiaţi. Infirmi, nu sunt capabili decât să imite şi să deformeze, imitând-o, gândirea maeştrilor lor. Din lipsa unei nobleţi înnăscute, din meschinăria unor executanţi şi a unor meseriaşi, ei reduc la un mod de gândire particular ceea ce este gândire universală. Din dorinţa de a spune şi pentru a se lăuda că au spus, aceştia distrug inexprimabilul. Oferind gloatei o disciplină, o depărtează de adevăr.

Trebuie scris din ce în ce mai puţin şi, în curând, nu mai trebuie scris deloc. Scrisul este contrar meditaţiei. Lenea ta de a medita se sprijină pe faptul că speri să te eliberezi pe jumătate scriind.

„La poitrine des nobles est le tombeau des secrets" (Pieptul nobililor este mormântul secretelor") Gazzali[1], *Thya* IV, 22.

A fi din ce în ce mai mistic şi din ce în ce mai sceptic. Cuvântul Dumnezeu deviază şi împiedică elanul spiritual.

— Atenienii, învinşi la Cheroneea, au visat timp de un secol să se elibereze de dominaţia macedoneană. N-au fost eliberaţi decât ca să cadă sub dominaţia romană.

în timpul expediţiei lui Alexandru în Persia şi în India, se mângâiau în fiecare dimineaţă cu vestea morţii sale. Când, în sfârşit, au primit-o, s-au răzbunat pe el izgonindu-l din Atena... pe Aristotel[2].

17 ianuarie

Toropeala iernii. Zăpadă. Mă lupt cu sobele ca să realizez, în această casă glacială, mici zone de căldură. Nu mai lucrez la *Dirk Raspe,* din care am scris primele trei părţi: au mai rămas alte trei. Mă cam scârbisem de Dirk şi de mine însumi din Dirk şi de Dirk din mine însumi: or, eu unul nu lupt niciodată

1) Mai există şi un punct de onoare: „Când ai început aşa ceva, trebuie s-o duci până la capăt", zice samuraiul.

2) în alte momente, mă gândesc la „tovarăşii" mei, în închisoare. Nici unul, în cursul procesului, nu pare să fi dat dovadă de mândrie. Erau abătuţi, aşa suntem cu toţii: m-aş duce şi aş arăta că existau şi oameni de bine care aveau aceste idei.

Unu şi doi. 1) şi 2) demonstrează că mai sunt încă, în părţile mele cele mai slabe, plin de idei frivole.

Nu fac nici un fel de progrese în domeniul concentrării. Motivul este acest roman care mă distrage. Şi, în plus, nu sunt un om capabil de concentrare! Sunt ultimul om capabil să fac aşa ceva. Sunt un om visător, ceea ce e altceva.

[1] Al-Ghazali (1059-1111), teolog şi filosof iranian. Ostil intelectualismului filosofic, s-a orientat spre ascetism şi căutarea extazului mistic.

[3] Aristotel fusese profesorul lui Alexandru.

împotriva dezgustului şi a oboselii. Corectez studiul despre *les Litanies de Satan'* şi *le Recit secret*[2]*.* Compun în continuare poeme proaste, care mă amuză grozav: ştiu că sunt proaste şi totuşi... un poem prost îl apropie uneori pe poet, dacă nu pe cititor, de frumuseţe.

Tot mai studiez filosofia: mă întorc la filosofii europeni ca să-i compar cu cei orientali, ca să-i luminez pe unii cu ajutorul celorlalţi, ca să-mi temperez (poate) entuziasmul de novice faţă de orientali, ca să descopăr unitatea ocultă sub multiplicitatea pe care o etalează neiniţiaţii. Filosofia germană mi se pare mai apropiată de cea orientală decât cea engleză, franceză. în Evul Mediu, Franţa era oare mai apropiată de Orient? Kant şi filosofii identităţii şi Schopenhauer, detractorii lor sunt cei ce se apropie de Orient. Şi chiar teoria cunoaşterii elaborată de Nietzsche seamănă cu aceea a budiştilor. Hegel este cel mai depărtat de Orient, printr-un singur aspect, realismul său absolut: idealismul său absolut este un realism absolut! Marx n-a avut mare lucru de modificat la Hegel!

Mereu aceeaşi lipsă de aptitudini; pentru meditaţie: nu gândesc decât citind sau scriind: omul modern. în restul timpului, imaginez locuri sau împrejurări: interioare, iubiri, constituţii. Mi-am pierdut acea frumoasă exaltare de dinainte de 12 august şi de după: am căzut din nou în viaţă. Aştept sfârşitul iernii.

Politica mă interesează foarte puţin, întrucât cred că destinul e gata scris; Rusia va fi stăpâna Europei. S-a şi realizat mai mult decât pe jumătate. Aveam dreptate să doresc să mor: cred în triumful comunismului şi sunt prea bătrân şi prea rătăcit pentru a fi comunist. Sunt prizonierul unui rest de instinct de clasă: numai acţiunea m-ar putea elibera de el.

— Va exista poate o tresărire anticomunistă în Occident, prea târziu. Sau poate chiar deloc.

— Mi-ar fi plăcut să fac parte din acea confrerie a sinucigaşilor: la urma urmei, e o nobilă confrerie.

18 ianuarie

Am recitit cele câteva rânduri de mai sus: mereu, mania istoriei. Nu voi

vedea niciodată lucrurile în afara timpului. De ce să compari, de ce să stabileşti apropieri? De ce să nu te bucuri, mai degrabă, doar de diferenţe. Kant nu e asimilabil nimănui. Nu cred însă în indivizi, n-am crezut niciodată în ei. Nu cred

[1] Tot în „Note despre doctrina religioasă a lui Baudelaire".

[2] *Recit secret* a fost publicat întâi izolat în 1951 la Editura A.M.G. prin grija lui Jean Drieu la Rochelle, apoi republicat împreună cu sfârşitul *Jurnalului* la Editura Gallimard (1961).

în genii, în originali: ceea ce admir le ei este trăsătura lor comună. Ce mă tentează sunt asemănările, pentru că ele mă conduc la unitate.

Daumal îmi spunea că ajunsese să nu mai vadă deloc lucrurile din unghiul devenirii, al istoriei, din unghiul european — datorită exerciţiilor sale indiene. Dar, în clipa morţii sale, nimeni n-a îndrăznit să-i spună că avea să moară, iar el nu părea să prevadă acest lucru, nici să-l presimtă. Cine ştie?

Un romanist german îmi spunea: *„Dumneavoastră sunteţi ai lui Aristotel, noi suntem ai lui Platon."* E adevărat, dar în fond ce aflu de aici? Ce mă învaţă istoria? Omul este mereu acelaşi, mereu din altă parte, mai degrabă, decât de aici. Cred că e în natură, că nu e decât natură, aşa cum crede Goethe, dar natura produce o a doua natură, care se opune sieşi (pentru a i se supune, mai tainic). Dacă omul este opus naturii, înseamnă că natura este golită de ceea ce se pune în om.

Mă gândesc la Huxley, care s-a retras la timp în America. La asta mă gândisem şi eu în 1939. Mă gândisem să plec în Mexic. Ar fi trebuit s-o fac, pentru ca cel puţin un francez să fie „înţelept" în toiul evenimentelor, prefă- cându-se că se află deasupra lor şi departe de ele. Nu ca Rolland în 1914[1], care nu adăuga decât încă o agitaţie celorlalte. N-am putut să-l sufăr niciodată, din cauza stilului său prost. Stilul este omul, deci în el exista ceva vulgar, ceva învăţat, învăţat greşit. Tot absolvenţii Şcolii Normale Superioare. Sorbona de astăzi este şi mai rea decât cea de altădată. Distincţia care domnea odinioară în Biserică ţinea, desigur, de nobilime, lată ce a dat ea literaturii franceze: Montaigne, Ronsard, Retz, Saint-Simon, La Rochefoucauld, M-me de La Fayette, Vauvenargues, Choderlos (?), Chateaubriand, Vigny, Lamartine, Musset, Villiers, Montherlant. Şi câţi am uitat. Barbey (?), du Bellay. (Şi Delacroix, bastardul lui Talleyrand). Fenelon, Apollinaire. Anumiţi burghezi sunt încă şi mai rafinaţi, acuţi, aristocraţi: Baudelaire, Mallarme. Nobilii au totdeauna ceva neglijent, ceva dezinvolt, preţul plătit de omul de calitate, de „l'honnete homme"[CLII] [CLIII] care nu e cu totul şi cu totul un profesionist...

CLII'.Instalat în Elveţia în timpul Primului Război Mondial, Romain Rolland (1866-1944) a publicat în 1915 *Au-dessus de la melee,* o culegere de articole pacifiste.

CLIII Idealul uman al perioadei clasice: om de lume desăvârşit, extrem de cultivat, dar care nu se pretinde specialist în nici un domeniu şi nici nu se mândreşte cu ceva (n. tr.).

Se poate oare spune acest lucru despre Ronsard, de Chateaubriand? Sunt nişte literaţi atât de desăvârşiţi, atât de îngrijiţi.

Faptul că Burnouf[CLIV], care a făcut atâta pentru orientalism, este de origine normandă mă bucură. Nu voi scrie niciodată acea carte despre normanzii din domeniile literelor şi ale artelor. Corneille şi Poussin, Fontenelle, Mere, Flaubert, Barbey, Maupassant, Manet, Boudin, Gourmont. Ce departe şi totodată ce aproape sunt de aceşti oameni. Mă trag şi din Île-de-France.

Hebert în politică, d'Alenqon.[1]

— „Greu să-ţi imaginezi, de câtă inteligenţă este nevoie ca să nu fii ridicol", zice Chamfort. Or, întrucât nici un om de duh nu are aşa ceva în fiecare ceas, nici în fiecare zi...

Hazul a murit în Franţa. Cine a mai avut în ultimii ani? Chamfort mai avea câte ceva în timpul Revoluţiei.

20 ianuarie

Totdeauna am crezut că închisoarea e o pedeapsă mult mai cumplită decât moartea; desigur, azi, mai mult ca oricând, gândesc astfel. Şi totuşi, dacă aş fi un adevărat filosof, n-ar trebui să-mi fie frică de închisoare. (?)

— At fifty, the body becoms an *impedimentum* for it is no more a real source of pleasure, but it keeps the memory of pleasur: my seins[2].

Faptul că Hume era scoţian şi că Berkeley irlandez (englez din Irlanda, dar din mamă irlandeză) nu cred să fie o simplă întâmplare, lată doi celţi care reprezintă în filosofia engleză acea tendinţă imaginativă şi idealistă specifică rasei lor: pentru Hume cu nuanţe, pentru Berkeley la modul absolut, lucrurile nu există decât în spirit. Berkeley e la fel de idealist ca un indian ca Sankya sau Nagarjuna sau alt arian asemenea lui Kant sau Fichte sau Schopenhauer, ţinând însă seama de o mie de nuanţe.

Asemenea tendinţe existau deja la Locke, care e anglo-saxon. Dar întreg mediul englez este pătruns de influenţă celtă... lată-mă iarăşi lansat în „abstracţiuni" cum zice Berkeley. Căci, la Hume, subiectivismul are un caracter pozitiv, *matter of fact,* inversul misticismului, în timp ce la Berkeley sesizăm elanul spre mistică!

— Se poate oare spune global: arienii sunt mistici şi semiţii sunt realişti, materialişti? Da şi nu. Evreii au gustat din plin din platonism (Filon)[3], arabii din neo-platonism. însă Platon este deja departe de idealismul subiectiv al hinduşilor. Mulţi hinduşi însă nu sunt idealişti subiectivi. Unele dintre principalele lor sisteme sunt dualiste, pătrunse de un puternic atomism. Budismul nu pare să se fi dezvoltat într-un mediu pur arian şi, totuşi, e cel mai subiectivist.

CLIV Eugene Burnouf (1801-1852), specialist în budism, a descifrat zen-ul. Tatăl său, Jean-Louis Burnouf, filolog celebru, se născuse la Urville, în Normandia.

Gita reprezintă minunat echilibrul, dintre subiectivism sau, mai degrabă, idealismul (nu e acelaşi lucru) arienilor şi preferinţa lor pentru acţiune. Berkeley este idealist şi se duce în Bermude să întemeieze o colonie filosofică. (Platon în Sicilia şi scrie *Republica.)*

[1] Vezi tabelul de mai jos, p. 372

[2] La cincizeci de ani, corpul devine un *impedimentum,* căci nu mai este o sursă reală de plăcere, însă mai păstrează amintirea plăcerii: sânii mei.

[3] Filon Iudeul sau Filon din Alexandria (aprox. 13 Î.Hr - aprox. 54 d.Hr) a influenţat neoplatonismul combinând în filosofia sa Biblia şi moştenirea platoniciană.

Tendinţa criticist—subiectivistă a englezilor. începând cu Occam[1] în Evul Mediu.[2]

[1] Teologul William of Occam (aprox. 1300 - aprox. 1350), teoretician al nominalismului, este considerat un precursor al empirismului englez.

[2] în partea de sus a paginii din stânga, în faţa acestor observaţii, Drieu a scris: *„încă mai visez să scriu o paralelă între sfântul Pavel şi Marx. Dar nu sunt destul de învăţat"*

în faţă, pe pagina din stânga, Drieu a inserat tabelul următor:

Picardie	*Boulogne*		
Calvin	Sainte Beuve		
Lorraine Hugo	*Bretagne*	*Ardennes*	*Champagne*
(Bret.)	Chateaubriand	Rimbaud	La Fontaine
Barres(?)	Renan	Verlaine	(?) Claudel
Normandie	*île de France*	*Bourgogne*	*Touraine*
Corneille	Villon	Bossuet	Ronsard
Poussin	Moliere	Diderot	Bellay
Fontenelle	Racine	Lamartine	Rabelais
Mere	La Bruyere		Balzac
Flaubert	La Fontaine (?)		Musset
Maupassant			Descartes(?)
Barbey Monet			
Boudin			
Gourmont			
Gide(?)			
	Voltaire Vigny		
	Baudelaire Mallarme		
	Debussy Nerval		
	Peguy France		
	Michelet (?) Musset		
Bordelais	*Auvergne* Villon	*Dauphine*	*Languedoc*
Montaigne	Pascal	Beyle	Comte
Montesquieu	Chamfort Barres (?)		Valery
			Provence
	Fenelon		Massillon!
	Bloy (Peres!)		Maurras
			Thiers Rivarol
	Retz (Paris)		
Străini:	Zola (Midi) G. Sand		
	Apollinaire		
	Lautreamont		
	(Tarbes)		

27 *ianuarie*

I don't work anymore. Only I correct sometimes for half an hour precedent writings. I read and I wait. I will die, sooner or later. I don't believe in literature and I think the time of literature is gone. Suppossing I were not murdered by the communists at the first moment, I don't see what I could in the... [1]

Acum, după ce l-am citit pe Berkeley, recitesc *Lumea ca voinţă şi reprezentare*[1]. O citisem în 1940, în timpul prăbuşirii, la Roque-Gageac, în acea adorabilă grădină sprijinită de povârnişul vertical al dealului: se afla într-un contrast minunat şi biruitor asupra bietei convulsii din afară. Oare o mai citisem şi altădată?

„Subiectul este ceea ce cunoaşte şi nu este cunoscut." Iată un cuvânt care îmi lămureşte toate lecturile mele indiene. Budiştii zic: *„sufletul nu există, nu există decât secvenţe de senzaţii. Si totuşi există durerea. Si totuşi există în noi ceva care poate distruge durerea."* Acest lucru este subiectul care nu este cunoscut — şi pentru care corpul este „obiectul imediat".

Cât s-a trezit geniul german în acest prim contact cu gândirea ariană regăsită. Cât de aproape mă simt de aceasta, cât de emoţionant e acest lucru: în toată filosofia engleză nu e nici un singur accent emoţionant — ci în poezia engleză. Berkeley, spiritualist, idealist este — într-un fel — la fel de „terre â terre" ca şi Hume, Locke sau Hobbes.

Biata Europă, sfâşiată, pierdută, l-ai chemat pe americani, pe de o parte, pe ruşi, pe de alta. Şi acum eşti călcată în picioare, menită celor mai cumplite distrugeri, celor mai rele sfâşieri — iremediabile — Europa = Grecia.

1 februarie

Un semn de bătrâneţe pe care îl remarc cam de multă vreme: mi se măresc urechile. Omul, înaintând în vârstă, arată că nu e decât un măgar.

— Ruşii se apropie de Berlin[3], Hitler a ţinut un discurs, Anglia ne va urma în ruina noastră[4].

3 februarie

De ani de zile m-am săturat de politică: în sfera asta, ceea ce numim prostia omenească explodează cu o satisfacţie monstruoasă (Ce vrea să zică: prostia

[1] Nu mai lucrez. Mă mulţumesc să corectez uneori, timp de o jumătate de oră, scrieri precedente. Citesc şi aştept. Vor muri mai devreme sau mai târziu. Nu cred în literatură şi consider că vremea literaturii a trecut. Presupunând că nu voi fi fost ucis de comunişti în primele momente, nu văd ce aş putea în ...

[2] De Schopenhauer (1819).

[3] Ultimii apărători ai Berlinului nu vor capitula decât pe 2 mai.

[4] Vezi Anexa I.

omenească, din punct de vedere metafizic? Prostia lumii, prostia emanaţiei... sau a creaţiei?) Şi cu toate astea, tot mă mai ocup câte puţin de politică. Din lene, din lipsă de profunzime, inerţie profesională (pe cuvântul meu!) Acum înţeleg ce a vrut să spună Barres atunci când l-am întrebat: dar de ce v-aţi petrecut ani de zile în această activitate? — *„Eh! Când ai scris două sau trei ore, până la urmă ţi se face scârbă de tine. Şi atunci? Nu-ţi mai rămân decât cucoanele şi asta. Cu cucoanele mai omori încă două sau trei ore, şi atunci?"*

Asta e? Adesea, în cursul unei conversaţii, ajung la politică, aşa cum aş ajunge la o partidă de cărţi. Există atât de puţini oameni cu care să poţi vorbi despre altceva; sunt atât de inculţi sau atât de cantonaţi într-o zonă a culturii, atât de „specializaţi" cum se zice în jargonul infect al timpului prezent.

Ca joc de ghicitori, e nostim. Ce se va întâmpla? Câte supoziţii, ipoteze şi profeţii n-am tot făcut. M-am înşelat mult, desigur. Cu privire la Rusia, mai mult decât cu privire la Germania. Deloc cu privire la Franţa.

Studierea religiilor şi filosofiilor, istoria, literatura, nu-mi mai sunt de-ajuns — sau, mai degrabă, ele nu mă mai mulţumesc: am nevoie de divertisment.

Am dorit să fiu un om complet, nu doar un şoarece de bibliotecă, ci şi un om de acţiune, care-şi asumă responsabilităţi, care primeşte şi dă şuturi. Desigur. Dar aici se află tot atâta vanitate, cât şi curaj. Şi voi regreta mereu că nu am ocupat în ultimii ani postul rămas gol: postul de dandy, de om riguros nonconformist, care refuză toate prostiile curente într-un sens şi în celălalt, care manifestă discret, dar ferm o indiferenţă nelegiuită. Ceva între Baudelaire şi Renan, Remy de Gourmont şi Mallarme. Dar în 1870 şi-au pierdut cu toţii capul: Baudelaire, care şi-l pierduse în 1848[1], nu cumva l-ar fi pierdut din nou în 1870?

Ce mă deranjează în postura de dandy şi m-a ţinut departe de ea e puritanismul deghizat; *non me tangere,* omul care se izolează de viaţă, de sarcini, de greşeli. La urma urmei, prefer să mă fi tăvălit în noroi cu ceilalţi... Nu chiar atât de mult, există lucruri pe care nu le-am spus niciodată, gânduri răzleţe care nu mi-au trecut niciodată prin minte. Şi apoi, în sfârşit, am fost printre cei *happy few,* printre acei ţipi care în cadrul colaborării nu se aflau acolo pentru a colabora, ci doar pentru a nu fi în altă parte, în turma care asuda de frică şi de ură.

Slavă Domnului că nu am scris niciodată cartea la care am visat despre psihologia francezilor. Când te ocupi prea mult de poporul tău, ajungi până la urmă să înjuri în el întreaga omenire. îi atribui tot răul pe care îl crezi despre oameni, l-am văzut pe nemţi destul de îndeaproape ca să-i consider la fel de idioţi ca şi francezii. Conformismul de turmă e pretutindeni acelaşi, evident.

Cel mai nostim este însă faptul că acest conformism ni se pare

admirabil când îl vedem de la distanţă, în timp sau spaţiu. De exemplu, la japonezi sau chinezi. Tocmai asta constituie stilul unei civilizaţii. Dar stilul nostru, ca şi civilizaţia noastră, este stricat.

[1] Pe 24 februarie 1948, pe baricade, Baudelaire zicea că vrea să-l împuşte pe generalul Aupick (tatăl său vitreg, care îl crescuse de la vârsta de 7 ani - n. ed.).

Doamne, cât te izolează şi ce amar te face cultura, puţina cultură pe care o ai. E absurd, n-ar trebui să fie decât un izvor de bucurie. Faptul că gloata e gloată e foarte bine; altfel, nu ne-am mai bucura de contrast. Or, orice bucurie delicată se percepe într-un contrast.

în noiembrie, am recitit aproape tot Wilde. îmi produce cam acelaşi efect ca Gautier. Artist plastic, nu total lipsit de gândire, căci nu se poate scrie atât de bine fără a gândi. Dar este vorba despre o gândire care se neagă pe sine, care se lipseşte de poanta sa — şi prea uşor — *din convenienţă.* Da, oameni ca Gautier, Wilde, Maupassant, Flaubert[1], chiar Baudelaire sunt nişte revoltaţi şi, în acelaşi timp, nişte conformişti. Vor să fie înţeleşi de public, de critici, vor să devină nişte clasici. în consecinţă, scriu clar, corect. Iar acest conformism social anulează mult din efectul revoltei lor. Şi apoi, cu toţii au dispreţuit şi ignorat filosofia şi filosofia religioasă: acest lucru îi coboară la nivelul filistinilor şi al femeilor.

Cei ce s-au salvat, s-au salvat accidental: Rimbaud datorită tinereţii sale (dar dacă s-ar fi întors cu ceva bani din Abisinia...; scrisorile sale de acolo, uneori te înfioară). Lautreamont datorită tinereţii sale (şi totuşi, a avut timp să scrie „Prefaţa" la *Poesies),* Nerval datorită nebuniei sale, Pascal datorită morţii (dacă ar fi avut timp să facă ordine în ciornele sale, am fi avut un tratat destul de rece, fără străfulgerări. Desigur, mult din geniul său a rămas în lucrările terminate dar, în sfârşit...)

Baudelaire a sacrificat într-adevăr prea mult pe altarul ideii îndatoririi de a fi bun, de a fi urmaşul lui Hugo etc. *(Paysages de Paris).* Slavă Domnului, rămân destule strigăte. Mallarme, în fond, e singurul care a rezistat. Totuşi, nu-i destulă filosofie... Deşi *Le Coup de des — Igitur...* ce-ţi trebuie mai mult?

17 februarie

îngâmfarea europenilor, care cred că numai ei sunt pe lume, hrăneşte îngâmfarea evreilor, care cred că le-au dăruit europenilor întreaga substanţă a religiei lor şi că această religie este singura demnă de interes.

Şi totuşi, religia ebraică asimilase multe elemente ariene încă din perioada captivităţii; creştinismul primitiv s-a dezvoltat într-un mediu ebraic total contaminat de elenism şi de alte influenţe; metafizica creştină e grecească; Evul Mediu a bulversat tradiţia greco-iudee a creştinismului mediteranean.

Şi, pe de altă parte, întreaga Asie protestează împotriva acestei duble

îngâmfări: Iranul, India, Tibetul, China, Japonia.

Influenţa iudaică asupra islamismului întăreşte îngâmfarea lor: totuşi filosofia arabă este mai mult grecească decât iudaică, asemenea filosofiei iudaice înseşi (Filon, *Kabbala,* Spinoza).

[1] Vizavi, pe pagina din stânga, Drieu a adăugat: Merimee.

375

PIERRE DRIEU LA ROCHELLE

20 februarie

în toate ţările, în toate epocile, în toate religiile, experienţa mistică este asemănătoare cu ea însăşi. „Epoca de piatră" este o perioadă de decadenţă faţă de ciclurile de civilizaţii precedente. Superioritatea desenelor paleolitice: sfârşitul unei excelenţe.

Ruşii ar putea, poate, să spiritualizeze materialismul. Ei au transformat superstiţia lor privindu-i pe americani într-un izvor de măreţie morală şi de sacrificiu ce nu se simte curgând în America.

— Clarvăzătorul vede aşa cum porumbelul călător vede porumbarul de unde a plecat şi în care se va întoarce.

Omul aflat în cea de a 3-a dimensiune vede uneori în cea de-a 4-a aşa cum o fiinţă dintr-a 2-a dimensiune ar putea uneori vedea într-a 3-a.

Noi nu vedem un cub în totalitatea sa cu ochiul, ci cu un alt mijloc de vedere.

„/ must work the works of him that sent me, while it is day: the night comes when no man can work." (St. John, 9, 4)[1]

Ideea ciclurilor. Ne aflăm într-un moment prost.

— „Social-Democracy — The ragged sovereign who exceeds even oriental despots and gods in his taste for compliments[CLV CLVI CLVII]." Astarte. A fragment of truth concerning George Gordon Byron, Sixth Lord Byron / Accorded by his grandson Ralph Millanke, Earl of Lovelace. Chiswick Press. London. 1905.

Byron a avut o criză de furie când a aflat de Waterloo.

Le systeme d'Epicure nu este ceea ce cred materialiştii noştri naivi. Era un relativism antiscientist, antilogician.

CLV „Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze." (loan, 9, 4). Ed. Inst. Biblic şi de Misiune al B.O.R., Bucureşti 1988, p. 122 (n. tr.).

CLVI Social-democraţia - suveranul zdrenţăros care îi depăşeşte până şi pe despoţii orientali şi pe zej prin setea sa de complimente.

CLVII De fapt, este vorba despre *universalia in re:* universalii pot fi consideraţi ca fiind simple reprezentări universale în conştiinţă, ca la William of Occam, sau, după realismul medieval, ca nişte *res,* lucruri. După tradiţia platonico-augustiniană, universalul este chiar superior particularului, căci *res particularis* nu reprezintă decât un caz izolat de *res universalis,* al universalului. Acesta din urmă, conceput ca o idee platoniciană, constituie esenţialul unui lucru, ceea ce acesta este propriu-zis.

Epicur şi stoicii îi urau pe savanţi. îşi băteau joc de astronomi, întrucât concepţia lor despre eclipsă era contrară aparenţei oferite de simţuri şi afirmau că, în realitate, astrele nu sunt mai mari decât par.

Epicur se limita la mărturia simţurilor, dar cu condiţia ca senzaţia să fie clară, fără să se precizeze în ce consta această claritate.

Inconvenientul atomului se regăseşte în anumite forme ale filosofiei idealiste: *universa in r&* al lui Aristotel, ideile lui Platon (etaje diferite).

JURNAL. 1945

Credea că zeii sunt fiinţe mai perfecte decât omul, dar fără mai multă influenţă asupra lumii. Le acorda un cult în calitatea lor de tipuri de frumuseţe.

Asemănare între Epicur şi Hume, Locke: conceptele sunt senzaţii repetate şi slăbite.

Concepţia sa despre plăcere îşi avea originea la cirenaici[1]. în privinţa metafizicii, era tributar lui Democrit.

Ridicola sa concepţie privind imaginea vizuală.

El nu era determinist, nu credea în fatalitate. Credea că atomul îşi poate schimba brusc direcţia şi că omul poate să se retragă în sine însuşi şi să trăiască asemenea unui zeu... muritor, departe de influenţe.

Când trăia şi profesa, Atena era sub dominaţia macedoneană de o jumătate de secol. S-a întors la Atena în 307, atunci când Atena a redobândit o falsă independenţă acordată de Demetrius Poliocertes, rege macedonean. Fusese izgonit din Atena împreună cu alţi 12 000 de bieţi cetăţeni de către Antipater, la vârsta de optsprezece ani. Se născuse la Samos (348-270 Î.Hr.) dintr-un tată cleruc[2].

Linia gânditorilor englezi moderni este perfect clară: cei doi Bacon, Hobbes, Locke, Hume, chiar Berkeley. E o poziţie înainte de toate experimentală. Experienţa îi îndeamnă să nu aibă încredere decât în ei înşişi; în ei înşişi ei nu găsesc decât experienţa simţurilor. Din excitarea simţurilor, ei extrag o ştiinţă prudentă, aproape sceptică, ce nu-şi uită niciodată originea fragilă. Chiar Berkeley porneşte de aici şi deşi se ridică apoi cu mai multă îndrăzneală până la Dumnezeu. El începe prin a insista mai mult asupra caracterului de îngustime al punctului de pornire.

E într-adevăr opusul umanist şi ateu al poziţiei protestante în domeniul religiei, poziţia puritană şi [3] neanglicană (cu excepţia lui Berkeley, care ilustrează perfect reticenţele secrete ale poziţiei anglicane).

Pe de altă parte, este cu adevărat poziţia filosofică a unei mulţimi de romancieri care se limitează la omul în societate, neprezentând altceva decât un complex senzual-sentimental.

Totuşi, poeţii englezi au mai mult elan decât romancierii şi filosofii: Byron şi Shelley cel puţin. Ceilalţi însă nu se avântă câtuşi de puţin mai sus decât romancierii: Browning nu este decât un psiholog în versuri, un romancier ratat, Swinburne e un fel de pictor senzual-sentimental.

Deci fără muzică, deoarece nu există nici o orchestraţie metafizică a omului, fără pictură, fiindcă toate mijloacele sale sunt utilizate în literatură.

Este opusul germanilor care sunt totdeauna metafizicieni, niciodată psihologi şi, în consecinţă, muzicieni. Dar şi mai puţin pictori, de vreme ce nu

[1] Cirenaicii, filosofi ai şcolii din Cirene, întemeiată de Aristip, considerau virtutea identică cu plăcerea.

[2] Clerucii erau colonişti greci rămaşi cetăţeni ai patriei mame.

[3] Cuvânt ilizibil în manuscris.

au decât o senzualitate deviată integral în direcţia vieţii spirituale celei mai largi şi care se exprimă în formele arhitecturale ale muzicii sau ale metafizicii.

E un popor de arhitecţi ai spiritului, care construiesc catedrale: englezii fac case de locuit.

Germanii nu sunt politicieni fiindcă nu sunt psihologi. Politica germană e un ţipăt de patimă nearticulat, care, suferind de pe urma incapacităţii sale de a articula, devine mânie. Cu excepţia cazurilor când *urmează* o aristocraţie şlefuită după metodele Angliei, Italiei, Franţei (Frederic, Metternich, Bismarck).

Francezii sunt hibrizi faţă de aceste două tiparuri nordice: au conceput o medie între cele două extreme — şi între o a treia, aceea a Italiei. Psihologi, dar mai curând ai vieţii sentimentale, morale, sociale, decât ai vieţii senzuale, pasionale, a profunzimilor intime; filosofi ai prudenţei, ca şi englezii, dar neputându-se menţine în zona cea mai îngustă a acestei prudenţe şi uitându-se cu jind spre zonele ample, spre care nu riscă niciodată să se îndrepte, aşa ca germanii (Montaigne, Pascal, Descartes, Malebranche, Condillac, Compte, Renouvier, Bergson); pictori, dar atunci situându-se între flamanzi şi italieni, pictori dovedind mai puţină senzualitate interioară în esenţă decât flamanzii şi olandezii (aceeaşi senzualitate a nordicilor maritimi exprimată în fondul romanului şi poeziei în Anglia) cu mai puţină senzualitate exterioară decât italienii, dar creând un complex specific lor de funcţie morală a senzualităţii, alcătuind un soi de sentimentalism. — Corot e tipic pentru această atitudine, comparat, pe de o parte, cu Watteau, aproape flamand şi, pe de altă parte, cu Ingres, aproape italian; politicieni mai supli decât germanii, dar incapabili să se limiteze la prudenţa englezilor, teoretizând, până la urmă, ca germanii, dar recurgând la viclenie şi prudenţă.

Aventura franceză este un du-te vino între Anglia, Germania, Italia. Elanuri rând pe rând spre fiecare parte şi cu retragere spre altă parte. Nu au mari genii, pentru că nu se află în extreme: nici Dante, nici Goethe, nici Shakespeare, nici Byron[1].

Puţină muzică franceză: ilustraţie a literaturii franceze, aşa cum pictura engleză e ilustraţie a literaturii engleze.

Muzica germană, fundamentul metafizicii sale.

E izbitor să vezi cum un german, după ce a resimţit o impresie

puternică din partea poziţiei engleze, o transformă şi, din senzualismul lui Locke, din experimentalismul sceptic al lui Hume, face teoria raţiunii pure, adică reface normatismul şi germenele unui idealism absolut în cadrul unui idealism subiectiv. Imediat după el, Fichte şi Schopenhauer pornesc din nou la cucerirea metafizicii şi deschid larg poarta idealismului absolut al lui Schelling,

[1] Vizavi, pe pagina din stânga, Drieu a scris:
Byron este un mare om: îl descopăr în februarie 1945. „Cain", „Manfred", „Lara", „Donjuan"; Iniţiat, mi-i explică pe Baudelaire, Barbey, Villiers, (Musset), Vigny.

raţionalismului absolut al lui Hegel, realismului absolut, materialismului lui Feuerbach şi Marx, Fechner[1] etc...

Şi, în cadrul unui perfect scepticism metafizic, din nou Nietzsche reface un umanism pasionat, absolut afirmativ, paralel cu cel al lui Marx.

— Inconvenientul raritǎţii marilor oameni: Franţa n-a avut decât un singur filosof, cu adevărat înzestrat cu mijloacele tehnice ale filosofiei moderne, Descartes. De aceea nici n-a putut vreodată ieşi din filosofia sa. Franţa n-a avut diversitatea resurselor germanilor.

— Hume, Locke, Hobbes aveau un bagaj livresc foarte mic: au ignorat aproape complet filosofia antică, ba chiar şi pe cea modernă.

— Kant răstoarnă ordinea lui Locke-Hume (de la senzaţie la concept) •zicând: formele obligatorii ale raţiunii pure ne informează senzaţiile.

Mai târziu, Marx răstoarnă ordinea lui Kant şi revine la ordinea engleză. Ideea de evoluţie (de jos în sus — simplul înaintea complexului) se bazează pe filosofia engleză.

— în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, englezii au circumscris foarte bine problemele în mijlocul cărora idealismul german a explodat mai târziu. Locke şi Hume s-au apropiat şi apoi s-au retras, Kant a început saltul înainte, în ciuda prudenţelor şi rezervelor pe care cei doi i le băgaseră în cap. De altfel, Berkeley îndeamnă simultan la extremă prudenţă şi la extremă îndrăzneală — idealismul absolut este inclus în idealismul său subiectiv. Cu Kant, idealismul absolut, sub numele de transcendentalism, pune deja stăpânire pe armele idealismului subiectiv, sau ale experimentalismului şi senzualismului, şi le restructurează spre folosul său.

— Locke e plin de prudenţă şi de rezervă şi într-un sens, şi într-altul. Deşi apără principiul relativităţii cunoaşterii împotriva dogmatiştilor interesaţi, primatul senzaţiilor în ordinea de formare a cunoaşterii, slăbiciunea ce decurge din această cunoaştere, pe de altă parte, stabileşte distincţia dintre calităţile primare şi calităţile secundare (cf. Aristotel[2]), el pregăteşte astfel terenul pentru operaţia lui Kant, care degajează elementele transcendentale ale cunoaşterii, raţiunea pură, categoriile înţelegerii/raţiunii. Cu atât mai mult cu cât vede puterea pe care o au asupra minţii noastre idei cum ar fi cele de infinit, de substanţă, de identitate personală, care nu sunt câtuşi de puţin garantate de

experienţa noastră şi de simpla armonizare a senzaţiilor noastre. Idei negative, dar idei puternice, zice el. Şi distinge foarte bine intuiţia.

Când îl citeşti pe Locke, înţelegi ce uşor i-a fost lui Kant să-şi degajeze sistemul dintr-al lui — dar asta numai pentru că i-ai fi citit pe Kant, pe Berkeley şi pe Hume!

' Gustav-Theodor Fechner (1801-1887) este unul dintre întemeietorii psiho-fizicii. Legea lui Weber-Fechner stabileşte că *„senzaţia variază la fel ca logaritmul excitaţiei'.*

[2] Vizavi, pe pagina din stânga, Drieu a scris: *Aristotel era macedonean. După ce Atena a fost ocupată permanent de către macedoneni, „rezistenţa" l-a exilat departe de Atena.*

în plus, Locke credea într-un Dumnezeu personal, exterior lumii, cauză supremă — ca toţi oamenii secolului al XVII-lea, deişti sau atei, căci ateii sunt astfel tocmai *împotriva* acestui Dumnezeu anume. Noţiunea de imanenţă le este necunoscută. Ei îi ignoră pe Platon şi Spinoza. *Kabbala* nu a revenit decât la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi încă din Renaştere pierduse teren, ca şi gnoza şi neo-platonismul.

„Cum să te ataşezi de oameni atunci când imediat ce unul nu mai e văzut, există o mie de motive ca el să fi încetat realmente să fie?" (Locke).

— Mă aflu într-o anumită epocă, văd clar care sunt modele ce domnesc în această epocă — fiecare epocă şi le are pe ale sale. Or, instinctul meu mă îndeamnă să enumăr, să definesc modele respective şi să mă opun lor, pentru a-mi crea un echilibru mental care să nu fie prea aservit timpului, cel puţin aspectului imediat al timpului.

Devin din ce în ce mai conştient de acest instinct — şi până la urmă îmi vine să-l numesc datoria mea.

De aceea, reacţionez împotriva agnosticismului metafizic — sau al întoarcerii sentimentale la credinţa tradiţională a acestui canton; împotriva amoralismului sau a imoralismului — şi împotriva conformismului care se restabileşte sub aceste alegaţii, împotriva naţionalismului pătimaş — şi împotriva internaţionalismului, care nu e decât cosmopolitism etc., etc.[1]

[1] în faţa paragrafului care începe cu „Mă aflu într-o anumită epocă"... Drieu a scris pe pagina din stânga:

Mantes - 7 martie 1945; şi dedesubt:

Essay concerning human understanding', Ed. Campbell Fraser (1894), Clarendon Press Oxford.

în faţa paginii următoare, îl citează pe T.H. Huxley*[1]:

„Legitimate Materialism, *that is the extension of the conceptions and of the methods of physical science to the highest as well as to the lowest phenomena of vitality, is neither more nor less than a sort* of short hand *idealism"*. T.H. Huxley *(Essays,* I, 194).

„ The substance of matter is a metaphysical unknown quality of the existence of which there is no proof... the non-existence of a substance of mind is equally arguable..." Huxley.

„Atheism is on purely philosophical ground untenable."

„The passionless impersonality of the unknown and unknowable, which science shows everywhere underlying the thin veil of phenomena."

„ The doctrines of predestination, of original sin, of the innate depravity of man and the evil fate of the greater part of the race, of the primacy of Satan in the world, of the essential vileness of matter, of a malevolent Demiurgus subordinate to a benevolent Allmighty, who as only lately revealed himself, faulty as they are, appear to me to be vastly nearer the truth than the "liberal" popular illusions that babies are all born good, and the example of a corrupt society is responsible for their failure to remain so; that it is given to everybody to reach the ethical ideal if he will only try etc."[d] *An apologetical Eirenicon,* 1892, Huxley.

a. Probabil *Philosophical essay concerning human understanding,* de Hume (Eseu despre înţelegerea umană) (1748).

b. Thomas Henry Huxley (1825-1895) este cunoscut mai ales pentru opera sa de savant fiziolog.

c. *„Materialismul legitim este extinderea concepţiilor şi metodelor ştiinţei fizice la*

Fundamentul filosofiei engleze = psihologia şi teoria cunoaşterii nu sunt decât una singură, cea de-a doua reducându-se la prima. Acest lucru este mai clar la Hume decât la Locke.

Berkeley este mai aproape de Kant decât cei doi din urmă, căci regăseşte tot dogmatismul în cadrul subiectivismului. în acest sens, el este cu adevărat bunicul, în cazul în care Kant este tatăl întregii filosofii a identităţii germane.

— Dezinvoltura lui Locke şi Hume în faţa dificultăţilor raţionamentului lor, bonomia mărturisirilor lor.

„Since the second century, what as assumed to itself the title of orthodox Christianity is a varying compound of some of the best and some of the worst elements of Paganism and Judaism, moulded in practice by the innate character of certain people of the western world." Huxley[1]

„ The cosmic process is evil, the ethical process good", zice el aproximativ *„and ethical is social."*[2] Există însă un rău care ţine de morala socială în raport cu individul şi un „rău" de morală individuală opus moralei sociale...

„ The cosmic process in the long run will get the best of the contest, when evolution enters in its downward course."[3]

Perfectă continuitate a gândirii filosofice engleze. Scolasticii englezi aveau deja o tendinţă spre criticism subiectivist: Duns Scot şi Occam îi anunţă pe Hobbes, Locke, Hume, Berkeley. Bacon nr. 1 îl anunţă pe Bacon nr. 2, aceasta este tendinţa scientistă care se găseşte şi la oamenii din şcoala senzualismului şi a asociaţionismului. în secolul al XIX-lea fenomenul continuă, şcoala

fenomenele vitale cele mai înalte, precum şi a celor mai joase, nu este nici mai mult nici mai puţin decât un fel de idealism prescurtat."

d. *„Substanţa materiei este o calitate metafizică necunoscută a existenţei asupra*

căreia nu există nici o dovadă... non-existenţa unei substanţe a spiritului este de asemenea discutabilă..." Huxley.

„Ateismul nu se poate susţine pe o bază pur filosofică."

„Impersonalitatea fără pasiunea lucrurilor necunoscute şi de necunoscut pe care ştiinţa o arată pretutindeni ca aflându-se subiacent transparentului văl al fenomenelor."

Doctrinele predestinării, păcatului originar, depravării înnăscute a omului şi destinului dureros al celei mai mari părţi a rasei umane, întâietăţii satanei în lumea aceasta, răutăţii esenţiale a materiei, existenţei unui demiurg răuvoitor subordonat unui Atotputernic binevoitor, care nu s-a revelat decât imperfect, toate aceste doctrine, oricât de greşite ar fi, mi se par mai aproape de adevăr decât iluziile populare „liberale" conform cărora copiii se nasc cu toţii buni şi exemplul unei societăţi corupte este răspunzător de incapacitatea lor de a rămâne buni; că este dat fiecăruia să atingă idealul etic, numai să vrea să încerce etc.

[1] *Din secolul al doilea, ceea ce a revendicat titlul de creştinism ortodox este un amestec variabil compus din câteva din cele mai bune şi câteva din cele rele elemente ale păgânismului şi ale iudaismului modelate în practică de caracterul înnăscut al anumitor persoane ale lumii occidentale.* (Huxley).

[2] *„Procesul cosmic este rău, procesul etic este bun",* zice el aproximativ *„şi eticul este social'.*

[3] *„Până la urmă, procesul cosmic va învinge în luptă atunci când evoluţia va intra în faza sa descendentă."* (T.H. Huxley, *Collected Essays,* 1898, Lodon, tome IX, p. 45.)

scoţiană nu se rupe total de atitudinea senzualistă sau subiectivistă. Şi Stuart Mill, Bain o reiau. Hamilton nu se opune categoric. Huxley, în fond, păstrează punctul de vedere al lui Hume. Cu toate acestea, ei nu se despart niciodată de atitudinea religioasă.

Francezii oscilează între prudenţa engleză şi imprudenţa germană. Cu excepţia lui Montaigne, cine este total prudent în domeniul filosofiei? Pascal sare de la prudenţa la imprudenţă, de la scepticism la dogmatism; Descartes este atât dogmatic, cât şi sceptic; Malebranche este dogmatic, Condillac este un slab imitator al englezilor, deşi anumite analize ale sale de detaliu sunt subtile, atitudinea de principiu nu e; Maine de Biran este prudent şi imprudent ca Pascal. Dar ce sechelă de dogmatici cu Holbach, Helvetius (german, elveţian german, e adevărat) Rousseau (elveţian), iluminaţii, oamenii gen D. de Tracy, Cabanis, Comte[1].

în Evul Mediu, Abelard (breton) este un raţionalist arogant. Care sunt ceilalţi francezi? Sfântul Bernard, dogmatic. Şcoala de la Chartres. Hugues de Saint-Victor era german.

în fond, Anglia n-a gândit niciodată: totdeauna a refuzat să facă una ca asta. Dacă a gândi înseamnă a construi lumea dincolo de experienţa imediată. N-a existat nici un mare metafizician englez: poate doar cu excepţia lui Scot Erigene. Scolasticii englezi au fost formaţi în atmosfera Universităţii din Paris sau sub influenţa italiană, romană. Şi ei au adus restricţii, în special, gândirii continentale.

Nu există metafizică, după cum nici pictură, sculptură, muzică în ţara asta. Dar englezii au fost admirabili umanişti. Ei au redus metafizica la psihologie şi morala la psihologie (?). De aici romanul englez şi politica engleză. (Au fost şi mari savanţi, plini de intuiţie.)

Poezia engleză ţine loc de pictură şi de muzică şi de arhitectură şi de metafizică.

Şi Franţa a gândit puţin. Numai câţiva italieni şi germani au gândit.

Geniul arian: gândirea indiană şi gândirea germană. Grecii sunt mici în comparaţie cu indienii.

Evreii n-au fost constructori de metafizică decât după greci.

Chinezii şi tibetanii au gândit după arieni. în fond, totul porneşte din India.

Care a fost raportul primitiv între India şi Egipt? Şi Chaldeea?

Sfântul Bonaventura, „doctorul Seraficus", filosoful toscan iubit de Dante, trebuie studiat împreună cu Dante, Sfântul Francisc, Michelangelo, Savonarola şi Leonardo[2]. Există aceeaşi puritate de linie simultan mistică, intelectuală, poetică şi plastică la ei toţi. Era platonician, augustinian.

Ce frumos spaţiu de manevră, secret eretic şi iniţiatic al Bisericii de la Roma. De comparat cu Erigene. Spre deosebire de acesta, îl respinge pe Aristotel.

[1] Vizavi, pe pagina din stânga, Drieu a adăugat: Calvin.
[2] Vizavi, pe pagina din stânga, Drieu a adăugat: Fra Angelico.

Theologia symbolics — sensus		per vestigia in vestigia per	
Theologia propria — anima		imaginem in i[na]magine	-* ratio -»intellectus
Theologia mystica	— intelligentia —	! apex mentis sau l synderesis[1]	

13 martie

Kabbala constituie poate *Upanişadele* evreilor.

Vreme de trei săptămâni la ţară, n-am scris nimic. N-am mai lucrat la *Dirk Raspe* de la sfârşitul lui decembrie. Sunt prea neliniştit, prea deranjat şi dezgustat. Nu merită să faci literatură, chiar ca aceasta, de vreme ce îi aştept pe huni.

Am studiat mult filosofia europeană ca să înţeleg mai bine, prin contrast, filosofia indiană.

Toate aceste pagini din urmă ar trebui să se afle în alt caiet.

Poate că o să mă apuc din nou de ultimele părţi din *Dirk Raspe*| Numai din mania de a încheia ceva început.

' *Theologia symbolica/Theologia propria/Theologia mystica:* aceste trei forme sunt înţelese de Sfântul Bonventura într-un sens foarte precis. *Theologia,* în general, este studierea Sfintei Scripturi. *Theologia mystica* este studierea Sfintei Scripturi, considerând că aceasta are un sens secret. Trebuie deci să se descifreze într-însa acest sens. De aceea o numeşte *Theologia in imagine, intellectus* fiind menit să-i sesizeze sensul.

ANEXE

ANEXA I

[Note (1945)]

Vom prezenta în anexă următoarele note despre situaţia politică, datate de Drieu. Ele nu figurează în manuscrisul *Jurnalului,* dar continuă, la data de 1 februarie 1945, pe o veche dactilogramă, după *„Anglia ne va urma în ruina noastră"* (pag. 373).

1 februarie 1945

E foarte posibil ca Rusia să se oprească pe minunatele poziţii pe care le va ocupa în ultimă instanţă. Ea [[1]] Europa prin masivul austriac, cadrilaterul ceh, regiunea lacurilor berlineze. Sprijinindu-se de Adriatica şi pe Marea Nordului (va ajunge până la Hamburg), poate sta în expectativă. Şi în spate îşi va amenaja nişte poziţii întărite de necucerit: Carpaţii. Desigur, nu anglo-saxonii îi vor putea izgoni de acolo.

în ceea ce priveşte restul, va putea aştepta să cadă, ca un fruct copt.

Dar lumea nu aşteaptă niciodată. Stalin poate dori să vadă sfârşitul înainte de moartea sa — are şaizeci şi cinci de ani. Nu va voi să rişte ca vechea Germanie, Germania amputată de excrescenţele sale de pământ slav (Prusia, Austria), ca Germania europeană de la Dresda, la vărsarea Rinului, din Hanovra până în Bavaria, să se reasimileze Occidentului, să-i comunice înflăcărarea ce-i va mai fi rămas.

Şi apoi, e atât de uşor să se declanşeze revoluţia în Italia, în Spania, să se învrăjbească Germania de Est cu Germania de Vest. Şi, în plus, Franţa e legată fedeleş. Iar americanii au atâta chef să se întoarcă la ei acasă.

E foarte straniu când vezi convulsiile naţionalismului şi ale internaţionalismului chinuind această epocă. Există mult mai puţin internaţionalism abstract decât odinioară: secolul al XIX-lea, cu marile sale doctrine, marile sale ipoteze, marile sale credulităţi naive şi vagi, a dispărut categoric de vreo

[1] Cuvânt ilizibil.

douăzeci de ani. Mai degrabă decât despre internaţionalism, este vorba de dublul naţionalism. Totdeauna a fost aşa: liberalii au fost îndrăgostiţi de Anglia sau de America, socialiştii de Germania; astăzi comuniştii sunt îndrăgostiţi de Rusia, fasciştii de Italia sau de Germania. Un internaţionalism se încarnează într-o naţiune, iar omul nu poate iubi decât ceea ce este încarnat.

Francezilor le place să se flateze cu faimoasa butadă: orice om are două patrii, a sa şi Franţa. Dar astăzi se poate spune: orice francez are două patrii, a sa şi... Rusia, sau Germania sau Anglia sau Statele Unite. Iar în lume există mai mulţi oameni care au, drept a doua patrie, una din aceste ţări şi nu Franţa.

Prin lume însă, continuă să dea târcoale un vag sentimentalism în favoarea Franţei — ca odinioară în favoarea Veneţiei, a Florenţei — sau a Atenei. Acest lucru păcăleşte Franţa şi Franţa vrea să fie păcălită în acest sens şi lumea chiar vrea să păcălească Franţa. Rusia tocmai e pe cale să se folosească splendid de acest lucru: deja ţarii ştiau s-o facă.

Urăsc acest spirit *graeculP* — flataţi şi dispreţuiţi, sclavi, dar sclavi retori, invitaţi să ţină conferinţe la Roma.

★ ★

în mijlocul secolului al XX-lea, nimeni nu mai poate spera, nici nu se mai poate lăuda că este un naţionalist integral, că nu e decât naţionalist. Şi asta ca urmare a faptului că nici o naţiune nu mai poate să trăiască izolată.

Aceasta este situaţia atât a marilor, cât şi a micilor naţiuni. Desigur, modul de a ieşi din izolare, pentru marile naţiuni, nu este acelaşi ca pentru cele mici. La cele dintâi, această necesitate se manifestă sub forma exuberanţei, a bucuriei, a întâietăţii, la cele din urmă, sub a temerii, a anxietăţii, a resemnării, a nevoii de protecţie.

Aceste sentimente opuse s-ar putea întâlni la jumătatea drumului, s-ar putea contopi în emoţiile şi satisfacţiile care ar putea decurge din sentimentul de putere, propriu marilor federaţii, marilor imperii.

Mari naţiuni n-au mai rămas decât patru pe lume: cea rusă, cea americană, cea engleză, cea chineză. Deşi naţiunea chineză aparţine, mai degrabă, viitorului decât prezentului, iar cea engleză mai curând trecutului decât viitorului.

Zilele astea, o mulţime de mici naţiuni europene îşi văd suveranitatea şi autonomia absorbite de puterea rusească aşa cum s-a întâmplat ieri cu cea germană. Poate că toate naţiunile europene vor avea această impresie. Şi invers, marele popor rus, moscovit, acea masă slavă, deja destul de amestecată cu elemente finice, tătare ce se află în mijlocul Imperiului rusesc,

[1] Pluralul cuvântului *graeculus,* „micuţul grec" termen peiorativ cu care romanii îi desemnau pe grecii linguşitori căzuţi sub dominaţia lor.

îşi va simţi integritatea supusă unei tensiuni vecină cu ruptura — aşa cum a simţit ieri poporul german — pentru a suporta greutatea din ce în ce mai mare a maselor atrase şi precipitate asupra sa. A domina e o misiune grea atât pentru dominator, cât şi pentru dominat.

Şi Statele Unite simt necesitatea mai mult sau mai puţin clară să amalgameze forţe exterioare. Şi asta pentru că în faţa Rusiei, pe cale să treacă de la 200 la 300 de milioane, ei nu sunt decât 135 de milioane, de abia jumătate. Or, în jurul lor nu au de asimilat — cu excepţia dominicanelor britanice şi pe britanici înşişi, decât popoare de calitate inferioară şi de rasă diferită: amerindieni hispanizaţi din America Centrală şi de Sud, populaţiile din Pacific. în timp ce ruşii adună în jurul lor popoare de aceeaşi rasă ca şi nucleul imperial al moscoviţilor, sau care au afinităţi cu rasele reunite în vechime sub coroana ţarilor.

Englezii, care au fost nevoiţi sau care n-au putut decât să dezlănţuie masa slavă împotriva masei germane, vor simţi acum în mod îngrozitor presiunea masei slave, moştenitoare a tot ceea ce masa germanică începuse să amalgameze. Nu vor putea, atât ei cât şi dominicanele şi coloniile lor, decât să se alipească de masa americană. Insula lor metropolitană nu va mai fi decât colonia, detaşată pe malul european, a Imperiului american şi foarte ameninţată să fie alipită de Imperiul rus.

China se va putea oare dezvolta într-o direcţie modernă destul de rapid pentru a scăpa de autoritatea rusă? Va continua oare să se sfâşie cu Japonia, cu toate că şi una şi cealaltă sunt ameninţate de Rusia şi America?

în ceea ce priveşte Europa occidentală, nu e clar în ce fel naţiunile medii sau mici care o alcătuiesc vor putea scăpa de atracţia rusească, începând din momentul în care această atracţie se manifestă din bazinul danubian, de pe malul Adriaticii, al masivului Boemii, al regiunii Berlinului şi al Hamburgului.

De altfel, Italia şi Franţa deja evoluează spre orbita rusească.

Blocul occidental pare foarte nesigur!

15 februarie

Noul imperialism rus — al doilea imperialism rus din istorie, şi mereu aceeaşi, căci pe lumea asta lucrurile se schimbă doar pentru a se asemăna — se bucură de o primire favorabilă din partea a tot felul de oameni şi, mai ales, dintr-acelora care sunt, după cum s-ar putea crede, fundamental opuşi oricărui imperialism, primire de acelaşi gen cu cea rezervată la început imperialismului francez sub Napoleon, imperialismul german al hitleriştilor.

în 1918, lumea s-a temut de Rusia, care era sincer revoluţionară şi internaţionalistă: oamenii se tem mai puţin, în primul moment (un

moment ce durează de mai bine de zece ani) de o voinţă, atât de prost ascunsă sub pretexte din ce în ce mai slăbuţe, de a cuceri şi de a supune. Asta-i lumea.

Speră totdeauna mai întâi în promisiunea de unitate şi de ordine pe care i-o aduce marea ambiţie a unui popor şi a unui om. Omul maschează poporul.

Apoi, vede mai ales preţul ce trebuie plătit, se înfricoşează, se opune şi, până la urmă, creează o mare coaliţie împotriva presupusului binefăcător din ajun.

Aceasta va fi oare atitudinea faţă de ruşi şi de Stalin?

* ★

Conferinţa de la lalta'

Fiind forţa imperială dominantă, Rusia împiedică încă din start organizarea unei solide federaţii mondiale. Se teme şi evită funcţionarea unui mecanism colectiv care să fie mai puternic decât cel mai puternic şi care să-l poată izola sau reduce. Astfel, ne întoarcem la inconvenientul care a făcut imposibilă Societatea Naţiunilor în 1919. Totuşi, a cedat într-un punct important şi anume o anchetă poate fi declanşată, fără ca marea putere implicată în obiectul anchetei respective să poată lua parte la vot sau să împiedice rezultatul votului, în această privinţă, Statele Unite au marcat un punct. Vor putea într-o bună zi să pună în mişcare aparatul internaţional împotriva unei Rusii care ar aservi definitiv Polonia sau un stat balcanic, danubian (sau occidental!).

Astfel, totul este rânduit pentru dezvoltarea juridică a primelor faze ale unui conflict viitor.

Există mai multe Germanii, dar nu cele ale lui Maurras, la fel de perimate ca şi Franţa la care se referea. Acele Germanii manifestă diferenţe în interiorul unei Germanii destul de recent unificate, dar definitiv unificate. E la fel de zadarnic să se revină asupra unificării Germaniei ca şi asupra celei a Marii Britanii. Şi totuşi, Marea Britanie este un Regat Unit care grupează trei naţiuni: Anglia, Scoţia, Ţara Galilor. Există o Germanie de Vest şi o Germanie de Est, o Germanie de Nord şi o Germanie de Sud. Dar câte nuanţe trebuie să ne grăbim să notăm pentru ca această enumerare să nu fie ridicol de sumară şi de înşelătoare.

Să luăm, de exemplu, Germania de Sud. Acolo, faţă de Bavaria, nu numai geografic, dar şi moral, Austria este o provincie (marginală) de Est

în care un

' în 4-11 februarie 1945, la lalta (Crimeea) au loc lucrările conferinţei (nume de cod *Argonaut)* care reuneşte delegaţiile principalilor aliaţi, Statele Unite, Marea Britanie şi URSS, conduse respectiv de preşedintele F.D. Roosevelt, prim-ministrul W. Churchill şi generalissimul I.V. Stalin (n. ed.).

spirit sălbatic şi militant însufleţeşte o parte a populaţiei şi stabileşte o deosebire faţă de vecina sa, aşa ca între Prusia şi Renania. Anumite elemente austriece (pe care le reprezintă Hitler) resimt mai violent necesitatea luptei împotriva lumii slave decât resimte Bavaria necesitatea luptei împotriva Franţei. Acest lucru înrudeşte Austria cu Prusia, altă provincie de Est, deşi, pe de altă parte, Austria este o reacţie meridională împotriva unei Prusii septentrionale.

în nord, regiunea maritimă a marilor porturi are în acelaşi timp o burghezie mai liberală şi o populaţie mai socialistă sau comunistă decât în anumite locuri din Prusia. E o parte mult mai instabilă decât Renania şi care astfel se asociază cu Prusia, mai mult chiar decât cu Westfalia, foarte apropiată. (Elementul slav se face simţit în Silezia, chiar şi în Saxonia, aproape la fel de mult ca şi în Prusia. Anumite regiuni din centru, cum ar fi Turingia, vădesc şi ele urme — Nietzsche era din Turingia.)

Oare, în linii mari, s-ar putea cumva opune o Germanie de Est şi de Nord, mai violentă, mai socialistă, mai atrasă de naţional-socialism sau de comunism, unei Germanii de Sud şi de Vest, mai ţărănească şi mai burgheză? Desigur, dar cu nuanţele de rigoare: există un element violent la Viena şi în Austria. în schimb, anumite zone ţărăneşti din Est erau foarte conservatoare.

Ziceam că Germania era unificată şi nu mai putea fi sfâşiată: voiam să spun că încercările de scindare ar reînsufleţi curentul de unitate naţională.

Totuşi, care ar fi efectul unei scindări destul de durabile a Germaniei în trei sau patru regiuni ocupate? Zonele de ocupaţie, aşa cum sunt ele anunţate, ar corespunde unor reale tendinţe geografice, istorice, economice, ca zonele din Franţa. în ciuda unui puternic curent de unitate naţională, se poate presupune — ca şi pentru Germania, în 1940, că Rusia îşi va consolida destul de ireductibil puterea în Balcani, în Polonia, pentru a exercita o presiune durabilă asupra Germaniei de Est. Atunci, ce se va întâmpla?

Dacă germanii fug aproape în totalitate din teritoriile ocupate de ruşi, nu va mai exista Prusia, iar ruşii vor putea rapid să purceadă la o masivă colonizare slavă (polonezi şi ruşi) şi să reslavizeze rarele elemente care vor rămâne pe loc sau care se vor întoarce. Aceasta nu mai este împărţirea Germaniei în Germania, preconizată de Maurras, ci o totală alterare a structurii Europei care, fiind radicală, poate dura.

Se poate de asemenea imagina că, dincolo de zona Prusei orientale, a

Sileziei, a Pomeraniei, integral evacuată de germani, s-ar forma o zonă încă locuită de germani în care s-ar crea un guvern şi o societate direct influenţată de ruşi. Sub un mareşal Paulus[1] sau sub altul, ar exista astfel un fel de stat de graniţă rusesc la vest, cu tendinţa de a se slaviza sau de a se comuniza sau

[1] învinsul de la Stalingrad, care a trebuit să se predea sovieticilor împreună cu trupele sale, pe 31 ianuarie 1943.

de a reînnoi strict politica *Reichswehr-u|ui* la Rapallo, în 1922[1]. Această zonă ar cuprinde Saxa, Brandenburg, Mecklemburg şi s-ar situa între Oder şi Elba. Fără îndoială, ar îngloba Hamburgul, regiune altădată puternic comunistă.

în faţa acestora s-ar forma o Germanie de Nord-Vest în mâinile englezilor. Dar englezii, dacă ar lăsa francezilor Ruhrul, n-ar avea decât un cap de pod lipsit de profunzime. Se vor stabili în Ruhr, fără îndoială, regiune foarte greu de manipulat pentru ei.

Francezii, dacă nu vor deţine decât malul stâng al Rinului, nu vor avea greutăţi imposibile, dar vor avea dificultăţi, în orice caz o sarcină grea.

Americanii nu vor avea greutăţi în Bavaria, cel puţin la început, dar vor putea oare sustrage Austria din intrigile ruseşti?

Acum care va fi puterea de atracţie a fiecăreia dintre aceste regiuni asupra celorlalte? Dacă ruşii sunt abili, vor putea crea o forţă de atracţie în direcţia lor (pentru că vor forma un „guvern naţional" având prestigiu şi un viitor militar, ca satelit al Rusiei cuceritoare şi putând juca alături de ea un rol în aparenţă onorabil) şi poate, mai târziu, capabilă să se retragă din joc (moartea lui Stalin, reviriment psihologic în Europa împotriva Rusiei).

Englezii şi americanii vor exploata, desigur, aceeaşi idee, cu puţină întârziere, dar vor fi stânjeniţi de francezi.

Aici se vede faptul că politica rusească a fost suprem de abilă, mizând de timpuriu pe de Gaulle şi asigurând pactul cu Franţa. Acest pact face imposibilă crearea unui bloc occidental antirus, care, pentru a fi eficient, ar trebui să reunească Anglia, Belgia, Olanda, Elveţia, ţările scandinave şi... Germania şi Franţa.

Dacă englezii ajung la disperare cu Franţa, îl vor răsturna pe de Gaulle sau se vor alia cu germanii din vest, peste capul Franţei — ceea ce va fi ciudat.

Politica rusească în sensul lui Paulus este, pe de altă parte, în contradicţie cu politica pactului franco-rus, dar poate, un timp, să fie dusă în paralel.

De Gaulle a luat o hotărâre mai gravă, în 1944[CLVIII] [CLIX], ducându-se la Moscova, decât în 1940, când s-a dus la Londra. Va trăi sau va muri din această cauză.

18 februarie

Marxiştii au pretins că fascismul nu era decât un mijloc de apărare direct creat de capitalism împotriva presiunii socialist-comuniste. Dar faptul că acesta nu s-a interesat decât parţial şi cu rea-voinţă de înjghebarea fascismului şi

hitlerismului, şi, mai ales, faptul că mai târziu li s-a opus şi a contribuit substanţial la căderea lor dovedeşte că raportul era puţin mai complex decât atât.

Fascismul s-a născut şi s-a dezvoltat în mediul micii burghezii neinfluenţate de capitalism, ba care chiar, dimpotrivă, se afla în reacţie împotriva lui.

Iată elementele care par a fi fost esenţiale în compoziţia mediului fascist:

Naţionalismul în sine, în afara oricărei probleme de clasă, reacţie împotriva tratatului de la Versailles, reacţie împotriva înrobirilor indirecte provocate de Versailles.

O nouă presiune a micii burghezii, diferită de presiunile exercitate prin intermediul forţelor democratice în ţări în care democraţia nu avea tradiţii vechi şi era atinsă de greutăţi economice ce depăşesc simpla democraţie politică.

Criza sindicalismului, socialismului şi anarhismului, care au reacţionat astfel la apariţia comunismului în Est şi au înţeles, aşadar, lecţia. Cadrele de conducere fasciste au apărut din mediile sindicaliste, anarhiste, socialiste sau dintr-ale unui tineret încă fără partid, şi n-au primit decât la modul secundar elemente din înalta burghezie, din aristocraţie sau din vechile partide de dreapta. Biserica le-a fost străină sau ostilă, fie dintr-un vechi punct de vedere reacţionar, fie dintr-un vechi punct de vedere liberal.

În rezumat, se poate spune că fascismul a fost o tentativă a elementelor din toate clasele de a scăpa de un destin marxist

CLVIII Pe 16 aprilie 1922, Germania şi URSS semnau tratatul de la Rapallo. Acesta stipula renunţarea reciprocă la despăgubirile de război şi la despăgubirile civile, restabilirea relaţiilor diplomatice între cele două ţări şi o clauză a naţiunii celei mai favorizate în relaţiile economice. Printr-un acord secret, şefii *Reichswehr-u*lui au pus la punct o colaborare cu URSS în privinţa uzinelor de material de război şi a instruirii unor ofiţeri în arme interzise prin tratatul de la Versailles, în lagăre sovietice de antrenament.

CLIX Pentru a se elibera de veşnicul „pericol german" şi pentru a rezista influenţei anglo- saxonilor, de Gaulle se duce la Moscova: pe 10 decembrie se semnează un pact franco-sovietic.

ameninţător, încorporând o parte, o parte prea slabă, din impulsul şi metoda marxistă.

Fascismul a fost o mişcare de masă în perioada sa de inocenţă, de formare problematică. A încetat mai mult sau mai puţin să fie astfel din cauza sclerozei partidului în interiorul naţiunii şi din cauza opririi dezvoltării sindicaliste şi socialiste în interiorul mişcării.

Vorbesc aici despre fascism în sens larg, dar au fost poate diferenţe fundamentale între fasciştii italieni şi hitlerişti. Hitlerismul a ajuns mai departe pe calea socialistă şi populară, de aceea a rămas până la sfârşit o mişcare de masă.

Războaiele purtate de statele fasciste le-au fost fatale. Au întrerupt dezvoltarea socială a mişcărilor, au dat din nou independenţă cadrelor de conducere capitaliste, menţinute, considerate indispensabile pentru economia de război, precum şi cadrelor militare, legate de capitalism, reprezentând capitalismul.

în timpul războiului, fascismul a fost înăbuşit de toţi duşmanii pe care i-a lăsat în viaţă. N-a fost destul de revoluţionar, destul de sângeros (pentru că nu a fost îndeajuns de socialist). A murit fiindcă a fost timid. Iar cruzimea de care a dat dovadă mai târziu n-a făcut altceva decât să-i grăbească prăbuşirea, căci atunci nu s-a luptat cu duşmanii săi decât prin intermediul războaielor naţionaliste, asigurându-le beneficiul naţionalismului.

Bolşevismul a fost creat şi el de elemente provenind din toate clasele, dar şi-a asigurat un larg, irezistibil impuls de clasă (?), ducând până la capăt programul socialist, cel puţin în aparenţă.

Timiditatea elementelor fasciste provine în special din oboseala istorică a naţiunilor din Europa, manifestată în faţa prospeţimii ruseşti.

în fond, drama, dincolo de drama economică, este o dramă naţionalistă şi dincolo de aceasta, o dramă rasistă. Marxismul de odinioară nu ţinea seama de aceste elemente, dar Rusia se obligă să le dovedească ea însăşi, mai bine ca oricine, importanţa.

în spatele dramei sociale italiene, exista o dramă a rasei, ca şi la portughezi şi spanioli. E un efort disperat al civilizaţiei mediteraneene catolice pentru a se smulge din situaţia de inferioritate în care a situat-o lipsa de materii prime, poziţia sa pe o mare devenită secundară, de multă vreme închisă de anglo-sa- xoni. E o tentativă de revoltă împotriva hegemoniei anglo-saxone şi, în mod profetic, împotriva hegemoniei slave ascendente.

Pentru Germania, hitlerismul a fost o crispare (cf. articolul meu din *N.R.F.* din '34, *Mesure de l'Allemagne)* a germanismului în faţa progreselor slavismului şi, incidental, contra hegemoniei anglo-saxone.

Problema raselor este mult mai importantă decât problema socială: aceasta din urmă este o ilustrare a celei dintâi. Bolşevismul este conştient de mult că este expresia geniului slav, a expansiunii slave, a imperialismului slav.

Rusia este pe cale să realizeze cea mai mare întreprindere rasistă, mult mai vastă decât cea germanică. Rusia e pe cale să constituie un bloc de 300 de milioane de slavi (capabili să încorporeze tot felul de rase alogene, dar cuprinse de mult în curentul imperial rus). Toate-s jocuri de copii în comparaţie cu acest fapt gigantic şi care decide soarta Europei. De la Stalingrad, acest destin e pecetluit. Nimic nu va putea să i se opună în Europa. Germania, singurul mare popor în Europa capabil s-o federalizeze împotriva slavilor, a dovedit, prin incapacitatea sa politică, prin timiditatea sa socială, că Europa este terminată. Germania a pierdut Europa, încercând atât de slab s-o salveze. Carenţa definitivă a geniului german, după carenţa franceză, engleză, italiană din 1915 până în 1939, condamnă Europa axată parcă pe occidentul sau centrul său. Europa nu va mai fi decât o uşoară pantă, pe care Imperiul rus va aluneca spre Oceanul occidental.

Gestul generalului de Gaulle ducându-se la Moscova ilustrează perfect demisia Europei după gesturile lui Hitler din 1939 şi ale lui Roosevelt şi Churchill. S-a dus să-şi aşeze, în umbra noului imperiu irezistibil, bietul, neînsemnatul său trib. Rolurile din secolul al XVII-lea sunt inversate. Atunci, Franţa se slujea de Polonia, de Turcia, de Suedia ca de nişte modeste contragreutăţi ale Prusiei şi Austriei. Acum, Franţa va fi Polonia Vestului pentru Imperiul rus şi va fi maltratată cum a fost Polonia de către noi, părăsită cu orice ocazie. Pentru ca destinul Franţei să se încheie conform acestei linii, nu prea mai are importanţă acum dacă va fi democratică, fascistă sau comunistă.

394

NOTE (1945)

13 martie

Cele ce s-au petrecut între de Gaulle şi Roosevelt cu privire la invitaţia la San Francisco[1] confirmă judecata celor ce au zis în 1940 că Franţa adăugase cu o înfrângere prea mult celor din 1815, 1870 şi... 1918. Franţa e definitiv declasată ca mare putere faţă de celelalte patru mari imperii. Campania germană în Franţa n-a făcut altceva decât să sublinieze cu o scurtă linie de foc şi de sânge rezultatul operaţiunilor numerice pe care trebuie să le facem, chiar dacă detestăm acest lucru şi ne îndoim de statistici. Iar campania din 1944-1945, în Franţa, a americanilor şi a englezilor nu face decât să demonstreze acelaşi lucru a *contrario.*

Comparaţia între unul şi celălalt război permite să măsurăm gradul de decădere. Din 1914 până în 1918, victoria a fost pentru Franţa o iluzie într-o măsură mult mai mică decât în 1945. în 1914—1918 încă mai dădusem cea mai bună parte de sânge şi inteligenţă printre Aliaţi. Marna şi Verdun, Joffre şi Foch încă mai erau o înaltă mărturie. în 1945, nu reuşeam decât să suprapunem imaginea unui contraatac fals

semnificativ, în fond nesemnificativ, peste realitatea unei înfrângeri. Marşul în susul Ronului şi reluarea Alsaciei nu sunt nici Marna, nici Verdunul, departe de aşa ceva. Comparativ, e un fotomontaj. Nu reuşim decât să inserăm o mică forţă, compusă din disperaţi şi dezgustaţi, într-un ansamblu enorm de forţe străine, care ne depăşesc din toate părţile, atât prin mijloacele lor, cât şi prin scopurile lor.

în politica Mareşalului, sub aparenţe mai discrete, se afla un fond de înfumurare şi de iluzii persistente, ca şi la de Gaulle. Mareşalul conta să joace rolul de arbitru, la un moment dat, între o Germanie obosită de războiul din Rusia şi o Americă înţelegând necesitatea acestui război. Generalul are pretenţia să joace rolul cavalerului singuratic între o Rusie imensă, acoperită de glorie, sigură pe revoluţia din Europa, flămândă de revanşe istorice, o Americă neliniştită, nemulţumită, care se simte înşelată şi într-o situaţie cu totul nesigură, şi o Anglie care măsoară întreaga profunzime a prăbuşirii sale sub aparenţele refacerii. Toate aceste puteri ştiu ce au făcut şi ce pot face şi ce vor fi nevoite să facă. Ele ştiu puţinul pe care l-a făcut Franţa şi puţinul pe care îl poate face. Şi iată că de Gaulle crede că-şi poate menţine echilibrul între ele, înclinând rând pe rând când într-o parte, când într-alta. Dar nu e decât un element între multe altele, şi acela secundar.

Germania e un element mult mai important. întrebarea este, fiind împărţită de ocupanţi în trei bucăţi, care dintre aceste bucăţi va exercita o atracţie

' Franţa fusese invitată la conferinţa de la San Francisco, ce avea să se deschidă pe 25 aprilie 1945, de către cele trei puteri reprezentate la Conferinţa de la lalta. Franţa acceptase să se alăture celor patru puteri: Statele Unite, URSS, Marea Britanie, China, dar a cerut modificări ale textului invitaţiei. Aceste modificări fiind refuzate, Franţa renunţă pe 6 martie să se alăture celor patru mari puteri, deşi hotărăşte să participe la lucrările lor.

asupra celorlalte două. Fiecare din cei Trei Mari este menit să folosească Germania împotriva celorlalţi şi să se angajeze, din cauza Germaniei, împotriva celorlalţi.

Fobia persistentă a Germaniei, fobie-obsesie, manie caracteristică unei stări de boală şi senilitate, obligă Franţa să joace un rol rigid în această partidă ce se joacă în jurul Germaniei, în timp ce de Gaulle contează să joace un rol suplu şi unduitor.

Aici există o supărătoare contradicţie, între intenţiile lui de Gaulle şi posibilităţile sale. El e omul fobiei faţă de Germania: faptul acesta îl face vulnerabil în faţa acelora care au interesul să manipuleze această fobie, anume ruşii şi evreii.

Ruşii sunt atât de siguri, încât tocmai s-au purtat faţă de el cu mult mai multă dezinvoltură decât americanii sau englezii. După ce s-au folosit, în ceea ce ne priveşte, de linguşire, cum ar fi eroismul FFI, geniul nemuritor etc... linguşire fatală pentru noi, întrucât ne menţine în iluziile

noastre cele mai stupide şi feminine — nu se tem câtuşi de puţin, de azi pe mâine, să arate cât caz fac de alianţa cu Franţa, cu mult mai puţin importantă pentru ei decât alianţa cu Germania militară şi industrială (şi, mai ales, ştiinţifică).

Pentru ei, mareşalul Paulus este mult mai important decât generalul de Gaulle, căci, pentru a-i veni de hac aviaţiei anglo-saxone, au nevoie de ştiinţa germană. Nu se pot lipsi de ştiinţa germană în ziua când vor fi nevoiţi să renunţe şi să combată ştiinţa americană.

Din acest punct de vedere, trebuie neapărat ca ruşii să se înţeleagă cu germanii, odată ce hitlerismul va fi doborât.

Dar pentru anglo-saxoni e o necesitate la fel de mare să se asigure de cât mai mult personal german de calitate cu putinţă. Vor să pună mâna pe Ruhr şi să se înţeleagă cu germanii, deci să-i dea la o parte pe francezii plini de ură şi ranchiună, căci ruşii vor avea celelalte două bazine germane.

Se vor bate pe Germania cum s-au bătut cu ea. Acest fenomen s-a schiţat încă din 1938-1939 (Chamberlain la Godesberg şi la Munchen, Ribbentrop la Moscova, Molotov la Berlin). Germania rămâne factorul decisiv în Europa, şi nu Franţa, nici pe departe.

Asta am spus mereu: în ce direcţie va cădea Germania? Iată toată problema.

Burghezia germană se va îndrepta, fără nici o îndoială, spre americani. Masele muncitoreşti vor fi oare seduse de Rusia, văzută de aproape? Dar marea industrie şi armata, ce rol îşi vor alege oare?

Hitleriştii îşi vor juca ultima carte: să se retragă în Alpi şi în Norvegia, spre a rezista acolo până în clipa celui de Al Treilea Război Mondial, de altfel deja început în China şi în Grecia.

396

NOTE (1945)

74 *martie*

Aşadar, Europa se descurajează. Astăzi există mai puţin sentiment european, mai puţin patriotism european ca oricând.

Europa sacrifică, fără multe remuşcări sau angoase, Polonia, România, Finlanda, Ungaria, Bulgaria, Albania, Macedonia, ţările iugoslave, unei Rusii pe care nu vrea s-o mai vadă — aşa cum o vedea, totuşi, acum câţiva ani — ca fiind altceva decât Europa.

Desigur, slavii sunt indoeuropeni, arieni. Dar şi perşii, şi hinduşii, de asemenea. Or, noi ştim bine că ei au un alt destin decât cel al Europei. Şi aceşti slavi sunt amestecaţi cu mongoli, turanieni, tătari. Şi Imperiul rus, el singur, acoperă un continent — între două continente — al cărui destin nu e nici cel al Asiei, nici cel al Europei.

Ce rol joacă aici biserica catolică, bisericile protestante, masoneria,

toate vechile tradiţii? Ce politică de abandon vor susţine?

Trebuie oare ca Europa să moară, în speranţa incertă că va renaşte într-o zi, după o îndelungată perioadă de barbarie? Asta vor acum Bisericile? Este oare nevoie ca toate vechile civilizaţii ale Europei, sau ce-a mai rămas din ele, după atâtea bombardamente, să fie nivelat sub tăvălugul comunismului rusesc?

Europa orientală a suferit deja nişte lovituri ireparabile. Fragilele state din Balcani, cele baltice, cele danubiene s-au năruit pentru secole de-a rândul.

Desigur, toată lumea a fost vinovată: fiecare a fost confruntat cu propriul său păcat în această mare desfăşurare a fatalităţii. Cel mai mare păcat a fost săvârşit la Londra, cu ocazia ambasadei lui Ribbentrop — în 1935, cred[1]. Acesta a fost cu adevărat mesagerul Destinului. Atunci, Hitler n-a ştiut să dea dovezi de bună credinţă faţă de Imperiul britanic, iar Imperiul britanic n-a ştiut să cedeze câte ceva ca să evite conflictul din Vest. Hitler n-a ştiut să dea asigurări precum că nu avea nici o pretenţie în Vest, ci doar în Est — şi asta nu atât din ambiţia de a cuceri teritorii şi popoare ruseşti, cât ca să înăbuşe în ultima clipă şi, dacă ar mai fi fost posibil, pericolul imperialismului aşa-zis „comunist".

Crima împotriva Europei este duelul anglo-german. Aceasta e crima de neispăşit, dar care va fi totuşi ispăşită prin ruinarea Londrei, ca şi a Berlinului şi a întregii Europe. Luptă fratricidă între cele două mari popoare nordice şi germanice din Europa, de care va beneficia numai slavul mongolizat. Germanul era, fără îndoială, prea slavizat în Prusia şi în Austria ca să aibă o viziune foarte clară asupra pericolului în care se afla Occidentul — şi ca să sacrifice, pentru această viziune, orgoliile şi apetiturile necesare.

Desigur, Hitler e la fel de vinovat ca Churchill.

[1] Joachim von Ribbentrop era într-adevăr ambasador al Re/ch-ului la Londra; a dus la bun sfârşit negocierile care au condus la acordul naval anglo-german din 18 iunie 1935. Acest acord putea părea favorabil germanilor.

Oare n-au suferit şi unul şi celălalt îndeajuns ca s-o recunoască amândoi în egală măsură?

Şi Roosevelt a uitat chiar în asemenea măsură Europa, încât să nu poată înţelege necesitatea reconcilierii Germaniei şi Angliei, în ciuda francezilor, a evreilor şi a altora?

ANEXA II

Poveste secretă[CLX]

„...şi cine va zice fratelui său...: nebunule, vrednic va fi de gheena focului." Matei, V, 22

„Forţa discursului lui Platon despre nemurirea sufletului îi va împinge pe unii dintre discipolii săi spre moarte, pentru a se bucura mai degrabă de speranţele pe care li le dădea."

Montaigne, *Apologia lui Raymond Sebond*

„...această moarte materială, temporară, normală şi nu anarhică, esenţială, ca să zicem aşa, şi nu accidentală, regulată şi nu anormală, fiziologică şi nu mecanică, această moarte uzuală a fiinţei, această moarte care ne consumă pe toţi, este atinsă atunci când fiinţa materială a ajuns la un preaplin al obişnuinţei, la un preaplin al memoriei, când obişnuinţa şi memoria s-au solidificat, când fiinţa materială este locuită în întregime de obişnuinţă, memorie, solidificare, când toată materia fiinţei este ocupată de obişnuinţă, memorie, solidificare, când nu mai rămâne nici un atom de materie pentru noutatea care este viaţa."

Peguy, *Notă asupra domnului Descartes*

Când eram adolescent, mi-am făgăduit să rămân credincios tinereţii: într-o zi am încercat să-mi respect cuvântul.

Uram bătrâneţea şi mă temeam de ea: acest sentiment mi-a rămas din primii mei ani. Copiii îi cunosc pe bătrâni mai bine decât o fac adolescenţii şi adulţii. Trăiesc mai aproape de ei, în promiscuitatea familiei; observă, resimt efectele supărătoare ale vârstei. Cu cât îşi iubesc mai mult bunicii, cu atât suferă să îi vadă cum se topesc şi se degradează încetul cu încetul. Eram

---

CLX *Le Recit secret* a fost publicat întâi izolat în 1951 la Editura A.M.G. prin grija lui Jean Drieu, apoi republicat împreună cu sfârşitul *Jurnalului* la Editura Gallimard (1951), în Anexa II. în România a fost publicat în volumul „Focuri vii. Poveste secretă", Editura Corint, 1995, şi reeditat în 2005 (Editura Leda, Grupul Editorial Corint). Textul, a cărei traducere îi aparţine lui Traian Finţescu, este reprodus în paginile următoare (n. ed.).

îndrăgostit de bunicul şi bunica, alături de care trăiam mai mult decât lângă mama şi tata, şi faptul de a asista la evoluţia decrepitudinii lor a fost unul dintre primele dezastre ale vieţii mele, lată rădăcina hotărârii mele.

Mai târziu, când am fost capabil să-mi reunesc observaţiile şi să le prelungesc în inducţii îndepărtate, am înţeles că acela care vrea să scape de inconvenientele vârstei trebuie să înceapă destul de devreme, pentru a nu fi sedus de primele insinuări ale acesteia, care sunt destul de imperceptibile.

Aceasta este partea înfricoşătoare a îmbătrânirii: îţi sădeşte repede în inimă acea veselie nepăsătoare care îţi îngăduie să accepţi ca fireşti amputările sufletului sau ale simţurilor considerate mai înainte avarii monstruoase. Or, când se declară această stare de spirit, uzura fiinţei este atât de mare, încât nu mai ai nici timp, nici resurse pentru a întrerupe acest curs, chiar dacă vrei să o faci. Am tras, deci, concluzia că trebuie să mori destul de devreme pentru a nu aluneca în starea de oboseală pe care indulgenţa sau delăsarea o pot genera. Foarte de timpuriu, mi-am băgat în cap că nu trebuie să mori mai târziu de cincizeci de ani.

Fixarea acestei date s-a făcut ca urmare a unui pretext destul de fortuit. Nu sunt cu adevărat superstiţios, dar sunt, totuşi, puţin; căci, indiferent de ceea ce gândim, toţi folosim o anumită doză de calcul mistic pentru a ne putea lansa în presupuneri. Este un element al structurii intime care la nimeni nu este cu totul absent: sub alte nume, regăseşti întotdeauna acest procedeu speculativ.

Când aveam optsprezece ani, un oarecare, la fel de ignorant în ale chiromanţiei pe cât eram şi eu, a pretins că ar fi citit în palma mea că mă voi căsători de două ori, că nu voi avea copii, că voi muri la cincizeci de ani, bogat, având tot dreptul la fericire, dar răpus de o boală îngrozitoare. Acest oarecare era un american, mult mai în vârstă decât mine, care se interesa de tinereţea mea şi care mă copleşise cu binefaceri.

Am reţinut întâmplător această profeţie.

Când am început să reflectez asupra chestiunii celui mai potrivit timp pentru a muri, mi-am adus-o aminte şi am găsit în ea un punct de sprijin imaginar pentru raţionamentul meu. Cu cât mai mult cu cât unul dintre punctele predicţiei avea să se realizeze; m-am căsătorit de două ori. Hotărâi deci să mă complac în credulitate şi să iau în serios o vorbă aruncată în vânt.

De altfel, circumstanţele vieţii mele păreau să se preteze din ce în ce mai mult la acest legământ. După patruzeci de ani, două sau trei boli grave încolţiseră în mine şi soarta ar fi putut opta prompt pentru una din ele, fiecare putând lesne căpăta caracterul fatal care fusese indicat. Pe de altă parte, eu, care nu acordasem banilor niciodată atenţia zeloasă pe care le-o acordă de obicei bărbaţii, reuşisem să îi am fără voia mea şi, chiar dacă erau puţini, erau la limita gusturilor mele destul de modeste, în

aşa fel încât îmi puteam spune că eram bogat, cu riscul de a-i face să surâdă pe unii dintre cunoscuţii mei. în sfârşit, mă angajasem de multă vreme într-o acţiune sau speculaţie politică ce 400

ameninţa să mă pună, dacă evenimentele luau o anumită întorsătură, într-o situaţie extremă.

Această ultimă ipoteză mi se păru întru totul edificatoare şi capabilă să-mi risipească şi ultimele îndoieli, dacă mai aveam vreuna; eram, aşadar, destinat să îmi aflu sfârşitul la data fatidică, fie datorită unei boli îngrozitoare, fie datorită unei morţi violente care urma să ia locul acelei boli. Prietenul meu american, în limbajul unei epoci pacifice, nu îmi trasase altfel soarta.

Totuşi, aşteptarea nu mi se păru suficientă, aşteptarea mi se păru nesigură. Şi diverse alte consideraţii îşi croiră drum şi mă împinseră să o iau înainte şi să recurg la sinucidere.

Pentru a ajunge să înţelegeţi aceasta, trebuie să urmaţi un alt drum decât acela pe care tocmai v-am făcut să îl parcurgeţi.

★
★ ★

Mă întorc din nou la copilărie, nu pentru că aici se află toate cauzele, ci pentru că fiinţa se regăseşte în întregime în germenele său şi poţi stabili corespondenţe între perioadele vieţii. Sunt, din naştere, melancolic, sălbatic. Chiar înainte de a fi lovit şi rănit de oameni sau de a fi ros de remuşcarea de a-i fi rănit, mă feream de ei. în ascunzişurile apartamentului sau ale grădinii, mă închideam în mine însumi pentru a mă bucura de ceva adânc, tăinuit, misterios. Ghiceam deja, sau, mai degrabă, ştiam, mult mai profund decât mai târziu, când aveam să mă las târât de valurile vieţii, că exista în mine ceva care nu eram eu şi care era cu mult mai preţios decât mine. Presimţeam, de asemenea, că acest ceva putea fi savurat într-un mod cu mult mai rafinat în atingere cu moartea decât în viaţă fiind şi mi se întâmpla să mă joc nu numai „de-a fi pierdut", scăpat pentru totdeauna de ai mei, dar şi „de-a fi mort". Era o beţie tristă şi delicioasă să fiu întins sub un pat într-o încăpere tăcută, la ora la care părinţii mei nu erau acasă, şi să mă imaginez într-un mormânt.

în ciuda educaţiei mele religioase şi a tot ceea ce mi se repeta despre rai şi iad, a fi mort nu însemna să fii aici sau acolo, locuri unde puteai fi văzut, ci însemna să te afli într-un loc atât de obscur, atât de necunoscut, care nu se afla nicăieri şi în care se putea auzi scurgându-se picătură cu picătură ceva imposibil de exprimat, care nu-mi aparţinea nici mie, nici altora, ceva sustras tuturor celor ce există şi se văd şi, la fel, tuturor celor ce nu se văd şi, de asemenea, există, într-un alt mod, dorit cu ardoare.

într-o zi, am aflat că există o mişcare care se producea printre oameni şi care se numea sinucidere. îmi amintesc foarte bine că, în urma unei conversaţii auzite, am înţeles că un om poate să îşi ia viaţa. Nu ştiu, nu cred că am stabilit un raport precis între acel joc despre care tocmai am

pomenit şi care îmi era familiar şi revelaţia acestui act. Fapt este că posibilitatea imediată,

extrema facilitate, îmi închipuiam eu, rezultatul prodigios, puterea de a fi iremediabil ale acestui gest mă fascinară. Această fascinaţie făcea să se depună în mine acelaşi gen de emoţie delicată şi blândă, un pic dureroasă şi minunat de fără pereche pe care o încercasem de mai multe ori sub pat. îmi plăcea dincolo de orice plăcere în acest gest faptul că şi el era solitar, sustras oricărei priviri, săvârşit în umbră şi în tăcere, şi că mă lăsa pentru totdeauna, la infinit, pierdut în afara mea, mă lăsa într-un mod fermecător pradă acelei forţe pe care o auzisem scurgându-se în mine picătură cu picătură.

îmi amintesc locul şi ceasul. Era într-o dimineaţă de iarnă, încă văd cerul cenuşiu, şi în sufragerie era frig. Pe fereastră vedeam zidul cenuşiu, coşcovit, din spatele casei situate de cealaltă parte a pasajului ducând spre Malesherbes. Deschisei uşurel un sertar al bufetului şi luai de acolo, fără zgomot, cu un gest lent, un cuţit. Mă uitai la acel cuţit. Nu mă uitasem niciodată la un cuţit. înţelegeam brusc tot ceea ce se afla în acel oţel, iată ceea ce mânuisem în fiecare zi, fără să ştiu, iată ceea ce existase latent în mâinile mele. Misterul somnolent al obiectelor din jurul meu se dădea în vileag treptat. Lama scânteia pe fondul pâslei roşii care căptuşea sertarul. Şi nu era unul, erau douăzeci, treizeci, mari şi mici. Ridicai cuţitul de tranşat enorm, dar îl pusei la loc, fără să mă simt atras de el. Mi-ar fi plăcut ceva mai subţire, mai simplu, mai delicat. Acest cuţit de desert, atât de ascuţit, care pătrundea atât de prompt în carnea unei pere sau a unei piersici. Pipăiam cu vârful degetului vârful, îl pipăiam şi îl ispiteam. împinsei uşor, împinsei mai apăsat. începea să mă doară, mă oprii. Reluai, cu un nou elan al curiozităţii mele, al lăcomiei mele, mai tare. Durerea îşi schimbă brusc natura, mai concentrată şi mai ascuţită, şi o picătură de sânge ţâşni. Rămăsei cu gura căscată; aşadar, era posibil. Pentru prima oară îmi priveam sângele, fără să plâng, fără să dau înapoi. Nu fără frică; dar îmi acceptam frica, mă adaptam la ea, o îmblânzeam, o identificam în mine cu altceva.

Mă jucai cu sângele meu un moment, făcând să ţâşnească picătură după picătură. Apoi, se auzi un zgomot pe culoar, pusei în grabă cuţitul la loc, în alveola lui roşie, cuţitul care rămăsese acelaşi, indiferent, enigmatic, inefabil, şi mă furişai în camera mea. Să mă furişez, cât îmi plăcea să mă furişez. Eram ca un mic animal de pădure, curat şi sprinten, îndărătnic, plin de reticenţe, veveriţă sau nevăstuică, care dispărea la cel mai mic zgomot şi pe care nici un bărbat şi nici o femeie nu-l vor putea înhăţa vreodată.

Trebuie să fi avut şase sau şapte ani, pentru că aveam să părăsim, când aveam şapte ani, apartamentul în care văd distinct că se petreceau toate acestea. Văd dincolo de fereastră zidul de peste drum, cu straturile lui adânci de coşcoveală.

Revin acolo. Dar, între timp, mi se pare că am uitat totul şi că senzaţiile şi reflecţiile din aceea dimineaţă s-au rătăcit, pentru o clipă, printre alte senzaţii. Dacă revin la sertarul căptuşit cu pâslă roşie, o fac dintr-un început de

obişnuinţă, căci obişnuinţa se naşte instantaneu, la om şi la animal. De data aceasta, am mers mai departe: scoţând cuţitaşul, examinându-l pe îndelete, în- cercându-i tăişul şi vârful, îmi desfăcui cămaşa şi îndreptai vârful spre inimă. Poate că aceasta mă făcu să-mi descopăr inima. Nu am avut o emoţie mai ascuţită nici în ziua în care m-am descheiat la pantaloni pentru a analiza o parte din mine în calitate de sex. Apăsai puţin, nu mult. Apăsai, mai slab decât pe deget, căci realizam că era mai serios. Deodată, într-adevăr, mi se făcu frică. Privii cu spaimă cuţitul care rămânea agăţat parcă pentru totdeauna de lenjeria mea, simţindu-i vârful. Voinţa mea, posibilă, trecea în el şi acolo îmi scăpa de sub control. Devenea probabilă; o anume fatalitate începea să se acumuleze în acest mâner, în acest lemn, în acest metal. îl retrăsei, îl ridicai în dreptul ochilor, cercetându-l cu o privire cu totul nouă, cu acel amestec de spaimă şi de veneraţie pe care îl depun oamenii în acele obiecte pe care experienţa lor îi face să le sacralizeze, din necesitate, obiecte misterioase şi familiare, *numina.* Idoli, idei. Luai din nou obiectul, acel obiect care, cu siguranţă, avea o formă particulară, singulară, perversă, potrivnică mie. Apăsai, de astă dată, până simţii că îmi face rău, ca pe deget. Dar pieptul nu era degetul; era vorba de cu totul altceva, trebuia să o fac până la capăt, dar, până la urmă, se întâmplă acelaşi lucru. îmi făcui rău, mult mai rău: îmi făceam rău. *El* îmi făcea rău. Nu îmi mai era frică, mă invadă o reacţie de nemulţumire, de furie. Cuţitul şi cu mine eram doi. Cuţitul era acela care îmi făcea rău, care voia să îmi facă rău; o voinţă a lui, scăpată de sub controlul meu, se opunea voinţei mele. Devenea rău, periculos, nesuferit. L-am aruncat cu un gest violent, fără să îl mai pun la locul lui în alveolă, şi am închis sertarul.

Trebuie să-ţi tratezi obiceiurile cu circumspecţie. Altfel, cine ştie?

Aceasta fusese ideea sinuciderii gratuite, în sine. De atunci, această idee reapăru de mai multe ori în mintea mea, dar numai determinată de circumstanţe. Mă angajasem mai departe pe drumul vieţii: dificultăţile, necazurile, ofensele ţâşneau la tot pasul. Atunci, mă gândeam la sinucidere. Nu mai era deloc acelaşi lucru, nu mai erau energia, exuberanţa, curiozitatea acelea care mă incitau, ci slăbiciunea, oboseala. Şi ideea a ceea ce voi găsi dincolo de sinucidere nu mai era aceeaşi. Prima oară, dincolo era necunoscutul, ceva complet nedeterminat, nenumit, imposibil de exprimat. Acum, era neantul. Şi în această privinţă, ca şi în multe altele, adolescentul, adultul îl făcură pe copil să dea înapoi, căci neantul... Era să spun: „neantul" este o noţiune „absurdă". Dar se pot înfrunta două cuvinte misterioase? Şi ce aş putea numi neant? Nu este, oare, un loc foarte blând, deci, ţinând încă de viaţă, o viaţă dulce, încetinită, ceva ca începutul somnului, ceva asemănător cenuşiilor Câmpii

Elizee despre care vorbeşte Virgiliu?

Totuşi, mă întreb dacă ideea mea de sinucidere, chiar atunci când reapărea în cele mai grele momente, de jenă, de oprimare, era vreodată, într-adevăr, cu totul impură. Şi nu spun asta doar pentru mine, în particular. Există, aproape

întotdeauna, există, poate, întotdeauna un element de puritate la sinucigaş. Chiar şi la acela pentru care sinuciderea este un act exclusiv social, un gest în întregime prins în lanţul tuturor gesturilor sale precedente, care aparţineau toate vieţii şi erau întoarse spre viaţă, nu trebuie să existe o deschidere, cât de îngustă ar fi ea, spre lumea de dincolo, pentru a putea săvârşi actul? Trebuie să existe o oarecare familiaritate, oricât de inconştientă ar fi aceasta — şi, chiar cu desăvârşire inconştientă, poate fi profundă şi constantă —, cu un univers plin de dedesubturi, de secrete şi de surprize. I se părea că neantul există, i se părea că se dăruieşte neantului, dar, sub acest cuvânt negativ, sub acest cuvânt aproximativ, sub acest cuvânt-limită, există ceva ascuns pentru el.

în ceea ce mă priveşte, în orice caz, este foarte probabil că nu mă voi dezice niciodată de acea reverie nostalgică apărută în copilărie şi că voi aştepta pretextele pentru a mă întoarce la ea. Pretexte care pot fi considerabile, dar care sunt doar pretexte. Nu am păstrat eu întotdeauna treze plăcerea şi nevoia singurătăţii? Nu a fost zi în viaţa mea, oricât de fericită şi de plină ar fi fost de prezenţa unei fiinţe sau a unor fiinţe şi de adeziunea fertilă şi exuberantă la lumea imediată, în care să nu mă gândesc la singurătate, în care să nu-mi fi făcut timp să-i consacru o libaţie, măcar câteva minute, fie că o făceam în trecere, într-o cabină telefonică, într-o baie, pe un culoar pe care întârziam o clipă mai mult decât se cuvine să o facă animalul social. Ei bine, singurătatea este calea spre sinucidere, sau măcar este calea spre moarte. Desigur, în singurătate te bucuri mai mult decât în orice alt fel de lume şi de viaţă; cum poţi aprecia mai bine o floare, un copac, un nor, animalele, bărbaţii, chiar, care trec departe, şi femeile? Dar este deja, totuşi, poteca pe care te îndepărtezi de lume.

Această curiozitate despre care vorbesc nu este doar curiozitatea de a cunoaşte, ci o curiozitate îndrăzneaţă, insolentă, care se vrea activă, experimentală. Sinuciderea este unul dintre procedeele interzise, nu este singurul, este ultimul şi, poate, cel mai important dintre acelea pe care omul le-a inventat şi le-a încercat pentru a perfora încă din timpul vieţii sale, altfel decât cu gândul, altfel decât în imaginaţie, zidul închisorii sale. Din această cauză Baudelaire, gânditorul, a pus, în *Litanii către Satan,* sinuciderea pe lista îndrăznelilor mai mult sau mai puţin criminale — din punct de vedere social — care, alături de drog, desfrâu, alcool, furt şi asasinat, de alchimie, de profit, de ştiinţă, de revoltă, sunt la îndemâna omului pentru a se mişca, a se agita, a protesta, a se sustrage.

Această curiozitate este magnific reprezentată de Dostoievski, în

personajul Kirilov, deşi din unghiul îngust al dilemei: creştin sau sinucigaş, credincios sau anti-teu (mai degrabă decât a-teu). Dostoievski, prizonier al orizontului creştin, nu putea să-şi imagineze, în afara creştinismului, decât un om care mai este încă astfel, atunci când îl urăşte în mod paradoxal pe Dumnezeul despre care nu crede că există, când îl provoacă, când îl urmăreşte în bârlogul său: moartea.

404

POVESTE SECRETĂ

Voi povesti pe scurt împrejurările importante în care m-am gândit serios să mă sinucid, înainte de a trece la fapte.

Nu îmi amintesc să fi avut chef să mă sinucid între şapte şi douăzeci de ani. Fără îndoială, nu se prezentase nici o ocazie serioasă: fusesem deja surprins, decepţionat, chinuit de viaţă, dar nu fusesem adânc rănit. Totuşi, viaţa de familie mi-a oferit doar încercări obositoare, am trăit între un tată şi o mamă sfâşiaţi de adulter, gelozie şi griji băneşti. în exterior, aveam de-a face cu camarazi faţă de care consecinţele tuturor acestor necazuri mă făceau timid şi speriat.

La douăzeci de ani, m-am gândit câteva zile să dispar, după un examen ratat. Nu mă gândisem la asta şi mai înainte, când achiziţionasem o neînsemnată boală venerică. Nimic nu te poate face mai melancolic şi, totuşi, nu îmi aduc aminte precis. Eşecul meu avea semnificaţia foarte gravă pe care i-o dădeam eu. Mai înainte, trecusem multe examene cu succes, dar cu un succes descrescător. Dar acest insucces umilitor voia să spună că intrasem într-o criză gravă. Pe măsură ce se dezvolta, mintea mea se orienta spre o fantezie din ce în ce mai secretă şi din ce în ce mai contrară uzanţelor, spre o lene visătoare, instabilă, schimbându-şi adesea mobilul, spre o curiozitate devorată şi devoratoare. Intrasem într-o lume de presentimente, de tendinţe care dispăreau ca urmare a unor salturi bruşte, după cum inspiraţia mea era într-o zi fastă sau nefastă. Căpătai din această cauză sentimentul neliniştit că eram pradă unei fatalităţi obscure. îmi dădui seama, dintr-o dată, de toate dificultăţile în care mă vârâse o dată pentru totdeauna caracterul meu, în ceea ce priveşte relaţiile cu societatea: vechea mea singurătate, cel mai adesea blândă şi melancolică, se preschimbase într-o originalitate involuntară şi destul de agresivă, într-o excentricitate pe care căutam să o temperez, dar care şoca. Oamenii începuseră să mă ia la ochi.

Trebuie spus că am fost respins la acel examen din voinţa autorităţilor, şi nu datorită incapacităţii mele. Era la terminarea Şcolii de Ştiinţe Politice şi s-a intenţionat pedepsirea a ceea ce părea a fi dezordinea periculoasă a minţii mele şi, de asemenea, oprirea din faşă a carierei mele diplomatice, ceea ce, de altfel, era un lucru înţelept, căci familia mea era ruinată, iar timiditatea mea nu putea de mult timp să-mi mai permită să exercit un cât de mic control asupra sentimentului meu de inferioritate socială. Mai mult, acest eşec venea să complice o dramă sentimentală, care, de altfel,

cântărise mult în ceea ce priveşte starea mea de spirit din zilele de examen şi, reducându-mi mult luciditatea, mă dăduse pe mâna judecătorilor mei într-o stare declarată de revoltă intimă, încă pe jumătate inconştientă, împotriva modului lor învechit de a gândi.

Pe scurt, mă gândeam destul de serios să mă arunc în Sena. În orice caz, am trăit mult timp într-o stare de spirit disperată, în care începeam să

experimentez, să prind gustul acelei beţii a îndepărtării de lume care precede şi facilitează sinuciderea.

După aceea, avui ideea să las totul baltă la începutul războiului din 1914, adică în anul următor. Am avut cu acea ocazie un presentiment atât de pătrunzător, încât acum mă surprinde.

Plecând la război, eram încercat de sentimente confuze şi succesive. Mă lăsam copleşit în întregime când de entuziasmul care pusese stăpânire pe mulţime şi, poate, chiar pe armată, când de luciditate şi scepticism: îmi venea greu să cred că un război universal poate să funcţioneze, mă îndoiam de virtuţile comandanţilor mei, ale camarazilor mei, ale mele însumi. La capătul câtorva zile de marşuri şi de contramarşuri, pe ploaie sau sub un soare torid, în împrejurimile Ardenilor, întrezării limpede într-o seară că războiul nu era ceea ce putea crede un student naiv şi îndopat cu ficţiuni literare: era foarte plicticos, nu se întâmpla nimic sau, când, mai presus de mine, ceva începea să se închege, totul se petrecea pentru mine ca şi cum nu s-ar fi petrecut nicăieri; camarazii şi superiorii erau la fel de sordizi şi de mediocri ca pe timp de pace. Avui, într-adevăr, în acea seară, în satul acela din Ardeni, sentimentul precis a patru ani monotoni de corvoadă, de plantoane, de boli, întrerupţi de atât de scurte clipe de mare spaimă şi de mare mândrie.

Pe de altă parte, în cursul acelor cozi interminabile pe care le făceam cu milioanele de-a lungul drumului ducând spre prea vastele câmpuri de luptă, am căpătat pentru prima oară în viaţa mea impresia copleşitoare, definitivă, că omul este înecat în umanitate. Toate simulacrele de personalitate, de originalitate, de intimitate, de excepţie care se pot multiplica în lumea iluzorie a păcii — care se puteau multiplica în acele timpuri tihnite şi cumpătate de dinainte de 1914 — se risipeau şi nu rămânea decât realitatea netă că eram o furnică într-un furnicar. În absenţa unor priviri care să mă desluşească, deveneam de nedesluşit pentru mine însumi. Acest lucru mă purtă dintr-o dată spre acea mistică a singurătăţii şi a cufundării singuraticului în singurătatea sa şi a revărsării în interiorul eului meu a ceva ce nu eram eu. De vreme ce eram pierdut, de ce să nu mă pierd mai mult? Exista doar un singur mod de a mă vindeca de pierderea eului în tot şi a eului şi a totului în nimic, acela de a mă pierde în mod absolut. Beţia creştea şi, o dată cu beţia, creştea şi pofta de a bea mai mult, această dorinţă, care, la un moment dat, îl roade

ca un acid pe beţiv, să ajungă, pe fundul paharului, la acea picătură cu un adevărat devastatoare.

Toţi şi totul se îndepărtau de mine din ce în ce mai vertiginos, cei care erau departe de mine şi cei care erau aproape de mine, interesele existenţei mele şi acelea ale acelor entităţi: Franţa, Germania etc. Prezenţa covârşitoare şi obscenă a acestei armate, din care eram o părticică din ce în ce mai inconştientă şi lăsată la voia întâmplării, făcea ca totul să se şteargă treptat din faţa ochilor mei: pământul, cerul, astrele. Natura dispărea în faţa acestei

intruziuni gigantice care îmi acoperea tot câmpul vederii, ca un monstru crescând într-un coşmar. Dispariţia naturii, care îmi fusese un sprijin atât de delicat odinioară — odinioară — în desfătările pe care mi le oferea singurătatea mea plină de bogăţii, a fost aceea care a făcut ca totul să se prăbuşească.

Pe scurt, mă aflam într-un grajd. Nu mai era seară, era a doua zi dimineaţa, eram singur: camarazii erau afară, ocupaţi în livadă. Ştiam cum să te omori cu o puşcă: îţi scoteai bocancul şi ciorapul şi, cu ţeava în gură, apăsai cu degetul mare de la picior pe trăgaci. Scrisesem o scrisorică plină de o tandreţe nebună fratelui meu; chiar cu această ocazie am descoperit că-mi iubeam fratele — atât de tânăr în comparaţie mine, atât de blând, atât de dezarmat. Apoi, privii mica gaură neagră, inelară, de oţel.

Şi mi se făcu frică. Cum mi se făcu, nu ştiu. Fapt este că a doua zi nu mi-a mai fost deloc frică, la prima luptă. Fără îndoială, eu, care o practicasem atâta, nu eram copt pentru singurătate. Acea singurătate supremă a sinuciderii era încă prea mult pentru mine: preferam să mor cu toată lumea, să mă prăvălesc în moarte cu o căruţă plină de prieteni, atât de dispreţuiţi, atât de ignoraţi cu o clipă mai devreme.

Am multă stimă pentru personajul care eram în acel moment. îl iubesc pe acel nătărău delicat care prefera mica sa mlaştină personală cazanului cu supa comună şi care, între o sută de milioane de gloanţe şuierând şi mieunând în jurul lui, pretindea să aleagă unul singur, ca o bijuterie dintr-un sipet. Astfel agoniza individualismul cu trei ani înainte de Revoluţia din Octombrie.

Am mai avut şi alte impulsuri de a mă sinucide, de atunci. Nu pot să mi le amintesc pe toate. Totuşi, nu a devenit o manie, o chemare la orice pas, ca în ultimii ani. Această chemare a ajuns atât de frecventă că s-a transformat, încetul cu încetul, aproape într-un refren pe care îl îngânam printre dinţi, atunci când îmi legănam sufletul din ce în ce mai ostenit, mai uzat — din ce în ce mai viu în esenţa lui, dar atât de excedat de

clişeele cotidianului.

Impulsul cel mai violent s-a produs în cursul unei poveşti de dragoste. Am povestit-o, bineînţeles, într-unul din romanele mele; nu prea am chef să revin. Cu atât mai mult cu cât poveştile de dragoste nu mă mai interesează deloc, nici ale mele şi nici ale altora. Pe scurt: fusesem părăsit de o femeie. Era prima oară când mi se întâmpla. De altfel, în ceea ce o priveşte, ceva din adâncul inimii mele nu ţinea destul la ea, exact acel ceva din mine care nu eram eu, care îmi rodea eul.

Singurul lucru pe care îl reţin din această aventură banală, dar care a jucat un rol capital în destinul meu, este această presimţire încărcată de delicii a neantului, pe care mi se părea că o am atunci. Asta se petrecea la Lyon, oraşul

cel mai neospitalier din Franţa, într-o cameră de hotel. Conform metodei omeneşti bine cunoscute, mă vindecam de pământ născocindu-mi un cer: îl numeam neant. Din momentul în care am crezut că sunt sigur de hotărârea mea, suferinţa a început să descrească, clipă cu clipă. Ideea sinuciderii pătrunsese în mine, eu o introdusesem acolo, pentru a mă îngriji, pentru a mă vindeca chiar de ceea ce o făcuse să se nască. Când suferinţa descrescu destul, ideea sinuciderii căzu, lată: asta este toată şmecheria. Asta nu m-a împiedicat, puţin mai târziu, să nu încep din nou să sufăr pentru aceeaşi femeie. Dar nu mai era surpriza de prima oară: începeam să mă resemnez.

Am spus deja cât de înşelătoare mi se părea această idee a neantului. în orice caz, pentru mine aşa era. îmi amintesc perfect cum, la Lyon, acest neant cu care îmi oblojeam durerea era ceva concret, era blândeţe, deliciu. Era şinele din mine.

Am mai vrut să mă opresc de două sau de trei ori, din cauza unor umilinţe cu totul puerile. Ideea de sinucidere se tocise încetul cu încetul, repetându-se: devenise ceva banal. Nu este bine ca sentimentele să ne devină familiare, se amestecă în viaţa de zi cu zi, care este sordidă; devin de o deplină trivialitate.

Cu ocazia celei mai violente pasiuni pe care am cunoscut-o, în consecinţă, m-am gândit din nou la moarte. Nu fusesem părăsit definitiv, ci doar puţin în fiecare seară. Aceste absenţe ale femeii adultere, care se întoarce la soţul ei, mă exasperau, mă răvăşeau. Şi apoi, în fond, simţeam mereu acea nevoie de a fugi, de a fugi de ceea ce îţi doreşti cel mai mult, de a te afla din nou singur. Când fusesem părăsit, efectiv, de prima femeie, simţisem, în toată durerea mea insuportabilă, o rază de bucurie: mă descătuşasem, eram liber. în tumultul celei de-a doua mari pasiuni, aspiram şi mai mult să mă eliberez: aveam patruzeci şi cinci de ani, nu douăzeci. Şi mă lăsasem târât de ea împotriva voinţei mele, chiar dacă, după aceea, mă dăruisem ei din toată inima.

★

Mă întorc la subiect.

în ultimii doi ani ai Ocupaţiei, trăiam ca prins într-o vrajă din ce în ce mai captivantă. De mult timp mă separasem de mulţime şi de toţi cei care gândesc ca ea. Aceasta mă făcuse să capăt un sentiment intim de trufie. Această trufie afecta zone prea lăuntrice pentru a nu se preschimba puţin câte puţin într-o detaşare de tot ceea ce poate hrăni orgoliul personal, căci, pentru o persoană care se află veşnic pe drumul eului spre sine, ceea ce îl hrăneşte îl şi purifică. Mă ştiam acum ameninţat; condamnat de această mulţime (vreau să spun de cea mai mare parte a ceea ce se obişnuieşte să se numească elită) dornică în mod instinctiv să mă pedepsească pentru mai vechea mea nesupunere. Singurătatea mea spontană devenea o scoatere în afara legii. Astfel se

împlinea, într-un mod neprevăzut — şi exagerat, ceea ce mă încânta, căci totdeauna mi-a plăcut lipsa de măsură —, jurământul meu secret de a fi lipsit de toate şi smuls din toate.

Eram împins spre sfârşit nu numai din interiorul meu, de vârstă, de boală, de uzură, de toate vechile mele calcule, ci şi din afara mea, de societate. Era o conjuraţie totală. Notam simptomele revoluţiei evenimentelor cu o voluptate surdă; mi se părea că amestec cărţile într-o pasienţă şi că văd apărând de acolo figura fatală.

Am pus mult rafinament în jocul meu cu soarta. Aş fi putut uşor să mă retrag la timp, să încetez să scriu, să manifestez, aceasta cu atât mai mult cu cât perspicacitatea mea se exersase de timpuriu împotriva deficienţelor şi erorilor hitlerismului şi ar fi fost legitim să mă desprind de o cauză europeană atât de prost apărată. Ar fi fost chiar datoria mea politică, dar nu am vrut să întreprind nimic. Mă abţineam să nu las să se reverse în scrierile şi vorbele mele tot dispreţul pe care îl aveam pentru Hitler, care ducea Europa la ruină, la fel ca şi duşmanii lui. îmi reprimam în atitudinea mea acea indiferenţă dispreţuitoare pe care un om cât de cât înţelept este întotdeauna constrâns să o resimtă pentru prieteni şi care îl face, curând, să îi situeze pe aceeaşi treaptă cu duşmanii lui, în mintea, dacă nu în inima lui.

Puteam să părăsesc Franţa; am plecat, dar pentru a reveni. S-a întâmplat ca la Geneva, bine primit de elveţieni, bine adăpostit, bine aprovizionat cu bani, suficienţi pentru a rămâne acolo doi sau trei ani, să mă hotărăsc să mă întorc şi, totodată, să-mi iau viaţa în timp util.

Am vrut să aştept ultimul moment şi l-am aşteptat. Eram perfect sigur de mine, n-am avut nici o clipă de îndoială sau de ezitare. Această siguranţă era un izvor continuu de bucurie, era expresia unei credinţe fără nici o fisură. Era aşa pentru că eul meu trecuse virtual în sine?

Nu credeam câtuşi de puţin, luându-mi viaţa, că pot contrazice ideea, pe care am simţit-o totdeauna vie în mine, de nemurire. Dimpotrivă, tocmai întrucât credeam în nemurire, mă năpusteam cu atâta violenţă spre moarte. Mărturiseam public că, de fapt, ceea ce numim moarte nu

este decât un prag şi că, dincolo, viaţa continuă sau, cel puţin, ceva din ceea ce numim viaţă, ceva ce constituie esenţa ei.

Credeam, de altfel, că nu poate continua decât ceea ce a început: dacă sufletul continuă, este pentru că nu a încetat niciodată să existe. Din momentul destul de târziu[1] în care am reflectat la problemele filosofiei şi ale religiei, m-am considerat străin de ideea creştină a creaţiei *ex nihilo* a lumii sau a sufletului.

Nu credeam nici că ceea ce era înzestrat astfel cu veşnicie ar fi avut ceva în comun cu conştiinţa. Bineînţeles, dispreţuiam ideea vulgară a supravieţuirii

[1] Dar, în fiecare an, îţi reînnoieşti sentimentul că acesta este primul în care te deschizi gândirii şi că, până atunci, nu ai făcut decât să presimţi (n. a.).

sufletului individual. Nu mă gândeam, desigur, să-mi pierd sau să-mi salvez acest suflet individual. Ceea ce simţeam că este în mine spirit nemuritor, inepuizabil, se dovedea a fi exact ceea ce nu avea deloc un caracter individual. Am avut întotdeauna sentimentul, în momentele mele de plenitudine, de luciditate, că ceea ce conta pentru mine, în mine, era ceea ce nu eram eu, era ceea ce se asocia cu altceva decât cu mine însumi, fiind chiar cu totul străin şi opus mie. Mi se părea că înţelesesem, în sfârşit, puţin din aventura fiinţei, că posedam, în sfârşit, ceea ce întotdeauna presimţisem a fi adevărul meu intim, în ziua în care cunoscusem noţiunea indiană a sinelui din eu, a sinelui opus eului.

Este nevoie să spun că nu-mi făceam nici o grijă în ceea ce priveşte discriminarea dintre bine şi rău şi că întotdeauna[1] am fost convins că, o dată ieşit din societatea umană în care această idee a binelui şi a răului este necesară şi îşi dobândeşte substanţa, nu mai poate fi vorba de ceva asemănător? De altfel, această idee era înlăturată de credinţa mea în nimicirea eului.

îmi spuneam, în apropierea ultimelor mele clipe, că în ideea de neant gustasem odinioară — şi o gustă şi alţii — presimţirea acestei nimiciri a eului. Dar nimicirea conştiinţei, adică a vieţii eului, nu înseamnă deloc neantul. Eşti, oare, nimicit în timp ce dormi?

Odinioară, s-a întâmplat să simt o angoasă, probabil acea angoasă pe care a cunoscut-o Nietzsche când a crezut că este primul care a descoperit ideea eternei reîntoarceri, ideea amiezei eterne) când m-am apropiat într-un mod mai riguros de acest sentiment că viaţa nu încetează niciodată, că naşterea nu a fost un început şi că moartea nu va fi un sfârşit. Simţeam atunci o oboseală, o teamă de infinit. Şi, cu siguranţă, mulţi oameni suportă viaţa pentru că, în dorinţa lor de repaus, cred în neant — şi aceasta, fără îndoială, chiar atunci când îşi mărturisesc, din vârful buzelor, opiniile religioase şi filosofice cele mai banale despre nemurire.

De la acest teribil sentiment al veşniciei pornesc budiştii, pentru a ne propune concepţia lor despre descătuşare nu ca o extirpare a vieţii

umane, ci a vieţii de-a pururi, ca şi cum ar fi făcută dintr-o serie indefinită de vieţi vremelnice. Budiştii îşi propun să distrugă „viaţa eternă", pentru că aceasta este o perpetuare a vieţii individuale.

Această angoasă a încetat cu totul să existe în mine din ziua în care am cunoscut şi am înţeles puţin ideile indiene (şi chinezeşti), distincţia dintre eu şi sine, dintre viaţă şi esenţa a cărei spumă este viaţa, dintre fiinţă şi dincolo de fiinţă, dintre divin şi inefabil, dintre fiinţă şi nefiinţă, pe de-o parte, şi ceea ce se află dincolo de această antinomie.

[1] Nu am *trăit* niciodată ideea de păcat, nici ideea de bine şi de rău, chiar în timpul unei copilării destul de pioase, dar aceasta s-a datorat, poate, modului extrem de liberal sau tolerant în care am fost format în colegiul marist al cărui elev am fost (n. a.) Marist - de la numele Fecioarei Maria; membru al uneia dintre congregaţiile religioase dedicate Fecioarei Maria (n. tr.).

★
★ ★

Am văzut în ultimele mele clipe cât de puternice sunt în noi superstiţiile şi, de asemenea, cât de slabe erau în mine. Amintiri vagi m-au atins în treacăt: „Dar dacă, la urma urmei, există un Dumnezeu, aşa cum îl înţelege catehismul? Dar dacă există o judecată, dacă există paradisul şi infernul?" Eram străbătut de aceste întrebări, care nu se fixau nicăieri. Nu puteam să mă consider responsabil de toate aceste stări trecătoare, după cum nu pot fi responsabil nici de toate aceste larve care mişună prin conştiinţă tot timpul, ceea ce dovedeşte că această conştiinţă nu este deloc cel mai bun loc al nostru şi că aici se îngrămădesc multe lucruri inutile, deşeuri de neuitat. în timpuri normale nu suntem fără încetare victimele unor asociaţii de idei primejdioase, a unor bâiguieli idioate?

Acest fenomen nu a apărut decât de două sau trei ori şi îl notez doar pentru a fi cu conştiinţa împăcată. în chiar ultimele momente, nimic asemănător nu se produse pentru a-mi provoca neplăceri.

Au fost, într-adevăr, alte mici intruziuni grosolane în spaţiul meu lăuntric până înaintea ceasurilor din urmă, pe care le acceptam fără să mă arăt nemulţumit, cu veselie, sigur că nu vor dura prea mult. Şi, într-adevăr, dispăreau imediat.

Se va spune: „Dar nu sunteţi mort, deci totul s-a petrecut astfel pentru că «instinctul» dumneavoastră ştia că nu veţi muri. Moartea nu fusese chemată; altfel aţi fi simţit cu totul altceva. Fiind ales de ea, aţi fi văzut sosind alaiul ei prevestitor, spaima, neliniştea, îndoiala. Nu aţi mai fi fost atât de sigur de dumneavoastră." Dar, mai întâi, există exemplul atâtor

oameni care au murit cu adevărat şi care, înainte, au fost la fel de senini ca mine. Şi apoi, existau toate şansele să mor. Doar din întâmplare nu sunt mort. Am absorbit treizeci de centigrame de luminai, ceea ce este o doză întru totul suficientă.

Nu credeam să le pricinuiesc vreun rău prietenilor mei, părăsindu-i brusc. Aveam un sentiment atât de plenar şi atât de violent al nimicniciei tuturor lucrurilor din viaţă, că şi cel mai neplăcut necaz provocat de mine mi se părea fără greutate în comparaţie cu starea de care vor fi pătrunşi când, prin exemplul meu, vor descoperi miracolul care, în chiar inima vieţii, le stă la îndemână.

De altfel, nu credeam prea mult în persistenţa şi profunzimea tristeţii pe care aveam să o las în urma mea[1]. Mă ataşasem atât de puţin de fiinţe, încât acestea nu avuseseră cum să se ataşeze mai mult de mine. Totuşi, mă arătasem, în aceşti ultimi ani, mai tandru ca niciodată.

[1] „Indiferenţii găsesc, de multe ori, ridicole asemenea acte atunci când survin. Judecata lumii este tristă în această privinţă: cel care încearcă să moară este luat în râs, iar cel care moare este uitat." (Alfred de Musset, Frederic şi Bernerette) (n. a.).

Asta era, cu siguranţă, o manifestare a caracterului meu supărăcios: le reproşam că nu reuşiseră să mă facă să mă ataşez mai mult de ele. De asemenea, şi o oarecare zburdălnicie: mi-i închipuiam puşi la încercare, vărsând o lacrimă, uitându-mă curând. Apoi, mai târziu, regretându-mă mai mult, simţind un gol, acelaşi ca pentru toate cele de care se despărţeau, una după alta.

Mă gândeam, de asemenea, cuprins de bună dispoziţie, că împrejurările le ofereau ocazia de a se descotorosi de mine: eram compromiţător. Şi partea comică era că, vrând să-i eliberez, dar ratându-mi lovitura, îi încurcasem şi mai mult.

*

în pofida statisticilor, care arată că nu afectează decât un număr mic de bărbaţi şi de femei, dar, grupând cazurile, le imprimă acel semn distinctiv al banalului pe care îl capătă orice cantitate, oricât de mică, sinuciderea dobândeşte în ochii unora o pecete de originalitate care o justifică şi îi conferă valoare. Unii se sinucid pentru alte motive decât insipid sentimentale sau trivial sociale; se sinucid din raţiune, şi nu din raţiuni. Dovedesc prin aceasta o curiozitate şi o concupiscenţă de ordin superior, o dragoste lăudabilă pentru ceea ce este discret şi excepţional. Cel mai mult mă seduce faptul că este un act care se săvârşeşte în singurătate. Or, atribui singurătăţii tot felul de virtuţi pe care aceasta nu le are întotdeauna; o confund cu reculegerea şi meditaţia, cu delicateţea inimii şi a spiritului, cu severitatea faţă de tine însuţi, temperată de ironie,

cu abilitatea de a compara şi a deduce.

Desigur, există un aspect convenţional al sinuciderii, în care intră vanitatea, ranchiuna, ca şi multe alte sentimente josnice şi curente, dar nu ai face nimic în viaţă dacă ai lua în considerare întotdeauna materialele de proastă calitate care ajută la confecţionarea oricărui lucru.

Contam mult pe faptul că vârtejul evenimentelor va fi atât de mare, încât plecarea mea va trece cu totul neobservată. Nu a fost întru totul astfel, acea bruscă şi totală subversiune a Parisului pe care o prevedeam nu se produse; şi aceasta a fost una din decepţiile şi ofensele acelor timpuri. Ar fi trebuit să mă ţin de primul meu plan, care era să nu acţionez la Paris, ci să mă duc departe, pe un câmp pustiu, şi să elimin orice posibilitate de a fi identificat. Drept urmare, cadavrul meu nu ar fi fost recunoscut.

Din nefericire, m-am gândit că, în acest fel, aş fi adus mari inconveniente materiale şi morale fratelui meu şi puţinilor mei prieteni, care ar fi rămas prea mult timp în incertitudine, chiar dacă, plecând, lăsam o hârtie care îmi certifica hotărârea.

412

★ ★

în acea ultimă zi, nu ştiam ce să fac. Toate preocupările omeneşti se destrămau sub degetele mele. Totul mi se părea van şi deja sfârşit. Acest sentiment de „la ce bun?" mă cuprinsese treptat în ultimele luni, ca o consecinţă firească a hotărârii mele, şi devenise de câteva săptămâni foarte puternic şi foarte eficace. Grijile şi necazurile dispăruseră rând pe rând; dar, în această ultimă zi, ascuţimea hotărârii mele era ca aceea a unui ac pe care îl simţeam înţepându-mă într-un mod delicios în inimă[1].

Nu aveam nici un prieten de văzut. în primul rând, aveam foarte puţini, şi fuseseră disperaţi de evenimente; iar în ceea ce îi priveşte pe ceilalţi, gustasem destul din indiferenţa lor în ultimul timp, acea indiferenţă care răzbătea din cuvintele cele mai atente şi cele mai pline de duioşie şi pe care o resimt atât de bine copiii, bătrânii, bolnavii grav, marii nefericiţi, în sfârşit, toţi aceia care au ajuns la limită sau sunt aproape de ea, atât de subţire şi atât de decisivă. Cât priveşte femeile, era la fel: mi-era teamă că minciunile mele le vor linişti prea uşor sau că, timid, vor desfăşura încă o dată lungul şirag de locuri comune referitoare la *utilitatea* existenţei mele. Noţiune socială supremă, care pare a fi proprietatea exclusivă a femeilor, căci, în fond, societatea există doar prin ele şi pentru ele, travaliul lor o face să nu se oprească niciodată, ele sunt truditoarele şi reginele, păzitoarele înverşunate: fără, ele, bărbaţii, care sunt îngeri prinşi

în capcană, ar fi urcat de mult la cer.

Din fericire, în ciuda faptului că mă pregătisem cu mult timp înainte, îmi mai rămăseseră, totuşi, treburi mărunte de isprăvit: acestea îmi luară toată dimineaţa. Şi, pe legea mea, după-amiază aveam să ies la plimbare. Eu, care sunt un prieten atât de devotat al bordelurilor, brusc nu mai aveam nici un chef să pun piciorul pe acolo. Amorul nu mai îmi spunea nimic, absolut nimic. La fel şi vinul; doar tutunul rămânea savoarea necesară vieţii; mulţumesc lui Dumnezeu, eram bine aprovizionat.

Nu dorii, la început, să mă duc într-un loc preferat şi vrui, pentru ultima oară, să mă alătur gloatei ignobile. O luai pe bulevarde.

Priveam oamenii mergând încoace şi-ncolo, dar nu cu o privire obişnuită şi relaxată; îi vedeam aşa cum îi vede un călător pe punctul de a părăsi un oraş, împrumutându-le tuturor acea instabilitate şi acel neastâmpăr care sunt în el. Mi se părea că oamenii aleargă, buimaci, în ciuda faptului că eram conştient de starea mea şi de ceea ce le împrumuta aceasta. Era adevărat că ne aflam la puţine zile după sfârşitul Ocupaţiei: ceea ce credeam că văd era, poate, real.

[1] în aceasta privinţă, cred ca mijlocul folosit de amiralul de Villeneuve, învinsul de la Trafalgar, se recomandă prin delicateţea lui: un ac lung în inimă (n. a.).

413

Pierre Drieu la Rochelle

Sfârşii prin a merge la Tuileries, destul de aproape de domiciliul meu, unde petrecusem mult timp în ultimii ani. Nu găseam niciodată prea multă lume şi am putut să mă bucur acolo de ceasuri lungi de meditaţie şi de lectură. în plus, nu mă plictiseam niciodată, cum s-ar putea crede, pe drept cuvânt, de privelişte a de care te poţi bucura pe aleea centrală.

Din 1939, plimbasem cu mine un sentiment profund al decrepitudinii lucrurilor. Examinam totul cu un ochi filosofic, ca şi cum aş fi avut de gând să plec pentru totdeauna sau să scriu. Dar ce înseamnă gândirea filosofică cea mai pătrunzătoare, în comparaţie cu privirea condamnatului care îşi fumează ultimele ţigări şi ştie că aceasta este, într-adevăr, ultima privire care ţâşneşte din ochii lui?

în momentul acela, începu să se producă în mine acel fenomen bine cunoscut: ştii că ai ajuns, în sfârşit, la clipa serioasă şi decisivă şi, în acelaşi timp, eşti decepţionat de golul pe care îl simţi în suflet. Gândurile şi sentimentele îţi scapă. Aşa se întâmplă în toate momentele formidabile ale existenţei: am fost decepţionat de prima mea împărtăşanie, de rugăciune, prima oară când m-am culcat cu o femeie şi, după un sfert de oră, de prima misiune de luptă (deşi este momentul care m-a decepţionat cel mai puţin), de faptul de a putea, într-o bună zi, scrie ceva valabil, de cele mai frumoase peisaje din lume. Mă opresc, exagerez; păstrez într-adevăr, în amintire, ziua în care m-am rugat atunci când fratele meu era bolnav — aveam vreo doisprezece ani —era, totuşi, o rugăciune de implorare, misiunea de la Charleroi, prima mea dragoste (nu primul meu contact), anumite lecturi, Parthenonul. într-un cuvânt, au fost din ce în ce

mai multe impresii puternice şi sigure. Şi, în cele din urmă, păstrez o amintire sigură şi plină a întregii mele vieţi. Ceea ce mă face să cred că veşnicia trece prin clipă...

Pentru a reveni la Tuileries, tot simţeam un gol. Şi acest sentiment nu m-a mai părăsit pe deplin. Eram mereu ca un călător între hotel şi gară. Resimţeam o grabă, o nerăbdare, o indiferenţă, ca o stare de rău, pentru tot ceea ce îmi trecea prin faţa ochilor. Copacii, cerul, frumosul bulevard, toate acestea mi se păreau puţin vătămate, lovite de caducitate, ca o Florenţă sau o Atenă pe care o părăseşti fără să ştii dacă o vei mai revedea vreodată.

Aceasta nu te împiedică să fii pătruns de gânduri frumoase şi viguroase şi să nu te simţi, pe undeva, stăpân la maximum pe conştiinţa ta; dar există, de asemenea, un focar de boală care strică totul. Aveam dinaintea grădinii Tuileries acelaşi sentiment ca la Verdun, când încercam, printr-un efort metaforic, sub un bombardament, să. citesc o frază despre moarte din Pascalul de doi bani pe care îl păstram în cartuşieră.

Timpul trecea, nici prea repede, nici prea încet; se apropia clipa. Hotărâi să mă întorc acasă. Era şapte, voiam să absorb drogul imediat după plecarea menajerei mele, care, după ce mânca, pornea spre casă.

Avui două întâlniri.

414

POVESTE SECRETA

Pe aleea centrală din Tuileries, întâlnii un tânăr. Nu ştiam cine este, dar văzui bine că el mă cunoştea şi, după femeia cu care se plimba, înţelesei că era cineva din Rezistenţă. Mă amuzai un minut de expresia lui: mergea ţeapăn pentru a-mi arăta limpede că îmi este duşman; această încordare, acest efort mă făcură să surâd. Nu mai atribuiam nici o realitate sentimentelor oamenilor. Puţin mai târziu, pe bulevardul Saint-Germain, întâlnii un abate care era din aceeaşi tabără cu mine şi care îmi vorbi cu mânie despre duşmanii noştri; această probă contrară mi se păru fastidioasă, nici măcar nu surâsei.

O luai spre casă, fără să fac nici un efort pentru a mă rupe de ceva. Părăseam Tuileries fără impresia unei dureri sfâşietoare. O astfel de impresie o avusesem mai degrabă înainte, când concepusem mental această zi.

Eram nerăbdător să o văd plecând pe menajera mea şi, cu mare uşurare, mă pomenii singur. în sfârşit, singur, singur pentru totdeauna. Puteam să mă bucur cum nu mă bucurasem niciodată de singurătatea mea şi de adevărata sa natură, în sfârşit descoperită, de drum spre moarte. Priveam cu un sentiment intim de voluptate toate obiectele familiare din biroul meu; de câteva luni mă gândeam din ce în ce mai mult la Baudelaire şi la Poe; îmi amintii ce spuseseră despre frumuseţea anumitor interioare orânduite cu grijă pentru a da o anume sugestie spirituală. Fotoliu, călimară, divan, vase, pipe, cupe, cărţi, toate acestea erau impregnate, ca de o mireasmă, de sentimentul meu de detaşare, crescând de luni de zile, toate acestea mi se păreau izolate de lume ca şi mine, gata să plece o dată cu mine.

Mă gândisem să dau foc apartamentului meu, dar renunţasem din dragoste pentru fratele meu, căruia voiam să îi rămână toate acestea ca dovadă a prieteniei noastre. Doar el putea păstra aceste obiecte, consumate interior o dată cu mine.

*

★ ★

Astăzi îmi dau limpede seama că dorinţa de a mă sinucide însemna că înaintasem prea puţin pe calea detaşării, deşi pornisem pe ea. Nu mă reţine nici un scrupul să recunosc că frica de necazurile prin care aş fi trecut în timpul unui proces cântărea mult în dorinţa mea de a pune punct. Or liniştea cu care cineva suportă inconvenientele vieţii este considerată o dovadă de detaşare. Dacă le suportă, înseamnă că, într-un fel oarecare, nu le mai simte.

Şi tot aşa. Fapt este că, din 1938, am simţit că interesul meu se îndepărta de politică şi de multe alte lucruri, de dragoste, de exemplu. Şi, parcă împotriva voinţei mele, în pofida unei părţi din mine însumi, aveam să intru din nou în această rutină la sfârşitul lui 1940. Câteva luni mai târziu, împotriva îndeletnicirilor de care tocmai mă apucasem, aveam să mă îndrept spre studiul religiei. Mă aflam într-o contradicţie violentă, mă lăsam copleşit de problemele

epocii aşa cum nu o făcusem niciodată până atunci, în viaţa mea atât de liberă şi de ferită, chiar în momentul în care necesitatea de a face această viaţă şi mai liberă şi mai ferită devenise atât de profundă în mine însumi. Presiunea evenimentelor există pentru a explica, nu pentru a scuza. Cum am putut accepta trucul de a schimba minunatele clipe de pace din iarna 1939-1940 pe agitaţia sordidă din iarna 1940-1941 ? Era just să plătesc această eroare de conduită.

Dar nu voiam să plătesc. Nu voiam să plătesc în 1944 o datorie contractată în 1940. De vreme ce, în 1942-1943, îmi recucerisem treptat independenţa, izolarea, singurătatea, respingeam această revenire a tot ceea ce, într-un mod atât de deliberat, dădusem deoparte printr-un progres continuu.

Onoarea. Dar ce-mi păsa mie de onoare? Mă achitam de obligaţiile de onoare continuând să scriu până în ultima clipă, în ciuda pericolelor, ceea ce gândeam, puţinul pe care îl gândeam în legătură cu aceste chestiuni.

Visasem în 1942 că evenimentele vor lua o asemenea întorsătură, încât, în ceea ce mă priveşte, nu va putea exista nici o neînţelegere în legătură cu abandonarea interesului public.

Orice ar fi, recunosc că am dat dovadă de multă nerăbdare vrând să plec înainte de soroc, că sinuciderea nu este o formă sigură de asceză. în sfârşit...

Dar, în sfârşit, nu mai sunt dispus să mă supun convenienţelor în acest

domeniu, ca şi în oricare altul. Şi, de asemenea, îi suspectez mult pe anumiţi amatori de viaţă interioară şi chiar mistică atunci când discreditează cu prea mare uşurinţă sinuciderea. Le stă tare bine să facă asta. Poate, într-adevăr, se amestecă astfel cu cei mulţi atât de legaţi de viaţă şi care se manifestă într-un mod atât de semnificativ împotriva acelora care o şterg înainte de vreme.

La urma urmei, fac ce vreau. Nu am depus jurământul în nici o sectă mai mult sau mai puţin ocultă. Există şi acolo bigoţi şi ipocriţi, ca peste tot. La urma urmei, sunt foarte puţin dotat pentru mistică şi nu sunt încă sigur că nu tot ceea ce se îngrămădeşte sub acest cuvânt nu este îngrozitor de îndoielnic. Poate că există în mistică nu un salt decisiv, ci doar un progres foarte relativ al capacităţii de a născoci şi de a intelectualiza, progres care se fixează mai devreme sau mai târziu. Pe o anumită treaptă, spiritul nu face decât să analizeze de-a fir-a-păr ceva din ceea ce a dobândit şi, mai ales, să bată pasul pe loc. Ce diferenţă este între extaz şi stupoare? Nu că ţi-ai putea dori stupoarea. Dar dacă eu prefer saltul sinuciderii?

Mă îndoiesc mult şi de budişti, care pretind să nimicească toate conceptele şi toate iluziile, dar care cad în contradicţii cât se poate de suspecte. Lumea, după ei, este făcută din succesiuni fulgurante de senzaţii, dar, atunci, care este acea forţă din ei capabilă să nimicească principiul acestor succesiuni? Dacă se poate acţiona asupra succesiunii, înseamnă că au un principiu? Şi ce este Nirvana? Oricât de subtile ar fi lămuririle care ni se dau despre ea — atât de subtile şi, deci, mai interesante decât acelea ale oricărei alte religii —, nu poţi

să nu îţi spui că, la urma urmei, este vorba tot despre visul paradisului. Şi apoi, restabilesc binele şi răul prin Karman[1]. De ce, de-a lungul acestor secvenţe fugitive, eşti urmărit, de la o viaţă la alta, de responsabilitate? De ce viaţa veşnică nu-şi pierde treptat din greutate?

De ce, pentru a reveni la subiectul meu, nu ar fi sinuciderea o modalitate de detaşare mai sigură decât toate ascezele?

în orice caz, ştiu bine un lucru: oricât de mare ar fi fost dorinţa mea de a muri, am avut de luptat cu o părere de rău, doar una. Dar de unde să ştiu eu dacă nu cumva tocmai în această părere de rău nu s-a strâns toată pofta mea de viaţă, nu s-au concentrat toate instinctele care mă legau de ea? îmi spuneam că nu eram destul de copt pentru moarte, că, de fapt, nu mă detaşasem suficient, că gândirea mea nu evoluase destul pe calea descătuşării. Ce însemna asta? Sau că eram încă legat de formele gândirii mele, dacă nu de viaţa mea, dar, în fond, de viaţa mea; sau că îmi era frică de ceva de dincolo. Acel vechi infern apărea sub altă formă. Sub forma budistă: mă temeam, nefiind suficient de detaşat, de senin, de clipa morţii, să nu cad în înlănţuirea lui Karman. De altfel, există un infern budist.

Scriind aceste rânduri, mi-a venit de multe ori să strig: „Toate acestea sunt minciuni, nu a fost vorba nici de consideraţii filosofice, nici de vârstă,

nici de nimic atât de îndepărtat; ci, pur şi simplu, mi-era frică, frică să nu fiu bătut, sfâşiat de mulţime — frică să nu fiu umilit de poliţişti, de judecători, să nu fiu nevoit să explic oamenilor plini de josnicie motivele mele, nobilele mele motive." Ei bine, da! am strigat; ei şi? Se poate ca toate acestea să se dovedească adevărate. Frica are două aspecte: oroarea şi dezgustul. De ce să nu mă simt dezgustat de sufletul josnic al asasinilor, de înjosirea duşmanilor mei dând frâu liber dorinţei de răzbunare şi laşităţii? Nu sunt creştin, nu am o propensiune nelimitată spre masochism. Cu cât înaintez, cu atât mă dezbar de masochismul tinereţii mele, de această perversiune lascivă.

Nu este mai puţin adevărat că în alte timpuri, când nimic deosebit nu mă ameninţa, am plănuit să mor tânăr, să ies în întâmpinarea morţii. Şi, între două spaime, aceea de a fi omorât şi aceea de a muri, am învins-o pe aceea de a muri. La Geneva, am îndepărtat tentaţia de a rămâne acolo liniştit, la adăpost; am îndepărtat-o după o îndelungată şi lucidă deliberare, ştiind exact încotro mă îndrept.

Unde mă aflu astăzi?

[1] Sau karma, în hinduism, înlănţuirea actelor şi a efectelor lor (n. tr.).

ANEXA III

[Pledoarie finală][1]

Exordiu

Sunt nevoit să spun: eu, iar nu: noi.

Aş prefera să zic: noi, dar sunt un intelectual obişnuit să acţionez prin mine însumi şi pe de altă parte, francezii sunt atât de învrăjbiţi pretutindeni unde se reunesc în grupuri încât nu este cuviincios să spui: noi, referindu-te la cutare sau cutare dintre ei şi să te declari garant pentru altul decât pentru tine însuţi.

Totuşi, vreau să vorbesc despre ceva care într-un anumit sens a fost colectiv şi care, în ciuda diversităţii provenienţelor, opiniilor, caracterelor, mobilurilor şi scopurilor, îşi justifică numele într-o măsură suficientă — colaborarea.

Vreau să vorbesc despre acest lucru pentru că, din luna august 1944, nimănui nu i s-a îngăduit să vorbească despre el cu vreo umbră de cunoaştere, cu vreo umbră de memorie, cu vreo umbră de sentiment uman şi cu vreo umbră de verosimil. Lumea s-a mulţumit cu defăimarea

cea mai facilă sau cu calomnia cea mai grosolană. Şi pentru a face această satisfacţie mai lesnicioasă, în acuzaţiile ziarelor, în cele ale tribunei sau ale tribunalelor, n-au fost desemnaţi, cu excepţia câtorva protagonişti legendari, decât câţiva figuranţi fără glas, sau nişte reprezentanţi mediocri sau uşor de acuzat de josnicie. Fireşte, s-au recunoscut vinovaţi şi asta e tot ce li se cerea.

De aceea am venit eu. Eu unul nu mă recunosc vinovat.

în primul rând, nu recunosc justiţia voastră. Judecătorii şi juraţii voştri sunt aleşi într-un mod care exclude ideea de justiţie. Aş prefera curtea marţială, ar fi mai sincer din partea voastră, mai puţin ipocrit. în al doilea rând, nici instrucţia, nici procesul nu sunt conduse conform regulilor care constituie însăşi baza concepţiei voastre privind libertatea.

De altfel, nu mă plâng că mă aflu în faţa unei justiţii sumare, arbitrare, părtinitoare — o justiţie care are aproape toate caracteristicile unei justiţii fasciste sau comuniste. Remarc doar că pentru a se justifica pe deplin în ochii mei, ar trebui ca operele aşa-zisei voastre revoluţii să fie la înălţimea ceremonialului său judiciar. Or, pentru moment, revoluţia cu care se laudă Rezistenţa e echivalentă cu revoluţia cu care s-a lăudat Vichy-ul. Iar Rezistenţa

' Acest text a fost publicat după *Recit secret.* îl prezentăm aici, urmărind manuscrisul original.

rămâne o forţă slab determinată şi slab justificată, ceva între reacţiune, fostul regim al democraţiei parlamentare şi comunism, participând la toate acestea şi nedobândind de la nici una o adevărată putere.

Voi fi condamnat aici, ca atâţia alţii, de către ceva destul de tranzitoriu şi efemer, de care mâine nimeni nu va îndrăzni să se prevaleze fără ezitare sau teamă.

Nu mă consider vinovat; consider că am reacţionat aşa cum putea şi trebuia să acţioneze un intelectual şi un om, un francez şi un european.

în acest moment, nu vă dau socoteală vouă, ci, conform rangului meu, Franţei, Europei, omului.

Alocuţiune

Pentru a-mi explica ideile, voi urmări ordinea cronologică a evenimentelor:

1. înainte de război

Am fost dintotdeauna naţionalist şi, în acelaşi timp, internaţionalist.

Nu internaţionalist în modul pacifist şi umanitar, nu universalist, ci în cadrul Europei. Chiar de la primele mele poeme scrise în tranşee şi în spitale, din 1915 şi 1916, m-am definit ca patriot francez şi patriot european.

Am refuzat dintotdeauna ura intelectuală faţă de orice popor. Primele mele poeme se intitulau *Plainte des soldats europeens* (Plângerea soldaţilor europeni), *Â vous Allemands* (Către voi, germani) („Nu vă urăsc, dar mă opun vouă cu toată puterea armelor mele!").

După război, am continuat, eram îngrijorat pentru Franţa, pentru viaţa ei, pentru mândria ei şi totodată îmi puneam speranţa în Societatea Naţiunilor.

Am crezut la început că capitalismul s-ar putea reforma de la sine, apoi am renunţat la această credinţă naivă şi m-am considerat socialist, începând din 1928 sau 1929.

Cărţile mele: *Mesure de la France, Geneve ou Moscou, /'Europe contre les patries* (Măsura Franţei, Geneva sau Moscova, Europa împotriva patriilor) dovedesc constanţa acestui dublu sentiment, care era însoţit şi de un spirit critic, slavă Domnului, destul de viu.

Am examinat îndeajuns toate partidele din Franţa şi am fost nevoit să le dispreţuiesc. Nici vechea dreaptă, nici vechea stângă nu-mi plăceau. M-am gândit să devin comunist, dar n-a fost decât un mod de a-mi exprima disperarea.

începând din 1934, mi-am aflat sfârşitul îndoielilor şi al ezitărilor. în februarie 1934, am rupt-o definitiv cu vechea democraţie şi cu vechiul capitalism. Alipirea comuniştilor la Frontul Popular, împreună cu radicalii şi socialiştii, m-a depărtat de ei. Aş fi vrut să amestec manifestanţii din 6 februarie cu cei din 9, pe fascişti cu comuniştii.

Am crezut că găsesc această fuziune la Doriot, în 1936. în sfârşit, dreapta şi stânga se întâlneau. Am fost dezamăgit de pseudo-fascismul francez, aşa cum alţii au fost dezamăgiţi de Frontul Popular. Dublu eşec de care a beneficiat vechiul regim muribund, dar încă viclean.

Iată ce doream să fac, prin Doriot şi tovarăşii mei din P.P.F.: voiam să refac o Franţă puternică, aptă să se elibereze de Parlament şi congregaţii şi care să fie destul de tare ca să-i impună Angliei o alianţă în care să domnească egalitatea şi dreptatea. Franţa şi Anglia trebuiau să se întoarcă împotriva Germaniei şi să întreprindă negocieri dominate de înţelegere şi fermitate, să-i dăm nişte colonii sau s-o îndreptăm împotriva Rusiei. Am fi fost liberi să intervenim la timp în conflict.

Doriot eşuând, ca un vulgar La Rocque, ne-am pomenit într-o poziţie falsă. După un Munchen pe care l-am susţinut fără bucurie, cu dispreţ, am plecat de la Doriot şi m-am retras în biblioteca mea, aşteptând catastrofa.

în 1939 şi 1940 aveam o viziune lucidă asupra lucrurilor; ştiam că în Franţa o revoluţie făcută de francezi era imposibilă. O revoluţie nu putea veni decât din afară. O cred din nou, dar în 1940, împotriva oricărei verosimilităţi, am prins din nou speranţă.

2. De la război încoace

Nu am pornit, ca atâţia alţii, de la ideea înfrângerii Franţei; pentru

mine, nu a fost decât un fapt semnificativ, într-o situaţie mult mai generală. Franţa îşi pierduse poziţia dominantă în Europa odată cu extinderea Imperiului britanic, cu unitatea germană, cu dezvoltarea Rusiei şi a Statelor Unite. Noua scară a puterilor ne situa ca ţară de rangul doi.

Trebuia neapărat să ne aflăm într-un sistem de alianţe, iar în acest sistem aveam să ocupăm o poziţie subordonată. Acest lucru fusese demonstrat de vreo treizeci de ani prin alianţa noastră cu Anglia. Nu mai era cazul să rezistăm împotriva acestui fapt.

Tocmai pentru că am acceptat clar şi am declarat acest fapt — care, după părerea mea, nu este dureros, fiindcă face parte din evoluţia lumii şi este compensat din punctul de vedere al umanismului şi al Europei — am fost urât. Această ură este firească şi un intelectual demn de acest nume nu poate decât să o suporte cu stoicism: îi rămâne să continue această sarcină ingrată.

Din moment ce suntem o putere secundară, dedicată unui sistem, rămâne să ştim care anume alianţă a Franţei este mai profitabilă atât pentru ea, cât şi pentru Europa. Nu am separat niciodată aceste două scopuri care, pentru mine, nu pot fi decât unul singur.

Sistemul german mi se părea preferabil celorlalte pentru că America, Imperiul englez, Imperiul rus au prea multe interese şi prea multe interese în afara Europei pentru a-şi mai asuma Europa.

420

Sau atunci, îşi împart Europa: tocmai ceea ce se întâmplă. Or, eu doream să menţin unitatea Europei de la Varşovia la Paris, de la Helsinki la Lisabona. Numai înţelegerea între Germania, putere principală şi centrală, vast proletariat industrial şi ştiinţific şi celelalte naţiuni continentale, putea menţine această unitate.

Această înţelegere se prezenta sub forma unei hegemonii germane. Am acceptat această hegemonie, aşa cum o acceptasem pe cea a Angliei şi a Franţei la Geneva, pentru binele unităţii europene.

Asupra acestui punct am ezitat; criticasem mult în anumite momente ideea de hegemonie şi preferasem ideea de federalizare. în alte momente, mă gândeam că fiecare idee o implică pe cealaltă: nu există federalizare viabilă fără hegemonie, nici hegemonie viabilă fără federalizare.

în virtutea acestor idei generale, am acceptat, aşadar, principiul colaborării.

Am venit în august 1940 la Paris, ferm hotărât şi ştiind că mă despărţeam pentru multă vreme de opinia publică franceză în marea sa majoritate. Eram perfect conştient de inconvenientele pe care aveam să mi le asum, inconveniente sentimentale profunde; dar, în ciuda temerilor şi retragerilor mele, m-am silit să fac ceea ce consideram a fi de datoria mea.

Trei erau ideile esenţiale pe care totdeauna, în orice ocazie, le-am

subliniat şi le-am dezvoltat, lată-le:

1) Colaborarea dintre Germania şi Franţa nu se putea considera decât ca unul dintre aspectele unei situaţii europene. Nu era vorba doar despre Franţa, dar şi de toate celelalte ţări. Nu era deci vorba de o alianţă particulară, ci de un element într-un întreg sistem.

Aceasta nu comporta, aşadar, nici un element afectiv. N-am fost niciodată germanofil, am afirmat-o sus şi tare. Şi-i păstram toată simpatia mea specială geniului englez, pe care îl cunoşteam mult mai bine.

2) Contam să-mi păstrez intact spiritul critic şi mă flatez cu ideea că am făcut-o pe cât a fost posibil şi chiar mai mult decât posibil — faţă de sistemul german, ca şi faţă de sistemul englez, american sau rus.

Am văzut imediat că germanii, în majoritatea lor, nu înţelegeau măreţia sarcinii lor şi noutatea mijloacelor pe care le comporta.

3) Intrând într-un sistem de coodonare şi de subordonare care-mi satisfăcea sau trebuia să-mi satisfacă ideile internaţionaliste, europene, contam cu adevărat să apăr autonomia franceză şi în acest sens aveam idei foarte clare asupra politicii interne prin care trebuia să se înfăptuiască apărarea Franţei.

Care sunt mijloacele pe care le-am folosit ca să apăr aceste idei generale? Să ieşim din domeniul intelectualului şi al abstractului pentru a intra în cel al conduitei individuale.

Conduzie

Eu, intelectualul

M-am comportat, în mijlocul vieţii mele, pe deplin conştient, conform ideii pe care o aveam despre îndatoririle intelectualului. Intelectualul, cărturarul, artistul nu e un cetăţean ca oricare altul. Are îndatoriri şi drepturi superioare celorlalţi.

De aceea am luat o hotărâre îndrăzneaţă; în momentele de mare tulburare, individul oarecare se află în aceeaşi situaţie ca artistul. Atunci, statul nu oferă nici o direcţie sigură sau un scop suficient de înalt. Aceasta era situaţia în 1940. Mareşalul ne oferea unitatea, dar atât: era o umbră lipsită de conţinut. în consecinţă, unii cutezători s-au dus la Paris, alţii la Londra.

Cei de la Londra au fost mai fericiţi: pentru moment, ultimul cuvânt n-a fost încă rostit.

Am fost la Paris şi, cu alţi câţiva, am luat asupra noastră să trecem dincolo de naţional, să înfruntăm opinia generală, să fim o minoritate privită cu ezitări, îndoială, neîncredere, în sfârşit, blestemată atunci când zarurile de fier au căzut în balanţă la El Alamein şi la Stalingrad.

Rolul intelectualului, cel puţin al unora dintre intelectuali, este să treacă dincolo de eveniment, să-şi asume riscuri, să încerce drumurile

Istoriei. Cu atât mai rău dacă greşesc pentru moment. Şi-au asumat o misiune necesară, aceea de a se afla în altă parte decât este mulţimea. înainte, în urmă sau alături, n-are importanţă; numai să fie în altă parte. Ziua de mâine e alcătuită din altceva decât ceea ce se vede azi. Ziua de mâine e alcătuită din ceea ce a văzut majoritatea şi din ceea ce a văzut minoritatea.

O naţiune nu este o voce unică, este un concert. Totdeauna trebuie să existe o minoritate; noi am fost această minoritate. Am pierdut, am fost declaraţi trădători: e corect. Voi aţi fi fost trădătorii, dacă ar fi fost învinsă cauza voastră.

Franţa n-ar fi fost mai puţin Franţa; Europa, Europa.

Aparţin acelei categorii de intelectuali al căror rol este să fie în minoritate.

Minoritate, ce să spun! Suntem mai multe minorităţi: nu există majorităţi. Aceea din '40 s-a dizolvat în scurt timp, şi a voastră se va dizolva.

Iată câte minorităţi: Rezistenţa, Vechea democraţie, Comuniştii.

Sunt mândru că am făcut parte din acei intelectuali. Mai târziu, lumea se va apleca plină de curiozitate asupra noastră ca să mai audă şi alt sunet decât sunetul comun. Şi acest sunet slab se va amplifica.

N-am vrut să fiu un intelectual care îşi măsoară cu prudenţă cuvintele. Aş fi putut să scriu în clandestinitate (chiar m-am gândit la asta), să scriu în zona liberă, în străinătate.

Nu, trebuie să ne asumăm responsabilităţi, să ne integrăm în grupări impure, să admitem legea politică şi anume să acceptăm totdeauna aliaţi

demni de dispreţ sau odioşi. Trebuie să ne murdărim cel puţin picioarele, dar nu mâinile. Nu mi-am murdărit mâinile, doar picioarele.

N-am făcut nimic în aceste grupări. Dar am intrat în ele ca să mă judecaţi astăzi, ca să mă situez la nivelul judecăţii curente, vulgare. Judecaţi, după cum spuneţi, de vreme ce sunteţi judecători sau juraţi.

M-am pus la discreţia voastră, foarte sigur fiind că, în timp, nu veţi pune mâna pe mine, ci doar în clipa de faţă.

Dar în clipă, judecaţi-mă şi din plin. Pentru aceasta am venit.

N-o să-mi scăpaţi, n-o să vă scap.

Fiţi credincioşi orgoliului Rezistenţei, după cum eu sunt credincios orgoliului Colaborării. Nu trişaţi mai mult decât trişez eu. Aplicaţi-mi pedeapsa capitală.

Fără jumătăţi de măsură. Gândirea devenise facilă, a redevenit dificilă, să nu cădeţi din nou în facilitate.

Da, sunt un trădător. Da, m-am înţeles cu inamicul, l-am adus inamicului inteligenţa franceză. Nu-i vina mea dacă acest inamic n-a fost inteligent.

Da, sunt un patriot neobişnuit, nu sunt un naţionalist închistat: sunt un internaţionalist.

Nu sunt doar un francez, sunt un european.

Şi voi sunteţi la fel, fără s-o ştiţi sau ştiind-o. Dar noi am jucat, eu am pierdut.

Cer pedeapsa cu moartea.

ANEXA IV

[Ultima scrisoare adresată fratelui său]

Avenue de Breteuil nr. 8, VII
10 august 1944

Dragul, bătrânul meu Jean,

Te iubeam profund, o ştiai, ca frate şi ca prieten, şi-mi pare rău că-ţi provoc o mare durere. Sunt însă obligat să fac ceea ce voi face şi tu vei înţelege.

Totdeauna am regretat faptul că omul nu e niciodată complet şi că artistul nu poate fi om de acţiune. Uneori, am avut un regret dureros că nu sunt decât o jumătate de bărbat: dacă n-aş fi avut trei sau patru mici infirmităţi şi teama că mă voi plictisi făcând treburi mărunte, m-aş fi angajat în Waffen S.S.

Consider deci o fericire posibilitatea de a-mi amesteca sângele în cerneală şi de a demonstra că funcţia scrisului este serioasă din toate punctele de vedere. Desigur, aşa este şi fără confirmarea morţii, dar toată seriozitatea care oricum există reiese pe deplin în cazul morţii.

Dacă aş fi fost un scriitor mai mare, aş fi suferit mai mult de pe urma meseriei mele şi ar fi fost mai bine decât această moarte voită.

Există lucruri care vor muri în vremurile astea în Europa. Nu vreau să le supravieţuiesc şi vreau să-mi arăt ataşamentul faţă de ele. N-am fost câtuşi de puţin germanofil, dar s-a întâmplat ca Germania să reprezinte, de bine de rău, prin hitlerism, o parte din acele lucruri la care ţin şi care odinioară reprezentau o anumită Franţă nordică, normandă, galică sau francă, din care facem parte.

O anumită atitudine, un anumit stil, un anumit amestec de aristocraţie şi de spirit popular, esenţialul din monarhic, aristocratic şi popular.

Din 1929, eram definitiv socialist şi speram că hitlerismul va realiza socialismul, fie c-o voia, fie că nu. Credeam că războiul îl va obliga la acest lucru şi tocmai războiul, dimpotrivă, l-a îndepărtat.

Nu cred în marii oameni decât numai ca mituri: Hitler a fost insuficient, dar şi ceilalţi — Napoleon.

Acum câte ceva din aceste valori va fi reprezentat de Rusia: nu mai cred decât în comunism, nemaiputând crede în naţional-socialism. Am luptat însă prea mult împotriva comunismului în Europa ca să pot dori măcar să mă alătur acestuia în ceasul din urmă. Salut comunismul, dar la plecare — şi, în plus, comuniştii francezi nu-mi plac deloc.

Mă bucur că plec, pentru că i-am dispreţuit prea mult pe francezi şi pentru că ar trebui în viitor să-i dispreţuiesc şi mai mult. Bietul de Gaulle! De altfel, e nedrept să-i dispreţuiesc pe francezi, li se întâmplă ce li se întâmplă tuturor popoarelor.

în fond, eram dincolo de naţiunea mea, de naţiuni — mai, degrabă, rasist decât naţionalist.

Mi-ar fi plăcut mai mult să fiu englez, sau german, sau rus: în sfârşit, nordic. în ce ne priveşte, Franţa e prea amestecată cu oameni din sud.

Dar, în fond, politica nu mă interesa decât în al doilea rând şi toată capacitatea mea de gândire gravă se îndrepta spre filosofia religioasă: în ultimii ani, acolo mi-am găsit mari şi definitive bucurii şi tot acolo îmi aflu o minunată uşurinţă să plec. Sunt aproape copt pentru plecare.

Sunt fericit să termin când sunt pe deplin conştient, înainte de atacurile bolii (care se apropie) şi ale bătrâneţii.

Sunt dincolo de creştinism sau nu mă mai apropii de el decât în zona aceea superioară în care el însuşi se apropie de celelalte mari religii. Gândirea ariană (indiană, greacă) m-a umplut: şi islamismul şi creştinismul nu sunt decât completări, confirmări.

Mă omor: faptul nu e interzis de nici o lege superioară, ba chiar dimpotrivă. Moartea mea este un sacrificiu liber consimţit, care mă va scuti de anumite murdăriri, anumite slăbiciuni. *Şi, mai ales,* politica nu mă interesează îndeajuns încât să-mi încarc cu ea (închisoare etc.) ultimele zile.

M-ar plictisi şi m-ar distrage de la supremele gânduri de care vreau să mă ocup, în exclusivitate, în ultimele clipe.

Nu cred nici în suflet, nici în Dumnezeu, cred în eternitatea unui principiu suprem şi perfect, căruia lumea aceasta nu-i este decât o vană aparenţă. Aparenţă încântătoare şi de care m-am bucurat ca orice om. M-am bucurat de bărbaţi, de femei, de animale, de plante, mai ales, de copaci, de tot — şi de case, dragul meu arhitect — dar, de câţiva ani, m-am bucurat mult mai mult de esenţa ce se află dincolo de tot. Aceasta m-a îmbătat într-un mod minunat şi nu mai pot amâna bucuria de a mă duce, în sfârşit, spre esenţa mea.

Nu există nici o constrângere în mine, nici în jurul meu: sunt suprasaturat de aparenţe şi aspir la esenţă şi dincolo de esenţă, la ceea ce nu se poate exprima.

Mă agăţ de ocazia ce mi se oferă. Ameninţarea cu moartea, de cinci ani încoace, mi-a înzecit viaţa şi m-a ajutat să gust şi să înţeleg totul aşa cum n-aş fi putut s-o fac niciodată dacă n-aş fi ales calea primejdioasă, calea aspră a îndrăznelii.

Sper că eşti sănătos, că te vei întoarce cu bine la meseria ta, că nu vei avea neplăceri din cauza mea, că-ţi vei dezvolta conştiinţa şi propria măsură, aşa cum făceai şi înainte.

Sunt fericit când mă gândesc că vei avea biblioteca mea, cărţile mele

şi că te vei ocupa de opera mea.

Prietenii mei îţi vor da indicaţiile necesare: Suzanne Tezenas are anumite sfaturi pentru tine şi unele hârtii.

Christiane, care a fost extraordinar de bună şi afectuoasă cu mine, te va vedea mai târziu şi-ţi va da altele. Se va ocupa totdeauna de tine.

Dragă bătrâne, mi-ar fi plăcut să îmbătrânesc lângă tine, dar soarta a decis altminteri.

Te sărut din străfundul inimii mele şi din străfundul fiinţei mele.

Fratele tău, Pierre.

INDEX

A

Abelard 382

Abellio, Raymond (Soules, Georges zis) 244

Abetz, Otto, 37, 42, 53, 84, 234, 246, 257, 258, 266, 302, 336, 337, 341

Achard, Marcel 96, 97

Achenbach, Ernst 50, 246, 255, 257, 260

Alain 65, 170, 175

Albert-Clement, E. 93

Albert-Moreau, Luc 141

Albi, Claude 96

Alexandru cel Mare 102, 162, 167, 168, 236, 256, 261, 368

Alexandru I al Rusiei 68, 218, 343

Almette, Pierre 96

Alphand, Charles 178

Alphand, Herve 178, 207

Amiel, Henri 11, 32, 114

Andreu, Pierre 16, 20, 23, 31,47, 49, 69, 90, PB 246, 247, 249, 253, 264, 359

Angelico 382

Angelico (Fra) 382

Angelus Silesius (Johannes Scheffler) 314

Antipater 377

Apollinaire, Guillaume 312, 345, 346, 370, 372

Arago, Emmanuel 137, 150, 152, 153

Aragon, Louis 26, 30, 31,69, 78, 86, 90, 101, 109, 115, 147, 148, 149, 150, 155, 170, 197, 206, 207, 243, 253, 257, 298, 312, 319, 350, 359, 361

Arc, Jeanne d' 296

Ardant 189

Aristip 377

Aristotel 314, 368, 370, 376, 379, 382

Arland, Marcel 244, 245

Arrighi, Victor 9, 234, 235

Audiberti, Jacques 292

Augustus 67, 102, 125, 162, 220, 247, 349

Aumont, Jean-Pierre 70

Aupick (general) 374

Auric, Georges 89, 90

Auric, Nora 80, 90

Averoes 55, 57, 323, 329, 360

Aymard, Andre 130

Azema (arhitect al palatului Chaillot) 208

Azema, Jean-Pierre 9

B

Bach, Johann-Sebastian 189, 354

Bacon, Francis 377, 381

Bacon, Roger 377, 381

Badoglio, Pietro 217, 293, 398, 340

Bain, Alexander 382

Baldensperger, Ferdinand 266

Balzac, Honore de 86, 88, 100, 108, 258, 309, 314, 321, 372

Barbey d'Aurevilly, Jules 114, 151, 346, 361, 370, 372, 378

Barbusse, Henri 101, 148

Barere de Vieuza, Bertrand 115

Barras, Paul 115
Barres, Maurice 84, 86, 87, 120, 157, 207, 307, 308, 309, 312, 352, 372, 374
Barthelemy, Victor 253
Bataille, Georges 170
Baudelaire, Charles 86, 87, 102, 113, 271, 272, 291, 292, 308, 314, 330, 331, 338, 346, 350, 353, 356, 362, 369, 370, 372, 374, 375, 378, 404, 415
Baudouin, Paul 174
Bauer, Gerard 49, 119, 120, 122, 154, 155, 207, 221
Beauchamp (contesă de) 170
Beaumont, Paule de 85
Bedaux, Charles 315
Bellay, Joachim de 370, 372
Beloukia, vezi *Renault, Christiane*
Ben-Elisha, Leslie 133, 156
Benda, Julien 73, 114, 122, 152, 155, 159, 170, 206, 207, 257, 265
Benes, Edvard 294
Benoist-Mechin, Jacques 257, 265, 336
Bergery, Gaston 37, 71, 73, 90, 132, 135, 136, 153, 262
Bergson, Henri 51, 122, 151, 160, 298, 303, 378
Berkeley, Georges 371, 373, 377, 379, 381
Berl, Emmanuel 86, 101, 155, 171, 189, 290
Bernadotte, 299
Bernanos, Georges 88, 101, 121, 140, 171, 182, 206, 207, 249, 265, 298
Bernard (Sfântul) 382
Bernard, Tristan 122, 152, 159
Bernier, Jean 69, 101, 243, 319, 350, 361
Bernstein, Edouard 90
Bernstein, Henry 49, 50, 79, 90, 122, 145, 147, 152, 159, 178, 201, 206, 207, 257
Bernstein, Robert 90
Berthelot, Philippe 173, 174
Besnard, Emma (zisă „algerianca") 18, 26, 28, 62, 99, 270, 312, 316
Besnard, Pauline 114
Beuve-Mery, Hubert 155
Bezier (tatăl marchizei de Crussol) 136
Bibescu, Martha 263
Billaud-Varenne, Jean 115
Bismarck, Otto von 67, 233, 310, 347, 378
Blanc, Alexandre 107
Blanchot, Maurice 151
Bloch, Jean-Richard 73, 155, 312
Bloy, Leon 194, 198, 266, 346, 361, 372
Blucher, Gebhard Leberecht 299
Blum, Leon 79, 90, 122, 133, 135, 136, 155, 159, 166, 215, 217, 222, 280,
Boas, Claire 176
Boehm, Paul Waldemar 263, 264
Bogaert, Lucienne 69
Boigne (contesă de) 325
Boileau (arhitect al palatului Chaillot) 208
Bollack, Robert 155
Bonald, Louis de 222
Bonaventura (Sfântul) 382
Boncour, Joseph Paul 215
Bonnard, Abel 233
Bonnier de la Chapelle 238
Bordeaux, Nicole 21, 61, 157, 201, 203, 204, 214, 224, 246, 299, 359
Borges, Jorge Luis 119
Borgia (familia) 105
Boris, Georges 74, 90, 166, 170
Bossuet, Jacques Benigne 189, 222

Boudin, Eugene 370, 372
Boulanger (general) 159
Bourdet (familia) 121
Bourdet, Denise 63, 64, 121
Bourdet, Edouard 63, 64, 90, 96, 97, 121, 267
Bourges, Elemir 361
Boyer, Jean 171, 184, 350
Brader 222
Brasillach, Robert 64, 90, 170, 207, 233, 286
Breton, Andre 89, 172, 298, 346, 382
Briand, Aristide 337
Brinon, Fernand de 90
Brissac, D-na de 137, 146
Brisson, Pierre 120, 122, 154
Brizon, Pierre 107
Bronte, Emily 157
Brossolette, Pierre 155
Browning, Robert 356, 377
Brunschwicg, Leon 364
Bruxelles 164, 165, 167, 171, 310
Bunau-Varilla, Maurice 122, 154
Burke, Edmund 189
Burnouf, Eugene 370
Burnouf, Jean-Louis 370
Byron, George 291, 376-378

C

Cabanis, Georges 382
Caetani, Cora 19, 157, 284, 314, 316
Cagliostro, Giuseppe Balsamo (conte de) 313
Cahen-Salvador, Georges 122
Caillois, Roger 119
Cain, Julien 79, 122, 140, 180
Calmann-Levy 155
Calvin, Jean 372, 382
Carbuccia, Horace de 206
Carlu, J. 208
Carlyle, Thomas 189
Carnot, Lazure 115
Carol al XII-lea 40, 237
Carol cel Mare 348
Carol Quintul 348
Casanova 26
Cassin, Rene 144
Castellane-Anchorena 145
Cathala, Pierre 284
Cazotte, Jacques 174
Cehov, Anton 335
Celine, Louis-Ferdinand 28, 35, 49, 140, 171, 182, 207
Cezar, Iulius 67, 133, 236, 256, 261, 347, 349, 362
Chadourne (familia) 204
Chamberlain, Arthur Neville 62, 133, 134, 135, 158, 162, 396
Chambriand, Frederic 69, 295, 319
Chamfort, Sebastien de 87, 308, 371, 372
Chamson, Andre 64, 77, 78
Chardonne, Jacques 119, 233
Charles-Roux, Francois 174
Chateaubriand, Franţois Rene de 67, 307, 308, 327, 347, 370, 372
Chateaubriant, Alphonse de 280, 286, 336
Chaumeix, Andre 174
Chautemps, Camille 136, 337
Chenal, Marthe 22
Chiappe, Jean 214
Choderlos de Laclos, Pierre 370
Churchill, Winston 39, 133, 162, 177, 233, 251, 257, 258, 270, 275, 342, 345, 390, 394, 397
Ciano, Galeazzo 109
Cingria, Charles-Albert 170
Clark (general) 299
Claudel, Paul 54, 83, 86, 95, 97, 101, 139, 140, 170, 198, 222, 247, 249, 265, 307, 309, 312, 336, 346, 372
Clemenceau, Georges 349

Clement, Philippe 8, 79, 93, 199
Clotis, Josette 290
Clovis 288, 296, 298
Cocteau, Jean 63, 89
Coleridge, Samuel Taylor 353, 356, 357
Colette (Sidonie Gabrielle) 16, 17, 49, 51, 58, 59, 79, 80, 85, 101, 171, 184, 255, 291, 315
Combelle, Lucien 340
Comte, Auguste 189, 372
Condillac, Etienne 170, 378, 382
Constant, Benjamin 45, 55, 139, 198, 199, 307, 313, 327, 404
Constantin 130
Cony, vezi *Wash, Constance*
Corday, Charlotte 69, 76, 86, 91,93, 96, 107, 121, 126, 143
Cordier (abate) 267
Corneille, Pierre 114, 246, 370, 372
Corot, Camille 378
Cortot, Alfred 74, 75
Cosse-Brissac 146
Cotnăreanu, Leon 122, 154, 206
Coty, Franţois 242
Coty, Yvonne (născută Le Baron) 122, 154
Couthon, Georges 115
Coward, Noel 96
Cremieux, Adolphe 159
Cremieux, Benjamin 114, 155
Cremieux, Francis 289
Crevel, Rene 89
Cromwell, Oliver 163, 347
Crugy 155
Crussol (marchiza de) 136, 137, 174

D

D'Annunzio, Gabriele 87, 365
Daladier, Edouard 34, 66, 72, 77, 78, 103, 133, 134, 135, 136, 137. 138, 152, 167, 173, 177, 209, 214, 217, 222, 223
Daniel-Rops 155
Dante Alighieri 378, 382
Danton, Georges Jacques 115
Darlan, Francois 184, 232, 234, 241, 242, 256, 257, 267, 268, 315
Daudet, Leon 78, 84, 170
Daumal, Rene 328, 355, 370
David, Pierre 119
Daye, Pierre 280, 281
Deat, Marcel 202, 224, 242, 255, 260, 282, 302
Debussy, Claude 372
Decour, Jacques 148
Degas, Edgar 157
Degrelle, Leon 203
Delacroix, Eugene 158, 370
Delbos, Yvon 215
Deloncle, Eugene 204, 242, 244
Demetrius Poliorcete 377
Democrit 377
Derain, Andre 141
Desanti, Dominique 26, 29
Descartes, Rene 91, 189, 298, 312, 356, 364, 372, 378, 379, 382, 399
Destutt de Tracy, Antoine 382
Detoeuf, Auguste 144, 206
Deval, Marguerite 267
Diderot, Denis 372
Didier, Beatrice 11, 24
Dionisie Areopagitul 303
Disraeli, Benjamin 160
Doriot, Jacques 71, 78, 112, 134, 135, 155, 207, 230, 238, 242, 244, 250, 253, 255, 258, 260, 265, 266, 268, 270, 284, 286, 302, 326, 327, 330, 331, 344, 345, 359, 420

Dostoievski, Feodor 68, 101, 112, 133, 314, 317, 320, 338, 349, 350, 404
Doumergue, Gaston 220, 223
Drain 96
Dreyfus, Alfred 78, 159
Dreyfus, L.L. (Louis-Louis Dreyfus) 155, 177
Drieu, Jean 9, 319, 369, 399
Drumont, Edouard 49
Duhamel, Georges 157, 206, 267
Dullin, Charles 17
Dullin, Marcelle 17, 62, 277, 316
Duns Scot, John 381

E
Eckhart, Johann 263, 314, 360
Eisenhower (general) 255
Eluard, Paul 89, 182
Elys, France 96
Enghien, Louis (duce de) 281
Epicur 217, 376, 377
Epting, Karl 341
Espinasse (Charles Spinasse?) 136

F
Fabien (colonel) 228
Fabre d'Olivet, Antoine 313
Fabre-Luce, Alfred 71, 72, 96, 153, 155
Fabre-Luce, Robert 199
Fargue, Leon-Paul 18
Faulkner, William 335, 364
Faure, Paul 136
Fay, Bernard 90
Fechner, Gustav Theodor 379
Feis (D-na de, născută de Cumont) 137, 174
Fenelon, Francois 307, 370, 372
Fernandez, Ramon 193, 207, 233
Feuerbach, Ludwig 379
Feuillet, Octave 115
Fichte, Johann Gotlieb 371, 378
Filip al II-lea (al Macedoniei) 67, 167, 168
Filon 78, 281, 371, 375
Flandin, Pierre-Etienne 107, 135-137, 153, 174
Flaubert, Gustave 114, 144, 151, 162, 370, 372
Florian, Jean-Pierre 307
Foch, Ferdinand 22, 173, 395
Fontenelle, Bernard Le Bovier de 370, 372
Fontenoy, Jean 243, 244
Fouche, Joseph 79
Fournier (agenţia) 155
Fragonard, Jean Honore 84
Fraigneau, Andre 233
France, Anatole 191, 306, 307
Francisc de Assisi 382
Franco Bahamonde, Francisco 21, 50, 78, 292
Frederic al II-lea 236
Fresnay, Pierre 267
Freud, Sigmund 277
Frisch, Edmond 174
Frossard, Oscar-Louis 135, 138, 150, 155, 171, 178

G
Galba, Servicius Sulpicius 94
Gallimard (familia) 253
Gallimard, Gaston 191, 200, 253
Gamelin, Maurice 168, 173
Gaudapada 321, 338
Gauguin, Paul 338
Gaulle, Charles de 35, 48, 50, 137, 168, 184,213,214,216,257, 258, 268, 293, 295, 297, 302, 315, 325, 337, 349, 392, 394, 395, 396, 425
Gautier, Theophile 194, 375
Gaxotte, Pierre 64, 72, 90, 170
Gazzali (Al-Ghazali) 368

Gide, Andre 11, 13, 53, 54, 86, 95, 101, 114, 146, 148, 152, 207, 227, 228, 247, 249, 265, 289, 292, 309, 312, 372
Gil-Robles, Jose Maria 224
Giono, Jean 84, 88, 147, 171, 182, 207, 247, 249, 298
Girard, Rene 23
Giraud, Henri (general) 168, 180, 190, 201, 241, 255, 258
Giraudoux, Jean 63, 64, 65, 66, 67, 71, 74, 96, 97, 114, 116, 117, 170, 191, 206, 249, 306, 311
Gobineau, Clement Serpeille de 199
Gobineau, Joseph Arthur de 46, 222
Goring, Hermann 265, 281
Goethe, Johann Wolfgang von 189, 228, 356, 370, 378
Gombault (Charles) 74, 122
Gombault (Georges) 74
Gort (lord, general) 173, 185
Gourmont, Remy de 370, 372, 374
Goy, Georges 155
Green, Julien 88
Grouchy, Emmanuel 299
Grover, Frederic 16, 20, 23, 31, 49, 69, 90, 247, 249, 253, 264, 359
Grunbaum, Colette (pseud. Constance Colline) 79
Guderian 33, 165, 166, 168
Guenon, Henri 263, 297, 304, 305, 360, 361
Guerard 37
Guignebert, Charles 73
Guiraldes, Ricardo 193
Guy, Pierre 96
Gyp 359

H
Hacha 225
Haedens, Kleber 151, 171
Hahn, Reynaldo 154
Halder (general) 248
Halevy, Daniel 122, 152, 305
Halevy, Ludovic 152
Hamilton, Sir William 382
Hanotaux, Gabriel 155
Hardeyn, Jeanne 242
Havard, Pierre 135
Havas (agenţia) 122, 155
Hebert, Jacques 115
Hegel, Friedrich 228, 263, 339, 354, 369, 379
Heilbronn, Marie-Antoinette 115
Heilbronn, Pierre 49, 115
Heller, Gerhard 233, 284, 341
Helvetius, Claude Adrien 382
Hemingway, Ernest 86
Hennessy, Jean 155
Henric al IV-lea 268
Heraclit 140, 303
Hermes Trismegistos 314
Hernandez, Jose 193
Herodot 212
Herriot, Edouard 136
Hervier, Julien 9, 60, 301
Himmler, Heinrich 295, 342
Hines, Thomas M. 250
Hirsch, Louis-Daniel 155, 207
Hitler, Adolf 32, 38-43, 45-47, 50, 52, 62, 64, 67, 68, 74, 75, 79, 84, 90, 94, 97, 101, 105-107, 109, 110, 112, 122, 125, 126, 130-140, 142-144, 148, 153, 158, 160, 162, 163, 165, 168, 172-192, 195-197, 201, 206, 208, 209, 214, 217-220, 225-233, 236, 237, 250, 251, 256, 258, 261, 264, 265, 267, 269, 272, 275, 278, 281, 282, 291-294,

296, 300, 310, 324, 327, 334, 337, 339-344, 346-349, 366, 373, 391, 394, 397, 409, 424
Hobbes, Thomas 189, 373, 377, 379, 381
Holbach, Paul d' 382
Holderlin, Friedrich 189, 291, 338, 353
Homer 271
Horaţiu (Quintus Horatius Flaccus) 162
Hruşciov, Nikita 170
Hugenberg, Alfred 106
Hugo, Victor 198, 266, 271, 307, 327, 338, 345, 372, 375
Huisman, Georges 122
Hume, David 371, 373, 377, 378, 379, 380, 381, 382
Huntzinger (general) 165
Huxley, Aldous 370
Huxley, Thomas H. 380-382
Huysmans, Georges Charles (zis Joris-
Karl) 145, 157, 353

Iisus 78
Ingres, Dominique 378
Ioan (Sfântul) 55, 131, 132, 193, 279, 281, 282, 287, 346, 362, 363, 376
Isaia 48, 240
Ivan cel Groaznic 229
Izard, Georges 135, 136

J
Jacquemont, Maurice 69, 242
Jeanniot-Lebey-Dullin, vezi *Dullin*
Jeramec, Andre 16, 101
Jeramec, Colette 16, 17, 49, 51, 58, 59, 79, 80, 101, 171, 184, 255, 291, 315
Joffre, Joseph 173, 395
Jouhandeau, Marcel 182, 207, 233, 298, 329
Jouve, Pierre Jean 170
Jouvenel, Bertrand de 33, 84, 85,101, 110, 176, 207, 290, 305, 359
Jouvenel, Henry de 85, 110
Jouvenel, Renaud de 110, 177
Jouvet, Louis 69, 96, 97, 100, 143
Joyce, James 335
Juan, don 26
Junger, Ernst 125

K
K. 25-27, 319, 339
Kafka, Franz 11, 53, 335
Kaganovici, Lazar 122, 170
Kamenev, Lev Rosenfeld, zis 51, 122
Kant, Emmanuel 339, 369, 371,379, 381
Kayser, Jacques 77, 78
Kerenski, Alexandr 51, 133, 160
Kerillis, Henri de 155, 184
Keyserling, Hermann yon 193
Kierkegaard, Soren 303
Kleist (general von) 165

L
La Bruyere, Jean de 266, 325, 372
La Fayette, Marie Joseph (marchiz de) 317
La Fayette, Marie-Madeleine (contesă de) 370
La Fontaine, Jean de 307, 372
La Rochefoucauld, Franţois (duce de) 370
La Rocque, Franqois de 90, 134, 155, 112, 224, 420
La Tour du Pin, Patrice de 171
Labonne, Eirik 243
Labonne, Roger 243
Lacretelle, Jacques de 90, 155
Laforgue, Jules 194

Marat, Jean-Paul 93, 115, 242
Marc Aureliu 162
Marcel, Gabriel 155
Marechal, Maurice 202
Marion, Paul 9, 184, 207, 234, 235, 253
Marius, Caius 67, 102
Marquet, Adrien 224
Martel, Thierry de 359
Martin (Sfântul) 193, 194, 198
Martin du Gard, Roger 114
Martinez-Pasqualis 313
Marx, Karl 217, 222, 335, 336, 360, 369, 372, 379
Massillon, Jean-Baptiste 372
Massis, Henri 54
Matei (Sfântul) 399
Maulnier, Thierry 64, 151, 157, 170, 207
Maupassant, Guy de 114, 370, 372, 375
Maurras, Charles 34, 50, 68, 70, 72, 78, 83, 84-86, 91, 119, 170, 180, 184, 197, 207, 217, 220-224, 232, 311, 312, 372, 390, 391
Mazarin, Jules 336
Meilhac, Henri 152
Mendes France, Pierre 166, 312
Mere, Antoine Gombaud (cavaler de) 364, 370, 372
Merimee, Prosper 86, 97, 108, 375
Mesmer, Franz Anton 313
Metternich, Klemens (prinţ de) 378
Meyer, Arthur 159
Michaux, Henri 119, 170
Michelangelo (Buonarotti) 161, 240, 356, 382
Michelet, Jules 151, 309, 372
Mignet, Auguste 309
Mill, John Stuart 382
Miile, Pierre 122, 154
Millerand, Alexandre 16
Milton, John 356
Mirabeau, Honore Gabriel Riqueti (conte de) 115, 317
Mitchell, Margaret 364
Mitton, Damien 364
Moise 355
Moise din Leon 52
Moliere (Jean-Baptiste Poquelin, zis) 307, 372
Molotov (Veaceslav Mihailovici Skria- bin, zis) 396
Mondor, Henri 74, 75
Monet, Claude 372
Monnier 207
Montaigne, Michel de 51, 151, 189, 312, 364, 370, 372, 378, 382, 399
Montesquieu, Charles de 372
Montgomery, Bernard Law (mareşal, viconte de) 252, 299
Montgomery, Minon de 152
Montherlant, Henri de 110, 151, 171, 182, 207, 230, 247, 249, 266, 298, 370,
Monzie, Anatole de 79
Morand, Paul 63, 206
Moreau, Luc-Albert 22, 141, 144
Morene, Anie 96
Morgan, Charles 365
Morot-Dubuffe, Aimee 22
Moser (aspirant) 228
Mouquet, Jules 239
Mouton, Pierre 199
Mozart, Wolfgang Amadeus 189
Musset, Alfred de 97, 108, 151,308, 370, 372, 378, 411
Mussolini, Benito 39, 46, 71, 74, 79, 94, 96, 107, 123, 125, 131, 138, 140, 142, 143, 150-153, 158, 160, 162, 167, 170, 179, 183, 185-188, 190, 194, 195, 214, 217, 219, 293, 296, 300, 341

N
Nagarjuna 298, 347, 371
Napoleon I 39-41, 44, 66-68, 106, 130, 132, 133, 139, 158, 163, 179, 189, 228, 236-239, 256, 261, 265, 269, 281, 288, 293, 296, 308, 318, 337, 340, 341, 343, 346-349, 354, 389, 424
Napoleon al III-lea 349
Naquet (Alfred) 159
Nero 94
Neruda, Pablo 119
Nerval (Gerard Labrunie, zis) 102, 114, 187, 291, 312, 345, 353, 356, 372, 375
Neuflize (banca) 155
Nicolae al II-lea 313
Nietzsche, Friedrich 31, 36, 46, 77, 87, 101, 102, 126, 133, 140, 189, 222, 263, 287, 291, 293, 298, 303, 308, 311, 312, 317, 318, 320, 330, 335-338, 346, 349, 354, 356, 369, 379, 391, 410
Nodier, Charles 174
Noel Murphy, D-na 59, 357
Novalis (Friedrich von Hardenberg, zis) 189

O
Ocampo, Angelica 20
Ocampo, Silvina 92
Ocampo, Victoria 20, 26, 58, 92, 157, 199
Occam, William of 372, 376, 381
Olesia, vezi *Sienkiewicz*
Othon (Marcus Salvius Otho) 94
Ozeray, Madeleine 96, 242

P
Paisa, Mona 22
Paleologue, Maurice 137
Palewski, Gaston 137
Papen, Franz von 340
Papus (Gerard d'Encausse, zis) 313
Parain, Brice 93
Paringaux, Yves 241
Pascal, Blaise 55, 193, 222, 228, 298, 330, 338, 360, 362, 364, 372, 375, 378, 382
Paulhan, Jean 11, 53, 65, 109, 114, 115, 144, 147, 149, 155, 170, 187, 191, 194, 200, 207, 244-247, 249, 266, 284, 289, 290, 292
Pauline, vezi *Besnard*
Paulus, Friedrich 268, 272, 392, 396
Pavel (Sfântul) 55, 193, 205, 212, 218, 222, 276, 279, 281, 282, 287, 303, 372
Peguy, Charles 194, 305, 372, 399
Peignot, Charles 79
Peladan, Josephin 361
Pereire, D-na 201
Perrin, Andre 134
Pertinax (Andre Geraud, zis) 106, 155
Petain, Philippe 37, 48, 71, 173, 174, 183, 186, 204, 205, 223, 224, 225, 243, 297
Petitjean, Armand 58, 125, 170, 171, 184, 194, 207
Petru (Sfântul) 363
Philipp, Raymond 155
Picard, Nadine 96
Picasso, Pablo 91, 141, 158, 175, 335
Pirus 167
Pitagora 281
Pitt, William 347
Platon 55, 78, 140, 187, 229, 263, 276, 281, 282, 314, 329, 370, 371, 376, 380, 399
Plotin 187, 303
Poe, Edgar 353

Portes (Helene Rebuffel, contesă de) 35, 134, 150, 152, 174
Porto-Riche, Georges de 122, 152, 159
Poulenc, Francis 89
Poussin, Nicolas 114, 370, 372
Prevost, Jean 95
Printemps, Yvonne 267
Proudhon, Pierre Joseph 189
Proust, Marcel 51, 73, 85, 122, 151, 160
Prouvost, Jean 152, 154, 201, 206, 215
Pseudo-Dionisie 303
Pucheu, Pierre 241, 242, 262, 314, 315, 344
Puget, Pierre 84

Q
Quincey, Thomas de 356
Quinet, Edgar 309

R
R., Liliane 20
Rabelais, Francois 372
Racan, Honorat de 307
Racine, Jean 77, 88, 114, 354, 372
Raffin-Dugens, Jean 107
Ramanuja 311, 354
Rathenau, Walter 64
Rauschning, Hermann 101, 106, 132
Recamier, Jeanne 308
Renan, Ernest 87, 309, 372, 374
Renard, Jules 307
Renault, Christiane (Beloukia) 15, 19, 22-29, 61, 62, 69, 74, 92, 111, 129, 138, 179, 183-188, 206, 218, 221,239, 246, 251,260, 272, 280, 283, 290, 291,310, 319, 320
Renault, Louis (Mansour) 22, 23, 40, 206, 237
Renault, Jean-Louis 22
Renoville 239
Renoir, Pierre 69
Renouvier, Charles 378
Retz, Paul de Gondi (cardinal de) 370, 372
Reynaud, Paul 34, 35, 112, 134, 135, 137-139, 150, 152, 153, 163, 167, 173-175, 183, 188, 210, 215, 217, 222, 243, 258, 345
Ribbentrop, Joachim von 72, 281, 396, 397
Richelieu, Armand Jean du Plessis (cardinal de) 347
Rilke, Rainer Maria 86
Rimbaud, Arthur 87, 107, 114, 193, 194, 239, 271, 291, 292, 308, 312, 314, 330, 331, 336, 338, 345, 353, 362, 372, 375
Rivarol, Antoine 372
Riviere, Jacques 191
Robespierre, Maximilien de 93, 115, 228, 296
Rohan-Chabot 201
Rohm, Ernst 41, 281, 293, 340, 342
Roland-Marcel, Pierre 122
Rolland, Romain 87, 148, 155, 239, 249, 370
Romains, Jules 57, 97
Romier, Lucien 242
Rommel, Erwin 42, 166, 252, 253, 261, 299
Ronsard, Pierre de 370, 372
Roosevelt, Franklin Delano 67, 134, 168, 169, 179, 183, 185, 187, 195, 209, 233, 257, 258, 270, 273, 327, 342, 390, 394, 395, 398
Rostand, Edmond 307
Rouault, Georges 141
Rousseau, Jean-Jacques 82, 170, 266, 317, 349, 382
Rundstedt (general von) 365
Ruysbroek, Jan van, zis Admirabilul 314

S

Sade, Donatien Alphonse Francois 100
Sainte-Beuve, Charles Augustin 271
Saint-Exupery, Antoine de 312
Saint-John Perse, vezi *Leger*
Saint-Just, Louis de 93
Saint-Martin, Louis Claude de (zis filosoful necunoscut) 187, 198, 313
Saint-Simon, Louis de Rouvray (duce de) 370
Saint-Victor, Hugues de 382
Salazar, Antonio de Oliveira 71
Salomon, Ernst von 63, 261
Sand, George (Aurore Dupin, zisă) 372
Sankara 57, 311, 323, 329, 347, 349, 354
Sankya 338, 352, 371
Sapene 154
Sarraut, Albert 75, 90, 136
Sartre, Jean-Paul 335, 336
Sauerwein, Jules 72, 73
Savonarola, Girolamo 382
Schelling, Friedrich 378
Schlumberger, Jean 11, 114, 148, 207
Schopenhauer, Arthur 212, 218, 263, 330, 339, 369, 371, 373, 378
Schuschnigg, Kurt von 224
Scobie (general) 363
Scot Erigene, Jean 381, 382
Segonzac, Andre Dunoyer de 90, 141
Senancour, Etienne Pivertde 175, 187
Seneca, Lucius Annaeus 66, 162
Servilanges, Andree (Moreau, născută Mesnier) 22
Shakespeare, William 182, 228,
Sieyes, Emmanuel Joseph (zis abatele) 115
Simond, Henry 155
Skorzeny, Otto 203, 300
Soca, Susana 13, 119, 180, 198
Sorel, Albert 309
Soules, Georges vezi *Abellio*
Spencer, Herbert 189
Spinasse, Charles, vezi *Espinasse*
Spinoza, Baruch 339, 375, 380
Stael, Germaine de 308
Stalin, Iosif Visarionovici Djugaşvili 39, 42, 43, 45, 46, 50, 51, 68, 74, 75, 89, 90, 94, 96, 97, 107, 109, 112,
122, 125, 131, 132, 134, 138, 140, 142- 144, 158, 160, 162, 168, 170, 179, 183- -185, 187, 195, 205, 215, 218, 219, 250, 257, 267, 270, 273, 290, 291, 293, 296, 298, 299, 322, 324, 327, 339, 340- -344, 347- -363, 387, 390, 392
Stauffenberg, Claus Schenk (conte von) 42, 47, 340, 346
Stavisky, Alexandru 136, 156, 214
Stendhal (Henri Beyle, zis) 68, 80, 86, 88, 100, 102, 108, 113,302,309, 314
Stern 122, 155
Strasser, Gregor 340, 342
Strasser, Otto 340
Stulpnagel, Heinrich von 47
Suares, Andre 84, 114, 122, 152, 155, 159, 206, 265
Supervielle, Jules 119, 193
Suso (Heinrich Seuse) 314
Suvarin, Boris 170
Swedenborg, Emanuel 187, 198, 263, 313
Swinburne, Algernon Charles 377
Sulla, Lucius Cornelius 67, 102, 349

T
Tagnard, D-na 359
Taine, Hippolyte 309
Talleyrand, Charles Maurice de (Talleyrand-Perigord) 257, 317, 370
Tarde, Guillaume de 74, 144, 166, 204, 212, 215, 216
Tessier, Valentine 69
Tezenas, Suzanne 25, 58, 319, 320, 426
Tereza d'Avila (Sfânta) 193
Thiebault, Marcel 174
Thierry, Augustin 151, 309, 359
Thiers, Adolphe 309, 372
Thirion, Andre 26
Thomas, Henri 121
Thorez, Maurice 103, 107
Thyssen, Fritz 106
Tixier (Jean-Louis Tixier-Vignancour) 135
Tojo 340
Tolstoi, Lev 314, 317, 349
Toma d'Aquino (Sfântul) 263, 376
Triolet, Elsa 148
Troţki, Lev Bronstein (zis) 51, 122, 160, 341, 342, 347
Tukacevski, Mihail 342
Tzara, Tristan 91

V
Vaillant-Couturier, Paul 101, 148
Valery, Paul 54, 74, 170, 247, 249, 265, 267, 309, 311, 312, 313, 329, 364, 372
Van Gogh, Vincent 15, 53, 60, 338, 346
Vaudoyer, Jean-Louis 121
Vauvenargues, Luc de Clapiers (marchiz de) 370
Vergeat 101
Verlaine, Paul 87, 308, 372
Vermeil, Edmond 163
Vibraye, Suzanne de 116, 316
Victoria I 163
Vigny, Alfred de 151, 266, 271, 345, 370, 372, 378
Villeboeuf, Andre 66
Villeneuve (amiral) 413
Villiers de L'Isle-Adam, Auguste 346, 361, 370, 378
Villon, Francois 178, 372
Virgiliu (Publius Virgilius Maro) 362, 403
Vitellius 94
Vogel 345
Voltaire (Francois Marie Arouet, zis) 213, 249, 274, 372
Voroşilov, Kliment Efremovici 170

W
Wagner, Richard 349
Wahl, Jean 155
Warnod 154
Wash, Constance (Cony) 19, 22, 26, 68, 80, 111, 116, 184, 312, 316, 359
Watteau, Antoine 83, 378
Weiss, Louise 155
Weygand, Maxime 173-175, 180, 183
Wilde, Oscar 375
Wildenstein 50, 159
Wilhelm al II-lea 346, 349
Winkelman (general) 166
Wordsworth, William 357

Z
Zehrfuss 319
Zinoviev (Grigori Apfelbaum, zis) 51, 122
Zola, Emile 100, 178, 270, 364, 372
Zoroastru 229

CUPRINS

Prefaţă. Un destin în vârtejul istoriei: Pierre Drieu la Rochelle.....5
Notă asupra ediţiei.....9

Introducere.....11

Jurnal. 1939-1945
1939.....61
1940.....,.....113
1941..... 227
1942.....239
1943.....271
1944.....301
1945.....367

Anexe
Anexa I. [Note (1945)].....387
Anexa II. Poveste secretă.....399
Anexa III.[Pledoarie finală].....418
Anexa IV.[Ultima scrisoare adresată fratelui său].....424

Index.....427